Geo. S. Morris.

BOHN'S STANDARD LIBRARY.

Post 8vo., Elegantly Printed, and bound in Cloth, at 3s. 6d. per Vol.

1 THE ... ERT
HA ... t.

2 & 3. ... Son,
wi

4. SCH ... lated
fro

5 & 6. ... OF
EL

7. ROS ... .

8. SCH

9 & 11 ... AND
OF

10. SCH ... OLT
OF

12. SCH ... ds;"
"V ... and
"V

13. MEM ... llow:
wi

14. MEM ... rait.

15, 18, ... the
fou

16, 19, & ... raits.

17. OCK ... rait.

20. SCH ... id of
Or

21, 26, ... irs of
th

24. MAC

25 SCH ... THE
PH

27, 32, ... TER.
In

28, 30, ... In
S

** ATL ... those
pub

29. SHE

31. GOE

35. WHI

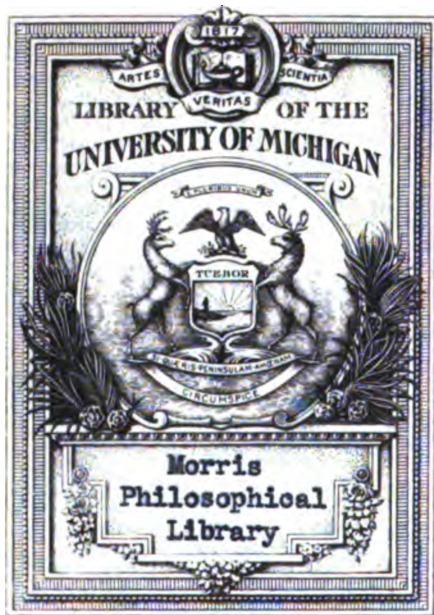
37, 39, ... ndex
an

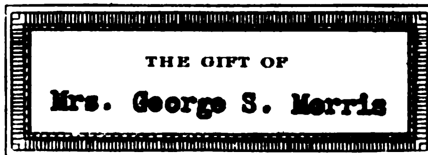
38, 41, & ... rait.

42. SCH

43. GOETHE'S WORKS. ... .s.]

44 ... IV. ["The Robbers," "Fiesko," "Love and
Translated by HENRY G. BOHN.

8 b

BOHN'S SCHOOL AND COLLEGE SERIES.

1. THE NEW TESTAMENT IN GREEK. Griesbach's text, with the various readings of Mill and Scholz at foot of page, and Parallel References in the margin; also a Critical Introduction and Chronological Tables. By an Eminent Scholar. With two facsimiles of Greek Manuscripts. Post 8vo. (650 pages) cloth, 3s. 6d. Or, with a complete Greek and English Lexicon to the New Testament (250 pages additional), 5s.

UNIFORM WITH THE STANDARD LIBRARY,

BARBAULD'S (MRS.) SELECTIONS FROM THE SPECTATOR, TATLER, GUARDIAN, AND FREEHOLDER. In 2 Vols. 3s. 6d. per Volume.

BRITISH POETS, from MILTON to KIRKE WHITE, Cabinet Edition, comprising, in a very small but remarkably clear type, as much matter as the sixty volumes of Johnson's Poets. Complete in 4 Vols. *Frontispieces.* 11s.

CARY'S TRANSLATION OF DANTE. Extra cloth. 7s. 6d.

CATTERMOLE'S EVENINGS AT HADDON HALL. 24 exquisite Engravings on Steel, from Designs by himself. Post 8vo. 7s. 6d.

CHILLINGWORTH'S RELIGION OF PROTESTANTS. 3s. 6d.

CLASSIC TALES; comprising the Vicar of Wakefield, Elizabeth, Paul and Virginia, Gulliver's Travels, Sterne's Sentimental Journey, Sorrows of Werter, Theodosius and Constantia, Castle of Otranto, and Rasselas. 12mo. 7 *Portraits.* 3s. 6d.

DEMOSTHENES. Translated by LELAND. *Portrait.* 3s.

DICKSON AND MOWBRAY ON POULTRY, Edited by MRS. LOUDON, Illustrations by HARVEY, (including the Cochin-China Fowl). 5s.

HORACE'S ODES AND EPODES, translated literally and rhythmically by the Rev. W. SEWELL. 3s. 6d.

IRVING'S (WASHINGTON) WORKS. Complete in 10 Vols. 1l. 15s., or 3s. 6d. per vol.

JOYCE'S INTRODUCTION TO THE ARTS AND SCIENCES. 3s. 6d.

LAMARTINE'S THREE MONTHS IN POWER. Sewed 2s.

LAMARTINE'S POETICAL MEDITATIONS AND RELIGIOUS HARMONIES, with Biographical Sketch. *Portrait.* Cloth, 3s. 6d.

LAWRENCE'S LECTURES ON COMPARATIVE ANATOMY, PHYSIOLOGY, ZOOLOGY, AND THE NATURAL HISTORY OF MAN. *Plates,* 5s.

LILLY'S INTRODUCTION TO ASTROLOGY. A New and Improved Edition, by ZADKIEL, with his Grammar of Astrology, and Tables of Nativities. 5s.

LOUDON'S (MRS.) ENTERTAINING NATURALIST; a Description of more than Five Hundred Animals, with Indexes of Scientific and Popular Names. *With upwards of* 500 *Woodcuts, by* BEWICK, HARVEY, &c. 7s. 6d.

MILLER'S PHILOSOPHY OF HISTORY. Third Edition, 4 vols., 3s. 6d. each.

MITFORD'S (MISS) OUR VILLAGE. New Edition, *with Woodcuts, and beautiful Frontispieces on Steel,* gilt cloth. 2 Vols., each 5s.

PARKES' ELEMENTARY CHEMISTRY. New Edition, *with Woodcuts,* 3s. 6d.

SHAKSPEARE'S PLAYS AND POEMS, by CHALMERS, in 1 Vol., 3s. 6d.

——— the same, with 40 *Steel Engravings,* cloth, gilt edges, 5s.

STANDARD LIBRARY CYCLOPÆDIA OF POLITICAL, CONSTITUTIONAL, STATISTICAL, AND FORENSIC KNOWLEDGE. 4 Vols., 3s. 6d. each.

This work contains as much as eight ordinary octavos. It was first published in another shape by Mr. Charles Knight, under the title of Political Dictionary, at £1 16s. The Compiler, MR. GEORGE LONG, is one of the most competent Scholars of the day.

UNCLE TOM'S CABIN, with Introductory Remarks by the REV. J. SHERMAN, (printed in a large clear type, with head-lines of Contents). 2s. 6d.

——— The same, on fine paper, with 8 *new Illustrations by* LEECH *and* GILBERT, *and a beautiful Frontispiece by* HINCHLIFF. 3s. 6d.

THE WIDE, WIDE WORLD, by ELIZABETH WETHERELL. Complete in 1 Volume, *with Frontispiece,* gilt edges, 3s. 6d.

——— The same. *With 9 highly finished Engravings on Steel,* 5s.

BOHN'S SCIENTIFIC LIBRARY.

Uniform with the STANDARD LIBRARY, *price 5s., excepting those marked otherwise.*

1 STAUNTON'S CHESS PLAYER'S HAND-BOOK, *with Diagrams.*

2 LECTURES ON PAINTING, by THE ROYAL ACADEMICIANS.

3, 4, 8, & 15. HUMBOLDT'S COSMOS; or, Sketch of a Physical Description of the Universe. Translated, with Notes, by E. C. OTTE. In 4 Vols., *with fine Portrait.* This Translation (though published at so low a price) is more complete than any other. The Notes are placed beneath the text. Humboldt's analytica summaries, and the passages hitherto suppressed, are included; and comprehensive Indices subjoined. 3s. 6d. per Volume.

5. STAUNTON'S CHESS PLAYER'S COMPANION, comprising a New Treatise on Odds, a Collection of Match Games, Original Problems, &c.

6. HAND-BOOK OF GAMES, by VARIOUS AMATEURS and PROFESSORS.

7. HUMBOLDT'S VIEWS OF NATURE, *with coloured view of Chimborazo, &c.*

9. RICHARDSON'S GEOLOGY, AND PALÆONTOLOGY, Revised by Dr. WRIGHT, *with upwards of 400 Illustrations on Wood.*

10. STOCKHARDT'S PRINCIPLES OF CHEMISTRY, Exemplified in Simple Experiments, *with upwards of 270 Illustrations.*

11 DR. G. A. MANTELL'S PETRIFACTIONS AND THEIR TEACHINGS; A Hand-Book to the Fossils in the British Museum. *Beautiful Wood Engravings.* 6s

12. AGASSIZ AND GOULD'S COMPARATIVE PHYSIOLOGY. New and Enlarged Edition, *with nearly 400 Illustrations.*

13, 19, & 28. HUMBOLDT'S PERSONAL NARRATIVE OF HIS TRAVELS IN AMERICA. With General Index.

14. PYE SMITH'S GEOLOGY AND SCRIPTURE. Fifth Edition, with Memoir.

16. OERSTED'S SOUL IN NATURE, &c. *Portrait.*

17. STAUNTON'S CHESS TOURNAMENT, *with Diagrams.*

18 & 20. BRIDGEWATER TREATISES. KIRBY on the History, Habits, and Instincts of Animals; Edited by T. RYMER JONES. In 2 Vols. *Many Illustrations.*

21. BRIDGEWATER TREATISES. KIDD On the Adaptation of External Nature to the Physical Condition of Man. 3s. 6d.

22. BRIDGEWATER TREATISES. WHEWELL'S Astronomy and General Physics, considered with reference to Natural Theology. *Portrait of the Earl of Bridgewater.* 3s. 6d.

23. SCHOUW'S EARTH, PLANTS, AND MAN, and KOBELL'S SKETCHES FROM THE MINERAL KINGDOM, Translated by A. HENFREY, F.R.S., &c.

24. BRIDGEWATER TREATISES. CHALMERS on the Adaptation of External Nature to the Moral and Intellectual Constitution of Man, with the Author's last Corrections, and Biographical Sketch by the REV. DR. CUMMING.

25. BACON'S NOVUM ORGANUM AND ADVANCEMENT OF LEARNING. Complete, with Notes, by J. DEVEY, M.A.

26 & 27. HUMPHREY'S COIN COLLECTOR'S MANUAL: a popular introduction to the Study of Coins, ancient and modern; with elaborate Indexes, *and numerous highly-finished Engravings on Wood and Steel,* 2 Vols.

29. COMTE'S PHILOSOPHY OF THE SCIENCES, Edited from the 'Cours de Philosophie Positive,' by G. H. LEWES, Esq.

30. MANTELL'S (DR.) GEOLOGICAL EXCURSIONS, including THE ISLE OF WIGHT. New Edition, by T. RUPERT JONES. *Woodcuts and Map.*

31. HUNT'S POETRY OF SCIENCE; or, Studies of the Physical Phenomena of Nature. Third Edition, revised and enlarged.

32 & 33. ENNEMOSER'S HISTORY OF MAGIC. Translated from the German by WILLIAM HOWITT. With an Appendix by MARY HOWITT. In 2 Vols.

34, HUNT'S ELEMENTARY PHYSICS. *Numerous Woodcuts.*

35. HANDBOOK OF DOMESTIC MEDICINE, by an eminent Physician (700 pages).

36. STANLEY'S CLASSIFIED SYNOPSIS of Dutch, Flemish, and German Painters.

37. BRIDGEWATER TREATISES. PROUT on Chemistry, Meteorology, and the Function of Digestion. Edited by DR. GRIFFITHS. *Coloured Maps.*

38. JOYCE'S SCIENTIFIC DIALOGUES. New and Enlarged Edition, completed in the present state of knowledge, by DR. GRIFFITHS. *Numerous Woodcuts.*

BOHN'S SCIENTIFIC LIBRARY.

39. **STOCKHARDT'S AGRICULTURAL CHEMISTRY.** Addressed to Farmers. With Notes by HENFREY and a Paper by J. J. MECHI.

40. **BLAIR'S CHRONOLOGICAL TABLES,** REVISED AND ENLARGED; comprehending the Chronology and History of the World to 1856. By J. W. ROSSE, (upwards of 800 pages). Double volume, 10*s.*—or half morocco, 12*s.* 6*d.*

41. **BOLLEY'S MANUAL OF TECHNICAL ANALYSIS;** a Guide for the Testing of Natural and Artificial Substances, by B. H. PAUL. 100 Wood Engravings.

42 & 47. **MANTELL'S WONDERS OF GEOLOGY;** 7th edit., revized by T. RUPERT JONES. Coloured Geological Map of England; 200 wood-cuts. 2 vols. 7*s.* 6*d.* each.

43 & 46. **CARPENTER'S ZOOLOGY;** revised and completed to the present time. 2 vols. (nearly 600 pages each), 6*s.* each. With many hundred Wood Engravings.

44. **CARPENTER'S CHEMICAL PHILOSOPHY, ASTRONOMY & HOROLOGY.** With 181 Illustrations.

45 & 54. **INDEX OF DATES,** comprehending the principal Facts in the Chronology and History of the World, from the earliest to the present time. By J. W. ROSSE, in two parts, forming one very thick volume, 10*s.*; or half morocco, 12*s.* 6*d.*

48 & 49. **MANTELL'S MEDALS OF CREATION;** or First Lessons in Geology and Organic Remains. 2 vols. 300 wood-cuts. 15*s.*

50. **HUMBOLDT'S COSMOS.** Vol. V. Terrestrial Phenomena, Volcanoes, Earthquakes, Springs, &c. 5*s.*

51. **CARPENTER'S VEGETABLE PHYSIOLOGY AND SYSTEMATIC BOTANY.** New Edition, carefully revised, 217 Wood Engravings. 6*s.*

52. **DE JUSSIEU'S ELEMENTS OF BOTANY.** By J. H. WILSON. 750 woodcuts.

53. **CARPENTER'S ANIMAL PHYSIOLOGY.** With 300 Illustrations. 6*s.*

55. **CHEVREUL ON COLOUR:** its Harmony, Contrast and Application. By CHARLES MARTEL. (The only edition which gives the entire work.) Plates, 5*s.* Or, with the addition of 16 coloured plates, 7*s.* 6*d.*

56. **MORPHY'S GAMES OF CHESS.** By J. LÖWENTHAL. Portrait and Memoir.

57. **STAUNTON'S CHESS PRAXIS;** A SUPPLEMENT TO THE CHESS PLAYER'S HANDBOOK; containing a revised Code of Chess Laws and Morphy's Games. 6*s.*

BOHN'S ILLUSTRATED LIBRARY.

Uniform with the STANDARD LIBRARY, *at* 5*s. per volume.*

1 to 8. **LODGE'S PORTRAITS OF ILLUSTRIOUS PERSONAGES OF GREAT BRITAIN.** 8 Vols., post 8vo. 240 *Portraits.*

9. **CRUIKSHANK'S THREE COURSES AND DESSERT,** with 50 *Illustrations.*

10. **PICKERING'S RACES OF MAN.** With numerous *Portraits,* (or coloured 7*s.* 6*d.*)

11. **KITTO'S SCRIPTURE LANDS, AND BIBLICAL ATLAS,** with 24 *Maps,* 5*s* Coloured, 7*s.* 6*d.*

12. **WHITE'S SELBORNE,** by SIR WILLIAM JARDINE and E. JESSE. 40 *fine Woo. Engravings,* 5*s.* Or, coloured, 7*s.* 6*d.*

13. **DIDRON'S CHRISTIAN ICONOGRAPHY.** *With* 150 *Engravings.* Vol. I.

14. **REDDING ON WINES.** New and Revised Edition, *with* 20 *beautiful Woodcuts.*

15 & 16. **ALLEN'S BATTLES OF THE BRITISH NAVY.** New Edition. Enlarged by the Author. *Numerous fine Portraits* on Steel. 2 Vols.

17 & 18. **ROME IN THE NINETEENTH CENTURY.** Fifth Edition, in 2 Vols, *with* 34 *fine Steel Engravings,* and Index.

19. **MAXWELL'S VICTORIES OF WELLINGTON AND THE BRITISH ARMIES,** *with Engravings on Steel.*

20. **LIFE OF WELLINGTON,** by "AN OLD SOLDIER," compiled from the materials of Maxwell; with an Account of the Funeral. 18 *highly-finished steel Engravings.*

21. **MARY AND WM. HOWITT'S STORIES OF ENGLISH AND FOREIGN LIFE,** *with* 20 *beautiful Steel Engravings.*

22. **BECHSTEIN'S CAGE and CHAMBER BIRDS,** including SWEET'S Warblers. New Edition, greatly enlarged, *numerous Plates (or Coloured,* 7*s.* 6*d.)*

23. **NORWAY AND ITS SCENERY,** comprising PRICE'S Journal, with large Additions and a Road Book. Edited by THOS. FORESTER, Esq. *With* 22 *Illustrations, beautifully Engraved on Steel by Lucas.*

_ The Road Book is sold separately, price 2*s.*

BOHN'S ILLUSTRATED LIBRARY.

24. **CHINA: PICTORIAL, DESCRIPTIVE, AND HISTORICAL,** with some account of Ava and the Burmese, Siam and Assam. *Illustrated by 100 Wood Engravings.*
25. **PICTORIAL HANDBOOK OF LONDON.** *With 205 Engravings and large Map.*
26. **MARY HOWITT'S PICTORIAL CALENDAR OF THE SEASONS.** *Upwards of* 100 *Illustrations.*
27. **DANTE,** translated into English Verse by I. C. Wright, M.A. Third Edition, carefully revised. *Portrait, and 34 Illustrations on Steel, after* Flaxman.
28 & 29. **MUDIE'S BRITISH BIRDS.** 2 Vols., *with 52 figures of Birds, and 7 of Eggs. (Or, with the Plates Coloured, 7s. 6d.* per Vol.)
30 **TASSO'S JERUSALEM DELIVERED,** translated into English Verse, by J. H. Wiffen. 4th Edition. *24 Engravings on Wood, and 8 on Steel.*
31. **INDIA: PICTORIAL, DESCRIPTIVE, AND HISTORICAL,** from the Earliest Times to the Present. *Map and upwards of* 100 *Engravings on Wood.*
32. **NICOLINI'S HISTORY OF THE JESUITS.** *Portraits of* Loyola, Lainez, Xavier, Borgia, Acquaviva, Pere la Chaise, Ricci, and Pope Ganganelli.
33. **ROBINSON CRUSOE,** with Illustrations by Stothard and Harvey, 12 *beautiful Engravings on Steel, and 74 on Wood.*
34. **WALKER'S MANLY EXERCISES;** containing Skating, Riding, Driving, Shooting, Sailing, Rowing, Swimming, &c. Tenth Edition, revised, with numerous Plates.
35. **MILLER'S HISTORY OF THE ANGLO-SAXONS,** on the basis of Sharon Turner. Portrait of Alfred, Map, and 12 Engravings on Steel after Harvey.
36. **MICHAEL ANGELO AND RAPHAEL.** By Duppa and Quatremere de Quincy. With 13 highly-finished Engravings, including the Cartoons.
37. **WALTON'S COMPLETE ANGLER;** with Notes, practical and historical. Edited by Ed. Jesse and Henry G. Bohn. Embellished with 203 Engravings on Wood, price 5s.;—or with the addition of 26 Engravings on Steel, *7s. 6d.*
38. **MARRYAT'S MASTERMAN READY;** with 93 Engravings on Wood.
39. **TALES OF THE GENII.** With numerous Wood cuts and 12 Steel Engravings.
40. **GUIDE TO THE KNOWLEDGE OF POTTERY AND PORCELAIN;** comprising the Bernal Catalogue, with Prices and Names; an Introductory Essay, and a List of all the known Marks and Monograms. By H. G. Bohn.
41. **THE LIFE OF ALEX. POPE,** including Letters. By R. Carruthers. Wood Engras.
42. **POPE'S HOMER'S ILIAD.** With FLAXMAN'S DESIGNS.
43. **BONOMI'S NINEVEH AND ITS PALACES.** New Edition, including an Account of the Assyrian Sculptures recently added to the British Museum. 300 Engravings.
44. **POPE'S HOMER'S ODYSSEY.** With the Battle of Frogs and Mice, Hymns, &c., by other Translators, including Chapman. With Flaxman's Designs.
45 & 50. **POPE'S POETICAL WORKS,** edited by Robert Carruthers. New Edition, revised. With numerous Engravings on Wood. In 2 volumes.
46. **STUART AND REVETT'S ATHENS** and other MONUMENTS OF GREECE. 71 Plates and numerous Woodcut Capitals. To which is added a Glossary.
47. **LINDSAY'S (LORD) LETTERS ON EGYPT AND THE HOLY LAND.** Fifth Edition, with additions, and 36 Wood Engravings and Maps.
48 & 52. **ARIOSTO'S ORLANDO FURIOSO,** in English Verse, by W. S. Rose. With Portrait and 12 fine Engravings on Steel. Complete in 2 vols.
49. **KRUMMACHER'S PARABLES.** 40 Illustrations by Clayton and Dalziel.
51. **LEIGH HUNT'S BOOK FOR A CORNER,** 80 Wood Engravings.
53. **HOLBEIN'S DANCE OF DEATH, AND BIBLE CUTS;** upwards of 150 wood engravings. 2 vols. in 1. *7s. 6d.*
54. **JESSE'S ANECDOTES OF DOGS,** with Additions and Woodcuts 5s.—Or, with the addition of 34 steel Engravings, *7s. 6d.*
55. **STARLING'S (MISS) NOBLE DEEDS OF WOMAN.** 14 steel Engravings.
56. **BUTLER'S HUDIBRAS,** with variorum notes. Edited by Henry G. Bohn. 30 woodcuts, 5s.—Or, with 62 Portraits. Bound in 2 vols. *10s.*
57. **THE YOUNG SPORTSMAN'S MANUAL; OR RECREATIONS IN** SHOOTING. By Craven. With 62 Illustrations on Wood, and 9 on Steel.
58. **PETRARCH'S SONNETS, TRIUMPHS,** and other **POEMS.** With a Life by Thomas Campbell. 16 Engravings on steel.
59. **THE YOUNG LADY'S BOOK:** a Manual of Elegant Recreations, Arts, Sciences, and Accomplishments. 1200 woodcuts, and engravings on steel. *7s. 6d.*
60. **PARIS AND ITS ENVIRONS,** By T. Forester. 28 engravings on steel.
61. **CATTERMOLE'S HADDON HALL.** 24 engravings on steel.
62. **GIL BLAS,** with 34 engravings, after Smirke and Cruikshank. *6s.*
63. **THE RELIQUES OF FATHER PROUTS.** With 21 etchings, by Maclise. *7s. 6d.*
64. **MARRYAT'S MISSION,** or SCENES in AFRICA. With engravings.

BOHN'S COLLEGIATE SERIES.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

NOTICE.

THIS Series is intended to comprise carefully edited School and College books in various languages, especially Greek and Latin Classics, and will be published at irregular intervals as occasion may serve.

The scheme, though long entertained, is not yet sufficiently developed to say more.

HENRY G. BOHN.

May 1, 1859.

τα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ
ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν·
καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων· καὶ τὸ
φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει· καὶ ἡ σκοτία
αὐτὸ οὐ κατέλαβεν· ἐγένετο ἄνθρωπος
ἀρ ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ· ὄνομα αὐτῷ
ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν·
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός· ἵνα
πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ· οὐκ ἦν

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

GRIESBACH'S TEXT, WITH THE VARIOUS READINGS OF MILL
AND SCHOLZ,
MARGINAL REFERENCES TO PARALLELS,
AND A CRITICAL INTRODUCTION.

THIRD EDITION, REVISED AND CORRECTED.

LONDON:
HENRY G. BOHN, YORK STREET, COVENT GARDEN.
MDCCCLIX.

LONDON:

R. CLAY, PRINTER, BREAD STREET HILL.

ADVERTISEMENT.

THE object of the publishers in presenting this edition of the Christian Scriptures to the religious world has been to provide biblical students with a correct text accompanied by as much criticism as could be brought within the limits of a portable volume. The highly valued *critical* text of Griesbach has been adopted as being that generally acknowledged by modern scholars; but the new text of Scholz has been carefully collated, and the differences between the two editions will be found at the end of the volume. The *probable* readings of Griesbach are given in the foot-notes, and especial care has been taken to mark those words of *Mill's* or the *Received Text* which Griesbach has expunged from his edition. It is hoped, that the interests of the student will have been successfully consulted by the facilities thus furnished for comparing the three great texts now in use.

For the convenience of those who may use this edition for theological purposes, a body of parallel references is given in the margin, and the facility of comparison is much increased by observing a distinct notation for parallels of single passages or ideas, and for those furnishing a detailed narrative of the same events. Great care has been taken to admit only such as are really and not merely verbally parallel passages.

The utility of this edition will, it is hoped, be further increased by the critical and chronological information contained in the Introduction. The account of the manuscripts, versions, editions, &c., is drawn from Mill, Griesbach, Michaelis, and Scholz. The Chronological table consists of three parts,—a harmony of the four accounts given by the evangelists, an index to the Acts of the Apostles, and a chronology of St. Paul's life and writings. The harmony presents some features of difference from other arrangements:—in the index to the Acts Townsend's dates have been purposely taken without discussion. The works of Lightfoot, Michaelis, Lardner, Greswell and others have been freely used in drawing up the Chronological table.

NOTICE

RESPECTING THE ILLUSTRATIONS.

1. The purple tinted specimen is a sentence taken from the celebrated Cotton manuscript (Titus xvi). It consists merely of a small fragment of St. John's Gospel,—the rest having been destroyed, in all probability, by the fire of the Cotton library. The characters are of silver, written on a ground of purple vellum; but the silver has become black from being sulphuretted by the action of fire. Those words signifying *God, Father, Jesus Christ*, and *Holy Spirit* are written in letters of gold, which still maintain their metallic lustre. This is generally thought to be one of the oldest, if not the oldest manuscript of the New Testament.

2. The cursive letter specimen, with the illuminated heading, belongs to a copy of the gospels in the British Museum (Harl. 5540.) This manuscript. which is written on a vellum page about seven inches by five, is ascribed to the thirteenth century. The writing of the text is plain and distinct: —the *catenæ*, which are copiously spread over the margin, are written with much less care, and apparently by a different hand.

3. The coin on the title-page is a silver denarius of Tiberius. It is of the usual size and is of common occurrence according to Akerman. Its weight is 56 grains. There can be no doubt that it is the coin mentioned in Matth. xxii. 20, Mark xii. 16, Luke xx. 24.

ЄΓѠЄΙΜЄΙΗΟ
ΔΟϹΚΑΙΗΑΛΗ
ΘΙΑΚΑΙΗΖѠΗ
ΟΥΔΙϹЄΡΧЄΤΑΙ
ΠΡΟϹΤΟΝΠΡΑ
ЄΙΜΗΔΙЄΜΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝ

Ἐν ἀρχῇ· ἦν ὁ λόγος· καὶ ὁ λόγος
ἦν πρὸς τὸν θν̄· καὶ θς̄ ἦν ὁ λόγος·
οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θν̄· πάν
τα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ
ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν·
καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνων· καὶ τὸ
φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει· καὶ ἡ σκοτί
α αὐτὸ οὐ κατέλαβεν· ἐγένετο ἄνθρωπος
ἀπεσταλμένος παρὰ θῦ· ὄνομα αὐτῷ
ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν·
ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς ἵνα
πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ· οὐκ ἦν

Bible, N. T. Greek, 185[illegible]

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

[illegible]

[illegible] COVENT GARDEN

[illegible]

one or two of the shorter books which are not expressly mentioned, all that we now acknowledge were then unanimously acknowledged by the Church as authentic records of its early history; and before the middle of the fourth century, soon after the council of Nice, Athanasius mentions the acknowledgment of ALL the books known to us as canonical. A strong evidence in favour of these books is, that other writings on the same subjects, both narrative and epistolary, were in circulation at the time, but rejected* either as spurious, or as not entitled to apostolical authority; while the canonical writings passed current and received in their favour the testimony of men exercising a free opinion and fully competent to decide on their merit. Of the evidence adduced by ancient and modern writers for and against the canonical authority of the books said by Eusebius to be disputed by some Christians, notice will be taken in the prefaces to the books in question.

The genuineness and authenticity of the books of the New Testament being once established, and their contents allowed to furnish a rule of faith and the ground for all Christian hopes through eternity, it becomes a matter of importance to ascertain that the writings now in use are correct transcripts of the books actually written by the authors themselves. It is impossible to suppose that copies of the Scriptures, multiplied by hand only, at various periods between the fourth and the fifteenth centuries, should have come down quite free from errors, omissions, or interpolations, when so many liabilities to change existed, owing to the mistakes, conjectural alterations, and wilful corruptions of different copyists; besides which, the errors of the earlier copies would of course be transmitted through all later copies made from them, with the addition of mistakes peculiar to themselves, so that the changes would increase in proportion to the

* Few, if any, of the more ancient spurious writings have come down to us; but we have amongst others the following:—Christ's Letter to Abgarus, Paul's Epistle to the Laodiceans, a Gospel and other writings ascribed to Peter, and a Gospel of the Virgin Mary ascribed to James the Less. The writings of those called Apostolic Fathers have no claim to divine authority. The principal of these are, one genuine Epistle of Clement, the Epistle ascribed to Barnabas, the Epistles of Ignatius, and the Epistle of Polycarp. See "Jacobson's Patres Apostolici," and "Cureton's Corpus Ignatianum."

number of transcripts. So great, indeed, is the probability of these alterations, that, if variations in copies had not occurred, we might have supposed a case of collusion. But they do occur; and those already found are very numerous, amounting to many thousands.

These changes are of exactly the same kind as are found in profane writings. Among the whole of these variations, however, there are very few indeed which produce any material alteration in the sense of passages or affect any article of faith; it is therefore a very ungrounded fear, that verbal differences in the copies can at all diminish the certainty or shake the belief of fair and unbiassed judges of the truth of Christianity. The *real* text, however, since the loss of the original manuscripts, is not to be found in any single document, but is dispersed through them all; so that, in proportion as more pains are taken to examine old manuscripts and to collect various readings, more nearly shall we approximate to the original:* and surely, if scholars think it a matter of importance to obtain by long and patient labour a pure text of the profane writers, it must be of infinitely greater importance to furnish the Biblical student with a correct text of those Scriptures which testify of salvation through Jesus Christ and affect the eternal interests of all mankind. At the same time those unhallowed attempts cannot be too highly censured, that have been made by dishonest theologians, both in very early and in later times, to alter the text for sectarian purposes. The greatest caution also should be observed in every alteration, that no new and plausible reading may be placed without sufficient reason in the place of an old and received reading, nor ought conjecture to be ever admitted in the text of the New Testament; for there is no passage which can really *demand* it; and even in profane writers (of which the manuscripts are so much less numerous) it can only be resorted to in peculiar emergencies, and it is an expedient which even then requires the greatest skill.

It now becomes a matter of inquiry, how far the Greek text now in general use answers the requisitions of sacred criticism.

* See Dr. Bentley's admirable remarks in favour of a critical examination of the Sacred text, in his answer to Collins, entitled "Remarks on a late Discourse of Free-thinking, by Phileleutherus Lipsiensis," 8vo, 1725, pt. 1, § xxxii. (Dyce's edition, vol. iii. p. 347.)

"The Received Text" is the name given to an edition printed at the Elzevir press, and published in 1624. To trace the history of the formation of this text, it will be necessary to give an account of the previous editions.

The earliest printed texts of the Greek Testament were the Greek text of the Complutensian Polyglott,* printed in 1514, but only published in 1522, and the editions of Erasmus in 1516, 1519, 1522, 1527, 1535. The number of manuscripts used in forming the Complutensian text is not certainly known. Stunica, one of the editors, mentions manuscripts which they had received from the Vatican, and he names one in his own possession; but all these *must* have been of recent date and small value. Erasmus had but few documents to consult, five or six at the most, none of which were earlier than the twelfth century. Thus it appears, that both the Complutensian editors and Erasmus worked under great disadvantages. They derived no assistance from those very early and justly-celebrated manuscripts which have established the authority of readings not contained in any of theirs:—they were unaided by any of the early Oriental versions, and, although they availed themselves of Jerome's Latin translation (called the Vulgate), they were without those ancient and valuable versions called the Italic, made in the first three centuries:—and they were unprovided with the works and commentaries of many of the Greek Fathers, as Clemens of Alexandria, Origen, Chrysostom, and many others, from whom the most valuable subsidiary information could have been, and as since been derived. Thus, without implying any charge whatever of carelessness or wilful perversion, it is at once evident that they were insufficiently provided with the materials necessary for forming a good text.

The editions published by Aldus in 1518, by Gerbelius (one of Erasmus's sub-editors) in 1521, and many others of this date, present scarcely any thing but reprints of Erasmus's or of each other. In 1534 Colinæus republished Erasmus's edition at Paris, adopting some alterations from the Complutensian edition and from some few Greek manuscripts. The next editions to be noticed are those of ROBERT

* This was printed at Alcala (*Complutum*) in Spain, under the superintendence and at the expense of the celebrated Cardinal Ximenes

STEPHENS, which appeared as follows:—1st, in 1546,—2d, in 1549, —3d, and most celebrated, in 1550,—4th, in 1551. Stephens founded his text in his third and chief edition on Erasmus's and the Complutensian, but chiefly on the former; for, while he varies from the latter in more than a thousand instances, he does not vary from Erasmus's fifth edition more than twenty times. In forming his text he used the collations of sixteen manuscripts,* made by his son Henry; but subsequent examinations of his manuscripts have not confirmed for him a reputation for accuracy. THEODORE BEZA, the successor of Calvin at Geneva, followed close after Stephens as an editor of the Greek Testament. His editions appeared in 1565, 1576, 1582 (being his first complete edition), 1589, 1598; and in preparing them he had the use of Stephens's private copy of many additional readings furnished by Henry Stephens, and (in his third edition) of the early and valuable copies furnished by the Cambridge and Clermont manuscripts, and of the Syriac and Arabic versions. Thus is seems that Beza was better furnished with materials than any of his predecessors; but, with respect to his qualifications, we quote the words of Mill, who says that he used his materials "raro ad eruendum, cui potissimum inserviebant, sacri Codicis textum genuinum: de hoc enim parum laborat, et ubi de lectionis cujuspiam αὐθεντίᾳ forte agit, ostendit, quam nihil fere in his rebus viderit vir alias eruditus ac perspicax." Beza's text differs from Stephens's in about fifty instances; but he mentions at least six hundred readings besides, which he considered as good or better than those in the text.†

* These sixteen manuscripts are not all of them copies of the entire New Testament. He had ten manuscripts of the Gospels, eight of the Acts, eight of St. Paul's Epistles, seven of the Catholic Epistles, and only two of the Apocalypse. So likewise when the number of the manuscripts in Griesbach's catalogues is said to be nearly five hundred, it is not meant that they are all manuscripts of the entire New Testament. In forming the text of his Gospels, he used the collations of about three hundred and sixty; for the Acts and Catholic Epistles about one hundred and forty had been examined; for the Epistles of St. Paul about one hundred and seventy, and for the Apocalypse about seventy. Inattention to this circumstance respecting manuscripts has led to many false conclusions about the various readings of passages.

† Beza used the division into verses which R. Stephens had introduced into

On the edition of Stephens in 1550, and of Beza in 1582, the Elzevir text of 1624 is founded, and chiefly on the former. Its editor is unknown, and it is evident that no manuscripts were used; but the work was printed with the usual elegance of the Elzevir typography; and its apparent beauty and correct printing gave it a character for intrinsic purity which the text by no means deserved. Thus it appears that the "Textus ab omnibus receptus," as the Elzevirs style their second edition, 1633, is, with the exception of a few variations from Beza, a copy of Stephens's third edition, which was a close copy of Erasmus's fifth edition, improved by a few readings from some of the Paris manuscripts; and the whole rests on the authority of less than thirty manuscripts, most of which are of recent date and of small critical value.

The Elzevir text was multiplied in frequent reprints, so that it passed into common use. Many printers, however, repeated more or less the Stephanic text, which varies in such unimportant respects from that of the Elzevirs, that the two have become more or less intermingled in the editions in common use.

Learned men from time to time pointed out various readings of importance, and this was especially done by Bishop Walton in the London Polyglott Bible in 1657. It contains the Greek text (with various readings from the Alexandrine, fifteen of Stephens's, sixteen of Archbishop Usher's, and some Spanish manuscripts), the Syriac, Latin Vulgate, Persic, Arabic, and Ethiopic versions. The publication of these Oriental versions forms an important era in the history of Biblical criticism.*

Collections of various readings, however, alarmed the timid. To allay well-meant but groundless fears, Bishop Fell in 1675 published at Oxford an edition giving the various readings collected by Bishop Walton at the foot of each page, so that it might at once be seen how little the sense was affected by these variations. But Bishop

his fourth edition, 1551. It has been said that Beza first made each verse a separate paragraph, but this is a mistake: Stephens did this in order that he might use his fourth edition as the basis of a Concordance. He little thought of the injury caused by his division to the progress of just interpretation.

* Bishop Walton was assisted in his work by Lightfoot, Hyde, Pococke, and other eminent Oriental scholars of that day.

Fell did more than this in becoming the patron of the celebrated critic, Dr. John Mill.

The first appearance of the celebrated edition of MILL was at Oxford in 1707. It was published about a fortnight before his death, and had occupied his whole time during thirty years.* In his text he made no intentional alteration from Stephens's third edition; but he has printed under it his collection of various readings, amounting to about thirty thousand, which he had procured with unexampled diligence from every source open to himself or to his friends, from manuscripts, versions, and quotations; and, in his notes, he has expressed his own opinion on the value of particular readings. The Prolegomena, occupying a hundred and sixty-seven closely printed folio pages, contain an account of the sacred canon, a history of the text, and an accurate description of the various documents which he made available in the course of his labours. Mill's edition was reprinted at Rotterdam in 1710 by Küster, with additions from twelve new manuscripts.

About 1720 much interest was felt amongst Biblical scholars in connection with the critical edition of the Greek Testament which the celebrated critic, Dr. Bentley, *intended* to publish. He would have followed the ancient manuscripts, and would have relied greatly on the correspondence of old Greek manuscripts with Jerome's version *as originally executed*. In preparing for this work he procured collations of several manuscripts, especially of the Codex Vaticanus. This collation was published by Ford in 1799.

In 1734 the edition of J. A. BENGEL appeared at Tübingen. He had a high character for integrity and piety;† and to motives of conscience we owe those labours which his ability and learning rendered

* Mill's labours re-excited groundless fears. See, for instance, Whitby's attack on Mill, entitled: "Examen variantium lectionum Johannis Millii,—opera et studio Danielis Whitby, 1710." It will be found in his Paraphrase and Commentary on the New Testament. A triumphant reply to Whitby's objections was made by Dr. Bentley, in the "Remarks on a late Discourse on Free-thinking," mentioned in a preceding note. Bengel was attacked in the same way in Germany.

† See his "Gnomon Novi Testamenti," 1763, a short commentary chiefly practical,—which is known to us in an English shape, with some alterations and abridgements, as the Testament of John Wesley, A.M.

so effective. He did not simply reprint Stephens's text, but really improved it. He was too diffident and cautious, however, to introduce any changes, except in the Apocalypse, unsanctioned by a previous appearance in some printed text. Under his text he placed some select readings, marked by certain Greek letters expressing their value—accordingly as they were either (α) genuine, (β) probable, (γ) uncertain, (δ) improbable, or (ε) certainly spurious. The evidence of manuscript authorities he reserves for his "Apparatus Criticus," much of which is drawn from Mill's work. His "Introductio ad Crisin," which is prefixed, contains a clear and correct account of manuscripts and editions, together with some good rules of criticism. Bengel's high reputation for piety had the effect of removing many of the suspicions entertained against Biblical criticism, and of making the study more general in his country.

The celebrated edition of JOHN JAMES WETSTEIN was published at Amsterdam in 1751-2, 2 vols., fol. After some consideration he determined to adhere to the received text; and accordingly, instead of introducing into the text what he considers the genuine readings, he places them by themselves immediately below it.* Under these he places his entire collection of various readings, in which "he has performed more than all his predecessors put together."† Besides all the readings collected by Mill, many of whose errors he corrected, he added a great number from manuscripts and versions collated purposely for this edition; and he was the first who collated the Philoxenian Syriac version from the manuscript now at Oxford. Beneath the various readings is printed a set of philological and explanatory notes, which are of the highest value. The quotations in them from the Greek classics and the Hebrew writers amount alone to nearly a million. The Prolegomena (which had appeared by themselves in 1730) are prefixed to the first volume, and contain an account of the manuscripts, versions, and quotations used by him, and a description of former editions. He has added, besides, smaller Prolegomena to each of the four divisions of his work (1st, Gospels;

* The readings *proposed* only by Wetstein were *adopted* in an improved text published in England by Bowyer in 1763.

† See Marsh's Michaelis, vol. ii. pp. 478, 479. Wetstein's labours as a collator have often, however, been *overstated*.

2d, St. Paul's Epistles; 3d, the Catholic Epistles; 4th, the Apocalypse), showing what Greek manuscripts authorise the readings in each.

The edition of C. F. MATTHÆI appeared in 1782-8, in 12 vols. 8vo. Its novelty consists in the accompaniment of newly-collated readings from about thirty-two Moscow manuscripts, chiefly of the Byzantine text, eighteen of which contain the Gospels, seven the Acts, twelve the Epistles, three the Apocalypse, and two only were of the entire New Testament.* He also collated manuscripts of Chrysostom's Homilies, and applied them to critical purposes. Some of these documents are of great antiquity, and contain curious and important readings.

In 1786-7, PROFESSOR ALTER, of Vienna, published an edition in 2 vols. 8vo, taking for his text a manuscript in the Imperial Library of that city (No. 218 of Griesbach's catalogue), which he corrected from Stephens's edition, supplying its chasms from another manuscript. The chief service rendered by him consisted in collating the Coptic, Sclavonic, and Latin versions from manuscript copies.

In 1788 PROFESSOR BIRCH, of Copenhagen, published a quarto edition of the Greek Gospels. It was undertaken by desire and at the expense of the king of Denmark; and many manuscripts in the Vatican and Barberini libraries at Rome, the Laurentian library at Florence, and the public libraries of Vienna, Madrid, and Copenhagen, were thoroughly read and collated for this edition. The Vatican manuscript was collated by Birch for this work, and its readings were now first published. A fire in the royal palace at Copenhagen put a stop to the progress of this great work, and the second volume never appeared: but in 1798, Professor Birch published a volume of various readings to the Acts and the Epistles without the text, which was followed by various readings to the Apocalypse.

The progress of the history now brings us to the labours of Griesbach, one of those critics who have by their diligence especially laboured to purify the Text of the New Testament.

Dr. JOHN JAMES GRIESBACH'S first edition of the Greek Testament was published at Halle in 2 vols. 8vo, in 1775-7. He had

* See Bishop Marsh's note on Michaelis, vol. ii. p. 288,—and Griesbach's catalogue of Matthæi's manuscripts at the end of his Prolegomena.

in 1774 published a Synopsis of the Gospels and Acts, with the readings of Mill and Wetstein, and some new readings procured by himself; but, as many persons disliked the unusual arrangement, he republished the historical book in the common order, as the first volume of his New Testament, of which he had already published the Epistles and the Apocalypse as a second volume.

The second edition, however, is that most celebrated; and it is excellently described by Dr. Hartwell Horne in his bibliographical list: *—"The first volume of the second edition appeared in 1796, in large 8vo, with the imprint of *Londini et Halæ Saxonum* in the title page; and the second with that of *Halæ Saxonum et Londini*, on account of the expense of the paper of the fine copies having been munificently defrayed by the late Duke of Grafton, at that time Chancellor of the University of Cambridge. The whole was printed at Jena under Griesbach's own eye.

"In addition to the various readings exhibited in Griesbach's first edition, he has collated all the Latin versions published by Sabatier and Blanchini; and has corrected the mistakes made by Mill, Bengel, and Wetstein, in their quotations from the oriental versions. He has also inserted the principal readings collected by Matthæi, Birch, and Alter, together with extracts from the two Wolfenbüttel manuscripts collated by Knittel; and has given the readings of the Sahidic version, furnished by Woide, Georgi, and Münter. The Armenian version was collated for him by M. Bredenkampf, of Bremen; and M. Dobrowsky, of Prague, furnished him with a collation of the Sclavonic version.

"The first volume contains the four Gospels. To these are prefixed copious prolegomena, exhibiting a critical history of the printed text, a catalogue of all the manuscripts from which various readings are quoted, and an account of the method pursued by Griesbach in executing this second edition, together with the principal rules for judging of various readings. The text is printed in two columns, the numbers of the verses being placed in the margin, below which are the various lections. The second volume contains the remaining books of the New Testament, which is preceded by an introduction,

* "Horne's Introduction to the Study of the Scriptures," vol. iii. p. 21 of the Appendix.

or preface, accounting for the delay of its appearance, and an account of the manuscripts consulted for that volume. At the end are *forty pages*, separately numbered, consisting of a *Diatribe* on the disputed clause relative to the three witnesses in 1 John v. 7, 8, and of additional various readings to the Acts of the Apostles, and St. Paul's Epistles, with two pages of corrections.

"Griesbach's second edition was reprinted at London in 1809, in two elegant 8vo volumes: the text is printed in long lines, and the notes in columns, and Griesbach's addenda of various readings are inserted in their proper places. A very few inaccuracies have been discovered in these insertions, which perhaps could hardly be avoided in a work of such minuteness. Bishop Marsh has given a high character of the labours of Dr. Griesbach, in his Theological Lectures, Lecture vi. pp. 146, 153. (Ed. 1828.)

"The following critical publications of Griesbach should be added:—

"1. Curæ in Historiam Textus Græci Epistolarum Paulinarum. Jenæ, 1777, 4to.

"2. Symbolæ Criticæ, ad supplendas et corrigendas variarum N. T. Lectionum Collectiones. Halæ, 1785, 1793, 2 vols. small 8vo.

"3. Commentarius Criticus in Textum Græcum Novi Testamenti. Particula prima, Jenæ, 1798. Particula secunda, Jenæ, 1811."

Griesbach also published, in 1805, a convenient manual edition with a selection of various readings, without the authorities.

A new and improved edition of Griesbach's Greek Testament was undertaken by Dr. SCHULZ, the first volume of which, containing the four Gospels, appeared at Berlin in 1827. A great many additional documents were consulted, by which many hundreds of readings were added to those of Griesbach; and such pains were taken with every part of the work, that the editor may be considered to have rendered very valuable service to Biblical criticism. The edition was partly undertaken to supply a text of the *Gospels* which might accompany Griesbach's *second volume*, of which many copies still remained unsold. Dr. Schulz has not continued this edition; probably the appearance of Scholz's Greek Testament deterred the publishers, so that no second volume will ever appear.*

* It is from a copy of Schulz's Griesbach that the quotations cited in the

The last large edition that has appeared is that of Dr. M. Aug. Scholz, the first volume of which appeared in 1830, the second in 1836.* The editor was a pupil of Hug, and under him first applied himself to biblical criticism. With the view of revising former collations, and of seeking after and examining undiscovered manuscripts, he employed himself four years in visiting the chief libraries of Europe and of Western Asia; and during his travels he inspected about six hundred hitherto unexamined Greek manuscripts, three hundred and forty of which he consulted for the Gospels only, and a hundred of which he collated in many places. His account of these biblico-critical travels, together with a summary of the most important general results drawn from them, was published in 1823; and the seven years subsequent were employed in digesting his stock of materials, and applying it to the formation of a corrected text. His judgment on the value of manuscripts is, that the text is to be found nearly pure in those very correctly copied documents which were written (chiefly for use in the church service) within the limits of the patriarchate of Jerusalem, and that the chief corruptions of the Sacred text are attributable to the errors and designed alterations made by copyists of the Alexandrine school. Scholz, accordingly, in his corrections of the text, gives a preference to the readings in the Constantinopolitan class of manuscripts to all others, and this circumstance causes his text to differ in some essential particulars from that of Griesbach. In many instances, he restores the reading of the Textus receptus; while in others he gives the preference to the probable readings in Griesbach's margin.

This edition is beautifully printed on a quarto page; and immediately below the text is placed a selection of various readings, marked as belonging either to the Constantinopolitan or Alexandrine class of manuscripts; and in double columns at the foot of the page is printed the general mass of manuscript authorities for the various readings, quoted in Griesbach's notation, with a continuation by

various readings to the four Gospels are taken in this edition. From the non-appearance of a second volume it was supposed in this country that Dr. Schulz had died.

* The variations between Griesbach's and Scholz's editions are given at the end of this volume.

Scholz on the same plan, to mark the documents cited by himself. The prolegomena, which occupy two hundred and thirty-five pages, contain remarks and theories on the history of the Sacred text, much of which is the result of the editor's own investigations. Scholz's catalogue of manuscripts and versions consulted for the Gospels is much larger than that of Griesbach.*

Since the publication of Scholz's edition, different editors have recurred to the principle of following ancient authorities. Lachmann led the way in his manual edition published in 1831, without any exposition of the principles which he adopted. His text of the Gospels has since been published with the ancient authorities added by Buttmann.

Many critics have deeply felt the importance of *accurately* knowing the readings of ancient manuscripts; to this end most of the uncial documents have been recollated during the last ten years (independently) by Dr. Tischendorf and Dr. Tregelles: the former has published the text of many manuscripts, and also some manual editions of the New Testament.

The steps have thus been traced, by which from very small commencements a mass of literary evidence has been accumulated immeasurably greater and more satisfactory than has been brought together on any other subject of the same nature. Many documents may, and do still remain unexamined; but by far the greater number of authorities has been very minutely investigated, and their contents have been applied with great science and sagacity according to acknowledged rules of criticism. Whether we possess in any critical edition a perfectly correct text, may fairly be doubted; but any such is unquestionably much better than that of 1624, and may be confidently relied on by general readers; while to more advanced students of divinity, competent to decide for themselves, the opportunity

* It is not necessary to give a particular notice of the advantage taken of the labours of Griesbach and Scholz, towards forming, on foundations laid by them, corrected texts differing from theirs. The texts of KNAPP, TITTMAN, and VATER are based on Griesbach's text:—that of LACHMANN was formed subsequently to both Griesbach's and Scholz's labours, but on entirely different critical principles: he recurs mostly to ancient manuscript authorities; he has not, however, collated manuscripts himself.

is afforded of consulting all the readings, and of making a decision on their respective merits. One satisfactory result of all the labours which, during the last two hundred years, have been bestowed on the Sacred text, is, that although changes almost innumerable occur in the spelling of words and the insertion or omission of particles, a few passages only (not one five-thousandth part of the whole) are altered in the sense; and no fair inquiry hitherto made has had the effect of changing any passage of vital importance to the interests of Christianity, whose foundations have been thus proved, against the cavils of malignant infidelity, to be firm and immoveable, based on the testimony of the apostles of Christ.

A concise description of some of the principal manuscripts and versions will not be uninteresting.

Of Manuscripts of the New Testament.—These manuscripts are very numerous, and are dispersed in the various public libraries of Europe. Those in the Royal Library at Paris and in the Vatican at Rome are very numerous, and some are of great value. Bishop Marsh enumerates four hundred and sixty-nine, as having been wholly or partially collated; but since the publication of his translation of Michaelis, at least five hundred more have been examined by Scholz and others, so that at the present day we are probably in possession of the contents, in some measure at least, of nearly ONE THOUSAND MANUSCRIPTS. The far larger number, however, of these contain only some portion, often very small, of the New Testament.

The oldest of these manuscripts are written on vellum, and some few on papyrus. Cotton-paper was used after the ninth, linen-paper after the eleventh century. No sacred manuscripts in the *cursive* or small letter have been found bearing date prior to the tenth century: before that time the church copyists wrote with the *uncial* or capital letters.* Accents and breathings were not used before the seventh century; the words were written continuously without distinct spaces till the ninth century, and in general without any marks of punctuation, except the full stop, till a later period.† There are ab-

* These remarks apply to the Sacred manuscripts only. The Greek inscriptions, and some few manuscripts of profane literature, present many exceptions to the *general* truth of the above statements.

† In none, except the most recent, of the ancient documents is there any

breviations in nearly all the manuscripts: and a great number have a notation at the side of the page, marking the Ammonian sections and the lessons of the church; others are accompanied by scholia in the margin, and some have a Latin version. Nearly all the ancient copies of the Testament have been damaged by time, damp, and ill usage: leaves are often missing or much torn, and the writing is still more frequently quite illegible. In many cases, owing to the high price of parchment, and the demand for more modern writings, the copyists were induced, instead of new parchment, to use parchments having the older writings scraped off them. In some manuscripts written on this kind of ground the erasure has been incomplete, and the original letters are in several places, now and then nearly throughout the document, to be distinguished under the more recent writing. Several of these *palimpsest* copies have been brought to light by Cardinal Angelo Mai, of the Vatican library, and others. The Ephrem and Dublin manuscripts are of this class.

The vast accumulation of critical evidence early pointed out to critics the need of classifying their materials; and the observation made by Wetstein, that *early manuscripts made in certain countries had a class of readings differing in some general respects from those made in certain other countries, and that those made in the same country had certain determinate affinities to each other*, was in accordance with the manner in which Bengel had previously classified documents; in which he was followed by Griesbach first, and Hug and Scholz subsequently.

Griesbach inferred the existence of two classes of manuscripts essentially distinct from a very early period, and furnishing an independent testimony for various readings,—first, those of the ALEXANDRINE EDITION, to which the Vatican and Paris manuscripts, the Coptic, Armenian, and Syro-Philoxenian versions, and the quotations of Origen, Eusebius, Athanasius, and Cyril were considered to belong,—those of the WESTERN EDITION, adopted by the Christians of the west, and found in the Cambridge, Clermont, and Augian manu-

graduated scale of punctuation adopted. In the absence of satisfactory evidence on this subject, Stephens inserted stops at his own discretion; and every competent critic is entitled, under certain restrictions, to the same liberty of judgment.

scripts, in the old Latin, Sahidic, and Jerusalem-Syriac versions, and in the quotations made by Tertullian, Cyprian, Augustin, and the African and western Fathers generally. The mixture of the two texts in manuscripts written in and after the fifth century in the provinces of the Greek empire gave rise to a third class of copies—the BYZANTINE EDITION, to which belong the text of the four Gospels in the Alexandrine manuscripts, and about a hundred of more recent date the Gothic and Sclavonic versions, and the quotations of Chrysostom, Theophylact, and other church-writers of Greece and Asia Minor. To these three classes Michaelis added a fourth, the EDESSENE EDITION, of which no Greek manuscripts now exist, but which served as the basis of the Peschito-Syriac version and of the Latin version accompanying the Greek in the Cambridge manuscript.

The classification of Dr. Scholz is entirely different and far more simple. He divides the most ancient Manuscripts into two classes, one giving a very pure text comprehending the manuscripts and versions made in Greece and the west of Asia, which he calls the CONSTANTINOPOLITAN FAMILY;—and a second giving a far less pure text, including all the manuscripts and versions made in Egypt and the west of Europe, called the ALEXANDRINE FAMILY. Many manuscripts he observed to exhibit traces of an adulteration of the pure text by the admixture of the more corrupt one.

The difference of the opinions held by Griesbach and Scholz respecting the value of manuscripts is very great; and the settlement of the question, whether the Constantinopolitan or Alexandrine family is to be preferred for fixing a true reading, deserves the attention of the learned.

Many recent critics have adhered to a twofold division, but the use they have made of it is quite different from that of Scholz: they would distinguish the *ancient* documents (comprising the Alexandrine and Western of Griesbach) from the mass of modern Bryzantine copies. The former class may have internal subdivisions, but still, as a class, the more ancient documents must be looked at together.

The description of a few of the most celebrated manuscripts will not be out of place in this Introduction.

Among the most ancient are the *Vatican*, *Paris*, *Alexandrine*, and

Cotton manuscripts. The *Vatican* copy (B. of Griesbach), which is in the Vatican library at Rome, is supposed to have been written before the middle of the fourth century. It originally contained the entire Bible; but besides defects in the Old, in the New Testament the Epistles to Timothy, Titus, and Philemon are wanting. The Apocalypse is supplied by a recent hand, probably as lately as in the fifteenth century. Its readings have been three times collated, most fully for Dr. Bentley. The *Paris* or *Ephrem* manuscript (C. Griesbach) is in the Royal Library at Paris (where there are no less than a hundred and seventy-five other manuscript copies of the Greek Testament). It was originally a copy of the whole Bible, written on vellum, in the uncial letter, in the fourth or fifth century; and the original writing was imperfectly erased to make room for a copy of the expository writings of Ephrem, a Christian writer of the Syrian church, which, it appears from the characters, was written about the twelfth century. This copy is very imperfect, and is decyphered with extreme difficulty. Its text was copied and published by Dr. Tischendorf. The *Alexandrine* manuscript (A. Griesb.) was presented in 1628 to Charles I. of England, by Cyril, the patriarch of Constantinople, and in 1753 was placed in the British Museum. It is a splendid copy of the whole Bible, and was most probably written at Alexandria during the fifth or sixth century. A fac-simile copy of it was published by Dr. Woide in 1786. The *Cotton* manuscript (Tit. C. XV. of the Cotton MSS. in the British Museum,—J. Griesb.) is a very ancient fragment of a copy of the Gospels, written on purple-stained vellum in silver letters, and belongs to the fifth century. The *Dublin* palimpsest manuscript (Z. Schulz) was discovered in 1787 by Dr. Barrett in the Trinity College library at Dublin,—the older writing of which was found to be a copy of Isaiah and of St. Matthew's Gospel. It is written on purple vellum, and appears to belong to the sixth century: but it is in a very mutilated state. A fac-simile and description of it was published in 1801. The *Coislin* manuscript (H. Griesb.) consists of a few fragments of St. Paul's Epistles, beautifully written, and assigned to the sixth century. Montfaucon highly valued it, and published a fac-simile of the writing in his Bibliotheca Coisliniana. Among the Coislin MSS. of the Royal Library at Paris are fourteen others of the New Testament. The

Cambridge manuscript (D. Griesb. in the Gospels and Acts) was procured by Beza from a convent at Lyons in 1562, and given by him to the University of Cambridge, in whose public library it is now deposited. It is a copy of the Gospels and Acts, with a Latin version, and is assigned by Scholz to the seventh century. A fac-simile copy of it was published in 1793, at the expense of the University. The *Clermont* manuscript (107 in the Royal Library at Paris,—D. Griesb. for Paul's Epistles) was obtained by Beza from Clermont in the diocese of Beauvais. It contains St. Paul's Epistles, written in the seventh or eighth century. Dr. Tischendorf has prepared this manuscript for publication. The *Cyprian* or *Colbert* manuscript (K. Griesb.) is a copy of the Gospels brought from Cyprus in 1637 to enrich the library of Colbert the French statesman, and now deposited with the rest of his manuscripts in the Royal Library at Paris. It is in excellent preservation, and has been highly valued by some on account of its peculiar readings. It was collated by Scholz, and this has since been done with greater accuracy. Montfaucon and Scholz assign it to the eighth century. Archbishop *Laud's* manuscript (E. of Griesb. Acts and Cath. Epp.), which he presented with many others to the University of Oxford, is a Greek and Latin copy of the Acts. It is considered to be of high value in many respects, and is ascribed to the seventh or eighth century. The text of this manuscript, with a fac-simile specimen, was published by Hearne in 1715.

The above-mentioned manuscripts, with about thirty more, are written in the uncial character. Those of the *cursive*-letter kind are far more numerous, and many are very valuable.*

Of Ancient Versions of the New Testament.—The Christian religion having been rapidly propagated through all nations, the writings of the Apostles and Evangelists were soon translated into different languages, and many of these versions are still extant. They are, perhaps, sometimes preferable as an evidence even to manuscripts themselves; for some of them were made from manuscripts older and more correct than any now extant. They are not all, how-

* Montfaucon's Palæographia Græca and Scholz's Prolegomena will furnish information on the history and antiquities of these manuscripts.

over, of equal value, some being more ancient and better translated than others. Some indeed are not original versions, but merely translations of preceding versions :—this of course lessens their value, for then they are only witnesses of the state of the version from which they sprang.

Of all the ancient versions the Syriac is reckoned to be of the highest authority, as it is supposed to have been written in nearly the same language as that spoken by Christ and his disciples. There are two Syriac versions which have been published. The most ancient and valuable of these, called the PESCHITO (*literal* or *correct*), was made in the second century, and was sent into Europe to Pope Julius III., and printed at Vienna in 1555; since which it has been often reprinted. It contains only those books which were universally acknowledged in the time of Eusebius, together with the Epistle of James.* It is a cause of regret that it is impossible to consider the common text of this version as a competent witness of what it originally was; it may be possible still to restore it by the collation of manuscripts. A later Syriac version was made at the beginning of the sixth century, under the inspection of Philoxenus or Xenayas, bishop of Hierapolis in Syria, from whom it is called the SYRO-PHILOXENIAN VERSION. This was revised in the following century by Thomas of Harkel. An edition of this was published at Oxford by Professor White, A.D. 1778, 1799. Besides the above, there appears, from a manuscript in the Vatican, to have been another version made in the fifth century.

The Syriac text of the Gospels discovered by Mr. Cureton, exhibits a translation of extreme antiquity, previously unknown: its value in sacred criticism will be found, we believe, to be considerable.

Two very ancient versions of the New Testament, of high reputation, in the old Egyptian language, for the use of the Christians who abounded in Egypt, are still extant. One is written in the dialect of Lower Egypt, and is called the COPTIC version,—the other

* On the history and value of the Peschito version, see Marsh's Michaelis vol. ii. pp. 4—50. Michaelis's work is a valuable guide to the understanding of the versions generally. See also Simon's "Histoire Critique des Versions du N. T." 1690.

being in the dialect of the Saïd or Upper Egypt, is called the SAHIDIC version: the translations were made independently of each other, Two valuable manuscripts of the Sahidic version are in the British Museum, from which some curious readings were extracted by Dr. Woide, who conjectured that this version was made in the second century.

The ETHIOPIC version is used in Abyssinia. It contains the whole of the New Testament, and is supposed to have been made early in the fourth century. This version was first published at Rome, A.D. 1548 (and afterwards reprinted in Walton's Polyglott). The editors had a very imperfect copy of the book of the Acts, the chasms of which they supplied by translating from the Latin into the Ethiopic. Similar liberties have probably been taken with other books, which circumstance greatly impairs the credit of the version. Mr. Platt, however, re-edited the whole from manuscripts with the utmost care.

The conquest of the Saracens, and the substitution of the Arabic for the Syriac and Egyptian languages in the territories of the Caliphs, necessitated the translation of those versions into the prevailing language of the east during the seventh and following centuries. Many different ARABIC versions are extant, but they have little critical value.

The ARMENIAN version was made in the fifth century: the early editors of this version sometimes altered it from the Latin. The best edition is that published at Venice in 1805, from old manuscripts.

There are many Latin versions, or rather perhaps *recensions*, of the New Testament, some of which are of great antiquity, and highly valuable as critical evidences. Several of these old versions were published by Sabatier and Bianchini in the middle of the last century. These are sometimes called the ITALIC versions. The want of some received version being felt in the Western Church, a new and exceedingly good version was made by Jerome at the end of the fourth century by order of Pope Damasus. This translation was approved of by Pope Gregory I., and was very generally received and read in the Latin church, from which circumstance it was called the VULGATE. The council of Trent pronounced it to be *authentic*, and

ordered it to be used wherever the Bible was publicly read, and in all disputations, sermons, and expositions. The Protestant divines of the sixteenth century were led by their anti-papal tenets to throw discredit on the Vulgate version. The truth is, that the Vulgate in its most important various readings agrees with the most approved manuscripts and with the best of the ancient versions: so that the character of this version has risen greatly in the estimation of modern critics. A collation of *ancient* manuscripts of this version exhibits its true value.

Three other ancient versions of the New Testament made in the north and north-west of Europe, deserve to be noticed, as forming a portion of the critical materials for the correction of the Sacred text. Two of these are written in dialects of the Teutonic language; namely, the Gothic and Anglo-Saxon versions: the third is in the old language of the Sclavonic nations.

The GOTHIC version was made during the fourth century, from the original Greek (for the use of the Christians among the Goths, who inhabited the banks of the lower Danube), by Ulphilas (Wölfelein), a celebrated bishop of that nation, to whom is also ascribed the introduction of a set of modified Greek characters as the Gothic written alphabet. The four Gospels in Gothic are preserved in a silver-lettered manuscript in the University of Upsal in Sweden, from which several editions were published. The above was, with the exception of some small fragments, the only part known to the learned men of modern times; until the discovery by Angelo Mai of some Gothic palimpsest manuscripts in the Ambrosian library at Milan, furnished us, in 1819, with a version of St. Paul's Epistles. All the remains of the Gothic version are published in the edition of Gabelentz and Loebe.

The oldest ANGLO-SAXON versions were made in the beginning of the eighth century by one Eadfrid, a bishop, and by the venerable Bede; and versions in this language have been made by many others at a later time. These versions, we have reason to believe, were not made from the Greek, but from some of the early Latin versions. The Gospels are the only part that has been yet published.

The SCLAVONIC version of the New Testament was made from the original Greek by Methodius and Cyril, two Greek missionaries to

the Sclavonians, who lived in the ninth century. It has been often published: — the Moscow edition of 1663 is that most frequently quoted. To Alter and Dobrowsky the Christian world is greatly indebted for the collation of this valuable translation, and for the examination of it in a variety of manuscripts.

CHRONOLOGY OF THE NEW TESTAMENT.

PART I.

HARMONY OF THE FOUR GOSPELS.

		Matt.	Mark	Luke	John
* B.C. 6.	Gabriel's announcement to the priest Zacharias of the approaching birth of John the Baptist			i. 5..23	
	Conception of John the Baptist by the aged Elizabeth			24, 25	
	Gabriel's announcement to Mary of the intended birth of JESUS			26..38	
	Mary visits Elizabeth (probably at Hebron), stays with her three months, and then returns home			39..56	
	Joseph, admonished by an angel, receives his wife, after her conception by the Holy Spirit	i. 18..25			
Oct.5.	Birth and circumcision of John the Baptist. His early history			57..80	
B.C.5. Ap.4?	BIRTH OF JESUS.† Annunciation to the shepherds.—Circumcision			ii. 1..21	
	The two genealogies of Jesus ‡ . . .	1..17		iii. 23..38	
	Jesus presented in the temple to the Lord as the first-born (Exod. xiii. 12), and saluted by Symeon and Anna			ii. 22..38	
	Arrival of the Magi in Judæa, and their visit to Jesus (probably at Bethlehem.) . .	ii. 1..12			
B.C.4. Mar.3.	Flight of Joseph and Mary with the infant Jesus into Egypt, just before Herod's massacre of the infants about Bethlehem . .	13..18			
	Death of Herod. Return of Joseph into Judæa, and retirement to Nazareth of Galilee	19..23			
B.C.3. A.D. 26.	The history of Jesus from his second to his thirtieth year			40..52	
	The divinity of Christ unfolded—and confirmed by the public testimony of John the Baptist				i. 1..18

* The ordinary reckoning of the birth of Christ is incorrect. The actual birth must have taken place at least four years before the time assigned by Dionysius Exiguus, the author of this mode of reckoning time The Christian era was not an acknowledged standard of time till the eighth century after Christ. See L'Art de Verifier les Dates, vol. i. p. 96. (Ed. 1783.)

† The precise time of the year at which our Lord was born cannot be certainly ascertained, as Benson has fully shown (Chron. pp. 84—117): but the conjectures of Benson and Greswell assign it to the month of April.

‡ See Townsend's Arrangement, vol. i. ch. 1, § 9, note.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 26.	Commencement of the ministry of John the Baptist	iii. 1..10	i. 4..6	iii. 7..14	
	John refutes the opinion of some, that "he was the Christ," but proclaims the near advent of a mightier than himself . . .	11, 12	7, 8	15..17	i. 19..28
*	Jesus is baptized by John in the Jordan (ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος). The descent of the *Spirit* on *Jesus*,—and the witness from the *Father*	13..17	9..11	21..23	
	Jesus fasts in the desert forty days,—is tempted by the διάβολος,—and ministered to by angels	iv. 1..11	12, 13	iv. 1..13	
	Officers from the Sanhedrim come to John at Bethabara to question him about the Christ				
	John openly *salutes* Jesus as "the Lamb of God," on whom the Spirit descended.—and again in the presence of Andrew and Simon, —with whom Jesus "abode that day" .				29..43
	Jesus returns the following day from Bethabara into Galilee, and meets with Philip and Nathanael				44..52
	Jesus is present with his mother two days after at a marriage-feast in Cana, and *turns water into wine*				ii. 1..11
	Jesus goes down to Capernaum with his mother and disciples, and stays there a few days				12
	Jesus goes up to Jerusalem on the approach of the passover, drives out the money-changers from the temple, and darkly prophesies the resurrection of his bodily temple				13..22
A.D. 27.	First Passover. Many believe in Jesus on account of his miracles				23..25
Ap. 9.	Nicodemus visits him by night, and discourses with him about the παλιγγενεσία, and salvation through faith in the Son of man				iii. 1..21
	Jesus remains in Judæa after the feast, and baptizes through his disciples . . .				22
	John the Baptist is preaching and baptizing at Ænon near Shalim. Disputes arise between the Jews and John's disciples about the rite of purification; and they come to John, who again testifies to the Son of God				23..36
	John incurs the anger of Herod the tetrarch by reproving his vices, and is imprisoned by him†			iii. 18..20	

* The length of time which intervened between the commencement of John's ministry and our Lord's baptism cannot be ascertained. See Townsend's Arr. vol. i. ch. i. § 19, note.

† See Townsend's Arr. of the New Test. vol. i. ch. ii. § 8, note. Josephus states, as a reason for

		Matt.	Mark	Luke	John
A. D 27.	Jesus leaves Judæa on his way to Galilee, in consequence of John's imprisonment .	iv. 12	i. 14		
	Jesus visits Sychar, where "he abode two days." His discourse with the Samaritan woman at the well				iv. 1..42
	Jesus visits Cana, and *cures the nobleman's son*, who is ill at Capernaum . . .				43..54
	Jesus comes to Nazareth, where he preaches in the synagogue on the Sabbath. Jesus escapes from the violence of the people .			iv. 14..30	
	Jesus goes to Capernaum, and dwells there:—preaches repentance	13..17	14, 15	31	
	Jesus calls four disciples, Andrew, Simon, James, and John, whom he finds fishing on the lake of Galilee *	18..22	16..20		
	Jesus preaches in the synagogues of Capernaum on the Sabbath-day,—*casts out a demon*		21..28	31..37	
	Jesus retires from the synagogue to Simon's house,—*cures Simon's mother-in-law of a fever*, and *casts out many demons* . . .	viii. 14..17	29..34	38..41	
	FIRST CIRCUIT WITH HIS DISCIPLES THROUGH ALL GALILEE; preaching and working of miracles	iv. 23..25	35..39	42..44	
	Jesus preaches his SERMON ON THE MOUNT to a great multitude, and descends to the shore, followed by the people . . .	v.—viii. 1			
	Jesus enters Simon's boat on the lake of Gennesaret, and teaches the people along the shore. *The miraculous draught of fishes* from the nets of Simon and the two sons of Zebedee			v. 1..11	
	Jesus *heals a leper* in one of the cities of Galilee	viii. 2..4	40..44	12..14	
	Jesus, on the spread of his fame, retires into the desert country to pray		45	15, 16	
	Jesus returns to Capernaum and *heals a man sick of the palsy*	ix. 2..8	ii. 1..12	17..26	
	Jesus calls Levi or Matthew to be a disciple	9	13, 14	27, 28	
	Jesus sits down at meat with Matthew;—rebukes the censures of the proud Pharisees for sitting with publicans and sinners at Levi's feast, and forbids his disciples to fast like those of John. († The meal mentioned in Mat. ix. 10..17, probably does not harmonise here.)		15..22	29..39	

Herod's conduct to John, the fear that he might excite rebellion. John was confined in the castle of Machærus and there put to death. Antiq. B. xviii. ch. 5.

* The call of the four disciples, according to most harmonists, synchronizes with the miraculous draught of fishes. Greswell's views are here adopted. See his Diss. vol. ii. pp. 243—257; and compare the opinions of Pilkington and Townsend *ad locum*.

† See Greswell's Diss., vol. ii., pp. 259–268.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 27.	* A FESTIVAL (probably the feast of Tabernacles). Jesus goes up to Jerusalem and *heals a sick man at the pool of Bethesda* on the Sabbath. Discourse with the Pharisees				v. 1..47
	Jesus (ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ) goes through a corn-field, and his disciples pluck the ears. The answer of Jesus to the rebukes of the Pharisees . . .	xii. 1..8	ii. 23..28	vi 1..5	
	Jesus (ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ) *heals the man with a withered hand*, and by this act provokes the Pharisees to join the Herodians in their plans against him	9..14	iii. 1..6	6..11	
	Jesus retires to the sea of Galilee, and there preaches to great multitudes that flock to hear him from every quarter . . .	15..21	7..12		
	Jesus, after a night spent in prayer, selects twelve of his disciples as APOSTLES to preach and heal diseases	x. 2..4	13..19	12..16	
	Jesus returns to the people on the plain, and heals many sick:—DISCOURSES TO HIS DISCIPLES (supposed by most critics to harmonise with that in Matt. v..vii.)† . .			17..49	
	Jesus arrives at Capernaum, and *heals the centurion's servant*	viii. 5..13		vii. 1..10.	
	Jesus goes to Nain, and *raises to life the widow's son*			11..16	
	John the Baptist in prison, hearing of Jesus's miracles, sends messengers to Jesus, asking—"Art thou he that should come?" The answer of Jesus, and discourse about John	xi. 2..30		17..35	
	Jesus eats in the house of a Pharisee. "A woman, which was a sinner," anoints Jesus's feet "as he sits at meat." His remarks thereon			36..50	
	SECOND CIRCUIT WITH HIS DISCIPLES THROUGH ALL GALILEE. Return to Capernaum		19	viii. 1..3	
	Jesus, on the shore of the lake, delivers the SERMON IN PARABLES:—*the sower,—the tares,—the grain of mustard-seed—the leaven*	xiii. 1..9	iv. 30..34	4..8	
	Jesus, after dismissing the multitude, explains some of the parables to his disciples, and speaks three more, *the discovered treasure,—the pearl of great price,—the net cast into the sea*	10..17 10..53	10..29	9..18	

* *Note.*—This is reckoned as a passover by Newcome and Greswell, but without sufficient reason.

† On the question respecting the identity of this discourse with the sermon on the mount, compare archbishop Newcome's notes to his Harmony, with Greswell's Diss. vol. ii. pp. 280—338. Doddridge, Bedford, Greswell, and others, consider the two discourses as distinct events.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 27. Oct. 4?	Jesus is visited by his kindred—declares all his faithful followers to be his kindred .	xii. 46..50	iii. 31..35	viii. 19..21	
	Jesus crosses the sea of Galilee to avoid the people : quells the storm	viii. 18..27	iv. 35..41	22..25	
	Jesus heals the Gadarene demoniacs: recrosses the lake	28..34	v. 1..21	26..40	
	Jesus returns to Capernaum. Publicans and sinners eat with him in his house; which raises the anger of the Pharisees. Discourse on the fasting of John's disciples (?*)	ix. 1 10..17			
	Jesus is implored by Jairus to visit his sick daughter:—*heals the woman with the issue of blood:—raises Jairus's deceased daughter to life*	ix. 18..26	22..43	41..46	
	Jesus *restores two blind men to sight*, and *casts out a dumb demon*	27..34			
	Jesus again visits Nazareth, and is again ill treated there	xiii. 54..58	vi. 1..6		
	THIRD CIRCUIT THROUGH ALL GALILEE .	ix. 35	6		
	Jesus charges the twelve apostles to go forth and preach and perform miracles .	36..38 x. 1,5 xi. 1	7..13	ix. 1..6	
	Herod hears of the great deeds of Jesus, and fears that it is John the Baptist risen from the dead. Account of John's death. Comp. Luke iii. 18..20. (Date conjectural) . .	xiv 1..12	14..29	7..9	
	On the approach of the passover the twelve return, and Jesus retires with them (probably to avoid Herod's persecution) to the desert country of Bethsaida. *The five-thousand fed.* Jesus retires to pray . .	13..23	30..46	10..17	vi. 1..15
	Jesus walks on the sea to his disciples in their boat and quells a storm. They cross the lake	24..33	47..52		16..21
	Jesus returns to Capernaum along the coast of Gennesareth;—heals many people . .	34..36	53..56		22..24
	Jesus preaches in the synagogue at Capernaum,—announces himself as "the bread of life," and the source of eternal life to them that believe. Many disciples leave him				25..71
A.D. 28. Mar. 29.	SECOND PASSOVER. Jesus remains in Galilee through fear of the Jews†				vii. 1
	Scribes and Pharisees come to him from Jerusalem, charging him with not observing the laws of Jewish tradition. His reply .	xv. 1..20	vii. 1..23		
	Jesus visits the neighbourhood of Tyre and Sidon, and *heals the demoniac daughter of the Syrophœnician woman* . . .	21..28	24..30		

* See Greswell's Diss., vol. ii., pp. 358—368

† See Benson's Chron. p. 271. Benson's reasoning on the duration of our Saviour's ministry (pp 241—292), is well worthy of consideration.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 28.	Jesus returns to the sea of Galilee through Decapolis:—*heals a dumb man* and many others	xv. 29..30	vii. 36..37		
	Jesus *feeds the four thousand*,—goes by water to the coast of Magdala	31..39	viii. 1..9		vi. 9..28
	Jesus is tempted by the Pharisees, who require a sign from heaven. His reply. .	xvi. 1..4	10..12		
	Jesus crosses the lake to Bethsaida, and *restores a blind man to sight*	4..12	13..26		
	Jesus goes northward into the neighbourhood of Cæsarea Philippi. Peter confesses Jesus to be the Christ	13..20	27..30	18..21	
	Jesus declares his own approaching death and resurrection, and the future persecutions to be undergone by his disciples .	21..28	31—ix. 1	22..27	
	The transfiguration of Christ,—Peter, James, and John only being present . . .	xvii. 1..8	2..8	28..36	
Casleu 25. Dec. 2.	Jesus discourses with the three disciples about the coming of Elias: *heals a dumb dæmoniac*, and explains the reason of his disciples' inability to work miracles . .	9..21	9..29	37..42	
	Jesus proceeds through Galilee, openly foretelling his death and resurrection . .	22, 23	30..32	43..45	
	Jesus returns to Capernaum;—works a miracle to pay the δίδραχμα of tribute .	24..27	33		
	Jesus reproves his disciples when contending for superiority, illustrating his discourse by the parable of *the Lord and his debtors*	xviii. 1..35	33..50	46..50	
	FEAST OF TABERNACLES. Jesus is urged by his relatives to show his works openly at Jerusalem. He declines; but goes up to the feast privately				vii 2..13
	The discourses of Jesus at the festival:—announcement of his character as the Son of God, and of the manner of his death:—*gives sight to a blind man by anointing his eyes with mud.* Strong hatred of the Jewish rulers against Jesus				64—viii ix.x 26
	FEAST OF DEDICATION. Jesus again visits Jerusalem, and reproves the Jews in the temple of unbelief				22..39
	Jesus retires from the persecutions of the Jews beyond the Jordan				40..42
	Jesus returns to Bethany two days after hearing of Lazarus's illness:—*restores Lazarus to life*:—in consequence of which some believe. The Jewish rulers consult to put Jesus to death; and he retires to Ephraim on the borders of Samaria (being on his way northward into Galilee) . .				xi. 6..54

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 29. Spring.	Jesus, on the approach of the third passover, resolves to go to Jerusalem, and passes through Samaria on his way into Galilee, preparatory to the mission of the Seventy through the towns of Galilee * . . .			ix. 51..62	
	Jesus sends forth the Seventy, and receives them on their return at Capernaum . .			x. 1..24	
	Jesus converses with a lawyer on the method of obtaining eternal life, and illustrates his meaning by the parable of *the good Samaritan*			25..37	
	Jesus visits the house of Martha and Mary (in Galilee, according to Gresswell.) . .			x. 38..42	
	Jesus teaches his disciples to pray . .			xi. 1..13	
	Jesus casts out a dumb dæmon—denies the agency of Satan in his miracles, and reproves those who ask for further signs of his divine mission. (This, according to Greswell, does not harmonise with Matt. xii. 22—45.)			14..36	
	Jesus sits at meat in a Pharisee's house with unwashed hands;—rebukes the ceremonial hypocrisy of the Pharisees, and excites their indignation and enmity . . .			37..54	
	Jesus discourses to his disciples and others,—cautions them against hypocrisy, covetousness, and a greater regard for earthly than for heavenly things, and exhorts ministers to be *faithful stewards over God's household*, persevering even through persecution, and the people to live as *watchful servants expecting the lord's knocking on his return from the wedding*:—alludes to the contemporary event of the execution of some rebellious Galileans, in order to enforce repentance			xii. xiii. 1..9.	
	Jesus in the synagogue, on the Sabbath, *cures a woman having a disease of eighteen years' standing*, and defends his conduct:—proclaims to the people by the parables of the *mustard-seed* and *the leaven* the progress of his kingdom			10..21	
	Jesus visits the towns and villages in his progress towards Jerusalem; is warned to leave Herod's tetrarchy;—prophetically laments over the approaching fall of Jerusalem			22..35	
	Jesus eats bread on a Sabbath-day in the house of one of the chief Pharisees, and while at table *heals one sick of the dropsy*;—recommends humility and almsgiving:—				

* See Greswell's Diss., vol. ii., 460—465.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 29.	condemns the worldly-minded by the *parable of the great supper*			xiv. 1..24	
	Jesus urges on the people travelling with him up to the passover the need of entire self-devotion to his cause			25..35	
	Jesus answers the objections of the Pharisees to his intercourse with "sinners" by the parables of *the lost sheep*,—*the lost drachma*,—and *the prodigal son*			xv.	
	Jesus shows to his disciples, by means of two more parables, that of *the unjust steward*, and of *Lazarus and the rich man*,—the different results of a proper and improper use of riches			xvi.	
	Jesus solemnly warns his disciples, and pronounces woe on those causing others to sin;—exhorts to forgiveness;—declares the extraordinary potency of faith;—denounces the idea of *merit* as entering into Christian morals			xvii. 1..10	
	Jesus *heals ten lepers*, of whom one only—a Samaritan—returns thanks			11..19	
	Jesus declares his kingdom to be not visible, but *moral*;—foretells the sudden coming of the Son of man			20..36	
	Jesus teaches the true nature of prayer, and explains by means of two parables, *the widow and the unjust judge*, and *the Pharisee and publican*			xviii. 1..14	
	Jesus crosses from Galilee, and travels southward through Judæa	xix. 1, 2	x. 1.		
	Jesus is questioned by some Pharisees respecting marriage and divorce. His answer	3..12	2..12		
	Jesus reproves his disciples for hindering children from being brought to him; blesses children	13..15	13..16	15..17	
	Jesus answers a rich young man, who asked about the means of obtaining eternal life, and afterwards discourses with his disciples on the seductive influence of riches,	16..30			
	and speaks the parable of *the labourers in the vineyard*	xx. 1..16	16..31	17..30	
	Jesus on his coming near to Jerusalem foretells, to the twelve privately, his approaching sufferings	17..19	32..34	31..34	
	Jesus reproves the ambitious request of the two sons of Zebedee, and recommends humility	20..28	35..45		
	Jesus heals two blind men,—one of them named Bartimæus,—near Jericho* . .	29..34		xviii. 35..43	

* Greswell (Diss. xxii. vol. ii.) considers the cures mentioned by Matthew and Luke as separate events: but we prefer the opinion of Doddridge and Newcome, who harmonize them. See Townsend, vol. i. p. 375.

		Matt	Mark	Luke	John
A.D. 29.	Jesus receives a new convert Zacchæus, ὁ ἀρχιτελώνης,—stops with him, and in discourse speaks the parable of *the minæ advanced for trading*			xix. 1..27	
End of March.	Concourse of people towards Jerusalem on the approach of the annual festival.—THIRD PASSOVER. State of public feeling at Jerusalem with respect to Jesus . . .				xi. 55..57 —xii.1
April 13.	Jesus, proceeding towards Jerusalem, arrives at Bethany, and stops at Lazarus's house, prophesies his death after two days,—is anointed by Mary, whose conduct he defends against the censures of the disciples*	xxvi. 1..13	xiv. 3..9	28	2..8
	The Jews come in crowds to Bethany to see Jesus and Lazarus,—against both of whom the rulers form plans of death . . .				9..11
	Jesus orders his disciples to procure an ass for his entry into Jerusalem to present himself in the temple (four days before being offered up, Exod. xii. 3..6.) . .	xxi. 1..7	xi. 1..7	29..35	12..15
	Jesus is met on his way into Jerusalem by multitudes with palm-branches, crying "Hosanna to the son of David;" (Zech. ix. 9.)—on seeing the city prophetically bewails its fall,—goes up into the temple and casts out the traders,—heals the sick	8..16	8..11	36..44	16..19
	Greeks (proselytes) desire to see Jesus. He prophesies his glorification, and is confirmed by a voice from heaven. Jesus denounces the unbelief of the Jewish rulers as atheism				20..36
	Jesus returns to Bethany	17	11		
14.	Jesus, on his way to Jerusalem again, curses the barren fig-tree	18..22	12..14		
	Jesus again casts out the traders from the temple. The Jewish rulers seek to put him to death	12, 13	15..18	45..48	
	Jesus retires from the city in the evening .		19.		37..50
15.	Jesus, returning to Jerusalem, sees the fig-tree withered		20..26		
	Jesus enters the temple and proceeds to teach:—answers the questions of the chief-priests concerning his authority,—speaks the parables of *the vineyard* and *marriage-feast*,—replies successively to questions from the Herodians, Sadducees, and Pharisees,—inquires of the Pharisees concerning the Messiah,—reproves and denounces them for their pride and blind hypocrisy .	23..46 xxii–xxiii	27..33 xii. 1..40	xx.	

* With respect to the unction at Bethany, Greswell and Townsend seem to agree in assigning it to the Saturday of the week immediately preceding that of the Passover.

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 29.	Jesus approves the widow's little gift (τὸ κορβᾶν), and explains the nature of true liberality		41..44	xxi. 1..4	
	Jesus retires with his disciples to the Mount of Olives, according to his custom (Luke xxi. 37, 38), and there in prophecy foretells the fall of Jerusalem—the close of the Jewish dispensation and the end of the world—and announces the *suddenness* of his second Advent [Comp. 2 Pet. iii. 10; Rev. xvi. 15.]	xxiv. 1..44	xiii. 1..37	5..36	
	Jesus exhorts to watchfulness by two parables—*the wise and foolish virgins*, and *the talents*,—and declares the proceedings on the day of judgment	45..51 xxv.			
	The rulers consult about his death, and agree with Judas to betray him	xxvi. 14..16	xiv 1,2, 10,11	xvii. 1..6	
	Jesus directs two of his disciples, Peter and John, to get ready the paschal supper .	17..19	12..16	7..13	
	Jesus sits down to the paschal supper with his disciples	20	17	14..18	
	Jesus washes his disciples' feet to recommend humility				xiii. 1..17.
	Jesus breaks bread and gives thanks,—bidding his disciples to take and eat of his body in remembrance of him (1 Cor. xi. 23, 24.)	26	22	19	
	Jesus foretells that he shall be betrayed by one of his disciples. The disciples inquire of him. Judas goes out	21..25	18..21	21..23	18..30
	Jesus bids his disciples to "love one another,"—foretells Peter's denial of him.				31..38
	Jesus warns them against ambitious contentions, and urges them to vigilance in the hour of danger			24..38	
	Jesus takes the cup after supper and gives thanks,—bidding his disciples all to drink of it,—as his blood of the new testament, shed for the remission of sins (1 Cor. xi. 25.)	27..29	23..25	20	
	Jesus discourses to his disciples on some of the deeper mysteries of his religion:—declares his union with the Father—his mediatorial office,—promises the Holy Spirit,—speaks of the spiritual union between himself and his followers under the *parable of the vine*, and of the separation of both from an unbelieving world,—explains the office of the Holy Spirit, and shows the source of true consolation under religious persecutions:—intercedes with God for his disciples				xiv. xv. xvi. xvii.
	Jesus goes out with his disciples to the Mount of Olives—again foretells Peter's denial of				

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 29.	him, and promises to meet his disciples in Galilee after his resurrection . . .	30..35	26..31	39	xviii. 1
	Jesus enters the garden of Gethsemane and there suffers an agony	36..46	32..42	40..46	—1
	Judas comes with soldiers and officers from the Sanhedrim, and betrays Jesus to them by a kiss. They take Jesus into custody in spite of Peter's resistance . . .	47..56	43..52	47..53	2..11
from about mid-night till dawn, April 16	Jesus is taken to Annas and to Caiaphas, who examine him, and find him guilty of blasphemy on false evidence. The soldiers strike and insult Jesus. Peter (having obtained admission to the house of Caiaphas through another disciple) talks with the servants, and thrice denies himself to be a disciple of Jesus	57..75	53..72	54..65	12..27
	Jesus is taken before the Sanhedrim, who condemn him and give him up to the Roman governor	xxvii. 1, 2	xv. 1	xxiii. 1	28
	Judas declares the innocence of Jesus, but to no purpose. His remorse and suicide .	3..10			
	Pilate first examines Jesus privately, and acquits him of the charge of sedition, but consents on the urgent solicitation of the Jews to try him again openly . . .	11..14	2..5	2..5	29..37
	Pilate again publicly pronounces Jesus to be innocent of the charge of sedition . .				38
	Pilate sends Jesus, as being a Galilæan, to Herod [Antipas], then in Jerusalem, who sends him back uncondemned . . .			6..12	
	Pilate again declares Jesus's innocence, and desires to liberate him in compliance with an annual custom; but the Jews refuse to have Jesus set free, and choose instead of him Barabbas, one convicted of murder and sedition. Pilate yields to them, releases Barabbas, and gives up Jesus for crucifixion after his soldiers have scourged him and insultingly crowned him in mockery of his kingly office	15..36	6..20	13..25	xix. 1..15
	Jesus is led away with two others, κακοῦργοι, to be crucified,—Simon of Cyrene helping to bear the cross, and a great crowd following. They nail Jesus on a cross with a title on it written by Pilate, and crucify the two κακοῦργοι beside him;—afterwards they divide his clothes among them	31..38	21..28	26..34	16..24
	Jesus is reviled when on the cross successively by the passers-by, the priests and				

		Matt.	Mark	Luke	John
A.D. 29.	elders, the soldiers, and one of the crucified *κακοῦργοι*	39..44	29..32	35..39	
	Jesus promises salvation to the penitent and believing *κακοῦργος*			40..43	
	Jesus commends his mother to the care of "the disciple whom he loved" . .				25..27
	Darkness prevails for three hours; at the expiration of which, Jesus dies. The veil of the temple is rent; an earthquake takes place, and the dead are resuscitated. The centurion, Jewish spectators, and the followers of Jesus bear testimony to these miraculous occurrences	45..56	33..41	44..49	28..30
	The Jews apply to Pilate to have the bodies removed before the Sabbath. The soldiers break the limbs of the *κακοῦργοι*—not of Jesus; but one of them pierces his side, from which issue blood and water . .				31..37
	Joseph of Arimathæa obtains leave from Pilate to remove the body of Jesus for burial; and in conjunction with Nicodemus he takes the body from the cross, and, having wrapped it in linen wrappings along with spices, deposits it in the presence of the two Marys in a new stone sepulcre. The women prepare spices for his further embalming after the sabbath .	57..61	42..47	50..56	38..42
April 17.	The Sanhedrim obtain from Pilate a guard to prevent any fraudulent removal of the body of Jesus	xxvii. 62..66			
Dawn 18th.	Two parties of women,—1st. the two Marys and Salome, and 2dly. Joanna with the others,—set out to the sepulcre at dawn for the purpose of embalming Jesus; but before their arrival the Lord Jesus rises from the tomb amidst a great earthquake. On arriving at the sepulcre they see the stone already moved away. Angels inform them of the Lord's resurrection, and they run to tell the disciples. (Matthew states in addition that) the Lord appeared to them, while on their road* . . .	xxviii 1..10	xvi. 1..8	xxiv. 1..12	xx. 1, 2
	The disciples listen to the women's story incredulously; but Peter and another disciple				

* Although the limits of the index have not allowed a lengthened account, it is hoped that the chain of events is given as connectedly and consistently as the circumstances admit. Compare Townsend *ad loc.* It may be well to keep in mind two leading features in the whole subject,—first, that there were two parties of women who arrived at the sepulchre at different times, from *both* of whom the Apostles heard tidings of the Lord's removal; secondly, that there were *ten* manifestations of Jesus, the *first* of which was to Mary Magdalene alone.

A.D.		Matt.	Mark	Luke	John
29.	run to the sepulcre, and return to their companions after seeing it empty . .			12	3..9
	Mary Magdalene remains alone at the tomb and sees two angels:—the Lord appears to her, and she reports the event to the disciples		9..11		10..18
	The sentinels, meanwhile, go to the city and report the resurrection:—the chief priests and elders bribe them to spread about a false report of the event	11..15			
April 26	Jesus appears to Cleopas and another disciple while they are on the road to Emmaus		12	13..32	
	The two disciples return to Jerusalem to tell the others, and are there informed that Jesus had appeared to Peter (Comp. 1 Cor. xv. 5.)		13	33..35	
	Immediately on the above conversation taking place, Jesus appears again to the whole party present (Thomas being not with them), and eats with them . . .			36..43	19..25
	Jesus appears to the eleven, eight days after the last manifestation . (1 Cor. xv. 5.)				26..29
	* Jesus appears to the disciples in Galilee according to the promise in Matt. xvi. 32.	16..20			
	Jesus appears again, at the sea of Tiberias, to Peter, Thomas, Nathaniel, James, John, and two others. *A miraculous draught of fishes*. The conversation with Peter—"Feed my lambs"	:			xxi. 1..23
	Jesus meets the eleven apostles at Jerusalem and commissions them to convert the world . . . . . . (Acts i. 4..8.)		14..18	44..49	
May 26	Jesus leads out his disciples to Bethany, renews their commission, blesses them, and ascends visibly up into heaven. The disciples return to the city . (Acts i. 9..12.)			50..53	
	St. John's conclusion to his Gospel . .				xx. 30, 31 xxi. 24, 25

* Gresswell most unaccountably considers the manifestation (Matth. xxviii. 9, 10) as taking place after that to the eleven related by John (xx. 26, 29), and immediately preceding that in Galilee.

CHRONOLOGY OF THE NEW TESTAMENT.

PART II.—APOSTOLICAL HISTORY.

(ACCORDING TO TOWNSEND.)

A. D.		Acts.	
	INTRODUCTION of St. Luke's second narrative treatise .	i.	1..3
29	Return of the Apostles to Jerusalem after the ascension of our Lord at Bethany		12..14
	Appointment (by lot) of Matthias to fill the place of Judas among the Apostles		15..26
	Descent of the Holy Spirit on the day of Pentecost, and its wonderful effects. Peter's speech to the Jews and strangers. Conversion of three thousand persons .	ii.	2..41
	Union and zeal among the first Christian converts . .		41..47
	Miraculous cure of a lame man in the temple by Peter and John :—Peter's bold discourse upon it . . .	iii.	1..26
	Imprisonment of Peter and John by order of the (Sadducean) Sanhedrim	iv.	1..4
30	Peter's bold address before the Sanhedrim, who dismiss them with an admonition.		5..23
	Thanksgiving and prayer of the Church on the liberation of the two Apostles		24..31
	Union and munificence of the church. Generous conduct of Barnabas		32..37
31	Sacrilegious fraud practised by Ananias and Sapphira :—its punishment with death	v.	1..11
	The rapidly rising fame of the conversions and cures made by the Apostle gives umbrage to the Sanhedrim, and they throw the apostles into the public prison .		12..18
	Liberation of the apostles by an angel in the night time, who commissious them to preach openly in the temple		19..21
	The Sanhedrim assemble next day; and the apostles are brought from the temple to answer the charges against them		22..33
32	The apostles are dismissed by the advice of Gamaliel .		34..41
	Unceasing perseverance of the apostles in preaching Jesus Christ		42

A. D.		Acts	
	Appointment of seven deacons to manage the temporal concerns of the Church	vi.	1..6
33 or 34	Increase of converts, particularly from among the Jewish priests. Miracles of Stephen		7..8
	Persecution of Stephen. His bold defence and reproach against the Sanhedrim. He is stoned to death	vi. 9	viii. 9
	General persecution of the Christians, in which Saul is very actively engaged. Great numbers of the Christians leave Jerusalem and go into the provinces, preaching the word to the Jews only	viii.	1..4
	Philip, the deacon, retires from Jerusalem to Samaria, and preaches there with success		5..13
	Peter and John go to Samaria to confer spiritual gifts on the converts of Philip's preaching		14..17
34	Peter's reproof of the sacrilegious request of Simon ὁ μάγος—a pretended convert		18..24
	Peter and John preach in the villages of Samaria		25
	Philip, obeying a divine order, goes into the south of Judæa, where he meets a proselyte Ethiopian eunuch of queen Candace, on his return from the feast at Jerusalem, whom he converts and baptizes		26..40
35	Saul is miraculously converted on his way to Damascus, whither he was going to persecute the Christians. (Compare ch. xxvi. 12..20.)	ix.	1..9
	Saul goes to Damascus, sees Ananias, and is baptized by him,—preaches (εὐθέως) at Damascus, retires to Arabia, where he stays three years;—returns to Damascus,—goes thence to Jerusalem, and finally to Tarsus.		10..30
40	Release of the churches from persecution, and consequent increase of believers.*		31
	Peter having passed through all Judæa comes to Lydda,—cures Æneas and resuscitates Dorcas at Joppa		32..43
	COMMENCEMENT OF PREACHING TO THE GENTILES. Peter's vision and command to visit a Gentile, who is likewise commanded to send for Peter. Peter's visit to Cornelius, a Roman centurion, and declaration that Christ is the Saviour of ALL, not excepting believing Gentiles. Baptism of Cornelius and his friends	x.	
	Peter defends his conduct in the affair of Cornelius against the censures of the Jewish Christians	xi.	1..19
41	The converts driven from Jerusalem by the persecution mentioned in ch. viii. 1..4 preach the gospel through Phœnicia to Gentiles as well as Jews (probably in consequence of hearing of Peter's conversion of Cornelius).		19..21

* Most commentators think this rest to the churches to have been consequent on Saul's conversion. Lardner, however, attributes it to Caligula's decree that his statue should be placed in the temple at Jerusalem. See Credibility, Vol. i. p.97

A. D.		Acts	
	Barnabas is sent from Jerusalem to enquire into the above matter. His joy at their success	xi.	22..24
42	Barnabas fetches Saul from Tarsus to Antioch, where the disciples had now got the name of "Christians." . .		25, 26
.	Agabus's prophecy of an approaching famine in Judæa induces the Christians at Antioch to make a collection and send relief to the brethren by Barnabas and Saul .		27..30
.	Herod Agrippa puts James (brother of John) to death, and imprisons Peter, who is set free by an angel, and restored to the brethren	xii.	1..19
44	Awful death of Herod Agrippa at Cæsarea		20..23
	Saul and Barnabas return from Jerusalem to Antioch, bringing with them John Mark		24, 25
45	Barnabas and Saul are set apart by the Church, at the order of the Holy Spirit, to preach to the Gentiles . .	xiii.	1..3
	St. Paul's first apostolical journey. Paul and Barnabas journey from Antioch to Seleuceia, Salamis, Paphos (where Serg. Paulus is converted, and Elymas, the μάγος, is confounded, 7..12), Perga, Antioch of Pisidia (where Saul preaches to the Jews, 16..41), Iconium, Lystra (where sacrifices are about to be offered to them in consequence of their miracles, xiv. 9..18), Derbe, and thence back, by Lystra, Iconium, and Antioch of Pisidia, into Pamphylia to Attaleia on the coast, whence they return to Antioch to give an account of their mission	xiii. xiv.	4..52
49	Dissensions in the church at Antioch respecting circumcision lead to the appointment of Paul and Barnabas as delegates to consult the church at Jerusalem on the subject. That church, in full council, discusses the question; and James pronounces the decree in favour of Gentile liberty (14..21). Judas and Silas accompany Saul and Barnabas with the answer to Antioch	xv.	1..34
	Paul and Barnabas, after a short stay at Antioch, propose a second missionary journey, but a difference arises about taking Mark in their company, and they separate, Barnabas going with Mark into Cyprus		35..39
50	St. Paul's second apostolical journey. Paul (with Silas) passes through Syria, Asia-Minor, Macedonia, and Greece, visiting successively Derbe, Lystra, and Iconium (from which place Timothy becomes his companion), and preaching the word through Phrygia, Galatia, Mysia, and the Troad (where Luke joins the party), they arrive at Neapolis and go to Philippi (where the jailer is converted, xvi. 25..34), and thence through Amphipolis and Apollonia to Thessalonica (where Paul writes his Epistle to the Galatians)	xvi. xvii.	40, 41 1..4
	The tumultuous opposition of the Jews obliges Paul and his company to leave Thessalonica, and they go to Berea, whence also Paul is driven out by the Jews, and		

			Acts
	goes to Athens, Silas, Timothy (and Luke) stay at Berea		5..15
52-54	Paul contends with the Athenian philosophers and preaches on the Areopagus, after which he leaves Athens for Corinth, where he resides a year and a half (during which he writes the EPISTLES TO THE THESSALONIANS and the EPISTLE TO TITUS), and works at a trade for maintenance. Silas and Timothy come to him from Macedonia. (The violence of the Jews against Paul, and Gallio's dislike to the Jews, xviii. 12..18.) Departs on his way back into Syria, passing by Ephesus	xviii.	16..34 1..22
55	ST. PAUL'S THIRD APOSTOLICAL JOURNEY—Paul, after staying some time at Antioch, sets out on a tour through Galatia and Phrygia		23
	Digression concerning Apollos (Apollonius of Tyanea ?)		24..28
56 ?	Paul travels through Phrygia to Ephesus—where he stays two years. Burning of books of magic and progress of true religion.—He writes the FIRST EPISTLE TO THE CORINTHIANS	xix.	1..20
	Mission of Timothy and Erastus to Macedonia and Achaia		21, 22
	Paul obliged by Demetrius to leave Ephesus goes to Macedonia,—where he writes the FIRST EPISTLE TO TIMOTHY, and thence goes into Greece (Achaia ?) where he stays three months	xix. xx.	23..41 1..3
58	Paul returns into Asia by Macedonia and touches at Philippi, where he writes the SECOND EPISTLE TO THE CORINTHIANS, and about the same time sends his EPISTLE TO THE ROMAN converts		3..6
	Paul travels through Troas (where Eutychus is restored), Assos, Mitylene, Chios, Samos, Trogyllium, Miletus, Rhodes, and thence (with Luke) by sea to Syria . . .	xx. xxi.	6..38 1..3
	Paul and Luke after seven days' stay at Tyre on the way proceed to Ptolemais and thence to Cæsarea, where they stay with Philip 'the evangelist' (vi. 5)		3..8
	Agabus prophesies Paul's approaching imprisonment .		9..14
	Meeting of Paul and Luke with the Church at Jerusalem and discussions on Judaism		15..26
	The Jews out of hatred to Paul raise a disturbance and deliver him to the χιλίαρχος, by whom he is imprisoned		27..38
	Paul claims his right of defence and is allowed it. His defence before the people	xxi. xxii.	38..40 1..21
	The Jews clamour for Paul's death: but he urges his privilege as a Roman citizen		22..30
	Paul's appearance before the Sanhedrim:—dissensions between the Pharisees and Sadducees	xxiii.	1..10
	A vision encourages Paul to persevere		11
	Paul is removed by night from Jerusalem to Cæsarea . .		12..35
	The Jewish priesthood (Sadducees) accuse Paul of sedition before Felix. Paul's defence. Conferences with Felix.	xxiv.	1..27

		Acts	
60	Trial of Paul before Portius Festus—Felix's successor. Paul appeals to Cæsar	xxv.	1..13
	Report by Festus to Agrippa of Paul's case		14..27
	Paul's defence before Festus and Agrippa	xxvi.	
	Paul is delivered with other prisoners to Julius, a centurion, by whom he is conveyed to Rome	xxvii.	1
	VOYAGE OF PAUL TO ROME.—Sidon, Cyprus, Tyre, Cnidus, Crete		2..13
	Shipwreck and escape of the crew and passengers on the island of Melita	xxviii.	14..44 1..10
	After a stay of three months they proceed on their voyage and visit Syracuse, Rhegium, and Puteoli—where they disembark, and thence travel by land to Rome, where Paul lives under custody in a private dwelling		11..17
	Paul explains to the Roman Jews the cause of his imprisonment		18..30
61 & 62	Paul, in the early part of his stay, writes his EPISTLES TO THE EPHESIANS, PHILIPPIANS, and COLOSSIANS, and that to PHILEMON. Paul stays at Rome two years, during which he writes the EPISTLE TO THE HEBREWS.		30, 31

	JAMES WRITES HIS EPISTLE to the dispersed Jewish Christians.
	Paul at the conclusion of his first detention at Rome travels into western Europe, ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως (perhaps Spain and Gaul), and afterwards eastward; but what other places he visited besides Corinth, Troas, and Miletus (2 Tim. iv. 20), is quite uncertain.
	Paul's second imprisonment during the persecution of Nero. SECOND EPISTLE TO TIMOTHY.
	PETER writes his FIRST EPISTLE TO THE JEWS.
66	PETER, under the impression of approaching martyrdom, writes a SECOND EPISTLE to the Jewish and Gentile Christians, dispersed in the countries of Pontus, Galatia, and Cappadocia.
?	JUDE writes his EPISTLE.
66	Martyrdom of PETER and PAUL.
70	Destruction of Jerusalem. A. D. 70.
96	JOHN writes the APOCALYPSE.
to 106	JOHN writes the EPISTLES, to confute the errors of the false teachers.
	JOHN sanctions the Books of the New Testament at the conclusion of his gospel, which he writes at the request of the Church of Ephesus.

CHRONOLOGY OF ST. PAUL'S LIFE

ACCORDING TO DIFFERENT AUTHORITIES.

[Death of Tiberius, Spring A. D. 37 :—Death of Caligula, 41 :—Death of Claudius, 54.]

	Greswell	Burton	Townsend	Michaelis	Lightfoot
Council of Gamaliel	32	31	33	?	33
Martyrdom of Stephen	37	(?)	33	36–38 ?	33
Conversion of Paul	37	31	35	36–8 ?	34
Paul's first visit to Jerusalem (Gal. i. 18.)	41	33	?	?	36, 7
Paul arrives at Antioch from Tarsus	41	42	42	?	41
Prediction of the famine by Agabus	42	43 ?	43 ?	?	?
Paul's second visit to Jerusalem with contributions	43 or 4	44	44, 5	44	42 *
Death of Herod Agrippa	43	44	44	44	44
Paul's third visit to Jerusalem at the council	45	46	49	?	50
Edict of Claudius synchronous with Paul's first visit to Corinth	50	46	51	54 ?	51
Paul's fourth visit to Jerusalem and return to Antioch. (Acts xviii. 20)	52	53	55	?	52
Paul's circuit of Macedonia and second visit to Corinth	55	52, 3	58	?	56
Paul's fifth visit to Jerusalem and his trial before Felix ...	56	55	58	60	56
Paul's arrival at Rome	59	56	60, 1	63	59
Martyrdom of Paul	66	64-6	66	66	64-6

* See Lightfoot's Harmony, p. 91. (fol. 1655.)

DATES

OF THE

PAULINE EPISTLES

ACCORDING TO DIFFERENT AUTHORITIES.

NAMES OF THE EPISTLES.	Greswell	Burton	Townsend	Michaelis	Mc Knight	Lardner	Mill	Beausobre	Lightfoot
1 Thessalonians*	50	46	51	51	51	52	52	51	51
2 Thessalonians†	50	47	52	52	52	52	52	51	50
Galatians‡	54-6	52	50	49	50	53	58	52, 3	59
1 Corinthians*	55	52	56	57	56, 7	56	57	56	55
2 Corinthians*	56	52	58	57	56, 7	57	57	56	56
Romans*	56	53	58	58	57, 8	58	58	57	56
Ephesians†	60	58	61	61, 2	60, 1	61	62	61, 2	59
Philippians†	60	58	61	61, 2	61	62	62	61, 2	60
Colossians†	60	58	61	61, 2	61	62	62	61, 2	60
Philemon†	60	58	61	61, 2	61, 2	62	62	61, 2	60
Titus ‡	64	51	53	52, 6	62 ?	56	64	64	55
1 Timothy‡	65	52	56, 7	58	64	56	64, 5	64	55
2 Timothy†	65	65, 6	65, 6	65	66	61	67	66	59

NOTE—This (*) denotes that the date is fixed by contemporary events mentioned in the Epistle and in the Acts :—(†) marks a probable date,—(‡) a wholly conjectural date. The reader who desires further information is referred to Michaelis's Int. (vol. iv.)—Townsend's Arrang. (vol. ii.)—Paley's Horæ Paulinæ, *passim*,—Burton's Chronology of the Acts,—and Greswell's Diss. xix. (vol. iv.)

INDEX TO THE ABBREVIATIONS.

ↄ∽ This mark is affixed to a marginal reading, either equally good with, or perhaps preferable to, that received in the text.

∾ A marginal reading of considerable value and worthy of some attention, but yet not equal to that received in the text.

= This mark is affixed to a word or words which ought probably but not certainly to be omitted.

+ A word less probably to be omitted.

† Words or sentences thus marked are omitted in a large number of the oldest and best MSS., and on that ground removed from the text by Griesbach.

M. Indicates a reading in Mill's text alterèd by Griesbach in his improved text.

[ ] All words or sentences standing within brackets are of such doubtful credit, that they cannot be considered as belonging to the true text. Griesbach has sometimes marked them with a dagger (+) and rejected them, sometimes inserted them in the text with the mark (=). The brackets draw the attention more pointedly to the passage; and for that reason we have sometimes, according to a usage very common among classical critics, inserted them in the text as an indication of the doubtful authority of the words which they enclose. See particularly Mark xvi. 9..20; John v. 3; vii. 53—viii. 11; 1 John v. 7.

Note.—Where a number of words are placed at the foot of the page answering to a reference in the text, but without any stenographic mark, they indicate a punctuation differing from that in the text. It may be proper to intimate that the *punctuation* of Griesbach has not been uniformly adhered to. Dr. Burton and Lachmann, but chiefly the latter, have greatly improved their Editions in this particular; and the Editor accordingly has not scrupled to avail himself of their valuable aid, in the *Epistles* especially, which, for their proper understanding, require a most judicious punctuation.

THE

GOSPEL OF ST. MATTHEW.

The Author of this Gospel is mentioned in the New Testament under two names, Levi (Mark ii. 14, Luke v. 27,) and Matthew. The former has been supposed to be his original name; the other, by which he calls himself (Matt. ix. 9), was his common name as a publican, or subordinate officer engaged in the collection of the Roman tribute. He was afterwards a constant companion and zealous disciple of Jesus,—and a witness of nearly all the discourses and miracles which he records in his narrative. Uncertain traditions say that on the dispersion of the Apostles, he went into Persia, where he preached and suffered martyrdom; but this rests on no real evidence. With respect to the language in which St. Matthew's Gospel was originally written,—Papias, Irenæus, Origen, Jerome, and others of the Fathers, followed by a host of later writers of great learning and research, have maintained that Matthew composed his narrative in Hebrew, or in Syro-Chaldee. This opinion was never questioned till some time after the revival of learning, when Erasmus, followed by Whitby, Lardner, Beausobre, and a few others, contended for the originality of the Greek text. The true Hebrew Gospel of Matthew is no longer in existence,—the Syriac MSS. being versions of the Greek. The Greek version was, however, executed in the Apostolic age, and no doubt under Apostolic sanction; by whom, however, no ancient writer informs us.

Respecting the date of St. Matthew's Gospel, the general opinion in ancient times was, that it was written eight or nine years after the Ascension. It was certainly written before the Apostles left Judæa, which event may have taken place about A. D. 43 or 44. Lardner, however, fixes the date as late as 63 or 64. Michaelis and Greswell, who favour the hypothesis of a Hebrew original, consider the Hebrew Gospel to have been written in 41, the Greek about twenty years afterwards.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

---

1 I. ‖ ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ [1] Δαυῒδ, ‖ Luke 3. 23, 24
υἱοῦ Ἀβραάμ.
2 * Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· [a] Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε * B. C. 1896. a Gen. 25. 25 .28.
τὸν Ἰακώβ· [b] Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς
3 ἀδελφοὺς αὐτοῦ· [c] Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν b Gen. 35. 22 .26.
Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ· Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐσρώμ· c Gen. 38. 27 .30.
4 Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ· Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε
τὸν Ἀμιναδάβ· [d] Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασσών· d Num. 7. 12.
5 Ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών· Σαλμὼν δὲ ἐγέν-
νησε τὸν Βοὸζ ἐκ τῆς Ῥαχάβ· [e] Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν e Ruth 4. 17 .22.
Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ· Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί·
6 * [f] Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαυῒδ τὸν βασιλέα· † [g] Δαυῒδ δὲ * B. C. 1085. f 1 Sam. 17. 12.
ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν [6] Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου· † B. C. 1033. g 2 Sam. 12. 24.
7 Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ· Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε 1 Chr. 3. 10.
8 τὸν Ἀβιά· Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά· Ἀσὰ δὲ ἐγέν-
νησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ·
9 [h] Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν· Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν h 1 Chr. 3. 11, 12.
Ἰωάθαμ· Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ· Ἄχαζ δὲ ἐγέν-
10 νησε τὸν Ἐζεκίαν· Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε [i] τὸν Μανασσῆ· i 2 Kings xxi.
Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών· Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε
11 τὸν Ἰωσίαν· [11] Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, * ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. * B. C. 588.
12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησε
τὸν Σαλαθιήλ· [k] Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ· k 1 Chr. 3. 17, 19.

[1] Δαβὶδ, *Mill.* [6] Σολομῶντα, *M.* [11] Some MSS. and edd. give an additional generation, and the verse runs thus: *Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωακείμ· Ἰωακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδ.* &c.

Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ· Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέν- 13
νησε τὸν Ἐλιακείμ· Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ·
Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ· Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν 14
Αχείμ· Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ· Ἐλιοὺδ δὲ 15
ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματ-
θάν· Ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέν- 16
νησε τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη
Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ 17
Ἀβραὰμ ἕως Δαυῒδ γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαυῒδ
ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ
ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ
δεκατέσσαρες.

Luke 1. 26-38. ‖ Τοῦ δὲ [18] Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ [18] γένεσις οὕτως ἦν. μνη- 18
στευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, πρὶν
ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύ-
ματος ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ 19
μὴ θέλων αὐτὴν [19] παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα
a Deut. 24. 1. [a] ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ, 20
ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· ‘Ἰωσὴφ,
‘υἱὸς Δαυῒδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά
‘σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου·
b Luke 1. 31. & 2. 21. ‘[b] τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· 21
‘αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.’
τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ [22] τοῦ 22
c Isa. 7. 14. Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· “[c] Ἰδοὺ, ἡ παρθένος 23
“ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα
“αὐτοῦ Ἐμμανουήλ·” (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ'
ἡμῶν ὁ Θεός.) Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποί- 24
ησεν, ὡς προςέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου· καὶ παρέλαβε
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ 25
ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσε τὸ
ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Luke 2. 1-38. II. ‖ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰου- 1
δαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ

[18] + Ἰησοῦ. ∾ γέννησις, M. [19] ∾ δειγματίσαι. [22] + τοῦ.

2 ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες ‘Ποῦ
‘ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐ-
‘ τοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προςκυν-
3 ‘ ῆσαι αὐτῷ.’ Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχ-
4 θη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ· καὶ συναγαγὼν
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθ-
5 άνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ· ‘ [a]Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέ- [a] Joh. 7. 42.
6 ‘ γραπται διὰ τοῦ προφήτου· “ [b]Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰού- [b] Mic. 5. 2.
“ δα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ
“ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅςτις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου
7 “ τὸν Ἰσραήλ.”’ Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μά-
γους ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου
8 ἀστέρος· καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπε· ‘Πορ-
‘ ευθέντες [8]ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ
‘ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προςκυνήσω
9 ‘ αὐτῷ.’ οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν·
καὶ ἰδοὺ, [c]ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτ- [c] v. 2.
10 ούς, ἕως ἐλθὼν [9]ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες
11 δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα· καὶ
ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν [11]εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πεσόντες προςεκύνησαν αὐτῷ, καὶ
ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προςήνεγκαν αὐτῷ
12 δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. [d] καὶ χρηματ- [d] ch. 1. 20.
ισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι'
ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.
13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου φαίν-
εται κατ' ὄναρ, τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· ‘Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ
‘ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον,
‘ καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν
14 ‘ τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.’ ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε
τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν
15 εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου·
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ [15]τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου

[8] ∾ ἐξετάσατε ἀκριβῶς. [9] ∾ ἐστάθη [11] ∾ εὗρον, M.
[15] + τοῦ.

a Hos. 11. 1. λέγοντος· "[a] Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου." Τότε 16
Ἡρώδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη
λίαν· καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς
ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς
b ver. 7. καὶ κατωτέρω, [b] κατα τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν
μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν [17] ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ 17
c Jer. 31. 15. προφήτου λέγοντος· "[c] Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, [18] θρῆνος 18
" καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ
" τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί."
Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου κατ' 19
ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων· 'Ἐγερθεὶς 20
' παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου
' εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν
' τοῦ παιδίου.' Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ 21
τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. ἀκού- 22
σας δέ, ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ [22] τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ
Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρη-
ματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γα-
λιλαίας, καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην 23
d Judg. 13. 5. Am. 2. 10..12. Zech. 6. 12. [23] Ναζαρέτ· [d] ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν,
ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

III. ‖ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάν- 1
‖ Mark 1. 4–11. Luke 3. 1..22. νης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,
καὶ λέγων· ' Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρα- 2
' νῶν.' οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς [3] ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προ- 3
e Is. 40. 3. φήτου λέγοντος· "[e] Φωνὴ [3] βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμά-
" σατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτ-
" οῦ." αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχ- 4
f ch. 11. 8. 9. 2 Ki. 1. 8. ῶν καμήλου, [f] καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφῦν αὐτ-
οῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. τότε 5
ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία
g Mar. 1. 5. Act. 2. 38. καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου· [g] καὶ ἐβαπτίζοντο 6

[17] ∾ διὰ, correctly. [18] = θρῆνος καὶ. [22] + ἐπὶ. [23] Ναζαρέθ. Comp. ch. xxi. 11; & John i. 47. [3] ∾ διὰ, correctly. Comp. ch. ii. 17. [3] βοῶντος· Ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμ., &c.

ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
7 αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκ-
αίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς·
‘[a] Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς a ch. 12. 34; & 23. 33.
8 ‘μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν [8] καρπὸν ἄξιον τῆς
9 ‘μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· [b] πατέρα b Jn. 8. 39. Ro. 2. 28..29,
‘ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς & 3. 19..20.
10 ‘ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ἤδη
‘δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· [c] πᾶν c ch. 7. 19. Jn. 15, 6.
‘οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς
11 ‘πῦρ βάλλεται. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς
‘μετάνοιαν· [d] ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου d Act. 13. 25.
‘ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· [e] αὐτ- e Act. 1. 5; & 2. 4; & 11.
12 ‘ὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ [12] καὶ πυρί· οὗ τὸ 15, 16.
‘πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
‘αὐτοῦ [f] καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, f ch. 13. 30.
‘τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.’
13 [g] Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν g ch. 2. 22, 23.
Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐ-
14 τοῦ. ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ‘Ἐγὼ χρείαν
15 ‘ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;’ ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ‘Ἄφες ἄρτι· οὕτω
‘γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.’
16 τότε ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη
εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ
οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡςεὶ
17 περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἰδοὺ, φωνὴ ἐκ
τῶν οὐρανῶν λέγουσα· ‘[h] Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπ- h Luke 9. 35. Isa. 42. 1.
‘ητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.’

1 IV. ‖ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ ‖ Mark 1. 12, 13.
2 πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. καὶ νηστ- Luke 4. 1..13.
εύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα,
3 ὕστερον ἐπείνασε. Καὶ προςελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων

[8] καρποὺς ἀξίους, M. Comp. vii. 17, 18; xxi. 43; Luke iii. 8. [12] + καὶ πυρί.

εἶπεν· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι
a Deut. 8. 3. ‘ γένωνται.’ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· ‘ Γέγραπται· “ [a] Οὐκ ἐπ’ 4
“ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται [4] ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ’ [4] ἐπὶ παντὶ ῥή-
“ ματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.” Τότε παραλαμ- 5
b Is. 48. 2. Dan. 9. 24. βάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς [b] τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ [5] ἵστησιν
αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ‘ Εἰ 6
‘ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ·
c Ps. 91. 11, 12. “ [c] Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ
“ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προςκόψῃς πρὸς λίθον τὸν
“ πόδα σου.” ἔφη αὐτῷ [7] ὁ Ἰησοῦς· ‘ Πάλιν γέγραπται· 7
d Deut. 6. 16. “ [d] Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.” Πάλιν παρα- 8
λαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ
δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν
δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ· ‘ Ταῦτα πάντα σοι δώσω, 9
‘ ἐὰν πεσὼν προςκυνήσῃς μοι.’ τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 10
e Deut. 6. 13; & 10. 20. ‘ Ὕπαγε [10] ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέγραπται γάρ· “ [e] Κύ-
“ ριον τὸν Θεόν σου προςκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λα-
“ τρεύσεις.” Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ, 11
f Heb. 1. 6. 14. [f] ἄγγελοι προςῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.”
‖ Mark 1. 14, 15. Luke 4. 12.. 17. ‖ Ἀκούσας δὲ [12] ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνε- 12
χώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ καταλιπὼν τὴν Να- 13
ζαρὲτ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς [13] Καπερναοὺμ τὴν παρα-
θαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ· ἵνα πληρ- 14
g Isa. 9. 1, 2. ωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· “ [g] Γῆ 15
“ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν
“ τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμ- 16
“ ενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα· καὶ τοῖς καθημένοις ἐν
“ χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.”
‖ Luke 4. 31, 32. ‖ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· 17
‘ Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.’
‖ Mark 1. 16.. 20. ‖ Περιπατῶν δὲ [18] παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας 18
εἶδε δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ
Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον

[4] ἄνθρωπος, *M.* [4] ∾ ἐν. [5] ∾ ἵστησεν. [7] ὁ Ἰησοῦς πάλιν Γέγραπται, &c. [10] + ὀπίσω μου, om. by *M.* [12] = ὁ Ἰησοῦς. [13] ∾ Καφαρναοὺμ, and elsewhere, correctly. [18] ὁ Ἰησοῦς, ins. by *M.* but om. by the best MSS.

19 εἰς τὴν θάλασσαν· [a]ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς· a Luke 5. 2.
'Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.'
20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
21 Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον
τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν
τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζ-
22 οντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ
εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολ-
ούθησαν αὐτῷ.
23 ‖ Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, [b]διδά- ‖ Mar. 1. 35.–39.
σκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐ- Luke 4. 42.–44.
αγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ b ch. 9. 35.
24 πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ
αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ
πάντας τοὺς [24]κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασ-
άνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζο-
25 μένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ
Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν
τοῦ Ἰορδάνου.

1 V. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθ-
2 ίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ
3 ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· '[c]Μα- c Luke 6. 20–22.
'κάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βα- Isa. 66. 2.
4 'σιλεία τῶν οὐρανῶν. [d]μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ d Rev. 21. 4.
5 'παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κλη-
6 'ρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ
'διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
7 8 '[e]μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. [f]μα- e ch. 6. 14. f Heb. 12. 14.
'κάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. 1 Jno. 3. 2.
9 'μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.
10 '[g]μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν g 1 Pet. 3. 14..18.
11 'ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [h]μακάριοί ἐστε, ὅταν 2 Tim. 3. 12.
'ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν h 1 Pet. 4. 14.

[24] κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καί, &c.

'[11] ῥῆμα καθ' ὑμῶν [11] ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ 12
'ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
a ch. 23. 34. Act. 7. 52. '[a] οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.
b Ma. 9. 50. Lu. 14. 34. '[b] Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, 13
'ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆ-
c Phi. 2. 15, 16. 'ναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. [c] Ὑμεῖς 14
'ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι
d Ma. 4. 21. Lu. 8. 16; & 11. 33. 'ἐπάνω ὄρους κειμένη· [d] οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν 15
'αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει
'πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν 16
e 1 Pet. 2. 12. 'ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, [e] ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ
'ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρ-
'ανοῖς.
f Is. 42. 21. '[f] Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς 17
'προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν 18
g Lu. 16. 17 'γὰρ λέγω ὑμῖν· [g] ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
'ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως
'ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντο- 19
'λῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρ-
'ώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα-
'νῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ [19] διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται
h ch. 23. 23..27 Lu. 11. 39. 'ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι, [h] ἐὰν 20
'μὴ περισσεύσῃ [20] ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμμα-
'τέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν
i Ex. 20. 13. Deut. 5. 17. 1 Jn. 3. 15. 'τῶν οὐρανῶν. [i] Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις· 21
'"Οὐ φονεύσεις·" ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.
'ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ 22
'αὐτοῦ [22] εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ
'ἀδελφῷ αὐτοῦ· "ῥακά," ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ'
'ἂν εἴπῃ· "μωρέ," ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.
k Deut. 16. 16, 17. '[k] Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, 23
'κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τὶ κατὰ σοῦ,
'ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ 24

[11] ῥῆμα om. in some MSS. [11] = ψευδόμενοι. [19] διδάξῃ οὕτως, μέγας, &c. [20] ∾ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη. [22] A few MSS. om. εἰκῆ.

‘ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε
25 ‘ἐλθὼν πρόςφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντι-
‘δίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ [25] ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ·
‘μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς
‘σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
26 ‘ἀμὴν λέγω σοι· οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς
27 ‘τὸν ἔσχατον κοδράντην. Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη·[27] “Οὐ
28 “μοιχεύσεις.” [a] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων a Ex. 20. 14. Deut.5.18.
‘γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι [28] αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν
29 ‘αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. [b] εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ b ch. 18.8,9. Ma. 9. 43.. 47.
‘δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ·
‘συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ
30 ‘μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. καὶ εἰ ἡ
‘δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε
‘ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν
31 ‘σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου [30] βληθῇ εἰς γέενναν. Ἐῤ-
‘ῥέθη δὲ, “[c] Ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω c Deut.24.1. ch. 19. 7. Ma. 10.4.. 9. Lu. 16. 18. 1Cor.7.10
32 “αὐτῇ ἀποστάσιον.” ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι [32] ὃς ἂν
‘ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας,
‘ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ,
33 ‘μοιχᾶται. [d] Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις· d Ex. 20. 7. Lev.19.12. Deut.5.11
“ Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους
34 “σου.” [e] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ e ch. 23. 16. 22. Ja. 5. 12.
35 ‘οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι
‘ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα,
36 ‘ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ
‘σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέ-
37 ‘λαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὒ οὔ·
38 ‘τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. [f] Ἠκού- f Ex. 21. 24. Lev.24.20. De. 19. 21.
‘σατε ὅτι ἐῤῥέθη· “Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα
39 “ἀντὶ ὀδόντος.” ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ
‘πονηρῷ· ἀλλ᾽ ὅςτις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σια- g Lu. 6. 29. Ro.12.17.. 19. 1Th.5.15. 1 Pet. 3. 9.
40 ‘γόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· [g] καὶ τῷ θέλοντί

[25] ∾ μετ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. [27] † τοῖς ἀρχαίοις, ins. in *M*. Comp. ver. 33. [28] ∾ αὐτήν. [30] A few MSS. read ἀπέλθῃ. [32] ∾ πᾶς ὁ ἀπολύων. Comp. verses. 22. 28; vii. 8, 21, 26; Luke xvi. 18.

ʻ σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ
a 1Cor.6.1,6. ʻ τὸ ἱμάτιον· [a] καὶ ὅςτις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε 41
ʻ μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέ- 42
b Lev.19.18. Deut. 7. 2. ʻ λοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. [b] 'Ηκούσατε 43
ʻ ὅτι ἐρρέθη· "'Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις
‖Lu.6.27-36. "τὸν ἐχθρόν σου." ‖ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· [c] ἀγαπᾶτε τοὺς 44
c Ro.12.14, 20. ʻ ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς
1 Pet. 3 9. ʻ ποιεῖτε [44] τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προςεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
ʻ ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε 45
ʻ υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον
ʻ αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει
d Luke 6. 32. ʻ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. [d] ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγα- 46
ʻ πῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι
e Lev.20.26. ʻ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς [47] ἀδελφοὺς 47
Deu. 18.13. Lu.6.36 40. ʻ ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ [47] ἐθνικοὶ
Col. 1. 28. ʻ [47] οὕτω ποιοῦσι; [e] Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, [48] ὥςπερ 48
1 Pet 1.15, 16. ʻ ὁ πατὴρ ὑμῶν [48] ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.'

VI. ʻ Προςέχετε τὴν [1] δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν 1
ʻ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ
ʻ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ
f Rom. 15. 8. ʻ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [f] Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ 2
ʻ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥςπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν
ʻ ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθ-
ʻ ῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσι
ʻ τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ 3
g Luke14.14. ʻ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου· [g] ὅπως 4
ʻ ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου,
ʻ ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, [4] αὐτὸς ἀποδώσει σοι [4] ἐν τῷ
ʻ φανερῷ. Καὶ ὅταν προςεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥςπερ οἱ ὑπο- 5
ʻ κριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς
ʻ γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προςεύχεσθαι, ὅπως ἂν

[44] *τοὺς μισοῦντας, M.* Comp. Luke vi. 27; also Matt. vii. 12; xxi. 36. [47] ∾ *φίλους.* [47] ∾ *τελῶναι, M.* [47] ∾ *τὸ αὐτό.* [48] ∾ *ὡς.* [48] ∾ *ὁ οὐράνιος.* [1] *ἐλεημοσύνην, M* Comp. v. 20. [4] + *αὐτὸς.* [4] = *ἐν τῷ φανερῷ.* Comp. ver. 18.

'φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι
6 'τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προςεύχῃ, εἴςελθε εἰς
'τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόςευξαι
'τῷ πατρί σου [6] τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
'βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
7 'Προςευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥςπερ οἱ ἐθνικοί·
'δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰςακουσθήσον-
8 'ται. [a] μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ a Luke12.30 Jno. 16. 23 .27.
'ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.
9 '‖ Οὕτως οὖν προςεύχεσθε ὑμεῖς· "Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ‖ Luke 11.2 .4.
10 "οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλ-
"εία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, [10] ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ
11 "ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν
12 "σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς
13 "καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· [b] καὶ μὴ εἰς- b ch. 18. 19 -21.
"ενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
14 "τοῦ πονηροῦ." [13] [c] ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ c Ma. 11. 25.
'παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
15 'ὁ οὐράνιος· [d] ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις [15] τὰ d ch. 18. 35. Ja. 2. 13
'παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ
16 'παραπτώματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε
'ὥςπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρός-
'ωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες.
17 'ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ
'δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόςωπόν
18 'σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων,
'ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ [18] κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ
'σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ [18] κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι.' [18]
19 ‖ [e] 'Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου ‖ Luke 12 22.34.
'σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι e ch. 19. 21.
20 'καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐ- Lu. 18. 24, 25.
'ρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου 1Tim. 6. 6, 9.
21 'κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γὰρ Heb. 13. 5.

[6] + τῷ. [10] ὡς om. in some MSS. [13] = ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. ins. in *M*. [15] = τὰ παραπτώματα αὐτῶν. [18] ∾ κρυφαίῳ, twice. [18] † ἐν τῷ φανερῷ, ins. in *M*.

' ἐστιν ὁ θησαυρὸς [21] ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία [21] ὑμῶν.
a Lu. 11. 34, 36. ' [a] Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ 22
' ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
' ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ 23
' σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ
b Luke 16. 13. ' σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; [b] Οὐδεὶς δύναται δυσὶ 24
' κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον
' ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρον-
c Phil. 4. 6. 1 Pet. 5. 7. ' ήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ [24] μαμωνᾷ. [c] Διὰ 25
' τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγ-
' ητε [25] καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε.
' οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ
' ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, 26
' ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς
' ἀποθήκας· καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά.
' οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν 27
' μεριμνῶν δύναται προςθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
' πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; κατα- 28
' μάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ
' νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ 29
' δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν 30
' χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβα-
' νον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ
d 1 Pet. 5. 7. ' μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; [d] Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέ- 31
' γοντες· "Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;"
' πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ 32
' ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ζη- 33
' τεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικ-
' αιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προςτεθήσεται ὑμῖν.
' Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον 34
' μεριμνήσει [34] τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

‖ Lu. 6. 37..42. e Rom. 2. 1..3; & 13. 4, 10, 13. 1 Cor. 4. 3..5. Ja. 4. 11, 12. Mark 4. 24.
VII. ' ‖ Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. [e] ἐν ᾧ γὰρ 1, 2
κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε,

[21] ∾ σοῦ, twice. [24] μαμμωνᾷ. [25] = καὶ τί πιητε Some MSS. read ἢ τί πίητε. [34] ∾ ἑαυτῆς, om. τὰ

3 ‘[2] μετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
‘ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
4 ‘ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου·
“Ἄφες, ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου·” καὶ
5 ‘ ἰδοὺ, ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε
‘ πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ, καὶ τότε δια-
‘ βλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ
6 ‘ σου. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς
‘ μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε κατα-
‘ πατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφ-
7 ‘ έντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. ‖ [a] Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ‖ Lu. 11. 8 ..13.
‘ ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· a ch. 21. 22.
8 ‘ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ Ma. 11. 24. Jno. 14. 13;
9 ‘ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἢ τίς [9] ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρ- 16.7, 16.23 Ja. 1 5.
‘ ωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον 1 Jno. 3. 22; & 5. 14, 15.
10 ‘ ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπι-
11 ‘ δώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δό-
‘ ματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ
‘ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτ-
12 ‘ οῦσιν αὐτόν; [b] πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν b ch. 22. 39, 40.
‘ ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· [12] οὗτος Lu. 6. 31..32.
13 ‘ γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Εἰςέλθετε διὰ τῆς Ro. 13. 8, 10. Gal. 5. 14.
‘ στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ 1 Tim. 1. 5.
‘ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, [c] καὶ πολλοί εἰσιν c Lu. 13 24.
14 ‘ οἱ εἰςερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς· [14] τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τε-
‘ θλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι
15 ‘ εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. Προςέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
‘ ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύ-
16 ‘ μασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. [d] ‖ ἀπὸ ‖ Luke 6 43, &c.
‘ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγ- d ch. 12 33.
‘ ουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
17 ‘ οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ
18 ‘ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται
‘ δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον

[2] ἀντιμετρηθήσεται, *M.* Comp. Luke vi. 38. [9] ἐστιν om. by some MSS. [12] ∾ οὕτως. [14] ∾ ὅτι, *M.* Comp. ver. 13.

a ch. 3. 10. Jno. 15. 2, 6. ‘σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. [a] πᾶν δένδρον μὴ ποι- 19
‘οῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
‘ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 20
b Rom. 2. 13. Ja. 1. 22. ‘[b] οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, “Κύριε, Κύριε,” εἰςελεύσεται εἰς τὴν 21
‘βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ’ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ
c ch. 25. 11, 12, 41. Lu. 13. 26, 27. ‘πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. [c] πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν 22
‘ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· “Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προε-
“φητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
“καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;”
‘καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς· “Ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· 23
“ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.” 24
‘Πᾶς οὖν ὅςτις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ
‘αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅςτις ᾠκοδόμησε
‘τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχή, 25
‘καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προς-
‘έπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ
‘ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους 26
‘τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
‘ὅςτις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ 27
‘κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν
‘οἱ ἄνεμοι, καὶ προςέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ
‘ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.’
d Mark 1. 22 Lu. 4. 32. [d] Καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους 28
τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς
οἱ γραμματεῖς.

‖ Mark 1. 40 ..44. Luke 5. 12 ..14. VIII. ‖ Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθ- 1
ησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· Καὶ ἰδού, λεπρὸς [2] ἐλθὼν 2
προςεκύνει αὐτῷ, λέγων· ‘Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με
‘καθαρίσαι.’ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ [3] ὁ 3
Ἰησοῦς, λέγων· ‘Θέλω, καθαρίσθητι.’ καὶ εὐθέως ἐκαθ-
αρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Ὅρα 4
e Lev. 14. 1 ..31. ‘μηδενὶ εἴπῃς· [e] ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ

[2] ∾ προσελθών. Comp. Mark i. 40. [3] ὁ Ἰησοῦς, om. by some MSS.

'προςένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προςέταξε Μωσῆς εἰς μαρτύριον
'αὐτοῖς.'
5 ‖ Εἰςελθόντι δὲ [5] αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ προςῆλθεν αὐτῷ ‖ Luke 7. 1
6 ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων· 'Κύριε, -10.
'ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς δεινῶς
7 'βασανιζόμενος.' καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ''Εγὼ ἐλθὼν
8 'θεραπεύσω αὐτόν.' καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη· 'Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
'εἰςέλθῃς· [a] ἀλλὰ μόνον εἰπὲ [8] λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς a v. 2.
9 'μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων
'ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι,
'καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ
10 'δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.' Ἀκούσας δὲ ὁ
Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· 'Ἀμὴν
'λέγω ὑμῖν· [b] οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· b ch. 15. 28
11 'λέγω δὲ ὑμῖν, [c] ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν c Luke 13. 28,
'ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ 29.
12 'καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ
'τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
'ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.'
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ [13] ἑκατοντάρχῃ· 'Ὕπαγε, καὶ ὡς
'ἐπίστευσας γενηθήτω σοι.' καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ
ὥρᾳ ἐκείνῃ.
14 ‖ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδε τὴν ‖ Mark 1. 29
15 πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. καὶ -34. Luke 4. 38
ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· -40
16 καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει [15] αὐτοῖς. Ὀψίας δὲ γενομένης
προςήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλε
τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
17 ἐθεράπευσεν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ
προφήτου λέγοντος· "[d] Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε d Is. 53. 4.
"καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. 1 Pet. 2. 24.
18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλ-
19 ευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. ‖ καὶ προςελθὼν εἷς γραμμα- ‖ Luke 9. 57.

[5] τῷ Ἰησοῦ, M. [8] λόγον, M. [13] ἑκατοντάρχῳ, M.
[15] ∾ αὐτῷ.

τευς εἶπεν αὐτῷ· ‘ Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἐὰν
‘ ἀπέρχῃ.’ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Αἱ ἀλώπεκες 20
‘ φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκην-
‘ ώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει, ποῦ τὴν κεφαλὴν
‘ κλίνῃ.’ ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· 21
‘ Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν
‘ πατέρα μου.’ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ‘ Ἀκολούθει 22
‘ μοι καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.’
‖ Mark 4.35 ..41. Luke 8.22 ..25. ‖ Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ 23
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ 24
θαλάσσῃ, ὥςτε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων·
αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. καὶ προςελθόντες οἱ μαθηταὶ [25] ἤγειρ- 25
αν αὐτὸν, λέγοντες· ‘ Κύριε, σῶσον ἡμᾶς· ἀπολλύμεθα.’
καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;’ τότε ἐγ- 26
ερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο
γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες· 27
‘ Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα
‘ ὑπακούουσιν αὐτῷ;’
‖ Mark 5.1 ..16. Luke 8.27 ..39. ‖ Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν 28
[28] Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ
τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥςτε μὴ ἰσχύ-
ειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ, ἔκρα- 29
ξαν, λέγοντες· ‘ Τί ἡμῖν καὶ σοί, [29] υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες
‘ ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;’ Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ’ 30
αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες 31
παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· ‘ Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, [31] ἀπό-
a Deut.14.8. ‘ στειλον ἡμᾶς εἰς τὴν [a] ἀγέλην τῶν χοίρων.’ καὶ εἶπεν 32
αὐτοῖς· ‘ Ὑπάγετε.’ οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς [32] τοὺς
χοίρους. καὶ ἰδοὺ, ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη [32] κατὰ τοῦ
κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.
οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, 33
ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ 34

[25] † αὐτοῦ, ins. in *M.* [28] ∾ Γερασηνῶν ∾ Γαδαρηνῶν.
[29] † Ἰησοῦ, ins. in *M.* Comp. Mark v. 7; Luke viii. 28.
[31] ∾ ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν, *M.* [32] τὴν ἀγέλην τῶν
χοίρων, *M.* [32] † τῶν χοίρων, ins. in *M.*

ἰδοὺ, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ
ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν, ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων
αὐτῶν.

1 IX. ‖ Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασε καὶ ἦλθεν ‖ Mark 2. 1 ..12.
2 εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. καὶ ἰδοὺ, προσέφερον αὐτῷ παρα- Luke 5. 18 ..26.
λυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν εἶπε τῷ παραλυτικῷ· [a] 'Θάρσει, τέκνον· a Mark 5.34.
3 'ἀφέωνταί [3] σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.' καὶ ἰδοὺ, τινὲς τῶν
4 γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· 'Οὗτος βλασφημεῖ.' [b] καὶ b Jno. 2. 23, 24.
[4] ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν· 'Ἵνα τί
5 'ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί
'γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν· ἀφέωνταί [5] σου αἱ ἁμαρ-
6 'τίαι; ἢ εἰπεῖν· [6] ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε,
'ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς
'ἀφιέναι ἁμαρτίας,' (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ·) 'ἐγερθεὶς
'ἆρόν σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.'
7 8 καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἰδόντες
δὲ οἱ ὄχλοι [8] ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν τὸν δόντα
ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

9 ‖ Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθ- ‖ Mark 2.14, &c.
ήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει Luke 5.27, &c.
αὐτῷ· 'Ἀκολούθει μοι.' καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.
10 καὶ ἐγένετο, αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ,
πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ
11 Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισ-
αῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· '[c] Διὰ τί μετὰ τῶν τε- c ch. 11. 19. Luke 15. 2.
12 'λωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;' ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν [12] αὐτοῖς· 'Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ
13 'ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ
'μάθετε, τί ἐστιν· "[d] [13] Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν·" d ch. 12. 7 Hos. 6. 6.
'[e] οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλούς.' [13] e 1 Tim. 1. 15.
14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες·

[3] ∾ σου αἱ ἁμαρτίαι. [4] ∾ εἰδὼς. [5] σοι, M.
[6] ∾ ἔγειρε. [8] ∾ ἐφοβήθησαν. [12] + αὐτοῖς·
[13] ∾ Ἔλεος. [13] † εἰς μετάνοιαν, ins. in M. Luke ver. 32.

‘Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλὰ, οἱ δὲ
‘μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;’ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ’Ιη- 15
a Jno. 3. 29. σοῦς· ‘[a] Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν, ἐφ’
‘ὅσον μετ’ αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι,
‘ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσου-
‘σιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου 16
‘ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ
‘τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλου- 17
‘σιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυν-
‘ται οἱ ἀσκοὶ, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦν-
‘ται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ
‘[17] ἀμφότεροι συντηροῦνται.’
‖ Mark 5.22, &c. Luke 8. 41, &c. ‖ Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ, ἄρχων [18] εἷς 18
ἐλθὼν προςεκύνει αὐτῷ λέγων· ὅτι ‘Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι
b Jno. 11. 22 ..26 ‘ἐτελεύτησεν· [b] ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ’
‘αὐτὴν, καὶ ζήσεται.’ καὶ ἐγερθεὶς ὁ ’Ιησοῦς ἠκολούθ- 19
ησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ αἱμ- 20
οῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προςελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ
κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ· 21
c Acts 19. 11, 12. ‘[c] ’Εὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.’
ὁ δὲ ’Ιησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπε· ‘Θάρσει, 22
d Luke 7.50; 17. 19; 18. 42. Ac. 14.9, 10. ‘θύγατερ· [d] ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.’ καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ
ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Καὶ ἐλθὼν ὁ ’Ιησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν 23
τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον
θορυβούμενον, [24] λέγει αὐτοῖς· ‘’Αναχωρεῖτε· οὐ γὰρ 24
‘ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει.’ καὶ κατεγέλων 25
αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰςελθὼν ἐκράτησε τῆς
χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν ἡ 26
φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.
Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ’Ιησοῦ ἠκολούθησαν αὐτῷ 27
e ch. 15. 22; & 20. 30, 31. δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· ‘[e] ’Ελέησον ἡμᾶς
‘[27] υἱὲ Δαυΐδ.’ ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προςῆλθον αὐτῷ 28
οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ’Ιησοῦς· ‘Πιστεύετε, ὅτι
‘δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;’ λέγουσιν αὐτῷ· ‘Ναὶ, Κύριε.’

[17] ἀμφότερα, *M.* Comp. xiii. 30. [18] ἐλθὼν, *M.* ∾ εἰςελθὼν.
[24] ∾ ἔλεγεν· ‘’Αναχωρεῖτε· &c. [27] ∾ υἱὸς.

29 τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· ‘Κατὰ τὴν
30 ‘πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.’ καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν
31 οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων·
‘[a]Ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω.’ οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμ- a ch. 12. 16.
ισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.
32 [b]Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ, προςήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρ- b ch. 12. 22
33 ωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαι- ..24. Luke11.14,
μονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέ- 15.
34 γοντες· ‘[33]Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.’ [c]οἱ c Mark3.22.
δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ‘Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
‘ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.’

35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς
κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσ-
ων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν
36 νόσον · καὶ πᾶσαν μαλακίαν.[35] ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν [36]ἐσκυλμένοι καὶ
37 ἐῤῥιμμένοι [d]ὡςεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. τότε d Zech.10.2.
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘[e]Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ e Luke10.2.
38 ‘δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισ- Jno. 4. 35.
‘μοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.’

1 X. ‖ Καὶ προςκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς ‖ Mark 3. 13
αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ..19;
ὥςτε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ & 6. 7..13.
2 πᾶσαν μαλακίαν. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνό- Luke 6. 12 ..16; & 9. 1..6.
ματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος,
καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου,
3 καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Φίλιππος καὶ Βαρθολομ-
αῖος· Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης· Ἰάκωβος ὁ τοῦ
4 Ἀλφαίου, καὶ [3]Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος· Σίμων
ὁ [4]κανανίτης, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παρα-
δοὺς αὐτόν.
5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, παραγ-

[33] † ὅτι, ins. in *M.* [35] † ἐν τῷ λαῷ, ins. in *M.* [36] ἐκ-λελυμένοι, *M.* [3] Some MSS. om. Λεββαῖος: others read Θαδδαῖος. [4] ∾ Καναναῖος.

γείλας αὐτοῖς, λέγων· ‘ Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ
a ch. 15. 24. Act. 13. 46. ‘ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰςέλθητε· [a] πορεύεσθε δὲ μᾶλ- 6
‘ λον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.
b ch. 3. 2, 4. Luke 9. 2; & 10. 9. ‘ πορευόμενοι δὲ [b] κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ‟Ἤγγικεν ἡ 7
‟ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.” ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, 8
‘ [8] νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλ-
c Mk. 6. 8, 9. Luke 9. 3; & 22. 35. ‘ λετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. [c] Μὴ κτήσησθε 9
‘ χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
‘ ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑπο- 10
d Lu. 10. 7, 8. 1 Cor. 9. 4 –14. 1 Tim. 5. 18. ‘ δήματα, μηδὲ [10] ῥάβδον. [d] ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς
‘ τροφῆς αὐτοῦ [10] ἐστιν. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰς- 11
‘ έλθητε, ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε,
‘ ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰςερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσ- 12
‘ ασθε αὐτήν. [12] καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ 13
‘ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη
e Luke 10. 10. Ac. 13. 51; & 18. 6. ‘ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. [e] καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται 14
‘ ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς
‘ οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν
f ch. 11. 24. ‘ τῶν ποδῶν ὑμῶν. [f] ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀνεκτότερον ἔσται 15
‘ γῇ Σοδόμων καὶ [15] Γομόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ
‘ πόλει ἐκείνῃ.
g Luke 10. 3. ‘ [g] Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ 16
h Ro. 16. 19. ‘ λύκων. [h] γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι
‘ ὡς αἱ περιστεραί. προςέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· 17
‘ παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγ-
i Acts iv. v. vii. xii. xxiv. xxv. ‘ ωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· [i] καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας 18
‘ δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον
k Mk. 13. 11. Lu. 12. 11, 12; & 21. 14, 15. 2 Tim. 4. 17. ‘ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. [k] ὅταν δὲ [19] παραδιδῶσιν ὑμᾶς, 19
‘ μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· [19] δοθήσεται γὰρ
‘ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ 20

[8] λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε. M. νεκροὺς ἐγείρετε omit. in some MSS. [10] ∾ ῥάβδους. Comp. Luke ix. 3. [10] + ἐστιν. [12] Some MSS. add, λέγοντες ‘Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.’ [15] ∾ Γομόῤῥας. [19] ∾ παραδώσουσιν [19] + δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Comp. Mark xiii. 11.

'λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν
21 'ἐν ὑμῖν. [a] Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, [a] Mic. 7. 5, 6. Lu. 21. 16.
'καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γο-
22 'νεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
'ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. [b] ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέ- [b] Rev. 2. 10.
23 'λος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ
'πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν [23] ἑτέραν· κἂν ἐκ ταύτης
'διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν [23] γὰρ
'λέγω ὑμῖν· οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως
24 'ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. [c] Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ [c] Luke 6. 40. Jno. 13. 16; & 15. 20.
'τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 'ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
'καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. [d] εἰ τὸν οἰκοδεσπότην [d] ch. 12. 24 Mark 3. 22 Lu. 11. 15. Jno. 8. 48.
'Βεελζεβοὺλ [25] ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς [25] οἰκιακ-
26 'οὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. [e] οὐδὲν γάρ ἐστι [e] Mark 4. 22. Luke 8. 17; & 12. 2.
'κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν, ὃ
27 'οὐ γνωσθήσεται. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν
'τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν
28 'δωμάτων. καὶ μὴ [28] φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν [28] ἀποκτενόντων
'τὸ σῶμα τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβ-
'ήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
29 'ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου
'πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται [29] ἐπὶ τὴν γῆν
30 'ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. [f] ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς [f] Lu. 21. 18. Act. 27. 34.
31 'κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν [31] φοβηθῆτε·
32 'πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. [g] πᾶς οὖν ὅςτις [g] Luke 12. 8. 2 Tim. 2. 12
'ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμο-
'λογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ
33 'ἐν οὐρανοῖς. [h] ὅςτις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν [h] Mark 8. 38 Luke 9. 26.
'ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πα-

[23] ἄλλην. *M.* om. κἂν ἐκ ταύτης διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. which *G.* ins. on the auth. of many good MSS. [23] + γὰρ. [25] ἐκάλεσαν. *M.* [25] ∾ οἰκειακοὺς—so also at ver. 36. [28] φοβηθῆτε. *M.* Comp. vers. 26, 31; i. 20, and elsewhere. [28] ἀποκτεινόντων. *M.* Comp. Matt. xxiii. 37. [29] = ἐπὶ τὴν γῆν. [31] ∾ φοβεῖσθε.

a Lu. 12. 49, 51, &c. 'τρος μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. [a] Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον 34
'βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην,
b Mic. 7. 5, 6. 'ἀλλὰ μάχαιραν. [b] ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ 35
'τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
'αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ 36
c Lu. 14. 26. 'ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. [c] ὁ φιλῶν 37
'πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ
'φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος·
d ch. 16. 24, 25. Ma. 8. 34, 35. Lu. 9. 23, 24. '[d] καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ 38
'ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. [e] ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν 39
'αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
e Lu. 17. 33. 'αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. [f] ὁ δεχόμενος ὑμᾶς 40
f Lu. 10. 16. Jno. 13. 20. 'ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλ-
'αντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου 41
'μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς
g Mark 9. 41. 'ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. [g] καὶ ὃς ἐὰν 42
'ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον
'εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· οὐ μὴ ἀπολέσῃ
'τὸν μισθὸν αὐτοῦ.'

‖ Mark 6. 12, 13. XI. Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων 1
Luke 9. 6. τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν, τοῦ διδά-
σκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.
Luke 7. 17-35. ‖ Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα 2
τοῦ Χριστοῦ, πέμψας [2] δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν 3
αὐτῷ· 'Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;' καὶ 4
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 'Πορευθέντες ἀπαγ-
h Isa. 35. 5; & 61. 1. 'γείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· [h] τυφλοὶ ἀνα- 5
'βλέπουσι καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται
'καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐ-
i 1 Cor. 1. 22, 23. 1 Pet. 2. 8. 'αγγελίζονται· [i] καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλ- 6
'ισθῇ ἐν ἐμοί.' Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰη- 7
σοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· 'Τί ἐξήλθετε εἰς
'τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
'μενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς 8

[2] ∾ διὰ, correctly.

'ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ, οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες
9 'ἐν τοῖς οἴκοις τῶν [8]βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε
'ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον
10 'προφήτου. οὗτος γάρ ἐστι, περὶ οὗ γέγραπται· [a]"'Ἰδοὺ, [a] Mal. 3. 1. Mark 1. 2. Luke 1. 76: & 7. 27.
"ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προςώπου σου,
11 "ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου." 'Ἀμὴν
'λέγω ὑμῖν· Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων
'Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ [11] μικρότερος ἐν τῇ βασι-
12 'λείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν
'ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία
'τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.
13 'πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προ-
14 'εφήτευσαν· [b]καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας, [b] Mal. 4. 5 Luke 1. 17.
15 'ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. [c]ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. [c] ch. 13. 9.
16 '[d]Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ [16]παι- [d] Luke 7. 31.
'δίοις [16]ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς
17 'ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν· Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ
'οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.
18 'ἦλθε γὰρ Ἰωάννης, μήτε ἐσθίων μήτε πίνων· καὶ λέ-
19 'γουσι· "Δαιμόνιον ἔχει." ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,
'ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν· "'Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος
"καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν·" καὶ
20 'ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν [19]τέκνων αὐτῆς.' [e]Τότε [e] Lu. 10. 13.
ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖ-
21 σται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν· 'Οὐαί σοι,
'Χοραζίν, οὐαί σοι, [21] Βηθσαϊδάν· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ
'Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
22 'ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν·
'Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ
23 'ὑμῖν.' [f] καὶ σὺ, Καπερναοὺμ, [23] ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψ- [f] Lam. 4. 6.

[8] ∾ βασιλείων. [11] ὁ δὲ μικρότερος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων, &c. [16] παιδαρίοις. M. [16] ∾ καθημένοις ἐν ἀγορᾷ, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑταίροις (or ἑτέροις) λέγουσιν. [19] Some MSS. read ἔργων. [21] ∾ Βηθσαϊδά.

[23] ∾ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθης, ἕως ᾅδου, &c.:—others read μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως (or ἢ ἕως) ᾅδου.

‘ ωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
‘ ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν
‘ μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων 24
a Lu. 10. 21, &c. ‘ ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.’ ([a] Ἐν ἐκείνῳ 25
τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘ Ἐξομολογοῦμαί
b 1 Cor. 1. 27 ..29. ‘ σοι, πατέρ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι [b] ἀπέ-
‘ κρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
‘ αὐτὰ νηπίοις. ναὶ, ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία 26
c ch. 28. 18. Jno. 3. 35; ‘ ἔμπροσθέν σου.) [c] Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πα- 27
& 6. 46; & 10. 15; ‘ τρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ
& 13. 3; & 17. 2. ‘ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς,
Eph. 1. 20 ..22. ‘ καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Δεῦτε πρὸς 28
Heb. 1. 2; ‘ μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀνα-
& 2. 8. ‘ παύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθ- 29
d Phi. 2. 7, 8. 1 Pet. 2. 21 ‘ ετε ἀπ' ἐμοῦ· [d] ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ·
..23. e 1 Jno. 5. 3. ‘ καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ [e] γὰρ 30
‘ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.’

|| Mark 2. 23 ..28. XII. || Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς 1
Luke 6. 1 ..5. σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείν-
f Deut. 23. 25. ασαν, καὶ [f] ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ 2
Φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον αὐτῷ· ‘ Ἰδοὺ, οἱ μαθηταί σου
‘ ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.’ Ὁ δὲ εἶπεν
g 1 Sam. 21. 6. αὐτοῖς· ‘ [g] Οὐκ ἀνέγνωτε, τί ἐποίησε Δαυὶδ, ὅτε ἐπείν- 3
‘ ασε,[3] καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον 4
‘ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς
h Exod. 29. 32, 33. ‘ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, [h] εἰ μὴ
Lev. 24. 5, 9. ‘ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις; [i] ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι 5
i Num. 28. 9. ‘ τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλ-
‘ οῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ 6
k ch. 9. 13. ‘ [6] μείζων ἐστὶν ὧδε. [k] εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν “ [l] Ἔλεον 7
l Hos. 6. 6. “ θέλω, καὶ οὐ θυσίαν,” οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτ-
‘ ίους. κύριος γάρ ἐστι [8] τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρ- 8
‘ ώπου.’
|| Mark 3. 1 ..6. Luke 6. 6 ..11. || Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν 9

[3] + αὐτὸς, ins. in *M.* [6] ∾ μεῖζον. [8] + καὶ, ins. in *M.*

10 αὐτῶν. καὶ ἰδού, ἄνθρωπος [10] ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν.
[a]καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες· ‘Εἰ ἔξεστι τοῖς a Lu 13. 14 & 14. 3.
11 ‘σάββασι θεραπεύειν;’ ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ Jno. 9. 16.
δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει
‘πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς
12 ‘βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ, καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν
‘διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥςτε ἔξεστι τοῖς σάβ-
13 ‘βασι καλῶς ποιεῖν.’ τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ‘Ἔκ-
‘τεινον τὴν χεῖρά σου.’ καὶ ἐξέτεινε· καὶ [13] ἀποκατε-
14 στάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. [b]οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον b Jno. 10. 39; & 11. 53.
ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.
15 ‖ Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθ- ‖ Mark 3. 7 -12.
ησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ [15] ἐθεράπευσεν αὐτοὺς
16 πάντας. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
17 ποιήσωσιν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ
18 προφήτου λέγοντος· “[c]Ἰδοὺ, ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα, ὁ c Isa. 42. 1.
“ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ
“πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγ-
19 “γελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν
20 “ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ· κάλαμον συντετριμ-
“μένον οὐ κατεάξει, καὶ λῖνον τυφόμενον οὐ σβέσει· ἕως
21 “ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν. καὶ [21] τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
“ἔθνη ἐλπιοῦσι.”
22 ‖ Τότε προςηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ ‖ Mark 3. 22 -30.
κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥςτε τὸν τυφλὸν καὶ Luke 11. 14
23 κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες -23.
οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον· ‘Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ;’
24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες, εἶπον· ‘Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει
‘τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ, ἄρχοντι τῶν δαι-
25 ‘μονίων.’ [d]εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, d Jno. 2. 24, 25.
εἶπεν αὐτοῖς· ‘Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς,
‘ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ'
26 ‘ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν

[10] + ἦν τήν. [13] ∾ ἀπεκατεστάθη. [15] Beza's and one or two other MSS. read ἐθεράπευσεν αὐτούς· πάντας δὲ, οὓς ἐθεράπευσεν, ἐπέπληξεν. ἵνα μὴ, &c. [21] † ἐν, ins. in M.

‘ ἐκβάλλει, ἐφ’ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ
‘ βασιλεία αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ 27
a ch. 7. 22. Act. 19. 13. ‘ δαιμόνια, a οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο
b Ro. 14 17 ‘ αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί. b εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ 28
‘ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ’ ὑμᾶς ἡ βα-
‘ σιλεία τοῦ Θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰςελθεῖν εἰς τὴν 29
‘ οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν
‘ μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
‘ διαρπάσει. Ὁ μὴ ὢν μετ’ ἐμοῦ, κατ’ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ 30
‘ μὴ συνάγων μετ’ ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· 31
c Lu. 12. 10. ‘ c Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώ-
‘ ποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται
‘ τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς [32] ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ 32
‘ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ’ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ
‘ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε [32] ἐν
d ch. 7. 17. Luke 6. 43, 44. ‘ τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. d ἢ ποιήσατε τὸ 33
‘ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποι-
‘ ήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπ-
e ch. 3. 7; & 23. 33. Luke 6. 45. ‘ ρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. e γεν- 34
‘ νήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ
‘ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα
‘ λαλεῖ. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ [35] 35
‘ ἐκβάλλει [35] τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
‘ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν, 36
‘ ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι,
‘ ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ 37
‘ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου
‘ καταδικασθήσῃ.’

Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισ- 38
f ch. 16. 1. Lu. 11. 16, 29, &c. 1 Cor. 1 22. αίων, λέγοντες· ‘ Διδάσκαλε, f θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον
‘ ἰδεῖν.’ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Γενεὰ πονηρὰ 39
‘ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
g Jona. 1. 17. ‘ αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. g ὥςπερ 40

[32] ∽ ἐάν. [32] ∽ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Comp. 1 Tim. vi. 17; 2 Tim. iv. 10. [35] † τῆς καρδίας, ins. in *M.* Comp. Luke vi. 45. [35] + τά.

'γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
'τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ
41 'καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄνδρες
'Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
'ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· [a]ὅτι μετενόησαν εἰς a Jona. 3. 5
42 'τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. [b]Βα- b Luke 11. 31, &c.
'σίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς 1 Ki. 10. 1. 2 Chr. 9. 1.
'ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περ-
'άτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν [42]Σολομῶνος· καὶ
43 'ἰδοὺ, πλεῖον [42]Σολομῶνος ὧδε. [c]Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθ- c Luke 11. 24.
'αρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι'
'ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.
44 'τότε λέγει· "Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξ-
"ῆλθον." καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον,
45 'καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει
'μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ,
'καὶ εἰςελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· [d]καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα d Heb. 6. 4; & 10. 26.
'τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως 2 Pet. 2. 20, 21.
'ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.'
46 ‖Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ, ἡ μήτηρ ‖ Mark 3. 31 -35.
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ
47 λαλῆσαι. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· 'Ἰδοὺ, ἡ μήτηρ σου καὶ
'[e]οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.' e ch. 13. 55
48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· 'Τίς ἐστιν ἡ
49 'μήτηρ μοῦ; καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;' καὶ ἐκτεί-
νας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν·
50 'Ἰδοὺ, ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. [f]ὅςτις γὰρ ἂν f Jno. 15. 14. Heb. 2. 11.
'ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
'αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.'

1 XIII. ‖Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ‖ Mark 4. 1 -9.
2 τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν Luke 8. 4 -8, 18.
πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, ὥςτε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον
ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
3 εἱστήκει· καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς,

[42] Σολυμῶντος. M. twice.

λέγων· ‘Ἰδοὺ, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. καὶ ἐν 4
‘τῷ [4] σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ
‘ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν 5
‘ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως
‘ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀνατειλ- 6
‘αντος, ἐκαυματίσθη· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηρ-
‘άνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας· καὶ ἀνέβησαν 7
‘αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ 8
‘τὴν γῆν τὴν καλήν· καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν,
a ch. 11. 15. Mark 7. 16. Lu. 14. 35. ‘ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. [a] Ὁ ἔχων ὦτα ἀκού- 9
‘ειν, ἀκουέτω.’ Καὶ προςελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον. 10
‘Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;’ ὁ δὲ ἀπο- 11
b ch. 16. 17. 1 Cor. 2. 10..14. Eph. 1. 18. Col. 1. 26, 27. 1 Jno. 2. 27. κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘[b] Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ
‘μυστήρια τῆς βασιλείας [11] τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ
‘δέδοται. [c] ὅςτις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσ- 12
‘ευθήσεται· ὅςτις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ’
c ch. 25. 29. Mark 4. 25. Luke 8. 18; & 19. 26. ‘αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι 13
‘βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν,
‘οὐδὲ συνιοῦσι, καὶ ἀναπληροῦται [14] αὐτοῖς ἡ προ- 14
d Isa. 6. 9, 10. Jno. 12. 40, 41. Act. 28. 26, 27. Rom. 11. 8. ‘φητεία Ἡσαΐου, ἡ λέγουσα· “[d] Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ
“μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.
“ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ 15
“βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυ-
“σαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκ-
“ούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ [15] συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ
e Luke 10. 23, 24. “[15] ἰάσωμαι αὐτούς.” [e] ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, 16
f 1 Pet. 1. 10..12. ‘ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. [f] ἀμὴν γὰρ 17
‘λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμη-
‘σαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκ-
‘ούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν πα- 18
‘ραβολὴν τοῦ σπείροντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον 19
‘τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς,
‘καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός

[4] ∾ σπεῖραι. Comp. Mark iv. 3; Luke viii. 5. [11] + τῶν οὐρανῶν· [14] † ἐπ’. ins. in *M.* [15] ∾ συνιῶσι. *M.* Comp. Mark iii. 12; Luke viii. 10. [15] ∾ ἰάσομαι. *M.* Comp. the parallels.

20 'ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. [a]ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη a Gal. 4. 14,
'σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς 15.
21 'μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν
'ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόςκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ
22 'διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς
'τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων,
'καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
'πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον· καὶ ἄκαρπος γίνεται.
23 'ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτος ἐστιν ὁ
'τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ
'ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.'
24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· 'Ὡμοι-
'ώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν
25 'σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς
'ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια
26 'ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου· καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλάστησεν
'ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζι-
27 'ζάνια. προςελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου,
'εἶπον αὐτῷ· "Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν
28 "τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει [27] ζιζάνια;" ὁ δὲ ἔφη
'αὐτοῖς· "Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν." οἱ δὲ
'δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· "Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξ-
29 "ωμεν αὐτά;" ὁ δὲ ἔφη· "Οὔ· μήποτε, συλλέγοντες
30 "τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. ἄφετε
"συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν
"[30] καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· [b] συλλέξατε b ch. 3. 12.
"πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ [30] εἰς δέσμας πρὸς
"τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν
"ἀποθήκην μου."
31 ‖ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· 'Ὁμοία ‖ Mark 4. 30 -32.
'ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν Luke 13. 18,
32 'λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ὃ μικρό- 19.
'τερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ,
'μεῖζον [32] τῶν λαχάνων ἐστὶ, [c] καὶ γίνεται δένδρον, ὥςτε c Ezek. 17. 23.

[27] † τὰ, ins. in M. [30] † τῷ, ins. in M. [30] = εἰς.
[32] Some MSS. add πάντων. Comp. Mark iv. 32.

'ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν
'τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.'
‖ Luke 13.20. ‖ Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· 'Ὁμοία ἐστὶν ἡ 33
'βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ [33] ἐνέ-
'κρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.'
‖ Mark 4.33, 34. ‖ Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς 34
τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·
ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ [35] τοῦ προφήτου λέγοντος· 35
a Ps. 78. 2. b Col. 1. 26, 27. " a Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· b ἐρεύξομαι κε-
" κρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου."
Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν [36] ὁ Ἰη- 36
σοῦς· καὶ προςῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες·
'Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.' 37
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ σπείρων τὸ καλὸν
'σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ 38
'κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βα-
c Gen. 3. 15. Jno. 8. 44. 1 Jno. 3. 8. d Rev. 14. 15..19. 'σιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· c ὁ δὲ 39
'ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστιν ὁ διάβολος· d ὁ δὲ θερισ-
'μός, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί
'εἰσιν. ὥςπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ 40
'[40] καίεται οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος
'[40] τούτου. ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλ- 41
'ους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
'πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν,
e ch. 8. 12. Rev. 19.20; & 20. 10. 'e καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·
'ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 42
f Dan. 12. 3. 'f τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλ- 43
'είᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 44
'Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ
'κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε,
'καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει
'πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.
'Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ 45

[33] ∾ ἔκρυψεν. [35] A few MSS. read Ἠσαΐου τοῦ προφ.
[36] = ὁ Ἰησοῦς. [40] κατακαίεται· M. Comp. ver. 30; and
John xv. 6. [40] + τούτου. Comp. vs. 39, 49; xxiv. 3; xxviii. 20.

46 'ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. [46]εὑρὼν δὲ ἕνα
'πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα
'εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.
47 'Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ
'βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συν-
48 'αγαγούσῃ· ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν
'αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα,
49 'τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
50 'τοῦ αἰῶνος. [a]ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι a ch. 25. 32.
'τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, [b]καὶ βαλοῦσιν b ver. 42.
'αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
51 'μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.' [51] Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη-
σοῦς· 'Συνήκατε ταῦτα πάντα;' λέγουσιν αὐτῷ· 'Ναί,
52 '[51] Κύριε.' ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· 'Διὰ τοῦτο πᾶς γραμ-
'ματεὺς, μαθητευθεὶς [52]τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅμοιός
'ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅςτις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησ-
53 'αυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.' Καὶ ἐγένετο, ὅτε
ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν
ἐκεῖθεν.
54 ‖ Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν | Mark 6. 1
τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥςτε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς καὶ λέ- ..6.
55 γειν· 'Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; Οὐχ
'οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; [c]οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ c ch. 12. 46. Jno. 6. 42.
'λέγεται Μαριάμ; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ
56 '[55]Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
'οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα
57 'πάντα;' καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· '[d]Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ d Luke 4. 24. Jno. 4. 44.
58 'πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.' Καὶ οὐκ ἐποί-
ησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

1 XIV. ‖ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετρ- | Mark 6. 14
άρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ..29. Luke 9. 7..9.

[46] ∾ ὃς εὑρὼν M. [51] = Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
[51] + Κύριε. [52] εἰς τὴν βασιλείαν. M. Some MSS. and Verss.
read ἐν τῇ βασιλείᾳ. [55] Ἰωσήφ. Several MSS. read Ἰωάννης

‘ Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ 2
‘ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
a Luke 3. 19, 20. ‘ αὐτῷ.’ a Ὁ γὰρ Ἡρώδης, κρατήσας τὸν Ἰωάννην, 3
ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν
γυναῖκα [3] Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ 4
b ch. 21. 26. Luke 20. 6. ὁ Ἰωάννης· ‘ Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.’ b καὶ θέλων 5
αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην
αὐτὸν εἶχον. Γενεσίων δὲ [6] ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, ὠρχ- 6
ήσατο ἡ [6] θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ· καὶ ἤρεσε
τῷ Ἡρώδῃ· ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ 7
ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς 8
αὐτῆς, ‘ Δός μοι,’ φησὶν, ‘ ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
‘ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.’ καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· 9
διὰ δὲ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε
δοθῆναι· καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ 10
φυλακῇ. καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ 11
ἐδόθη τῷ κορασίῳ· καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ 12
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ [12] σῶμα, καὶ
Mark 6. 30 ..44. ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. ‖ καὶ 13
Luke 9. 10 ..17. ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημ-
John 6. 1 ..13. ον τόπον κατ᾽ ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθ-
ησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

Καὶ ἐξελθὼν [14] ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον· καὶ ἐσπλαγχ- 14
νίσθη [14] ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους
αὐτῶν. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθ- 15
ηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· ‘ Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα
‘ ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες
‘ εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.’ Ὁ δὲ 16
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε
‘ αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.’ Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· ‘ Οὐκ 17
‘ ἔχομεν ὧδε, εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.’ ὁ δὲ 18
c ch. 15. 36. εἶπε· ‘ Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.’ c καὶ κελεύσας τους 19
ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, [19] λαβὼν τοὺς

[6] ∾ γενομένων. [6] Beza's MS. reads θυγάτηρ αὐτοῦ, Ἡρ-
ωδιάς. [12] ∾ πτῶμα. Comp. Mark vi. 29. = ὁ Ἰησοῦς
[14] ἐπ᾽ αὐτούς. M. [19] † καί. ins. in M

πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν
οὐρανὸν, εὐλόγησε· καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς
20 ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες,
καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασ-
21 μάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
ἄνδρες ὡςεὶ πεντακιςχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
22 ‖ Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν [22] τοὺς μαθητὰς [22] ἐμβῆναι ‖ Mark 6. 45–52
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ John 6. 14–21.
23 ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους,
ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προςεύξασθαι. Ὀψίας δὲ
24 γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς
θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ
25 ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς
[25] ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς,[25] περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.
26 καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περι-
πατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες ' ὅτι 'Φάντασμά ἐστι·'
27 καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτ-
οῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ' Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.'
28 Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· ' Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
' κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.' ὁ δὲ εἶπεν·
29 ' 'Ἐλθέ.' καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιε-
30 πάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. βλέπων
δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος κατα-
31 ποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων· ' Κύριε, σῶσόν με.' εὐθέως
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ
32 λέγει αὐτῷ· ' 'Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;' καὶ ἐμ-
33 βάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ
ἐν τῷ πλοίῳ [33] ἐλθόντες προςεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες·
' 'Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.'
34 ‖ Καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον [34] εἰς τὴν γῆν Γεννησ- ‖ Mark 6. 53–56.
35 αρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, John 6. 22–21.
36 ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προς-
ήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρε-

[22] † ὁ Ἰησοῦς. ins. in *M.* [22] † αὐτοῦ. ins. in *M.* [25] [illegible] ἦλθε. [25] † ὁ Ἰησοῦς. ins. in *M.* [33] Some MSS. om. ἐλθόντες,— others read ὄντες. [34] ἐπὶ τὴν γῆν εἰς. Vat. Bez.

κάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

‖ Mark 7. 1 –23. XV. ‖ Τότε προςέρχονται τῷ Ἰησοῦ [1] οἱ ἀπὸ Ἱεροσο- 1
λύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες· ‘Διατί οἱ 2
‘μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσ-
‘βυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν
‘ἄρτον ἐσθίωσιν.’ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Διατί 3
‘καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν
‘παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ [4] Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· 4
a Ex. 20. 12. Deut. 5. 16 “[a] Τίμα τὸν πατέρα [4] καὶ τὴν μητέρα·” καί· “[b] Ὁ κακο-
b Ex. 21. 17. Lev. 20. 9. “λογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.”· ὑμεῖς 5
‘δὲ λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· “Δῶρον,
“ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·” [5] καὶ οὐ μὴ [5] τιμήσῃ τὸν
‘πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ·. καὶ ἠκυρώσατε 6
‘τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑπο- 7
‘κριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων·
c Is. 29. 13. “[c] [8] Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν 8
“πόῤῥω ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με, δι- 9
“δάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.” Καὶ 10
προςκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἀκούετε καὶ
‘συνίετε. οὐ τὸ εἰςερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν 11
‘ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος,
‘τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.’ Τότε προςελθόντες οἱ 12
μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ· ‘Οἶδας, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι,
‘ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;’ ὁ δὲ ἀπο- 13
κριθεὶς εἶπε· ‘Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ
‘μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί 14
‘εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
‘ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.’ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 15
Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ‘Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτ-
‘ην.’ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί 16

[1] οἱ om. in several MSS. [4] ∾ θεὸς εἶπε·‘Τίμα. Comp. Mark vii. 10; and for the rec: text, Matt. xvii. 9; xix. 7.
[4] † σου. M. [5] + καὶ. [6] ∾ τιμήσει. [8] Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσι. M.

17 'ἐστε; Οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰςπορευόμενον εἰς τὸ
'στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλ-
18 'λεται; [a] τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς a Ja. 3. 6.
19 'καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ
'γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί· φόνοι,
'μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.
20 'ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις
'χερσὶ φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.'
21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη ‖ Mark 7. 24-30.
22 Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ ἰδού, γυνὴ Χαναναία, ἀπὸ τῶν
ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα·
'[b] Ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαυΐδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς b Lu. 18. 38, 39.
23 'δαιμονίζεται.' ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ
προςελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες·
24 ''Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.' ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν· '[c] Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα c ch. 10. 5, 6. Act. 13. 46. Rom. 15. 8.
25 'τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.' ἡ δὲ ἐλθοῦσα [25] προς-
26 εκύνει αὐτῷ, λέγουσα· 'Κύριε, βοήθει μοι.' ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν· 'Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν
27 'τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.' ἡ δὲ εἶπε· 'Ναί,
'Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν
'πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.'
28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ''Ω γύναι, μεγάλη
'σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι, ὡς θέλεις.' καὶ ἰάθη ἡ
θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
29 ‖ Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλ- ‖ Mark 7. 31-37.
ασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο
30 ἐκεῖ. καὶ προςῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ'
ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους
πολλούς· καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας [30] τοῦ
31 Ἰησοῦ, καὶ [d] ἐθεράπευσεν αὐτούς, ὥςτε [31] τοὺς ὄχλους d Is. 35. 5, 6.
θαυμάσαι βλέποντας [31] κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγι-

[25] ⊂⊃ προσεκύνησεν. Comp. xiv. 33; xxviii. 9, 17, and elsewhere. [30] ⊂⊃ αὐτοῦ. [31] τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντα,—others, τοὺς ὄχλους θαυμάσαι τυφλοὺς βλέποντας. [31] κωφοὺς ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας

εἰς χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ
Mark 8. 1..9. ἐδόξασαν τὸν Θεὸν Ἰσραήλ. ‖ Ὁ δὲ Ἰησοῦς, προςκαλεσ- 32
άμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· ‘Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
‘τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη [32] ἡμέραι τρεῖς, προςμένουσί μοι, καὶ
‘οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ
‘θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.’ καὶ λέγουσιν 33
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ‘Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι
‘τοσοῦτοι, ὥςτε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;’ καὶ λέγει 34
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Πόσους ἄρτους ἔχετε;’ οἱ δὲ εἶπον·
‘Ἑπτά· καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.’ καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις 35
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους 36
καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον 37
πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν
κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες 38
ἦσαν τετρακιςχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
‖ Mark 8. 10..12. ‖ Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, [39] ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον καὶ 39
ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

a ch. 12. 38. Lu. 12. 54 XVI. [a] Καὶ προςελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι, 1
πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘[2] Ὀψίας 2
‘γενομένης, λέγετε· Εὐδία· πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός. καὶ 3
‘πρωΐ· Σήμερον χειμών· πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρ-
‘ανός. [3] ὑποκριταὶ, τὸ μὲν πρόςωπον τοῦ οὐρανοῦ
‘γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ [3] δύν-
‘ασθε; γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· 4
b Jonah. 1. 17. ‘καὶ [b] σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
‘[4] τοῦ προφήτου.’ καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε.
‖ Mark 8. 13..21. ‖ Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπε- 5
λάθοντο ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 6
‘Ὁρᾶτε καὶ προςέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων

[32] ἡμέρας τρεῖς προςμένουσι. M. Comp. Mark viii. 2; Acts xviii. 18. [39] ἐνέβη. M. Comp. viii. 23; ix. 1; xiii. 2; xiv. 22, 32; and other passages. [2, 3] Ὀψίας to οὐ δύνασθε, om. in several MSS. [3] = ὑποκριταί. [4] + τοῦ προφήτου.

7 ‘καὶ Σαδδουκαίων.’ οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγ-
8 οντες· ‘Ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.’ γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν·[8] ‘Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι
9 ‘ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε
‘τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους
10 ‘κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρα-
11 ‘κισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ νοεῖτε,
‘ὅτι οὐ περὶ [11] ἄρτου [11] εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς
12 ‘ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;’ τότε συν-
ῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου,
ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
13 ‖ Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς ‖ Mark 8. 27 -30
Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· ‘Τίνα [13] με Luke 9. 18
‘λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;’ -21
14 οἱ δὲ εἶπον· ‘Οἱ μὲν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ,
‘Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.’
15 λέγει αὐτοῖς· ‘Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;’ [a] ἀπο- a Jno 6. 68, 69; & 11. 27
16 κριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε· ‘Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς
17 ‘τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· ‘[b] Μακάριος εἶ, Σίμων βὰρ-Ἰωνᾶ· ὅτι [c] σὰρξ καὶ b 1 Jno 4. 15; & 5. 5
‘αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς c 1 Cor. 2. 10
18 ‘οὐρανοῖς. [d] κἀγὼ δὲ σοὶ λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ d Jno. 1. 42
‘[e] ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ e Eph 2. 20 Rev. 21. 14.
19 ‘πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοὶ
‘τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ [f] ὃ ἐὰν f ch. 18. 18 Jno 20. 23
‘δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
‘καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς
20 ‘οὐρανοῖς.’ [g] τότε [20] διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, g ch 17 9.
ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτός ἐστιν [20] ὁ Χριστός.
21 ‖ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς ‖ Mark 8. 31 -33.
αὐτοῦ, ὅτι [h] δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Luke 9. 22 -27.
πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ h ch. 20. 18, 19 Lu. 18. 31 -34.

[8] † αὐτοῖς ins. in *M.* [11] ∾ ἄρτων. [11] ∾ εἶπον ὑμῖν Προσέχετε,—others, ∾ εἶπον ὑμῖν; Προσέχετε δὲ, or εἶπον ὑμῖν προσέχειν; Προσέχετε δὲ. [13] + με. [20] ∾ ἐπετίμησεν. Comp. ch. xii. 16; Mark viii. 30; Luke ix. 21. [20] † Ἰησοῦς. *M.*

γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο 22
ἐπιτιμᾷν αὐτῷ, λέγων· ‘Ἵλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται
‘σοι τοῦτο.’ ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· ‘Ὕπαγε 23
‘ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς
‘τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.’ Τότε ὁ Ἰησοῦς 24
a ch. 10. 38. Lu. 14. 27. εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘[a] Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
‘ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
ch. 10. 39. ‘αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. [b] ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν 25
Lu. 17. 33. Jno. 12. 25. ‘ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ
‘τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ 26
‘ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν
‘δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλ-
c ch. 25. 31; & 26. 64. Rev. 22. 12. ‘λαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ: [c] μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρ- 27
‘ώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν
‘ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν
‘πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες [28] τῶν ὧδε 28
‘ἑστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν
‘ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλ-
‘είᾳ αὐτοῦ.’

Mark 9. 2-8. Luke 9. 28-36. XVII. ‖ Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς 1
τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.
d Rev. 1. 16. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ [d] ἔλαμψε τὸ 2
πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος· τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ, ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ 3
Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέ- 4
τρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· ‘Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι·
‘εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνὰς, σοὶ μίαν, καὶ
‘Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ.’ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, 5
e 2 Pet. 1. 17, 18. ἰδοὺ, νεφέλη [5] φωτὸς ἐπεσκίασεν αὐτούς· [e] καὶ ἰδοὺ, φωνὴ
ch. 3. 17. Mark 1. 11. ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· “Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ
Jno. 1. 34. “ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.” καὶ ἀκού- 6

[28] τῶν ὧδε ἑστηκότων, M. Comp. Mark ix. 1; Luke ix. 27. Some MSS. read ὧδε ἑστῶτες. [5] [illegible] φωτεινή.

σαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόςωπον αὐτῶν, καὶ
7 ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προςελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο
8 αὐτῶν, καὶ εἶπεν· 'Ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.' ἐπάρ-
αντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν
Ἰησοῦν μόνον.
9 ‖ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν [9] ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο ‖ Mark 9. 9
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· 'Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως ..13.
10 'οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.' Καὶ ἐπηρ-
ώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· '[a] Τί οὖν οἱ [a] ch. 11. 14.
11 'γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;' ὁ Mal. 4. 5, 6.
δὲ [11] Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 'Ἠλίας μὲν ἔρχεται
12 '[11] πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι
'Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποί-
'ησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
13 'ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.' τότε συνῆκαν
οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν
αὐτοῖς.
14 ‖ Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προςῆλθεν ‖ Mark 9. 14
15 αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν [14] αὐτὸν, καὶ λέγων· 'Κύριε, ..29. Luke 9. 37
'ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς ..42.
'πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις
16 'εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ προςήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου,
17 'καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.' ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· 'Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη,
'ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
18 'φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.' καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον· καὶ ἐθεραπεύθη ὁ
19 παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τότε προςελθόντες οἱ μαθ-
ηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· 'Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυν-
'ήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
20 'Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. [b] ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν [b] ch. 21. 21.
'ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Mark 11. 22 ..23.
'Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν Luke 17. 6. 1 Cor. 13. 2.
21 'ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται
'εἰ μὴ ἐν προςευχῇ καὶ νηστείᾳ.'

[9] ἀπὸ. M. [11] = Ἰησοῦς. [11] = πρῶτον [14] αὐτῷ. M.

‖ Mark 9. 30 ‖ Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν 22
..32. Luke 9. 43 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘ [a] Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
..45. a Lu. 18. 31. ‘ δίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν·
‘ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.’ καὶ ἐλυπήθησαν 23
σφόδρα.
‖ Mark 9. 33. ‖ Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ, προςῆλθον οἱ 24
b Ex. 30. 13; & 38. 26. τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ‘ [b] Ὁ
Num. 3. 40 ..51 ‘ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;’ λέγει· ‘ Ναί.’
καὶ ὅτε εἰςῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ 25
Ἰησοῦς, λέγων· ‘ Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
‘ ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν
‘ αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;’ λέγει αὐτῷ [26] ὁ Πέτρος· 26
‘ Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.’ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Ἄραγε
c Ro. 14. 21; & 15. 1..3. ‘ ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. [c] ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτ- 27
2 Cor. 6. 3. ‘ ούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ
‘ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ
‘ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβών, δὸς
‘ αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.’

‖ Mark 9. 33 XVIII. ‖ Ἐν ἐκείνῃ τῇ [1] ὥρᾳ προςῆλθον οἱ μαθηταὶ 1
..50. Luke 9. 46 τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες· ‘ [d] Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βα-
..50. d Lu. 22. 24 ‘ σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;’ καὶ προςκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς 2
..27. e ch. 19. 14. παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ‘ [e] Ἀμὴν 3
1 Cor. 14. 20. ‘ λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία,
‘ οὐ μὴ εἰςέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅςτις 4
‘ οὖν [4] ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν
f ch. 10. 42. ‘ ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. [f] καὶ ὃς ἐὰν δέξ- 5
‘ ηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχ-
‘ εται. ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν 6
‘ πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος
‘ ὀνικὸς [6] ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ
‘ πελάγει τῆς θαλάσσης. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκαν- 7
g Lu. 17. 1, 2. 1 Cor 11. 19. ‘ δάλων. [g] ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν
‘ οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

[26] = ὁ Πέτρος· [1] ∾ ἡμέρᾳ. [4] ∾ ταπεινώσει [6] ∾ εἰς. A few MSS. read περί.

8 ‘ [a] εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον [a] ch. 5. 30
‘ [8] αὐτὰ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν εἰςελθεῖν εἰς
‘ τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας
9 ‘ ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφθαλ-
‘ μός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ
‘ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰςελθ-
‘ εῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
10 ‘ τοῦ πυρός. ὁρᾶτε, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν
‘ τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρ-
‘ ανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόςωπον τοῦ πατρός
11 ‘ μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. [11] [b] ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου [b] Lu. 19. 10. Rom. 5. 6
12 ‘ [11] σῶσαι τὸ ἀπολωλός. [c] Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί [c] Luke 15. 4
‘ τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ
‘ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα [12] ἐπὶ τὰ ὄρη
13 ‘ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὑρ-
‘ εῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον,
‘ ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.
14 ‘ οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν
‘ τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται [14] εἷς τῶν μικρῶν τούτων.
15 ‘ [d] Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, [15] ἔλ- [d] Luke 17. 3
16 ‘ εγξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου
‘ ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· [e] ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, [e] Deut. 19. 15. Jno. 8. 17
‘ παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο· ἵνα ἐπὶ στόματος δύο 2 Cor. 13. 1.
17 ‘ μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ Heb. 10. 28
‘ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
‘ παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥςπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.
18 ‘ [f] Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται [f] ch. 16. 19
‘ δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς Jno. 20. 23
19 ‘ γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. [g] πάλιν [19] λέγω [g] 1 Jno. 3. 22: & 5. 14.
‘ ὑμῖν, ὅτι, ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς
‘ περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται
20 ‘ αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. [h] οὗ [h] Jno. 20. 19.

[8] ∾ αὐτόν. [11] = Ἦλθε to ἀπολωλός. Comp. Luke xix. 10. Some MSS. retaining the verse read ζητῆσαι καὶ σῶσαι. [12] ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς, ζητεῖ, &c. [14] ∾ ἓν
[15] † καὶ ins. in M. [19] Many good MSS. ins. ἀμὴν

'γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα,
' ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.'

a Luke 17. 4. Col. 3. 13.

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε· '[a] Κύριε, ποσ- 21
' άκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ;
' ἕως ἑπτάκις;' λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ' Οὐ, λέγω σοι, 22
' ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. Διὰ τοῦτο 23
' ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ,
' ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.
' ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς 24
' ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ 25
' ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι,
' καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα
' εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει 26
' αὐτῷ, λέγων· " Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα
" σοι ἀποδώσω." σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου 27
' ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.
' Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων 28
' αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας
' αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων· " Ἀπόδος [28] μοι [28] εἴ τι ὀφείλεις."
' πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ,[29] παρεκάλει αὐτὸν, λέγ- 29
' ων· " Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ [29] πάντα ἀποδώσω
" σοι." ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν· ἀλλ' ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν 30
' εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες 31
' δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα·
' καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ
' γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, 32
' λέγει αὐτῷ· " Δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην
" ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι
" τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;" καὶ ὀργ- 33
' ισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανιστ- 34
' αῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. [b] οὕτω 35
' καὶ ὁ πατήρ μου ὁ [35] ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ
' ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν
' ὑμῶν.'[35]

b ch. 6. 14. Mk. 11. 26. ch. 5. 18.

[28] = μοι. [28] ὅ, τι. *M.* [29] + εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ins. in *M.*
[29] + πάντα. [35] + οὐράνιος. [35] + τὰ παραπτώματα αὐτῶν. *M.*

1 XIX. ‖ Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγ- ‖ Mark 10. 1
ους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς ..12.
2 τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου. καὶ ἠκολ-
ούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.
3 Καὶ προςῆλθον [3] αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, πειράζοντες
αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· ‘Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπο-
4 ‘λῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;’ ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι [a] ὁ ποιήσας a Gen. 1. 27;
‘ἀπ’ ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;’ καὶ εἶπεν· & 5. 2.
5 “[b] Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ b Gen. 2. 24.
“τὴν μητέρα, καὶ [5] προςκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· Eph. 5. 31.
6 “καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” ὥςτε οὐκέτι εἰσὶ
‘δύο, ἀλλὰ σάρξ μία. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος
7 ‘μὴ χωριζέτω.’ Λέγουσιν αὐτῷ· ‘[c] Τί οὖν Μωσῆς ἐνε- c ch. 5. 31.
‘τείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι Deut. 24. 1.
8 ‘αὐτήν;’ λέγει αὐτοῖς, Ὅτι ‘Μωσῆς πρὸς τὴν σκληρο-
‘καρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας
9 ‘ὑμῶν· ἀπ’ ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω. [d] λέγω δὲ ὑμῖν, d ch. 5. 32.
‘ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, [9] μὴ ἐπὶ πορ- Lu. 16. 18.
‘νείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην
10 ‘γαμήσας, μοιχᾶται.’ Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·
‘Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυν-
11 ‘αικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.’ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Οὐ
‘πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ’ οἷς δέδοται.
12 ‘εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν
‘οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ
‘τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν
‘ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
‘χωρεῖν, χωρείτω.’
13 ‖ Τότε προςηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τας χεῖρας ἐπιθῇ ‖ Mark 10.13
14 αὐτοῖς, καὶ προςεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτ- -16. Luke 18. 15
οῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘[e] Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ -17. e ch. 18. 3.
15 ‘κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
‘ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.’ καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τας
χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

[3] = αὐτῷ· [5] ∽ κολληθήσεται. [9] † εἰ. ins. in M.

‖ Mark 10.17 ‖ Καὶ ἰδοὺ, εἷς προςελθὼν εἶπεν αὐτῷ· ‘Διδάσκαλε 16
..31. ‘[16] ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;’
Luke 18. 18 -30. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ‘[17] Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; 17
‘εἷς ἐστιν ὁ ἀγαθός. εἰ δὲ θέλεις εἰςελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν,
‘τήρησον τὰς ἐντολάς.’ λέγει αὐτῷ· ‘Ποίας;’ ὁ δὲ Ἰη- 18
σοῦς εἶπε· ‘a Τό· “Οὐ φονεύσεις· Οὐ μοιχεύσεις· Οὐ κλέψ-
a Ex. 20. 13. Deut. 5. 17. “εις· Οὐ ψευδομαρτυρήσεις· b Τίμα τὸν πατέρα [19] καὶ 19
b ch. 15. 4. Eph. 6. 2. “τὴν μητέρα·” καί· “c Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς
c ch. 22. 39. Rom. 13. 9. “σεαυτόν.” λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· ‘Πάντα ταῦτα 20
Gal. 5. 14. Ja. 2. 8. ‘[20] ἐφυλαξάμην [20] ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;’ ἔφη αὐτῷ 21
d ch. 6. 19, 20. e Lu. 12. 33; ὁ Ἰησοῦς· ‘d Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, e πώλησόν
& 16. 9. Act. 2. 45, ‘σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν
& 4. 34, 35. 1 Ti. 6. 18, 19. ‘ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, f ἀκολούθει μοι.’ ἀκούσας δὲ ὁ 22
f Jno. 12. 26. νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων
κτήματα πολλά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· 23
g 1 Tim. 6. 9, 10. ‘g Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυςκόλως πλούσιος εἰςελεύσεται
‘εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, 24
‘εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος
‘[24] εἰςελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰς-
‘ελθεῖν.’ ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ, [25] ἐξεπλήσσοντο 25
σφόδρα, λέγοντες· ‘Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;’ ἐμ- 26
βλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· ‘Παρὰ ἀνθρώποις
h Lu. 1. 37. ‘τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά.’ [26]
h Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ‘Ἰδοὺ, ἡμεῖς 27
‘ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται
i Act. 3. 21. ‘ἡμῖν;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘i Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 28
2 Pet. 3. 13. Rev. 21. 1. ‘ὅτι ὑμεῖς οἱ [28] ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ,
‘ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης
k Lu. 22. 29, ‘αὐτοῦ, k καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίν-
30. Rev. 2. 26. ‘οντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. καὶ πᾶς, [29] ὃς 29
‘ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ

[16] = ἀγαθὲ. [17] ∾ τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. *M.* Comp. Mark x. 18; Luke xviii. 19.
[19] † σου. ins. in *M.* [20] ∾ εφύλαξα. [20] + ἐκ νεότητός μου [24] διελθεῖν, *M.* [25] † αὐτοῦ *M.* [26] † ἐστι. *M.* [28] ακολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ, &c. [29] Many

'μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόμ-
'ατός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον
30 'κληρονομήσει. [a] Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· [a] ch. 20. 16. Lu. 13. 30
'καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

1 XX. ''Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρ-
'ώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅςτις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι
2 'ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ
'τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς
3 'εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ [3] τρίτην ὥραν,
'εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· κἀκείνοις
4 'εἶπεν· ''Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα· καὶ ὃ ἐὰν
5 ''ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.'' οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν
6 'περὶ ἕκτην καὶ [5] ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡςαύτως. περὶ
'δὲ τὴν ἑνδεκάτην [6] ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας,[6]
'καὶ λέγει αὐτοῖς· ''Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν
7 ''ἀργοί;'' λέγουσιν αὐτῷ· ''Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσ-
''ατο.'' λέγει αὐτοῖς· ''Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν
8 ''ἀμπελῶνα· [7] καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε.'' Ὀψίας δὲ
'γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ
'αὐτοῦ· ''Κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν
''μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων, ἕως τῶν πρώτων.''
9 'καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ
10 'δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν, ὅτι πλείονα
11 'λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λα-
'βόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες,
12 'ὅτι ''Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους
''ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς
13 ''ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.'' ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ
'αὐτῶν· ''Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνε-
14 ''φώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ
15 ''τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποι-

good MSS. read ὃς τις. Comp. ch. vii. 24; x. 32. Luke xii. 8. 10. has πᾶς, ὃς twice. See also Acts ii. 21.

[3] † τὴν. ins. in M. [5] ∽ ἐνάτην. [6] = ὥραν. [6] † ἀργούς, ins. in M. [7] = καὶ ὃ to λήψεσθε.

"ἦσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; [15] ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός
a ch. 19.30; & 22.14. "ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;" a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχ- 16
'ατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι
'κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.'
‖ Mark 10.32-34. Luke 18.31-34. ‖ Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε 17
τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν
b ch. 16.21. αὐτοῖς· 'b Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς 18
'τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμ-
c Jno. 18.32. 'ματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ c παρα- 19
'δώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ
'μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνα-
'στήσεται.'
Mark 10.35-45. ‖ Τότε προςῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου 20
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προςκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ'
αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· 'Τί θέλεις;' λέγει αὐτῷ· 'Εἰπὲ, 21
'ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου
'καὶ εἷς ἐξ [21] εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.' ἀπο- 22
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· 'Οὐκ οἴδατε, τί αἰτεῖσθε. δύνα-
'σθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;'[22] λέγ-
d Act. 12. 2. Rom. 8. 17. Rev. 1. 6. ουσιν αὐτῷ· 'Δυνάμεθα.' καὶ λέγει αὐτοῖς· 'd Τὸ μὲν 23
'ποτήριόν μου πίεσθε·[23] τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ
'ἐξ εὐωνύμων [23] μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς
'ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.' Καὶ ἀκούσαντες οἱ 24
δέκα, ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ἰη- 25
e Lu. 22. 25, 26. σοῦς, προςκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν· 'e Οἴδατε, ὅτι οἱ
'ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
'μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως [25] ἔσται 26
'ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι [26] ἔστω
f Lu. 22. 27. Phil. 2. 7. 'ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, 27
g 1 Tim. 2. 6. Tit. 2. 14. 1 Pet. 1. 18, 19. Rev. 1. 5. '[27] ἔστω ὑμῶν δοῦλος· ὥςπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ 28
'ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ f διακονῆσαι καὶ g δοῦναι τὴν
'ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.'

15 ∾ εἰ. 21 εὐωνύμων, ἐν τῇ. M. 22 † καὶ (or ἢ) τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι. ins. in M. 23 † καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε M. Comp. Mark x. 38. 23 = μου. 25 † δὲ. M. 26 ∾ ἔσται. 27 ∾ ἔσται.

29 ‖ Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχὼ, ἠκολούθησεν ‖ Mark 10.46
30 αὐτῷ ὄχλος πολύς. [a] καὶ ἰδοὺ, δύο τυφλοὶ, καθήμενοι ..52. Luke 18.35.
παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν, [a] ch. 9. 27.
31 λέγοντες· 'Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαυΐδ.' ὁ δὲ ὄχλος
ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον,
32 λέγοντες· 'Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαυΐδ.' καὶ στὰς
ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· 'Τί θέλετε ποιήσω
33 'ὑμῖν;' λέγουσιν αὐτῷ· 'Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ
34 'ὀφθαλμοί.' σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν [34] αὐτῶν οἱ ὀφ-
θαλμοί· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

1 XXI. ‖ Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον ‖ Mark 11. 1
2 εἰς [1] Βηθφαγῆ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ..11 Luke 19.29
ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, λέγων αὐτοῖς· 'Πορεύθητε εἰς ..44. John 12.12
'τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ..16.
'ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγ-
3 'άγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι "Ὁ,
"Κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει·" εὐθέως δὲ [3] ἀποστέλλει αὐτ-
4 ούς. Τοῦτο δὲ [4] ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
5 διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· " [b] Εἴπατε τῇ θυγατρὶ [b] Is. 62. 11. Zech. 9. 9.
" Σιών· Ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου [5] ἔρχεταί σοι πραῢς, καὶ
" ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου."
6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προς-
7 έταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν
πῶλον καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν,
8 καὶ [7] ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος
ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον
κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον,
λέγοντες· 'Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυΐδ, [c] εὐλογημένος ὁ ἐρχ- [c] ch. 23. 39. Ps. 118. 26.
'όμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.'
10 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα

[34] αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· om. in some MSS. Some MSS. read Βηθσφαγήν. [3] ἀποστελεῖ M. [4] = ὅλον. [5] ἔρχεταί σοι, πραῢς καὶ ἐπιβεβ. &c. [7] ἐπεκάθισαν M.

ἡ πόλις, λέγουσα· ‘Τίς ἐστιν οὗτος;’ οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· 11
‘Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς
‖ Mark 11.15 ..17. ‘Γαλιλαίας.’ ‖ [a] Καὶ εἰςῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν 12
Luke 19.45, 46. [12] τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ
a Jno. 2. 13. ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβ-
b Lev. 12.6,8; & 15.14,29. ιστῶν κατέστρεψε καὶ τὰς καθέδρας [b] τῶν πωλούντων
c Is. 56. 7. τὰς περιστεράς· καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘Γέγραπται “[c] Ὁ 13
d Jer. 7. 11. “οἶκός μου οἶκος προςευχῆς κληθήσεται· [d] ὑμεῖς δὲ
“αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.” Καὶ προςῆλθον 14
αὐτῷ [14] τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ 15
θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ
ἱερῷ καὶ λέγοντας, ‘Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυΐδ,’ ἠγανάκ-
τησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ· ‘Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;’
e Ps. 8. 2. ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ‘Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, 16
“[e] ὅτι ‘Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω
“αἶνον;” καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς 17
πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.
‖ Mark 11.12 ..14, 20, 21. ‖ Πρωΐας δέ, ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. καὶ 18
ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν 19
εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον· καὶ λέγει αὐτῇ· ‘Μη-
‘κέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.’ καὶ ἐξηρ- 20
άνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμ-
ασαν, λέγοντες· ‘Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;’ 21
f Ch. 17. 20. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘[f] Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
‘ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς
‘συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε·
“Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν·” γενήσεται.
g ch. 7. 7. Lu. 11. 9. ‘[g] καὶ πάντα, ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προςευχῇ, πιστεύ- 22
Jno. 15. 7. ‘οντες, λήψεσθε.’
‖ Mark 11.27 ..33. ‖ Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προςῆλθον αὐτῷ διδά- 23
Luke 20. 1 ..8. σκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγ-
οντες· ‘Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι
‘ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;’ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς 24

[12] + τοῦ Θεοῦ. [14] ∽ χωλοὶ καὶ τυφλοί. Comp. Luke xiv. 13. 21.

εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν
‘εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
25 ‘τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ
ἀνθρώπων;’ οἱ δὲ διελογίζοντο [25] παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες·
26 ‘[a] Ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· Διατί οὖν οὐκ [a] ch. 14. 5. Mk. 6 20
‘ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων,
‘φοβούμεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰω-
27 ‘άννην ὡς προφήτην.’ καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον·
‘Οὐκ οἴδαμεν.’ ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· ‘Οὐδὲ ἐγὼ λέγω
28 ‘ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ;
‘Ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο· καὶ προςελθὼν τῷ πρώτῳ,
‘εἶπε· “Τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπ-
29 “ελῶνί [28] μου.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· “Οὐ θέλω·”
30 ‘ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. καὶ προςελθὼν τῷ
‘[30] ἑτέρῳ, εἶπεν ὡςαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· “Ἐγὼ,
31 “κύριε·” καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ
‘θέλημα τοῦ πατρός;’ λέγουσιν αὐτῷ· ‘Ὁ πρῶτος.’
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘[b] Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελ- [b] Lu. 7 29, 30
‘ῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν
32 ‘τοῦ Θεοῦ. [c] ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ [c] Lu. 3. 12, 13
‘δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι
‘καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ
‘μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.
33 ‘‖ Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπος [33] ἦν οἰκο- ‖ Mark 12. 1 ..12. Luke 20. 9 ..19
‘δεσπότης, ὅςτις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν
‘αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκο-
‘δόμησε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπε-
34 ‘δήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε
‘τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς
35 ‘καρποὺς αὐτοῦ. [d] καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλ- [d] Act 7. 52. 1 Thess. 2. 15.
‘ους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ
36 ‘ἐλιθοβόλησαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους,
‘πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡςαύτως.

[25] A few MSS. read ἐν ἑαυτοῖς. Comp. xvi. 7, 8; Mark ii. 6; Luke xii. 17. [28] ⩵ μου. [30] ∾ δευτέρῳ, M. Comp. xxii. 26, 39. [33] † τις. ins. in M.

'ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 37
'λέγων· "Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου." οἱ δὲ γε- 38
a ch. 26. 3; & 27. 1. Jno 11. 53. 'ωργοὶ, ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶποι ἐν ἑαυτοῖς· "a Οὗτός
"ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ
"38 κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ." καὶ λαβόντες 39
'αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν.
'ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς 40
'γεωργοῖς ἐκείνοις;' λέγουσιν αὐτῷ· 'Κακοὺς κακῶς 41
'ἀπολέσει αὐτούς· καὶ τὸν ἀμπελῶνα 41 ἐκδώσεται ἄλλοις
'γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν
'τοῖς καιροῖς αὐτῶν.' λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· 'Οὐδέ- 42
b Ps. 118. 22. Isa. 28. 16. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. Eph. 2. 20. 1 Pet. 2. 7. 'ποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· "b Λίθον ὃν ἀπεδοκίμ-
"ασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
"γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ
"ἐν ὀφθαλμοῖς 42 ἡμων;" διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρ- 43
'θήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται
c Isa. 8. 15. 'ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. 44 c καὶ ὁ πεσὼν 44
'ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν
'πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.' Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς 45
καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν, ὅτι
περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβ- 46
d Lu. 7. 16. Jno. 7. 40. ήθησαν τοὺς ὄχλους· ἐπειδὴ d 46 ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

XXII. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς 1
e Lu. 14. 16. ἐν παραβολαῖς, λέγων· 'e Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν 2
Rev. 19. 7, 9. 'οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις f ἐποίησε γάμους τῷ
f Rev. 22. 17. 'υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ 3 καλέσαι 3
'τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.
'πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· "Εἴπατε 4
"τοῖς κεκλημένοις· Ἰδοὺ, τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα· οἱ
"ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα·
"δεῦτε εἰς τοὺς γάμους." οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, 5
'ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ 5 εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

38 ∾ σχῶμεν. 41 ∾ ἐκδόσεται. 42 ὑμῶν; 44 + Καὶ ὁ πεσὼν to λικμήσει αὐτόν. 46 ∾ εἰς προφήτην. 5 ∾ ἐπὶ. **Comp. Luke xv. 4; xxii. 58; xxiii. 48.**

6 ‘ οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν
7 ‘ καὶ ἀπέκτειναν. [7]ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη· καὶ
‘ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς
8 ‘ ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει
‘ τοῖς δούλοις αὐτοῦ· “ Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ
9 “ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς
“ διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε καλέσατε εἰς
10 “ τοὺς γάμους.” καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς
‘ ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε
11 ‘ καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. [a]εἰς- a Rev. 3. 4; & 16.15; & 19. 8.
‘ ελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν
12 ‘ ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· καὶ λέγει
‘ αὐτῷ· “ Ἑταῖρε, πῶς εἰςῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα
13 “ γάμου;” ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς
‘ διακόνοις· “ [13] [b]Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἄρατε b ch. 8. 12; & 13.42; & 25.30.
“ αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ
14 “ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.” [c]πολ- c ch. 20. 16. Lu. 13. 23, 24.
‘ λοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.’
15 ‖ Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ‖ Mark 12.13..17. Luke 20 20..26.
16 ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν
αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγ-
οντες· ‘ Διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν
‘ τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις καὶ οὐ μέλει σοι περὶ
17 ‘ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόςωπον ἀνθρώπων. εἰπὲ
‘ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι,
18 ‘ ἢ οὔ;’ γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε·
‘ Τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα
19 ‘ τοῦ κήνσου.’ οἱ δὲ προςήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ
20 λέγει αὐτοῖς· ‘ Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;’ λέγ-
21 ουσιν αὐτῷ· ‘ Καίσαρος.’ τότε λέγει αὐτοῖς· ‘ [d]Ἀπό- d Rom. 13. 7
‘ δοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.’
22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

[7] ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργ. or καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὠργ.
[13] Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἐκβάλετε εἰς. Some MSS. and Versions read Ἄρατε αὐτὸν ποδῶν καὶ χειρῶν, καὶ βάλετε αὐτὸν εἰς.

‖ Mark 12.18..27. ‖ Luke 20.27..40. ‖ 'Εν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προςῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, 23
[a] οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν· καὶ ἐπηρώτησαν
a Act. 23. 8. αὐτὸν, λέγοντες· 'Διδάσκαλε, Μωσῆς εἶπεν· "[b] 'Εάν τις 24
b Deut. 25.5. "ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
"τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ
"αὐτοῦ." ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ 25
'πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα,
'ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως 26
'καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ 27
'πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει 28
'τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.'
'Αποκριθεὶς δὲ ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 'Πλανᾶσθε, μὴ 29
'εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. ἐν 30
'γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε [30]ἐκγαμίζονται,
c ch. 18. 10. 1 Jno. 3. 2. 'ἀλλ' [c] ὡς ἄγγελοι [30] τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι. περὶ δὲ 31
'τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν
d Ex. 3. 6, 15, 16. 'ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγοντος· "[d] 'Εγώ εἰμι ὁ Θεὸς 32
Act 7. 32. "'Αβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς 'Ισαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς 'Ιακώβ;" οὐκ
Heb. 11. 16. e ch. 7. 28 'ἔστιν [32] ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.' [e] καὶ ἀκούσ- 33
αντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

‖ Mark 12.28..34. ‖ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς Σαδ- 34
δουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐπηρώτησεν εἷς 35
ἐξ αὐτῶν, νομικὸς, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· 'Διδά- 36
'σκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;' ὁ δὲ 'Ιη- 37
f Deut. 6. 5. & 10. 12. σοῦς [37] ἔφη αὐτῷ· "[f] 'Αγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου
"ἐν [37] ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ
"ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου." αὕτη ἐστὶ [38] πρώτη καὶ με- 38
g Lev. 19. 18. Rom. 13. 9. 'γάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία [39] αὐτῇ· "[g] 'Αγαπήσεις 39
Gal. 5. 14. "τὸν πλησίον σου, ὡς [39]σεαυτόν." ἐν ταύταις ταῖς 40
1 Tim. 1. 5. Ja. 2. 8. 'δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος [40] ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμ-
'ανται.'

‖ Mark 12.35..37. Luke 20. 41..44. ‖ Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς 41

[30] ∾ γαμίζονται. [30] + τοῦ Θεοῦ. [32] Some MSS. om. ὁ Θεὸς. [37] εἶπεν. M. [37] ∾ ὅλῃ καρδίᾳ· [38] ∾ ἡ μεγάλη καὶ πρώτη. [39] ∾ αὕτη· Comp. Mark xii. 31. [39] ∾ ἑαυτόν. [40] ∾ ὁ νόμος κρέμαται, καὶ οἱ προφῆται

42 ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ‘Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος
43 ‘υἱός ἐστι;’ λέγουσιν αὐτῷ· ‘Τοῦ Δαυΐδ.’ λέγει αὐτοῖς·
‘Πῶς οὖν Δαυΐδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων
44 “[a] Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, a Ps. 110. 1. Act. 2. 34
“ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου [44] ὑποπόδιον τῶν ποδῶν 1 Cor. 15. 25.
45 “σου;” εἰ οὖν Δαυΐδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς Heb. 1. 13; & 10. 12, 13.
‘αὐτοῦ ἐστι;’ καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι
46 λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερ-
ωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

1 XXIII. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς
2 μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων· ‘Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας
3 ‘ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν,
‘ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν [3] τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ
‘δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποι-
4 ‘οῦσι. [b] δεσμεύουσι [4] γὰρ φορτία βαρέα [4] καὶ δυςβάστ- b Lu. 11. 46
‘ακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· Act. 15. 10 Gal. 6. 13.
5 ‘τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. [c] πάντα c ch. 6. 1..16. Num. 15. 38.
‘δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρ- Deut. 6. 8;
‘ώποις. πλατύνουσι [5] δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ & 22. 12.
6 ‘μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα [5] τῶν ἱματίων αὐτῶν· [d] φιλοῦσί d Lu. 11. 43. 3 Jno. ver. 9.
‘τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτο-
7 ‘καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν
‘ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων “Ῥαββί,
8 “[7] ῥαββί.” [e] ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν e Ja. 3. 1.
9 ‘ὑμῶν ὁ [8] καθηγητής· [8] πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ
‘πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· [f] εἷς γάρ ἐστιν ὁ f ch. 6. 9.
10 ‘πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγ-
11 ‘ηταί· [10] εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός. [g] ὁ g ch. 20. 26, 27.
12 ‘δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. [h] ὅςτις δὲ ὑψ- h Lu. 14. 11 & 18. 14.
‘ώσει ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅςτις ταπεινώσει Ja. 4. 6.
‘ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. 1 Pet. 5. 5

[44] ∾ ὑποκάτω τῶν. Comp. Mark xi. 11. [3] + τηρεῖν. [4] ∾ δέ. [4] + καὶ δυςβάστακτα. [5] ∾ γάρ. [5] + τῶν ἱματίων αὐτῶν· [7] + ῥαββί. [8] ∾ διδάσκαλος· [8] † ὁ Χριστός· ins. in M. [10] ∾ ὅτι καθηγητὴς ὁ Χριστός. Many MSS. read ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν ἐστιν εἷς, ὁ Χριστός.

‘ [13] Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί· 13
‘ [13] ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει
‘ μακρὰ προςευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον
a Lu. 11. 52. ‘ κρίμα. [a] Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑπο- 14
‘ κριταί· ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπρο-
‘ σθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰςέρχεσθε οὐδὲ τοὺς
‘ εἰςερχομένους ἀφίετε εἰςελθεῖν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς 15
‘ καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί· ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν
‘ καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προςήλυτον· καὶ ὅταν γέν-
‘ ηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.
b ch. 15. 14. c ch. 5. 33, 34. ‘ [b] Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοί, [c] οἱ λέγοντες· “Ὃς ἂν 16
“ ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ
“ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.” μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ 17
‘ μείζων ἐστίν; ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν
‘ χρυσόν; καί· “Ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, 18
“ οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω
d Ex. 29. 37. “ αὐτοῦ, ὀφείλει.” [19 d] μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον; 19
‘ τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ 20
‘ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν
‘ πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει 21
e ch. 5. 34. ‘ ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ [21] κατοικήσαντι αὐτόν· [e] καὶ ὁ ὀμόσας 22
‘ ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ
f Lu. 11. 42. ‘ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. [f] Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ 23
‘ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί· ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
‘ καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρ-
‘ ύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν
‘ πίστιν. ταῦτα [23] δὲ ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
‘ ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ 24
g ch. 15. 20. Lu. 11. 39. Mark 7. 4. ‘ κάμηλον καταπίνοντες. [g] Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ 25
‘ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί· ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτ-
‘ ηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπ-
‘ αγῆς καὶ [25] ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον 26
‘ τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου [26] καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται

[13] Several good MSS. place ver. 14. before v. 13. [13] = ὅτι κατεσθίετε to ὑποκριταί. [19] + Μωροὶ καὶ. [21] κατοικοῦντι. *M.* [23] + δὲ. om. in *M.* [25] ∾ ἀκρασίας. *M.* [26] = καὶ τῆς παροψίδος.

27 ' καὶ τὸ ἐκτὸς [26]αὐτῶν καθαρόν. [a]Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματ- a Lu. 11. 44.
' εῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις
' κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι,
' ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρ-
28 ' σίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρ-
' ώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ
29 ' ἀνομίας. [b]Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑπο- b Lu. 11. 47.
30 ' κριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ
' κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε "Εἰ
"[30]ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν
" ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν."
31 ' ὥςτε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων
32 ' τοὺς προφήτας· καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν
33 ' πατέρων ὑμῶν. [c]ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν· πῶς φύγ- c ch. 3. 7.
34 ' ητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; [d]διὰ τοῦτο, ἰδού, d Lu. 11. 49.
' ἐγὼ [34]ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ Act. 5. 40; & 22.19.
' γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, 2Cor.11.24
' καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν 25.
35 ' καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· [e]ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς e Gen. 4. 8.
' πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ Heb. 11. 4.
' αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος [f]Ζαχαρίου f 2Chron.24.
' υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ 20, 21.
36 ' θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [36]ὅτι ἥξει ταῦτα
' πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
37 ' [g]Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ [37]ἀποκτείνουσα τοὺς g Lu. 13. 34.
' προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς
' αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου,
' ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς
38 ' πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδού, ἀφίεται ὑμῖν ὁ
39 ' οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν· οὐ μή με ἴδητε ἀπ'
' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε· [h]Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν h ch. 21. 9.
' ὀνόματι Κυρίου.' Ps.118. 26.

[26] ∽ αὐτοῦ. [30] ἦμεν, twice. *M.* [34] A few MSS. read ἀποστελῶ. See a similar various reading, xxi. 3; and in ver. 37. of this chapter. [36] + ὅτι. om. in *M.* [37] ∽ ἀποκτένουσα Comp. x. 28.

|| Mark 13. 1 -37. Luke 21. 5 -36. XXIV. || Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς [1] ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ 1
ἱεροῦ· καὶ προςῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ
τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 2
a Lu. 19. 44 ‘ [2] Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [a] οὐ μὴ
‘ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ [2] καταλυθήσεται.’
Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προς- 3
ῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ’ ἰδίαν, λέγοντες· ‘ Εἰπὲ ἡμῖν
b 1 Thess. 5. 1 ..6. ‘ πότε ταῦτα ἔσται; καὶ [b] τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρ-
‘ ουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;’ καὶ ἀποκριθεὶς 4
c Eph. 5. 6. Col. 2. 8. 2 Thess. 2. 3. ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ [c] Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλαν-
‘ ήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγ- 5
‘ οντες· “ Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός·” καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.
‘ Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων. 6
‘ ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ [6] πάντα γενέσθαι. ἀλλ’
‘ οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος 7
‘ καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ
‘ λοιμοὶ, καὶ [7] σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα 8
d Jno. 15. 20; & 16. 2. Act. 7. 59. ‘ ἀρχὴ ὠδίνων. [d] Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, 9
‘ καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
‘ [9] πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ τότε 10
‘ σκανδαλισθήσονται πολλοί· καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι,
‘ καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται 11
‘ ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ 12
e Re. 3. 15, 16. ‘ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν [e] ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν
f Re. 2. 10. ‘ πολλῶν· [f] ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 13
‘ καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν 14
‘ ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ
g Dan. 9. 27; & 12. 11. ‘ τότε ἥξει τὸ τέλος. [g] Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα 15
‘ τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου,
‘ [15] ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ·’ (ὁ ἀναγινώσκων νοείτω·) ‘ τότε 16
‘ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη· ὁ ἐπὶ τοῦ 17
‘ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆραι [17] τὰ ἐκ τῆς οἰκίας

[1] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ἐπορεύετο· [2] = Οὐ. [2] † μή. ins. in *M.*
[6] + πάντα. [7] + σεισμοὶ κατὰ τόπους. [9] πάντων ἐθνῶν. *M.*
Comp. xxv. 32; xxviii. 19. [15] ∾ ἑστὸς.
Comp. Mark xiii. 16.

18 ' αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι
19 ' [18] τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. [a] οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις a Lu. 23. 29.
20 ' καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προς-
' εύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος
21 ' μηδὲ [20] σαββάτῳ. [b] Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα b Dan. 12. 1.
' οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ
22 ' γένηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι,
' οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβ-
23 ' ωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
" [c] Ἰδοὺ, ὧδε ὁ Χριστὸς," ἢ " ὧδε," μὴ πιστεύσητε. c Lu. 17. 23.
24 ' [d] Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, d ver. 5, 11.
' καὶ [e] δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥςτε πλαν- e 2 Thess. 2.
25 ' ῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ, προείρηκα 9..11. Rev. 13. 13,
26 ' ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν " Ἰδοὺ, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί," 14.
' μὴ ἐξέλθητε· " Ἰδοὺ, ἐν τοῖς ταμείοις·" μὴ πιστεύσητε.
27 ' [f] ὥςπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ f Lu. 17. 24
' φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται [27] καὶ ἡ παρουσία ..27.
28 ' τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου [28] γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα,
29 ' ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν
' θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, [g] ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, g Joel 2. 31; & 3. 15
' καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· καὶ οἱ ἀστέρες Is. 13. 10.
' πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρ- Act. 2. 20 Rev. 6. 12
30 ' ανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον ..17.
' τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψ-
' ονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ
' ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ
31 ' μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς· [h] καὶ ἀποστελεῖ τοὺς h ch. 13. 41.
' ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης· καὶ 1 Cor. 15. 52. 1 Thess. 4. 16.
' ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
32 ' ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Ἀπὸ
' δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ
' κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα [32] ἐκφύῃ,
33 ' γινώσκετε, ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν
' ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

[18] ∽ τὸ ἱμάτιον. [20] † ἐν. ins. in M. correctly:—Comp. xii. 2. [27] = καί. [28] + γάρ. [32] ∽ ἐκφυῇ.

‘ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν 34
ch. 5. 18. ‘ πάντα ταῦτα γένηται. [a] ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ [35] παρελ- 35
‘ εύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ τῆς 36
‘ ἡμέρας ἐκείνης καὶ [36] ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι
Lu. 17. 26, 27. ‘ τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ [36] μόνος. [b] ὥςπερ δὲ αἱ 37
Pet. 3. 20. ‘ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
Gen. 6. 3, 4, 5; & 7. 5. ‘ τοῦ ἀνθρώπου. ὥςπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις [38] ταῖς 38
‘ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμ-
‘ οῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰςῆλθε Νῶε 39
‘ εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατα-
‘ κλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία
c Lu. 17. 35. ‘ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. [c] Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ 40
‘ ἀγρῷ· [40] ὁ εἷς παραλαμβάνεται καὶ [40] ὁ εἷς ἀφίεται.
‘ δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ [41] μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, 41
d ch. 25. 13. ‘ καὶ μία ἀφίεται. [d] Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ 42
e Lu. 12. 39. ‘ ὥρᾳ ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. [e] ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι, 43
1 Thes. 5. 2. 2 Pet. 3. 10. ‘ εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
Rev. 3. 3; & 16. 15. ‘ ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν
‘ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ 44
‘ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Τίς ἄρα ἐστὶν 45
‘ ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
‘ [45] αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ [45] δοῦναι αὐτοῖς
‘ τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν 46
f ch. 25. 21. Lu. 22. 29, 30. ‘ ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. [f] ἀμὴν 47
‘ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ κατα-
‘ στήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ 48
‘ καρδίᾳ αὐτοῦ “Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν,” καὶ ἄρξ- 49
‘ ηται τύπτειν τοὺς [49] συνδούλους, [49] ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ
‘ μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου 50
g 1 Thes. 5. 3. Rev. 3. 3. ‘ [g] ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προςδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,

[35] παρελεύσονται· *M.* Comp. Luke xxi. 33. [36] † τῆς. ins. in *M.* Comp. xxv. 13; Mark xiii. 32. [36] † μου. ins. in *M.* Comp. vii. 21; x. 32, 33; xviii. 10, 19, &c. [38] + ταῖς πρὸ. [40] + ὁ, twice. [41] ∾ μύλῳ. [45] + αὐτοῦ. [45] ∾ διδόναι. *M.* Comp. vii. 11; Luke xii. 42. [49] ∾ συνδούλους αὐτοῦ. [49] ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν. *M.* Comp. Luke xii. 45.

51 ‘ [a] καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν [a] ch. 8. 12. & 13. 42, & 25. 30.
‘ ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
‘ τῶν ὀδόντων.’

1 XXV. ‘ Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
‘ δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν
2 ‘ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ
3 ‘ αὐτῶν φρόνιμοι, [2] καὶ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ,
‘ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας [3] αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ’
4 ‘ ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς
5 ‘ ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζ-
‘ οντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
6 ‘ μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· “ ’Ιδοὺ, ὁ νυμφίος
7 “ [6] ἔρχεται· [b] ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.” Τότε [b] Am. 4. 12.
‘ ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν
8 ‘ τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
‘ εἶπον· “ Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
9 “ ἡμῶν σβέννυνται.” ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγ-
‘ ουσαι· “ Μήποτε [9] οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε
“ [9] μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.”
10 ‘ [c] ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· [c] Lu. 13. 25.
‘ καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰςῆλθον μετ’ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους· καὶ
11 ‘ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ
12 ‘ παρθένοι, λέγουσαι· “ Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.” ὁ
‘ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· “ [d] ’Αμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα [d] ch. 7. 23.
13 “ ὑμᾶς.” [e] γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν [e] ch. 24. 42, 44.
‘ οὐδὲ τὴν ὥραν.[13] 1 Cor. 16. 13.
14 ‘ [f] “Ωςπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους 1 Pet. 5. 8. Rev. 16. 15.
‘ δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· [f] Lu. 19. 12. &c.
15 ‘ καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, [g] ἑκ- [g] Rom. 12. 6.
‘ άστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. 1 Cor. 12. 4 ..11.
16 ‘ πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο ἐν
17 ‘ αὐτοῖς καὶ [16] ἐποίησεν ἄλλα πέντε [16] τάλαντα. ὡς-

[2] ∾ καὶ αἱ πέντε. [3] ἑαυτῶν, *M.* [6] = ἔρχεται· [9] ∾ οὐ μή. [9] † δὲ. ins. in *M.* Comp. x. 6, 28; Luke x. 20. [13] † ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. ins. in *M.* Comp. xxiv. 42, 44. [16] ∾ ἐκέρδησεν. Comp. vss. 17, 20, 22. [16] + τάλαντα.

' αὐτῶς καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε [17] καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ 18
' δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ [18] ἀπέ-
' κρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον 19
' πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συν-
' αίρει μετ' αὐτῶν λόγον. καὶ προςελθὼν ὁ τὰ πέντε 20
' τάλαντα λαβὼν, προςήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα,
' λέγων· " Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε,
a ch. 24. 47. Lu. 22. 29, 30 " ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα [20] ἐπ' αὐτοῖς." [a] ἔφη 21
' [21] αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· " Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ·
" ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴς-
" ελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου." προςελθὼν δὲ 22
' καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα [22] λαβὼν, εἶπε· " Κύριε, δύο τάλ-
" αντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα
" [22] ἐπ' αὐτοῖς." ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· " Εὖ, δοῦλε 23
" ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε
" καταστήσω· εἴςελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου."
' προςελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε· 24
" Κύριε, ἔγνων σε, ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων
" ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·
" καὶ φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ 25
" γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν." ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ 26
' εἶπεν αὐτῷ· " Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις, ὅτι
" θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω ὅθεν οὐ δι-
" σκόρπισα; ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς 27
" τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
" τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ 28
b ch. 13. 12. Ma. 4. 25. Lu. 8. 18; & 19.26. " ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. [b] Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθή- 29
" σεται, καὶ περισσευθήσεται· [29] ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
c ch. 8. 12; & 13.42; & 22.13. " καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.[29] [c] καὶ τὸν ἀχρεῖον 30
" δοῦλον [30] ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
" ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων."

[17] + καὶ αὐτὸς. [18] ∾ ἔκρυψε. Comp. ver. 25, & xiii. 44. [20] + ἐπ' αὐτοῖς. [21] † δὲ. ins. in *M.* [22] + λαβὼν [22] + ἐπ' αὐτοῖς. [29] ∾ τοῦ δὲ μὴ. [29] Either here, after ἀπ' αὐτοῦ, or in ver. 30, after ὀδόντων, some MSS. add ταῦτα λέγων ἐφώνει. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. [30] ἐκβάλλετε. *M.* Comp. xxii. 13.

31 ‘ [a]Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ a ch. 16. 27. 1 Thes. 4. 16. 2 Thes. 1. 7. Jud. ver. 14. Rev. 1. 7.
‘ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ [31] ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ, τότε καθίσει
‘ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ [b]συναχθήσεται ἔμπροσθεν
32 ‘ αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, b Rom. 14. 10. 2 Cor. 5. 10. Rev. 20. 12.
‘ ὥςπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων·
33 ‘ καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ
34 ‘ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ
‘ δεξιῶν αὐτοῦ· “ Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου,
“ [c]κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ c Rom. 8. 17. 1 Pet. 1. 4, 5
35 “ καταβολῆς κόσμου. [d]ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι d Isa. 58. 7. Ja. 1. 27
“ φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συν-
36 “ ηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ
“ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με.”
37 ‘ τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· “ Κύριε,
“ πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα
38 “ καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον καὶ συν-
39 “ ηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε
“ εἴδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;”
40 ‘ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· “ [e]Ἀμὴν λέγω e Heb. 6. 10.
“ ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου
41 “ τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.” Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς
‘ ἐξ εὐωνύμων· “ [f]Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι f ch. 7. 23. Lu. 13. 27.
“ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον [41] τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ
42 “ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώ-
“ κατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος
43 “ ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλ-
“ ετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ
44 “ με.” τότε ἀποκριθήσονται [44] καὶ αὐτοί, λέγοντες·
“ Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον
“ ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν
45 “ σοι;” τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· “ Ἀμὴν λέγω
“ ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχ-
46 “ ίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.” [g]Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι g Jno. 5. 29. Dan. 12. 2.
‘ εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.’

[31] † ἅγιοι. ins. in *M.* [41] ∾ ὃ ἡτοίμασεν ὁ πατήρ μου τῷ. Comp. ver. 34. [44] † αὐτῷ. *M.* Comp. ver. 45; xiv. 28; xv. 23.

‖ Mark 14. XXVI. ‖ Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας 1
1, 2. Luke 22. τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘ Οἴδατε, 2
1, 2 ‘ ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
‘ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.’

Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς [3]καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ 3
οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ
λεγομένου Καϊάφα· καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν 4
δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ· ‘ Μὴ ἐν 5
‘ τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.’

‖ Mark 14. 3 ‖ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος 6
..9. John 12. 2 τοῦ λεπροῦ, προςῆλθεν αὐτῷ [a]γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου 7
..8. a Jno. 11. 2. ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ [8]αὐτοῦ ἠγανάκτ- 8
ησαν, λέγοντες· ‘ Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ 9
b Jno. 12. 5. ‘ τοῦτο [9]πραθῆναι [b]πολλοῦ καὶ δοθῆναι [9]πτωχοῖς.
γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Τί κόπους παρέχετε 10
c Deut. 15. 11. ‘ τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. [c]πάν- 11
Jno. 12. 8. d Jno. 14. 19. ‘ τοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν· [d]ἐμὲ δὲ οὐ
‘ πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ 12
‘ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.
‘ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, 13
‘ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς
‘ μνημόσυνον αὐτῆς.’

‖ Mark 14. 10, ‖ Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας 14
11. Luke 22. 3 Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε· ‘ [e]Τί θέλετέ μοι 15
..6. e Zech. 11. 12. ‘ δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;’ οἱ δὲ ἔστησαν
αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, 16
ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

‖ Mark 14. 12 ‖ Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προςῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ 17
..17. Luke 22. 7 Ἰησοῦ, λέγοντες [17]αὐτῷ· ‘ Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι
..14. ‘ φαγεῖν τὸ πάσχα;’ ὁ δὲ εἶπεν· ‘ Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν 18
‘ πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ “ Ὁ διδάσκαλος λέγει,
“ Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ

[3] + καὶ οἱ γραμματεῖς. [8] = αὐτοῦ. [9] † τὸ μύρον. ins. in M.
[9] ∽ τοῖς πτωχοῖς. Comp. Matth. xix. 21; Mark xiv. 5; John xii. 5. [17] = αὐτῷ.

19 "τῶν μαθητῶν μου." καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συν-
ἔταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
20 ‖ Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. ‖ Mark 14.18..21.
21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ' Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι Luke 22.21..23.
22 ' εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.' καὶ λυπούμενοι σφόδρα John 13.18..30.
23 ἤρξαντο [22]λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· ' Μήτι ἐγώ εἰμι,
'Κύριε;' ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ' Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ
24 ' ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν
' υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, [a]καθὼς γέγραπται περὶ a Ps. 22.1..18. Is. 53.5..10.
' αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ
' ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεν-
25 ' νήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.' ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας, ὁ
παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε· ' Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί;' λέγει
αὐτῷ· ' Σὺ εἶπας.'
26 ‖ Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς [26]τὸν ἄρτον ‖ Mark 14.22..25.
καὶ [26]εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ Luke 22.19, 20.
27 εἶπε· ' Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.' καὶ 1 Cor. 11 23..25.
λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς,
28 λέγων· ' Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· [b]τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
' αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν b ch. 20. 28. Ro. 5. 15.
29 ' ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι
' οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς
' ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ'
' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.'
30 ‖ Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ‖ Mark 14.26..31.
31 τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ' Πάντες ὑμεῖς [c]σκανδαλ- Luke 22.39.
' ισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ· John 18. 1. c Jno. 16. 32.
" [d]Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό- d Zech. 13. 7.
32 " βατα τῆς ποίμνης." [e]μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προ- e ch. 28. 16. Ma. 16. 7.
33 ' άξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.' ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ· ' Εἰ [33]πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί,
34 ' ἐγὼ[33] οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.' ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰη-
σοῦς· ' [f]Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν f Jno. 13. 38.

[22] ∽ λέγειν εἷς ἕκαστος·'Μήτι, &c. [26] + τόν. [26] ∽ εὐχαριστήσας. Comp. ver. 27; xv. 36. [33] † καὶ. ins. in A. Comp. Mark xiv. 29.

‘ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.’ λέγει αὐτῷ ὁ 35
Πέτρος· ‘Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε
‘ἀπαρνήσομαι.’ ὁμοίως [35] καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
‖ Mark 14.32 ..42. Luke 22.40 ..46. John 18.1. ‖ Τότε ἔρχεται μετ’ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμε- 36
νον [36] Γεθσημανῆ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· ‘Καθίσατε
‘αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.’ [a] καὶ παρα- 37
a ch. 4. 21. Jno. 12. 27. λαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο
λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς· [38] ‘Περί- 38
‘λυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ
b Heb. 5. 7, 8. ‘γρηγορεῖτε μετ’ ἐμοῦ.’ καὶ [39] προελθὼν μικρὸν [b] ἔπεσεν 39
ἐπὶ πρόςωπον αὐτοῦ, προςευχόμενος, καὶ λέγων· ‘Πάτερ
‘μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον
c Jno. 5. 30; & 6. 38. ‘τοῦτο· [c] πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ’ ὡς σύ.’ καὶ ἔρχ- 40
εται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,
καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· ‘[40] Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν
‘γρηγορῆσαι μετ’ ἐμοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προςεύχεσθε, ἵνα 41
d Ro. 7. 18 ..25. ‘μὴ εἰςέλθητε εἰς πειρασμόν· [d] τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,
Gal. 5. 17. ‘ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.’ Πάλιν, ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προς- 42
e ch. 20 22, 23. ηύξατο, λέγων· ‘Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται [e] τοῦτο [42] τὸ
‘ποτήριον παρελθεῖν [42] ἀπ’ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γεν-
‘ηθήτω τὸ θέλημά σου.’ καὶ [43] ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς 43
πάλιν καθεύδοντας· (ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βε-
βαρημένοι·) καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, [44] ἀπελθὼν πάλιν, προς- 44
ηύξατο [44] ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. τότε ἔρχ- 45
εται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘Καθ-
‘εύδετε τὸ λοιπὸν καὶ [45] ἀναπαύεσθε; ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ
‘ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας
‘ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ, ἤγγικεν ὁ παρα- 46
‘διδούς με.’

[35] δὲ ins. in many good MSS. and Verss. [36] ∾ Γεθσημανεὶ [38] ὁ Ἰησοῦς· added in many MSS. Comp. Mark xiv. 34.

[39] ∾ προσελθὼν. [40] Οὕτως; οὐκ ἰσχύσατε, &c. [42] = τὸ ποτήριον. [42] = ἀπ’ ἐμοῦ. [43] ∾ ἐλθὼν πάλιν, εὗρεν αὐτοὺς or ἐλθὼν, πάλιν εὑρίσκει αὐτοὺς. [44] ἀπελθὼν, πάλιν προσηύξατο. [44] + ἐκ τρίτου. [45] ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ. M. Comp. ver. 40; Mark xiv. 41.

47 ‖ Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, Ἰούδας, εἷς τῶν δώ- ‖ Mark 14.43 -50.
δεκα, ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν Luke 22.47 -53.
καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ John 18. 2
48 λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, -11.
λέγων· 'Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.'
49 καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, εἶπε· 'Χαῖρε, ῥαββί·'
50 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
'Ἑταῖρε, [50] ἐφ' ὃ πάρει;' τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς
51 χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Καὶ
ἰδοὺ, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασε
τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερ-
52 έως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
'Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς·
'[a] πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ [52] ἀπ- a Gen. 9. 6 Rev 13. 10.
53 'ολοῦνται. ἢ δοκεῖς, ὅτι οὐ δύναμαι [53] ἄρτι παρακαλέσαι
'τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα
54 'λεγεῶνας ἀγγέλων; [b] [54] πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; b Is. 53. 7, 8. 10.
55 'ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι.' Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς τοῖς ὄχλοις· 'Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχ-
'αιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν [55] πρὸς
'ὑμᾶς ἐκαθεζόμην [55] διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατ-
56 'ήσατέ με· τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, [c] ἵνα πληρωθῶσιν αἱ c Ps. 22. 16. Isa. liii. Dan. 9. 24, 26.
'γραφαὶ τῶν προφητῶν.' τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφ-
έντες αὐτὸν ἔφυγον.
57 ‖ Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς ‖ Mark 14.53 -65.
Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβ- Luke 22.54 -65.
58 ύτεροι συνήχθησαν. Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ John 18.12, 13
μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως· καὶ εἰσελθὼν
59 ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. Οἱ δὲ
ἀρχιερεῖς [59] καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον
ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν
60 θανατώσωσι. [60] καὶ οὐχ εὗρον, πολλῶν ψευδομαρτύρων

[50] ∾ ἐφ' ᾧ. M. [52] ∾ ἀποθανοῦνται. [53] ἄρτι is placed after μοι in several MSS. and Verss. [54] πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; M. [55] + πρὸς ὑμᾶς. [55] + διδάσκων. [59] = καὶ οἱ πρεσβύτεροι. [60] καὶ οὐχ

προςελθόντων. ὕστερον δὲ προςελθόντες δύο [60] ψευδομ-
a Jno. 2. 19. άρτυρες, εἶπον· ‘Οὗτος ἔφη “ a Δύναμαι καταλῦσαι τὸν 61
“ ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι
“ αὐτόν.” καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· ‘Οὐδὲν 62
‘ ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· ‘Ἐξ- 63
‘ ορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς,
‘ εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη- 6
b ch. 16. 27; & 24. 30; & 25. 31. 1 Thes. 4. 16. Rev. 1. 7. σοῦς· ‘Σὺ εἶπας. πλὴν [64] λέγω ὑμῖν, b ἀπ’ ἄρτι ὄψεσθε
‘ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά-
‘ μεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.’
Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι 65
Ἐβλασφήμησε· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε, νῦν
‘ ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν [65] αὐτοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ;’ 66
c ch. 27. 30. Is. 50. 6. οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ‘Ἔνοχος θανάτου ἐστί.’ c Τότε 67
ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόςωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν·
d Lu. 22. 64. οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν, λέγοντες· ‘ d Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, 68
‘ τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;’

‖ Mark 14. 66 -72. Luke 22. 56 ..62. John 18. 17 ..27. ‖ Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ προςῆλθεν 69
αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· ‘Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ
‘ τοῦ Γαλιλαίου.’ ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν [70] αὐτῶν 70
πάντων, λέγων· ‘Οὐκ οἶδα τί λέγεις.’ Ἐξελθόντα δὲ 71
αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα· εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ [71] λέγει
τοῖς ἐκεῖ· ‘Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.’
καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ’ ὅρκου, ὅτι ‘Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρ- 72
‘ ωπον.’ Μετὰ μικρὸν δὲ προςελθόντες οἱ ἑστῶτες, 73
εἶπον τῷ Πέτρῳ· ‘Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ
‘ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.’ τότε ἤρξατο [74] καταθεμ- 74
ατίζειν, καὶ ὀμνύειν, ὅτι ‘Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.’ καὶ 75
εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ

εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον, &c. *M.*

[60] + πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων. [64] λέγω ὑμῖν ἀπαρτὶ, ὄψεσθε. [65] + αὐτοῦ. [70] + αὐτῶν. [71] ∾ λέγει αὐτοῖς· Ἐκεῖ καὶ, &c. Comp. xix. 2; xxvii. 36. [74] καταναθεματίζειν, *M.* Comp. Mark xiv. 71.

[75] ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, [a] ὅτι ‘ Πρὶν [a] ver. 34.
‘ ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.’ καὶ ἐξελθὼν
ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

1 XXVII. ‖ Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον ‖ Mark 15.1 Luke 22.1.
πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ John 18.28.
2 τοῦ Ἰησοῦ, [c] ὥςτε θανατῶσαι αὐτόν. καὶ δήσαντες [c] ch. 26. 59.
αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ
τῷ ἡγεμόνι.
3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη,
μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχ-
4 ιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων· ‘ Ἥμαρτον παρα-
‘ δοὺς αἷμα [4] ἀθῶον.’ οἱ δὲ εἶπον· ‘ Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ
5 ‘ ὄψει.’ καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε,
6 καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. [d] Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, λαβόντες τὰ [d] Act. 1. 18.
ἀργύρια, εἶπον· ‘ Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβ-
7 ‘ ανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.’ συμβούλιον δὲ λαβόντες,
ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν
8 τοῖς ξένοις. [e] διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, [e] Act. 1. 19.
9 ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου
τοῦ προφήτου λέγοντος, “ [f] Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα [f] Zech.11.12.
“ ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν [9] ἐτιμήσαντο
10 “ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ
“ κεραμέως· καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος.”
11 ‖ [g] Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ‖ Mark 15.2
ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων· ‘ [h] Σὺ εἶ ὁ βασιλ- ..15. Luke 23.2,
‘ εὺς τῶν Ἰουδαίων;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· ‘ Σὺ λέγ- 3,17.-25. John 19.14,
12 ‘ εις.’ καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων 16. [g] 1Tim.6.13.
13 καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει [h] Jno. 18. 33
αὐτῷ ὁ Πιλάτος· ‘ Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυρ- ..37.
14 ‘ οῦσι;’ καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ [14] πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα,
ὥςτε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.
15 [i] Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ [i] Jno.18.39

[75] ∾ ῥήματος Ἰησοῦ. [4] ∾ δίκαιον. Comp. ver. 24; xxiii. 35; xxvii. 24. [9] ὃν ἐτιμήσαντο, ἀπὸ υἱῶν, &c. [14] Bez. and several Verss. om. πρὸς οὐδὲ.

ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον. εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπί- 16
σημον, λεγόμενον Βαραββᾶν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, 17
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· ‘Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν;
‘Βαραββᾶν, ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;’ ᾔδει 18
γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. Καθημένου δὲ 19
αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ
αὐτοῦ, λέγουσα· ‘Μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ
‘γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ’ ὄναρ δι’ αὐτόν.’ Οἱ δὲ ἀρχ- 20
ιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτ-
ήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
a Act. 3. 14. [a]ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· ‘Τίνα θέλετε ἀπὸ 21
‘τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘Βαραββᾶν.’
λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· ‘Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν, τὸν 22
λεγόμενον Χριστόν;’ λέγουσιν [22]αὐτῷ πάντες· ‘Σταυρ-
‘ωθήτω.’ ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· ‘Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;’ 23
οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες· ‘Σταυρωθήτω.’ Ἰδὼν 24
δὲ ὁ Πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος
b Deut. 21. 6, 7. γίνεται, [b]λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι
τοῦ ὄχλου, λέγων· ‘Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος [24]τοῦ
‘δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε.’ καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ 25
c ch. 23. 30-37. λαός, εἶπε· ‘[c]Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα
Heb. 10. 28-30. ‘ἡμῶν.’ Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν· τὸν δὲ 26
Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ.
‖ Mark 15. 16-20. John 19. 1-6. ‖Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν 27
Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ’ αὐτὸν ὅλην
τὴν σπεῖραν. καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, περιέθηκαν αὐτῷ 28
χλαμύδα κοκκίνην. καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, 29
ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον [29]ἐπὶ τὴν
δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες· ‘Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
d ch. 26. 67. Is. 50. 6. ‘δαίων.’ καὶ [d]ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλ- 30
αμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε 31
ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐν-
έδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
τὸ σταυρῶσαι.

[22] = αὐτῷ. [24] + τοῦ δικαίου [29] ∽ ἐν τῇ δεξιᾷ.

32 ‖ Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι ‖ Mark 15.21
Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. ..28 Luke 23. 26
33 καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, [33] ὅ ἐστι ..34. John 19. 16
[33] λεγόμενος Κρανίου τόπος, [a] ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν [33] ὄξος ..24. a Ps. 69. 21
34 μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.
35 Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
36 βάλλοντες κλῆρον.[35] καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν
37 ἐκεῖ. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν
αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην,—" Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ
38 " βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων." [b] Τότε σταυροῦνται σὺν b Is. 53. 12.
αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.
39 ‖ [c] Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κιν- ‖ Mark 15.29
40 οῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, ' [d] Ὁ καταλύων .35 Luke 23. 35
' τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σε- .45. c Ps. 22. 7.
' αυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.' d ch. 26. 61 Jno. 2. 19.
41 ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμ-
42 ματέων καὶ πρεσβυτέρων, ἔλεγον· ' Ἄλλους ἔσωσεν,
' [42] ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· [42] εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι,
' καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν [42] αὐτῷ.
43 ' [e] πέποιθεν ἐπὶ τὸν Θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει e Ps. 22. 8.
44 ' αὐτόν· εἶπε γάρ, ὅτι "Θεοῦ εἰμι υἱός." τὸ δ' αὐτὸ καὶ
οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ [44] ὠνείδιζον αὐτόν.
45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν
46 γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης. [f] περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν f Ps. 22. 1. Is. 53. 10.
ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ' Ἠλὶ, ἠλί·
' λαμὰ σαβαχθανί;' τοῦτ' ἔστι· ' Θεέ μου, Θεέ μου· ἱνατί
47 με ἐγκατέλιπες;' τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες

[33] ὅς ἐστι. *M.* [33] + λεγόμενος. Some MSS. read λεγόμενον;—others μεθερμηνευόμενον. Comp. i. 23; Mark v. 41; xv. 22, 34. [33] ∾ οἶνον. Comp. Mark xv. 23. [35] † ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. [Ps. xxii. 18.]—ins. in *M.* prob. from John xix. 24. [42] ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; [43] + εἰ. [42] ∾ ἐπ' αὐτῷ. Comp. xxi. 25, 32. [44] ὠνείδιζον αὐτῷ. *M.* Comp. v. 11; xi. 20; Mark xv. 32; xvi. 14.

‖ Mark 15.36, ἔλεγον, ὅτι ‘‘Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.’ ‖ καὶ εὐθέως δραμὼν 48
37. John 19.29, εἷς ἐξ αὐτῶν, ᵃ καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους
30. a Ps. 69 21. καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· 49
‘‘Ἄφες· ἴδωμεν, εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.’

Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκε τὸ 50
πνεῦμα.

‖ Mark 15.38 ‖ Καὶ ἰδοὺ, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο 51
..41. Luke 23.45, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη καὶ αἱ πέτραι
47..49. ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν· καὶ πολλὰ 52
σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, καὶ ἐξελθόντες 53
[53] ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰςῆλθον εἰς
τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ὁ δὲ 54
ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν,
ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γενόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα,
λέγοντες· ‘‘Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.’

b Lu. 8. 2. ᵇἮσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωρ- 55
οῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλι-
c ch. 15. 39. λαίας διακονοῦσαι αὐτῷ· ἐν αἷς ἦν Μαρία ᶜἡ Μαγδαλ- 56
ηνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ [56] Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ
ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

‖ Mark 15.42 ‖ Ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ 57
..47. Luke 23.50 Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε
..56. John 19.38 τῷ Ἰησοῦ. οὗτος προςελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ 58
..42. σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι
d Is. 53. 9. τὸ σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ᵈἐνετύλιξεν αὐτὸ 59
σινδόνι καθαρᾷ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνη- 60
μείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προςκυλίσας λίθον
μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία 61
ἡ Μαγδαληνὴ [61] καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι
τοῦ τάφου.

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχ- 62
θησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγον-
τες· ‘Κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, 63
‘“Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.” κέλευσον οὖν ἀσφαλ- 64

[53] ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰςῆλθον εἰς τὴν, &c. [56] Ἰωσήφ. Comp. xiii. 55. [61] Καὶ ἄλλη.

‘ ισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόν-
‘ τες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ[64] κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσι τῷ
‘ λαῷ, “ Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,” καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη
65 ‘ πλάνη χείρων τῆς πρώτης.’ ἔφη[65] αὐτοῖς ὁ Πιλάτος·
‘ Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε, ὡς οἴδατε.’
66 οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες
τὸν λίθον, [66] μετὰ τῆς κουστωδίας.

1 XXVIII. ‖ [1] Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν | Mark 16.1 -8.
σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ [a] ἡ ἄλλη Μαρία, a Lu. 24. 10.
θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς ἐγένετο μέγας·
2 ἄγγελος γὰρ Κυρίου, καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν
ἀπεκύλισε τὸν λίθον[2] ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω
3 αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτ-
4 οῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν
5 οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί· ‘ Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς·
6 ‘ οἶδα γὰρ, ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. [b] οὐκ b ch. 12. 40; & 16.21;
‘ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν & 17.23.
7 ‘ τόπον, ὅπου ἔκειτο [c] ὁ Κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι c ch. 26. 32.
‘ εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκ-
‘ ρῶν· καὶ ἰδοὺ, προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ
8 ‘ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ, εἶπον ὑμῖν.’ Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ
ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμ-
9 ον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. [9] ὡς δὲ ἐπορεύ-
οντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ὁ Ἰησοῦς
ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων· ‘ Χαίρετε.’ αἱ δὲ προσελθ-
οῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν
10 αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘ Μὴ φοβεῖσθε.
‘ [d] ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν d Act. 1.3.11
‘ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.’
11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, τινὲς τῆς κουστωδίας

[64] † *νυκτὸς*, ins. in *M*. Comp. xxviii. 13. [65] † *δὲ*, ins. in *M*.
[66], [1] Some MSS. om. *δὲ*, and read *μετὰ τῆς κουστωδίας, ὀψὲ σαββάτων. Τῇ ἐπιφωσκ.* &c. [2] + *ἀπὸ τῆς θύρας*. Comp. xxvii. 60; Mark xvi. 3. [9] = *Ὡς δὲ* to *μαθηταῖς αὐτοῦ*

ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν
ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβ- 12
υτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν
τοῖς στρατιώταις, λέγοντες· ‘Εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ 13
‘αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμω-
‘μένων.’ καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς 14
πείσομεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ 15
λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ
διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς
σήμερον.
a ch. 26. 32. [a]Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 16
εἰς τὸ ὄρος, οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες 17
αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προς- 18
b ch. 11. 27. Jno. 3. 35; & 13. 3; & 17. 2. Heb. 1. 2; & 2. 8. c Mk. 16. 15. Lu. 24. 47 .49.
ελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων· ‘[b]Ἐδόθη μοι
‘πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. [c]πορευθέντες 19
‘[19]μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς
‘τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμ-
‘ατος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλά- 20
‘μην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
‘ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.’[20]

[19] † οὖν. ins. in *M.* [20] † ἀμήν ins. in *M.*

THE

GOSPEL OF ST. MARK.

LITTLE or nothing is certainly known of the personal history of this Evangelist. It is very generally admitted that he is alluded to in 1 Pet. v. 13; but it is disputed whether he is the John Mark, cousin of Barnabas, mentioned in Acts xii. 12, 25; xiii. 5, 17; xv. 37, 39, and in St. Paul's Epistles, Col. iv. 10; 2 Tim. iv. 11. Most, however, consider that Mark the Evangelist, and John Mark, are identical.

From some expressions in the Gospel, and from Peter's affectionate mention of him in his first Epistle (v. 13), it has been concluded that Mark was a convert under Peter's preaching, and one of his most faithful followers and intimate friends. It is probable that he accompanied St. Peter to Rome, and wrote his Gospel there under his preaching. According to a mere tradition, Mark was sent by Peter as a missionary into Egypt, where he founded several churches, and afterwards died, but probably not by martyrdom.

The time when Mark wrote his Gospel is not ascertained. Dr. Lardner has fixed the date of it in A. D. 64; but Dr. Townson (with whom Dr. Burton agrees) fixes it about 58. Mr. Greswell assigns an earlier date to it, 54 or 55. There is good evidence for regarding the Apostle Peter as the authority from whom Mark so derived his information, that John the Presbyter (himself an immediate disciple of our Lord when on earth) says, " he erred in nothing."

‘τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;’ καὶ ἐπηρώτα αὐτ- 5
ούς· ‘Πόσους ἔχετε ἄρτους;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘Ἑπτά.’ καὶ 6
παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι 7
[7]καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν πε- 8
ρισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας. Ἦσαν δὲ [9]οἱ 9
φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

‖ Matt. 15. 39; & 16. 1-4. ‖ Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν 10
a Mat. 12. 38. αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. [a]καὶ ἐξῆλθον οἱ 11
Lu. 11. 29. Jno. 6. 30; Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ'
& 8. 6. αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. καὶ 12
ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει· ‘Τί ἡ γενεὰ
‘αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται
‖ Matth. 16. 4-12. ‘τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.’ ‖ Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς 13
πάλιν [13]εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον 14
b Lu. 12. 1. οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. [b]καὶ διεστέλλετο αὐτ- 15
οῖς, λέγων· ‘Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισ-
‘αίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.’ καὶ διελογίζοντο πρὸς 16
c ch. 6. 52. ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ‘[c]Ἄρτους οὐκ ἔχομεν.’ καὶ 17
γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· ‘Τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτ-
‘ους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; [17]ἔτι πεπωρ-
‘ωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες 18
‘οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ
d ch. 6. 41. ‘[18]μνημονεύετε; [d]ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς 19
‘τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασ-
e ver. 8. ‘μάτων ἤρατε;’ λέγουσιν αὐτῷ· ‘Δώδεκα.’ ‘[e]Ὅτε δὲ 20
‘τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων
‘πληρώματα κλασμάτων ἤρατε;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘Ἑπτά.’
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ‘Πῶς οὐ συνίετε;’ 21

‖ Καὶ [22]ἔρχεται εἰς [22]Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ 22

[7] + καὶ αὐτά. [9] = οἱ φαγόντες. [13] = εἰς τὸ πλοῖον. Comp. Matth. xv. 39. [17] + ἔτι. [18] μνημονεύετε, ὅτε, &c. [22] ∾ ἔρχονται. Comp. iii. 20; x. 46; xi. 15. [22] ∾ Βηθανίαν.

τυφλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται·
23 [a]καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν a ch. 7. 32, 33.
αὐτὸν ἔξω [b]τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, b Lu. 9. 10.
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν, εἴ τι βλέπει.
24 καὶ ἀναβλέψας, ἔλεγε· ‘ Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους [24]ὡς
25 ‘ δένδρα περιπατοῦντας.’ εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, [25]καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀνα-
βλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς
26 [25]ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς [26]οἶκον αὐτοῦ,
λέγων· ‘ Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰςέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ
‘ ἐν τῇ κώμῃ.’
27 ‖ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς ‖Matth. 16. 13 -20.
κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπ- Luke 9. 18
ηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς· ‘ Τίνα με -21.
28 ‘ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;’ οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· ‘ Ἰω-
‘ άννην τὸν βαπτιστήν· καὶ ἄλλοι, Ἠλίαν· ἄλλοι δὲ, ἕνα
29 ‘ τῶν προφητῶν.’ καὶ αὐτὸς [29]λέγει αὐτοῖς· ‘ Ὑμεῖς δὲ
‘ τίνα με λέγετε εἶναι;’ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ·
30 ‘ Σὺ εἶ ὁ Χριστός.’ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ
31 λέγωσι περὶ αὐτοῦ. ‖ [c]Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ‖Matth. 16. 21 -28.
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀπο- Luke 9. 22 -27.
δοκιμασθῆναι [31]ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων [31]καὶ τῶν ἀρχ- c ch. 9. 31;
ιερέων καὶ τῶν γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ & 10 33. Mat. 17. 22;
32 τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. & 20. 18. Lu. 18. 31,
33 Καὶ προςλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν & 24 7.
αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων· ‘ Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ·
‘ ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.’
34 [d]Καὶ προςκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς d Mat. 10. 38. Lu. 14. 27.
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· ‘ [34]Ὅςτις θέλει ὀπίσω μου [34]ἀκο-

[24] ∾ ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ, περιπατοῦντας. [25] + καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· [25] ∾ ἅπαντα, or πάντα. [26] † τὸν, ins. in *M.* [29] ∾ ἐπηρώτα αὐτούς· [31] ∾ ὑπὸ. Comp. Matth. xvi. 21; Luke ix. 22. [31] ∾ καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, *M.* [31] ∾ Εἴ τις. Comp. iv. 23; vii. 16, and elsewhere. [34] ἐλθεῖν. Comp. Matth. xvi. 24.

‘ λουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
‘ αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν 35
‘ αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ [35]τὴν
‘ ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, [35]σώσει
‘ αὐτήν. (τί γὰρ ὠφελήσει [36]ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ 36
a Ps. 49. 7. ‘ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; [a]ἢ 37
‘ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;)
b Mat. 10.33. Lu. 12. 8, 9. ‘ [b]ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ 38
Ro. 1. 16. ‘ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
2Tim. 2.12, 13. ‘ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
2Pet. 2. 1. 1 Jno. 2. 23. ‘ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.’

IX. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ‘Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί 1
‘ τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θαν-
‘ άτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν
‘ ἐν δυνάμει.’
‖ Matth. 17.1-8. ‖ Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν 2
Luke 9. 28-36. Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ [2]Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει
αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη
ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβ- 3
οντα, λευκὰ λίαν [3]ὡς χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ
δύναται [3]λευκᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ· 4
καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 5
Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· ‘Ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
‘ εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ
‘ μίαν καὶ Ἠλίᾳ μίαν.’ οὐ γὰρ ᾔδει τί [6]λαλήσῃ· [6]ἦσαν 6
γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· 7
c Is. 42. 1. Mat. 3. 17. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης·[7] ‘ [c]Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
Lu. 3. 22. ‘ μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.’ καὶ ἐξάπινα περι- 8
2Pet. 1. 17 βλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον

[35] τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, M. + τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. [35] † οὗτος. ins. in M. Comp. Luke ix. 24. [36] ∾ ἄνθρωπος. [2] † τὸν, ins. in M. [3] = ὡς χιών. Comp. Matth. xvii. 2. [3] Several good MSS. and some Vers. ins. οὕτω before λευκᾶναι.

[6] ∾ λαλήσει others ἀποκριθῇ· [6] ∾ ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο. [7] † λέγουσα· ins. in M. prob. from Matth. & Luke.

9 μεθ' ἑαυτῶν. ‖ Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ‖ Matth. 17. 9 ..13
διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ
10 μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ
τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς, συζητοῦντες τί ἐστι
11 [10]τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες,
ὅτι 'Λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, [a]ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν a Mal. 4. 5
12 'πρῶτον;' ὁ δὲ [12]ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 'Ἠλίας μὲν
'ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται
'ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, [b]ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ b Ps. 22. 6. Is. 53. 3..8.
13 'ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, [c]ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, Dan. 9. 26.
'καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται c Lu. 1. 17. Mat. 11. 14.
'ἐπ' αὐτόν.'
14 ‖ Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν ‖ Matth. 17. 14 ..21
15 περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ Luke 9. 37 ..42.
εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος [15]ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προς-
16 τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησεν [16]αὐτούς·
17 'Τί συζητεῖτε [16]πρὸς αὐτούς;' καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ
ὄχλου εἶπε· 'Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε
18 'ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ,
'ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας [18]αὐτ-
'οῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ
19 'ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.' ὁ δὲ [19]ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει· 'Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
20 'ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.' καὶ
ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν [20]αὐτὸν, [d]εὐθέως d ch. 1. 26.
τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς,
21 ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ·
22 'Πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ;' ὁ δὲ
εἶπε· 'Παιδιόθεν· καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς [22]πῦρ
'ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ', εἴ τι
23 'δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.' ὁ

[10] ∾ ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. [12] ∾ ἔφη αὐτοῖς. Comp. Matth. xvii. 11. [15] ∾ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν. [16] ∾ τοὺς γραμματεῖς· M. [16] ∾ πρὸς αὐτούς. [18] = αὐτοῦ. [19] ἀποκριθεὶς αὐτῷ, M., others = αὐτοῖς. [20] ∾ αὐτὸν τὸ πνεῦμα, εὐθὺς, &c. [22] Several good MSS. ins. τό.

a Lu. 17. 6. δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· a [23] Τὸ, ‘ εἰ δύνασαι [23] πιστεῦσαι
‘ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.’ καὶ εὐθέως κράξας ὁ 24
πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· ‘ Πιστεύω· [24]
‘ βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.’ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπι- 25
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
λέγων αὐτῷ· ‘ Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
‘ ἐπιτάσσω· ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰςέλθῃς εἰς
‘ αὐτόν.’ καὶ [26] κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας, ἐξῆλθε. 26
καὶ ἐγένετο ὡςεὶ νεκρὸς, ὥςτε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
θανεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς, κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν 27
αὐτόν· καὶ ἀνέστη.

Καὶ εἰςελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 28
ἐπηρώτων αὐτὸν κατ’ ἰδίαν· ‘ Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν 29
‘ ἐκβαλεῖν αὐτό;’ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Τοῦτο τὸ γένος ἐν
‘ οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προςευχῇ καὶ νηστείᾳ.’

‖ Matth.17.22 -23. Luke 9.43 -45. John 7. 1.
‖ Καὶ ἐκεῖθεν, ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς 30
Γαλιλαίας· καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα τὶς γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ 31
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ‘ Ὁ υἱὸς τοῦ
‘ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀπο-
‘ κτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς [31] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
‘ ἀναστήσεται.’ οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα καὶ ἐφοβοῦντο 32
αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

‖ Matt.17.24. ‖ Matth.18.1 -35. Luke 9.46 -50.
‖ Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. ‖ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γεν- 33
όμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· ‘ Τί ἐν τῇ ὁδῷ [33] πρὸς ἑαυτοὺς
‘ διελογίζεσθε;’ οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διε- 34
λέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε 35
b ch. 10. 43. τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ b Εἴ τις θέλει πρῶτος
‘ εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.’
c ch. 10. 16. c Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ 36
d Mat. 10.40. Jno. 13 20. ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ d Ὃς ἐὰν ἓν τῶν 37
‘ τοιούτων παιδίων δέξεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
‘ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
‘ τὸν ἀποστείλαντά με.’

[23] Some good MSS. om. τό. [23] + πιστεῦσαι· or πιστεῦσαι; [24] + Κύριε· ins. in *M*. [26] κρᾶξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, *M*. [31] ∽ μετὰ τρεῖς ἡμέρας. [33] = πρὸς ἑαυτούς.

38 ’Απεκρίθη δὲ αὐτῷ [38]’Ιωάννης, λέγων· ‘ Διδάσκαλε,
‘ εἴδομέν τινα [38] τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια.[38]
39 ‘ καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, [38]ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.’ ὁ δὲ
’Ιησοῦς εἶπε· ‘ Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς
‘ ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ
40 ‘ κακολογῆσαί με. [a]ὃς γὰρ οὐκ ἔστι [40]καθ’ ὑμῶν, ὑπὲρ a Mat 12.30.
41 ‘ ὑμῶν ἐστιν. [b]ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος b Mat.10.42.
‘ [41]ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
42 ‘ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. [c]Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ c Lu. 17.1,2.
‘ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλὸν ἐστιν
‘ αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται [42]λίθος μυλικὸς περὶ τὸν
43 ‘ τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. [d]Καὶ d Mat.5. 29. Deut. 13.6.
‘ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν
‘ σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰςελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
‘ ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, [43]εἰς τὸ πῦρ τὸ
44 ‘ ἄσβεστον, [44][e]ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ e Is. 66. 24.
45 ‘ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ
‘ σε, ἀπόκοψον αὐτὸν· καλόν ἐστί σοι εἰςελθεῖν εἰς τὴν
‘ ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
46 ‘ τὴν γέενναν, [45]εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, [46]ὅπου ὁ σκώληξ
47 ‘ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν
‘ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν
‘ σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
‘ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
48 ‘ [47]τοῦ πυρὸς, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ
49 ‘ πῦρ οὐ σβέννυται. [f]Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ f Lev. 2. 13.
50 ‘ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. [g]καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν g Lu. 14. 34, 35

[38] † ὁ, ins. in *M.* [39] † ἐν, ins. in *M.* Comp. ver. 41; x. 9, 10. Some MSS. read ἐπὶ τῷ ὀνόμ. Comp. ver. 37, and xiii. 6; Luke i. 59; ix. 49. [38] † ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· ins. in *M.* [38] = ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. [40] καθ’ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, *M.* [41] ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι, *M.* Comp. Matth. xviii. 6; Luke xvii. 2; Rev. xviii. 21, 22. [42] ∾ μύλος ὀνικὸς. Comp. Matth. v. 29. [43] + εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [44, 46] + ὅπου to σβέννυται. [45] = εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [47] + τοῦ πυρὸς.

δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε
a Jno. 13, 34, 35. Ro. 12. 10, 18; & 14. 19. ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, [a] καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

‖ Matth. 19 1 ..12. X. ‖ Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδ- 1
αίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συμπορεύονται
πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν· καί, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς. Καὶ προςελθόντες [2] Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτ- 2
όν· ‘ Εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι;’ πειράζοντες
αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Τί ὑμῖν ἐνετείλ- 3
b Deut. 24. 1. ‘ ατο Μωσῆς;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘ [b] Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον 4
Jer. 3. 1. Mat. 5. 31. ‘ ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 5
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
Gen. 1. 27; & 5. 2. ‘ ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. [c] ἀπὸ δὲ ἀρχῆς 6
d Gen. 2. 24. ‘ κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός. “ [d] Ἕν- 7
1 Cor. 6. 16. Eph. 5. 31. “ εκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ
“ τὴν μητέρα καὶ προςκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
“ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν·” ὥςτε 8
‘ οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, 9
‘ ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.’ Καὶ [10] ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ 10
μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ 11
e Mat. 5. 32. λέγει αὐτοῖς· ‘ [e] Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
Lu. 16. 18. 1 Cor. 7. 10, ‘ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ 12
11. ‘ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.’
‖ Matth. 19. 13 ..30. ‖ Καὶ προςέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ 13
Luke 18. 15 δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προςφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς 14
..30. f 1 Cor. 14. 20. ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ [f] Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχ-
1 Pet. 2. 2. ‘ εσθαι πρός με, [14] μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
‘ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν 15
‘ μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
g ch. 9. 36, 37. Lu. 9. 47, 48. ‘ εἰςέλθῃ εἰς αὐτήν.’ [g] καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς 16
τὰς χεῖρας ἐπ’ αὐτά, ηὐλόγει αὐτά.
Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προςδραμὼν εἷς 17
καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν· ‘ Διδάσκαλε
‘ ἀγαθέ, τί ποιήσω, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;’ 18
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ‘ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς

[2] † οἱ, ins. in M. [10] ∽ εἰς τὴν οἰκίαν. [14] † καί, ins. in M.

18 ‘ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας· “Μὴ
“μοιχεύσῃς· [19]μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο-
“μαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου
20 “καὶ τὴν μητέρα.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ‘Δι-
‘δάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.’
21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ‘Ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, [a]ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ [a] Mat. 6. 19. Lu. 12. 33 & 16. 9
‘δὸς [21]τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ
22 ‘δεῦρο, ἀκολούθει μοι, [21]ἄρας τὸν σταυρόν.’ ὁ δὲ στυγ-
νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων
23 κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘[a]Πῶς δυςκόλως οἱ τὰ χρήματα [a] Job 31. 24..28. 1 Tim. 6. 17.
24 ‘ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελεύσονται.’ οἱ
δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· ‘Τέκνα, πῶς
‘δύςκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ [24]τοῖς χρήμασιν
25 ‘εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν. εὐκοπώτερόν
‘ἐστι κάμηλον διὰ [25]τῆς τρυμαλιᾶς [25]τῆς ῥαφίδος [25]διελθ-
‘εῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν.’
26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς·
27 ‘Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;’ ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
λέγει· ‘Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ’ οὐ παρὰ [27]τῷ
‘Θεῷ· [27][b]πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.’ [b] Mat. 19.26 Lu. 1. 37.
28 [28]Ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· ‘Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφή-
29 ‘καμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.’ ἀποκριθεὶς
[29]ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν, ὃς
‘ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα, ἢ
‘μητέρα [29]ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ
‘[29]καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατοντα-

[19] + μὴ φονεύσῃς· [21] = τοῖς. Comp. ch. xiv. 5, 7; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [21] = ἄρας τὸν σταυρόν. Comp. viii. 34; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [24] = τοῖς. [25] + τῆς, twice. Comp. Matth. xix. 24; Luke xviii. 25. [25] ⟳ εἰςελθεῖν. Comp. Luke xviii. 25. [27] + τῷ. [27] + πάντα to θεῷ. [28] † Καὶ, ins. in M. [29] † δὲ, ins. in M. [29] + ἢ γυναῖκα. [29] καὶ τοῦ εὐαγγελίου, M.

'πλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς 30
'καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ αγροὺς μετὰ
'διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
'πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ [31] ἔσχατοι 31
'πρῶτοι.'
‖ Matth. 20.17–19. Lu. 18. 31–34. ‖ Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ 32
ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐθαμβοῦντο καὶ ἀκολ-
ουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώ-
δεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν,
ὅτι 'Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ 33
'ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ [33] τοῖς
'γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ
a ch. 14. 65. Ps. 22. 6. 7, 13. 'παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι [a]καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, 34
'καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ
'ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ [34] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.'
‖ Matth. 20. 20–23. ‖ Καὶ προςπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης 35
οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· 'Διδάσκαλε, θέλομεν, ἵνα ὃ
'ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν.' ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· '[36] Τί 36
'θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν;' οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Δὸς ἡμῖν, 37
'ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν
b Lu. 12. 50. 'ἐν τῇ δόξῃ σου.' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· '[b] Οὐκ οἴδατε, 38
'τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,
'[38] καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;'
οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Δυνάμεθα.' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτ- 39
οῖς· 'Τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε· καὶ τὸ βάπ-
c Mat. 25. 34. 'τισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· [c] τὸ δὲ καθίσαι 40
'ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων [40] οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,
'ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.' Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο 41
ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ὁ δὲ Ἰησοῦς 42
d Lu. 22. 25. προςκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς· '[d] Οἴδατε, ὅτι οἱ
'δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ

[31] † *οἱ*, ins. in *M*. Comp. Matth. xix. 30. [33] = *τοῖς*. Comp. Matth. xx. 18. [34] ∽ *μετὰ τρεῖς ἡμέρας*. Comp. viii. 31; ix. 31; Matth. xx. 19; Luke xviii. 33. [36] ∽ *Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν*. Comp. ver. 51; xiv. 12; xv. 12. [38] ∽ *ἢ*. [40] † *μου*, ins. in *M*.

43 ‘ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ
‘ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν,
44 ‘ ἔσται ὑμῶν διάκονος· [a] καὶ ὃς [44] ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι a ch. 9. 35. 1 Pet. 5. 3.
45 ‘ πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· [b] καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ b Jno. 13 14.
‘ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ Phil. 2. 7. Eph. 1. 7.
‘ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.’ 1 Tim. 2. 6.
46 ‖ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ· καὶ ἐκπορευομένου [46] αὐτοῦ ‖ Math 20.29. Luke 19.1.
ἀπὸ Ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,
[46] υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς, ἐκάθητο παρὰ τὴν
47 ὁδὸν προςαιτῶν. ‖ καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ‖ Matth. 20.30 ..34
ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· ‘ Ὁ υἱὸς Δαυΐδ, Ἰησοῦ,
48 ‘ ἐλέησόν με.’ καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ·
49 ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· ‘ Υἱὲ Δαυΐδ, ἐλέησόν με.’
καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι
50 τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ· ‘ Θάρσει, [50] ἔγειρε· φωνεῖ σε.’
51 ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν
Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Τί
‘ θέλεις ποιήσω σοι;’ ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· ‘ [51] Ῥαβ-
52 ‘ βουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.’ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· c ch. 5. 34. Mat. 9. 22.
‘ [c] Ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.’ καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε,
καὶ ἠκολούθει [52] αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

1 XI. Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς [1] Ἱερουσαλὴμ, εἰς Βηθφαγὴ ‖ Matth. 21.1 ..11,17.
καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο Luke 19.29 ..44.
2 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ Ὑπάγετε εἰς
‘ τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰςπορευό-
‘ μενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς
3 ‘ ἀνθρώπων κεκάθικε· [2] λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ
‘ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, “Τί ποιεῖτε τοῦτο;” εἴπατε, ὅτι
“Ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει·” καὶ εὐθέως αὐτὸν [3] ἀπο-

[44] ἂν, *M.* [46] ∾ αὐτοῦ ἐκεῖθεν, ἀπὸ, &c. Comp. Matth. xx. 29. [46] ∾ ὁ υἱὸς. [50] ἔγειραι, *M.* [51] Ῥαββονὶ, *M.* [52] τῷ Ἰησοῦ, *M.* [1] ∾ Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς Βηθανίαν, πρὸς [Many good MSS. read Ἱεροσόλυμα, correctly, acc. to Schulz.] [2] ∾ λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. [3] ἀποστελεῖ, *M.* The Vat. & Bez. MSS. with some others, read ἀποστέλλει πάλιν, &c.

'στέλλει ὧδε.' ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον [4] πῶλον δεδεμένον 4
πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.
καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· 'Τί ποιεῖτε 5
'λύοντες τὸν πῶλον;' οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς [6] ἐνετείλ- 6
ατο ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ [7] ἤγαγον τὸν 7
2 Ki. 9. 13. πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, [a] καὶ [7] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ
b Zech. 9. 9. Jno. 12. 14. ἱμάτια αὐτῶν· [b] καὶ ἐκάθισεν [7] ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ 8
ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στοιβάδας
ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.
c Ps. 118. 25, 26. [c] καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, [9] λέγ- 9
οντες· ''Ωσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
'Κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία [10] τοῦ πατρὸς 10
'ἡμῶν Δαυΐδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.' Καὶ εἰςῆλθεν 11
εἰς Ἱεροσόλυμα [11] ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψ-
άμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς
Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.
‖ Matth. 21. 18 ..22. ‖ Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, 12
ἐπείνασε· καὶ ἰδὼν συκῆν [13] μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, 13
ἦλθεν, εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν,
οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ 14
ἀποκριθεὶς [14] εἶπεν αὐτῇ· 'Μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα
[14] μηδεὶς καρπὸν φάγοι.' καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 15
‖ Math. 21. 12, 13. Luke 19. 45 ..48. ‖ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ εἰςελθὼν [15] εἰς τὸ ἱερὸν,
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν
τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς
καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε
καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τὶς διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. 16
d 1 Ki. 8. 29. καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς· 'Οὐ γέγραπται, [d] ὅτι "'Ο 17
Is. 56. 7. Jer. 7. 11. "οἶκός μου οἶκος προςευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνε-
e Jno. 7. 19. "σιν;" ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.' [e] Καὶ 18

[4] † τὸν, ins. in *M* [6] ∽ εἶπεν. [7] ∽ φέρουσι or ἄγουσι. Comp. Matth. xxi. 7; Luke xix. 35. [7] ἐπέβαλον, *M.* [7] ∽ ἐπ' αὐτόν. [9] + λέγοντες [10] † ἐν ὀνόματι Κυρίου, ins. in *M.* [11] = ὁ Ἰησοῦς, καὶ, &c. [13] ∽ ἀπὸ μακρόθεν. Comp. v. 6. [14] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in *M.* [14] οὐδεὶς, *M.* [15] † ὁ Ἰησοῦς. ins. in *M.*

ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς
αὐτὸν [18]ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, [a]ὅτι πᾶς a ch. 1. 22.
19 ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ὀψὲ Mat. 7. 28. Lu. 4. 32.
ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.
20 Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηρ-
21 αμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει
22 αὐτῷ· ‘Ῥαββὶ, ἴδε, ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.’
καὶ ἀποκριθεὶς [22]ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ‘Ἔχετε πίστιν
23 ‘Θεοῦ. [b]ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει b Mat. 17. 20.
‘τούτῳ, “Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,” Lu. 17. 6.
‘καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι
24 ‘ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ [23]ὃ ἐὰν εἴπῃ. διὰ τοῦτο
‘λέγω ὑμῖν, [c]πάντα ὅσα [24]ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, c Mat. 7. 7
25 ‘πιστεύετε ὅτι [24]λαμβάνετε· καὶ ἔσται ὑμῖν. [d]καὶ ὅταν Lu. 11. 9
‘στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος· Jno. 14. 13; & 16. 23. Ja. 1. 5, 6.
‘ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ 1 Jno. 3. 22; & 5. 14.
26 ‘παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ d Mat. 6. 14.
‘πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώ- Eph. 4. 32. Col. 3. 13.
ματα ὑμῶν.’
27 ‖ Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ‖ Matth. 21. 23 -32.
ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχ- Luke 20. 1
ιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν -8.
28 αὐτῷ· ‘[e]Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν e Ex. 2. 14.
29 ‘ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς Act. 4. 7.
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα
‘λόγον· καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
30 ‘ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ
31 ‘ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.’ καὶ [31]ἐλογίζοντο πρὸς
ἑαυτοὺς, λέγοντες· “Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ,
“Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;” [32]ἀλλ’ ἐὰν εἴπωμεν,
32 ‘Ἐξ ἀνθρώπων,’ ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· [f]ἅπαντες γὰρ f ch. 6. 20. Mat. 3. 5, 6. & 14. 5.

[18] ∾ ἀπολέσωσιν Comp. xiv. 1, 11; iii. 6; ix. 22.
[22] ∾ Ἰησοῦς, M. Comp. i. 9. [23] = ὃ ἐὰν εἴπῃ. [24] = ἂν.
[24] ∾ ἐλάβετε. [31] ∾ διελογίζοντο. Comp. viii. 16, 17; ix. 33;
xv. 28; Luke xx. 14. [32] ∾ ἀλλ’ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων;
ἐφοβοῦντο. Some MSS. and Verss. read φοβούμεθα

a Lu. 17. 6. δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· [a] [23] Τὸ, ‘ εἰ δύνασαι [23] πιστεῦσαι
‘ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.’ καὶ εὐθέως κράξας ὁ 24
πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· ‘ Πιστεύω· [24]
‘ βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.’ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπι- 25
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
λέγων αὐτῷ· ‘ Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
‘ ἐπιτάσσω· ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰςέλθῃς εἰς
‘ αὐτόν.’ καὶ [26] κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας, ἐξῆλθε. 26
καὶ ἐγένετο ὡςεὶ νεκρὸς, ὥςτε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
θανεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς, κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν 27
αὐτόν· καὶ ἀνέστη.

Καὶ εἰςελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 28
ἐπηρώτων αὐτὸν κατ’ ἰδίαν· ‘ Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν 29
‘ ἐκβαλεῖν αὐτό;’ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Τοῦτο τὸ γένος ἐν
‘ οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προςευχῇ καὶ νηστείᾳ.’
‖ Matth. 17. 22 –23. Luke 9. 43 –45. John 7. 1. ‖ Καὶ ἐκεῖθεν, ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς 30
Γαλιλαίας· καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα τὶς γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ 31
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ‘ Ὁ υἱὸς τοῦ
‘ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀπο-
‘ κτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς [31] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
‘ ἀναστήσεται.’ οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα καὶ ἐφοβοῦντο 32
αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

‖ Matt. 17. 24. ‖ Matth. 18. 1 –35. Luke 9. 46 –50. ‖ Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. ‖ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γεν- 33
όμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· ‘ Τί ἐν τῇ ὁδῷ [33] πρὸς ἑαυτοὺς
‘ διελογίζεσθε;’ οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διε- 34
λέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε 35
b ch. 10. 43. τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ [b] Εἴ τις θέλει πρῶτος
‘ εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.’
c ch. 10. 16. [c] Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ 36
d Mat. 10. 40. Jno. 13. 20. ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ [d] Ὃς ἐὰν ἓν τῶν 37
‘ τοιούτων παιδίων δέξεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
‘ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
‘ τὸν ἀποστείλαντά με.’

[23] Some good MSS. om. τὸ. [23] + πιστεῦσαι· or πιστεῦσαι;
[24] + Κύριε· ins. in *M.* [26] κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, *M.* [31] ∽ μετὰ τρεῖς ἡμέρας. [33] = πρὸς ἑαυτοὺς.

38 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ [38]Ἰωάννης, λέγων· ‘Διδάσκαλε,
‘εἴδομέν τινα [35] τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια.[38]
39 ‘καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, [38]ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.’ ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπε· ‘Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς
‘ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ
40 ‘κακολογῆσαί με. [a]ὃς γὰρ οὐκ ἔστι [40]καθ’ ὑμῶν, ὑπὲρ [a] Mat. 12.30.
41 ‘ὑμῶν ἐστιν. [b]ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος [b] Mat. 10.42.
‘[41]ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
42 ‘ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. [c]Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ [c] Lu. 17. 1, 2.
‘ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν
‘αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται [42]λίθος μυλικὸς περὶ τὸν
43 ‘τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. [d]Καὶ [d] Mat. 5. 29. Deut. 13. 6.
‘ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν
‘σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰςελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
‘ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, [43]εἰς τὸ πῦρ τὸ
44 ‘ἄσβεστον, [44][e]ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ [e] Is. 66. 24.
45 ‘πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ
‘σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστί σοι εἰςελθεῖν εἰς τὴν
‘ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
46 ‘τὴν γέενναν, [45]εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, [46]ὅπου ὁ σκώληξ
47 ‘αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν
‘ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν
‘σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
‘Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
48 ‘[47]τοῦ πυρὸς, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ
49 ‘πῦρ οὐ σβέννυται. [f]Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ [f] Lev. 2. 13.
50 ‘πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. [g]καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν [g] Lu. 14. 34, 35.

[38] † ὁ, ins. in *M.* [38] † ἐν, ins. in *M.* Comp. ver. 41; x. 9, 10. Some MSS. read ἐπὶ τῷ ὀνόμ. Comp. ver. 37, and xiii. 6; Luke i. 59; ix. 49. [38] † ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· ins. in *M.* [38] = ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. [40] καθ’ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, *M.* [41] ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι, *M.* Comp. Matth. xviii. 6; Luke xvii. 2; Rev. xviii. 21, 22. [42] ∾ μύλος ὀνικός. Comp. Matth. v. 29. [43] + εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [44, 46] + ὅπου to σβέννυται. [45] = εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [47] + τοῦ πυρός.

δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε
a Joh. 13, 34, 35. Ro. 12. 10, 18; & 14. 19. ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, [a] καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

‖ Matth. 19. 1..12. X. ‖ Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδ- 1
αίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συμπορεύονται
πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν· καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς. Καὶ προςελθόντες [2]Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτ- 2
όν· ʻ Εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι;ʼ πειράζοντες
αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ʻ Τί ὑμῖν ἐνετείλ- 3
b Deut. 24. 1. Jer. 3. 1. Mat. 5. 31. ʻ ατο Μωσῆς;ʼ οἱ δὲ εἶπον· ʻ [b]Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον 4
ʻ ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.ʼ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 5
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ʻ Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
c Gen. 1. 27; & 5. 2. ʻ ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. [c]ἀπὸ δὲ ἀρχῆς 6
d Gen. 2. 24. 1 Cor. 6. 16. Eph. 5. 31. ʻ κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός. " [d]"Εν- 7
" εκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ
" τὴν μητέρα καὶ προςκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
" αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν·" ὥςτε 8
ʻ οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, 9
ʻ ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.ʼ Καὶ [10]ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ 10
μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ 11
e Mat. 5. 32. Lu. 16. 18. 1 Cor. 7. 10, 11. λέγει αὐτοῖς· ʻ [e]"Ος ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
ʻ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπʼ αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ 12
ʻ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.ʼ
‖ Matth. 19. 13..30. Luke 18. 15..30. ‖ Καὶ προςέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ 13
δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προςφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς 14
f 1 Cor. 14. 20. 1 Pet. 2. 2. ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ʻ [f]"Αφετε τὰ παιδία ἔρχ-
ʻ εσθαι πρός με, [14]μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
ʻ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν 15
ʻ μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
g ch. 9. 36, 37. Lu. 9. 47, 48. ʻ εἰςέλθῃ εἰς αὐτήν.ʼ [g] καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς 16
τὰς χεῖρας ἐπʼ αὐτὰ, ηὐλόγει αὐτά.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προςδραμὼν εἷς 17
καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν· ʻ Διδάσκαλε
ʻ ἀγαθὲ, τί ποιήσω, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;ʼ 18
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ʻ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς

[2] † οἱ, ins. in M. [10] ∽ εἰς τὴν οἰκίαν. [14] † καὶ, ins. in M.

19 ‘ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας· “Μὴ
“μοιχεύσῃς· [19]μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο-
“μαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου
20 “καὶ τὴν μητέρα.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ‘Δι-
‘δάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.’
21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ‘Ἓν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε,[a] ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ a Mat. 6. 19. Lu. 12. 33 & 16. 9
‘δὸς [21]τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ
22 ‘δεῦρο, ἀκολούθει μοι, [21]ἄρας τὸν σταυρόν.’ ὁ δὲ στυγ-
νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων
23 κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘[a]Πῶς δυςκόλως οἱ τὰ χρήματα a Job 31. 24..28. 1Tim. 6. 17.
24 ‘ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελεύσονται.’ οἱ
δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· ‘Τέκνα, πῶς
‘δύςκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ [24]τοῖς χρήμασιν
25 ‘εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν. εὐκοπώτερόν
‘ἐστι κάμηλον διὰ [25]τῆς τρυμαλιᾶς [25]τῆς ῥαφίδος [25]διελθ-
‘εῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν.’
26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς·
27 ‘Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;’ ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
λέγει· ‘Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ’ οὐ παρὰ [27]τῷ
‘Θεῷ· [27b]πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.’ b Mat. 10. 26 Lu. 1. 37.
28 [28]Ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· ‘Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφή-
29 ‘καμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.’ ἀποκριθεὶς
[29]ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν, ὃς
‘ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα, ἢ
‘μητέρα [29]ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ
‘[29]καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατοντα-

[19] + μὴ φονεύσῃς· [21] = τοῖς. Comp. ch. xiv. 5, 7; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [21] = ἄρας τὸν σταυρόν. Comp. viii. 34; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [24] = τοῖς. [25] + τῆς, twice. Comp. Matth. xix. 24; Luke xviii. 25. [25] ∽ εἰσελθεῖν. Comp. Luke xviii. 25. [27] + τῷ. [27] + πάντα to Θεῷ. [28] † Καὶ, ins. in M. [29] † δὲ, ins. in M. [29] + ἢ γυναῖκα. [29] καὶ τοῦ εὐαγγελίου, M.

ʻεἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Κορβᾶν (ὅ ἐστι
ʻδῶρον) ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν 12
ʻοὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυρ- 13
ʻοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν, ᾗ παρ-
ʻεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.ʼ Καὶ 14
προςκαλεσάμενος [14]πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς·
a Act. 10. 15. ʻἈκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε. [a]οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν 15
Ro. 14. 17, 20. ʻτοῦ ἀνθρώπου εἰςπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτ-
Tit. 1. 15. ʻὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπʼ αὐτοῦ, ἐκεῖνά
b Mat. 11. 15. ʻἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. [b]εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκ- 16
ʻούειν, ἀκουέτω.ʼ Καὶ ὅτε εἰςῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ 17
ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ [17]περὶ τῆς
παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς· ʻΟὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί 18
ʻἐστε; οὐ νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰςπορευόμενον εἰς
ʻτὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι; ὅτι οὐκ εἰς- 19
ʻπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλʼ εἰς τὴν κοιλίαν·
ʻκαὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται καθαρίζον πάντα τὰ
ʻβρώματα.ʼ ἔλεγε δὲ, ὅτι ʻΤὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορ- 20
c Jer. 17. 9. ʻευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. [c]ἔσωθεν γὰρ ἐκ 21
ʻτῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκ-
ʻπορεύονται· μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαὶ, πλεον-
ʻεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, 22
ʻβλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ 23
ʻπονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.ʼ
‖ Matth. 15. 21 -28. ‖ Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου 24
[24]καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰςελθὼν εἰς [24]τὴν οἰκίαν οὐδένα ἤθελε
γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ 25
περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,
ἐλθοῦσα προςέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· (ἦν δὲ ἡ 26
γυνὴ Ἑλληνὶς, [26]Συραφοινίκισσα τῷ γένει·) καὶ ἠρώτα
αὐτὸν, ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ [26]ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ʻἌφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ 27
ʻτέκνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων,

[14] ∾ πάλιν τόν. [17] ∾ τὴν παραβολήν. [24] + καὶ Σιδῶνος· [24] = τήν. [26] Συροφοίνισσα, M. [26] = ἐκ, some read ἀπό.

28 ‘ καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.’ ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει
αὐτῷ· ‘ Ναί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς
29 ‘ τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.’ καὶ εἶπεν
αὐτῇ· ‘ Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ
30 ‘ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.’ καὶ ἀπελθοῦσα εἰς
τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε [30] τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς καὶ τὴν
θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.
31 ‖ Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου [31] καὶ Σιδ- ‖ Matth. 15. 29-.31.
ῶνος, ἦλθεν [31] εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ
32 μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. [a] καὶ φέρουσιν αὐτῷ a Mat. 9. 32. Lu. 11. 14.
κωφὸν [32] μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ
33 αὐτῷ τὴν χεῖρα. [b] καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ b ch. 8. 23. Jno. 9. 6.
ὄχλου κατ’ ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ
34 ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ· καὶ
[c] ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ· c Jno. 11 41.
35 ‘ Ἐφφαθά,’ (ὅ ἐστι, ‘ διανοίχθητι.’) καὶ εὐθέως διηνοίχ-
θησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης
36 αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα
μηδενὶ εἴπωσιν· ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλ-
37 λον περισσότερον ἐκήρυσσον. καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξε- d Is. 29. 18; & 35. 4..6; & 42. 6, 7 Mat. 11. 4, 5.
πλήσσοντο, λέγοντες· ‘ [d] Καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς
‘ κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.’

1 VIII. ‖ Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, [1] παμπόλλου ὄχλου ‖ Matth. 15. 32-.38
ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος [1]
2 τοὺς μαθητὰς [1] αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· ‘ Σπλαγχνίζομαι
‘ ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη [2] ἡμέραι τρεῖς, προσμένουσί μοι
3 ‘ καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς
‘ νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
4 ‘ τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν [3] ἥκουσι.’ καὶ ἀπεκρίθησαν
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ‘ Πόθεν τούτους δυνήσεταί

[30] Several MSS. and Verss. read τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ (ὑπὸ) τὴν κλίνην, καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός. [31] ∾ ἦλθε διὰ Σιδῶνος εἰς. [31] πρὸς, *M.* Comp. iii. 7. [32] ∾ καὶ μογγιλάλον. [1] ∾ πάλιν πολλοῦ. [1] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in *M.* Comp. Matth. xv. 32. [1] + αὐτοῦ. [2] ἡμέρας, *M.* [3] Some good MSS. read ἥκασι.

'τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;' καὶ ἐπηρώτα αὐτ- 5
ούς· 'Πόσους ἔχετε ἄρτους;' οἱ δὲ εἶπον· ''Επτά.' καὶ 6
παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι 7
[7] καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν πε- 8
ρισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας. Ἦσαν δὲ [9] οἱ 9
φαγόντες ὡς τετρακιςχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

‖ Matt. 15. 39; & 16. 1..4. ‖ Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν 10
αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. [a] καὶ ἐξῆλθον οἱ 11
a Mat. 12. 38. Lu. 11. 29. Jno. 6. 30; & 8. 6. Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ'
αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. καὶ 12
ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει· 'Τί ἡ γενεὰ
'αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται
‖ Matth. 16. 4..12. 'τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.' ‖ Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς 13
πάλιν [13] εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον 14
b Lu. 12. 1. οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. [b] καὶ διεστέλλετο αὐτ- 15
οῖς, λέγων· ''Ορᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισ-
'αίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.' καὶ διελογίζοντο πρὸς 16
c ch. 6. 52. ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι '[c] Ἄρτους οὐκ ἔχομεν.' καὶ 17
γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· 'Τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτ-
'ους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; [17] ἔτι πεπωρ-
'ωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες 18
'οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ
d ch. 6. 41. '[18] μνημονεύετε; [d] ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς 19
'τοὺς πεντακιςχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασ-
e ver. 8. 'μάτων ἤρατε;' λέγουσιν αὐτῷ· 'Δώδεκα.' '[e] Ὅτε δὲ 20
'τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακιςχιλίους, πόσων σπυρίδων
'πληρώματα κλασμάτων ἤρατε;' οἱ δὲ εἶπον· ''Επτά.'
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· 'Πῶς οὐ συνίετε;' 21

‖ Καὶ [22] ἔρχεται εἰς [22] Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ 22

[7] + καὶ αὐτά. [9] = οἱ φαγόντες. [13] = εἰς τὸ πλοῖον. Comp. Matth. xv. 39. [17] + ἔτι. [18] μνημονεύετε, ὅτε, &c. [22] ∾ ἔρχονται. Comp. iii. 20; x. 46; xi. 15. [22] ∾ Βηθανίαν.

τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται·
23 [a] καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν a ch. 7. 33.
αὐτὸν ἔξω [b] τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, b Lu. 9. 10.
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν, εἴ τι βλέπει.
24 καὶ ἀναβλέψας, ἔλεγε· 'Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους [24] ὡς
25 'δένδρα· περιπατοῦντας.' εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, [25] καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀνα-
βλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς
26 [25] ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς [26] οἶκον αὐτοῦ,
λέγων· 'Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰςέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ
'ἐν τῇ κώμῃ.'
27 ‖ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς ‖ Matth. 16. 13
κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπ- -20.
ηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς· 'Τίνα με Luke 9. 18
28 'λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;' οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· ''Ιω- -21.
'άννην τὸν βαπτιστήν· καὶ ἄλλοι, Ἠλίαν· ἄλλοι δὲ, ἕνα
29 'τῶν προφητῶν.' καὶ αὐτὸς [29] λέγει αὐτοῖς· ''Υμεῖς δὲ
'τίνα με λέγετε εἶναι;' ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ·
30 'Σὺ εἶ ὁ Χριστός.' καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ
31 λέγωσι περὶ αὐτοῦ. ‖ [c] Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ‖ Matth. 16. 21
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀπο- -28.
δοκιμασθῆναι [31] ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων [31] καὶ τῶν ἀρχ- Luke 9. 22
ιερέων καὶ τῶν γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ -27.
32 τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. c ch. 9. 31; & 10 33. Mat. 17. 22; & 20. 18. Lu. 18. 31, & 24 7.
33 Καὶ προςλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων· ''Υπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ·
'ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.'
34 [d] Καὶ προςκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς d Mat. 10. 38. Lu. 14. 27.
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· '[34] Ὅςτις θέλει ὀπίσω μου [34] ἀκο-

[24] ∾ ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ, περιπατοῦντας. [25] + καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· [25] ∾ ἅπαντα, or πάντα. [26] † τὸν, ins. in *M.* [29] ∾ ἐπηρώτα αὐτούς· [31] ∾ ὑπὸ. Comp. Matth. xvi. 21; Luke ix. 22. [31] ∾ καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, *M.* [34] ∾ Εἴ τις. Comp. iv. 23; vii. 16, and elsewhere. [34] ἐλθεῖν. Comp. Matth. xvi. 24.

'λουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
'αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν 35
'αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ [35]τὴν
'ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, [35]σώσει
'αὐτήν. (τί γὰρ ὠφελήσει [36]ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ 36
a Ps. 49. 7. 'τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; [a]ἢ 37
'τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;)
b Mat. 10.33. Lu. 12. 8, 9. 'bὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ 38
Ro. 1. 16. 'γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
2Tim. 2. 12, 13. 'ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
2Pet. 2. 1. 1 Jno. 2. 23. 'δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.'

IX. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ''Αμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί 1
'τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θαν-
'άτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν
'ἐν δυνάμει.'
|| Matth. 17. 1-8. || Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν 2
Luke 9. 28-36. Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ [2]Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει
αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη
ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβ- 3
οντα, λευκὰ λίαν [3]ὡς χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ
δύναται [3]λευκᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ· 4
καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 5
Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· ''Ραββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
'εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ
'μίαν καὶ Ἠλίᾳ μίαν.' οὐ γὰρ ᾔδει τί [6]λαλήσῃ· [6]ἦσαν 6
γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· 7
c Is. 42. 1. Mat. 3. 17. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης·[7] 'cΟὗτός ἐστιν ὁ υἱός
Lu. 3. 22. 2Pet. 1. 17 'μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.' καὶ ἐξάπινα περι- 8
βλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον

[35] την ψυχὴν αὐτοῦ, M. + τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. [35] † οὗτος ins. in M. Comp. Luke ix. 24. [36] ∽ ἄνθρωπος. [2] † τὸν, ins. in M. [3] = ὡς χιών. Comp. Matth. xvii. 2. [3] Several good MSS. and some Vers. ins. οὕτω before λευκᾶναι.

[6] ∽ λαλήσει others ἀποκριθῇ· [6] ∽ ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο. [7] † λέγουσα· ins. in M. prob. from Matth. & Luke.

9 μεθ' ἑαυτῶν. ‖ Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ‖ Matth. 17. 9 ..13.
διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ
10 μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ
τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς, συζητοῦντες τί ἐστι
11 [10]τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες,
ὅτι 'Λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, [a]ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν a Mal. 4. 5
12 'πρῶτον;' ὁ δὲ [12]ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 'Ἠλίας μὲν
'ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται
'ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, [b]ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ b Ps. 22. 6. Is. 53. 3..8. Dan. 9. 26.
13 'ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, [c]ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε,
'καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται c Lu. 1. 17. Mat. 11. 14.
'ἐπ' αὐτόν.'
14 ‖ Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν ‖ Matth. 17. 14 ..21
15 περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ Luke 9. 37 ..42.
εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος [15]ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προς-
16 τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησεν [16]αὐτούς·
17 'Τί συζητεῖτε [16]πρὸς αὐτούς;' καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ
ὄχλου εἶπε· 'Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε
18 'ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ,
'ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας [18]αὐτ-
'οῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ
19 'ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.' ὁ δὲ [19]ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει· ' Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
20 'ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.' καὶ
ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν [20]αὐτὸν, [d]εὐθέως d ch. 1. 26
τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς,
21 ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ·
22 'Πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ;' ὁ δὲ
εἶπε· 'Παιδιόθεν· καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς [22]πῦρ
'ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ', εἴ τι
23 'δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.' ὁ

[10] ∾ ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. [12] ∾ ἔφη αὐτοῖς. Comp. Matth. xvii. 11. [15] ∾ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν. [16] ∾ τοὺς γραμματεῖς M. [16] ∾ πρὸς αὐτούς. [18] ≡ αὐτοῦ. [19] ἀποκριθεὶς αὐτῷ, M., others ≡ αὐτοῖς. [20] ∾ αὐτὸν τὸ πνεῦμα, εὐθὺς, &c. [22] Several good MSS. ins. τό.

a Lu. 17. 6. δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· [a][23]Τὸ, ‘ εἰ δύνασαι [23] πιστεῦσαι
‘ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.’ καὶ εὐθέως κράξας ὁ 24
πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· ‘ Πιστεύω·[24]
‘ βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.’ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπι- 25
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
λέγων αὐτῷ· ‘ Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
‘ ἐπιτάσσω· ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰςέλθῃς εἰς
‘ αὐτόν.’ καὶ [26]κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας, ἐξῆλθε. 26
καὶ ἐγένετο ὡςεὶ νεκρὸς, ὥςτε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
θανεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς, κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν 27
αὐτόν· καὶ ἀνέστη.

Καὶ εἰςελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 28
ἐπηρώτων αὐτὸν κατ’ ἰδίαν· ‘ Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν 29
‘ ἐκβαλεῖν αὐτό;’ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Τοῦτο τὸ γένος ἐν
‘ οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προςευχῇ καὶ νηστείᾳ.’

‖ Matth. 17. 22 ‖ Καὶ ἐκεῖθεν, ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς 30
..23. Luke 9. 43 Γαλιλαίας· καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα τὶς γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ 31
..45. John 7. 1. τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ‘ Ὁ υἱὸς τοῦ
‘ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀπο-
‘ κτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς [31]τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
‘ ἀναστήσεται.’ οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα καὶ ἐφοβοῦντο 32
αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

§ Matt. 17. 24. ‖ Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. ‖ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γεν- 33
‖ Matth. 18. 1 ..35. όμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· ‘ Τί ἐν τῇ ὁδῷ [33] πρὸς ἑαυτοὺς
Luke 9. 46 ..50. ‘ διελογίζεσθε;’ οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διε- 34
λέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε 35
b ch. 10. 43. τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ [b]Εἴ τις θέλει πρῶτος
‘ εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.’
c ch. 10. 16. [c]Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ 36
d Mat. 10. 40. ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ [d]Ὃς ἐὰν ἓν τῶν 37
Jno. 13 20. ‘ τοιούτων παιδίων δέξεται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
‘ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
‘ τὸν ἀποστείλαντά με.’

[23] Some good MSS. om. τὸ. [23] + πιστεῦσαι· or πιστεῦσαι;
[24] + Κύριε· ins. in M. [26] κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτ-
όν, M. [31] ∽ μετὰ τρεῖς ἡμέρας. [33] = πρὸς ἑαυτούς.

38 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ [38]Ἰωάννης, λέγων· ‘ Διδάσκαλε,
‘ εἴδομέν τινα [36] τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια.[38]
39 ‘ καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, [38]ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.’ ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπε· ‘ Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς
‘ ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ
40 ‘ κακολογῆσαί με. [a]ὃς γὰρ οὐκ ἔστι [40]καθ’ ὑμῶν, ὑπὲρ a Mat. 12.30.
41 ‘ ὑμῶν ἐστιν. [b]ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος b Mat. 10.42.
‘ [41]ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
42 ‘ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. [c]Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ c Lu. 17.1,2.
‘ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν
‘ αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται [42]λίθος μυλικὸς περὶ τὸν
43 ‘ τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. [d]Καὶ d Mat. 5. 29. Deut. 13.6.
‘ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν
‘ σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰςελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
‘ ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, [43]εἰς τὸ πῦρ τὸ
44 ‘ ἄσβεστον, [44][e]ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ e Is. 66. 24.
45 ‘ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ
‘ σε, ἀπόκοψον αὐτὸν· καλόν ἐστί σοι εἰςελθεῖν εἰς τὴν
‘ ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
46 ‘ τὴν γέενναν, [45]εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, [46]ὅπου ὁ σκώληξ
47 ‘ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν
‘ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν
‘ σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
‘ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
48 ‘ [47]τοῦ πυρὸς, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ
49 ‘ πῦρ οὐ σβέννυται. [f]Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ f Lev. 2. 13.
50 ‘ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. [g]καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν g Lu. 14. 34, 35

[38] † ὁ, ins. in *M.* [36] † ἐν, ins. in *M.* Comp. ver. 41; x. 9, 10. Some MSS. read ἐπὶ τῷ ὀνόμ. Comp. ver. 37, and xiii. 6; Luke i. 59; ix. 49. [38] † ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· ins. in *M.* [38] = ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. [40] καθ’ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, *M.* [41] ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι, *M.* Comp. Matth. xviii. 6; Luke xvii. 2; Rev. xviii. 21, 22. [42] ∾ μύλος ὀνικὸς. Comp. Matth. v. 29. [43] + εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [44, 46] + ὅπου to σβέννυται. [45] = εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [47] + τοῦ πυρὸς.

δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε
a Jno.13.34, 35. ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, a καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.
Ro. 12. 10, 18; & 14.19.

‖ Matth.19 1..12. X. ‖ Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδ- 1
αίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συμπορεύονται
πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν· καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς. Καὶ προςελθόντες [2] Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτ- 2
όν· ‘Εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι;’ πειράζοντες
αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Τί ὑμῖν ἐνετείλ- 3
b Deut.24.1. ‘ατο Μωσῆς;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘b Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον 4
Jer. 3. 1. Mat. 5. 31. ‘ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 5
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
c Gen. 1. 27; & 5. 2. ‘ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. c ἀπὸ δὲ ἀρχῆς 6
d Gen. 2. 24. ‘κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός. “d Ἕν- 7
1Cor.6.16. Eph. 5.31. “εκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ
“τὴν μητέρα καὶ προςκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
“αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν·” ὥςτε 8
‘οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, 9
‘ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.’ Καὶ [10] ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ 10
μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ 11
e Mat. 5. 32. λέγει αὐτοῖς· ‘e Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
Lu. 16. 18. 1 Cor.7.10, 11. ‘γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ 12
‘ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.’
‖ Matth.19.13..30. ‖ Καὶ προςέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ 13
Luke 18.15..30. δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προςφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς 14
f 1Cor.14.20. ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘f Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχ-
1 Pet. 2. 2. ‘εσθαι πρός με, [14] μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
‘ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν 15
‘μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
g ch.9.36,37. Lu.9.47,48. ‘εἰςέλθῃ εἰς αὐτήν.’ g καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς 16
τὰς χεῖρας ἐπ’ αὐτὰ, ηὐλόγει αὐτά.
Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προςδραμὼν εἷς 17
καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν· ‘Διδάσκαλε
‘ἀγαθὲ, τί ποιήσω, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;’ 18
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ‘Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς

[2] † οἱ, ins. in M. [10] ∽ εἰς τὴν οἰκίαν. [14] † καὶ, ins. in M.

19 ‘ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας· “Μὴ
“μοιχεύσῃς· [19] μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο-
“μαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου
20 “καὶ τὴν μητέρα.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ‘Δι-
‘δάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.’
21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ‘Ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε,[a] ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ a Mat. 6. 19. Lu. 12. 33 & 16. 9
‘δὸς [21] τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ
22 ‘δεῦρο, ἀκολούθει μοι, [21] ἄρας τὸν σταυρόν.’ ὁ δὲ στυγ-
νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων
23 κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘[a] Πῶς δυςκόλως οἱ τὰ χρήματα a Job 31. 24 ..28.
24 ‘ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελεύσονται.’ οἱ 1 Tim. 6. 17.
δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· ‘Τέκνα, πῶς
‘δύςκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ [24] τοῖς χρήμασιν
25 ‘εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν. εὐκοπώτερόν
‘ἐστι κάμηλον διὰ [25] τῆς τρυμαλιᾶς [25] τῆς ῥαφίδος [25] διελθ-
‘εῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν.’
26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς·
27 ‘Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;’ ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
λέγει· ‘Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ’ οὐ παρὰ [27] τῷ
‘Θεῷ· [27b] πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.’ b Mat. 10.26 Lu. 1. 37.
28 [28] Ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· ‘Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφή-
29 ‘καμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.’ ἀποκριθεὶς
[29] ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν, ὃς
‘ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα, ἢ
‘μητέρα [29] ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ
‘[29] καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατοντα-

[19] + *μὴ φονεύσῃς·* [21] = *τοῖς*. Comp. ch. xiv. 5, 7; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [21] = *ἄρας τὸν σταυρόν*. Comp. viii. 34; Matth. xix. 21; Luke xviii. 22. [24] = *τοῖς*. [25] + *τῆς*, twice. Comp. Matth. xix. 24; Luke xviii. 25. [25] ∾ *εἰςελθεῖν*. Comp. Luke xviii. 25. [27] + *τῷ*. [27] + *πάντα* to *θεῷ*. [28] † Καὶ, ins. in *M.* [29] † *δὲ*, ins. in *M.* [29] + *ἢ γυναῖκα*. [29] *καὶ τοῦ εὐαγγελίου*, *M.*

'πλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς 30
'καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ αγροὺς μετὰ
'διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
'πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ [31] ἔσχατοι 31
'πρῶτοι.'
‖ Matth. 20. 17 ..19. ‖ Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ 32
Lu. 18. 31 ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐθαμβοῦντο καὶ ἀκολ-
..34. ουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώ-
δεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν,
ὅτι 'Ἰδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ 33
'ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ [33] τοῖς
'γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ
a ch. 14. 65. Ps. 22. 6. 7, 13. 'παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι [a]καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, 34
'καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ
'ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ [34] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.'
‖ Matth. 20. 20 ..23. ‖ Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης 35
οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· 'Διδάσκαλε, θέλομεν, ἵνα ὃ
'ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν.' ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· '[36]Τί 36
'θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν;' οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Δὸς ἡμῖν, 37
'ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν
b Lu. 12. 50. 'ἐν τῇ δόξῃ σου.' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· '[b]Οὐκ οἴδατε, 38
'τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,
'[38]καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;'
οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Δυνάμεθα.' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτ- 39
οῖς· 'Τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε· καὶ τὸ βάπ-
c Mat. 25. 34. 'τισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· [c]τὸ δὲ καθίσαι 40
'ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων [40] οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,
'ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.' Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο 41
ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ὁ δὲ Ἰησοῦς 42
d Lu. 22. 25. προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς· '[d] Οἴδατε, ὅτι οἱ
'δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ

[31] † *οἱ*, ins. in *M.* Comp. Matth. xix. 30. [33] = *τοῖς*. Comp. Matth. xx. 18. [34] ∽ *μετὰ τρεῖς ἡμέρας*. Comp. viii. 31; ix. 31; Matth. xx. 19; Luke xviii. 33. [36] ∽ *Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν*. Comp. ver. 51; xiv. 12; xv. 12. [38] ∽ *ἢ*. [40] † *μου*, ins. in *M.*

43 ' οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ
' ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν,
44 ' ἔσται ὑμῶν διάκονος· ᵃ καὶ ὃς [44] ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι ᵃ ch. 9. 35. 1 Pet. 5. 3.
45 ' πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· ᵇ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ᵇ Jno. 13 14. Phil. 2. 7.
' ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ Eph. 1. 7.
' δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.' 1 Tim. 2. 6.
46 || Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ· καὶ ἐκπορευομένου [46] αὐτοῦ || Matth 20.29. Luke 19. 1.
ἀπὸ Ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,
[46] υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς, ἐκάθητο παρὰ τὴν
47 ὁδὸν προςαιτῶν. || καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός || Matth. 20.30 -34
ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· ' Ὁ υἱὸς Δαυὶδ, Ἰησοῦ,
48 ' ἐλέησόν με.' καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ·
49 ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· ' Υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με.'
καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι
50 τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ· ' Θάρσει, [50] ἔγειρε· φωνεῖ σε.'
51 ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν
Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ' Τί
' θέλεις ποιήσω σοι;' ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· ' [51] Ῥαβ-
52 ' βουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.' ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ᶜ ch. 5. 34. Mat. 9. 22.
' ᶜ Ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.' καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε,
καὶ ἠκολούθει [52] αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

1 XI. Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς [1] Ἱερουσαλὴμ, εἰς Βηθφαγὴ | Matth 21. 1 ..11, 17.
καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο Luke 19.29
2 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· ' Ὑπάγετε εἰς ..44.
' τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰςπορευό-
' μενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς
3 ' ἀνθρώπων κεκάθικε· [2] λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ
' ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, "Τί ποιεῖτε τοῦτο;" εἴπατε, ὅτι
"Ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει·" καὶ εὐθέως αὐτὸν [3] ἀπο-

[44] ἂν, *M.* [46] ∾ αὐτοῦ ἐκεῖθεν, ἀπὸ, &c. Comp. Matth. xx. 29. [46] ∾ ὁ υἱὸς. [50] ἔγειραι, *M.* [51] Ῥαββονὶ, *M.* [52] τῷ Ἰησοῦ, *M.* [1] ∾ Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς Βηθανίαν, πρὸς [Many good MSS. read Ἱεροσόλυμα, correctly, acc. to Schulz.] [2] ∾ λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. [3] ἀποστελεῖ, *M.* The Vat. & Bez. MSS. with some others, read ἀποστέλλει πάλιν, &c.

'στέλλει ὧδε.' ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον [4]πῶλον δεδεμένον 4
πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.
καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· 'Τί ποιεῖτε 5
'λύοντες τὸν πῶλον;' οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς [6]ἐνετείλ- 6
ατο ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ [7]ἤγαγον τὸν 7
a 2 Ki. 9. 13. πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, [a]καὶ [7]ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ
b Zech. 9. 9. Jno. 12. 14. ἱμάτια αὐτῶν· [b]καὶ ἐκάθισεν [7]ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ 8
ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στοιβάδας
ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.
c Ps. 118. 25, 26. [c]καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, [9]λέγ- 9
οντες· 'Ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
'Κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία [10]τοῦ πατρὸς 10
'ἡμῶν Δαυΐδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.' Καὶ εἰςῆλθεν 11
εἰς Ἱεροσόλυμα [11]ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψ-
άμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς
Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

‖ Matth. 21. 18 ..22. ‖ Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, 12
ἐπείνασε· καὶ ἰδὼν συκῆν [13]μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, 13
ἦλθεν, εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν,
οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ 14
ἀποκριθεὶς [14]εἶπεν αὐτῇ· 'Μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα
[14]μηδεὶς καρπὸν φάγοι.' καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 15
‖ Matth. 21. 12, 13. Luke 19. 45 ..48. ‖ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ εἰςελθὼν [15]εἰς τὸ ἱερὸν,
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν
τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς
καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε
καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τὶς διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. 16
d 1 Ki. 8. 29. καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς· 'Οὐ γέγραπται, [d]ὅτι "Ὁ 17
Is. 56. 7. Jer. 7. 11. "οἶκός μου οἶκος προςευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνε-
e Jno. 7. 19. "σιν;" ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.' [e]Καὶ 18

[4] † τὸν, ins. in M [6] ∽ εἶπεν. [7] ∽ φέρουσι or ἄγουσι. Comp. Matth. xxi. 7; Luke xix. 35. [7] ἐπέβαλον, M. [7] ∽ ἐπ' αὐτόν. [9] + λέγοντες [10] † ἐν ὀνόματι Κυρίου, ins. in M. [11] = ὁ Ἰησοῦς, καὶ, &c. [13] ∽ ἀπὸ μακρόθεν. Comp. v. 6. [14] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in M. [14] οὐδεὶς, M. [15] † ὁ Ἰησοῦς. ins. in M.

ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς
αὐτὸν [18]ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, [a]ὅτι πᾶς [a] ch. 1. 22.
Mat. 7. 28.
19 ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ὀψὲ Lu. 4. 32.
ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.
20 Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηρ-
21 αμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει
22 αὐτῷ· ‘Ῥαββί, ἴδε, ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.’
καὶ ἀποκριθεὶς [22]ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ‘Ἔχετε πίστιν
23 ‘Θεοῦ. [b]ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει [b] Mat. 17. 20.
‘τούτῳ, “Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,” Lu. 17. 6.
‘καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι
24 ‘ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ [23]ὃ ἐὰν εἴπῃ. διὰ τοῦτο
‘λέγω ὑμῖν, [c]πάντα ὅσα [24]ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, [c] Mat. 7. 7
Lu. 11. 9
25 ‘πιστεύετε ὅτι [24]λαμβάνετε· καὶ ἔσται ὑμῖν. [d]καὶ ὅταν Jno. 14. 13; & 16. 23.
‘στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος· Ja. 1. 5, 6.
‘ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ 1 Jno. 3. 22; & 5. 14.
26 ‘παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ [d] Mat. 6. 14.
‘πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώ- Eph. 4. 32. Col. 3. 13.
ματα ὑμῶν.’
27 ‖ Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ‖ Matth. 21. 23-32.
ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχ- Luke 20. 1-8.
ιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν
28 αὐτῷ· ‘[e]Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν [e] Ex. 2. 14.
29 ‘ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς Act. 4. 7.
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα
‘λόγον· καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
30 ‘ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ
31 ‘ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.’ καὶ [31]ἐλογίζοντο πρὸς
ἑαυτούς, λέγοντες· “Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ,
“Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;” [32]ἀλλ’ ἐὰν εἴπωμεν,
32 ‘Ἐξ ἀνθρώπων,’ ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· [f]ἅπαντες γὰρ [f] ch. 6. 20. Mat. 3. 5, 6. & 14. 5.

[18] ∾ ἀπολέσωσιν Comp. xiv. 1, 11; iii. 6; ix. 23.

[22] ∾ Ἰησοῦς, M. Comp. i. 9. [23] = ὃ ἐὰν εἴπῃ. [24] = ἄν. [24] ∾ ἐλάβετε. [31] ∾ διελογίζοντο. Comp. viii. 16, 17; ix. 33; xv. 28; Luke xx. 14. [32] ∾ ἀλλ’ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο. Some MSS. and Verss. read φοβούμεθα

εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. καὶ ἀπο- 33
κριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· ‘ Οὐκ οἴδαμεν.’ καὶ ὁ Ἰη-
σοῦς ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· ‘ Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν
‘ ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.’

‖Matth. 21. 33 XII. ‖Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν· ‘ [a]Ἀμ- 1
..46. Luke 20. 9 ‘ πελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος καὶ περιέθηκε φραγμὸν
..19. a Ps. 80. 8. ‘ καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον καὶ ᾠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέ-
Isa. 5. 1. ‘ δοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε 2
‘ πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν
‘ γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δὲ 3
‘ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν. καὶ 4
‘ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον
‘ [4]λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμ-
‘ ωμένον. καὶ [5]ἄλλον ἀπέστειλε, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· 5
‘ καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ [5]ἀπο-
‘ κτέννοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν [6]αὐτοῦ, 6
‘ ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι
‘ “Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.” ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ 7
‘ εἶπον πρὸς ἑαυτούς, ὅτι “Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·
“ δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρο- 8
“ νομία.” καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν καὶ ἐξέβαλον
‘ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ 9
‘ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς,
‘ καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν
b Ps. 118. 22. ‘ ταύτην ἀνέγνωτε, “ [b]Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκο- 10
Is. 28. 16. Act. 4. 11. “ δομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ 11
1 Pet. 2. 7. “ Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ [11]ἐν ὀφθαλμοῖς
“ ἡμῶν;” Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν 12
τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν
εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

‖Matth. 22. 15 ‖ Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων 13
..22. Luke 20. 20 καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ 14
..26. ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· ‘ Διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ἀληθ-

[4] = λιθοβολήσαντες. [5] † πάλιν, ins. in M. [5] ∾ ἀπο-
κτείνοντες or ἀποκτένοντες. [6] + αὐτοῦ· [11] ἀνέγνωτε;
λίθον——ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. M.

'ῃς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις
'εἰς πρόςωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν
'τοῦ Θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον Καίσαρι δοῦναι, ἢ
15 'οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;' ὁ δὲ [15]εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπό-
κρισιν, εἶπεν αὐτοῖς· 'Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνά-
16 'ριον, ἵνα ἴδω.' οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς· 'Τίνος
'ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;' οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Καί-
17 'σαρος.' [a]καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ''Από- a Rom. 13. 7.
'δοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.
καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
18 ‖Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, [b]οἵτινες ‖Matth. 22. 23
λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, -33. Luke 20. 27
19 λέγοντες· 'Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, [c]ὅτι ἐάν -40. b Act. 23. 8.
'τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ c Deut. 25. 5, 6.
'τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα
'αὐτοῦ καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
20 'ἑπτὰ [20]ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα,
21 'καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος
'ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε
22 'σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡςαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν
'οἱ ἑπτὰ καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. [22]ἐσχάτη πάντων
23 'ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ [23]οὖν ἀναστάσει, [23]ὅταν
'ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον
24 'αὐτὴν γυναῖκα.' Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
'Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ
25 'τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν,
'οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι
26 '[25]ἐν τοῖς οὐρανοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται,
'οὐκ ἀνέγνωτε [d]ἐν τῇ βίβλῳ [26]Μωσέως, ἐπὶ [26]τοῦ βάτου, d Ex. 3. 6.
'ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, λέγων· "Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ
27 " καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ;" οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς
'νεκρῶν ἀλλὰ [27]ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.'

[15] ∾ ἰδὼν. [20] † οὖν, ins. in *M.* Comp. Luke xx. 29.
[22] ∾ Ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. [23] + οὖν
[23] = ὅταν ἀναστῶσι. [25] † οἱ, ins. in *M.* [26] Μωσέως ἐπὶ
τοῦ βάτου, ὡς, &c. [26] τῆς βάτου, *M.* [27] † Θεὸς, ins. in *M.*

‖ Matth. 22. 34 ..40. ‖ Καὶ προςελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν 28
συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτ-
ησεν αὐτόν· ‘Ποία ἐστὶ πρώτη [28] πάντων ἐντολή;’ ὁ
a Deut. 6. 4; δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι “a [29] Πρώτη πάντων 29
& 10. 12. Lu. 10. 27. ‘ἐντολή, “Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος, ὁ Θεὸς ἡμῶν, κύριος
“εἷς ἐστι,” καὶ “ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ 30
“ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ
“ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”
b Lev. 19. 18. ‘αὕτη πρώτη ἐντολή· καὶ δευτέρα [31] ὁμοία, αὕτη, “b Ἀγα- 31
Lu. 10. 27. Rom. 13. 9. “πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” μείζων τούτων 32
Gal. 5. 14. Ja. 2. 8. ‘ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.’ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς·
‘Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ’ ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι,[32] καὶ
‘οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ 33
‘ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ
‘ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγ-
‘απᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν
‘ὁλοκαυτωμάτων καὶ [33] θυσιῶν.’ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν 34
αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· ‘Οὐ μακρὰν
‘εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.’ καὶ οὐδεὶς οὐκέτι
ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
‖ Matth. 22. 41 ‖ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· 35
..46. Luke 20. 41 ‘Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστι
..44. ‘Δαυΐδ; αὐτὸς γὰρ Δαυΐδ εἶπεν ἐν [36] πνεύματι ἁγίῳ, 36
c Ps. 110. 1. “c [36] Λέγει ὁ Κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
Act. 2. 34. 1 Cor. 15. 25. “ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
Heb. 1. 13; & 10. 13. “σου.” αὐτὸς [37] οὖν Δαυΐδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ 37
‘πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;’
‖ Luke 20. 45 ‖ Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν 38
..47. αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ‘Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματ-
‘έων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπα- 39
‘σμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συν-

[28] πασῶν, *M.* [29] πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, *M.* Comp. ver. 28: others ∾ πρώτη ἐστίν· others ∾ πάντων πρώτη· [31] ∾ ὁμοία αὐτῇ· [32] † Θεὸς. ins. in *M.* [33] † τῶν, ins. in *M.* [36] τῷ πνεύματι τῷ, *M.* Comp. Matth. xxii. 43. [36] ∾ Εἶπεν, *M.* [37] + οὖν.

40 ' αγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· οἱ κατεσθί-
' οντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προς-
' ευχόμενοι, οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.'
41 ‖ Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ‖ Luke 21. 1
ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· .4.
42 καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία
43 χήρα [42]πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, (ὅ ἐστι κοδράντης·) καὶ
προςκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, [43]εἶπεν αὐτοῖς·
' [a]Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον a 2 Cor. 8. 12.
' πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς το γαζοφυλάκιον·
44 ' πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη
' δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν,
' ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.'

1 XIII. ‖ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει ‖ Math. xxiv.
αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· ' Διδάσκαλε, ἴδε, ποταποὶ xxv. Luke 21. 5
2 ' λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.' καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς .36.
εἶπεν αὐτῷ· ' [b]Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; b 1 Ki. 9. 7, 8.
' οὐ μὴ [2]ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.' Mic. 3. 12. Lu. 19. 44.
3 Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι
τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβ-
4 ος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· ' [c]Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα c Act. 1. 6
' ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον, ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συν-
5 ' τελεῖσθαι;' ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγ-
6 ειν· ' [d]Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύ- d Jer. 14. 14;
' σονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι " Ἐγώ εἰμι·" & 23. 21; & 29. 8.
7 ' καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμ- Eph. 5. 6. 2 Thess. 2. 3.
' ους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· Rev. 20. 7, 8.
8 ' ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. [e]ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, e Is. 19. 2.
' καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ
9 ' τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ [8]καὶ ταραχαί· [9][f]ἀρχαὶ f Mat. 10. 17, 18;
' ὠδίνων ταῦτα. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι & 24. 9.
' γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε Jno. 15. 19; & 16. 2. Rev. 2. 10.

[42] + πτωχή. [43] ∾ λέγει, M. Comp. Luke xxi. 3.
[2] ∾ ἀφεθῇ ὧδε. [8] + καὶ ταραχαί. [9] ∾ ἀρχή. Comp. Matth. xxiv. 8.

‘καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν
a Mat. 28.19. Rev. 14. 6. ‘ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. [a]καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ 10
b Mat. 10.19. Lu. 12. 11. ‘πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. [b]ὅταν δὲ [11]ἄγωσιν 11
‘ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε
‘[11]μηδὲ μελετᾶτε· ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ,
‘τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
c Ezek. 38. 21. Mic. 7. 5, 6. ‘Πνεῦμα τὸ ἅγιον. [c]παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς 12
‘θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα
d Mat. 10. 22. Lu. 6. 22. Jno. 17. 14. Rev. 2. 7, 10; & 3. 10. ‘ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. [d]καὶ ἔσεσθε 13
‘μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας
‘εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. [e]ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα 14
e Dan. 9. 27; & 12. 11. ‘τῆς ἐρημώσεως [14]ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ,’ (ὁ ἀναγινώσκων
νοείτω,) ‘τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
‘ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, 15
‘μηδὲ εἰςελθέτω ἆραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὁ εἰς 16
‘τὸν ἀγρὸν ὢν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ
‘ἱμάτιον αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ 17
‘ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προς- 18
‘εύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται [18]ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.
‘ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε 19
‘τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ Θεὸς, ἕως τοῦ
‘νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ Κύριος ἐκολόβωσε 20
‘τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς
f Lu. 17. 23. ‘ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. [f]Καὶ 21
‘τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, “Ἰδοὺ, ὧδε ὁ Χριστός,” [21]ἤ,
g Deut. 13. 1. 2 Thes. 2. 11. “Ἰδοὺ, ἐκεῖ,” μὴ [21]πιστεύετε. [g]ἐγερθήσονται γὰρ ψευδό- 22
‘χριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ
‘τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκ-
h 2 Pet. 3. 17. ‘τούς. [h]ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ, προείρηκα ὑμῖν πάντα. 23
i Ezek. 32. 7. Joel 2. 10; & 3. 15. Rev. 6. 12. ‘[i]Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκεί- 24
‘νην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ
‘φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται 25

[11] ἀγάγωσιν, *M.* [11] = μηδὲ μελετᾶτε· [14] † τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, [Dan. ix. 27.] ins. in *M.* prob. from Matth. xxiv. 15. [18] = ἡ φυγὴ ὑμῶν. [21] + ἤ. [21] πιστεύσητε, *M.* Comp. Matth. xxiv. 23.

'ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλ-
26 'ευθήσονται. [a] καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου a Dan. 7. 10. Act. 1. 11.
'ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ 1Thes.4.16.
27 'δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους [27] αὐτοῦ καὶ 2Thes.1.10. Rev. 1. 7.
'ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμ-
28 'ων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς
'συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδ-
'ος ἁπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε,
29 'ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα
'ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.
30 'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη,
31 'μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. [b] ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ b Ps. 102. 26.
'[31] παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Is. 40. 8; & 51. 6.
32 'Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης [32] ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, Heb. 1. 11.
'οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
33 '[c] Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ c Lu. 12. 40.
34 'πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν 1Thess. 5.6. Rev. 16.15.
'οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν
'καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
35 'ἵνα γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ
'κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ μεσονυκτίου ἢ ἀλεκτ-
36 'οροφωνίας ἢ πρωΐ· [d] μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς d Mat.25.5,6.
37 'καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· Γρηγορεῖτε.'

1 XIV. ‖ Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ‖ Matth. 26.1 ..5.
ἡμέρας, καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς Luke22.1,2.
2 αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ·
'Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.'
3 ‖ Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ ‖ Matth.26.6 ..13.
λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ [e] ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβασ- John 12. 1 ..8
τρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψ- e Lu. 7. 37 ..40.
ασα τὸ ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. Jno. 11. 2.
4 ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες,
5 'Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ

[27] αὐτοῦ, *M.* Comp. Matth. xxiv. 35; Luke xxi. 33.
[31] παρελεύσονται· *M.* [32] καί, *M.* Comp. Matth. xxiv. 36.

‘ τοῦτο [5]τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων
‘ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς·’ καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ 6
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘ Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρ-
‘ έχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο [6]ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ 7
‘ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνα-
‘ σθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ 8
‘ [8]ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς
‘ τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ 9
‘ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποί-
‘ ησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.’
‖Matth.26.14 ‖ Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε 10
..16. Luke 22. 3 πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ 11
..6. ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον
δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.
‖Matth.26.17 ‖ Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα 12
..20. Luke 22. 7 ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ‘ Ποῦ θέλεις
..14. a Ex. 12. 17 ‘ ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν, ἵνα φάγῃς [a]τὸ πάσχα;’ καὶ 13
..22. b Lu 22. 8. ἀποστέλλει [b]δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς·
‘ Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος
‘ κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ· καὶ 14
‘ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδά-
‘ σκαλος λέγει· “ Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα
“ μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;” καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει 15
‘ [15]ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον [15]ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε
‘ ἡμῖν.’ καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν 16
πόλιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἡτοίμασαν τὸ
πάσχα.
‖Matth.26.21 ‖ Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ 17
..25. Luke 22.21 ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ‘ [c]Ἀ- 18
..23. John 13.18 ‘ μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων
..30. Ps. 41. 9. ‘ μετ' ἐμοῦ.’ οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς 19
καθ' εἷς, ‘ Μήτι ἐγώ;’ [19]καὶ ἄλλος, ‘ Μήτι ἐγώ;’ ὁ δὲ [20]ἀπο- 20

[5] + τὸ μύρον, om. in M. but ins. in several old MSS. and in some Verss. [6] εἰς ἐμέ, M. prob. from Matth. xxvi. 10. [8] εἶχεν, M. [15] ἀνώγεον, M. [15] + ἕτοιμον· [19] + καὶ ἄλλος· ‘ Μήτι ἐγώ;’ [20] + ἀποκριθεὶς. Comp. Matth. xxvi. 23.

κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ‘Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτό-
21 ‘μενος μετ’ ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρ-
‘ώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ
‘ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
‘δοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος
22 ‘ἐκεῖνος.’ ‖Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρ- ‖Matth.26.26
τον εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· .29 Luke 22.19,
23 ‘[a] Λάβετε·[22] τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.’ [b] καὶ λαβὼν [23] τὸ 20. 1Cor.11.23
ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτ- .25. a Jno. 6. 48
24 οῦ πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, .58. b 1Cor.10.16.
‘[24] τὸ τῆς [24] καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμεν- Jno. 6. 53.
25 ‘ον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ [25] πίω ἐκ τοῦ
‘[26] γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
‘ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.’
26 ‖Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ‖Matth.26.30
27 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ‘Πάντες σκανδαλισθήσ- .46. Luke 22.39
‘εσθε [27] ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται .46 John 18. 1.
“[c] Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ c Zech. 13.7.
28 “πρόβατα.” [d] ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω d ch. 16. 7.
29 ‘ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.’ ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ·
30 ‘Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγώ.’ [e] καὶ e Jno. 13. 36
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Ἀμὴν λέγω σοι, [30] ὅτι σὺ σήμερον -38
‘ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς
31 ‘ἀπαρνήσῃ με.’ ὁ δὲ [31] ἐκ περισσοῦ ἔλεγε [31] μᾶλλον·
‘Ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι.
ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.
32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον, οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ· καὶ
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘Καθίσατε ὧδε, ἕως προσεύξ-
33 ‘ωμαι.’ καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ [33] Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην μεθ’ ἑαυτοῦ· καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ

[22] † φάγετε· ins. in *M.* from Matth. xxvi. 26. [23] + τὸ. [24] + τὸ. [24] = καινῆς. [25] ∾ προσθῶ πιεῖν. [26] ∾ γενήματος. [27] = ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ Comp. Matth. xxvi. 31. [30] ὅτι σήμερον, *M.* [31] ∾ ἐκπερισσῶς. Comp. vi. 51; x. 26. [31] = μᾶλλον Some read ελεγε ‘Μᾶλλον ἐὰν,’ &c. [33] † τὸν, ins. in *M.*

c Lu. 12. 50. Jno. 12. 27. ἀδημονεῖν. καὶ λέγει αὐτοῖς· ‘ a Περίλυπός ἐστιν ἡ 34
‘ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.’
Καὶ [35] προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ προς- 35
ηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ’ αὐτοῦ ἡ ὥρα.
b Jno. 6. 38. καὶ ἔλεγεν· ‘ b Ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι· παρ- 36
‘ ένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ’ ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ’ οὐ τί ἐγὼ
‘ θέλω, ἀλλὰ τί σύ.’ καὶ ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς 37
καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· ‘ Σίμων, καθεύδεις;
‘ οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ 38
c Ro. 7. 18 .25. ‘ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· c τὸ μὲν
Gal. 5. 17. ‘ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.’ καὶ πάλιν 39
ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. καὶ ὑπο- 40
στρέψας εὗρεν αὐτοὺς [40] πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν [40] βεβαρημένοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί
αὐτῷ ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτ- 41
οῖς· ‘ Καθεύδετε [41] τὸ λοιπὸν καὶ [41] ἀναπαύεσθε· ἀπέχει·
‘ ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ, παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
‘ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ, 42
‘ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.’
|| Matth. 26. 47 .58. || Καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδ- 43
Luke 22. 47 .55. ας εἷς [43] ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ’ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν
γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παρα- 44
διδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων· ‘ Ὃν ἂν φιλήσω,
‘ αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.’
καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ, λέγει· ‘ Ῥαββὶ, 45
‘ [45] ῥαββί,’ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον [46] ἐπ’ 46
αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Εἷς
δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν 47
ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ
τὸ [47] ὠτίον. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτ- 48

[35] ∾ προσελθών. Comp. Matth. xxi. 28; xxvi. 39; xxviii. 9. [40] = πάλιν. [40] ∾ καταβαρυνόμενοι. [41] = τό. Comp. Matth. xxvi. 45. [41] αναπαύεσθε; απέχει· Knapp and others. [43] = ὤν. [45] + ῥαββι. [46] + ἐπ’ αὐτόν. These MSS. have αὐτῷ instead of αὐτῶν, after χεῖρας. [47] ∾ ὠτάριον.

οἷς· ‘Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
49 ‘συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ
‘ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ', ἵνα πληρ- a Ps. 22. 6: & 69. 10.
50 ‘ωθῶσιν αἱ γραφαί.’ Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. Is. 53. 12.
51 καὶ εἷς τις νεανίσκος [51] ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος
52 σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν [51] οἱ νεανίσκοι.
ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν [52] ἀπ' αὐτῶν.
53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ
συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύ-
54 τεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν
ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως,
καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινό-
55 μενος πρὸς τὸ φῶς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον
ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι
56 αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν
57 κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες
58 ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες, ‘Ὅτι
‘Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι “[b] Ἐγὼ καταλύσω b Jno. 2. 19.
“τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερ-
59 “ῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.” καὶ οὐδὲ οὕτως
60 ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. ‖ καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς ‖ Matth. 26. 62..66.
εἰς [60] μέσον ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν, λέγων· ‘Οὐκ ἀπο-
‘κρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;’ ὁ δὲ
61 ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς
ἐπηρώτα αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ· ‘Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ
62 ‘υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;’ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘[c] Ἐγώ εἰμι· c Dan. 7. 10. Act. 1. 11
‘καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθ- 1 Thes. 4. 16.
‘ήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον [62] μετὰ τῶν νεφ- 2 Thes. 1. 10. Rev. 1. 7
‘ελῶν τοῦ οὐρανοῦ.’ ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς
63 χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· ‘Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
64 ‘ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται;’ οἱ δὲ
65 παντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. ‖ [d] Καὶ ‖ Mat. 26. 67, 68.
ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρός- Luke 22. 63..65. d Is. 50. 6.

[51] ∾ ἠκολούθησεν. Comp. ver. 54. & v. 37: others ∾ συνηκολούθει. [51] = οἱ νεανίσκοι. [52] + ἀπ' αὐτῶν. [62] ἐπὶ in some MSS. [Comp. Matth. xxiv. 30: Luke xxi. 27: Rev. i. 7.]

ωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ,
'Προφήτευσον.' καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν
65 ἔβαλλον.

f Matth.26.69 ..75. Luke 22.56 ..62. John 18.17 ..27.
|| Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ 66 αὐλῇ κάτω ἔρχεται 66
μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον 67
θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, 'Καὶ σὺ μετὰ
'τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα.' ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων· 68
'Οὐκ οἶδα οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις.' καὶ ἐξῆλθεν
ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδ- 69
ίσκη 69 ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστη-
κόσιν, ὅτι 'Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.' ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο.
καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· 70
''Αληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, 70 καὶ ἡ λαλιά 71
σου ὁμοιάζει.' ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ 71 ὀμνύναι·
a Joh. 13.38. ὅτι 'Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.' a καὶ 72
72 ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος
72 τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι 'Πρὶν ἀλέκ-
'τορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με τρίς.' καὶ 72 ἐπιβαλὼν
ἔκλαιε.

I Matth.27.1 ..14. Luke 23.1 ..3. John 18.28. b Act. 3.13.
XV. ||b Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες 1
οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ 1 γραμματέων,
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν
καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ 2
Πιλάτος· 'Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;' ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· 'Σὺ λέγεις.' καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ 3
οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν 4
αὐτὸν, λέγων· 'Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε, πόσα σου
'καταμαρτυροῦσιν.' ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, 5
ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

I Matth.27.15 ..26. Luke 23.17 ..25. John 19.14 ..16.
|| Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ 6

65 ∾ ἔλαβον. 66 αὐλῇ, κάτω ἔρχεται, &c. 69 ἰδοῦσα αὐτὸν, πάλιν ἤρξατο. 70 = καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει. 71 ∾ ὀμνύειν M. 72 εὐθέως, om. in M. but ins. in several MSS. and Verss. 72 ∾ τὸ ῥῆμα, ὃ, &c 1 γραμματέων· καὶ ὅλον τὸ συνέδριον δήσαντες, &c.

7 ἠτοῦντο. ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστα-
σιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιή-
8 κεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς
9 ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων·
'Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων';
10 ἐγίνωσκε γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ
11 ἀρχιερεῖς. [a]οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα a Act. 3. 14
12 μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. ὁ δὲ Πιλάτος
ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· 'Τί οὖν θέλετε ποιήσω
'ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;' οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν,
13 'Σταύρωσον αὐτόν.' ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· 'Τί
14 γὰρ κακὸν ἐποίησεν;' οἱ δὲ [14]περισσῶς ἔκραξαν· 'Σταύρ-
15 'ωσον αὐτόν.' ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ
ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ
παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.
16 ||Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ||Matth. 27. 27
ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. -31.
17 καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
18 πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον. καὶ ἤρξαντο ἀσπάζ-
εσθαι αὐτόν, 'Χαῖρε [18]ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.' καὶ
19 ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ
20 καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε
ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐν-
έδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια [20]τὰ ἴδια.
21 ||Καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν· καὶ ||Matth. 27. 32
ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχό- -38. Luke 23. 26
μενον ἀπ' ἀγροῦ, (τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου,) -34. John 19. 16
22 ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ -24.
Γολγοθᾶ τόπον, (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου
23 τόπος.) Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ
24 οὐκ ἔλαβε. [b]Καὶ σταυρώσαντες αὐτόν, [24]διαμερίζονται τὰ b Ps. 22. 18.
25 ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ.
26 ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ ἐπι-
27 γραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· "Ὁ βασιλεὺς

[14] περισσοτέρως, M. Comp. x. 26. [18] βασιλεῦ, M.
[20] + τὰ ἴδια. [24] διεμέριζον, M.

τῶν Ἰουδαίων." Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς,
ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. [28]καὶ ἐπληρ- 28
a Is. 53. 12. ώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, "[a]Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη."
‖Matth. 27.39 ..45. ‖ [b]Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κιν- 29
Luke 23.35 ..45. οῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, 'Οὐὰ ὁ κατα-
b Ps. 22. 7; & 69. 20. 'λύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον 30
'σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.' ὁμοίως [31]καὶ 31
οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμ-
ματέων ἔλεγον· 'Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται
'σῶσαι, ὁ Χριστὸς, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. καταβάτω 32
'νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν.'
καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομ- 33
ένης δὲ ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως
‖Mat. 27.46, 47. ὥρας ἐννάτης. ‖καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς 34
φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· 'Ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμμᾶ σαβαχθανί;'
(ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· 'Ὁ Θεός μου, ὁ Θεός μου,
εἰς τί με ἐγκατέλιπες;') καί τινες τῶν παρεστηκότων 35
‖Matth. 27.48 ..50. ἀκούσαντες ἔλεγον· 'Ἰδοὺ, Ἠλίαν φωνεῖ.' ‖[c]δραμὼν 36
John 19.28 ..30. δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ,
c Ps. 69. 21. ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων· 'Ἄφετε· ἴδωμεν, εἰ ἔρχεται
'Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.'
‖Matth. 27.51 ..53. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. ‖Καὶ 37
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν 38
‖Matth 27.54 ..56. ἕως κάτω. ‖ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναν- 39
Luke 23.47 ..49. τίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· 'Ἀληθῶς
'ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ.' Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες 40
ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαλ-
ηνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ [40]Ἰωσῆ
d Lu. 8. 3. μήτηρ καὶ Σαλώμη, [d]αἳ, καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 41
ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ
αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.
‖Matth. 27.57 ..61. ‖ Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, (ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ 42
Luke 23.50 ..56. ἐστι προσάββατον,) [43]ἦλθεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, 43
John 19.38 ..42. εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος

[28] ⚌ Καὶ ἐπληρώθη to ἐλογίσθη. [31] † δὲ, ins. in *M*.
[40] ∾ Ἰώσητος. [43] ∾ ἐλθὼν. Comp. Matth. xxvii. 57.

τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰςῆλθε πρὸς Πιλάτον
44 καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμ-
ασεν εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προςκαλεσάμενος τὸν κεντυρ-
45 ίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς
46 ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ.
καὶ ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ
σινδόνι· καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομ-
ημένον ἐκ πέτρας· καὶ προςεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν
47 τοῦ μνημείου. ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία
Ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ [47] τίθεται.

1 XVI. ‖ Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, Μαρία ἡ ‖ Matth. 28. 1
Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [1] τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ..8.
2 ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. καὶ
λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον
3 ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· 'Τίς
4 'ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;'
καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος·
5 ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰςελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον,
εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλη-
6 μένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει
αὐταῖς· 'Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρ-
'ηνὸν, τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε
7 'ὁ τόπος, ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. [a] ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε a ch. 14. 28.
'τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς Act. 1. 3;
'εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.' 1Cor. 15. 5.
8 καὶ ἐξελθοῦσαι [8] ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς
τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο
γάρ.
9 [9-20] ‖ Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον ‖ John 20. 11
..18.

[47] ∽ τέθειται. [1] + τοῦ· [8] † ταχὺ, ins. in *M.* from Matth. xxviii. 8. [9-20] = Ἀναστὰς, to the end of the chapter. [These verses are considered by Griesbach and Schulz as *most probably* spurious, because they are omitted in the Vat. MS., and are stated by the early Scholiasts and some few of the Fathers to have been wanting in earlier copies. It is right to observe that they are acknowledged, as genuine, by Irenæus,

a Lu. 8. 2. Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, [a]ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι-
μόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ 10
γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες 11
‖Luke 24.13, 33-35. ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. ‖ Μετὰ δὲ 12
ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ
μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες 13
ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.
John 20.26 ..29. ‖ [b]Ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, 14
b 1Cor.15.5,7. καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι
τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα 15
c Jno. 3. 18, 36; & 12.48. ‘ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. [c] ὁ πιστεύσας 16
‘ καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακρι-
d Lu. 10. 17. Act. 5. 16; & 8. 7; & 16.18. ‘ θήσεται. [d] σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολ- 17
‘ ουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσ-
e Act. 28.3,8. ‘ αις λαλήσουσι καιναῖς, [e] ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν 18
‘ τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς [18]βλάψῃ· ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας
‘ ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσιν.’
‖ Luke 24.50, 51. Acts 1. 9. ‖ Ὁ μὲν οὖν Κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη 19
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ· [f]ἐκεῖ- 20
f Act. 14. 3. Heb. 2. 4. νοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συν-
εργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολ-
ουθούντων σημείων.]

Clement of Alexandria, Tatian, and many others of the Fa
thers.]

[18] βλάψει, M.

THE

GOSPEL OF ST. LUKE.

The Evangelist Luke (Lucas, or Lucanus) was a physician (Col. iv. 14), and, according to Eusebius, a native of Antioch. It seems probable, also, that he was early converted to Christianity; and perhaps he was a hearer of Christ's personal teaching. The first occasion of our meeting with him in history is mentioned in his own work, the Acts of the Apostles (xvi. 11), in which he represents himself as travelling in St. Paul's company from Troas to Philippi, where he apparently remained behind: nor does he mention himself any more, till the Apostle, in his second tour of Greece, arrived at Philippi. From this place Luke accompanied St. Paul to Jerusalem, and thence to Cæsarea and in his voyage to Rome, where he remained with him during his imprisonment to the close of his history, and quitted him not even in the time of persecution, as appears from several passages in St. Paul's epistles (Col. iv. 14; 2 Tim. iv. 11; Philem. v. 24). It was during this long and intimate intercourse with the Apostle that Luke wrote his works,—first, the Gospel, and afterwards the Acts of the Apostles, probably under his personal direction. The two works are connected in point of narration, and are both addressed to an individual, Θεοφιλος, with the intention of furnishing an *authentic* account of the rise and progress of the Christian church. Of the place or mode of Luke's death we have no authentic account; but the earliest traditions represent him to have died in Achaia.

The time when Luke wrote either his Gospel or the Acts of the Apostles is known only from conjecture. Jones, Michaëlis, and Lardner, fix their date in A. D. 63 or 64. Mr. Gresswell considers both works to have been written during St. Paul's imprisonment, probably between 59 and 61.

As this Gospel (ch. x. 7) is quoted by St. Paul in 1 Tim. v. 18, it must have been written prior to that Epistle; whatever, therefore, affects the date of that Epistle, would also influence our judgment as to this Gospel.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

---

a ch. 24. 48. Act. 1. 8, 21, 22; & 10. 39-41. Heb. 2. 3. 1 Jno. 1. 1-3. b Act 1. 1.

I. Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγη- 1
σιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων,
[a] καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ 2
ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθ- 3
ηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, [b] κράτ- 4
ιστε Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν
ἀσφάλειαν.

c Mat. 2. 1. 1 Chr. xxiv. d Ex. 30. 7, 8. Heb. 9. 6. e ver. 60

[c] Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς 5
Ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά·
καὶ [5] ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν, καὶ τὸ ὄν-
ομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον 6
τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαι-
ώμασι τοῦ Κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, 7
καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβη-
κότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ 8
ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ [8] ἔναντι
τοῦ Θεοῦ, [d] κατὰ τὸ ἔθος τῆς [9] ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμι- 9
άσαι, εἰςελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου· καὶ πᾶν τὸ 10
πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προςευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυ-
μιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν 11
τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη Ζαχ- 12
αρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Εἶπε δὲ πρὸς 13
αὐτὸν ὁ ἄγγελος· ‘ Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία· διότι εἰςηκούσθη
‘ ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν
‘ σοι, [e] καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. καὶ ἔσται 14
‘ χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ [14] γενέσει
‘ αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον [15] Κυρίου· 15

[5] ∾ γυνὴ αὐτῷ. [8] ∾ ἐναντίον. [9] ἱερατείας, ἔλαχε, &c.
[14] ∾ γεννήσει, *M*. [15] † τοῦ, ins. in *M*

‘ [a] καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου a Num. 6. 2. 4.
16 ‘ πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, [b] καὶ πολ- b ver. 76.
‘ λοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν Mal. 4. 5, 6. Mat. 3. 1..6
17 ‘ αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν
‘ πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρ-
‘ ων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμ-
18 ‘ άσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.’ καὶ εἶπε Ζαχ-
αρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· ‘ [c] Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; c Gen. 17. 17.
‘ ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα
19 ‘ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος
εἶπεν αὐτῷ· ‘ [d] Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ, ὁ παρεστηκὼς d Dan. 8. 16. & 9. 21..23.
‘ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε Mat. 18. 10.
20 ‘ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ, ἔσῃ σιωπῶν
‘ καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται
‘ ταῦτα· ἀνθ’ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες
21 ‘ [20] πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.’ καὶ ἦν ὁ λαὸς
προςδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν
22 αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι
αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ·
23 καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς καὶ διέμενε κωφός. καὶ
ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ,
24 ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας
συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ· καὶ περιέκρυβεν
25 ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα, ὅτι ‘ [e] Οὕτω μοι πεποί- e Gen. 30. 23. Is. 4. 1.
‘ ηκεν ὁ Κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός
‘ μου ἐν ἀνθρώποις.’
26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ᾗ ὄνομα Ναζαρὲτ,
27 [f] πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, f Mat. 1. 18.
28 ἐξ οἴκου Δαυΐδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ· καὶ
εἰςελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε· ‘ Χαῖρε, κεχαριτω-
29 ‘ μένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· [28] εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.’
[29] ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς
30 εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· ‘ Μὴ

[20] ∾ πλησθήσονται. [28] + εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.
[29] ∾ Ἡ δὲ διεταράχθη, καὶ, &c.: others, ∾ Ἡ δὲ ἰδοῦσα

a ch. 2. 21. Is. 7. 14. ‘ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. [a] καὶ ἰδοὺ, 31
Mat. 1. 21. ‘ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
b Is. 9. 6; ‘ αὐτοῦ Ἰησοῦν. [b] οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κλη- 32
& 16. 5; & 54. 5. ‘ θήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον
Phil. 2. 9..11. c Is. 9. 7. ‘ Δαυῒδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· [c] καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον 33
Dan. 2. 44; & 7. 13, 14, ‘ Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
27. Mic. 4. 7. ‘ ἔσται τέλος.’ εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· ‘ Πῶς 34
1 Cor. 15. 24. ‘ ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 35
Heb. 1. 8. Rev. 11. 15. ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· ‘ Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε,
‘ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμεν-
‘ ον [35] ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. καὶ ἰδοὺ, Ἐλισάβετ 36
‘ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν [36] γήρει
‘ αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ
d ch. 18. 27. ‘ στείρᾳ· [d] ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα.’ 37
Jer. 32. 17. Zech. 8. 6. εἶπε δὲ Μαριάμ· ‘ Ἰδοὺ, ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ 38
Mat. 19. 26. ‘ τὸ ῥῆμά σου.’ καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορ- 39
εύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα.
καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν 40
Ἐλισάβετ. καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν 41
ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ
αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, καὶ
ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· ‘ Εὐλογημένη σὺ ἐν 42
‘ γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
‘ καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου 43
‘ πρός με; ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ 44
‘ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει
‘ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ [45] πιστεύσασα, ὅτι 45
‘ ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου.’
Καὶ εἶπε Μαριάμ· ‘ Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, 46
‘ καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου· 47
e 1 Cor. 1. 26 -29. Ja. 2. 5. ‘ [e] ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. 48

διεταράχθη, καὶ, &c.: others, Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ, &c. *M.*

[35] After γεννώμενον some MSS. and Verss., and most of the Fathers, ins. ἐκ σοῦ. [36] γήρᾳ, *M.* [45] πιστεύσασα· ὅτι, &c.

' [a] ἰδοὺ γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί, a ch. 11. 27.
49 ' ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός· καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα
50 ' αὐτοῦ, [b] καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ [50] εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς b Gen. 17.7. Ex. 20. 6.
51 ' φοβουμένοις αὐτόν. [c] ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτ- 34.6,7.
' οῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. c Ex. 15. 6. Ps. 33. 10.
52 ' καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. Is. 29. 14; & 52. 10.
53 ' [d] πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπ- 1 Pet. 5. 5. d Ps. 34. 10
54 ' έστειλε κενούς. [e] ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, e Is. 30. 18; & 41. 8;
55 ' μνησθῆναι ἐλέους, ([f] καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας & 54. 5.
' ἡμῶν,) τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ [55] ἕως Jer. 31. 3, 20. f Gen. 17. 19;
56 ' αἰῶνος.' Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, & 22. 18 Ps. 132. 11.
καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
58 καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγ-
γενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ'
59 αὐτῆς· καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. [g] Καὶ ἐγένετο, [59] ἐν τῇ g Gen. 17. 12. Lev. 12. 3.
ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον· καὶ ἐκάλουν
αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν· ' Οὐχί, [h] ἀλλὰ h ver. 13.
61 ' κληθήσεται Ἰωάννης.' καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, [61] ὅτι
' Οὐδείς ἐστιν [61] ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ
62 ' ὀνόματι τούτῳ.' ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν
63 θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε,
λέγων· ' Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.' καὶ ἐθαύμασαν
64 πάντες. ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ
65 γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν. καὶ
ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς,
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ
66 ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· ' Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται;'
67 καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ
αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε,

[50] ∾ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν: others ∾ εἰς γενεὰς καὶ γενεάς. [55] ∾ εἰς τὸν αἰῶνα, M. [59] ∾ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Comp. ver. 26; xviii. 33; Acts vii. 8. Some MSS. omit ὅτι. [61] ∾ ἐκ τῆς συγγενείας.

a ch. 2. 20; λέγων· ‘[a] Εὐλογητὸς Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπε- 68
& 7. 16. ‘σκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ καὶ ἤγειρε 69
b Ps. 18. 2; & 132. 17. ‘[b] κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυῒδ τοῦ παιδὸς
‘αὐτοῦ, (καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν 70
‘ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,) σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν 71
‘ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς, ποι- 72
‘ῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι
c Gen. 22. 16. ‘διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, [c] ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ 73
Ps. 105. 9. Jer. 31. 33. ‘τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν [d] ἀφόβως ἐκ χειρὸς 74
Heb. 6. 13. d 1 Pet. 1. 15. ‘τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιό- 75
‘τητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας
e ver. 17. ‘[75] ἡμῶν. [e] καὶ σὺ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· 76
Mal. 3. 1; & 4. 5. ‘προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς
‘αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν 77
f Mal. 4. 2. ‘ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν [f] διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ 78
Zech. 3. 8; & 6. 12. ‘ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους [g] ἐπι-
g Is. 9. 1; & 42. 7; & 43. ‘φᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ 79
8; & 49. 9; & 60. 1. ‘κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.’ [h] Τὸ 80
h ch. 2. 40. δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν
ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν
Ἰσραήλ.

II. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα 1
παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν
οἰκουμένην. (αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμον- 2
εύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου.) καὶ ἐπορεύοντο πάντες 3
ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ 4
καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρὲτ εἰς
i Mic. 5. 2. τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαυῒδ ἥτις καλεῖται [i] Βηθλεέμ,
Jno. 7. 42. (διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυῒδ,) ἀπο- 5
γράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ,
οὔσῃ ἐγκύῳ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθ- 6
k Mat. 1. 25. ησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, [k] καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν 7
αὐτῆς τὸν πρωτότοκον καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ

[75] † τῆς ζωῆς, ins. in M. Comp. ver. 7, 18; xvii. 26, and elsewhere.

ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν [7] τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς
τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες
καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην
9 αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ
δόξα [9] Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον
10 μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· ‘ Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ
‘ γὰρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται
11 ‘ παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι
12 ‘ Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ
‘ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν
13 ‘ [12] φάτνῃ.’ [a] Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλήθ- a 1 Ki. 22. 19.
ος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγ- Ps. 68. 17. Dan. 7. 10.
14 όντων, ‘ [b] Δόξα ἐν ὑψίστοις [14] Θεῷ, καὶ [c] ἐπὶ γῆς εἰρήνη· Rev. 5. 11. b ch. 19. 38.
15 ‘ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.’ Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ’ c Is. 57. 19. Eph. 2. 17.
αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ Ro. 5. 1.
ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· ‘ Διέλθωμεν δὴ ἕως
‘ Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ
16 ‘ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.’ καὶ ἦλθον σπεύσαντες καὶ
ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος
17 κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ
ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.
18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαλη-
19 θέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ Μαριὰμ
πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ
20 καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ [20] ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζ-
οντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ
εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.
21 [d] Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν d Lev. 12. 3. Jno. 7. 22.
[21] αὐτὸν, [e] καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν e ch. 1. 31.
ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ Mat. 1. 21.
κοιλίᾳ.
22 [f] Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ f Lev. xii.

[7] + τῇ. Comp. ver. 12. [9] + Κυρίου. [12] † τῇ, ins. in *M.*
[14] Θεῷ· καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν, &c. or Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς· εἰρήνη ἐν, &c. [20] ἐπέστρεψαν, *M.* [21] τὸ παιδίον, *M.*

[22]αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς
Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ, (καθὼς γέγραπται 23
a Ex. 13. 2; & 22.29; ἐν νόμῳ Κυρίου, ὅτι "[a] Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν
& 34. 19. Num. 3.13; " ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται,") καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν 24
& 8.16,17. κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ Κυρίου, "[b] Ζεῦγος τρυγόνων
b Lev.12.6,8. " ἢ δύο [24] νεοσσοὺς περιστερῶν."
Καὶ ἰδοὺ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνυμα 25
Συμεών· καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προς-
δεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἦν
ἅγιον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ 26
πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν
Χριστὸν Κυριου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· 27
καὶ ἐν τῷ εἰςαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ
c ver. 22.24. ποιῆσαι αὐτοὺς [c] κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγ- 28
ησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε· 'Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, 29
d ch. 3. 6. 'δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· [d] ὅτι εἶδον οἱ ὀφ- 30
Ps. 98. 2. 'θαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρός- 31
Is. 52. 10. e ch. 1. 68. 'ωπον πάντων τῶν λαῶν, [e] φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν 32
Is. 42. 6, & 49. 6. 'καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.' καὶ ἦν [33] ὁ πατὴρ αὐτοῦ 33
Act.13. 47; & 28.28. καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν 34
μητέρα αὐτοῦ· 'Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνά-
'στασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγ-
'όμενον· (καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται 35
'ῥομφαία,) ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν
'διαλογισμοί.' Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φαν- 36
ουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις
πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθ-
f 1Tim. 5. 5. ενίας αὐτῆς· [f] καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρ- 37
ων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι
λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ 38
ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτ-
οῦ πᾶσι τοῖς προςδεχομένοις λύτρωσιν [38] ἐν Ἱερουσαλήμ.

[22] ∾ αὐτοῦ. [24] ∾ νοσσούς. [33] ∾ Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, &c. [38] ∾ Ἱερουσαλήμ.

39 ‖ Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ‖ Matth.2.19 ..23.
ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν
40 Ναζαρέτ. [a] Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο [a] ver. 52. ch. 1. 80.
[40] πνεύματι πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις Θεοῦ ἦν
ἐπ' αὐτό.
41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ [b] κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσα- [b] 1 Sam. 1.3, 21.
42 λὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα,
ἀναβάντων αὐτῶν [42] εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς
43 ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφ-
ειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ
44 οὐκ [43] ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ
αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν, καὶ ἀνε-
45 ζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ [44] τοῖς γνωστοῖς. καὶ
μὴ εὑρόντες,[45] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, [45] ζητοῦντες
46 αὐτόν. καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν
τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκού-
47 οντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. [c] ἐξίσταντο δὲ [c] ch.4.22,32. Mat. 7. 28. Ma. 1. 22. Jno. 7. 15, 46.
πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀπο-
48 κρίσεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν· καὶ
πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· 'Τέκνον, τί ἐποίησας
'ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ, ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητ-
49 'οῦμέν σε.' καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με;
'οὐκ ᾔδειτε, ὅτι [d] ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;' [d] Ps.40.7-9.
50 [e] καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. [e] ch. 9. 45; & 18.34.
51 Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, [51] καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ
ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει
52 πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. [f] καὶ Ἰησ- [f] ch. 1. 80 & 2. 40.
οῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ
καὶ ἀνθρώποις.

1 III. ‖ Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερ- ‖ Matth.3.1 ..4. Mark 1. 1 ..4, 6. John 1.6..8.
ίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς

[40] = πνεύματι. [42] = εἰς Ἱεροσόλυμα. [43] ∾ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. [44] † ἐν, ins. in M. [45] † αὐτὸν, ins. in M. Comp. Acts xi. 25; xii. 19, and elsewhere. [45] ∾ ἀναζητοῦντες. [51] + καὶ ἦλθεν.

'Ιουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλ-
ίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας
καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς
τετραρχοῦντος, [2]ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο 2
ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν [3]Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ
ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, 3
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ὡς 4
γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου [4] λέγ-
a Is. 40. 3. οντος, "[a]Φωνὴ βοῶντος[4] ἐν τῇ ἐρήμῳ· "Ἑτοιμάσατε τὴν
"ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· πᾶσα 5
"φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς τα-
"πεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ αἱ
b ch. 2. 30. Ps. 98. 2. "τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· [b]καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ 6
Is. 52. 10. "σωτήριον τοῦ Θεοῦ.''' ‖Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευο- 7
‖Matth. 3. 5..10. μένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· '[c]Γεννήματα
Mark 1. 5. c Mat. 23. 33. 'ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης
d Jno. 8. 39. Act. 13. 26. 'ὀργῆς; [d]ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας,
'καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, "Πατέρα ἔχομεν τὸν 8
"Ἀβραάμ." λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν
e Mat. 7. 19. 'λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. [e]ἤδη δὲ καὶ 9
'ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν
'δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς
'πῦρ βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγ- 10
f Act. 2. 37. οντες· '[f]Τί οὖν [10]ποιήσομεν;' ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτ-
g Ja. 2. 15, 16. 1 Jno. 3. 17; & 4. 20. οῖς· '[g]Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ 11
'ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω.' ἦλθον δὲ καὶ τελ- 12
ῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· 'Διδάσκαλε,
h ch. 19. 8. 1 Cor. 6. 10. 'τί ποιήσομεν;' ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· '[h]Μηδὲν πλέον 13
'παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.' ἐπηρώτων δὲ 14
αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· 'Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσ-
'ομεν;' καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Μηδένα διασείσητε, μηδὲ
‖Matth. 3. 11, 12. 'συκοφαντήσητε· καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. ‖Προσ- 15
Mark 1. 7, 8. δοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν
John 1. 15..18. ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς

[2] ἐπ' ἀρχιερέων, M. [3] † τοῦ, ins. in M [4] ═ λέγοντος·
[4] 'Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε,' &c. [10] ∾ ποιήσωμεν;

16 εἴη ὁ Χριστὸς, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι, λέγων· a Act. 1. 5;
‘ a Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρό- & 11.16; & 13.25;
‘ τερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑπο- & 19. 4. b Is. 44. 3.
‘ δημάτων αὐτοῦ· b αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι Joel 2. 28. Act. 2. 4;
17 ‘ ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ & 11.15.
‘ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον
‘ εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ
18 ‘ ἀσβέστῳ.’ πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελ-
19 ίζετο τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχό-
μενος ὑπ’ αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς [19]τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν
20 ὁ Ἡρώδης, προςέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι καὶ κατέκλεισε
τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

21 ‖ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, ‖ Matth.3.13
καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προςευχομένου, ἀνεῳχθῆναι .17. Mark 1. 9
22 τὸν οὐρανὸν c καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματ- ..11. c ch. 9. 35.
ικῷ εἴδει ὡςεὶ περιστερὰν ἐπ’ αὐτὸν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρ- Is. 42. 1. Mat. 17. 5.
ανοῦ γενέσθαι, [22]λέγουσαν, “ Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπ- Ma. 9. 7.
“ ητός· ἐν σοὶ ηὐδόκησα.” 2 Pet. 1. 17.

23 ‖ d Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡςεὶ ἐτῶν τριάκοντα [23]ἀρχ- ‖ Matth. 1. 1 ..17.
24 όμενος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσὴφ, τοῦ Ἡλὶ, τοῦ Ματ- d Mat.13.55. Ma. 6. 3.
θὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Jno. 6. 42.
25 Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς, τοῦ Ναοὺμ, τοῦ Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ,
26 τοῦ Μαὰθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεΐ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα,
27 τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ,
28 τοῦ Νηρὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ, τοῦ Ἐλμωδὰμ,
29 τοῦ Ἥρ, τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθὰτ,
30 τοῦ Λευΐ, τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰων-
31 ὰν, τοῦ Ἐλιακεὶμ, τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνὰν, τοῦ Ματταθὰ,
32 τοῦ Ναθὰν, τοῦ Δαυΐδ, τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ,
33 τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν, τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρὰμ,
34 τοῦ Ἐσρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ,

[19] † Φιλίππου, ins. in *M.* [22] + λέγουσαν, Comp. Matth. iii. 17; Luke ix. 35. [23] ἀρχόμενος· ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ, τοῦ, &c., or ἀρχόμενος ὢν ·ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ, τοῦ, &c. or ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνομίζετο· υἱὸς Ἰωσὴφ, τοῦ, &c.

τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχώρ, τοῦ [35]Σερούχ, τοῦ 35
Ῥαγαῦ, τοῦ Φαλέκ, τοῦ Ἐβέρ, τοῦ Σαλά, τοῦ Καϊνάν, 36
τοῦ Ἀρφαξάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, τοῦ Μαθ- 37
ουσάλα, τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Ἰαρέδ, τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν, 38
τοῦ Ἐνώς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Θεοῦ.

| Matth. 4. 1 IV. ‖Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης ὑπέστρεψεν 1
..11. Mark 1. 12, ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι [1]εἰς τὴν
13. ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ 2
διαβόλου. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις·
καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν [2]ὕστερον ἐπείνασε. καὶ εἶπεν
αὐτῷ ὁ διάβολος· ‘Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ, 3
‘ἵνα γένηται ἄρτος.’ καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, 4
a Deut. 8. 3. λέγων· ‘Γέγραπται· “[a]Ὅτι οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται
“[4]ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.” Καὶ ἀν- 5
αγαγὼν αὐτὸν[5]ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν, ἔδειξεν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· ‘Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτ- 6
‘ην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται,
‘καὶ ᾧ ἐὰν θέλω, δίδωμι αὐτήν· σὺ οὖν ἐὰν προςκυνήσῃς 7
‘ἐνώπιόν μου, ἔσται σου [7]πᾶσα.’ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ 8
b Deut. 6. 13; & 10. 20. εἶπεν ὁ Ἰησους· ‘[8][b]Γέγραπται,[8] “Προσκυνήσεις Κύριον
“τὸν Θεόν σου καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.” Καὶ ἤγαγ- 9
εν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερ-
ύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Εἰ [9]υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ,
c Ps. 91. 11. ‘βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· γέγραπται γάρ, ὅτι “[c]Τοῖς 10
“ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε·
“καὶ [11]ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προςκόψῃς πρὸς 11
“λίθον τὸν πόδα σου.” καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ 12
d Deut. 6. 16. Ἰησοῦς, ὅτι ‘Εἴρηται· “[d]Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν

[35] Σαρούχ, M. [1] ∾ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα. Comp. Matth. iv. 1; Mark i. 12. [2] = ὕστερον. Comp. xx. 32. v. r.; Matth. iv. 2. [4] + ὁ. [5] = ὁ διάβολος. [7] πάντα, M. [8] † ‘Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ·’ ins. in M., prob. from Matth. iv. 10. [8] † γάρ, ins. in M. [9] † ὁ, ins. in M. Comp. ver. 3. [11] = ὅτι.

13 " Θεόν σου." καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διά-
βολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.
14 . Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περι-
15 χώρου περὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγ-
16 ωγαῖς αὐτῶν δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς
τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος· καὶ εἰςῆλθε, κατὰ τὸ
εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, εἰς τὴν συναγ-
17 ωγήν· καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ
βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον,
18 εὗρε τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμμένον, " [a] Πνεῦμα Κυρίου [a] Is. 42. 7: & 61.1,2.
" ἐπ' ἐμέ· οὗ [18] εἵνεκεν ἔχρισέ με [18] εὐαγγελίσασθαι πτωχ- Mat. 11.5.
19 " οῖς, ἀπέσταλκέ με [18] κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ
" τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφ-
20 " έσει, [b] κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν." καὶ πτύξας [b] Lev.25.10.
τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισε· καὶ πάντων
ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.
21 ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅτι ' Σήμερον πεπλήρ-
22 ' ωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.' [c] καὶ πάντες [c] ch. 2. 47. Is. 50. 4.
ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς Mat. 13.54.
χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ
23 ἔλεγον ' Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;' καὶ εἶπε πρὸς
αὐτούς· ' [d] Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· [d] Mat. 13.54.
" Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν·" ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα
' [23] εἰς Καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.'
24 εἶπε δέ· ' Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός
25 ' ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, [e] 1 Ki. 17. 7.
' πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ
' Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας
26 ' ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ
' πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα
27 ' τῆς [26] Σιδῶνος πρὸς γυναῖκα χήραν. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ [f] 2 Ki. 5. 14.
' ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ

[18] ἕνεκεν, *M.* [18] εὐαγγελίζεσθαι, *M.* [18] † ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, ins. in *M.* [23] ∾ ἐν τῇ Καπερν. *M.* [26] ∾ Σιδωνίας, or Σιδονίας.

‘ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος.’ Καὶ 28
ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες
ταῦτα. καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως· 29
καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως [29] ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις
a Jno. 8. 59; & 10.39. αὐτῶν ᾠκοδόμητο, [29] ὥςτε κατακρημνίσαι αὐτόν· [a] αὐτὸς 30
δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.
‖ Matth. 4.12 ..17. ‖ Καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, 31
Mark 1.14, 15. ‖ καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. καὶ εξεπλήσσ- 32
‖ Mark 1. 21 ..28. οντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, [b] ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος
b Mat. 7. 28, 29. αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα 33
Heb. 4. 12. δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων·
c Mar. 5. 7. ‘ [c] Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι 34
d Ja. 2. 19. ‘ ἡμᾶς· [d] οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ.’ καὶ ἐπετίμησεν 35
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ‘ Φιμώθητι καὶ ἔξελθε [35] ἐξ αὐτοῦ.’
καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς [35] μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτ-
οῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας· 36
καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· ‘ Τίς ὁ λόγος
‘ οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθ-
‘ άρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται;’ καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος 37
περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.
‖ Matth. 8. 14 ..17. ‖ Ἀναστὰς δὲ [38] ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰςῆλθεν εἰς τὴν 38
Mark 1. 29 ..34. οἰκίαν Σίμωνος· [38] πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχο-
μένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.
καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ· καὶ 39
ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.
Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες, ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας 40
νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ
ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.
ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κράζοντα καὶ λέγ- 41
οντα, ὅτι ‘Σὺ εἶ [41] ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.’ καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ
‖ Matth. 4.23 ..25. εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
Mark 1. 35 ..39. ‖ Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον 42

[29] † τῆς, ins. in *M.* [29] εἰς τὸ, *M.* [35] ∾ ἀπ'. Comp. below, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, and ver. 41; also v. 8; viii. 2, 29, 38, 46; ix. 5, and elsewhere. [35] † τὸ, ins. in *M.* [38] ∾ ἀπό. Comp. xxii. 44. [38] † ἡ, ins. in *M.* [41] † ὁ Χριστὸς, ins. in *M.*

τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι [42]ἐπεζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως
αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.
43 ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ‘Καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν
‘εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι εἰς
44 ‘τοῦτο ἀπέσταλμαι.’ καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συν-
αγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.

1 V. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ
ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ
2 τὴν λίμνην Γεννησαρέτ· καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ
τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν [2]ἀπέ-
3 πλυναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ
Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν
ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.
4 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα· ‘[a]Ἐπαν- a Jno. 21. 6.
‘άγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς
5 ‘ἄγραν.’ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· ‘Ἐπι-
‘στάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν·
6 ‘ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.’ καὶ τοῦτο
ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ, διεῤῥήγ-
7 νυντο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν. καὶ κατένευσαν τοῖς μετ-
όχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι
αὐτοῖς· καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα
8 ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος, προσ-
έπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέγων· ‘[b]Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, b Is. 6. 5.
9 ‘ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε.’ θάμβος γὰρ περι-
έσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ
10 τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον· ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ
Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.
καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· ‘Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ
11 ‘τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.’ ‖Καὶ καταγαγόντες τὰ ‖ Matth. 5.
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, [c]ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. Mark 1. 4
12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ c ch. 14. 26. Mat. 10.
ἰδοὺ, ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν Phil. 3. 7.
ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· ‘Κύριε, ἐὰν θέλῃς,

[42] ἐζήτουν, M. [2] ~ ἔπλυναν.

' δύνασαί με καθαρίσαι.' Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο 13
αὐτοῦ,[13] εἰπών· ' Θέλω καθαρίσθητι.' καὶ εὐθέως ἡ λέπρα
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδ- 14
ενὶ εἰπεῖν, ' ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ
a Lev. xiv. ' προςένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, a καθὼς προςέταξε
Mark 1. 45. ' Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.' ‖ Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ 15
λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν,
καὶ θεραπεύεσθαι [15] ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.
b Mat. 14. 23. Ma. 6. 46. b αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προςευχό- 16
μενος.
‖ Matth. 9. 2 ..8. Mark 2. 1 ..12. ‖ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδά- 17
σκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,
οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ
Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς
τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης 18
ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος· καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
εἰςενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ μὴ εὑρόντες[19] 19
ποίας εἰςενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες
ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ
κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν 20
τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν·[20] ' Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ
' ἁμαρτίαι σου.' καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς 21
καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες, ' Τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ
c Ps 130. 4. Is. 43. 25. ' βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, c εἰ μὴ μόνος 22
' ὁ Θεός;' ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν,
ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· ' Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς 23
' καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, " Ἀφέ-
" ωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου," ἢ εἰπεῖν· " Ἔγειρε καὶ
" περιπάτει;" ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ 24
' ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας,' (εἶπε τῷ
[24] παραλελυμένῳ·) ' Σοὶ λέγω· " Ἔγειρε, καὶ ἄρας τὸ κλιν-
" ίδιόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου." καὶ παραχρῆμα 25
ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας [25] ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπ-

[13] ∾ λέγων· Comp. viii. 3. [15] = ὑπ' αὐτοῦ. [19] διὰ ποίας, M. Comp. xix. 4. [20] † αὐτῷ· Ins. in M. [24] ∾ παραλυτικῷ· [25] ∾ ἐφ' ὃ, &c

26 ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν Θεόν. καὶ ἔκ-
στασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν· καὶ
ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι 'Εἴδομεν παράδοξα
'σήμερον.'
27 ‖ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀν- ‖ Matth. 9. 9 Mark 2. 13, 14.
όματι Λευΐν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ εἶπεν αὐτῷ·
28 'Ἀκολούθει μοι.' καὶ καταλιπὼν ἅπαντα ἀναστὰς
29 ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην [29] Λευΐς
αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς,
30 καὶ ἄλλων, οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγ-
γυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, 'Διατί [30] μετὰ τῶν τελωνῶν
31 'καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;' καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίν-
32 'οντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· [a] οὐκ ἐλήλυθα
'καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.' a Tim. 1. 15.
33 ‖ οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· 'Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου ‖ Mark 2. 18 -22.
'νηστεύουσι πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ
34 'οἱ τῶν Φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;' ὁ
δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφ-
'ῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι ποιῆσαι νηστεύ-
35 'ειν; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν
'ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.'
36 ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς· 'Ὅτι οὐδεὶς ἐπί-
'βλημα [36] ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·
'εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει [b] καὶ τῷ παλαιῷ οὐ b 2 Cor. 6. 14.
37 'συμφωνεῖ [36] ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς
'βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει
'ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ
38 'ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς
39 'βλητέον· [38] καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς
'πιὼν παλαιὸν εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ· "Ὁ πα-
"λαιὸς χρηστότερός ἐστιν."

[29] † ὁ, ins. in *M.* [30] ∾ μετὰ τελωνῶν, *M.* [36] ∾ ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει, &c. Comp. Mark ii. 16. [36] = ἐπίβλημα [38] + καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται·

a Matth. 12.1 VI. ‖ [a] Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ δια- 1
-8. Mark 2.23 πορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθ-
-28. a Deut.23.25. ηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχοντες ταῖς
Ex. 20.10; & 23.12. χερσί. τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον [2] αὐτοῖς· 'Τί ποι- 2
Is. 58. 13. 'εῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;' καὶ ἀπο- 3
b 1 Sam.21.6. κριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· '[b] Οὐδὲ τοῦτο ἀν-
'έγνωτε ὃ ἐποίησε Δαυὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ
'μετ' αὐτοῦ ὄντες, ὡς εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ 4
'καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως [4] ἔλαβε καὶ ἔφαγε καὶ
c Ex.29.32,33. 'ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, [c] οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ
Lev. 8. 31; & 24.5,9. 'μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;' καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι Κύριός 5
'ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.'

‖ Matth. 12.9 ‖ Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰςελθεῖν αὐτὸν 6
-14. Mark 3. 1 εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,
-6. καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. [7] παρετήρουν δὲ 7
d Jno. 9. 16. αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, [d] εἰ ἐν τῷ σαβ-
βάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. αὐτὸς 8
δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπε [8] τῷ ἀνθρώπῳ
e Is. 42. 4. τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· '[8] [e] Ἔγειρε, καὶ στῆθι εἰς τὸ
Act. 26. 26. 'μέσον.' ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς 9
αὐτούς· 'Ἐπερωτήσω [9] ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν;
'ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι ἢ [9] ἀπο-
'κτεῖναι;' καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς, εἶπεν 10
[10] αὐτῷ· 'Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου.' ὁ δὲ [10] ἐποίησε· καὶ
ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ [10] ὡς ἡ ἄλλη. αὐτοὶ δὲ 11
ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί
ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.

[2] + αὐτοῖς. [4] + ἔλαβε, καί. [7] ∽ Παρετηροῦντο δὲ αὐτὸν οἱ, &c.: others ∽ Παρετήρουν δὲ οἱ, &c. Comp. xiv. 1; Mark iii. 2. [8] ∽ τῷ ἀνδρί, others om. [8] ἔγειραι, *M.* [9] ∽ ὑμᾶς τι· Ἔξεστι. [9] ∽ ἀπολέσαι, *M.* Comp. Mark iii. 4, and elsewhere. [10] ∽ τῷ ἀνθρώπῳ· *M.* [10] ἐποίησεν οὕτω· *M.*: others, ∽ ὁ δὲ ἐξέτεινε· Comp. ii. 48; iii. 11; vi. 31; ix. 15; xii. 43; Acts xii. 8, and elsewhere. [10] † ὑγιής, ins. in *M.* prob. from Matth. xii. 13. Some MSS. om. ὡς ἡ ἄλλη.

12 ‖ Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, [12a] ἐξῆλθεν εἰς ‖ Matth 9.36
τὸ ὄρος προσεύξασθαι· καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προς- ..38; & x; & 11. 1.
13 ευχῇ τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε Mark 3. 13 ..19.
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώ- a Mat. 6. 6. Ma. 6. 7.
14 δεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε, (Σίμωνα, ὃν καὶ
ὠνόμασε Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, Ἰάκ-
15 ωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον, Ματ-
θαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ
16 Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν, Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ
17 Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης,) καὶ κατα-
βὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ· καὶ ὄχλος
μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης
τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου
καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ
18 τῶν νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ [18] ὀχλούμενοι [18] ἀπὸ πνευμάτων
19 ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο. [b] Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει b Mat.14.36. Ma. 5. 30.
ἅπτεσθαι αὐτοῦ· ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ
ἰᾶτο πάντας.

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθ- c Ja. 2. 5.
ητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε· ' [c] Μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα d Ps. 107. 9. Is. 55 1;
21 ' ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· [d] μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, & 61.3; & 65.13;
' ὅτι χορτασθήσεσθε. [e] μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι & 66.10.
22 ' γελάσετε. [f] μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ e Is. 61. 3. Rev.21.4.
' ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι f Mat. 5. 11. Jno.17.14.
' καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ 1 Pet.2.19; & 3. 14;
23 ' υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. [g] [23] χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ & 4. 14. g Act.5. 14;
' καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ, ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ & 7. 51.
' οὐρανῷ· [h] κατὰ [23] ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ Col. 1. 24. Ja. 1. 2.
24 ' πατέρες αὐτῶν. [i] Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι h Act. 7. 52. Heb.11.32
25 ' ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. [k] οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπε- ..39. i Amos 6.1,3.
' πλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. [l] οὐαὶ [25] ὑμῖν, οἱ γελῶντες Hab. 2. 9. Ja. 5. 1.

k Is. 65. 13. Ja. 4. 9; & 5. 1.
l Eph. 5. 4.

[12] ∾ ἐξελθεῖν αὐτὸν, &c. Comp. xvi. 22; Acts ix. 3, 32, 43, and elsewhere. [18] ∾ ἐνοχλούμενοι, &c. Comp. Acts v. 16; Heb. xii. 15. [18] ὑπὸ, &c. *M.* Comp. Acts v. 16; x. 38; xiii. 4, and elsewhere. [23] χαίρετε, &c. *M.* Comp. Matth. v. 12. [23] ∾ ταὐτὰ, &c. Comp. ver. 26; xvii. 30, v. r [25] + ὑμῖν

a Jno.15.19. 1 Jno 4. 5. ‘ νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. [a]οὐαί,[26] ὅταν καλῶς 26
b 1 Ki. xxii. ‘ ὑμᾶς εἴπωσιν [26] οἱ ἄνθρωποι· [b]κατὰ [26] ταῦτα γὰρ ἐποί-
Is. 30. 10. Jer. 5. 31. ‘ ουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
c Ex. 23. 4. Mat. 5. 44. ‘ ’Αλλ’ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, [c]Ἀγαπᾶτε τοὺς 27
Ro. 12. 14, 20. ‘ ἐχθροὺς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· [d]εὐ- 28
1 Cor.4.12. ‘ λογεῖτε τοὺς καταρωμένους [28] ὑμᾶς· [28] προσεύχεσθε ὑπὲρ
d ch. 23. 34. Act. 7. 60. ‘ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. [e]τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν 29
e Mat. 5. 39. 1 Cor. 6. 7. ‘ σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός
f Deut. 15.7. Prov.19.17. ‘ σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. [f]παντὶ 30
Mat. 5. 42. ‘ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ
g Mat. 7. 12. ‘ μὴ ἀπαίτει. [g]καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ 31
h Mat. 5.46. ‘ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. [h]καὶ εἰ 32
‘ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;
‘ καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπ-
‘ ῶσι. καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, 33
‘ ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ
i Mat. 5. 42. Deut. 15. 8. ‘ ποιοῦσι. [i]καὶ ἐὰν [34] δανείζητε παρ’ ὧν ἐλπίζετε ἀπο- 34
‘ λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ [34] οἱ ἁμαρτωλοὶ
k ver. 27. Mat. 5. 44. ‘ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. [k]πλὴν 35
‘ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δαν-
‘ είζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν
l Mat. 5. 45. ‘ πολὺς [l]καὶ ἔσεσθε υἱοὶ [35] ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός
m Mat. 5. 48. ‘ ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. [m]γίνεσθε 36
‘ [36] οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων
n Mat. 7. 1. Ro. 2. 1. 1 Cor. 4. 5. ‘ ἐστί. [n]καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ κατα- 37
‘ δικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπο-
o Prov.10.22; & 19. 17. Mat.10.42. ‘ λυθήσεσθε. [o]δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν 38
‘ πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον
‘ δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ
‘ ᾧ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.’
p Is. 42. 18 -20. Mat. 15. 14. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς· ‘ [p]Μήτι δύναται τυφλὸς 39
‘ τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσ-

[26] † ὑμῖν, ins. in *M.* [26] † πάντες, ins. in *M.* [26] ∽ ταὐτά. [28] ὑμῖν *M.* Comp. Matth. v. 44. [28] † καί, ins. in *M.* [34] ∽ δανείζετε, &c. [34] = οἱ. [35] † τοῦ, ins. in *M.* Comp. i. 32, 35, 76. [36] = οὖν.

40 ‘ οὖνται; [a]οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· a Mat.10.24.
41 ‘ κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. [b]Τί Jno.13.16; & 15.20.
‘ δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ b Mat. 7. 3.
‘ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατα-
42 ‘ νοεῖς; [c]ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, c Prov. 18.17.
“ ‘Ἀδελφέ, ἄφες, ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
“ σου,” αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων;
‘ [d]ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ d Ro.2.1,21, &c.
‘ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
43 ‘ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. [e]οὐ γάρ ἐστι δένδρον e Mat. 7. 16, 17; & 12.33.
‘ καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
44 ‘ ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου
‘ καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι
45 ‘ σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν. [f]ὁ ἀγαθὸς f Mat.12.34, 35.
‘ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ
‘ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς [45]ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
‘ πονηροῦ [45]θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ
‘ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ
‘ τὸ στόμα [45]αὐτοῦ.
46 ‘ [g]Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, Κύριε· καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; g ch. 13. 25. Mat.25.11.
47 ‘ πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων Ro. 2. 13.
‘ καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν, τίνι ἐστὶν ὅμοιος. Gal. 6. 7. Ja. 1. 22.
48 ‘ ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε
‘ καὶ ἐβάθυνε καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημ-
‘ μύρας δὲ γενομένης, προςέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ
‘ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· τεθεμελίωτο
49 ‘ γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. [h]ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας h Ja. 1. 24..26.
‘ ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν 2 Pet. 1. 10.
‘ γῆν χωρὶς θεμελίου· ᾗ προςέῤῥηξεν ὁ ποταμός· καὶ
‘ εὐθέως [49]ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης
‘ μέγα.’

1 VII. ‖ Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς ‖ Matth. 8.5
2 τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰςῆλθεν εἰς Καπερναούμ. ἑκα- ..13.

[45] = ἄνθρωπος, &c. [45] = θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ, &c. [45] + αὐτοῦ. Comp. Matth. xii. 35. [49] ∾ συνέπεσε.

τοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλε τελ-
ευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ 3
ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρ-
ωτῶν αὐτὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.
οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν 4
σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι Ἄξιός ἐστιν, ᾧ [4] παρέξει τοῦτο·
'ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς 5
'ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.' ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτ- 6
οῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας,
ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ·
'Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς, ἵνα ὑπὸ τὴν
'στέγην μου εἰσέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε 7
Ps 107.19, 20. 'ἐλθεῖν· [a] ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.
'καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, 8
'ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, "Πορ-
"εύθητι" καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, "Ἔρχου" καὶ
'ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου "Ποίησον τοῦτο," καὶ
'ποιεῖ.' ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν· 9
καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε· 'Λέγω
'ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.' καὶ 10
ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὗρον τὸν
ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Καὶ ἐγένετο ἐν [11] τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλου- 11
μένην Ναΐν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
[11] ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς 12
πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς
τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως
ἱκανὸς [12] ἦν σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος 13
ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ· 'Μὴ κλαῖε.'
καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες 14
ἔστησαν. καὶ εἶπε· 'Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. καὶ 15
ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν· καὶ ἔδωκεν
αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος [16] πάντας, καὶ 16

[4] ∾ παρέξῃ, &c. [11] ∾ τῷ ἑξῆς. Comp. viii. 1; ix. 37; Acts iii. 24; xi. 4; xxi. 1; xxv. 17; xxvii. 18, &c. [11] + ἱκανοί. [12] = ἦν, &c. [16] ἅπαντας, M. Comp. v. 26; xvii. 27, 29, and elsewhere.

ἐδόξαζον τὸν Θεὸν, λέγοντες, ὅτι [a] ‘Προφήτης μέγας a ch. 24. 19.
‘ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, [b] καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν b ch. 1. 68.
17 ‘λαὸν αὐτοῦ.’ καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ
Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.
18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ
19 πάντων τούτων. ‖ καὶ προςκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ‖ Matth. 11. 2 -6.
μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
λέγων ‘Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προςδοκῶμεν;’
20 Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον ‘Ἰω-
‘άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων,
21 ‘[c] Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προςδοκῶμεν;’ ἐν αὐτῇ c Zech. 9. 9
δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων
καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο
22 [21] τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
‘Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε·
‘[d] ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ d Is. 35. 5, 6, & 61. 1
‘καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, [e] πτωχ- e ch. 4. 18
23 ‘οἱ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ 1 Cor. 1. 26 -28
24 ‘σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.’ ‖ ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ja. 2. 4, 5 ‖ Matth. 11. 7
Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν [24] πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰω- -20.
25 άννου· ‘Τί [24] ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;
‘κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί [25] ἐξελ-
‘ηλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσ-
‘μένον; ἰδοὺ, οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχ-
26 ‘οντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί [26] ἐξεληλύθατε
‘ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον
27 ‘προφήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, “[f] Ἰδοὺ, f ch. 1. 16 .17
“ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προςώπου σου, Mal. 3. 1
28 “ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.” λέγω Mar. 1. 2.
‘γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν [28] προφήτης
‘Ἰωάννου [28] τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρό-
29 ‘τερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.’ καὶ
πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν

[21] = τό. [24..26] thrice ∾ ἐξήλθατε, or ἐξήλθετε.
[24] ∾ τοῖς ὄχλοις, prob. from Matth. xi. 7 [28] + προ-
φήτης. [28] + τοῦ βαπτιστοῦ.

a ch. 3. 12. Mat.3.5,6. θεὸν [a] βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. οἱ δὲ Φαρισ- 30
αῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέτησαν εἰς
ἑαυτοὺς μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ. [31] 'Τίνι οὖν ὁμοιώσω 31
'τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;
'ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προς- 32
'φωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν, ' Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ
" οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε."
b Mat. 3. 4. Mk. 1. 6. ' [b] ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, μήτε [33] ἄρτον ἐσθί- 33
'ων μήτε [33] οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, " Δαιμόνιον ἔχει."
'ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ 34
c Jno. 2. 2; & 12. 2. 'λέγετε, " [c] Ἰδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος
d Prov. 8. 32 –36; & 17.16. " τελωνῶν καὶ [34] ἁμαρτωλῶν." [d] καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία 35
'ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς [35] πάντων.'

Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ' 36
αὐτοῦ· καὶ εἰςελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνε-
κλίθη. καὶ ἰδού, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν [37] ἁμαρτ- 37
ωλός, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ 38
τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας
αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι· καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
ἐξέμασσε καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφε τῷ
e ch. 15. 2. μύρῳ. [e] ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν 39
ἑαυτῷ, λέγων· ' Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἄν,
'τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτ-
'ωλός ἐστι.' καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· 40
' Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν.' [40] ὁ δέ φησι· ' Διδάσκαλε,
'εἰπέ.' ' Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε 41
f Ro. 5. 6. 'δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. [f] μὴ 42
'ἐχόντων [42] δε αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο.

[31] † εἶπε δὲ ὁ Κύριος· ins. in M. Comp. Matth. xi. 16.
[33] + ἄρτον. [33] + οἶνον. [34] ἁμαρτωλῶν, καὶ.
[35] + πάντων. Comp. Matth. xi. 19. [37] ∾ ἁμαρτωλὸς· καὶ ἐπιγνοῦσα, &c. [40] Ὁ δέ φησι· Διδάσκαλε; Εἶπε· Δύο, &c. others, Ὁ δέ· Διδάσκαλε εἰπέ. Φησί· Δύο, &c.: others, Ὁ δέ φησι· Διδάσκαλε εἰπέ. Ὁ δὲ εἶπε· Δύο, &c.
[42] = δὲ.

'τίς οὖν αὐτῶν, [42] εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;' ἀπο-
43 κριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν· 'Ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ
'πλεῖον ἐχαρίσατο,' ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ''Ορθῶς ἔκρινας.'
44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη· 'Βλέπ-
'εις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰςῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν·
'ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς
'δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶ [44] αὐτῆς
45 'ἐξέμαξε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς [45] εἰς-
46 'ῆλθον οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ
'τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψε
47 '[46] τοὺς πόδας μου. [47] οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ
'ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ· ᾧ δὲ
48 'ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.' εἶπε δὲ αὐτῇ· ''Αφέ- a Mat. 9. 2, 5 Ma. 2. 7
49 'ωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.' καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακεί- b ch. 8. 48, & 18. 42.
μενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· 'a Τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ Hab. 2. 4.
50 'ἁμαρτίας ἀφίησιν;' εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· 'b Ἡ Eph. 2. 8. Mat. 9. 22.
'πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.' Ma. 5. 34, & 10. 52

1 VIII. ‖ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε ‖ Mark 3. 19.
κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος c Mat. 27. 55, 56.
2 τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ c καὶ Ma. 16. 9.
γυναῖκές τινες, αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων Jno. 19. 25.
πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαλ-
3 ηνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα, γυνὴ
Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι
πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν [3] αὐτῷ [3] ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς.
4 ‖ Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ‖ Matth. 13. 1-9.
5 ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς· ''Εξ- Mark 4. 1-9
'ῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἐν
'τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ
'κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν

[42] + εἰπὲ. [44] † τῆς κεφαλῆς. Comp. ver. 38; xii. 7, and elsewhere. [45] ∾ εἰςῆλθεν. [46] + τοὺς πόδας μου. [47] Οὗ χάριν λέγω σοι· Ἀφέωνται, &c. [3] ∾ αὐτοῖς. [3] ∾ ἐκ.

'αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ φυὲν ἐξ- 6
'ηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν 7
'ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέ-
'πνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν [8] εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθ- 8
'ήν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.' ταῦτα
[¶] Matth. 13. 9 ..25. λέγων, ἐφώνει· ''Ο ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.' ‖ 'Επ- 9
Mark 4. 10 ..25. ηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, [9] λέγοντες, 'Τίς εἴη
[a] Mat. 11. 25, 'ἡ παραβολὴ αὕτη.' ὁ δὲ εἶπεν· '[a] Ὑμῖν δέδοται γνῶναι 10
26; & 13. 14. 2 Cor. 3. 5, 'τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς
14. 'ἐν παραβολαῖς· ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκού-
Isa. 6. 9. Ezek. 12. 2. 'οντες μὴ συνιῶσιν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος 11
Jno. 12. 40. Acts 28. 26. 'ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν 12
Ro. 11. 8. 'οἱ ἀκούοντες· εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν
'λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες
'σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ, ὅταν ἀκούσωσι, 13
'μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ
'ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι καὶ ἐν καιρῷ πειρ-
[b] ch. 18. 24. 'ασμοῦ ἀφίστανται. [b] τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί 14
Mat. 19. 23. Ma. 10. 23. 'εἰσιν οἱ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ
1 Tim. 6. 9. 'ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ
'τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν, οἵτινες 15
'ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον
ch. 11. 33. Mat. 5. 15. 'κατέχουσι καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. [c] Οὐδεὶς δὲ 16
'λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης
'τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰςπορ-
[d] ch. 12. 2. Mat. 10. 26. 'ευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς. [d] οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν, ὃ οὐ 17
'φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται
[e] ch. 19. 26. Mat. 25. 29. 'καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. [e] βλέπετε οὖν, πῶς ἀκούετε· ὃς 18
'γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ
'δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.'

Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ 19
αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.
καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, ''Η μήτηρ σου καὶ οἱ 20

[8] ἐπὶ, &c. *M.* Comp. Matth. xiii. 8; Mark iv. 8. [9] + λέγοντες. Comp. ver. 30; ix. 18; xxiii. 6. 9; xviii. 41, and elsewhere.

21 ‘ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντες.’ [a] ὁ δὲ a Joh. 15.14.
ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί 2Cor.5.16.
‘μοι οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ
‘ποιοῦντες.’[21]
22 ‖ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς ‖ Math.13.53,
πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· & 8.18.22.
‘Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης·’ καὶ ἀνήχθησαν. Mark 4.35, 36.
23 πλεόντων δὲ αὐτῶν, ἀφύπνωσε. ‖ καὶ κατέβη λαῖλαψ ‖ Matth.8.24
ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύν- ..27.
24 ευον. προςελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες· ‘Ἐπι- Mark 4.37 .41
‘στάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα.’ ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμ-
ησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,
25 καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς· ‘Ποῦ ἐστιν ἡ
‘πίστις ὑμῶν;’ φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς
ἀλλήλους· ‘Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις
‘ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;’
26 ‖ Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν [26] Γαδαρηνῶν, ‖ Matth.8.28
27 ἥτις ἐστὶν [26] ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ .34.
αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς Mark 5. 1
πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον .20
οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ’ ἐν τοῖς
28 μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνακράξας προς-
έπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· ‘Τί ἐμοὶ καὶ σοί,
[28] Ἰησοῦ, υἱὲ [28] τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με
29 ‘βασανίσῃς.’ (παρήγγειλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθ-
άρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις
συνηρπάκει αὐτόν· καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις
φυλασσόμενος· καὶ διαῤῥήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ
30 τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.) ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ
Ἰησοῦς, λέγων· ‘Τί σοί ἐστιν ὄνομα;’ ὁ δὲ εἶπε· ‘Λεγ-
31 ‘εών·’ ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰςῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ [31] παρε-

[21] † αὐτόν, ins. in *M.* Comp. xi. 28. [26] ∽ Γερασηνῶν. Some MSS. and several Vers. read Γεργεσηνῶν. Comp. Matth. viii. 28; Mark v. 1. [26] ∽ ἀντιπέρα, &c.

[28] + Ἰησοῦ. [28] + τοῦ Θεοῦ, &c. Comp. Acts xvi. 17.

[31] ∽ παρεκάλουν. Comp. Matth. viii. 31.

κάλει αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον
ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων 32
ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς
εἰς ἐκείνους εἰςελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα 33
δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου [33] εἰςῆλθεν εἰς τοὺς
χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ [34] γε- 34
γονὸς ἔφυγον καὶ [34] ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς
τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον 35
πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον,
ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρον-
οῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς [36] καὶ οἱ ἰδόντες, πῶς ἐσώθη [36] ὁ 36
a Act. 16. 39. δαιμονισθείς. [a] καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος 37
τῆς περιχώρου τῶν [37] Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν·
ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ 38
πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ
ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ
αὐτὸν [38] ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ‘Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν 39
‘σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός.’ καὶ ἀπῆλθε,
καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς.

‖ Matth. 9. 1. Mark 5. 21. ‖ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξ- 40
‖ Matth. 9. 18 ..26. Mark 5. 22 ..43. ατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προςδοκῶντες
αὐτόν. ‖ Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς 41
ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς
πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰςελθεῖν εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν 42
δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν,
b Lev. 15. 25. οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. [b] καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει 43
αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις [43] ἰατροῖς προςαναλώσασα

[33] ∾ εἰςῆλθον, &c. Comp. Mark v. 31. [34] γεγενημένον, *M.* Comp. ver. 35, 56; ii. 15; xxiv. 12, and elsewhere. [34] † ἀπελθόντες, &c. ins. in *M.*, prob. from Matth. viii. 33. [36] = καὶ, &c. [36] = ὁ δαιμονισθείς. [37] Γερασηνῶν, others Γεργεσηνῶν. [See ver. 26.] [38] = ὁ Ἰησοῦς. [43] εἰς ἰατροὺς, &c. *M.*

ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·
44 προςελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ, [a] καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. a ch. 13. 13. Mat. 8. 3; & 20. 34.
45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· 'Τίς ὁ ἁψάμενός μου;' ἀρνουμένων
δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ [45] οἱ σὺν αὐτῷ· 'Ἐπι-
'στάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, [45] καὶ
46 'λέγεις· "Τίς ὁ ἁψάμενός μου;"' ὁ δὲ [46] Ἰησοῦς εἶπεν·
'"Ηψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν
47 'ἀπ' ἐμοῦ.' ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα
ἦλθε, καὶ προςπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ,
ἀπήγγειλεν [47] αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς
48 ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· '[48] Θάρσει, θύγατερ·
49 'ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.' Ἔτι
αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου,
λέγων αὐτῷ, ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε
50 'τὸν διδάσκαλον.' ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ,
λέγων· '[b] Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.' b Jno. 11. 25. Ro. 4. 17.
51 [51] ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰςελθεῖν οὐδένα εἰ
μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα
52 τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. ἔκλαιον δὲ πάντες, καὶ
ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε· '[c] Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέ- c Jno. 11. 11. 13.
53 'θανεν ἀλλὰ καθεύδει.' [d] καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες d ch. 16. 14.
54 ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατ-
ήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων· '[e] Ἡ παῖς, e ch. 7. 14. Jno 11. 43.
55 'ἐγείρου.' καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς καὶ ἀνέστη
56 παραχρῆμα. καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ
ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς
μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

1 IX. ‖ [f] Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα,[1] ἔδωκεν αὐτοῖς ‖ Mark 6. 7 13.
δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους f ch. 6. 13. Mat. 10. 1 Mar. 3. 13.

[45] οἱ μετ' αὐτοῦ M. [45] + καὶ λέγεις· Τίς ὁ ἁψάμενός μου. [46] = Ἰησοῦς. [47] = αὐτῷ. [48] + Θάρσει. [51] Εἰςελθὼν, M. Comp. Mark v. 34. [1] † μαθητὰς αὐτοῦ, ins. in M. Comp. ver. 12; viii. 1; xviii. 31; xxii. 3. 47; Acts vi. 2.

θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βα- 2
a ch. 22. 35. Mat. 10. 9. σιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς [2] ἀσθενοῦντας. [a] καὶ 3
εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε
‘[3] ῥάβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον,
b ch. 10. 5, 6. ‘μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. [b] καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰς- 4
c ch. 10. 10, 11. Mat. 10. 14. Act. 13. 51; & 18. 6. ‘έλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. [c] καὶ ὅσοι 5
‘ἂν μὴ [5] δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως
‘ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπο-
‘τινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.’ Ἐξερχόμενοι δὲ 6
διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύ-
οντες πανταχοῦ.
‖ Matth. 14. 1 .. 12. Mark 6. 14 .. 29. ‖Ἤκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα [7] ὑπ᾽ 7
αὐτοῦ πάντα· καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων
ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ὑπό τινων δὲ ὅτι 8
Ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη. καὶ εἶπεν [9] Ἡρώδης· ‘Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· 9
‘τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα;’ καὶ
ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.
‖ Matth. 13. 21. Mark 6. 30 .. 44. John 6. 1 .. 13. ‖Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ, 10
ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ᾽
ἰδίαν [10] εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.
οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος 11
αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ
d ch. 1. 53; & 5. 31. [d] καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. ἡ δὲ ἡμέρα 12
ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ·
‘Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα [12] πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ
‘κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσι καὶ εὕρωσιν ἐπι-
‘σιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.’ εἶπε δὲ πρὸς 13
αὐτούς· ‘Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.’ οἱ δὲ εἶπον· ‘Οὐκ
‘εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ
‘μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν

[2] ∾ ἀσθενεῖς. [3] ῥάβδους, *M.* Comp. Matth. x. 10. [5] ∾ δέχωνται. Comp. x. 8, 10. [7] = ὑπ᾽ αὐτοῦ. Comp. xiii. 17; Acts xii. 5. [9] † ὁ, ins. in *M.* [10] ∾ εἰς τόπον ἔρημον Βηθσαϊδά: others, ∾ εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδά. [12] ∾ ἀπελθόντες, *M.*

14 'τοῦτον βρώματα.' (ἦσαν γὰρ ὡςεὶ ἄνδρες πεντακιςχίλ-
ιοι.) εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· 'Κατακλίνατε
15 'αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.' καὶ ἐποίησαν οὕτω,
16 καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγ-
ησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
17 παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν
πάντες, καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων
κόφινοι δώδεκα.

18 ‖ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προςευχόμενον κατα- ‖ Matth. 16. 13 -20. Mark 8. 27
μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτ- -30.
19 ούς, λέγων· 'a Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;' οἱ δὲ a Mat. 14. 2. Mar. 6. 14.
ἀποκριθέντες εἶπον· 'b Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι b Jno. 6. 69
'δέ, Ἠλίαν· ἄλλοι δέ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
20 'ἀνέστη.' εἶπε δὲ αὐτοῖς· 'Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε
'εἶναι;' ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε· 'Τὸν Χριστὸν τοῦ
21 'Θεοῦ.' ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ
22 [21] λέγειν τοῦτο, εἰπών, ὅτι ‖ c 'Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρ- ‖ Matth. 16. 21 -28.
'ώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν Mark 8. 31 -38,
'πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο- & 9. 1.
23 'κτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ [22] ἐγερθῆναι.' Ἔλεγε δὲ c ch. 18. 31; & 24. 7.
πρὸς πάντας· 'd Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου [23] ἔρχεσθαι, Mat. 17. 22. Mar. 9. 31;
'ἀρνησάσθω ἑαυτὸν [23] καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ & 10. 33.
24 '[23] καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. e ὃς γὰρ ἂν θέλῃ d ch. 14. 27. Mat. 10. 38.
'τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν Ro. 8. 13. Col. 3. 5.
'ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει e ch. 17. 33. Mat. 10. 39.
25 'αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον Jno. 12. 25.
26 'ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς; f ὃς γὰρ ἂν f ch. 12. 9
'ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς Mat. 10. 33. Mar. 8. 38.
'τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ 2 Tim. 2. 12.
27 'αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω 1 Jno. 2. 23.

[21] ∾ εἰπεῖν, M. Comp. Matth. xvi. 20; Mark viii. 30. [22] ∾ ἀναστῆναι. Comp. Matth. xvi. 21; Luke xvi. 31; xviii. 33; xxiv. 46; Acts xvii. 3. [23] ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω, M. Comp. Matth. xvi. 24; Mark viii. 34. [23] + καὶ ἀράτω to ἡμέραν. [23] = καθ' ἡμέραν.

a Mar. 9. 1. ‘δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε [27] ἑστώτων, ᵃοἳ οὐ
‘μὴ [27] γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν
‘τοῦ Θεοῦ.’

‖ Matth. 17. 1-8. Mark 9. 2-8. ‖ Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡςεὶ ἡμέραι 28
ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν [28] Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβ-
ον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προςεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ 29
προςεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προςώπου αὐτοῦ ἕτερον,
καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ, 30
ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ
Ἠλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν 31
ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν 32
αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς 33
ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ‘Ἐπιστάτα,
‘καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς
‘τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωσεῖ καὶ μίαν Ἠλίᾳ·’ μὴ
εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη, 34
καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους
εἰςελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς 35
νεφέλης, λέγουσα· “Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ [35] ἀγαπ-
“ητός· αὐτοῦ ἀκούετε.” καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, 36
εὑρέθη [36] ὁ Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδ-
ενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν
ἑωράκασιν.

‖ Matth. 17. 14-21. Mark 9. 14-29. ‖ Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν 37
ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ 38
ἰδοὺ, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου [38] ἀνεβόησε, λέγων· ‘Διδά-
‘σκαλε, δέομαί σου [38] ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι

[27] *ἑστηκότων*, *M.* Comp. Mark ix. 1; Matth. xvi. 28. [27] *γεύσονται*, *M.* [28] † *τὸν*, ins. in *M.* Comp. viii. 51; xxii. 8; Matth. xvii. 1; Mark ix. 2. [35] ∾ *ἐκλελεγμένος* Comp. ii. 15, 27; viii. 34, 35, 36; xxii. 22, and elsewhere [36] = *ὁ*. [38] ∾ *ἐβόησε*. Comp. xviii. 38; Acts viii. 7; xxi. 34, and elsewhere. [38] *ἐπίβλεψον*, *M.* Comp. Acts xxi. 39

39 ‘μονογενής ἐστί μοι· καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν,
‘καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ
40 ‘καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν. καὶ
‘ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου, ἵνα [40] ἐκβάλωσιν αὐτό· καὶ
41 ‘οὐκ ἠδυνήθησαν.’ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ὦ
‘γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς
‘ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προςάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε.’
42 ἔτι δὲ προςερχομένου αὐτοῦ ἔῤῥηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι
τῷ ἀκαθάρτῳ. καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν
43 τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγ-
αλειότητι τοῦ Θεοῦ.
‖ Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς [43] ἐποίει [43] ὁ ‖ Math. 17. 22, 23.
44 Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ‘Θέσθε ὑμεῖς εἰς Mar. 9. 30
‘τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ -32.
‘ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.’
45 οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον
ἀπ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτ-
ῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
46 ‖ Εἰςῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τό, τίς ἂν εἴη ‖ Matth. 18. 1 ..35.
47 μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς Mark 9. 33
καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου ἔστησεν αὐτὸ παρ᾽ -50.
48 ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ
‘παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν
‘ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ
‘μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος [48] ἔσται
49 ‘μέγας.’ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· ‘Ἐπιστάτα,
‘εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα [49] τὰ δαι-
‘μόνια· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ᾽
50 ‘ἡμῶν.’ καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· ‘Μὴ κωλύετε·
‘ὃς γὰρ οὐκ ἔστι [50] καθ᾽ ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.’
51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς

[40] ἐκβάλλωσιν. Comp. Mark ix. 18. [43] ἐποίησεν, *M.* Comp. Mark ix. 18. [43] = ὁ Ἰησοῦς. Comp. Matth. xvii. 19; Mark ix. 28, 29. [48] ∾ ἐστι. [49] = τὰ. [50] καθ᾽ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, *M.* Comp. Mark ix 39

ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόςωπον αὐτοῦ ἐστήριξε
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλ- 52
ους πρὸ προςώπου αὐτοῦ· καὶ πορευθέντες εἰςῆλθον εἰς
κώμην Σαμαρειτῶν, ὥςτε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέξ- 53
αντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόςωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον
εἰς Ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος 54
καὶ Ἰωάννης εἶπον· 'Κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ κατα-
'βῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, [54] ὡς καὶ
'Ἠλίας ἐποίησε;' στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, [55] καὶ 55
εἶπεν· 'Οὐκ οἴδατε, οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς;' [55] καὶ 56
ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

[57] Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις 57
πρὸς αὐτόν· 'Ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, [57] Κύριε.'
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 'Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, 58
'καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς
'τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.' Εἶπε 59
δὲ πρὸς ἕτερον· 'Ἀκολούθει μοι.' ὁ δὲ εἶπε· 'Κύριε, ἐπί-
'τρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.'
1 Ki. 19. 20. Mat. 8. 22. εἶπε δὲ αὐτῷ [60] ὁ Ἰησοῦς· '[a] Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι 60
'τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βα-
'σιλείαν τοῦ Θεοῦ.' Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος· 'Ἀκολουθήσω 61
b ch. 14. 16..20. 'σοι, Κύριε· [b] πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς
c ch. 17. 32, 33. Ps. 78. 8..10. Heb. 10. 38. 2 Pet. 2. 20..22. 'εἰς τὸν οἶκόν μου.' εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· '[c] Οὐδ- 62
'εἰς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπ-
'ων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
'Θεοῦ.'

X. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους 1
ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προς-
d Mat. 9. 37, 38. Jno. 4. 35, 36. ώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν
αὐτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν [2] οὖν πρὸς αὐτούς· '[d] Ὁ μὲν 2

[54] + ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε. [55] = καὶ εἶπεν to ἐστε ὑμεῖς. [55] † Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι, ins. in M. [57] ∽ Καὶ πορευομένων, ins. in M. [57] + Κύριε. [60] = ὁ Ἰησοῦς. [2] ∾ δὲ.

‘ θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ
‘ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως [2]ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν
3 ‘ θερισμὸν αὐτοῦ. [a]ὑπάγετε· ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς a Mat.10.16.
4 ‘ ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. [b]μὴ βαστάζετε βαλάντιον b ch. 9. 3; & 22.35.
‘ μὴ πήραν μηδὲ ὑποδήματα, [c]καὶ μηδένα κατὰ τὴν c 2 Ki. 4. 29.
5 ‘ ὁδὸν ἀσπάσησθε. [d]εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν [5]εἰσέρχησθε, d Mat.10.12; & Mar.6.10.
6 ‘ πρῶτον λέγετε· “ Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.” καὶ ἐὰν
‘ [6]ᾖ ἐκεῖ [6]υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ
7 ‘ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. [e]ἐν e Lev.19.13 Deut.24.14; & 25.4
‘ αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' 1 Cor. 9.
‘ αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι· μὴ ..12.
8 ‘ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς [8]ἣν δ' ἂν πόλιν
‘ εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα
9 ‘ ὑμῖν. [f]καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγ- f Mat. 3. 2, & 4. 17
‘ ετε αὐτοῖς· “ Ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.”
10 ‘ [g]εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν [10]εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, g ch. 9. 5.
11 ‘ ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε· “ Καὶ τὸν Mat.10.14. Mar. 6. 11.
“ κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν [11] Act.13.51, & 18. 6.
“ ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγι-
12 “ κεν [11]ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.” λέγω [12]ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις
‘ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
13 ‘ [h]οὐαί σοι, Χοραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ h Mat. 11.21 ..24.
‘ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
‘ πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.
14 ‘ πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει
15 ‘ ἢ ὑμῖν. καὶ σύ, Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ
16 ‘ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. [i]ὁ ἀκούων ὑμῶν i Mat. 10.40. Mar. 9. 37.
‘ ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ. ὁ δὲ ἐμὲ Jno. 13. 20.
‘ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.’ 1 Thes. 4. 8.
17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγ-
οντες· ‘ Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ

[2] ἐκβάλλῃ, *M.* Comp. Mark ix. 38. [5] ∽ εἰσέλθητε.
[6] † μὲν, ins. in *M.* Comp. Matth. x. 13. [6] † ὁ, ins. in *M.*
[8] ∽ ἣν ἂν. Comp. Matth. x. 11. [10] ∽ εἰσέλθητε. Comp.
ix. 4; Matth. x. 11. [11] † ἐφ' ὑμᾶς, ins. in *M.* Comp. ver. 9.
[12] † δὲ, ins. in *M.*

a Rev.12.8,9. ‘ ὀνόματί σου.’ εἶπε δὲ αὐτοῖς· ‘ a Ἐθεώρουν τὸν σατ- 18
b Ps.91.13,14. ‘ ανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. b ἰδοὺ, 19
Mar. 16.18. Act. 28. 5. ‘ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ
‘ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ
‘ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ [19] ἀδικήσῃ. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρ- 20
c Is. 4. 3, 4. Dan. 12. 1. ‘ ετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· c χαίρετε δὲ,[20]
Phil. 4. 3. Rev. 13. 8. ‘ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.’ Ἐν 21
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ
d Is. 29. 14. 1 Cor. 1. 19 ..26; εἶπεν· ‘ d Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ
& 2. 6,7. ‘ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συν-
‘ ετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ, ὁ πατὴρ,
e Ps. 8. 6; & Heb. 2. 8. ‘ ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. e [22] πάντα μοι 22
Jno. 3. 35; & 17. 2. ‘ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει, τίς
1 Cor. 15. 27. ‘ ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ
Eph. 1. 21, 22. ‘ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.’ καὶ 23
Phil. 2. 9. στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ’ ἰδίαν εἶπε· ‘ Μακάριοι
‘ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, 24
‘ ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς
‘ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ
‘ ἤκουσαν.’

f Mat. 22. 35. Mar. 12. 28. f Καὶ ἰδοὺ, νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ 25
λέγων· ‘ Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομ-
‘ ήσω;’ ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· ‘ Ἐν τῷ νόμῳ τί γέ- 26
‘ γραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;’ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
g Deut. 6. 5; & 10. 12; & 30. 6. “ g Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας 27
“ σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος
Lev. 19. 18. Ro. 13. 9. “ σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον
Gal. 5. 14. Ja. 2. 8. “ σου ὡς σεαυτόν.” εἶπε δὲ αὐτῷ· ‘ Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· 28
‘ τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.’ ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, 29
εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ‘ Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;’
ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘ Ἄνθρωπός τις κατέ- 30
‘ βαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περι-
‘ έπεσεν· οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες,

[19] ἀδικήσει, *M.* [20] † μᾶλλον, ins. in *M.* [22] † καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶπε· ins. in *M.* Comp. vii. 44; ix. 55; xiv. 25; xxiii. 28, and elsewhere.

31 ‘ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγ-
‘κυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ
32 ‘ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης,
‘γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, [32]ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρ-
33 ‘ῆλθε. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ’ αὐτὸν καὶ
34 ‘ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προςελθὼν κατέδησε τὰ
‘τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας
‘δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχ-
35 ‘εῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον [35]ἐξελθ-
‘ὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν
‘αὐτῷ· “Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ, τι ἂν προςδαπαν-
“ήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.”
36 ‘τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι
‘τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;’ ὁ δὲ εἶπεν· ‘Ὁ ποι-
37 ‘ήσας τὸ ἔλεος μετ’ αὐτοῦ.’ εἶπεν [37]δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
‘Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.’
38 [a]Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰς- a Jno. 11. 1; & 12. 2, 3.
ῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα
39 ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν
ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ
40 τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ
Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ
εἶπε· ‘Κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με
‘κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντι-
41 ‘λάβηται.’ ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘[b]Μάρθα, b 1 Cor. 7. 32. Phil. 4. 6.
‘Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ
42 ‘ἐστι χρεία. [c]Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, c Ps. 27. 4.
‘ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ’ αὐτῆς.’

1 XI. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προς-
ευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
πρὸς αὐτόν· ‘Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προςεύχεσθαι, καθὼς
2 ‘καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.’ εἶπε δὲ
αὐτοῖς· ‘[d]Ὅταν προςεύχησθε, λέγετε· “Πάτερ,[2] ἁγια- d Mat. 6. 9.

[32] + ἐλθών. [35] = ἐξελθών. [37] οὖν, M. [2] † ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ins. in M. Comp. Matth. vi. 9.

" σθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω σου ἡ βασιλεία· [3]τὸν ἄρτον 3
" ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· καὶ ἄφες 4
" ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ [4]ἀφίεμεν παντὶ
" ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰςενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν."[4]
a ch 18.1..8 [a]καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ 5
'πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ [5]εἴπῃ αὐτῷ,
" Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος [6]μου παρ- 6
" εγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω
" αὐτῷ," κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ· " Μή μοι 7
" κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία
" μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς
" δοῦναί σοι." λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀνα- 8
'στὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διάγε τὴν ἀναίδειαν
'αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ [8]ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν 9
b Mat. 7. 7; & 21. 22. Mar. 11. 24. Jno. 14. 13; & 15. 7; & 16 23. Ja. 1. 5, 6. 1 Jno. 3. 22. 'λέγω, [b]αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσ-
'ετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν 10
'λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι [10]ἀνοιγ- 11
'ήσεται. [c]τίνα δὲ [11]ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς
'ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; [11]ἢ καὶ ἰχθῦν, μὴ ἀντὶ 12
c Mat. 7. 9. 'ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ 13
'ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχ-
'οντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
'πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα
'ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;'
d Mat. 9. 32; & 12. 22. [d]Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· 14
ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός·
e Mar. 3. 22. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. [e]τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ''Ἐν 15
'Βεελζεβοὺλ [15]ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαι-
f Mat. 12. 38; & 16. 1. 'μόνια·' [f]ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ' αὐτοῦ 16

[3] † γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ins. in *M.* [4] ∾ ἀφίομεν. [4] † ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ins. in *M.* [5] ∾ ἐρεῖ. [6] + μου. [8] ∾ ὅσον. Comp. xii. 30; Matth. vi. 32, and elsewhere. [10] ∾ ἀνοιχθήσεται. Comp. ver. 9, and Matth. vii. 7.

[11] ∾ ἐξ ὑμῶν. Comp. Matth. vii. 9. [11] εἰ, *M.* [15] ∾ τῷ ἄρχοντι. Comp. Matth. xii. 24.

17 ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. [a]αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανο- a Mat. 12. 25. Mar. 3. 24.
ήματα, εἶπεν αὐτοῖς· ‘Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν δια-
18 ‘μερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ
‘δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται
‘ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν
19 ‘με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ
‘δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο
20 ‘κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκ-
‘βάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία
21 ‘τοῦ Θεοῦ. [b]ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ b Mat. 12. 29.
‘τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·
22 ‘ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν,
‘τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ
23 ‘σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ
24 ‘ἐστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. [c]ὅταν τὸ c Mat. 12. 43.
‘ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται
‘δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρί-
‘σκον λέγει, “Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν
25 “ἐξῆλθον.” καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κε-
26 ‘κοσμημένον. [d]τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ d Jno. 5. 14 Heb. 6. 4; & 10. 26. 2 Pet. 2. 20
‘ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ [26]εἰςελθόντα
‘κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
27 ‘ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.’ ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου,
εἶπεν αὐτῷ· ‘Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ
28 ‘μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.’ αὐτὸς δὲ εἶπε· ‘[e]Μενοῦνγε e Mat. 7. 21 Ro. 2. 13. Ja. 1. 22.
‘μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσ-
29 ‘οντες.’[28] Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν·
‘Ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ
‘σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, [f]εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.[29] f Jon. 1. 17. Mat. 12. 39.
30 ‘καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις,
‘οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.
31 ‘[g]βασίλισσα Νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν g 1 Ki. 10. 1. 2 Chr. 9. 1.

[26] ∾ ἐλθόντα. Comp. Matth. xii. 45. [28] † αὐτόν. ins. in *M.* Comp. viii. 21. [29] † τοῦ προφήτου. ins. in *M.* Comp. Matth. xii. 39; xvi. 4.

‘ ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι
‘ ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
a Jona. 3. 5. ‘ Σολομῶνος· καὶ ἰδού, πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. [a] ἄνδρες 32
‘ [32] Νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
‘ ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς
b ch. 8. 16. Mat. 5. 15. Mar. 4. 21 ‘ τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδού, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. [b] οὐδεὶς 33
‘ δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν
‘ μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰςπορευόμενοι τὸ
‘ φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ 34
‘ [34] ὀφθαλμός· ὅταν [34] οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ
‘ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ,
c Is. 5. 20, 21. 1 Cor. 1. 19 ..21. ‘ καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. [c] σκόπει οὖν, μὴ τὸ φῶς τὸ 35
‘ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτ- 36
‘ εινόν, μὴ ἔχον τὶ μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον,
‘ ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.’
Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις, ὅπως 37
d Mar. 7. 3. ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰςελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. [d] ὁ δὲ 38
Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ
e Mat. 23. 25. Tit. 1. 15. τοῦ ἀρίστου. [e] εἶπε δὲ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· ‘ Νῦν ὑμεῖς 39
‘ οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
‘ καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πον-
‘ ηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ 40
f ch. 12. 33. Is. 58. 7. Dan. 4. 27. ‘ ἔσωθεν ἐποίησε; [f] πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, 41
‘ [g] καὶ ἰδού, πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. [h] ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν 42
g Ro. 14. 14 ..18. Tit. 1. 15. ‘ τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ
‘ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν
h Mat. 12. 7; & 23. 23. Hos. 6. 6. ‘ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. [42] ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκ-
i ch. 20. 46. ‘ εῖνα μὴ ἀφιέναι. [i] οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπ- 43
‘ ᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς
k Mat. 23. 27 ‘ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. [k] οὐαὶ ὑμῖν, [44] ὅτι ἐστὲ ὡς 44
‘ τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ [44] οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατ-
‘ οῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.’ Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν 45

[32] ∾ Νινευΐται. [34] ∾ ὀφθαλμός σου. [34] + οὖν. Comp. Matth. xii. 45. [42] ∾ Ταῦτα δὲ. [44] † γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ins. in *M*. Comp. ver. 45, 46; vi. 24, 25; Matth. xxiii. 27. [44] + οἱ.

νομικῶν λέγει αὐτῷ· ‘ Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς
46 ‘ ὑβρίζεις.’ ὁ δὲ εἶπε· ‘ [a] Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, [a] Mat. 23. 4. Is. 10. 1.
‘ ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυςβάστακτα, καὶ
‘ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προςψαύετε τοῖς φορτί-
47 ‘ οις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προ-
48 ‘ φητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα
‘ μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων
‘ ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκο-
49 ‘ δομεῖτε [48] αὐτῶν τὰ μνημεῖα. [b] διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία [b] ch. 10. 3. Mat. 10. 16. & 23. 34.
‘ τοῦ Θεοῦ εἶπεν· Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ Jno. 16. 2
‘ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν· Act. 7. 51, 52.
50 ‘ ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκ- Heb. 11. 36.
‘ χυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς
51 ‘ ταύτης· [c] ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος [c] Gen. 4. 8.
‘ Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
‘ καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς
52 ‘ γενεᾶς ταύτης. [d] οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε [d] Mat. 23. 13.
‘ τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ [52] εἰςήλθατε, καὶ
53 ‘ τοὺς εἰςερχομένους ἐκωλύσατε.’ [53] Λέγοντος δὲ αὐτοῦ
ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισ-
αῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλει-
54 όνων, [54] ἐνεδρεύοντες αὐτόν, [54] [54] ζητοῦντες θηρεῦσαί τι
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, [54] ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

1 XII. [e] Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ [e] Mat. 16. 6. Mar. 8. 15.
ὄχλου, ὥςτε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ‘ Πρῶτον προςέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ
‘ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.
2 ‘ [f] οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφ- [f] ch. 8. 17. Mat. 10. 26.
3 ‘ θήσεται· καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ’ ὧν ὅσα Mar. 4. 22.
‘ ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ
‘ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται

[48] = αὐτῶν τὰ μνημεῖα. [52] εἰςήλθετε, M. [53] ∾ καὶ λέγοντος δέ. [54] = ἐνεδρεύοντες αὐτόν. [54] † καί, ins. in M. [54] = ζητοῦντες. [54] = ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Comp. Matth. xii. 10; Mark iii. 2; John viii. 6.

[a] Jer. 1. 8. 1 Pet 3.14. ‘ἐπὶ τῶν δωμάτων. [a]λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· 4
‘Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν [4]ἀποκτενόντων τὸ σῶμα καὶ
‘μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων [4]περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑπο- 5
‘δείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ
‘ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
‘ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία 6
‘πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπι-
[b] ch. 21. 18. Act.27.34. ‘λελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. [b]ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες 7
‘τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε·
[c] ch. 9. 26. Mar.8.38. 2Tim.2.12. 1Jno.2.23. ‘πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. [c]Λέγω δὲ ὑμῖν· πᾶς ὃς 8
‘ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ
‘υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν
‘ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν 9
‘ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ
[d] Mat.12.31. Heb.10.26. 1Jno.5.16. ‘Θεοῦ. [d]καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρ- 10
‘ώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ, τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
[e] ch. 21. 14. Mat.10.19. Mar.13.11. ‘[10]βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. [e]ὅταν δὲ προςφέρ- 11
‘ωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς
‘ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε. πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί
‘εἴπητε· τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ 12
‘ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.’

Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· ‘Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ 13
‘ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ’ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.’ ὁ 14
δὲ εἶπεν αὐτῷ· ‘‘Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν
[f] Prov.15.16; & 16.16. Mat. 6. 25, 26. 1Tim. 6. 6-11. ‘ἢ μεριστὴν ἐφ’ ὑμᾶς;’ εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· ‘[f]Ὁρᾶτε 15
‘καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ [15]τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ
‘περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
‘αὐτοῦ.’ εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων· ‘‘Ἀνθρ- 16
‘ώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.’ καὶ διελογίζ- 17
‘ετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων· “Τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω, ποῦ
“συνάξω τοὺς καρπούς μου.” καὶ εἶπε· ‘Τοῦτο ποιήσω· 18
“καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω,
“καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ [18]γενήματά μου καὶ τὰ

[4] ἀποκτεινόντων, M. Comp. Matth x. 28. [4] ∾ περισσόν. [10] + βλασφημήσαντι. [15] ∾ πάσης. [18] γεννήματά, M.

19 ʻἀγαθά μου, [a] καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, "Ψυχή, ἔχεις [a] Ja. 5. 5.
" πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε,
20 " πίε, εὐφραίνου." εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· " [b] Ἄφρον, [b] Ps. 39. 6: & 52. 7.
" ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ Jer. 17. 11.
21 " δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;" οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ
22 ʻ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.' εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ· ʻ [c] Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ [c] Mat. 6. 25. Phil. 4. 6.
ʻ [22] ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. 1 Pet. 5. 7.
23 ʻ [23] ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ
24 ʻ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρ-
ʻ ουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀπο-
ʻ θήκη, καὶ ὁ Θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
25 ʻ διαφέρετε τῶν πετεινῶν; [d] τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν [d] Mat. 6. 27 -33.
ʻ δύναται προςθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;
26 ʻ εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν
27 ʻ μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ
ʻ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ
28 ʻ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν
ʻ χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβ-
ʻ ανον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ
29 ʻ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί
30 ʻ φάγητε ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα γὰρ
ʻ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ
31 ʻ οἶδεν, ὅτι χρῄζετε τούτων. [e] πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλ- [e] 1 Ki. 3. 11 -14.
ʻ είαν [31] τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα [31] πάντα προςτεθήσεται Ps. 37. 25.
32 ʻ ὑμῖν. [f] μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ [f] Mat. 11. 25, 26.
33 ʻ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. πωλήσατε
ʻ τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε
ʻ ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκ-
ʻ λειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ
34 ʻ σὴς διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ
35 ʻ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. [g] Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες [g] Eph. 6. 14. 1 Pet. 1. 13.
36 ʻ περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, [h] καὶ ὑμεῖς [h] Matth. 25. 1
ʻ ὅμοιοι ἀνθρώποις προςδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, -13.

[22] = ὑμῶν. Comp. Matth. vi. 25. [23] ∾ Ἡ γάρ.
[31] ∾ αὐτοῦ. [31] = πάντα. Comp. Matth vi. 33.

'πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσ-
'αντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. μακάριοι οἱ δοῦλοι 37
'ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν
'λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ
a Mat. 24. 42 ..43. 'παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. [a]καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ 38
1 Thess. 5. 2. 'δευτέρᾳ φυλακῇ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ
2 Pet. 3. 10. Rev. 3. 3; 'οὕτω, μακάριοί εἰσιν [38]οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γιν- 39
& 16. 15. 'ώσκετε, ὅτι, εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης
'ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι
b ch. 21. 34. Mat. 25. 13. 'τὸν οἶκον αὐτοῦ. [b]καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι 40
1 Thess. 5. 6. 'ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.' εἶπε 41
δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· 'Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν
'ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;' εἶπε δὲ ὁ Κύριος· 42
'Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος [42]καὶ φρόνιμος, ὃν
'καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ
'διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος 43
'ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα
'οὕτως. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχ- 44
'ουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος 45
'ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, "Χρονίζει ὁ κύριός μου
"ἔρχεσθαι," καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς
c Mat. 24. 51. 'παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, [c]ἥξει 46
'ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ,
'καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ
d Ja. 4. 17. 'τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. [d]ἐκεῖνος δὲ 47
'δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ καὶ μὴ
'ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρ-
'ήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγ- 48
'ῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ
'ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περ- 49
'ισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν [49]εἰς
e Heb. 10. 5 ..10. 'τὴν γῆν· καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη; [e]βάπτισμα δὲ 50
'ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι, ἕως [50]οὗ τελεσθῇ.
f Mat. 10 34, 35. Mic. 7. 6 '[f]δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; 51

[38] + οἱ δοῦλοι. [42] ∽ ὁ φρόνιμος. [49] ∽ ἐπί. Comp Matth. x 34. [50] ∽ ὅτου. Comp. xiii. 8; xv. 8; xxii. 16, 18.

52 'οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ
'ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς
53 'ἐπὶ δυσὶ καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ
'υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ καὶ θυγ-
'άτηρ ἐπὶ μητρί, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ
54 'νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.' [a]Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς [a] Mat. 16. 2.
'ὄχλοις· '"Οταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ
'δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, "Ὄμβρος ἔρχεται," καὶ γίν-
55 'εται οὕτω. καὶ ὅταν Νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι
56 "Καύσων ἔσται," καὶ γίνεται. ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον
'τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ
57 'καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν
58 'οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; [b]ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ [b] Prov. 25. 8 Mat. 5. 25.
'ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
'ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν
'κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ
59 'πράκτωρ σε [58]βάλῃ εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ
'ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.'

1 XIII. [c]Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγ- [c] Act. 5. 37.
γέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλ-
2 άτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 'Δοκεῖτε, ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι
'ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι
3 'τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχὶ, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ
4 '[3]μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ
'δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ,
'καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε, ὅτι οὗτοι ὀφειλέται
'ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας
5 'ἐν Ἱερουσαλήμ; οὐχὶ, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ [5]μετα-
6 'νοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.' Ἔλεγε δὲ ταύτην
τὴν παραβολήν· '[d]Συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι [d] Isa. 5. 2. Mat. 21. 19.
'αὐτοῦ πεφυτευμένην· καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, Jno. 15. 1–5.
7 'καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· "Ἰδού,

[58] βάλλῃ, M. [3, 5] ∾ μετανοήσητε. Comp. xvii. 3; Acts ii. 38; Rev. ii. 5, 22.

" -ρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ
" καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν, ἱνατί καὶ τὴν γῆν
" καταργεῖ;" ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· " Κύριε, ἄφες 8
" αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν
" καὶ βάλω [8]κόπρια· κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, 9
" εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν."

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάβ- 10
βασι. καὶ ἰδού, γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη 11
δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη
ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς 12
προςεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ· ' Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς
' ἀσθενείας σου,' καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ 13
a Ex. 20. 9. παραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν. [a] ἀπο- 14
Deut. 5. 13. κριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ
Ezek. 20. 12. ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· ' "Εξ ἡμέραι εἰσὶν,
' ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπ-
' εύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.' ἀπεκρίθη 15
ch. 6. 7; [15]οὖν αὐτῷ ὁ Κύριος, καὶ εἶπεν· ' [16] [b]Ὑποκριτά, ἕκαστος
& 14. 3. Ex. 23. 5. ' ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον
Deut. 22. 4. ' ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ, 16
Mat. 12. 1, 11. ' θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, [c] ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδού,
Mar. 3. 2. Jno. 7. 23. ' δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ
Mat. 10. 1. Act. 10. 38. ' τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;' καὶ ταῦτα λέγοντος 17
1 Cor. 5. 5. 1 Tim. 1. 20. ' αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ
' πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινο-
' μένοις ὑπ' αὐτοῦ.'

d Mat. 13. 31-32. [d]"Ελεγε δέ· ' Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, 18
Mar. 4. 30. ' καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, 19
' ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ· καὶ
' ηὔξησε καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον [19] μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ
' τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.' [20]Καὶ 20
πάλιν εἶπε· ' Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; 21
' ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου
' σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.'

[8] κοπρίαν, M. [15] ∾ δὲ. [16] ∾ Ὑποκριταὶ [19] + μέγα.
[20] = Καὶ.

22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων,
23 καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. εἶπε δέ τις
αὐτῷ· ‘Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι;’ ὁ δὲ εἶπε πρὸς
24 αὐτούς· ‘[a]Ἀγωνίζεσθε εἰςελθεῖν διὰ τῆς στενῆς [24]θύρας· [a] Mat.11.12.
‘[b]ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰςελθεῖν καὶ οὐκ [b] Prov. 1. 24 ..28.
25 ‘ἰσχύσουσιν. [c]ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ Is. 58. 2.4. Ro.9.31..33.
‘ἀποκλείσῃ τὴν θύραν καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ [c] ch. 6. 46. Mat. 7. 21,
‘κρούειν τὴν θύραν λέγοντες, “Κύριε, κύριε, ἄνοιξον 23; & 25.10 ..12.
“ἡμῖν,” καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, “Οὐκ οἶδα ὑμᾶς,
26 “πόθεν ἐστέ,” τότε ἄρξεσθε λέγειν, “Ἐφάγομεν ἐν-
“ώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν
27 “ἐδίδαξας.” [d]καὶ ἐρεῖ· “Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, [d] Ps. 6. 8. Mat.25.41
“πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες [27]οἱ ἐργάται
28 “τῆς ἀδικίας.” [e]ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν [e] Mat. 8. 12; & 13.42;
‘ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ & 24. 51
‘καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ,
29 ‘ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. [f]καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνα- [f] Isa. 2. 3.
‘τολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ [29]ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ Mal. 1. 11. Mat. 8. 11.
30 ‘ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ· [g]καὶ ἰδού, [g] Mat.19.30;
‘εἰσὶν ἔσχατοι, οἳ ἔσονται πρῶτοι· καί εἰσι πρῶτοι, οἳ & 20.16. Mar.10.31.
‘ἔσονται ἔσχατοι.’
31 Ἐν αὐτῇ τῇ [31]ἡμέρᾳ προςῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγ-
‘οντες αὐτῷ· ‘Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρ-
32 ‘ώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.’ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Πορευθ-
‘έντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, “Ἰδού, ἐκβάλλω
“δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ
33 ‘τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.” πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον
‘καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην
34 ‘ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ. [h]Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, [h] Mat.23.37,
‘ἡ [34]ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς 38. Ps. 17. 8;
‘ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυν- & 91. 4.
‘άξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν

[24] ∽ πύλης. Comp. ver. 25; Matth. vii. 13. [27] + οἱ. [29] = ἀπὸ. [31] ∽ ὥρᾳ. Comp. vii. 21; x. 21; xx. 19; xxiv. 33; Acts xvi. 18; xxii. 13, and elsewhere. [34] ∽ αποκτένουσα [or αποκτενοῦσα]. Comp Matth x. 28; xiii. 37.

Ps. 69. 25. ‘ ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. [a]ἰδοὺ, ἀφίεται
Isa. 1. 7. Jer. 7. 13. ‘ ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν.[35] [35]λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με 35
Mic. 3. 12. ‘ ἴδητε, ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, “ Εὐλογημένος ὁ ἐρχό-
“ μενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

XIV. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος 1
τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον,
καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ, ἄνθρ- 2
ωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκρι- 3
θεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους,
b Mat. 12. 10. λέγων· ‘ [b]Εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;’ οἱ δὲ
ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέ- 4
c ch. 13. 15. λυσε. καὶ [5]ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε· ‘ [c]Τίνος ὑμῶν 5
Ex. 23. 5. Deut. 22. 4. ‘ [5]ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνα-
‘ σπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;’ καὶ οὐκ 6
ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. Ἔλεγε δὲ 7
πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς
d Prov. 25. 6, 7. πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ‘ [d]Ὅταν 8
‘ κληθῇς ἀπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν
‘ πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος
‘ ὑπ’ αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, 9
“ Δὸς τούτῳ τόπον,” καὶ τότε ἄρξῃ μετ’ αἰσχύνης τον
‘ ἔσχατον τόπον κατέχειν· ἀλλ’ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς 10
‘ [10]ἀνάπεσαι εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ
‘ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, “ Φίλε, προςανάβηθι ἀνώτερον·”
‘ τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοί.
e ch. 1. 51; & 18. 14 ‘ [e]ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπ- 11
Job 22. 29. ‘ εινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.’ Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκλη- 12
Prov. 15. 33; & 29. 23. ότι αὐτόν· ‘ Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει
Dan. 4. 37. Mat. 23. 12. ‘ τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου [12]μηδὲ τοὺς
Ja. 4. 6, 10. 1 Pet. 5. 5. ‘ συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ
‘ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα·

[35] ἔρημος, ins. in *M*. prob. from Matth. xiii. 38. [35] Ἀμὴν δὲ λέγω. [5] = ἀποκριθεὶς. [5] ∾ υἱὸς. Comp. xiii. 15; Matth. xii. 11. [10] ἀνάπεσον, *M*.: others, ∾ ἀνάπεσε. Comp. xvii. 7. [12] + μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου.

13 ‘[a]ἀλλ’ ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, a Ps.41 1..3.
14 ‘χωλοὺς, τυφλούς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν Prov.19.17; & 22. 9.
‘ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ Is.58.6..11. Mat. 25. 34
15 ‘ἀναστάσει τῶν δικαίων.’ Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανα- ..40. 1 Tim. 6. 17
κειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ· ‘Μακάριος, ὃς φάγεται ..19.
‘[15]ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.’ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·
16 ‘[b]Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε b Mat. 22. 2 ..10.
17 ‘πολλούς· καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ Rev.19.17.
‘δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· “[c]Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη c Prov.9.2..5.
18 “ἕτοιμά ἐστι πάντα.” καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτ-
εῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· “Ἀγρὸν ἠγόρ-
“ασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ
19 “σε, ἔχε με παρῃτημένον.” καὶ ἕτερος εἶπε· “Ζεύγη
“βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά·
20 “[d]ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.” καὶ ἕτερος εἶπε· d ch. 8. 14.
“[e]Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.” e ver. 26. 1 Cor.7.33.
21 ‘καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος [21]ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ
‘κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης
‘εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· “[f]Ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατ- f Rev.22.17.
“είας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ
“ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.”
22 ‘καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· “Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ
23 “ἔτι τόπος ἐστί.” καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον·
“Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον
24 “εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν,
“ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσ-
“εταί μου τοῦ δείπνου.”
25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς g Deut.18.6 & 33. 9;
26 εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘Εἴ τις ἔρχεται πρός με, [g]καὶ οὐ Mat.10.37.
‘μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν h Act.20.24. Rom.8. 35
‘γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ..39.
‘ἀδελφάς, [h]ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί 1Cor.15.16, 17.
27 ‘μου μαθητὴς εἶναι. [i]καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν Rev.12.11. i ch. 9. 23.
‘αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι Mat.10.38; & 16.24 Mar. 8. 34. 2Tim.3.12.

[15] ∾ ἄριστον, prob. a gloss from ver. 12. Comp. ver. 1.
[21] = ἐκεῖνος. Comp. xii. 43, 45, 46, 47, and elsewhere.

‘ μαθητής. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰκοδομ- 28
‘ ῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ
‘ ἔχει [28] εἰς ἀπαρτισμόν; ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέ- 29
‘ λιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες
‘ ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι “ Οὗτος ὁ 30
“ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελ-
“ έσαι.” ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ 31
‘ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται,
‘ εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ
‘ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ’ αὐτόν, εἰ δὲ μήγε, ἔτι 32
‘ αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ
a Phil.3.7,8. ‘ πρὸς εἰρήνην; [a] οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀπο- 33
‘ τάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου
b Mat.5.13. ‘ εἶναι μαθητής. [b] καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρ- 34
Mar.9.50. ‘ ανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κο- 35
c Jno.15.6. ‘ πρίαν εὔθετόν ἐστιν· [c] ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων
‘ ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.’

d ch.5.29. XV. [d] Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ 1
Mat.9.10. Mar.2.15. οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισ- 2
αῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι “ Οὗτος ἁμαρτωλ-
e Act.11.3. ‘ οὺς προςδέχεται [e] καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.’ εἶπε δὲ πρὸς 3
1 Cor.5.9 ..11. αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων· ‘ [f] Τίς ἄνθρωπος 4
Gal.2.12. f Mat.18.12. ‘ ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ
‘ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ,
g 1 Pet.2.25. ‘ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; [g] καὶ 5
‘ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων· καὶ 6
‘ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς
‘ γείτονας, λέγων αὐτοῖς· “ Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον
h ch.5.32. “ τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.” [h] λέγω ὑμῖν, ὅτι 7
‘ οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετα-
‘ νοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις οἵτινες οὐ
‘ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα 8
‘ δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον,

[28] τὰ πρὸς, *M.*: others, ∾ τὰ εἰς. Comp. ver. 32; xix. 42; Acts xxiii. 30; xxviii. 10.

'καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ;
9 'καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας,
'λέγουσα· "Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν
10 "ἀπώλεσα." οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον
'τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.'
11 Εἶπε δέ· '"Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. καὶ εἶπεν ὁ
12 'νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· "Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπι-
"βάλλον μέρος τῆς οὐσίας." καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
13 'καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ
'νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ
14 'διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. δαπανή-
'σαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς [14] ἰσχυρὸς κατὰ
15 'τὴν χώραν ἐκείνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ
'πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης·
'καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρ-
16 'ους. [a] καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ [a] Isa. 44. 20. Hos. 12. 1.
'τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου
17 'αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε· "Πόσοι μίσθιοι τοῦ
"πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων; ἐγὼ δὲ [17] ὧδε λιμῷ
18 "ἀπόλλυμαι. [b] ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα [b] Ps. 32. 5. 1 Jno. 1. 9.
"μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· [c] Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν [c] Ps. 51. 1..12.
19 "καὶ ἐνώπιόν σου· [19] οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός
20 "σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου." [d] καὶ [d] Act. 2. 39. Eph. 2. 12..17.
'ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ
'μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ
'ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον
21 'αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός·
"Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου·
22 "[21] καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου." εἶπε δὲ ὁ [e] Isa. 61. 10. Ezek. 16. 8..12.
'πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· "[e] Ἐξενέγκατε [22] τὴν Zech. 3. 3..5.
"στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε Rev. 6. 11; & 7. 9, 13, 14.
"δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ [f] ὑποδήματα εἰς
23 "τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν [f] Eph. 6. 15.

[14] ܩܫܝܐ ἰσχυρά. [17] ὧδε, om. in *M.* Comp. xvi. 25: others, λιμῷ ὧδε. [19] † καί, ins. in *M.* Comp. ver 21. [21] = καί Comp. ver. 19. [22] + τήν

a Eph. 2. 1; & 5. 14. Col. 2. 13. b ch. 19. 10. Ezek. 34. 16. c Ro. 10. 19. d ch. 18. 11, 12. Phil. 3. 6.

" θύσατε· καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, [a] ὅτι οὗτος ὁ 24
" υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, [b] [24] καὶ ἀπολωλὼς
" [24] ἦν καὶ εὑρέθη." καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ 25
' ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος
' ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. καὶ 26
' προςκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο, τί εἴη
' ταῦτα; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι " Ὁ ἀδελφός σου ἥκει· 27
" καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι
" ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν." [c] ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ 28
' ἤθελεν εἰςελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρε-
' κάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· " [d] Ἰδοὺ, 29
" τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου
" παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ
" τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ 30
" καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας
" αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν." ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· 31
" Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά
" ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός 32
" σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, [32] καὶ ἀπολωλὼς
" [32] ἦν καὶ εὑρέθη."

e ch. 19. 26.

XVI. Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· " Ἄνθρ- 1
' ωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον· καὶ οὗτος
' διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.
' καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· " Τί τοῦτο ἀκούω 2
" περὶ σοῦ; [e] ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας [2] σου· οὐ
" γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν." εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκο- 3
" νόμος· " Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν
" οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν
" αἰσχύνομαι. ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν μετασταθῶ 4
" τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν."
' καὶ προςκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν 5
' τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· " Πόσον ὀφείλεις
" τῷ κυρίῳ μου;" ὁ δὲ εἶπεν· " Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου." 6

[24] = καί. [24] + ἦν. [32] + καί. Comp. ver. 24.
[32] = ἦν. Comp. ver. 24. [2] = σου.

'καὶ εἶπεν αὐτῷ· "Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας
7 "ταχέως γράψον πεντήκοντα." ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε· "Σὺ
"δὲ πόσον ὀφείλεις;" ὁ δὲ εἶπεν· "Ἑκατὸν κόρους
"σίτου." καὶ λέγει αὐτῷ· "Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ
8 "γράψον ὀγδοήκοντα." καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν
'οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· [a] ὅτι οἱ a Eph. 5. 8. 1 Thess. 5. 5.
'υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς
9 'τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι. κἀγὼ ὑμῖν
'λέγω· [b] Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς b Mat. 6. 19; & 19. 21.
'ἀδικίας· ἵνα, ὅταν [9] ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς 1Tim. 6. 18, 19.
10 'αἰωνίους σκηνάς. [c] ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ c ch. 19. 17.
'πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ Mat. 25. 21 ..23.
11 'ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ
12 'ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ
'ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν
'δώσει; [d] οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· d Mat. 6. 24.
13 'ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ
'ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύν-
'ασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.'
14 Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ [e] οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι e Mat. 23. 13 ..29.
15 ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτ-
οῖς· '[f] Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν f ch. 10. 29.
'ἀνθρώπων· [g] ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, g 1Sam. 16. 7.
'[h] ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ 1Chr. 28. 9. Ps. 7. 9.
16 'Θεοῦ.[15] [i] ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ Jer. 17. 10. h Is. 1. 10..17.
'τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς Am. 5. 21 ..24.
17 'αὐτὴν βιάζεται. [k] εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν i Mat. 11. 12, 13.
'καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν k Ps. 102. 26.
8 'πεσεῖν. [l] πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ Isa. 40. 8. & 51. 6;
'γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ [18] πᾶς ὁ ἀπολελυμένην Mat. 5. 18. 2Pet. 3. 7, 10.
19 '[18] ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν l Mat. 5. 32; & 19. 9.
'πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐ- Mar. 10. 11.
20 'φραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν 1Cor. 7. 10, 11.
'ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ

[9] ∾ ἐκλίπῃ, others, ἐκλείπητε. [15] † ἐστιν, ins. in M.
[18] = πᾶς. Comp. Matth. xix. 9. [18] + ἀπὸ ἀνδρὸς.

ʻ ἡλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων 21
ʻ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ
ʻ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγέν- 22
ʻ ετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν
a Mat. 8. 11. ʻ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων [a] εἰς τὸν κόλπον [22] Ἀβραάμ. ἀπέ-
ʻ θανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ 23
ʻ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις,
ʻ ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς
b Isa. 66. 24. ʻ κόλποις αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· " [b] Πάτερ 24
Zech. 14. 12. Mar. 9. 44. " Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ
" τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ
" τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ."
ʻ εἶπε δὲ Ἀβραάμ· " Τέκνον, μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες [24] 25
" τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ
c Isa. 35. 10; " κακά· [c] νῦν δὲ [25] ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ 26
& 60. 20. Heb. 4. 9. " ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα
Rev. 7. 14 ..17; " ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι [26] ἔνθεν πρὸς
& 21. 3, 4. " ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερ-
" ῶσιν." εἶπε δέ· " Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς 27
" αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε
" ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ 28
" αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου."
d Deut. 11. 18, 19. ʻ λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· " [d] Ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προ- 29
Josh. 1. 8. " φήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν." ὁ δὲ εἶπεν· " Οὐχὶ, 30
Isa. 8. 20; & 34. 16. " πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ
Jno. 5. 39, 45. " πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν." εἶπε δὲ αὐτῷ· " Εἰ 31
Acts 15. 21; & 17. 11. " Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις
2 Tim. 3. 16. " ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται."

e Mat. 18. 6, 7. XVII. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· ʻ [e] Ἀνένδεκτον 1
Mar. 9. 42. ʻ ἐστι [1] τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ, δι' οὗ ἔρχεται.
ʻ λυσιτελεῖ αὐτῷ, εἰ [2] μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν 2

[22] † τοῦ, ins. in *M.* Comp. xv. 17. [24] † σὺ, ins. in *M.* Comp. xiii. 31. [25] ∽ ὧδε. [26] ἐντεῦθεν, *M.* [1] τοῦ, om. in *M.* [2] ∽ λίθος μυλικὸς. Comp. Mark ix. 42; Matth. xviii. 6.

'τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔῤῥιπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα
'σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. προςέχετε ἑαυτοῖς.
3 '[a]Ἐὰν [3]δὲ ἁμάρτῃ [3]εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον a Lev.19.17. Mat.18.15, 21.
4 'αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν ἑπτάκις
'τῆς ἡμέρας [4]ἁμάρτῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
5 'ἐπιστρέψῃ,[4] λέγων, "Μετανοῶ," [b]ἀφήσεις αὐτῷ.' Καὶ b Mat. 6. 12, 14.
εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ· '[c]Πρόσθες ἡμῖν πίστιν.' Col. 3. 13.
6 εἶπε δὲ ὁ Κύριος· '[d]Εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπ- c Heb. 12. 2. d Mat.17.20; & 21.21.
'εως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, "Ἐκριζώθητι, καὶ Mar. 11.23.
"φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ,". καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.
7 'Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα,
'ὃς εἰςελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, "Εὐθέως παρελθὼν
8 "[7]ἀνάπεσαι;" ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, "Ἑτοίμασον τί
"δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω
"καὶ πίω· καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;"
9 'μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ δια-
10 'ταχθέντα;[9] οὐ δοκῶ. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε
'πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· "[e]Ὅτι δοῦλοι e 1Chr. 29.14 ..16.
"ἀχρεῖοί ἐσμεν· [10]ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιή- Isa. 64 6. 1Cor.15.10.
"καμεν."
11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ,
καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.
12 καὶ εἰςερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ
13 δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν. καὶ αὐτοὶ
ἦραν φωνήν, λέγοντες· 'Ἰησοῦ, ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.'
14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· '[f]Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτ- f ch. 5. 14. Lev. 13. 2; & 14. 2.
'οὺς τοῖς ἱερεῦσι.' καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, Mat. 8. 4.
15 ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέ-
16 στρεψε, μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ
ἔπεσεν ἐπὶ πρόςωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαρ-
17 ιστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· 'Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ

[3] = δὲ. [3] + εἰς σὲ. [4] ∾ ἁμαρτήσῃ. Comp. ver. 3; Matth. xviii. 15 [4] † ἐπί σε, ins. in *M.*: others, ∾ πρός σε. [7] ∾ ἀνάπεσε. Comp. xiv. 10. [9] † αὐτῷ, ins. in *M.* [10] = ὅτι.

‘ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι 18
‘δόξαν τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος;’ καὶ εἶπεν 19
[a] ch. 7. 50; & 8. 48; & 18. 42. Mat. 9. 22. Mar. 5. 34; & 10. 52. αὐτῷ· ‘[a]Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.’
Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ 20
βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, καὶ εἶπεν· ‘Οὐκ
‘ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως· οὐδὲ
[b] Ro. 14. 17. ‘ἐροῦσιν· “Ἰδοὺ ὧδε,” ἤ, “Ἰδοὺ ἐκεῖ·” ἰδοὺ γάρ, [b]ἡ 21
‘βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.’ Εἶπε δὲ πρὸς 22
τοὺς μαθητάς· ‘Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε
‘μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ
[c] ch. 21. 8. Mat. 24. 23. Mar. 13. 21. ‘ὄψεσθε. [c]καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· “Ἰδοὺ ὧδε,” [23]ἤ, “Ἰδοὺ 23
“ἐκεῖ·” μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε. [d]ὥσπερ γὰρ ἡ 24
[d] Mat. 24. 27. ‘ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ’ οὐρανὸν εἰς τὴν
‘ὑπ’ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται [24]ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
[e] ch. 9. 22; & 18. 31; & 24. 7, 26. Mat. 16. 21; & 17. 22; & 20. 18. Mar. 8. 31; & 9. 31; & 10. 33. ‘ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ· [e]πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ 25
‘παθεῖν και ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
‘[f]καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις [26]Νῶε, οὕτως ἔσται 26
‘καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, 27
‘ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰςῆλθε
[f] Mat. 24. 37-39. 1 Pet. 3. 20. Gen. 6. 2; & 7. 7. ‘Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν· καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ
‘ἀπώλεσεν ἅπαντας. [g]ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς 28
‘ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτ- 29
[g] Gen. 18. 20, 21; & 19. 1-25. 2 Pet. 2. 6-8. Jude 7. ‘ευον, ᾠκοδόμουν· ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων,
‘ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντ-
‘ας· κατὰ [30]ταὐτὰ ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 30
[h] Mat. 24. 17. Mar. 13. 15, 16. ‘ἀποκαλύπτεται. [h]ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ 31
‘δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω
‘ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω
[i] Gen. 19. 17, 26. ‘εἰς τὰ ὀπίσω. [i]μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. [k]ὃς ἐὰν 32
[k] ch. 9. 24. Mat. 10. 39; & 16. 25. Mar. 8. 35. Jno. 12. 25. ‘ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ 33
‘ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. [l]λέγω ὑμῖν, 34
‘ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· [34]εἷς παρα-
[l] Mat. 24. 40, 41. ‘ληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται 35

[23] = ἤ. [24] † καί, ins. in *M*. Comp. Matth. xxiv. 27.
[26] † τοῦ, ins. in *M*. Comp. ver. 28; i. 5; Acts vii. 45.
[30] † ταῦτα, *M*.: others, τὰ αὐτά. [34] † ὁ, ins. in *M*.

'ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· [35]ἡ μία παραληφθήσεται, καὶ
36 'ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.' [36] [a]καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν [a] Mat.24.28.
αὐτῷ· 'Ποῦ, Κύριε;' ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· '"Οπου τὸ
'σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.'

1 XVIII. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς [b]πρὸς τὸ [b] ch. 11. 5; & 21.36.
δεῖν πάντοτε προςεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων· Ro 12. 12.
2 'Κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος Eph. 6. 18. Phil. 4. 6.
3 'καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δὲ [3]ἦν ἐν τῇ Col. 4. 2. 1Thes.5.17.
'πόλει ἐκείνῃ· καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα· "Ἐκ-
4 "δίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου." καὶ οὐκ [4]ἠθέλ-
'ησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· "Εἰ
"καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπ-
5 "ομαι, διάγε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτ-
"ην ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη [5]ὑπ-
6 "ωπιάζῃ με." εἶπε δὲ ὁ Κύριος· 'Ἀκούσατε, τί ὁ κριτὴς
7 'τῆς ἀδικίας λέγει. [c]ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν [c] Rev. 6. 10.
'ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς
'αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ [7]μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς;
8 'λέγω ὑμῖν, ὅτι [d]ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. [d] Heb.10.37.
'[e]πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὑρήσει τὴν [e] Mat.24.12.
'πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;'
9 Εἶπε δὲ [9]καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς
ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν
10 παραβολὴν ταύτην· '"Ανθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ
'ἱερὸν προςεύξασθαι· ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελ-
11 'ώνης. ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προς-
'ηύχετο· "[f]Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥςπερ [f] Isa. 1. 15; & 58. 2; & 65. 5.
"οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ
12 "καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, Rev. 3. 17.

[35] = ἡ. Comp. vi. 23, 26. [36] † Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. ver. 36, of the r. v. ins. in *M.* prob. from Matth. xxiv. 40; but om. in nearly all the MSS. [3] † τις, ins. in *M.* Comp. 1 Cor. ix. 27. [4] ∾ ἤθελεν. [5] ∾ ὑποπιάζῃ, others, ὑποπιέζῃ. [7] ∾ μακροθυμεῖ. [9] + καί.

" ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι." καὶ ὁ τελώνης μακ- 13
' ρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν
' οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν [13] εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ,
a ch. 14. 11. Mat. 23. 12. ' λέγων· " Ὁ Θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ." [a] λέγω 14
Ja. 4. 6, 10. ' ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
1 Pet. 5. 5. ' [14] ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθ-
' ήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.'

‖ Προςέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· 15
b Mat. 18. 3; & 19. 14. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. [b] ὁ δὲ Ἰησοῦς 16
1 Cor. 14. 20. προςκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν· ' Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι
1 Pet. 2. 2. ' πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
c Mar. 10. 15. ' ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. [c] ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ 17
1 Pet. 1. 14; & 2. 2. ' δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰς-
' ἔλθῃ εἰς αὐτήν.'

‖ Matth. 19. 16 ..26. ‖ Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων· ' Διδάσκαλε 18
Mark 10. 17 ' ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;' εἶπε 19
..27. δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ' Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς,
d Ex. 20. 12, 16. ' εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. [d] τὰς ἐντολὰς οἶδας· " Μὴ μοιχ- 20
Deut. 5. 16 ..20. " εύσῃς·" " μὴ φονεύσῃς·" " μὴ κλέψῃς·" " μὴ ψευδο-
Rom. 13. 9. " μαρτυρήσῃς·" " τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα
Eph. 6. 2. Col. 3. 20. " [20] σου." ὁ δὲ εἶπε· ' Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεό- 21
' τητός μου.' ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· 22
e Mat. 6. 19; & 19. 21. ' [e] Ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ
1 Tim. 6. 19. ' [22] διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ
' δεῦρο, ἀκολούθει μοι.' ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος 23
ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ 24
Prov. 11. 28. Mat. 19. 23. Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε· ' [f] Πῶς δυςκόλως οἱ
Mar. 10. 23. ' τὰ χρήματα ἔχοντες εἰςελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν
' τοῦ Θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμ- 25
' αλιᾶς [25] ῥαφίδος εἰςελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
' τοῦ Θεοῦ εἰςελθεῖν.' εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· ' Καὶ τίς 26

[13] = εἰς. Comp. xxii. 64; xxiii. 48; Acts xxiii. 2. [14] ἢ ἐκεῖνος, M. [20] = σου, om. by Matth. and Mark. [22] ∾ δὸς. Comp. ix. 13; xi. 12, 41; xii. 33; xiv. 9; xv. 12; xix. 8; Acts iv. 29, 35. [25] ∾ βελόνης.

27 ‘δύναται σωθῆναι;’ ὁ δὲ εἶπε· ‘[a] Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρ-
‘ώποις δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.’
28 ‖ Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· ‘[b] Ἰδοὺ, ἡμεῖς [28] ἀφήκαμεν πάντα
29 ‘καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.’ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘[c] Ἀμὴν
‘λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς,
‘ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας
30 ‘τοῦ Θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ
‘τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.’
31 ‖ Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς·
‘[d] Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ [e] τελεσθήσεται
‘πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ
32 ‘ἀνθρώπου. [f] παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμ-
‘παιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται· καὶ
‘μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
33 ‘τρίτῃ ἀναστήσεται.’ [g] καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συν-
34 ῆκαν· καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ’ αὐτῶν,
καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.
35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν [35] αὐτὸν εἰς Ἱεριχὼ, τυφλός
36 τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προςαιτῶν. ἀκούσας δὲ
37 ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο, τί εἴη τοῦτο; ἀπήγ-
γειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.
38 καὶ ἐβόησε, λέγων· ‘Ἰησοῦ, υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με.’
39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ. αὐτὸς
δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· ‘[h] Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με.’
40 σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς
αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων·
41 ‘Τί σοι θέλεις ποιήσω;’ ὁ δὲ εἶπε· ‘Κύριε, ἵνα ἀνα-
42 ‘βλέψω.’ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ‘[i] Ἀνάβλεψον· ἡ
43 ‘πίστις σου σέσωκέ σε.’ καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν,
ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ.

1, 2 XIX. ‖ Καὶ εἰςελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. καὶ ἰδοὺ,
ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχι-

[a] ch. 1. 37. Jer. 32. 17. Zech. 8. 6.
‖ Math. 19. 27..30. Mark 10. 28..31.
[b] ch. 5. 11. Mat. 4. 20.
[c] Deut. 33. 9.
‖ Math. 20. 17..19. Mark 10. 32..34.
[d] ch. 9. 22; & 24. 7. Mat. 16. 21; & 17. 22. Mar. 8. 31; & 9. 31.
[e] Ps. 22. 1..18. Is. 53. 3..12. Dan. 9. 26. Zech. 12. 10; & 13. 7.
[f] Mat. 27. 2. Jno. 18. 28. Acts 3. 13.
[g] Mar. 9. 32. Jno. 12. 16.
[h] Ps. 141. 1.
[i] ch. 17. 19
‖ Math. 20. 29 Mark 10. 46.

[28] ∾ ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμέν σοι. [35] αὐτὸν, εἰς Ἱεριχὼ τυφλὸς, &c.

τελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν 3
Ἰησοῦν, τίς ἐστι· καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ
ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ 4
[4]συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι [4]ἐκείνης ἤμελλε διέρχ-
εσθαι. καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησ- 5
οῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· ‘Ζακχαῖε, σπεύσας
‘κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.’
καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ 6,7
ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι ‘Παρὰ
a ch. 3. 13. ‘ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰςῆλθε καταλῦσαι.’ [a]σταθεὶς δὲ Ζακ-
χαῖος εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· ‘Ἰδοὺ, τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχ- 8
‘όντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι
‘ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.’ εἶπε δὲ πρὸς 9
b ch. 13. 16. αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ‘[b]Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ
c Mat. 10. 6; & 15.24; ‘ἐγένετο· καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· [c]ἦλθε γὰρ 10
& 18.11. ‘ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.’
Act. 13. 46. ‘Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προςθεὶς εἶπε παρα- 11
βολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν
αὐτοὺς, ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀνα-
d Mat. 25. 14 ..29. φαίνεσθαι. εἶπεν οὖν· ‘[d]Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη 12
Mar. 13.34. ‘εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
‘στρέψαι.’ καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτ- 13
οῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘Πραγματεύσασθε,
‘[13]ἕως ἔρχομαι.’ οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, 14
καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες· ‘Οὐ
‘θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ’ ἡμᾶς.’ καὶ ἐγένετο ἐν 15
τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε
φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ
ἀργύριον· ἵνα γνῷ, τίς τί διεπραγματεύσατο. παρε- 16
γένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων· ‘Κύριε, ἡ μνᾶ σου προς-
e ch. 16. 10. ‘ειργάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘[e]Εὖ, ἀγαθὲ 17
‘δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν
‘ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.’ καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων· 18
‘Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.’ εἶπε δὲ καὶ 19

[4] ∾ συκομωραίαν, or συκομωρέαν. [4] † δι’, ins. in M. Comp. v. 19. [13] ∾ ἐν ᾧ.

20 τούτῳ· 'Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.' καὶ ἕτερος
ἦλθε, λέγων· 'Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀπο-
21 'κειμένην ἐν σουδαρίῳ. ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρ-
'ωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ
22 'οὐκ ἔσπειρας.' λέγει [22] δὲ αὐτῷ· '[a] Ἐκ τοῦ στόματός [a] 2Sam. 1. 16 Mat. 12. 37; & 22. 12. Rom. 3. 19.
'σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ᾔδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος
'αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ
23 'ἔσπειρα· καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ
'[23] τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα
24 'αὐτό;' καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· '"Αρατε ἀπ' αὐτοῦ
25 'τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.' (καὶ
26 εἶπον αὐτῷ; 'Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.') '[b] Λέγω γὰρ [b] ch. 8. 18. Mat. 13. 12: & 25. 29. Mar. 4. 25.
'ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ
27 'μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. [c] πλὴν [c] Isa. 66. 5, 6. Nah. 1. 2, 6, 8.
'τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θελήσαντάς με
'βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
28 'ἔμπροσθέν μου.' καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν,
ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.
29 ‖ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν ‖ Matth. 21. 1..11; 14..17. Mark 11. 1..11.
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν
30 μαθητῶν αὐτοῦ, εἰπών· 'Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι
'κώμην ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον,
'ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε· λύσαντες
31 'αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ· "Διατί
"λύετε;" οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι "Ὁ Κύριος αὐτοῦ
32 "χρείαν ἔχει." ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον,
33 'καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.' λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον,
εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· 'Τί λύετε τὸν
34 'πῶλον;' οἱ δὲ εἶπον· 'Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.'
35 καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιῤῥίψαντες
ἑαυτων τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰη-
36 σοῦν. πορευομένου δὲ αὐτοῦ, [d] ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια [d] 2 Ki. 9. 13. Jno. 12. 14.
37 αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ
καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος
τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ

[22] = δέ. [23] = τήν. Comp. Matth. xxv. 27.

a ch. 2. 14. Ps. 118. 26. Rom. 5. 1. Eph. 2. 14. περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες· ‘ᵃ Εὐλογη- 38
‘μένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου· εἰρήνη
‘ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.’ καί τινες τῶν Φαρισ- 39
αίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν· ‘Διδάσκαλε,
‘ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.’ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν 40
b Hab. 2. 11. αὐτοῖς· ‘ᵇ Λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι
‘κεκράξονται.’ Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυ- 41
σεν ἐπ’ αὐτῇ, λέγων, ὅτι ‘Εἰ ἔγνως καὶ σὺ καίγε ἐν τῇ 42
‘ἡμέρᾳ [42]σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη
‘ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, καὶ 43
‘περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώ-
c ch. 21. 6. 1 Ki. 9. 7, 8. Mic. 3. 12. Mat. 24. 1, 2. Mar. 13. 2. ‘σουσί σε καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν· ᶜ καὶ ἐδαφιοῦσί σε 44
‘καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον
‘ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ’ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς
‘σου.’

‖ Math. 21. 12, 13. Mark 11. 15..19. d 1 Ki. 8. 29. Isa. 56. 7. Jer. 7. 11. e Jno. 7. 19; & 8. 37. ‖ Καὶ εἰςελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς 45
πωλοῦντας [45]ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς· 46
‘ᵈ Γέγραπται, ‘‘Ὁ οἶκός μου οἶκος προςευχῆς ἐστιν·’’
‘ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.’ ᵉ καὶ ἦν 47
διδάσκων τὸ καθ’ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι
τοῦ λαοῦ. καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς 48
γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

‖ Matth. 21. 23..46. Mark 12. 1..12. f Act. 4. 7..10. XX. ‖ ᶠ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν [1] ἐκείνων, δι- 1
δάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζο-
μένου, ἐπέστησαν οἱ [1] ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν
τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες·
‘Εἰπὲ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς ἐστιν 2
‘ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην;’ ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε 3
πρὸς αὐτούς· ‘Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ [3] ἕνα λόγον, καὶ
‘εἴπατέ μοι· τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ 4
‘ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, 5

[42] + σου. [45] = ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας. Comp. Matth. xxi. 12; Mark xi. 15; John ii. 15. [1] = ἐκείνων. ∾ ἱερεῖς. [3] = ἕνα.

λέγοντες, ὅτι ‘ Ἐὰν εἴπωμεν, “ Ἐξ οὐρανοῦ,” ἐρεῖ, “ Διατί
6 “ [5]οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;” ἐὰν δὲ εἴπωμεν, “ Ἐξ
‘ ἀνθρώπων,” πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος
7 ‘ γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι.’ καὶ ἀπεκρίθησαν
8 μὴ εἰδέναι πόθεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Οὐδὲ
9 ‘ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.’ ‖Ἤρξατο ‖Matth 21.33
δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ‘ [a]Ἄνθρ- .46. Mark 12. 1
‘ ωπος [9]ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς· ..12. a Isa. 5. 1..7.
10 ‘ καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέ- Jer. 2. 21; & 12.10.
‘ στειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, [b]ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ b Jno. 15. 16.
‘ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες
11 ‘ αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι
‘ ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσ-
12 ‘ αντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι
‘ τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
13 ‘ εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· “ Τί ποιήσω; πέμψω
“ τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον [13]ἰδόντες
14 “ ἐντραπήσονται.” ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζ-
‘ οντο πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες· ‘ [c]Οὗτός ἐστιν ὁ κληρο- c Ps. 2. 1, 7.
‘ νόμος· [14]δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται Gen. 37. 18. Mat. 26. 3;
15 “ ἡ κληρονομία.” καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελ- & 27. 1. Jno. 11. 53.
‘ ῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ Rom. 8. 17. Heb. 1. 2.
16 ‘ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς
‘ τούτους καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.’ ἀκούσαντες
17 δὲ εἶπον· ‘ Μὴ γένοιτο.’ [d]ὁ δὲ, ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε· d Ps. 118. 22
‘ Τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο· “ Λίθον ὃν ἀπε- Isa. 8. 14; & 28. 16.
“ δοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν Act. 4. 11. Rom. 9. 33.
18 “ γωνίας;” πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’ ἐκεῖνον τὸν λίθον συν- 1Pet. 2. 4..7.
19 ‘ θλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.’ καὶ
ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ’
αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
λαόν· ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν
ταύτην εἶπε.

20 ‖ Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑπο- ‖Matth. 22. 15 .33. Mark 12. 13 .27.

[5] + οὖν. [9] † τις, ins. in *M.* Comp. Matth. xxi. 33.
[13] = ἰδόντες. [14] + δεῦτε.

κρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται
αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ
ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· 21
‘Διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ
‘οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν
‘τοῦ Θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστιν ἡμῖν Καίσαρι φόρον δοῦναι, 22
‘ἢ οὔ;’ κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε 23
πρὸς αὐτούς· ‘[23]Τί με πειράζετε; [24]δείξατέ μοι δηνάριον· 24
‘τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν;’ ἀποκριθέντες δὲ
a Mat. 17. 25. εἶπον· ‘Καίσαρος.’ [a] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἀπόδοτε τοί- 25
Ro. 13. 7. ‘νυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.’
καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον 26
τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ
b Mat. 22. 23. ἐσίγησαν. [b] Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, 27
οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν,
c Deut. 25. 5. λέγοντες· ‘Διδάσκαλε, [c] Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, “Ἐάν 28
“τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα καὶ οὗτος
“ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυν-
“αῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
‘ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα 29
‘ἀπέθανεν ἄτεκνος. [30]καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυν- 30
‘αῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν 31
‘[31]αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτά [31]οὐ κατέλιπον
‘τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον [32]δὲ [33]πάντων ἀπέθανε 32
‘καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται 33
‘γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.’ καὶ ἀπο- 34
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος
d ch. 21. 36. ‘τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται· [d]οἱ δὲ καταξιω- 35
Rev. 3. 4. ‘θέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως
‘τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίσκονται·
e 1 Joh. 3. 2. ‘[e]οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι 36
‘καὶ υἱοί εἰσι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

[23] = Τί με πειράζετε. [24] ἐπιδείξατε, *M.* Comp. Matth. xxii. 19. [30, 31] ∾ *καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα.*
[31] + *καί*, ins. in *M.* [32] = δὲ. [33] + *πάντων.*

37 ‘ [a]ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ a Ex. 3. 2. 6.
‘ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν Θεὸν Ἀβραὰμ καὶ Act. 7. 32. Heb. 11. 16.
38 ‘ τὸν Θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ
‘ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.’
39 ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων εἶπον· ‘ Διδάσ-
40 ‘ καλε, καλῶς εἶπας.’ οὐκέτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν
41 οὐδέν. ‖ Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· ‘ Πῶς λέγουσι τὸν ‖ Matth. 22. 41 –46.
42 ‘ Χριστὸν υἱὸν Δαυῒδ [41] εἶναι; [b]καὶ αὐτὸς Δαυῒδ λέγει ἐν Mark 12. 35 –37.
‘ βίβλῳ ψαλμῶν· “ Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ κυρίῳ μου· b Ps. 110. 1. Act. 2. 34.
43 “ Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο- 1 Cor. 15. 25.
44 “ πόδιον τῶν ποδῶν σου.” Δαυῒδ οὖν κύριον αὐτὸν Heb. 1. 13; & 10. 13.
45 ‘ καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;’ ‖ ἀκούοντος δὲ ‖ Mark 12. 38 –40.
46 παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ‘ [c] Προσ- c ch. 11. 43.
‘ έχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν
‘ ἐν στολαῖς καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
‘ καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτο- d Isa. 10. 2.
47 ‘ κλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, [d]οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν 2 Tim. 3. 6 Tit. 1. 11.
‘ χηρῶν, [e]καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· [f]οὗτοι e 1 Thess. 2. 5. f ch. 10. 12, 14.
‘ λήψονται περισσότερον κρίμα.’ Ja. 3. 1.

1 XXI. ‖ [g]Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα ‖ Mark 12. 41 –44.
2 αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδε δὲ [2]καί τινα g Ki. 12. 9.
3 χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά· [h]καὶ εἶπεν· h 2 Cor. 8. 12.
‘ Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον
4 ‘ πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύ-
‘ οντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ
‘ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν
‘ ἔβαλε.’
5 ‖ Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλ- ‖ Matth. 24. 1 –51;
6 οῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε· ‘ [i]Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, & 25. 1–46.
‘ ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ Ma. 13. 1–37. i ch. 19. 44.
7 ‘ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.’ ἐπηρώτησαν δὲ αὐτόν, 1 Ki. 9. 7, 8. Mic. 3. 12.
λέγοντες· ‘ Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί k Jer. 14. 14; & 23. 21;
8 ‘ τὸ σημεῖον, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;’ ὁ δὲ εἶπε· & 29. 8.
‘ [k] Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ Eph. 5. 6. Col. 2. 18.

41 + εἶναι. 2 + καί. 2 Thess. 2. 3. 1 Jno. 4. 1.

‘ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι “ ’Εγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς
“ ἤγγικε.” μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ 9
‘ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε·
‘ δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εὐθέως τὸ
a Isa. 19. 2. ‘ τέλος.’ τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· ‘ [a] ’Εγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ 10
‘ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι 11
‘ κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε
b Mat. 10. 17. ‘ καὶ σημεῖα ἀπ’ οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. [b] Πρὸ δὲ τούτ- 12
Jno. 16. 2. Rev. 2. 10. ‘ ων [12] πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν,
Acts 4. 3; & 5. 18; ‘ καὶ διώξουσι, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς,
& 12. 4; & 16. 24; ‘ ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόμ-
& 25. 23. ‘ ατός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. [c] Θέσθε 13
c ch. 12. 11. Mat. 10. 19. ‘ οὖν [14] εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογη- 14
d Ex. 4. 12. ‘ θῆναι. [d] ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ 15
Isa. 54. 17. Act. 6. 10. ‘ δυνήσονται ἀντειπεῖν [15] ἢ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντι-
e Mic. 7. 6. ‘ κείμενοι ὑμῖν. [e] παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων 16
Act. 7. 59; & 12. 2. ‘ καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων· καὶ θανατώ-
f Mat. 10. 22. ‘ σουσιν ἐξ ὑμῶν. [f] καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων 17
g Mat. 10. 30. ‘ διὰ τὸ ὄνομά μου. [g] καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ 18
1 Sam. 14. 45. 2 Sam. 14. 11. ‘ μὴ ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν [19] κτήσασθε τὰς 19
1 Ki. 1. 52. h Dan. 9. 27. ‘ ψυχὰς ὑμῶν. [h] Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατο- 20
‘ πέδων τὴν Ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ
‘ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν 21
‘ εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ
i Dan. 9. 26. ‘ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰςερχέσθωσαν εἰς αὐτήν· [i] ὅτι 22
Zech. 11. 1 ..6; ‘ ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ [22] πλησθῆναι πάντα
& 14. 1, 2. ‘ τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ 23
k Ro. 11. 25. ‘ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ
l Dan. 12. 7. Rev. 11. 2. ‘ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ [23] τῷ λαῷ τούτῳ·
m 2 Pet. 3. 10, 12. ‘ [k] καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλωτισθή- 24
Isa. 13. 10. ‘ σονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· [l] καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατ-
Ezek. 32. 7. Joel 2. 10, ‘ ουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.
31; & 3. 15. Rev. 6. 12. ‘ [m] Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ 25

[12] ἁπάντων, M. [14] ∾ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Comp. chap. i. 66. [15] οὐδὲ, M. [19] ∾ κτήσεσθε. [22] πληρωθῆναι, M. [23] † ἐν, ins. in M.

'ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν [25]ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης
26 'καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ
'προςδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ
27 'δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψ-
'ονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ
28 'μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. [a]ἀρχομένων δὲ a Rom. 8. 23.
'τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς
29 'ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.' καὶ εἶπε
30 παραβολὴν αὐτοῖς· '"Ιδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ
'δένδρα· ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν
31 'γινώσκετε, ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ
'ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγύς
32 'ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ
33 'παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται. [b]ὁ b Ps. 102. 26. Isa. 51. 6.
'οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ Heb. 1. 11.
34 'μὴ παρέλθωσι· προςέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε [34]βαρ- 2Pet. 3. 7, 10.
'ηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ
'μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ
35 'ἡμέρα ἐκείνη. ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας
'τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόςωπον πάσης τῆς γῆς.
36 'ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ, δεόμενοι, ἵνα καταξι-
'ωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι
'καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.'
37 [c]Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας c Jno. 8. 1, 2.
ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν.
38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

1 XXII. ‖Ἤγγιζε δὲ [d]ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγο- ‖ Matth. 26. 1–5;
2 μένη πάσχα· καὶ [e]ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, & 14..16.
3 τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. [f]εἰς- Mark 14. 1, 2, 10, 11.
ῆλθε δὲ [3]Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαρ- d Ex. 12. 15.
4 ιώτην ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. καὶ ἀπελθὼν e Ps. 2. 2. Jno. 11. 47. Act. 4. 27.
συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τὸ πῶς f Jno. 13. 2, 27.

[25] ∾ ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης, M. [34] βαρυνθῶσιν, M.
[3] + ὁ, ins in M. Comp. ver. 31; Acts v. 3.

αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο 5
αὐτῷ [5] ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει 6
εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.
‖ Matth. 26. 17 ..19. ‖ Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ 7
Mark 14. 12 . 16. πάσχα· καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπών· 8
'Πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.'
οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· 'Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;' ὁ δὲ εἶπεν 9
αὐτοῖς· 'Ἰδοὺ, εἰςελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντ- 10
'ήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων ἀκολ-
'ουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰςπορεύεται· καὶ
'ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· "Λέγει σοι ὁ διδάσ- 11
"καλος, Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ
"τῶν μαθητῶν μου φάγω;" κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνά- 12
'γαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.' ἀπελθόντες 13
δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
‖ Math. 26. 20. ‖ Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπό- 14
Mark 14. 17. στολοι σὺν αὐτῷ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· 'Ἐπιθυμίᾳ 15
'ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ
'με παθεῖν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ 16
'αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.'
καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε· 'Λάβετε 17
'τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ 18
'μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ
‖ Math. 26. 26. 'βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.' ‖ Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρι- 19
Mark 14. 22. στήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· 'Τοῦτό ἐστι
1 Cor. 11. 23, 24. 'τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε
‖ Matth. 26. 27 ..29. 'εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.' ‖ ὡςαύτως καὶ τὸ ποτήριον 20
Mark 14. 23 ..25. μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· 'Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ
1 Cor. 11. 25. 'διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.'
‖ Matth. 26. 21 ..25. '‖ Πλὴν ἰδοὺ, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ 21
Mark 14. 18 ..21. 'τῆς τραπέζης. [a] καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται 22
John 13. 18 ..30. 'κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι'
[a] Ps. 41. 9 'οὗ παραδίδοται.' καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς 23
Act. 1. 16. ἑαυτοὺς, τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσ-
ειν.

[5] ∾ ἀργύρια. Comp. Matth. xxvi. 15.

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν
25 δοκεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Οἱ βασιλεῖς τῶν
‘ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν; καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτ-
26 ‘ῶν εὐεργέται καλοῦνται. [a]ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ’ ὁ [a] ch. 9. 48. 1 Pet. 5. 3.
‘μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγού-
27 ‘μενος ὡς ὁ διακονῶν. [b]τίς γὰρ μείζων; ὁ ἀνακείμενος, [b] Mat. 20. 28. Phil. 2. 7.
‘ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ
28 ‘ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες
29 ‘μετ’ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. [c]κἀγὼ διατίθεμαι [c] ch. 12. 32. Mat. 24. 47.
30 ‘ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ [29]μου βασιλείαν, [d]ἵνα [d] Mat. 19. 28. 1 Cor. 6. 2. 3. Rev. 3. 21.
‘ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλ-
‘είᾳ [30]μου· καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς
‘δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.’
31 [e] Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· ‘Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς [e] 1 Pet. 5. 8.
32 ‘ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. ἐγὼ δὲ
‘ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ [32]ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. [f]καὶ [f] Jno. 21. 15–17.
33 ‘σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.’ ὁ 1 Pet. 5. 8..10.
δὲ εἶπεν αὐτῷ· ‘Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς 2 Pet. 1. 10..12; & 3. 14, 17, 18.
34 ‘φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.’ ὁ δὲ εἶπε·
‘Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ,
35 ‘πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.’ Καὶ εἶπεν αὐτ-
οῖς· ‘[g]Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας [g] ch. 9. 3; & 10. 4.
‘καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε;’ οἱ δὲ εἶπον· Mat. 10. 9.
36 ‘Οὐδενός.’ εἶπεν οὖν αὐτοῖς· ‘Ἀλλὰ νῦν, ὁ ἔχων Mar. 6. 8.
‘βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων
‘πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.
37 ‘[h]λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι [37]ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ [h] Isa. 53. 12. Mar. 15. 28.
‘τελεσθῆναι ἐν ἐμοὶ, τό, “Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη·”
38 ‘καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.’ οἱ δὲ εἶπον· ‘Κύριε,
‘ἰδοὺ, μάχαιραι ὧδε δύο.’ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἱκανόν
‘ἐστι.’
39 ‖ Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ‖ Matth. 26. 30..35. Ma. 14. 26..31. John 18. 1.
ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

[29] μου, βασιλείαν· ἵνα, &c. [30] μου, καὶ καθίσησθε, &c. Comp. Matth. xix. 28. [32] ∾ ἐκλίπῃ. [37] + ἔτι. Comp. ver. 16; John iv. 35

‖Matth.26.36 ‖ γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς· ‘Προς- 40
..46. Mark 14.32 ‘εὔχεσθε μὴ εἰςελθεῖν εἰς πειρασμόν.’ καὶ αὐτὸς ἀπε- 41
..42. John 18. 1. σπάσθη ἀπ’ αὐτῶν ὡςεὶ λίθον βολὴν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα
a Jno. 6. 38. προςηύχετο, λέγων· ‘[a]Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ 42
‘ποτήριον τοῦτο ἀπ’ ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ
b Mat. 4.11. ‘τὸ σὸν γενέσθω.’ [b]ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ’ οὐρανοῦ 43
c Jno. 12.27. Heb. 5. 7. ἐνισχύων αὐτόν. [c]καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέσ- 44
τερον προςηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡςεὶ θρόμβοι
αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ 45
τῆς προςευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς [45] εὗρεν αὐτ-
οὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης· καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Τί 46
d ver. 40. ‘καθεύδετε; [d]ἀναστάντες προςεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰςέλθητε
‘εἰς πειρασμόν.’

‖Matth.26.47 ‖Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος 47
..56. Mark 14.43 Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο [47] αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε
..52. John 18. 2 τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· 48
..11. ‘Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;
ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ· ‘Κύριε, 49
‘εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ;’ καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ 50
αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ
οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ‘Ἐᾶτε 51
‘ἕως τούτου.’ καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ ἰάσατο
αὐτόν. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ’ 52
αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσ-
βυτέρους· ‘Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν 53
‘καὶ ξύλων· καθ’ ἡμέραν ὄντος μου μεθ’ ὑμῶν ἐν τῷ
e Jno.12.27. ‘ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ’ ἐμέ· [e]ἀλλ’ αὕτη
‘ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.’

‖Matth.26.57 ‖Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰςήγαγον [54] αὐτὸν 54
..75. Mark 14.53 εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακ-
..72. John 18.12 ρόθεν. Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγ- 55
..27. καθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.
ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς 56
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε· ‘Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.’
ὁ δὲ ἠρνήσατο [57] αὐτὸν, λέγων· ‘Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.’ 57

[45] † αὐτοῦ, ins. in M. [47] αὐτῶν, M. [54] = αὐτὸν. [57] = αὐτὸν.

58 καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη· 'Καὶ σὺ ἐξ
αὐτῶν εἶ.' ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· '"Ανθρωπε, οὐκ εἰμί.'
59 καὶ διαστάσης ὡςεὶ ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο,
λέγων· 'Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ
60 Γαλιλαῖός ἐστιν.' εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· '"Ανθρωπε, οὐκ
'οἶδα ὃ λέγεις.' καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ
61 ἐφώνησεν [60]ἀλέκτωρ. [a]καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνέβλεψε [a] Jno.13.38.
τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου,
ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι '[b]Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι ἀπαρν- [b] ver. 34.
62 ήσῃ με τρίς.' καὶ ἐξελθὼν ἔξω [62]ἔκλαυσε πικρῶς.
63 [c]Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες [63]τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον [c] Job 16. 10. Isa. 50. 6.
64 αὐτῷ δέροντες, καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτ- Jno. 19. 2.
οῦ τὸ πρόςωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· 'Προ-
65 'φήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;' καὶ ἕτερα πολλὰ
βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.
66 [d]Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ [d] Ps. 2. 2.
λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς. καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν
67 εἰς τὸ συνέδριον [66]ἑαυτῶν, λέγοντες· 'Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς,
'εἰπὲ ἡμῖν.' εἶπε δὲ αὐτοῖς· 'Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ
68 'πιστεύσητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι
69 'ἢ ἀπολύσητε. [e]ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρ- [e] Dan. 7. 13. Mat. 16. 27; & 24. 30;
'ώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.' & 25. 31.
70 εἶπον δὲ πάντες· 'Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ;' ὁ δὲ Act. 1. 11.
71 πρὸς αὐτοὺς ἔφη· 'Ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ 2Thes. 1. 10. Heb. 1. 8;
εἶπον· 'Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ & 8. 1. Rev. 1. 7;
'ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.' & 3. 21.

1 XXIII. ‖ Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ‖ Matth. 27. 1 .. 10.
2 [1]ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον. ‖ ἤρξαντο δὲ κατη- Mark 15. 1. John 18. 28.
γορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες· 'Τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα ‖ Matth. 27. 11
'τὸ ἔθνος [f]καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι, λέγ- .. 38.
3 'οντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.' [g]ὁ δὲ Πιλάτος Ma. 15. 2. 28. Jo. 19. 14. 24.
ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· 'Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν [f] ch. 20. 25. Act. 16. 20,
Ἰουδαίων;' ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη· 'Σὺ λέγεις.' 21; & 17. 7. Ro. 13. 7.
[g] 1Tim. 6. 13.

[60] † ὁ, ins. in *M.* Comp. ver. 34. [62] † ὁ Πέτρος, ins. in *M.* [63] ∾ αὐτὸν. [66] ∾ αὐτῶν. [1] ἤγαγεν, *M.*

ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· 4
a 1 Pet. 2. 22. ‘ [a] Οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.’ οἱ δὲ 5
ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ‘Ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων
‘ καθ’ ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
‘ ἕως ὧδε.’ Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν, 6
b ch. 3. 1. εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστι. [b] καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς 7
ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην
ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέρ-
c ch. 9. 7. Mat. 14. 1. αις. [c] Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν 8
γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν [8] πολλὰ
περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ’ αὐτοῦ γινό- 9
d Isa. 53. 7. μενον. ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· [d] αὐτὸς δὲ
οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ 10
e Isa. 49. 7; & 53. 3 οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. [e] ἐξουθεν- 11
ήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ
f Acts 4. 27. καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, [f] ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε Πιλ- 12
άτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ’ ἀλλήλων·
προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. Πιλάτος 13
δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας
καὶ τὸν λαὸν, εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘ Προσηνέγκατέ μοι τὸν 14
‘ ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν· καὶ
g ver. 4. ‘ ἰδοὺ, [g] ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ
‘ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ’ αὐτοῦ.
‘ ἀλλ’ οὐδὲ Ἡρώδης· [15] ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, 15
‘ καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.
h Isa. 53. 5. ‘ [h] παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.’ [17] Ἀνάγκην δὲ εἶχεν 16
ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. ἀνέκραξαν δὲ παμ- 17
πληθεὶ, λέγοντες· ‘ Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν [18] τὸν 18
‘ Βαραββᾶν, ὅςτις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ 19
i Acts 3. 14. ‘ πόλει [i] καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν.’ πάλιν 20
οὖν ὁ Πιλάτος προςεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν Ἰησ-
οῦν. οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες· ‘ [21] Σταύρωσον, σταύρ- 21

[8] = πολλά. [15] ∾ ἀνέπεμψε γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς.
[17] ⸗ Ἀνάγκην to ἕνα. Comp. Matth. xxvii. 15; Mark xv. 6.
[18] + τόν. [21] The Vat. & Bez. MSS. read σταυροῦ, σταυροῦ.

22 ‘ ωσον αὐτόν.’ ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘ Τί γὰρ
‘ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν
23 ‘ αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.’ [a] οἱ δὲ ἐπέ- a ver. 5. Ps. 22. 12.
κειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι·
24 καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ
25 Πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. ἀπέλυσε
δὲ [25] τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν
φυλακὴν, ὃν ᾐτοῦντο· τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελ-
ήματι αὐτῶν.

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνός τινος
Κυρηναίου [26] ἐρχομένου ἀπ᾽ ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν
27 σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ
πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν, αἳ [27] καὶ ἐκόπτοντο
28 καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς,
εἶπε· ‘ Θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ᾽ ἐμέ· πλὴν
29 ‘ ἐφ᾽ ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ,
‘ ἔρχονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἐροῦσι· “ Μακάριαι αἱ στεῖραι
“ καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλ-
30 “ ασαν.” [b] τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι· “ Πέσετε b Isa. 2. 19.
31 “ ἐφ᾽ ἡμᾶς,” καὶ τοῖς βουνοῖς, “ Καλύψατε ἡμᾶς·” [c] ὅτι Hos. 10. 8. Rev. 6. 16;
‘ εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί & 9. 6. c 1 Pet. 4. 17.
32 ‘ γένηται;’ [d] Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν Jer. 25. 29. d Isa. 53. 12
αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

33 Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον
Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους,
34 ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγε·
‘ [e] Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι.’ δια- e Act. 3. 17; & 7. 60.
35 μεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον. ‖ Καὶ 1 Cor. 4. 12.
εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες ‖ Matt. 27. 39 .50.
[28] σὺν αὐτοῖς, λέγοντες· ‘ Ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, Mark 15. 29 .37.
36 ‘ εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.’ ἐνέ- John 19. 25 .30.
παιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ
37 ὄξος προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες· ‘ Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλ-

Comp. Mark xv. 13; John xix. 6, 15. [25] † αὐτοῖς, ins. in *M.*
Comp. Matth. xxvii. 26; Mark xv. 15. [26] † τοῦ, ins. in *M.*
[27] + καί. [28] + σὺν αὐτοῖς.

'εὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν,' ἦν δὲ καὶ ἐπι- 38
γραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ
Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς· "Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν
"Ἰουδαίων." Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων 39
ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων· 'Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον
'σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.' ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα 40
αὐτῷ, λέγων· 'Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ
'κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξ- 41
'αμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.'
καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ· 'Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς 42
'ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.' καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 'Ἀμὴν 43
'λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.'
Ἦν δὲ ὡςεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν 44
γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ 45
ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας 46
a Ps. 31. 5. Act. 7. 59, 60. φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· [a]'Πάτερ, εἰς χεῖράς σου
'[46] παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου.' καὶ ταῦτα εἰπὼν,
‖ Matth. 27. 51 ..61. ἐξέπνευσεν. ‖ Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, 47
Mark 15. 38 ..47. ἐδόξασε τὸν Θεὸν, λέγων· 'Ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος
John 19. 31 ..42. 'δίκαιος ἦν.' καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι 48
ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτ-
οντες [48] ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ 49
πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συν-
ακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.
Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ βουλευτὴς ὑπάρχων, 50
b ch. 2. 25, 38. ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ([b]οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθει- 51
μένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,) ἀπὸ Ἀριμαθαίας
πόλεως τῶν Ἰουδαίων, [51] ὃς καὶ προςεδέχετο καὶ αὐτὸς
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὗτος προςελθὼν τῷ Πιλάτῳ, 52
ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ καθελὼν αὐτὸ, ἐνετύ- 53
λιξεν αὐτὸ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ,
οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. καὶ ἡμέρα ἦν παρα- 54
σκευὴ, [54] καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.
c ch. 8. 2. [c] Κατακολουθήσασαι δὲ [55] καὶ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν 55

[46] ∾ παρατίθεμαι. [48] = ἑαυτῶν. Comp. xxii. 64; xviii. 13. [51] ∾ ὃς προσεδέχετο τήν. [54] = καί. [55] = καί.

συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ
56 μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι
δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον
ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

1 XXIV. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος
ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα·
2 [1]καί τινες σὺν αὐταῖς. εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισ-
3 μένον ἀπὸ τοῦ μνημείου· καὶ εἰςελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ
4 σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι
αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο ἐπέστησαν
5 αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. ἐμφόβων δὲ γενο-
μένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόςωπον εἰς τὴν γῆν,
6 εἶπον πρὸς αὐτάς· ‘Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν
‘νεκρῶν; [a]οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς a ch. 9. 22; & 18.33.
7 ‘ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων, ὅτι Mat.16.21;
“Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας & 17.22; & 20.18.
“ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ Mar. 8. 31; & 9. 31;
8 ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.” [b]Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων & 10. 33. b Jno. 2. 22.
9 αὐτοῦ· καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγειλαν
ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς [9]λοιποῖς·
10 ‖[c]ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ ‖ John 20. 1..10.
Μαρία Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, [10]αἳ ἔλεγον c ch. 8. 2.
11 πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον
αὐτῶν ὡςεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐτ-
12 αῖς. [d]ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, d Jno.20.3,6.
καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπ-
ῆλθε πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.
13 ‖Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ‖ Mark 16.12.
ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ
14 Ἱερουσαλὴμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς· καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς
15 ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων· καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν καὶ αὐτὸς ὁ

[1] + καί τινες σὺν αὐταῖς. Comp. Mark xvi. 3.

[9, 10] ∽ λοιποῖς ἡ Μαγδαληνὴ, &c.: others, λοιποῖς. Ἦν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ, &c.

a ver. 18. Ἰησοῦς [a] ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ 16
αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπε δὲ 17
πρὸς αὐτούς· ‘Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε
‘πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καί ἐστε σκυθρωποί;’
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν· 18
‘Σὺ μόνος παροικεῖς [18] Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ
b ch. 7. 16. Jno. 4. 19; ‘γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;’ [b] καὶ εἶπεν
& 6. 14. αὐτοῖς· ‘Ποῖα;’ οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ‘Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ 19
‘Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ
‘καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ,
‘ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες 20
c Act. 1. 6. ‘ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. [c] ἡμεῖς 21
‘δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι
‘τὸν Ἰσραήλ· ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην
‘ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ’ οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ 22
‘καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι
‘ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα 23
‘αὐτοῦ, ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρα-
‘κέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν 24
‘σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ
‘αἱ γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.’ καὶ αὐτὸς εἶπε 25
πρὸς αὐτούς· ‘Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ
d Isa. 50. 6; ‘πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται. [d] οὐχὶ 26
& liii. Phil. 2. 7 ‘ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰςελθεῖν εἰς τὴν
..11. Heb. 12. 2. ‘δόξαν αὐτοῦ;’ [e] καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ 27
1 Pet. 1. 11. e Gen. 3. 15; πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις
& 22. 18; ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην, 28
& 26. 4; & 49. 10. οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς [28] προςεποιεῖτο πορρωτέρω πορ-
Ps. 16. 8, 9, 10; & xxii; εὐέσθαι. [f] καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες· ‘Μεῖνον 29
& 132. 11. Dan. 9. 24 ‘μεθ’ ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ
..27. f Gen. 19. 3. ‘ἡμέρα.’ καὶ εἰςῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο 30
Act. 16. 15. ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ’ αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον
Heb. 13. 2. εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ δι- 31
ηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς

[18] † ἐν, ins. in *M.*: others, ∾ εἰς. Comp. Heb. xi. 9.
[28] ∾ προσεποιήσατο.

32 ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους·
'Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει
'ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;'
33 ‖ Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερου- ‖ Mark 16. 13.
σαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς
34 σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, ὅτι '[34] Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως,
35 '[a] καὶ ὤφθη Σίμωνι.' καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, a 1 Cor. 15. 5.
καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.
36 ‖ Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς [36]ἔστη ἐν μέσῳ ‖ John 20. 19
37 αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· 'Εἰρήνη ὑμῖν.' πτοηθέντες δὲ -23.
καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. καὶ
38 εἶπεν αὐτοῖς· 'Τί τεταραγμένοι ἐστέ; καὶ διατί διαλογ-
39 'ισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς
'χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι·
'ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε· ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα
40 'οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.' καὶ τοῦτο εἰπὼν,
41 ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ
ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων,
42 εἶπεν αὐτοῖς· 'Ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;' οἱ δὲ ἐπέ-
δωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, [42] καὶ ἀπὸ μελισσίου
43 κηρίου. καὶ λαβὼν, ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.
44 Εἶπε δὲ αὐτοῖς· '[b] Οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησα πρὸς b ch. 9. 22. & 18. 31;
'ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ & 24. 6.
'γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ Mat. 16. 21; & 17. 22;
45 'ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.' τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, & 20. 18. Mar. 8. 31;
46 τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι 'Οὕτω & 9. 31; & 10. 33.
'γέγραπται, [46] καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ
47 'ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, [c] καὶ κηρυχθῆναι c Act. 13. 38. 1 Jno. 2. 12.
'ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς
48 'πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. '[d] ὑμεῖς d Jno. 15. 27.
49 'δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. [e] καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω e Jno. 14. 26;
'τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθί- & 15. 26; & 16. 7.
'σατε ἐν τῇ πόλει, [49] ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.' Act. 1. 4, & 8.

[34] ∽ ὄντως ὁ Κύριος ἠγέρθη. [36] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in *M.*
[42] + καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. [46] + καὶ οὕτως ἔδει.
[49] † Ἱερουσαλὴμ, ins. in *M.*

‖Mark 16.19. Acts 1.9..12.

‖ Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν· καὶ 50
ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγέν- 51
ετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν
[51] καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ [52] προσκυνή- 52
σαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς
μεγάλης· καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ 53
εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.[53]

51 + καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. 52 + προσκυνήσαντες αὐτὸν. 53 † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE

GOSPEL OF ST. JOHN.

The Evangelist John was a native of Bethsaida in Galilee, the son of Zebedee, a fisherman, and of Salome his wife. (Matt. xxvii. 56; Mark xv. 40.) He was the younger brother of James the greater; and they were both, like their father, simple and illiterate. (Acts iv. 13.) They were engaged in mending their nets when Christ called them to be his followers. They joined him readily; and from their zeal and earnestness they acquired the name Boanerges, or *sons of thunder*. St. John was one of the favourite disciples of our Lord, and he specially calls himself (chap. xiii. 23; xix. 26; xx. 2; xxi. 20) "the disciple whom Jesus loved." He was privileged in being present at the Transfiguration and during our Lord's agony, accompanied only by his brother and Peter. (Matt. xvii. 1.) He and Peter were selected to prepare the Paschal supper. (Luke xxii. 8.) He only was present at the crucifixion, and received the last injunctions of his Master. He was the first to ascertain the fact of the Resurrection (John xx. 4), and the first to recognise our Lord on the shore of the sea of Galilee. He and Peter preached at Jerusalem, and he was twice imprisoned. (Acts iv. v.) They went afterwards into Samaria, and were instrumental in communicating the Holy Ghost to the new converts of that region. (Acts viii. 14.) From Gal. ii. 9, we see that John was present at the council of Jerusalem described in Acts xv. The accounts of his later years are not explicit. He, most probably, crossed into Asia Minor, where he founded, visited, and improved many churches, especially that of Ephesus founded by St. Paul. It is most probable that during the persecution of Domitian he was banished to Patmos. On the succession of Trajan, in A. D. 96, he returned to Ephesus, and there died at the advanced age of 100, in A. D. 101.

The Gospel of St. John is less descriptive and more doctrinal than the three others. Indeed he seems to have written it with a special purpose, viz. to confute the errors of Gnosticism respecting the person and office of the "Word" of God, Christ Jesus, and to dispel the prejudices of certain Judaizing Christians against the free and universal offer of salvation to Jew and Gentile on equal terms.

The Gospel is generally supposed to have been written near the close of the Apostle's life, after his return to Ephesus. The date is merely conjectural.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

I.[a] Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, 1
καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. 2
[b] πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ 3
[3] ἓν ὃ γέγονεν. [c] ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς 4
τῶν ἀνθρώπων· [d] καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ 5
σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

‖[e] Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα 6
αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρ- 7
ήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.
οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ 8
[8] φωτός. [f] Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα 9
[9] ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. [g] ἐν τῷ κόσμῳ 10
ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν
οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρ- 11
έλαβον. [h] ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν 12
τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ·
[i] οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ 13
θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. [k] καὶ ὁ 14
λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, (καὶ ἐθεα-
σάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ
πατρός,) πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

‖ Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων· 15
'Οὗτος ἦν, ὃν εἶπον· "Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμ-
"προσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν." [16 l] ὅτι ἐκ 16

[a] ver. 18. ch. 10. 33, 36. Ge. 1. 1; Ro. 9. 5; Heb. 7. 3; 13. 8. 1 Jno. 1. 1, 2. Rev. 19. 13; & 22. 13.
[b] ver. 10. ch. 5. 17, 26; 9. 5; 12. 46. Eph. 3. 9. Col. 1. 16, 17. Heb. 1. 2, 3.
[c] ch. 5. 21, 26; 11. 25; 14. 6. 1 Jno 5. 11.
[d] ch. 3. 19, 20; & 12. 35..40.
‖ Mat. 3. 1..4. Ma. 1. 1..4, 6. Luke 3. 1..6.
[e] Lu. 7. 27. Act. 13. 24.
[f] ch. 3. 19; 8. 12; 9. 5; & 12. 46.
[g] ver. 3.
[h] Hos. 1. 10. Rom. 8. 15. 2 Cor. 6. 17, 18. Gal. 3. 26. 2 Pet. 1. 4. 1 Jno. 3. 1.
[i] ch. 3. 5. Jam. 1. 18. 1 Pet. 1. 23.
[k] Mat. 1. 16. Lu. 1. 31. Col. 1. 19. 2 Pet. 1. 17.
‖ Matth. 3. 11, 12. Mark 1. 7, 8. Lu. 3. 15..17.
[l] Col. 1. 19; & 2. 9.

[3] ἕν. Ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, &c. [8, 9, 10] φωτὸς ἦν. Τὸ φῶς τὸ . . . ἄνθρ. ἐρχ. εἰς τὸν κόσμον, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καί, &c. [9] ἄνθρωπον, ἐρχόμενον, &c. ref. to φῶς

[16] Καί, M.

τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ
17 χάριν ἀντὶ χάριτος. [a] ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη· a ch. 5. 46. Rom. 3. 19
ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. -22.
18 [b] Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς [18] υἱὸς ὁ ὢν b ch. 6. 46. Ex. 33. 20.
19 εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. [c] Καὶ 1Tim.6.16.
αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ 1 Jno.4.12. c ch.5.33.-36.
Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευΐτας, ἵνα ἐρωτ-
20 ήσωσιν αὐτόν· 'Σὺ τίς εἶ;' καὶ ὡμολόγησε καὶ οὐκ
ἠρνήσατο, καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι 'Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.'
21 καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· 'Τί οὖν; [d] Ἠλίας εἶ σύ;' καὶ λέγει· d Deut.18.15. Lu. 1. 17.
22 'Οὐκ εἰμί.' '[e] Ὁ προφήτης εἶ σύ;' καὶ ἀπεκρίθη· 'Οὔ.' e Mat 16.14.
εἶπον οὖν αὐτῷ· 'Τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς
23 'πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;' ἔφη· "[f] Ἐγὼ f Isa. 40. 3.
"φωνὴ [23] βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν
24 "Κυρίου," καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης.' καὶ οἱ
ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων· καὶ ἠρώτησαν
25 αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ· 'Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ
26 'Χριστὸς οὔτε Ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης;' ἀπεκρίθη
αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης, λέγων· '[g] Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· g Mat. 3. 11. Mar. 1. 7.
27 'μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ [26] οἴδατε, ὁ ὀπίσω Lu. 3. 16.
'μου ἐρχόμενος, οὗ [27] ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ Act. 1. 5; & 11.16;
28 'τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.' ταῦτα ἐν [28] Βηθανίᾳ & 19. 4.
ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων.
29 ‖ Τῇ ἐπαύριον βλέπει [29] τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς
αὐτὸν, καὶ λέγει· '[h] Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν h ver. 36. Ex. 12. 3.
30 'ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. [i] οὗτός ἐστι, περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· Isa. 53. 7.
''Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν. Act. 8. 32. 1 Pet. 1. 19.
31 'ὅτι πρῶτός μου ἦν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ' ἵνα i ver. 27.
'φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν [31] τῷ
32 'ὕδατι βαπτίζων.' καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης, λέγων·

[18] + υἱός. [23] βοῶντος· Ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐθύνατε, &c. [26, 27] οἴδατε· αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· οὗ, &c. *M.* [27] = ἐγώ. [28] ∾ Βηθαβαρᾷ, *M.* [29] † ὁ Ἰωάννης, ins. in *M.* [31] + τῷ. Comp. ver. 26, 33; Matth. iii. 11; Mark i. 8; Luke iii. 16; Acts i. 5; xi. 16.

ὅτι ‘ Τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον [32]ὡς περιστερὰν
a Mat. 3. 11. Act. 1. 5. ‘ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. [a]κἀγὼ οὐκ ᾔδειν 33
‘ αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός
b ch. 3. 24. Act. 1. 5; ‘ μοι εἶπεν· “ [b]Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον,
& 2. 4. “ καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύμ-
“ ατι ἁγίῳ.” κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός 34
‘ ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.’

Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν 35
c ver. 29. μαθητῶν αὐτοῦ δύο. [c]καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατ- 36
οῦντι, λέγει· ‘ Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.’ καὶ ἤκουσαν 37
αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ
Ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς 38
ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς· ‘ Τί ζητεῖτε;’ οἱ δὲ εἶπον 39
d ch. 6. 25 αὐτῷ· ‘ [d]Ῥαββὶ,’ (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε,)
‘ ποῦ μένεις;’ λέγει αὐτοῖς· ‘ Ἔρχεσθε καὶ [40]ἴδετε.’ 40
ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν
e Mat. 4. 18. ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα [40]ἦν ὡς δεκάτη. [e]ἦν Ἀνδρέας, ὁ 41
ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων
παρὰ Ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. εὑρίσκει 42
οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει
αὐτῷ· ‘ Εὑρήκαμεν τὸν [42]Μεσσίαν’ (ὅ ἐστι μεθερμην-
ευόμενον, [42]Χριστός). καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν 43
f Mat. 10. 2; & 16. 18. Ἰησοῦν. ἐμβλέψας [43]αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· ‘ [f]Σὺ εἶ Σί-
‘ μων, ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς·’ (ὃ ἑρμηνεύεται
Πέτρος.)

g ch. 12. 21. h ch. 21. 2. Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν [44]ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· 44
i Gen. 3. 15; & 49. 10. καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ· ‘ Ἀκολούθει μοι.’
Deut. 18. 15. [g]ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου 45
Isa. 7. 14; & 40. 10, 11; καὶ Πέτρου. εὑρίσκει Φίλιππος [h]τὸν Ναθαναὴλ, καὶ 46
& liii. Jer. 23. 14. λέγει αὐτῷ· ‘ [i]Ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ
Dan. 9. 24. Mic. 5. 2. ‘ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν
Zech. 6. 12; & 9. 9; & 12. 8, 10. Mal. 4. 2

[32] ὡσεὶ, *M.* Comp. Matth. iii. 16; Luke iii. 22. [40] ∾ ὄψεσθε. Comp. ver. 47. [40] † δὲ, ins. in *M.* [42] ∾ Μεσίαν. Comp. iv. 25. [42] † ὁ, ins. in *M.* [43] † δὲ, ins. in *M.* [44] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in *M.* Many MSS. and Verss. place it after λέγει αὐτῷ.

47 ‘ἀπὸ [46]Ναζαρέθ.’ καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· ‘[a]Ἐκ a ch. 7. 41, 42,
‘[47]Ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι;’ λέγει αὐτῷ Φίλ- 52. Mat. 2. 23.
48 ιππος· ‘Ἔρχου καὶ ἴδε.’ εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ Luke 2. 4.
ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ‘[b]Ἴδε b Ps. 32. 2.
49 ‘ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.’ λέγει αὐτῷ Ro. 2. 28, 29; & 9. 6.
Ναθαναήλ· ‘Πόθεν με γινώσκεις;’ ἀπεκρίθη [49]Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα
50 ‘ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.’ ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ
λέγει αὐτῷ· ‘Ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βα-
51 ‘σιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.’ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ·
‘Ὅτι εἶπόν σοι, Εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύ-
52 ‘εις; μείζω τούτων [51]ὄψῃ.’ καὶ λέγει αὐτῷ· ‘[c]Ἀμὴν c Gen. 28. 12.
‘ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [52]ἀπ’ ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγ- Mat. 4. 11.
‘ότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ Lu. 22. 43; & 24. 4.
‘καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.’ Act. 1. 10

1 II. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ [d]γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ d Heb. 13. 4.
2 τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη
δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.
3 καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς
4 αὐτόν· ‘Οἶνον οὐκ ἔχουσι.’ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘Τί
5 ‘ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι; [e]οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.’ λέγει ἡ e ch. 7. 6.
μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ‘Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποι-
‘ήσατε.’ [f]ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ f Mar. 7. 3.
6 τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς
7 δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Γεμίσατε τὰς
8 ‘ὑδρίας ὕδατος.’ καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ
λέγει αὐτοῖς· ‘Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρι-
9 ‘κλίνῳ.’ καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος
τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν·
οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ,) φωνεῖ
10 τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ· ‘Πᾶς

[46, 47] ∾ Ναζαρέτ. Comp. Matth. ii. 23; iv. 13; xxi. 11; Mark i. 9, and elsewhere. [49] † ὁ, ins. in *M.* Comp. iii. 5, 10; iv. 13, 44; xi. 9, 20, 21, &c. [51] ∾ ὄψει. [52] = ἀπ’ ἄρτι. Comp. Matth. xxvi. 64.

'ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν
'μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν
'οἶνον ἕως ἄρτι.' ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημ- 11
a ch. 20. 30, 31. είων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, [a]καὶ ἐφανέρωσε
τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ 12
b Mat. 13. 55. μήτηρ αὐτοῦ [b]καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτ-
οῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς 13
c Mat. 21. 12. Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. [c]καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλ- 14
Mar. 11. 15.
Lu. 19. 45. οῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς κερ-
ματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοιν- 15
ίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ
τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα καὶ τὰς
τραπέζας ἀνέστρεψε· καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν 16
d Ps. 69. 9. εἶπεν· '[d]Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ
'πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.' ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ 17
αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν· "Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου
"[17]καταφάγεταί με." Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ 18
e ch. 6. 30. εἶπον αὐτῷ· '[e]Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποι-
Mat. 12. 38;
& 16. 1; 'εῖς;' ἀπεκρίθη [19]ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· '[f]Λύσατε 19
& 21. 23.
Mar. 8. 11. 'τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.'
Lu. 11. 29. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· "Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν 20
f ch. 5. 21.
Mat. 26. 61; 'ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος· καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερ-
& 27. 40.
Mar. 14. 58; 'εῖς αὐτόν;' ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος 21
& 15. 29.
g ch. 14. 26. αὐτοῦ. [g]ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθ- 22
Lu. 24. 8. ηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε·[22] καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ
καὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

h ch. 3. 2. [h]Ὡς δὲ ἦν ἐν [23]τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ 23
ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες
i ch. 6. 15. αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. [i]αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστ- 24
ευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας·

[17] *κατέφαγέ*, *M.* Comp. Ps. lxix. 9. [19] = ὁ. [22] † *αὐτοῖς·* ins. in *M.* [23] *τοῖς*, om in *M.* Comp. iv 20, 21; v. 2; x. 22; xi. 18.

25 [a]καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τὶς μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ   a ch. 6. 64.
ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.   Act. 1. 24. Rev. 2. 23.

1 III. [b]Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος   b ch. 7. 50; & 19. 39
2 ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων· οὗτος ἦλθε πρὸς
[2]αὐτὸν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· 'Ῥαββὶ, οἴδαμεν, ὅτι ἀπὸ
'Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· [c]οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα   c ch. 9. 16, 30 .33;
'δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτ-   & 10. 25. Act. 2. 22;
3 'οῦ.' [d]ἀπεκρίθη [3]ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· 'Ἀμὴν   & 10. 38.
'ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται   d Tit. 3. 5.
4 'ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.' λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ
Νικόδημος· 'Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων
'ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ
5 'δεύτερον εἰςελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;' ἀπεκρίθη [5]Ἰησοῦς·
'Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος
'καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
6 'τοῦ Θεοῦ. [e]τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι·   e Gen. 5. 3. Job 14. 4.
'[f]καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι.   Rom. 7. 5, 8 .25.
7 'Μὴ θαυμάσῃς, ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄν-   f Rom. 8. 5. Gal. 5. 17.
8 'ωθεν. [g]Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ· καὶ τὴν φωνὴν   g Eccl. 11. 5
'αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ   1 Cor. 2. 11.
'ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύμ-
9 'ατος.' ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· '[h]Πῶς   h ch. 6. 52, 60.
10 'δύναται ταῦτα γενέσθαι;' ἀπεκρίθη [10]Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ· 'Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ
11 'γινώσκεις; [i]ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλ-   i ver. 32; & 8. 28; &
'οῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρ-   12. 49; & 14. 24.
12 'ίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν,
'καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια,
13 'πιστεύσετε; [k]καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν,   k ch. 6. 62; & 16. 28.
'εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου   Eph. 4. 9.
14 '[13]ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. [l]καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν   l ch. 8. 28; & 12. 32.
'ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ   Num. 21. 9.

[2] τὸν Ἰησοῦν, M. Comp. vii. 50; xix. 39. [3] = ὁ.
[5] † ὁ, ins. in M. [10] † ὁ, ins. in M. [13] + ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

a ver. 36. ‘ ἀνθρώπου· [a] ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, [15] μὴ ἀπόλ- 15
b Lu. 19. 10. 1 Jno. 5. 10. ‘ ηται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. [b] οὕτω γὰρ ἠγάπησεν 16
Rom. 5. 8; & 8. 32. ‘ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥςτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ
1 Jno. 4. 9. ‘ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται,
c ch. 9. 39; & 12. 47. ‘ ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. [c] οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς 17
1 Jno. 4. 14. ‘ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον,
d ch. 5. 24; & 6. 40, 47; ‘ ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. [d] ὁ πιστεύων εἰς 18
& 20. 31. ‘ αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι
‘ μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ
e ch. 1. 5, 10, 11. ‘ Θεοῦ. [e] αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς 19
‘ τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ
‘ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.
f Job 24. 13, 17. ‘ [f] πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ 20
‘ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
g Eph. 5. 8. ‘ [g] ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα 21
‘ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.'
h ch. 4. 1. [h] Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 22
εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ
ἐβάπτιζεν. ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν 23
ἐγγὺς τοῦ Σαλεὶμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρε-
i Mat. 14. 3. γίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. [i] οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος 24
εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ 25
τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ [25] Ἰουδαίου περὶ καθαρισ-
k ch. 1. 7, 15, 26, 34. μοῦ. [k] καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ· 26
‘ Ῥαββὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ
‘ μεμαρτύρηκας, ἴδε, οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται
l 1 Cor. 4. 7. ‘ πρὸς αὐτόν.' ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· ‘ [l] Οὐ δύν- 27
Ja. 1. 17. ‘ αται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον
m ch. 1. 20, 30. ‘ αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. [m] αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε, 28
Mal. 3. 1. Mat. 11. 10. ‘ ὅτι εἶπον, Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλ-
Lu. 7. 27. ‘ μένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην 29
‘ νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ
‘ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφί-
n Isa. 9. 7. ‘ ου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. [n] ἐκεῖνον 30

[15] = μὴ ἀπόληται, ἀλλ'. [25] ∾ Ἰουδαίων, *M.*

'δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. [a]ὁ ἄνωθεν ἐρχό- a Rom. 9. 5
31 'μενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. [b]ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς Eph.1.20..23 Heb.1.1..13.
'γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχό- b 1Cor.15.47, 48.
32 'μενος [31] ἐπάνω πάντων ἐστὶ, [c]καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, c ch. 5. 20; 8.26; 12.49;
'[32]τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς 14.10; 15. 15. d 1Jno.5.10.
33 'λαμβάνει. [d]ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγ- e ch. 8. 40.
34 'ισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν. [e]ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ f ch. 5. 26 Col. 1. 19:
'Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ· [f]οὐ γὰρ ἐκ μέτρου & 2. 9. g ch. 5. 22;
35 'δίδωσιν [34]ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. [g]ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν & 17. 2 Mat.11.27;
36 'υἱὸν καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. [h]ὁ πιστεύ- & 28.18. Lu. 10. 22.
'ων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ Heb. 2. 8.
'οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ [36]μένει ἐπ' h ch.3.15,16, & 6. 47.
'αὐτόν.' 1 Jno.5.11.

1 IV. Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος, ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι,
ὅτι [i]Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει, ἢ Ἰω- i ch. 3. 26.
2 άννης, (καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ
3 μαθηταὶ αὐτοῦ,) ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθε [3]πάλιν
4 εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς
5 Σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, λεγ-
ομένην [5]Συχὰρ, [k]πλησίον τοῦ χωρίου [5]οὗ ἔδωκεν Ἰακὼβ k Gen.33.19; & 48. 22.
6 Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ Josh.24.32.
οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο
7 οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. Ἔρχεται γυνὴ
8 ἐκ τῆς Σαμαρείας, ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησ- l ch. 8. 48.
οῦς· 'Δός μοι πιεῖν.' (οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθ- Lu.9.52,53. Act. 10. 28.
9 εισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.) λέγει οὖν 2 Ki. 17. 24.
αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· 'Πῶς σὺ, Ἰουδαῖος ὢν, m ch. 6. 35; & 7.38,39.
'παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος;' Isa. 42. 6. n ver. 14; &
10 ([l]οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.) ἀπεκρίθη 7.37..39. Ps. 36. 9.
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· '[m]Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, Isa. 12. 3. Jer. 2. 13.
'καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας Rev. 7. 17; & 21. 6;
11 'αὐτὸν, καὶ [n]ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.' λέγει αὐτῷ ἡ & 22.1,17.

[31] = ἐπάνω πάντων ἐστὶ, καὶ. [32] = τοῦτο. [34] = ὁ Θεὸς. [36] ∾ μενεῖ. [3] + πάλιν. [5] Σιχὰρ, Elz. [5] ὃ, M. Comp. ver. 14.

γυνή· ‘Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ
‘βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων 12
‘εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακὼβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,
‘καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμ-
a ch. 6. 58. ‘ματα αὐτοῦ;’ ἀπεκρίθη [13]Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· ‘[a]Πᾶς 13
b ch. 6. 27, 35; & 7. 38, 39. ‘ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· [b]ὃς δ’ 14
Isa. 55. 1..3. ‘ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ
‘εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται
‘ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.’
c 1 Cor. 2. 14. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή· ‘[c]Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ 15
‘ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.’
λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘Ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, 16
‘καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.’ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ, καὶ εἶπεν· ‘Οὐκ 17
‘ἔχω ἄνδρα.’ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘Καλῶς εἶπας,
‘ὅτι “Ἄνδρα οὐκ ἔχω.” πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες· καὶ 18
‘νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.’
d ch. 6. 14; & 7. 40. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· ‘[d]Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ 19
Lu. 7. 16; & 24. 19. ‘σύ. [e]οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προςεκύνησαν· 20
e Gen. 12. 6, 7; ‘καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος,
& 33. 18..20. Deut. 12. 5, ‘ὅπου δεῖ προςκυνεῖν.’ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘[21]Γύναι, 21
11. 1 Ki. 9. 3. ‘πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει
2 Chr. 7. 12. ‘τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προςκυνήσετε τῷ πατρί.
f 2 Ki. 17. 29. ‘[f]ὑμεῖς προςκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προςκυνοῦμεν ὃ 22
Isa. 2. 3; & 46. 13. ‘οἴδαμεν· [g]ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. [h]ἀλλ’ 23
Lu. 24. 47. ‘ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προςκυν-
Rom. 9. 4. h Ps. 51. 17; ‘ηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ·
& 145. 18; & 147. 11. ‘καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προςκυνοῦντας
Prov. 15. 8. ‘αὐτόν. [i]πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προςκυνοῦντας αὐτὸν 24
i 2 Cor. 3. 17. ‘ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προςκυνεῖν.’ λέγει αὐτῷ
k Deut. 18. 15 ἡ γυνή· ‘[k]Οἶδα, ὅτι [25]Μεσσίας ἔρχεται’ (ὁ λεγόμενος 25
..18. Χριστός) ‘ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.’
l ch. 9. 37. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘[l]Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.’ καὶ 26
m ver. 9. ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ [m][27]ἐθαύμαζον, 27
ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπε· ‘Τί ζητ-

[13] + ὁ, ins. in *M*. [21] ∾ Πίστευέ μοι, γύναι. [25] ∾ Μεσίας. Comp. i. 42. [27] ἐθαύμασαν, *M*.

28 'εἰς;' ἢ 'Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;' ἀφῆκεν οὖν τὴν
ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ
29 λέγει τοῖς ἀνθρώποις· 'Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ
'μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;'
30 ἐξῆλθον[30] ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν
31 [31]δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ, λέγοντες·
32 ''Ῥαββὶ, φάγε.' ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ''Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω
'φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.' ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ
33 πρὸς ἀλλήλους· 'Μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;' λέγει
34 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· '[a]Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα [34]ποιῶ τὸ a ch. 5. 30. & 6. 38. 40
'θέλημα τοῦ πέμψαντός με [b]καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ Ps. 40. 7, 8
35 'ἔργον. οὐκ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι [35]ἔτι [35]τετράμηνός ἐστι b ch. 17. 4, & 19. 30.
'καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς
'ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί
36 'εἰσι πρὸς θερισμὸν [35]ἤδη. [c][36]ὁ θερίζων μισθὸν λαμβ- c Prov 11. 30.
'άνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ
37 'σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ
'λόγος ἐστὶν [37]ὁ ἀληθινὸς, ὅτι "[d]Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, d Mic. 6. 15.
38 "καὶ ἄλλος ὁ θερίζων." ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν
'ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς
39 'εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰςεληλύθατε.' Ἐκ δὲ τῆς πόλεως
ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν
[e]διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι "Εἶπέ e ver. 28. 30.
40 'μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.' ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ
Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ
41 ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν
42 διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, [f]ὅτι f ch. 17. 8.
'Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκη-
'κόαμεν, καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ
'τοῦ κόσμου, [42]ὁ Χριστός.'
43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν [43]καὶ ἀπ- g Mat. 13. 57. Mar. 6. 4.
44 ῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. [g]αὐτὸς γὰρ [44]Ἰησοῦς ἐμαρτύρ- Lu. 4. 24.

[34] ∽ ποιήσω. [35] + ἔτι. Comp. Luke xxii. 37. v. r.
[35] τετράμηνόν, M. Comp. Heb. xi. 23. [35, 36] θερισμόν. Ἤδη ὁ θερίζων, &c. [36] † Καὶ, ins. in M. [37] + ὁ.
[42] = ὁ Χριστός. [43] + καὶ ἀπῆλθεν. [44] † ὁ, ins. in M.

ησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.
ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ 45
Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις
ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. Ἦλθεν 46
a ch. 2.1..11. οὖν [46] πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, [a] ὅπου ἐποίησε
τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει,
ἐν Καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς 47
Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ
ἠρώτα [47] αὐτὸν, ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν·
ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτ- 48
b Mat. 16. 4. 1 Cor. 1.22. όν· [b] ‘Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.’
‘λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός· ‘Κύριε, κατάβηθι πρὶν 49
‘ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 50
‘Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ.’ [50] καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος
τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ [50] Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ 51
αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ
καὶ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι ‘Ὁ παῖς σου ζῇ.’ ἐπύθ- 52
ετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε.
καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι ‘[52] Χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν
αὐτὸν ὁ πυρετός.’ ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ 53
ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ‘Ὁ υἱός σου ζῇ.’
καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο 54
πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς
Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

V. Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη [1] ὁ 1
Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις 2
ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ
Βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο 3
πλῆθος [3] πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν
[3] [ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ 4

[46] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in M. [47] = αὐτὸν. [50] + καὶ.
[50] ∽ ὁ Ἰησοῦς. [52] ∽ ἐχθὲς. Comp. Heb. xiii. 8. v. r.
[1] = ὁ. [3] = πολύ. [3] = ἐκδεχομένων to νοσήματι·
others om. ἐκδεχ. to κίνησιν: others om. Ἄγγελος to νοσ-
ήματι: others om. Ἄγγελος to ὕδωρ· others om. ὁ οὖν

κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε
τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ
ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.]
5 Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα [5]καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων
6 ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,
καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· ‘ Θέλ-
7 ‘ εις ὑγιὴς γενέσθαι;’ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· ‘ Κύριε,
‘ ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, [7]βάλῃ
‘ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος
8 ‘ πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ [a]Ἔγειραι, [a] Mat. 9. 6. Mar. 2. 11. Lu. 5. 24.
9 ‘ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.’ [b]καὶ εὐθέως
ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ [b] ch. 9. 14
καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
10 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· ‘ [c]Σάββατόν [c] Ex. 20. 8..11, & 31. 12..15.
11 ‘ ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον.’ ἀπεκρίθη Jer. 17. 21, 22.
12 αὐτοῖς· ‘ Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἆρον Mat. 12. 2.
‘ τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;’ ἠρώτησαν [12]οὖν Mar. 2. 24.
αὐτόν· ‘ Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, “ Ἆρον Lu. 6. 2.
13 “ τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει;” ὁ δὲ [13]ἰαθεὶς οὐκ
ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν, ὄχλου ὄντος ἐν
14 τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘ Ἴδε, ὑγιὴς γέγονας· [d]μηκέτι [d] Lev. 26. 23, 24.
15 ‘ ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται.’ ἀπῆλθεν ὁ
ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι Ἰησοῦς
16 ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν
17 Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, [16]ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· ‘ [e]Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι [e] ch. 14. 10
18 ‘ ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.’ διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον
ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον [f] ch. 7. 19
[f]ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ [g]πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν [g] ch. 8. 28; & 9. 4.

πρῶτος to *νοσήματι*: others om. *μετὰ* to *ὕδατος*: others om. *ᾧ δήποτε* to *νοσήματι*. The genuineness of the whole passage seems doubtful. [5] *καὶ*, om. in *M.* Comp. ii. 20. *βάλλῃ, M.* [12] + *οὖν.* [13] ∾ *ἀσθενῶν.* [16] † *καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι*, ins. in *M.* prob. from ver. 18.

‘Θεόν, [a]ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.’ ἀπεκρίνατο οὖν ὁ 19
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘[b]Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
‘δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ
‘τὸν πατέρα ποιοῦντα· [c]ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα
‘καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· [d]ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν 20
‘καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα
‘τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥςπερ 21
‘γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω
‘καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. [e]οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ 22
‘κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ·
‘[f]ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. 23
‘[g]ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψ-
‘αντα αὐτόν. [h]ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον 24
‘μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν
‘αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν
‘ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. [i]ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 25
‘ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται
‘τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσ-
‘ονται. ὥςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως 26
‘ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. καὶ ἐξουσίαν 27
‘ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν [27]ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου
‘ἐστί. μὴ θαυμάζετε τοῦτο· [k]ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ 28
‘πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτ-
‘οῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς 29
‘ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνά-
‘στασιν κρίσεως. [l]οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ
‘οὐδέν. καθὼς ἀκούω, κρίνω· καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία 30
‘ἐστίν· [m]ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα
‘τοῦ πέμψαντός με.[30] [n]ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, 31
‘ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. [o]ἄλλος ἐστὶν ὁ 32
‘μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ· καὶ οἶδα, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ
‘μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.’

‘[p]Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρ- 33
‘ηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρ- 34

a ch. 10. 33. Phil. 2. 6.
b ver. 30; & 8. 28,29; & 12. 49.
c ch. 1. 1..3. Col. 1. 16.
d ch. 3. 35. Mat. 11. 27.
e ch. 12. 25,26. Rom. 8. 11.
f ch. 3. 35; & 17. 2. Mat. 11. 27; & 28. 18. Act. 10. 42; & 17. 31.
g ch. 14. 1; & 15. 23. 1 Jno 2. 23. 2 Jno. ver. 9.
h ch. 3. 18; & 6. 40, 47; & 8. 51.
i Rom. 6. 4. Gal. 2. 20. Eph. 2. 1.5; & 5. 14. Col. 2. 13. 1 Tim. 5. 6. Rev. 3. 1.
k ch. 6. 39,40. Dan. 12. 2. 1 Cor. 15. 52. 1 Thes. 4. 16.
l ver. 19; & 6. 38.
m Mat. 26. 39. Rom. 15. 3.
n ch. 8. 14, 54.
o Isa. 42. 1. Mat. 3. 17; & 17. 5.
p ch. 1. 19.

27 ποιεῖν. Ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ, μὴ, &c. 30 † πατρὸς, ins. in M.

'τυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
35 'ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ
'ἠθελήσατε [35]ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ
36 'αὐτοῦ. [a]ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ 'Ιω- a ch. 1. 33; & 6.27;
'άννου· τὰ γὰρ ἔργα, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελει- & 8.18;
'ώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ μαρτυρεῖ περὶ & 10.25; & 12.28.
37 'ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε. [b]καὶ ὁ πέμψας με 1 Jno. 5. 9. b Ex. 33. 20.
'πατὴρ αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν Deut. 4. 12. 1Tim. 6. 16.
'αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. 1 Jno. 4. 12.
38 'καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· [c]ὅτι c ver. 43; & 1. 10 11.
'ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.
39 '[d]ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς d ch. 1. 46
'ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι Deut. 11. 18 .. 20.
40 'περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν Prov. 6. 22. Isa. 8. 20;
41 'ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλ' & 34. 16. Lu. 16. 29.
42 'ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν Act. 17. 11.
43 'ἑαυτοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου,
'καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ
44 'ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. [e]πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, e ch. 8. 43, 44; & 12. 43.
'δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν Rom. 2. 29.
45 'παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε; [f]μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ f ch. 7. 19; & 9. 28, 29.
'κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν Rom. 2. 12. 13; & 3. 19,
46 'ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστ-
'εύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος
47 'ἔγραψεν. [g]εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, g Lu. 16. 31.
'πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;'

1 VI. ‖Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ 'Ιησοῦς πέραν τῆς θαλ- ‖Math. 14.
2 άσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· καὶ ἠκολούθει ..21. Mark 6. 30
αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἑώρων [2]τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει ἐπὶ ..44. Luke 9. 10
3 τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ 'Ιησοῦς καὶ ..17.
4 ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. [h]ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ h Ex. 12. 18.
5 πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν 'Ιουδαίων. [i]ἐπάρας οὖν ὁ 'Ιησοῦς i Mat. 14. 15
τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται Mar. 6. 35. Lu. 9. 12.
πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον· 'Πόθεν [5]ἀγορ-

[35] ἀγαλλιασθῆναι, *M.* [2] † αὐτοῦ, ins. in *M.*
[5] ∾ ἀγοράσωμεν.

'άσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;' (τοῦτο δὲ ἔλεγε 6
πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν.)
ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος· 'Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι 7
'οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι
'λάβῃ.' λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἀνδρέας 8
a 2 Ki. 4. 43. ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου· 'a Ἔστι παιδάριον [9] ἓν ὧδε, 9
'[9] ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ
'ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;' εἶπε [10] δὲ ὁ Ἰησοῦς· 10
'Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.' ἦν δὲ χόρτος
πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον [10] οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθ-
μὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησ- 11
οῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε [11] τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ
μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων
ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς 12
αὐτοῦ· 'Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα
'μή τι ἀπόληται.' συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα 13
κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων,
‖ Matth. 14. 22 ..23. ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν. ‖ b Οἱ οὖν ἄνθρωποι 14
Mark 6. 45 ..52. ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι 'Οὗτός
b ch. 1. 21; 'ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.'
& 4. 19. & 7. 40. c Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζ- 15
Lu. 7. 16: & 24. 19. ειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε
Deut. 18. 15. [15] πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.
c ch. 5. 41; & 18. 36. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ 16
τὴν θάλασσαν. καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο 17
πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη
ἐγεγόνει, καὶ [17] οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. ἥ 18
τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἐλ- 19
ηλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωρ-
οῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ
ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει 20
αὐτοῖς· 'Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.' ἤθελον οὖν λαβεῖν 21

[9] + ἓν. [9] ∾ ὅς. [10] = δὲ. [10] = οὖν. [11] = τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ. [15] = πάλιν. [17] Some good MSS. and several Verss. read οὔπω. Comp. chap. xi. 30; viii. 30; vii. 8, 30; Rev. xvii. 12.

αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον· καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ
τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.
22 ‖ Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσ- ‖Matth.14.34
ης, ἰδὼν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἕν,[22] καὶ -36. Mark 6.53
ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ -56
23 [22]πλοῖον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· (ἄλλα
δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου, ὅπου
24 ἔφαγον τὸν ἄρτον, [23]εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου.) ὅτε
οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθ-
ηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν [24]αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς
25 Καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὑρόντες
αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ· 'Ῥαββὶ, πότε
26 'ὧδε γέγονας;' ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν·
'Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημ-
'εῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. a ver. 40,51,
27 '[a]ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ 53,54; & 1.
'τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς 33; & 4.14; & 5.37; &
'τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγ- 10. 28; & 14.6.
28 'ισεν ὁ Θεός.' εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· 'Τί ποιῶμεν, ἵνα Isa. 55. 2. Lu. 3. 22;
29 'ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ;' ἀπεκρίθη [29]ὁ Ἰησοῦς & 13.24. Col. 3.1,2.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· '[b]Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα 2 Pet. 1.17. Rev. 2.7,17.
30 'πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.' εἶπον οὖν αὐτῷ· b 1 Jno. 3.23.
'[c]Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν c Mat. 12.38;
31 'σοι; τί ἐργάζῃ; [d]οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν & 16. 1. Mar. 8. 11;
'τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, "[e]Ἄρτον ἐκ τοῦ & 15.32. Lu. 11. 29
32 "οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν."' Εἶπεν [32]οὖν αὐτοῖς 1 Cor.1.22. d Ex. 16. 16
ὁ Ἰησοῦς· 'Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν -21. Num.11.6.8.
'ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δί- e Neh 9 15.
'δωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ps.78.24,25.
33 '[f]ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐ- f ver. 41, 48,
34 'ρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.' εἶπον οὖν πρὸς 50, 58.
αὐτόν· 'Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.'

[22] † ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ins. in *M*. [22] πλοιάριον, *M*. Comp. ver. 9, and 23; xii. 14; xxi. 8, 9, 10, 13. [23] + εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου [24] † καὶ, ins. in *M*. [29] = ὁ. [32] = οὖν.

εἶπε [35]δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς 35
a ver. 37, 44, ‘ζωῆς· [a]ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ
45, 65; & 5. ‘πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ' εἶπον 36
40; & 7. 37. ‘ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. [b]πᾶν ὃ 37
Isa. 55. 1, 2. ‘δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον
Rev. 22. 17. ‘πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω· ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ 38
b ch. 17. 2, 6, 9, 11, 24. ‘οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ
c ch. 10. 28; ‘θέλημα τοῦ πέμψαντός με. [c]τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα 39
& 17. 12, & 18. 9. ‘τοῦ πέμψαντός με,[39] ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω
‘ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
d ch. 3. 15, 16. ‘[d]τοῦτο [40]γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ[40] πέμψαντός με, ἵνα 40
‘πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ
‘ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ
‘ἡμέρᾳ.’ Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι 41
εἶπεν· ‘Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ·’
e Mat. 13. 55. καὶ ἔλεγον· ‘[e]Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ 42
Mar. 6. 3. Lu. 4. 22. ‘ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν
‘λέγει [42]οὗτος, ὅτι “Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;”
ἀπεκρίθη [43]ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Μὴ γογγύζετε 43
f ch. 12. 37, 40. ‘μετ' ἀλλήλων. [f]οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν 44
‘μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ
g Isa. 54. 13. ‘ἀναστήσω αὐτὸν [44]ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. [g]ἔστι γεγραμ- 45
Jer. 31. 33, 34. ‘μένον ἐν τοῖς προφήταις· “Καὶ ἔσονται πάντες δι-
Heb. 8. 10; & 10. 16. “δακτοὶ [45]Θεοῦ.” πᾶς [45]ὁ [45]ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς
‘καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με. οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις 46
h ch. 1. 18; & 17. 25, 26. ‘ἑώρακεν, [h]εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν
Mat. 11. 27. ‘πατέρα. [i]ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ 47
i ch. 3. 16, 18, 36. ‘ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. [k]οἱ 48
k Ex. 16. 15. 1 Cor. 10. 5. ‘πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ 49
Heb. 3. 16, 19. ‘ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα- 50
l ch. 3. 13. ‘βαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. [l]ἐγὼ 51
‘εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις
‘φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ

[39] † πατρὸς, ins. in *M.* [40] δέ, *M.* [40] ∾ πατρός μου.
[42] + οὗτος. [43] † οὖν, ins. in *M.* [44] ἐν, om. in *M.* [45] † τοῦ,
ins. in *M.* [45] οὖν, ins. in *M.* [45] ∾ ἀκούων.

'ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστὶν, [a][51] ἣν a 1 Jno. 2. 2.
52 'ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.' [b] Ἐμάχοντο b ch. 8. 9.
οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· 'Πῶς δύν-
53 'αται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;' εἶπεν οὖν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ''Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγ-
'ητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε
54 'αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. [c] ὁ τρώγων c ch. 4. 14.
'μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν
'αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
55 'ἡ γὰρ σάρξ μου [55] ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου
56 '[55] ἀληθῶς ἐστι πόσις. [d] ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ d ch. 14. 20, 23; & 17. 21. 23.
'πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. 1 Jno. 3. 24; & 4. 12, 15.
57 'καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, [e] κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν e ch. 5. 26.
'πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος [57] ζήσεται δι' ἐμέ.
58 '[f] οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ f ch. 3. 13.
'καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες [58] ὑμῶν [58] καὶ ἀπέθανον· ὁ
'τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον [58] ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.'
59 ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ.
60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπον·
'Σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκού-
61 'ειν;' εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ
τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· 'Τοῦτο ὑμᾶς
62 'σκανδαλίζει; [g] ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρ- g ch. 3. 13, & 16. 28.
63 'ώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον; [h] τὸ πνεῦμά h 2 Cor. 3. 6.
'ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. [i] τὰ ῥήμ- i ver. 68.
'ατα, ἃ ἐγὼ [63] λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν. Ps. 119. 50.
64 '[k] ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς, οἳ οὐ πιστεύουσιν.' ᾔδει γὰρ k ch. 2. 25. & 13. 11.
ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ
65 τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. καὶ ἔλεγε· '[l] Διὰ τοῦτο l ver. 44.
εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ Eph. 2. 8, 9. Ja. 1. 18.
66 'ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός [65] μου.' Ἐκ τούτου
πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ
67 οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς

[51] + ἣν ἐγὼ δώσω. [55] ∾ ἀληθὴς, twice. [57] ∾ ζήσει. [58] = ὑμῶν. [58] † τὸ μάννα, ins. in M. prob. from verse. 31, and 49. [58] ∾ ζήσει. [63] ∾ λελάληκα. [65] = μου.

δώδεκα· ‘Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;’ ἀπεκρίθη 68
a ver. 68. Act. 4. 12. [68]αὐτῷ Σίμων Πέτρος· ‘[a]Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσό-
1 Jno. 5. 11 ..13. ‘μεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· [b]καὶ ἡμεῖς πε- 69
b ch. 11. 27. ‘πιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ [69]ἅγιος τοῦ
Mat. 16. 16. Mar. 8. 29. ‘Θεοῦ.’ ἀπεκρίθη αὐτοῖς [70]ὁ Ἰησοῦς· ‘[c]Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς 70
Lu. 9. 20. c ch. 8. 44. ‘τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν.’
Lu. 6. 13. ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ 71
ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς [71]ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

‖Math. 17. 22, 23. VII. ‖Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ 1
Mark 9. 30 ..32. Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι
Luke 9. 43 .45. ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ 2
d Lev. 23. 34. ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων [d]ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς 3
Deut. 16. 13 ..17. αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· ‘Μετάβηθι ἐντεῦθεν· καὶ ὕπαγε
Neh. 8. 14 ..18. ‘εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι
‘τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ 4
‘καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς,
e Mar. 3. 21. ‘φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.’ [e]οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ 5
αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. λέγει [6]οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησ- 6
οῦς· ‘Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ
f ch. 3. 19; & 14. 17; ‘ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. [f]οὐ δύναται ὁ κόσμος 7
& 15. 18. ‘μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ,
g ch. 8. 20. ‘ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. [g]ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς 8
‘τὴν ἑορτὴν [8]ταύτην· ἐγὼ [8]οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν
‘ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.’ ταῦτα 9
[9]εἰπὼν [9]αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβη- 10
σαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν
h ch. 11. 56. ἑορτήν, οὐ φανερῶς ἀλλ’ ὡς ἐν κρυπτῷ. [h]Οἱ οὖν Ἰουδ- 11
αῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον· ‘Ποῦ ἐστιν
i ver. 40; & 6. 14; & 9. 16; ‘ἐκεῖνος;’ [i]καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς 12
& 10. 19. Lu. 7. 16. ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ‘Ἀγαθός ἐστιν·’ ἄλλοι

[68] + οὖν, ins. in *M.* [69] ∾ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, *M.* Comp. xi. 27; xvi. 16; xx. 31; xxvi. 63; Mark i. 24; Luke iv. 34. [70] = ὁ Ἰησοῦς. [71] = ὤν. [6] = οὖν. [8] = ταύτην [8] οὔπω, *M.* Comp. xi 30; vii. 8, 30; viii. 20. Rev. xvii. 12. [9] + δὲ, ins. in *M.* [9] ∾ αὐτὸς ἔμεινεν.

13 [12]ἔλεγον· ‘Οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.’ [a]οὐδεὶς μέντοι a ch. 9. 22; & 12.42;
παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. & 19.38.
14 Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ
15 ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε. καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες·
16 ‘Πῶς οὗτος γράμματα οἶδε, μὴ μεμαθηκώς;’ ἀπεκρίθη
[16]αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ‘[b]Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν b ch. 8. 28; & 12.49; &
17 ‘ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. [c]ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα 14. 10, 24; & 17. 8.
‘αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ c Hos. 6. 3.
18 ‘τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ’ ἐμαυτοῦ λαλῶ. [d]ὁ ἀφ’ ἑαυτ- Mal. 4. 2. d ch. 5. 41
‘οῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν
‘δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ
19 ‘ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. [e]οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν e Ex. 20. 1; & 24. 3.
‘τὸν νόμον; [f]καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον· [g]τί Act. 7. 53.
20 ‘με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;’ ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε· f Ro. 3. 19, 20. g ch. 5. 16, 18;
21 ‘[h]Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;’ ἀπεκρίθη & 10. 39. & 11. 53.
[21]ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ h ch. 8. 48, 52; & 10. 20.
22 ‘πάντες [21]θαυμάζετε διὰ τοῦτο. [i]Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν i Gen. 17. 10. Lev. 12. 3.
‘τὴν περιτομὴν, (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως ἐστὶν, ἀλλ’ ἐκ Rom. 4. 11.
‘τῶν πατέρων,) καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.
23 ‘εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ
‘λυθῇ ὁ νόμος Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε, ὅτι ὅλον ἄνθρ-
24 ‘ωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; [k]μὴ κρίνετε κατ’ k ch. 8. 15.
25 ‘ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.’ Ἔλεγον οὖν Deut. 1. 16, 17.
τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· ‘Οὐχ οὗτός ἐστιν, ὃν ζητ- Prov. 24. 23. Isa. 11. 3.
26 ‘οῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε, παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν Jam. 2. 1.
‘αὐτῷ λέγουσι· [l]μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, l ch. 11. 47, 48; & 12. 42.
27 ‘ὅτι οὗτός ἐστιν [26]ὁ Χριστός; [m]ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν, m Mat. 13. 55.
‘πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γι- Mar. 6. 3. Lu. 4. 22.
28 ‘νώσκει πόθεν ἐστίν.’ [n]Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκ- n ch. 8. 26, 42,
ων ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγων· ‘Κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε 55.
‘πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ’ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ’ ἔστιν
29 ‘ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, [o]ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. [p]ἐγὼ o ch. 8. 19. p ch. 10. 15.
‘[29]οἶδα αὐτὸν, ὅτι παρ’ αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέ- Mat. 11. 27.

[12] † δὲ, ins. in *M.* [16] ∾ οὖν αὐτοῖς. [21] + ὁ. [21] θαυμάζετε. Διὰ τοῦτο Μωσῆς, &c. [26] † ἀληθῶς, ins. in *M.* [29] † δὲ, ins. in *M.*

a ch. 8. 20, 37. ‘στειλεν.’ [a]ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι· καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν 30
Mar. 11. 18. Lu. 19. 47; ἐπ’ αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
& 20. 19. ch. 8. 30. [b]πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔ- 31
λεγον, ὅτι ‘Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, [31]μήτι πλείονα σημεῖα
‘[31]τούτων ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;’ ἤκουσαν οἱ 32
Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ
ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα
c ch. 12. 35; πιάσωσιν αὐτόν. Εἶπεν οὖν [33]ὁ Ἰησοῦς, ‘[c]Ἔτι μικρὸν 33
& 16. 16. ‘χρόνον μεθ’ ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά
d ch. 8. 21; ‘με. [d]ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ 34
& 13. 33. ‘ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.’ εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι 35
πρὸς ἑαυτούς· ‘Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς
‘οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλ-
‘λήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας;
‘τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, ὃν εἶπε· ‘Ζητήσετέ με καὶ οὐχ 36
‘εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;’
Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει 37
e ch. 4. 14; ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραξε, λέγων· ‘[e]Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω
& 6. 35. Isa. 12. 3; ‘πρός με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν 38
& 44. 3; & 55. 1. ‘ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος
f Joel 2. 28. ‘ζῶντος.’ [f]τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον 39
Act. 2. 17. λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν
g ch. 1. 21; πνεῦμα [39]ἅγιον, ὅτι [39]ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. [g]Πολ- 40
& 4. 42; & 6. 14. λοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον·
Mat. 21. 46. ‘Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης.’ [h]ἄλλοι ἔλεγον· 41
h ver. 52; & 1. 46. ‘Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.’ ἄλλοι [41]δὲ ἔλεγον· ‘Μὴ γὰρ
i Ps. 132. 11. ‘ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; [i]οὐχὶ ἡ γραφὴ 42
Mic. 5. 2. ‘εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυΐδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ
k 1 Sa. 16. 1, 4. ‘[k]τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυΐδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται;’
l ch. 9. 16; [l]σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι’ αὐτόν. τινὲς δὲ 43
& 10. 19. ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ’ οὐδεὶς ἐπέβαλεν 44
ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς 45
ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους. καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι·
‘Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;’ ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· 46

[31] ∾ μή. [31] + τούτων. [33] † αὐτοῖς, ins. in M.
[39] + ἅγιον. Comp. xx. 22. [39] = ὁ. [41] = δὲ.

'Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, [46] ὡς οὗτος ὁ
47 'ἄνθρωπος.' ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι·
48 'Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; [a] μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων [a] ch. 12. 42. 1Cor. 1. 20, & 2. 8.
49 'ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαιῶν; ἀλλ' ὁ ὄχλος
'οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.'
50 λέγει [b] Νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς [b] ch. 3. 2.
51 αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· '[c] Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν [c] Ex. 23. 1. Lev. 19. 15.
'ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ [51] πρότερον καὶ Deut. 1. 17; & 17. 4, 8;
52 'γνῷ τί ποιεῖ;' ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· '[d] Μὴ καὶ & 19. 15-19. [d] ch. 1. 46.
'σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προ- Isa. 9. 1, 2. Mat. 4. 15.
53 'φήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ [52] ἐγήγερται.' [[53] Καὶ [53] ἐπορ-
εύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

1 VIII. Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν·
2 ὄρθρου δὲ [2] πάλιν [2] παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, [2] καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν· [2] καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.
3 ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι [3] πρὸς αὐτὸν
γυναῖκα [3] ἐν μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν
4 ἐν μέσῳ, [4] λέγουσιν αὐτῷ·[4] 'Διδάσκαλε, [4] αὕτη ἡ γυνὴ

[46] + ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. [51] ∾ πρῶτον. Comp. xv. 18; xviii. 13; Matth. xii. 29; Mark iii. 27. [52] ∾ ἐγείρεται. [53] = Καὶ ἐπορεύθη to viii. 11. μηκέτι ἁμάρτανε. The whole of this paragraph, but particularly the narrative of Christ's interview with the woman taken in adultery, is acc. to Griesbach, Vater, and others, of doubtful authority (maxime suspecta.) These verses are wanting in the best MSS. and Verss.: but a great number of other MSS. contain them. [The evidence on this subject may be consulted in Griesbach and Vater on the passage, and in Scholz's Biblico-critical Travels. Leipsic. 8vo.] The general silence of the fathers respecting this passage, and the great variations in the MSS. containing the account, are unfavourable to its genuineness. [53] ἐπορεύθησαν or ἀπῆλθον. [2] πάλιν βαθέως. [2] ἦλθεν [2] om. πρὸς αὐτόν. [2] om. καὶ καθ. to αὐτούς. [3] om. πρὸς αὐτὸν. [3] ἐπὶ ἁμαρτίᾳ καταληφθεῖσαν. [4] εἶπον. [4] Several MSS. ins. πειράζοντες· Bez. reads ἐκπειράζοντες αὐτὸν οἱ ἱερεῖς, ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν αὐτοῦ· prob. from ver. 6. [4] ταύτην εὕρομεν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένην.

a Lev. 20. 10 Deut. 22. 22. ‘κατελήφθη ἐπ’ αὐτοφώρῳ μοιχευομένη. [a] [5]ἐν δὲ τῷ 5
‘νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας [5]λιθοβολ-
‘εῖσθαι· [5]σὺ οὖν τί λέγεις;’ [6]τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζ- 6
οντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι [6]κατηγορεῖν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς
κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ [6]ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.[6] ὡς δὲ 7
ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν,[7] ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς·
b Mat 7. 1..5. ‘[b]Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν [7]πρῶτος τὸν λίθον ἐπ’ αὐτῇ
‘βαλέτω.’ καὶ πάλιν [8]κάτω κύψας, ἔγραφεν εἰς τὴν 8
γῆν.[8] [9]οἱ δὲ ἀκούσαντες [9]καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως 9
ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθ’ εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων [9]ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη [9]μόνος ὁ
Ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ [9]ἑστῶσα. [10]ἀνακύψας δὲ ὁ 10
Ἰησοῦς [10]καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς,
εἶπεν [10]αὐτῇ· ‘[10]Ἡ γυνὴ, [10]ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατ-
‘ήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;’ [11]ἡ δὲ εἶπεν· ‘Οὐδ- 11
‘είς, Κύριε.’ [11]εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘Οὐδὲ ἐγώ σε
‘[11]κατακρίνω· [11]πορεύου, καὶ [11]μηκέτι ἁμάρτανε.’]
c ch. 1. 5, 9, & 9. 5; & 12. 46. Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε, λέγων· ‘[c]Ἐγώ 12
‘εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περι-
‘πατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ’ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

[5] Μωσῆς δὲ ἐν τῷ νόμῳ ἐκέλευσε. [5] λιθάζειν. [5] Bez. reads, σὺ δὲ νῦν τί λέγεις περὶ αὐτῆς; [6] τοῦτο to κατηγορεῖν αὐτοῦ. om. in Bez. & two other MSS. [6] κατηγορίαν κατ’ αὐτοῦ. [6] κατέγραφεν. [6] Some MSS. ins. μὴ προσποιούμενος. [7] ἀναβλέψας (or ἀνέκυψε καὶ) λέγει αὐτοῖς· [7] πρῶτον λίθον ἐπ’ αὐτὴν βαλλέτω. [8] κατακύψας, τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν. [8] Some MSS. ins. ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας. [9] Some om. οἱ δὲ ἀκούσαντες: Bez. reads, ἕκαστος δὲ τῶν Ἰουδαίων. [9] Several MSS. and Verss. om. καὶ ὑπὸ to ἐλεγχόμενοι. [9] Several MSS and Verss. om. ἕως τῶν ἐσχάτων [9] Some om. μόνος: others om. ὁ Ἰησοῦς. [9] Several MSS. and Verss read οὖσα. [10] ἀναβλέψας οὖν. [10] καὶ μηδένα to γυναικὸς. om. in some MSS.: others read, εἶδεν αὐτὴν καὶ εἶπεν. [10] Some MSS. om. αὐτῇ· others read, τῇ γυναικί· [10] Several MSS. and Verss. om. ἡ γυνή: others read, γύναι. [10] Some MSS. and Verss. om. ἐκεῖνοι to σου; others om. ἐκεῖνοι. [11] Bez. reads, ὕπαγε. [11] Several MSS. & Verss. ins. τὸ λοιπὸν.

13 εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· ‘[a] Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρ- a ch. 5. 31, 32.
14 ‘εῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.’ ἀπεκρίθη Ἰησ
‘οῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘[b] Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτ- b ch. 5. 31
‘οῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα, πόθεν
‘ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε, πόθεν
15 ‘ἔρχομαι [14] ἢ ποῦ ὑπάγω. [c] ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα c 1 Sam. 16. 7.
16 ‘κρίνετε, [d] ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ d ch. 12. 47.
‘κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· [e] ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ’ e ver. 29; & 14. 10, 11; & 16. 32.
17 ‘ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. [f] καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ
‘ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι “Δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία f Deut. 17. 6; & 19. 15.
18 “ἀληθής ἐστιν.” ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, Mat. 18. 16. 2 Cor. 13. 1.
19 ‘καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.’ ἔλεγον Heb. 10. 28.
οὖν αὐτῷ· ‘Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου;’ ἀπεκρίθη [19] Ἰησ-
οῦς· ‘Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου. [g] εἰ ἐμὲ g ch. 14. 7..9.
20 ‘ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.’ [h] ταῦτα τὰ ῥήμ- h ch. 7. 8, 30.
ατα ἐλάλησεν [20] ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ
ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτὸν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα
αὐτοῦ.

21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς [21] ὁ Ἰησοῦς· ‘[i] Ἐγὼ ὑπάγω, i ch. 7. 34; & 13. 33.
‘καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε·
22 ‘ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.’ ἔλεγον
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· ‘Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει·
23 “Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;” καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω
‘εἰμί· [k] ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ k Jam. 4. 4. 1 Jno. 2. 15, 16; & 4. 5; & 5. 19.
24 ‘τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν
‘ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· [l] ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ l Act. 4. 12
25 ‘εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.’ ἔλεγον
οὖν αὐτῷ· ‘Σὺ τίς εἶ;’ [25] καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
26 ‘[m] [25] Τὴν ἀρχὴν ὅ,τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ m ch. 7. 28.
‘ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ’ ὁ πέμψας με ἀληθής
‘ἐστι· κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ’ αὐτοῦ, ταῦτα [26] λέγω εἰς τὸν

[14] καὶ. [19] † ὁ, ins. in M. [20] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in M. [21] ὁ Ἰησοῦς. [25] = καὶ. [25] τὴν ἀρχὴν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν, πολλὰ ἔχω ... κρίνειν. Ἀλλ’ &c. [26] ∾ λαλῶ.

'κόσμον.' οὐκ ἔγνωσαν, ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. 27
a ch. 3. 14; & 12.32,33. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· '[a] Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν 28
b Mat. 27.50 ..54. 'τοῦ ἀνθρώπου, [b] τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ἀπ'
'ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ
'μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ 29
c ch. 4. 34; & 15.10; 'ἀφῆκέ με μόνον [29] ὁ πατὴρ, [c] ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ
& 17. 4. 'ποιῶ πάντοτε.'

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 30
ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ 31
d Act.14. 22. Rom. 6. 14 Ἰουδαίους· '[d] Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ,
..18,22. Col. 1. 23. 'ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστὲ· [e] καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, 32
2Tim.3. 14. Jam. 1.25. 'καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.' ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· 33
e ch. 14. 6. 'Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώ-
Isa. 61. 1. 'ποτε. πῶς σὺ λέγεις, ὅτι "Ἐλεύθεροι γενήσεσθε;"
f Rom. 6. 16. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· '[f] Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι 34
2 Pet. 2. 10. 'πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι [34] τῆς ἁμαρτίας.
'ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς 35
'μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, 36
'ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα, ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ 37
'ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ
'χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί [38] μου 38
g ver. 44. 'λαλῶ· [g] καὶ ὑμεῖς οὖν [38] ὃ [38] ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ
1 Jno. 3. 8 ..10. '[38] ὑμῶν ποιεῖτε.' ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· 'Ὁ 39
'πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι.' λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
h Rom.2.28, 29. '[h] Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ [39] ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ
Gal. 3. 7. 'ἐποιεῖτε.[39] νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς 40
'τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ
'Θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ
'ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν.' εἶπον [41] οὖν αὐτῷ· 'Ἡμεῖς 41
'ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν
'Θεόν.' εἶπεν [42] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· 'Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ 42
'ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξ-
'ῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ'

[29] = ὁ πατὴρ. [34] = τῆς ἁμαρτίας. [38] = μου.
[38] ∾ ἃ. [38] ∾ ἠκούσατε. [38] = ὑμῶν. [39] ἦτε, *M.*
[39] † ἄν, ins. in *M.* [41] + οὖν. [42] † οὖν, ins. in *M.*

43 ‘ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ
‘γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.
44 ‘[a] ὑμεῖς ἐκ [44]τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς [a] 1 Jno. 3. 8. Jude ver. 8.
‘ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος
‘ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
‘ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ
‘τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ
45 ‘πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστ-
46 ‘εύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ
47 ‘[46]ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; [b]ὁ ὢν ἐκ [b] ch. 10. 27; & 17. 6. 8. 1 Jno. 4. 6.
‘τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς
48 ‘οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ.’ ἀπεκρίθησαν
[48]οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· ‘[c] Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, [c] ch. 7. 20; & 10. 20.
49 ‘ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις;’ ἀπεκρίθη
Ἰησοῦς· ‘Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα
50 ‘μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν
51 ‘μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
‘ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ
52 ‘θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.’ εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι·
‘Νῦν ἐγνώκαμεν, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις· Ἀβραὰμ ἀπέθανε
‘καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· “Ἐάν τις τὸν λόγον
“μου τηρήσῃ, οὐ μὴ [52]γεύσηται θανάτου [52]εἰς τὸν
53 “αἰῶνα.” μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ,
‘ὅςτις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν
54 ‘[53]ποιεῖς;’ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ‘[d]Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμ- [d] ch. 5. 31.
‘αυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ
‘δοξάζων με, [e]ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς [54]ὑμῶν ἐστι, καὶ [e] Rom. 2. 17.
55 ‘οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω,
‘ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης.
56 ‘ἀλλ' οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. [f]Ἀβραὰμ [f] Gal. 3. 8. Heb. 11. 13.
‘ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν
57 ‘ἐμήν· καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη.’ εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς
αὐτόν· ‘Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ

[44] τοῦ, om. in M. [46] † δὲ, ins. in M. [48] † οὖν, ins. in M.
[52] γεύσεται, M. [52] + εἰς τὸν αἰῶνα. [53] † σὺ, ins. in M.
[54] ∽ ἡμῶν.

'ἑώρακας;' εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ''Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 58
a ch. 10. 30 -33. 'ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι.' [a]Ἦραν οὖν 59
Lev. 24. 16. λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ
ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.[59]

IX. Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γεν- 1
ετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· 2
'Ῥαββὶ, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα
'τυφλὸς γεννηθῇ;' ἀπεκρίθη [3]Ἰησοῦς· 'Οὔτε οὗτος 3
b ch. 11. 4. 'ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, [b]ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ
'ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα 4
'τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ, ὅτε
c ch. 1. 5, 9; & 8. 12; & 'οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. [c]ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς 5
12. 35, 36. 'εἰμι τοῦ κόσμου.' ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ 6
d Mar. 7. 33. ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, [d]καὶ ἐπέχρισε τὸν
πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς [6]τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ·
'Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ·' (ὃ 7
ἑρμηνεύεται, ἀπεσταλμένος.) ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,
καὶ ἦλθε βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες 8
αὐτὸν τὸ πρότερον, ὅτι [8]προσαίτης ἦν, ἔλεγον· 'Οὐχ
'οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;' ἄλλοι ἔλεγον, 9
ὅτι 'Οὗτός ἐστιν.' ἄλλοι δὲ, ὅτι 'Ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν.'
ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι 'Ἐγώ εἰμι.' ἔλεγον οὖν αὐτῷ· 'Πῶς 10
'ἀνεῴχθησάν [10]σου οἱ ὀφθαλμοί;' ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ 11
εἶπεν· 'Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε
'καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, "Ὕπαγε
"εἰς [11]τὸν Σιλωὰμ καὶ νίψαι." ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψά-
'μενος ἀνέβλεψα.' εἶπον οὖν αὐτῷ· 'Ποῦ ἐστιν ἐκεῖν- 12
'ος;' λέγει· 'Οὐκ οἶδα.'

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε 13
τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ 14
Ἰησοῦς καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν 15
ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ

[59] † διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως. ins. in *M.* [3] † ὁ, ins. in *M.* [6] + τοῦ τυφλοῦ. [8] τυφλὸς, *M.* [10] σοι. [11] τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, *M.*

εἶπεν αὐτοῖς· ‘Πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς,
16 ‘καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.’ ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισ-
αίων τινές· ‘Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ
‘Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.’ ἄλλοι ἔλεγον· ‘Πῶς
‘δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν;’
17 καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν·
‘Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμ-
18 ‘ούς;’ ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι ‘Προφήτης ἐστίν.’ οὐκ ἐπίστ-
ευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ
ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ
19 ἀναβλέψαντος. καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες· ‘Οὗτός
‘ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τυφλὸς ἐγεν-
20 ‘νήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;’ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ
γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· ‘Οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
‘ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει,
21 ‘οὐκ οἴδαμεν· ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς
‘οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε·
22 ‘αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει.’ [a]ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς a ch. 12. 42.
αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συν-
ετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ
23 Χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς
αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ‘Ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.’
24 Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἦν τυφλὸς,
καὶ εἶπον αὐτῷ· ‘Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι
25 ‘ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.’ ἀπεκρίθη [25]οὖν
ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· ‘Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν
26 ‘οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω.’ εἶπον δὲ αὐτῷ
πάλιν· ‘Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;’
27 ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ‘Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε·
‘τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ
28 ‘μαθηταὶ γενέσθαι;’ ἐλοιδόρησαν [28]αὐτὸν, καὶ εἶπον·
‘Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· [b]ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθ- b ch. 5. 45–47.
29 ‘ηταί. [c]ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι Μωσῇ λελάληκεν ὁ Θεός· c ch. 1. 17; & 8. 14.
30 ‘τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.’ ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρ- Num. 12. 6–8.
ωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, Deut. 34. 10.

[25] = οὖν. [28] † οὖν, ins. in M.

‘ ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς
a Prov. 15. 29; & 28. 9. Isa. 1. 15. ‘ ὀφθαλμούς. [a]οἴδαμεν [31]δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ 31
‘ ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ
‘ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι 32
‘ ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· εἰ μὴ ἦν 33
‘ οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.' ἀπεκρί- 34
θησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· ‘ Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος·
‘ καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;' καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὑρὼν 35
αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· ‘ Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ [35]Θεοῦ;'
ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· ‘ [36]Καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα 36
‘ πιστεύσω εἰς αὐτόν;' εἶπε [37]δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Καὶ 37
‘ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν.' 38
ὁ δὲ ἔφη· ‘ Πιστεύω, Κύριε·' καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.
b ch. 3. 19; & 5. 27; & 12. 47. Lu. 2. 34. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ‘ [b]Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον 39
‘ τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ
‘ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.' [40]Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν 40
Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ·
‘ Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;' εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· 41
c ch. 15. 22 -24. ‘ [c]Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε,
ὅτι ‘ Βλέπομεν· ἡ [41]οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.'

d Ezek. 13. 2 -7. Mat. 7. 15. X. ‘ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [d]ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ 1
‘ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀνα-
e Isa. 56. 10 -12. Ezek. 34. 2 -4. ‘ βαίνων ἀλλαχόθεν, [e]ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής·
‘ ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας [f]ποιμήν ἐστι τῶν προβ- 2
f Isa. 40. 10, 11. Heb. 13. 20. ‘ άτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς 3
‘ φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει· καὶ τὰ ἴδια πρόβατα [3]καλεῖ κατ'
‘ ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. [4]καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα 4
‘ ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα
‘ αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. ἀλλο- 5
‘ τρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτ-
‘ οῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.' Ταύτην 6
τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ

[31] = δὲ. [35] ∾ ἀνθρώπου. [36] καί, om. in *M.* [37] = δὲ.
[40] = καί. [41] = οὖν. [3] ∾ φωνεῖ. [4] = καί.

7 ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· 'Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [a]ὅτι ἐγώ εἰμι [a] ch. 14. 6. Eph. 2. 18. Heb. 10. 19, 20.
8 'ἡ θύρα τῶν προβάτων. πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ,
'κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ
9 'πρόβατα. ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰςέλθῃ,
'σωθήσεται, καὶ εἰςελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν
10 'εὑρήσει. ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ
'θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ
11 'περισσὸν ἔχωσιν. [b]ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν [b] Isa. 40. 11. Ezek. 34. 23. & 37. 24
'ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.
12 'ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρό-
'βατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ
'πρόβατα καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ καὶ
13 'σκορπίζει τὰ πρόβατα. [13]ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι
'μισθωτός ἐστι καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.
14 'ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· [c]καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ [c] ver. 27. 2 Tim. 2. 19.
'[14]γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκει με ὁ
15 'πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου
16 'τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. [d]καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, [d] Ezek. 37. 22. Eph. 2. 14 ..17.
'ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγ-
'εῖν· καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ [16]γενήσεται μία
17 'ποίμνη, εἷς ποιμήν. διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι
'ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν·
18 'οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν
'ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν
'ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· [e]ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον [e] ch. 5. 26; & 6. 57.
19 'παρὰ τοῦ πατρός μου.' Σχίσμα [19]οὖν πάλιν ἐγένετο
20 ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. [f]ἔλεγον δὲ [f] ch. 7. 20. & 8. 48, 52.
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· 'Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ
21 'ἀκούετε;' ἄλλοι ἔλεγον· 'Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι
'δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλ-
'μοὺς ἀνοίγειν;'
22 Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν [22]τοῖς Ἱεροσολύμοις, [22]καὶ

[13] = ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει. [14] ∾ γινώσκουσί με τὰ ἐμά. [16] ∾ γενήσονται. [19] + οὖν. [22] = τοῖς. Comp. ii. 23. not. [22] + καί.

χειμὼν ἦν· καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ 23
στοᾷ [23]Σολομῶνος. ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, 24
καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ‘Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;
a ver. 38; & 5. 36. ‘εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.’ [a]Ἀπεκρίθη 25
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ
‘ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα
b ch. 5. 44; & 8. 19, 47. ‘μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. [b]ἀλλ’ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· [26]οὐ γάρ 26
‘ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν [26]ἐμῶν. [26]καθὼς εἶπον 27
‘ὑμῖν, τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ
‘γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι· κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον 28
c ch. 3. 15; & 4. 14. ‘δίδωμι αὐτοῖς, [c]καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ
d ch. 14. 28. ‘οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. [d]ὁ πατήρ 29
‘μου, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐδεὶς
e ch. 17. 11, 12. ‘δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου· [e]ἐγὼ 30
f ch. 8. 59. ‘καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.’ [f]Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθ- 31
ους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. ἀπεκρίθη αὐτ- 32
οῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ
‘πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;’
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, [33]λέγοντες· ‘Περὶ καλοῦ 33
‘ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι
‘σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν.’ ἀπεκρίθη αὐτ- 34
g Ps. 82. 6. οῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘[g]Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ
‘ὑμῶν, “Ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε;” εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, 35
‘πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυ-
‘θῆναι ἡ γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς 36
‘τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι “Βλασφημεῖς,” ὅτι
‘εἶπον, υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι; εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ 37
h ch. 14. 10, 11; & 17. 21, 22. ‘πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. [h]εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ 38
‘μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ
‘πιστεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν [38]αὐτῷ.’
Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς 39
χειρὸς αὐτῶν.
Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον, 40

[23] τοῦ Σολομῶντος, M. [26] ∾ ὅτι οὐκ. [26] ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. τὰ, &c. [26] + Καθὼς εἶπον ὑμῖν. [33] = λέγοντες. [38] ∾ τῷ πατρί.

ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν
41 ἐκεῖ. καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι
'Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα
42 'εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν.' καὶ ἐπίστευσαν
πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

1 XI. Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ
τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.
2 ([a]ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ καὶ a ch. 12. 3. Mat. 26. 7 Mar. 14. 3. Lu. 10. 38, 39.
ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ
3 ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.) ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ
πρὸς αὐτὸν, λέγουσαι· 'Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ.'
4 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· 'Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι
'πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα
5 'δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.' ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησ-
οῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζ-
6 αρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν
7 ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς
8 μαθηταῖς· 'Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.' λέγ-
ουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· '[b]Ῥαββὶ, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι b ch. 10. 31.
9 'οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;' ἀπεκρίθη [9]Ἰησ-
οῦς· 'Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περι-
'πατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ
10 'κόσμου τούτου βλέπει· ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ
'νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.'
11 ταῦτα εἶπε· καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· 'Λάζαρος ὁ
'φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· [c]ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω c ch. 5. 25. 29.
12 'αὐτόν.' εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 'Κύριε, εἰ κε-
13 'κοίμηται, σωθήσεται.' εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ
θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ τῆς κοιμή-
14 σεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
15 παῤῥησίᾳ· 'Λάζαρος ἀπέθανε· καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα
'πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.'
16 εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθ-
ηταῖς· 'Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.'

9 † ὁ, ins. in M.

Ελθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας 17
ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν 18
Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε· καὶ πολλοὶ ἐκ 19
τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ
Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα, ὡς ἤκουσεν ὅτι [20]Ἰησοῦς ἔρχεται, 20
ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν 21
οὖν [21] Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν· 'Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ
'ἀδελφός μου οὐκ ἂν [21] ἐτεθνήκει· ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι 22
'ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι ὁ Θεός.' λέγει αὐτῇ 23
ὁ Ἰησοῦς· ''Αναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.' λέγει αὐτῷ 24
a ch. 5. 29. Μάρθα· '[a] Οἶδα, ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ
'ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.' εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ''Εγώ εἰμι ἡ 25
'ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ,
b ch. 6. 35. 'ζήσεται· [b]καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ 26
'ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;' λέγει αὐτῷ· 27
c ch. 4. 42; & 6. 69. '[c] Ναὶ, Κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ
Mat. 16. 16. 'υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.' καὶ ταῦτα 28
εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν
αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα· ''Ο διδάσκαλος πάρεστι καὶ
'φωνεῖ σε.' ἐκείνη, ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχ- 29
εται πρὸς αὐτόν. (οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν 30
κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ
Μάρθα.) οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ 31
οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν,
ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ,
[31]λέγοντες, ὅτι 'Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ
'ἐκεῖ.' ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, 32
ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα
αὐτῷ· 'Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.'
Ἰησοῦς οὖν, ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθ- 33
όντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ
πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ εἶπε· 'Ποῦ τεθείκατε 34
'αὐτόν;' λέγουσιν αὐτῷ· 'Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.' ἐδάκρ- 35

[20] † ὁ, ins. in *M.* [21] † ἡ, ins. in *M.* [21] ∾ ἀπέθανεν. Comp. ver. 32. [31] ∾ δόξαντες, ὅτι, &c.

36 νσεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· ‘Ἴδε, πῶς
37 ‘ἐφίλει αὐτόν.’ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ‘[a]Οὐκ ἠδύνατο [a] ch. 9. 6.
‘οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι
38 ‘ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;’ Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβρι-
μώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλ-
39 αιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ’ αὐτῷ. λέγει ὁ Ἰησοῦς·
‘Ἄρατε τὸν λίθον.’ λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ [39]τεθνη-
κότος, Μάρθα· ‘Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.’
40 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ‘Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς
41 ‘[40]ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;’ ἦραν οὖν τὸν λίθον.[41] ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε· ‘Πάτερ,
42 ‘εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν, ὅτι
‘πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περι-
‘εστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.’
43 καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· ‘Λάζαρε,
44 ‘δεῦρο ἔξω.’ [44]ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς
πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ
περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Λύσατε αὐτὸν,
45 ‘καὶ ἄφετε ὑπάγειν.’ Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ
ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν,[45]
46 ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς
τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.
47 [b]Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συν- [b] Mat. 26. 3. Mar. 14. 1. Lu. 22. 2.
έδριον, καὶ ἔλεγον· ‘Τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος
48 ‘πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες
‘πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ
49 ‘ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.’ εἷς δέ τις
ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου,
50 εἶπεν αὐτοῖς· [c]‘Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ [50]διαλογί- [c] ch. 18. 14.
‘ζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ
51 ‘ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.’ τοῦτο
δὲ ἀφ’ ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν· ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτ-
οῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν [51]Ἰησοῦς ἀπο-

[39] ∾ τετελευτηκότος [40] ∾ ὄψῃ. [41] † οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος, ins. in *M.* [44] † Καὶ, ins. in *M.* [45] † ὁ Ἰησοῦς, ins. in *M.* [50] ∾ λογίζεσθε. [51] † ὁ, ins. in *M.*

θνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, 52
ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συν-
αγάγῃ εἰς ἕν. ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσ- 53
αντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι 54
παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν
ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῒμ
λεγομένην πόλιν κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν
‖ Luke 19. 28. *αὐτοῦ. ‖ ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ* 55
ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ
πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησ- 56
οῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες· ʻ Τί
ʻ δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;' δεδώκεισαν 57
δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις
γνῷ ποῦ ἐστι μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

XII. *Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν* 1
εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν
‖ Matth. 26. 6 ..13. *ἐκ νεκρῶν. ‖ ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ* 2
Mark 14. 3 ..9. *Μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν [2]ἀνακειμένων*
a ch. 11. 2. *σὺν αὐτῷ. [a]ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου* 3
πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία
ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν 4
μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων
αὐτὸν παραδιδόναι· ʻ Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη 5
b ch. 13. 29. *ʻ τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;' [b]εἶπε δὲ* 6
τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι
κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ βαλλόμενα
ἐβάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ʻ Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν 7
c Deut. 15. 11. Mat. 26. 11. Mar. 14 7. *ʻ ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. [c]τοὺς* 8
ʻ πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ
ʻ πάντοτε ἔχετε.'

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστι· 9
καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν
Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο 10

[2] *συνανακειμένων αὐτῷ*, M.

11 δὲ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν· [a]ὅτι [a] ch. 11. 45.
πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον
εἰς τὸν Ἰησοῦν.
12 ‖ Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ‖ Matth.21.1
13 ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται [12]Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, [b]ἔ- ..11,14..17. Mark 11.1
λαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν ..11. Luke19.29
αὐτῷ, καὶ ἔκραζον· 'Ὡσαννά, εὐλογημένος [13]ὁ ἐρχό- ..44. [b] Ps. 118. 25,
'μενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.' 26.
14 εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς
15 ἐστι γεγραμμένον· "[c]Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδού, ὁ [c] Zech. 9. 9.
"βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου."
16 [d]ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· [d] ch. 14. 26.
ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν; ὅτι ταῦτα
ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.
17 Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, [17]ὅτι τὸν
Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν
18 ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι
19 [18]ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν
Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς· 'Θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελ-
'εῖτε οὐδέν· ἴδε, ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.'
20 Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα
21 προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλ-
ίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων
αὐτόν, λέγοντες· 'Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.'
22 ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν
23 Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· 'Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξ-
24 'ασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. [e]ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, [e] 1Cor.15.36.
'ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ,
'αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν [f] Mat.10.39;
25 'φέρει. [f]ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ & 16.25. Mar. 8.35.
'ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν Lu. 9. 24; & 17.33.
26 'αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. [g]ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ [g] ch. 14. 3; & 17.24.
'ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ 1Thes.4.17.

[12] + ὁ, ins. in *M*. [13] = ὁ. [17] ∾ ὅτε.
[18] ἤκουσε, *M*.

a ch. 14. 21 'ἐμὸς ἔσται· a 26 ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ
-23. 'πατήρ. νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω, 27
b Heb. 2. 9, 14; 'Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης; b ἀλλὰ διὰ
& 10. 4-7. 'τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν 28
'σου τὸ ὄνομα.' ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· "Καὶ
"ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω." ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ 29
ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. ἄλλοι ἔλεγον· '"Αγ-
'γελος αὐτῷ λελάληκεν.' ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· 30
c ch. 16. 11. 'Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. c νῦν 31
Lu. 10. 18. 'κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου 31 τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ
d ch. 3. 14; 'κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. d κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ 32
& 6. 44. 'τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.' τοῦτο δὲ 33
ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
e 2 Sam. 7. 13. e ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· 'Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ 34
Ps. 89. 29, 36; 'νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ
& 110. 4.
Isa. 9. 6, 7. 'λέγεις, 34 ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
Dan. 2. 44;
& 7. 14, 27. 'τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;' f εἶπεν οὖν αὐτ- 35
f ch. 1. 4. οῖς ὁ Ἰησοῦς· '"Ετι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς 35 ἐν ὑμῖν ἐστι.
'περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
'καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ
'ὑπάγει. ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα 36
'υἱοὶ φωτὸς γένησθε.' ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπ-
ελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν 37
g Isa. 53. 1. αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· g ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ 38
Rom. 10. 16. προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε, "Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ
"ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;" 39
διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν· ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσ-
h Isa. 6. 1, 5, αΐας, "h Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρ- 40
9, 10.
Mat. 13. 14. "ωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμ-
Mar. 4. 12. "οῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ
Lu. 8. 10.
Act. 28. 26. "40 ἰάσωμαι αὐτούς." ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας, ὅτι εἶδε τὴν 41
Rom. 11. 8. δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ 42
ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ

26 † καὶ, ins. in M. 31 = τούτου. 34 = ὅτι.
35 μεθ' ὑμῶν, M. 40 ∽ ἰάσομαι. Comp. iv. 47; Matth. xiii. 15; Acts xxviii. 27; Isa. vi. 10. in the LXX.

τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι
43 γένωνται· [a]ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων a ch. 5. 44.
44 μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε
καὶ εἶπεν· ‘[b]Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ b 1 Pet. 1 21
45 ‘ἀλλ’ εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ
46 ‘τὸν πέμψαντά με. [c]ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, c ch. 1. 5, 9; & 3. 19;
‘ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. & 8. 12: & 9. 5.
47 ‘[d]καὶ ἐάν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων [47]καὶ μὴ πιστ- d ch. 3. 17. Mar. 16.16.
‘εύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· (οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω
48 ‘τὸν κόσμον, ἀλλ’ ἵνα σώσω τὸν κόσμον·) ὁ ἀθετῶν ἐμὲ
‘καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα
‘αὐτόν· ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ
49 ‘ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· [e]ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ’ e ch. 14. 10; & 17. 8.
‘ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω
50 ‘καὶ τί λαλήσω· [f]καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ f 1 Jno. 3. 23.
‘αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ
‘πατὴρ, οὕτω λαλῶ.’

1 XIII. [g]Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, g Mat 26 1. Mar. 14. 1. Lu. 22. 1.
ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου πρὸς τὸν πατέρα, [h]ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς h ver. 34; & 15. 9, 12..14.
2 ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς· καὶ δείπνου
γενομένου, (τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρ-
δίαν [2]Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ,)
3 [i]εἰδὼς [3]ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς i ch. 3. 35; & 17. 2.
τὰς χεῖρας καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν Mat. 28. 18
4 ὑπάγει, [k]ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, k Lu. 12. 37; & 22. 27.
5 καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλλει ὕδωρ
εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν
μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.
6 ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· [6]καὶ λέγει αὐτῷ
7 ἐκεῖνος· ‘Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;’ ἀπεκρίθη
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι,

[47] ∾ καὶ μὴ φυλάξῃ: others, ∾ καὶ φυλάξῃ. [2] ∾ ἵνα παραδῷ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης. [3] = ὁ Ἰησοῦς. [6] = καί.

‘ γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.’ λέγει αὐτῷ Πέτρος· ‘ Οὐ μὴ 8
‘ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα.’ ἀπεκρίθη αὐτῷ
a ch. 3. 5. ὁ Ἰησοῦς· ‘ [a] Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ’ ἐμοῦ.’
λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· ‘ Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου 9
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.’ λέγει 10
b ch. 15. 3. αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ [b] Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει [10] ἢ τοὺς
‘ πόδας νίψασθαι, ἀλλ’ ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθ-
‘ αροί ἐστε, ἀλλ’ οὐχὶ πάντες.’ ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα 11
αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· ‘ Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.’
Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια 12
αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· ‘ Γινώσκετε τί
c Mat. 23. 8, 10. ‘ πεποίηκα ὑμῖν; [c] ὑμεῖς φωνεῖτέ με· “ Ὁ διδάσκαλος καὶ 13
1 Cor. 8. 6. “ ὁ κύριος·” καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα 14
‘ ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
‘ ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ 15
‘ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς
d ch. 15. 20. Mat. 10. 24. Lu. 6. 40. ‘ ποιῆτε. [d] ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος 16
‘ μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ
‘ πέμψαντος αὐτόν. εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν 17
‖ Matth. 26. 21–25. ‘ ποιῆτε αὐτά. ‖ οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα 18
Mark 14. 18–21. ‘ οὓς ἐξελεξάμην· ἀλλ’, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, “ [e] Ὁ
Luke 22. 21–23. “ τρώγων μετ’ ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ’ ἐμὲ τὴν πτέρ-
e Ps. 41. 9. “ ναν αὐτοῦ.” ἀπ’ ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, 19
f Mat. 10. 40. ‘ ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. [f] ἀμὴν 20
‘ ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω ἐμὲ
‘ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψ-
‘ αντά με.’
Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ 21
ἐμαρτύρησε, καὶ εἶπεν· ‘ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς
‘ ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.’ ἔβλεπον [22] οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ 22
g ch. 21. 20. μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. [g] ἦν δὲ ἀνακεί- 23
μενος εἷς [23] ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ
Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ Σίμων 24
Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. [25] ἐπιπεσὼν 25

[10] + ἢ τοὺς πόδας. [22] = οὖν. [23] ἐκ, om. in M.
[25] ∾ ἀναπεσών.

δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ· ‘ Κύριε,
26 ‘ τίς ἐστιν ;’ ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· ‘ Ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ
‘ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω.’ καὶ ἐμβάψας τὸ
27 ψωμίον, δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ. καὶ μετὰ
28 τὸ ψωμίον, τότε εἰςῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει
οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον.’ τοῦτο
δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.
29 [a] τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, [a] ch. 12. 6.
ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ‘ Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν
30 ‘ εἰς τὴν ἑορτήν’ ἢ ‘τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.’ λαβὼν οὖν
τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ [30] νύξ.
31 Ὅτε [31] ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· ‘ [b] Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς [b] ch. 14. 13, & 17. 1.
32 ‘ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ Θεὸς Phil. 2. 10, 11.
‘ ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, 1 Pet. 4. 11.
33 ‘ καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ’ ὑμῶν
‘ εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις,
ὅτι [c] ‘ Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν· καὶ [c] ch. 7. 34; & 8. 21.
34 ‘ ὑμῖν λέγω ἄρτι. [d] ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα [d] ch. 15. 12.
‘ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ Lev. 19. 18. Mat. 22. 39.
35 ‘ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, Gal. 6. 2. Jam. 2. 8.
‘ ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.’ 1 Jno. 2. 8 ..11;
36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· ‘ Κύριε, ποῦ ὑπάγεις ;’ & 3. 11; & 4. 16, 21.
ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαί 2 Jno. ver. 5.
‘ μοι νῦν ἀκολουθῆσαι· ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.’
37 λέγει αὐτῷ [37] Πέτρος· ‘ Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι
‘ ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.’
38 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ
‘ θήσεις ; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ [38] φωνήσει,
‘ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.’

1 XIV. ‘ [e] Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς [e] ver. 27.
2 ‘ τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός
3 ‘ μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν. πορ- [f] ver. 18; & 12. 26; & 17. 24.
‘ εύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν· [f] καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ Heb. 6. 19, 20

[30, 31] νὺξ, ὅτε ἐξῆλθε. λέγει, &c. [31] † οὖν, ins. in *M.*
[37] † ὁ, ins. in *M.* [38] ∾ φωνήσῃ. Comp. Luke xxii. 34.

‘ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι
‘ ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν· ἵνα,ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.
‘ καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.’ 4
Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· ‘ Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· 5
‘ καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;’ λέγει αὐτῷ ὁ 6
Ἰησοῦς· ‘ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή·
‘ οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι’ ἐμοῦ. εἰ 7
‘ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου[7]ἐγνώκειτε ἄν· καὶ ἀπ’
‘ ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε αὐτόν.’ Λέγει 8
αὐτῷ Φίλιππος· ‘ Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ
a ver. 20; & 11. 45; & 17. 21, 23. ‘ ἀρκεῖ ἡμῖν.’ [a]λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘ Τοσοῦτον χρόνον 9
‘ μεθ’ ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακ-
‘ ὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις· “ Δεῖξον
“ ἡμῖν τὸν πατέρα;” οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, 10
‘ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν
b 2 Cor. 5. 19. Col. 2. 9. ‘ ἀπ’ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· [b]ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων
‘ αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ 11
‘ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί·[11] εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα
‘ αὐτὰ πιστεύετέ [11]μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύ- 12
‘ ων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ
‘ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα [12]μου
c ch. 4. 10; & 15. 16; & 16. 23. ‘ πορεύομαι, [c]καὶ ὅ,τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, 13
‘ τοῦτο ποιήσω· ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν 14
Mat. 7. 7. Mar. 11. 24. ‘ τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐὰν 15
Eph. 2. 18; & 3. 11, 12. ‘ ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· καὶ ἐγὼ 16
Heb. 7. 25. ‘ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει
d Mat. 28. 20. ‘ ὑμῖν, [d]ἵνα μένῃ μεθ’ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα· τὸ πνεῦμα 17
‘ τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ
‘ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε
‘ αὐτὸ, ὅτι παρ’ ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ 18
‘ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν, 19
‘ καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ· ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι
‘ ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσ- 20
‘ εσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ,

7 ∾ ἂν ᾔδειτε. Comp. viii. 19. 11 ἐστιν, ins. in M.
11 + μοι. 12 = μου.

21 ‘ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. [a]ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν a ch. 15. 14. 1 Jno. 3. 14 ..24; & 5. 2, 3.
‘ αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· [b]ὁ δὲ ἀγαπῶν με
‘ ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω b ch. 12. 26; & 16. 27. 1 Jno. 3. 1, 2.
22 ‘ αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.’ Λέγει αὐτῷ
Ἰούδας (οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης)· ‘ Κύριε, [22]καὶ τί γέγονεν,
‘ ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ
23 ‘ κόσμῳ;’ ἀπεκρίθη [23]Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘ Ἐάν τις
‘ ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει· καὶ ὁ πατήρ μου
‘ ἀγαπήσει αὐτόν, [c]καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ c Rom. 8. 11. 1 Cor. 6. 19. 2 Cor. 6. 16. 1 Jno. 4. 16.
24 ‘ μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς
‘ λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος, ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν
25 ‘ ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ταῦτα λελάλ-
26 ‘ ηκα ὑμῖν, παρ’ ὑμῖν μένων· [d]ὁ δὲ παράκλητος, τὸ d ch. 15. 26, & 16. 7. Lu. 24. 49.
‘ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί
‘ μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς
27 ‘ πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. [e]εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην e ch. 20. 19 ..21.
‘ τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ
‘ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ
28 ‘ δειλιάτω. [f]ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ f ch. 10. 29.
‘ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, [28]ὅτι
‘ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· [g]ὅτι ὁ πατήρ [28]μου μείζων g 1 Cor. 15. 24, 28.
29 ‘ μου ἐστί. [h]καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα, h ch. 13. 19
30 ‘ ὅταν γένηται, πιστεύσητε. [i]Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω i ch. 12. 47; & 16. 11.
‘ μεθ’ ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου[30] ἄρχων, καὶ ἐν
31 ‘ ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. [k]ἀλλ’ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι k ch. 10. 18.
‘ ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ,
‘ οὕτω ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.’

1 XV. ‘ Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ
2 ‘ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον
‘ καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει
3 ‘ αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. [l]ἤδη ὑμεῖς καθαροί l ch. 13. 10.
4 ‘ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν

[22] καί, om. in M. [23] ὁ, ins. in M. [28] ὅτι εἶπον· Πορεύομαι, M. [28] + μου. [30] † τούτου, ins in M. Comp. xii. 31; xvi. 11.

‘ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν
‘φέρειν ἀφ’ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως
‘οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, 5
‘ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ,
‘οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
a Mat. 3. 10, & 7. 19. ‘ποιεῖν οὐδέν. [a]ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω 6
‘ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη· καὶ συνάγουσιν [6]αὐτὰ καὶ
b ch. 13. 18, 14; & 16. 23. ‘εἰς [6]πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. [b]ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ 7
1 Jno 3. 22. ‘καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε [7]αἰτήσ-
‘εσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ 8
‘μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ [8]γενήσεσθε ἐμοὶ
‘μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα 9
‘ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς 10
‘μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ
‘τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ
ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ 11
c ch. 13. 34. Eph. 5. 2. ‘ἐμὴ ἐν ὑμῖν [11]μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. [c]αὕτη 12
1 Jno. 3. 11, 16; & 4. 21. ‘ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς
1 Thess. 4. 9. ‘ἠγάπησα ὑμᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, 13
‘ἵνα τὶς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.
‘ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι 14
‘ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε 15
‘τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι
‘πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν.
d Mat. 28. 19. ‘[d]οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, 16
‘καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε,
‘καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν
‘πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλ- 17
‘λομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος 18
‘ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε, ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.
e 1 Jno. 4. 5. ‘[e]εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι 19
‘δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς
f ch. 13. 16. Mat. 10. 24. ‘ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. [f]μνη- 20
Lu. 6. 40. ‘μονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Οὐκ ἔστι δοῦλος

[6] ∾ αὐτὸ. Some MSS. ∾ τὸ πῦρ. [7] ∾ αἰτήσασθε.
[8] ∾ γένησθε. [11] ∾ ᾖ.

'μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς
'διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον
21 'τηρήσουσιν. [a]ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν [21]ὑμῖν [a] ch. 16. 3. Mat. 24. 9.
'διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.
22 '[b]εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· [b] ch. 9. 41.
'νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.
23 'ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ
24 'ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν
'οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ
25 'καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ', ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ
'γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι "'Εμίσησάν με [c] Ps. 35. 19. & 69. 4; & 109 3.
26 "δωρεάν." [d]ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω
'ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, ([e]τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ [d] ch. 14. 26; & 16. 7. Lu. 24. 49.
'παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται,) ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ [e] ch. 16. 13 ..15.
27 'ἐμοῦ. [f]καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' [f] Act. 1. 21; & 5. 32.
'ἐμοῦ ἐστε.'

1 XVI. 'Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.
2 'ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα,
'ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προςφέρειν
3 'τῷ Θεῷ. [g]καὶ ταῦτα ποιήσουσιν,[3] ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν [g] ch. 15. 21.
4 'πατέρα οὐδὲ ἐμέ. [h]ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα [h] Mat. 9. 15. Mar. 2. 19. Lu. 5. 34.
'ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον
'ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν
5 'ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδ-
6 'εἰς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, "Ποῦ ὑπάγεις;" ἀλλ' ὅτι ταῦτα
'λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.
7 'ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρει ὑμῖν, ἵνα
'[7]ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ
'ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν
8 'πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ
'ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως·
9 'περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· περὶ
10 'δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα [10]μου ὑπάγω καὶ

[21] ∾ εἰς ὑμᾶς. Comp. xvi. 3. [3] † ὑμῖν, ins. in *M.* Comp. xv. 21. [7] ∾ ἐγὼ μή. [10] = μου.

a ch. 12. 31. ‘ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· [a] περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ 11
‘ κόσμου τούτου κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, 12
b 1Cor.3.1,2. Heb. 5. 11 ..14. ‘ [b] ἀλλ’ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. [c] ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, 13
‘ [d] τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς [13] εἰς πᾶσαν
c ch. 14. 26; & 15. 26. ‘ τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ’ ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ὅσα ἂν
d 1Cor. 2. 10 ..13. ‘ ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.
‘ ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγ- 14
e ch. 17. 10. ‘ γελεῖ ὑμῖν. [e] πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστι. διὰ 15
‘ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ [15] λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ
‘ ὑμῖν. μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ 16
‘ ὄψεσθέ με, [16] ὅτι [16] ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.’ Εἶπον 17
οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· ‘ Τί ἐστι
‘ τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν· “ Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ
“ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με·” καί, ὅτι “ Ἐγὼ ὑπάγω
“ πρὸς τὸν πατέρα;” ἔλεγον οὖν· ‘ Τοῦτο τί ἐστιν ὃ 18
‘ λέγει, “ τὸ μικρόν;” οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.’ ἔγνω [19] ὁ 19
Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
‘ Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ’ ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, “ Μικρὸν,
“ καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με;”
‘ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε 20
‘ ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς [20] δὲ λυπηθήσεσθε,
‘ ἀλλ’ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν 21
‘ τίκτῃ, λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ
‘ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως,
‘ διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.
f ch. 20. 19, 20. Mat. 28. 8 ..10. Lu. 24. 41. ‘ καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε· [f] πάλιν δὲ ὄψομαι 22
‘ ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν
g ch. 14. 13; & 15. 16. Mat. 7. 7; & 21. 22. Mar. 11. 24. Lu. 11. 9. Jam. 1. 5. ‘ ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ’ ὑμῶν· [g] καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ 23
‘ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
‘ ὅσα [23] ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει
‘ ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· 24
‘ αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρω-
‘ μένη. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· [25] ἔρχεται 25

[13] ∾ ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάσῃ. [15] λήψεται, *M.* [16] ∾ οὐκέτι. [16] + ὅτι to πατέρα. [16] † ἐγὼ, ins. in *M.* [19] † οὖν, ins. in *M.* [20] = δὲ. [23] ∾ ἄν τι. [25] † ἀλλ’, ins. in *M.*

'ὥρα, ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ
26 'παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς [25]ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ
'τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω
27 'ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· [a]αὐτὸς a ch. 17. 8, 25.
'γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ
28 'πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξ-
'ῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
'πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν
29 'πατέρα.' Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· '"Ιδε, νῦν
30 'παῤῥησίᾳ λαλεῖς καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. [b]νῦν b ch. 17. 8.
'οἴδαμεν, ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς
'σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες.'
31 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· '"Αρτι πιστεύετε· [c]ἰδοὺ, c Mat. 26. 31.
32 'ἔρχεται ὥρα καὶ [32]νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε Mar. 14. 27.
'ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ
33 'μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελάληκα
'ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. [d]ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν d 1 Thes 3. 3, 4.
'[33]ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.' 1 Pet. 5. 9. Rev. 7. 14.

1 XVII. [e]Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ [1]ἐπῆρε τοὺς e ch. 12. 23.
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, [1]καὶ εἶπε· 'Πάτερ,
'ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα [1]καὶ ὁ υἱός
2 'σου δοξάσῃ σε· [f]καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης f ch. 5. 27.
'σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν Mat. 28. 18.
3 'αἰώνιον. [g]αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί g 1 Jno. 5. 20.
'σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
4 'Χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελ-
5 'είωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με,
'σὺ πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν
6 'κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα
'τοῖς [6]ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ
'ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ τὸν λόγον σου

[25] ∾ ἀπαγγελῶ. [32] = νῦν. [33] ἕξετε, *M.* [1] ∾ ἐπ-άρας. [1] = καὶ. [6] ἀνθρώποις· οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν, &c.: others, ἀνθρώποις· οὓς δέδωκάς μοι, ἐκ τοῦ κόσμου ἦσαν, &c.

‘ τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι
a ver. 25; & 16.27,30. ‘ παρὰ σοῦ ἐστιν· [a]ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι δέ- 8
‘ δωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς
‘ ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέ-
‘ στειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου 9
b ch. 16. 15. ‘ ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι· [b]καὶ τὰ 10
‘ ἐμὰ πάντα σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν
c ver. 21; & 10.30. ‘ αὐτοῖς. [c]καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ 11
‘ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε,
d Ro. 15. 5,6. 1 Pet. 1. 5. ‘ [d]τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου [11]ᾧ δέδωκάς μοι·
e ch. 18. 9. ‘ ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. [e]ὅτε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν [12]ἐν τῷ 12
‘ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς
‘ δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ
f Ps. 109. 8. ‘ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. [f]νῦν 13
‘ δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα
‘ ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.
‘ ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου· καὶ ὁ κόσμος ἐμίσ- 14
‘ ησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ
‘ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ 15
‘ κόσμου, ἀλλ᾽ ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ 16
‘ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.
f Ps. 119. 152. Mat. 24. 35. ‘ ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ [17]σου· [f]ὁ λόγος ὁ σὸς 17
‘ ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, 18
‘ κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ 19
‘ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασ-
‘ μένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, 20
‘ ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν [20]πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν
g ch. 10. 38; & 14. 10. 1 Jno. 1. 3; & 3. 24. ‘ εἰς ἐμέ· [g]ἵνα πάντες ἓν ὦσι· καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ 21
‘ κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν [21]ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ
‘ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν 22
‘ δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὦσιν ἕν, 23
‘ καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν· (ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί·)
‘ ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἓν, [23]καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος,
‘ ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ

[11] οὓς, *M.* Comp. ver. 12: others, ὃ. [12] + ἐν τῷ κόσμῳ.
[17] = σου. [20] πιστευσόντων, *M.* [21] = ἓν. [23] + καὶ.

24 ‘ ἠγάπησας. [a] πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω, ἵνα ὅπου a ver. 5; & 12.26; &
‘ εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσι μετ’ ἐμοῦ· ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν 14.3.
‘ τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ κατα- 1 Thes. 4.17.
25 ‘ βολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω·
‘ ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέ-
26 ‘ στειλας. καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω,
‘ ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν
‘ αὐτοῖς.’

1 XVIII. ‖ Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθ- ‖ Math. 26.30. Mark 14.26.
ηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου [1] τοῦ Κεδρὼν, ὅπου ἦν Luke 22.39.
2 κῆπος, εἰς ὃν εἰςῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει
δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον· ὅτι
πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν
3 αὐτοῦ. ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν
ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ
4 φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς
πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ’ αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς·
5 ‘ Τίνα ζητεῖτε;’ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· ‘ Ἰησοῦν τὸν Ναζωρ-
‘ αῖον.’ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘ Ἐγώ εἰμι.’ (εἱςτήκει
6 δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ’ αὐτῶν.) ὡς οὖν
εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ‘ Ἐγώ εἰμι,’ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ
7 ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε· ‘ Τίνα
8 ‘ ζητεῖτε;’ οἱ δὲ εἶπον· ‘ Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.’ ἀπε-
κρίθη [8] Ἰησοῦς· ‘ Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ
9 ‘ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.’ [b] ἵνα πληρωθῇ ὁ b ch. 17. 12.
λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι “ Οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ
10 “ αὐτῶν οὐδένα.” ‖ Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, ‖ Math. 26.51.
εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον Mark 14.47.
καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ Luke 22.50.
11 δούλῳ Μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· ‘ Βάλε
‘ τὴν μάχαιραν [11] εἰς τὴν θήκην· τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ
‘ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;’
12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν

[1] τῶν Κέδρων, *M.* [8] † ὁ, ins. in *M.* [11] † σου, ins. in *M.* Comp. Matth. xxvi. 52.

a Lu. 3. 2. Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν [a] καὶ ἔδησαν αὐτὸν,
καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθ- 13
ερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.
b ch. 11. 50. [b] ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμ- 14
φέρει ἕνα ἄνθρωπον [14] ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἠκο- 15
λούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ [15] ὁ ἄλλος μαθη-
τής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ
συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. ὁ 16
δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ
μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε
‖ Matth. 26. 69 τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον. ‖ λέγει οὖν ἡ 17
..75. Mark 14. 67 παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ· ‘Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν
..72. Luke 22. 56 ‘μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· ‘Οὐκ
..62. ‘εἰμί.’ εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀν- 18
θρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψύχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν
δὲ μετ’ αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Ὁ 19
οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ 20
Ἰησοῦς· ‘Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάν-
‘τοτε ἐδίδαξα ἐν [20] συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου
‘[20] πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλ-
‘ησα οὐδέν· τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκο- 21
‘ότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε, οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον
‘ἐγώ.’ ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἷς τῶν ὑπηρετῶν 22
παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών· ‘Οὕτως 23
‘ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;’ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Εἰ
‘κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλ- 24
‘ῶς, τί με δέρεις;’ ἀπέστειλεν [24] αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς
καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ· ‘Μὴ καὶ σὺ ἐκ
‘τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;’ ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν·
‘Οὐκ εἰμί.’ λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, 25
συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον· ‘Οὐκ ἐγώ

[14] ∽ ἀποθανεῖν. Comp. xi. 50. [15] = ὁ. [20] † τῇ, ins. in *M.* [20] πάντοθεν, *M.*: others, ∽ πάντοτε. Comp. vi. 34; vii. 6; viii. 29; xi. 42; xii. 8. [24] † οὖν, ins. in *M.*

26 ‘σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ’ αὐτοῦ;’ πάλιν οὖν ἠρνήσατο
27 [27]ὁ Πέτρος· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.
28 ‖Ἄγουσιν [28]οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ ‖Matth. 27. 2. Mark 15. 1. Luke 23. 1.
πραιτώριον· ἦν δὲ [28]πρωΐ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰςῆλθον εἰς
τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ’ ἵνα φάγωσι τὸ
29 πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ [29]εἶπε·
‘Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;’
30 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· ‘Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς,
31 ‘οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.’ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
Πιλάτος· ‘Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν
‘κρίνατε αὐτόν.’ εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ‘Ἡμῖν
32 ‘οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.’ ([a]ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ a Mat. 20. 19. Mar. 10. 33. Lu. 18. 32.
πληρωθῇ, ὃν εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀπο-
33 θνήσκειν.) Εἰςῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πι-
λάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Σὺ εἶ
34 ‘ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;’ ἀπεκρίθη [34]αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
‘Ἀφ’ ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ
35 ‘ἐμοῦ;’ ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· ‘Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι;
‘τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί·
36 ‘τί ἐποίησας;’ ἀπεκρίθη [36]Ἰησοῦς· ‘Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ
‘οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου
‘ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο,
‘ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ
37 ‘ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.’ εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος·
‘Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ;’ ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· ‘Σὺ λέγ-
‘εις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι,
‘καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω
38 ‘τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς
‘φωνῆς.’ λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· ‘Τί ἐστιν ἀλήθεια;’
καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ
39 λέγει αὐτοῖς· ‘Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.
‘ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πά-
‘σχα· βούλεσθε οὖν, ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν
40 ‘Ἰουδαίων;’ [b]ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· b Act. 3. 14.

[27] = ὁ. [28] = οὖν. [28] πρωΐα, M. [29] ∾ φησίν.
[34] = αὐτῷ. [36] + ὁ, ins. in M.

'Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν.' (ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς
λῃστής.)

XIX. Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ 1
ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ 2
ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορ-
φυροῦν περιέβαλον αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· 'Χαῖρε ὁ βασιλεὺς 3
'τῶν Ἰουδαίων·' καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. Ἐξ-
ῆλθεν [4]πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς· 'Ἴδε,
'ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν
'αἰτίαν εὑρίσκω.' (ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν 5
τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον.) καὶ
λέγει αὐτοῖς· 'Ἴδε ὁ ἄνθρωπος.' ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ 6
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν, λέγοντες· 'Σταύρ-
'ωσον, σταύρωσον [6]αὐτόν.' λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος·
'Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ
'εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.' ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδ- 7
a Lev.24.16. Deut.13.1; αῖοι· '[a]Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν
'ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν [7]Θεοῦ ἐποίησεν.'
Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον 8
ἐφοβήθη· καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ 9
λέγει τῷ Ἰησοῦ· 'Πόθεν εἶ σύ;' ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν
οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει [10]οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· 'Ἐμοὶ 10
'οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε
'καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;' ἀπεκρίθη [11]Ἰησοῦς· 11
'Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι
'δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοὶ
'μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.' Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος 12
ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· 'Ἐὰν
'τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ
'βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.' ὁ οὖν 13
Πιλάτος ἀκούσας [13]τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν
Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ [13]τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγ-

[4] † οὖν, ins. in *M.* from ver. 5, acc. to Knapp. [6] om. αὐτόν. Comp. ver. 15; Luke xxiii. 21. [7] † τοῦ, ins. in *M.* [10] = οὖν. [11] + ὁ, ins. in *M.* [13] ∾ τῶν λόγον τούτων. [13] = τοῦ.

14 ὀμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ [13]Γαββαθᾶ· (ἦν δὲ
παρασκευὴ τοῦ πάσχα, [14]ὥρα δὲ ὡςεὶ [14]ἕκτη·) καὶ λέγει
15 τοῖς Ἰουδαίοις· ‘Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.’ οἱ δὲ ἐκραύγ-
ασαν· ‘Ἆρον, ἆρον· σταύρωσον αὐτόν.’ λέγει αὐτοῖς ὁ
Πιλάτος· ‘Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;’ ἀπεκρίθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς· ‘Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα.’
16 ‖ τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. ‖Math.27.26. Mark 15.15.
‖ [16]παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ [16]ἤγαγον. Luke 23.25.
17 Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ‖Matth.27.27.50.
λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, Mark 15.16.37.
18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, Luke 23.26.44.
10 ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. ἔγραψε δὲ
καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν
δὲ γεγραμμένον· “Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ βασιλεὺς
20 “τῶν Ἰουδαίων.” τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέ-
γνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως,
ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ,
21 Ἑλληνιστὶ, Ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχ-
ιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· ‘Μὴ γράφε, “Ὁ βασιλεὺς τῶν
“Ἰουδαίων,” ἀλλ' ὅτι “Ἐκεῖνος εἶπε, Βασιλεύς εἰμι τῶν
22 “Ἰουδαίων.” ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· ‘Ὃ γέγραφα, γέ-
23 ‘γραφα.’ Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησ-
οῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,—(καὶ ἐποίησαν τέσσαρα
μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος,) καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ
ὁ χιτὼν ἄῤῥαφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.
24 εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· ‘Μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ
‘λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται,’—ἵνα ἡ γραφὴ πληρ-
ωθῇ ἡ λέγουσα· “[a]Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, [a] Ps. 22. 18.
“καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.” οἱ μὲν
25 οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ
τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς
μητρὸς αὐτοῦ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγ-
26 δαληνή. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν

[13] Γαβαθᾶ· [14] ∽ ἦν. Comp. iv. 6. [14] ∽ τρίτη· Comp. Matth. xxvii. 45; Mark xv. 25, 33; Luke xxiii. 44.
[16] + παρέλαβον to ἤγαγον. [16] ἀπήγαγον, M.

παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ‘Γύναι,
‘[26]ἴδε ὁ υἱός σου.’ εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· ‘Ἰδοὺ ἡ 27
‘μήτηρ σου.’ καὶ ἀπ’ ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθ-
a Ps. 69. 21. ητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. [a]Μετὰ τοῦτο [28]εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, 28
ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει·
‘Διψῶ.’ σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσ- 29
αντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προς-
ήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ 30
Ἰησοῦς, εἶπε· ‘Τετέλεσται·’ καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν,
παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

b Deut. 21. 22, 23. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ([b]ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ 31
σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ,—ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ
μεγάλη ἡ ἡμέρα [31]ἐκείνου τοῦ σαββάτου,) ἠρώτησαν τὸν
Πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν.
ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν 32
τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. ἐπὶ 33
δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα,
οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ’ εἷς τῶν στρατιωτῶν 34
λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ [34]εὐθὺς ἐξῆλθεν
c ver. 26; & 21. 24. αἷμα καὶ ὕδωρ. [c]καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθ- 35
ινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία· κἀκεῖνος οἶδεν, ὅτι ἀληθῆ
λέγει, ἵνα [35]καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, 36
d Exod. 12. 46. Num. 9. 12. [d]ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, “Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται
e Zech. 12. 10. “[36]αὐτοῦ.” [e]καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· “Ὄψονται 37
“εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.”

‖ Matth. 27. 57–60. Mark 15. 42–46. Luke 23. 50–53. ‖ Μετὰ [38]δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον [38]ὁ Ἰωσὴφ [38]ὁ 38
ἀπὸ Ἀριμαθαίας, (ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος
δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων,) ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ
Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ
f ch. 3. 1, 2. σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. [f]ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος, (ὁ ἐλθὼν πρὸς 39
τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον,) φέρων μίγμα σμύρνης
καὶ ἀλόης [39]ὡς λίτρας ἑκατόν. Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ 40

[26] ∾ ἰδοὺ, *M.* [28] ∾ ἰδὼν, perhaps from ver. 26. [31] ἐκείνη, *M.* Comp. i. 40; xx. 19. [34] ∾ εὐθέως. [35] + καὶ, om. in *M.* [36] ∾ ἀπ’ αὐτοῦ. [38] = δὲ. Comp. Matth. xxvii. 57; Mark xv. 43. [38] = ὁ. [38] + ὁ [39] ὡσεὶ, *M.*

Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ [40]ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων,
41 καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ
τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον
42 καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν
παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον,
ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

1 XX. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ
2 βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν
καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον
μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· 'Ἦραν
'τὸν Κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθη-
3 καν αὐτόν.' ‖ ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθη- ‖ Luke 24.12
4 τὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο
ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου,
5 καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει
6 κείμενα τὰ ὀθόνια· οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν
Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδά-
7 ριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων
κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.
8 τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος
9 εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ
ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
10 ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. Μαρία
11 δὲ εἱστήκει πρὸς [11]τῷ μνημείῳ κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν
12 ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλ-
ους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ
ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
13 καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· 'Γύναι, τί κλαίεις;' λέγει
αὐτοῖς, ὅτι 'Ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ
14 'ἔθηκαν αὐτόν.' [14]ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ
ὀπίσω καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα· καὶ οὐκ ᾔδει, ὅτι

[40] ∽ ἐν ὀθονίοις. [11] τὸ μνημεῖον, *M*. Comp. xviii. 16.
[14] † καὶ, ins. in *M*.

[14]'Ιησοῦς ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· 'Γύναι, τί κλαί- 15
'εις; τίνα ζητεῖς;' ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι,
λέγει αὐτῷ· 'Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι
'ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.' λέγει αὐτῇ ὁ
Ἰησοῦς· 'Μαρία.' στραφεῖσα ἐκείνη λέγει [16]αὐτῷ· 16
''Ραββουνί,' (ὃ λέγεται, διδάσκαλε.) λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· 17
'Μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα
'μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτ-
'οῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα
'ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν.' ἔρχεται Μαρία 18
ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε
τὸν Κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

‖ Luke 24.36-40. ‖Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαβ- 19
βάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθ-
ηταὶ [19]συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν
ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· 'Εἰρ-
'ήνη ὑμῖν.' καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας 20
καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ
ἰδόντες τὸν Κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· 21
'Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ
'πέμπω ὑμᾶς.' καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει 22
a Mat. 16.19; & 18.18. αὐτοῖς· 'Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον. [a]ἄν τινων ἀφῆτε τὰς 23
'ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτ-
'ηνται.'

Θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, 24
οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ 25
οἱ ἄλλοι μαθηταί· ''Εωράκαμεν τὸν Κύριον.' ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· ''Εὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον
'τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον
'τῶν ἥλων καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν
‖ Mark 16.14. 'αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.' ‖Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν 26
ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν.
ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς
τὸ μέσον καὶ εἶπεν· 'Εἰρήνη ὑμῖν.' εἶτα λέγει τῷ 27

[14] † ὁ, ins. in *M*. [16] ∾ αὐτῷ Ἑβραϊστί· Ῥαββουνί.
Comp. xix. 17, 20. [19] + συνηγμένοι.

Θωμᾷ· ‘Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς
‘μου καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν
28 ‘μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.’ [28] ἀπεκρίθη
[28]Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός
29 ‘μου.’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Ὅτι ἑώρακάς με,[29] πε-
‘πίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.’
30 [a]Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς a ch. 21. 25.
ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν
31 τῷ βιβλίῳ τούτῳ. [b]ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, b Rom.15.4. 1Cor.10.11. 2Tim.3.15..17.
ὅτι [31]Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα
πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

1 XXI. Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησ-
οῦς τοῖς μαθηταῖς [c]ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος. c Mat.26.32.
2 ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος καὶ
Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ
τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν
3 μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· ‘Ὑπ-
‘άγω ἁλιεύειν.’ λέγουσιν αὐτῷ· ‘Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
‘σύν σοι.’ ἐξῆλθον, καὶ [3]ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον [3]εὐθὺς,
4 καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη
γενομένης, ἔστη ὁ Ἰησοῦς [4]εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι
5 ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· ‘Παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε;’ ἀπεκρίθ-
6 ησαν αὐτῷ· ‘Οὔ.’ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ‘Βάλετε εἰς τὰ
‘δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε.’ ἔβαλον
οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκῦσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους
7 τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ
Ἰησοῦς, τῷ Πέτρῳ· ‘Ὁ Κύριός ἐστι.’ Σίμων οὖν Πέ-
τρος, ἀκούσας ὅτι ὁ Κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο·
ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.
8 οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, (οὐ γὰρ ἦσαν
μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων,)

[28] † καὶ, ins. in *M.* [28] † ὁ, ins. in *M.* [29] † Θωμᾶ, ins. in *M.* [31] † ὁ, ins. in *M.* [3] ἀνέβησαν, *M.* Comp. Matth. xv. 39, and note. [3] = εὐθὺς. [4] ∾ ἐπὶ. Comp. xx. 19, 26

σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς 9
τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον
ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ‘Ἐν- 10
‘έγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.’ ἀνέβη 11
Σίμων Πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς
μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ
τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. Λέγει αὐτοῖς 12
ὁ Ἰησοῦς· ‘Δεῦτε, ἀριστήσατε.’ οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν
μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν· ‘Σὺ τίς εἶ;’ εἰδότες ὅτι ὁ
Κύριός ἐστιν. ἔρχεται [13] ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν 13
a ch. 20. 13, 26. ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. [a] τοῦτο 14
ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· 15
‘Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων;’ λέγει αὐτῷ·
b Act. 20. 28. ‘Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας, ὅτι φιλῶ σε.’ λέγει αὐτῷ· ‘[b] Βόσκε 16
c Mat. 26. 71, 72. ‘τὰ ἀρνία μου.’ [c] λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· ‘Σίμων
‘Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με;’ λέγει αὐτῷ· ‘Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας,
‘ὅτι φιλῶ σε.’ λέγει αὐτῷ· ‘Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.’
λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· ‘Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με;’ ἐλυπ- 17
ήθη ὁ Πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον· ‘Φιλεῖς με;’
καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‘Κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις,
‘ὅτι φιλῶ σε.’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Βόσκε τὰ πρό-
‘βατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, 18
‘ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν
‘δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε
‘ζώσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.’ τοῦτο δὲ εἶπε, σημ- 19
αίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. καὶ τοῦτο εἰπών,
λέγει αὐτῷ· ‘Ἀκολούθει μοι.’ Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτ- 20
ρος βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθ-
οῦντα· (ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος
αὐτοῦ, καὶ εἶπε· ‘Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;’) 21
τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· ‘Κύριε, οὗτος δὲ
‘τί;’ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ‘Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν 22
‘ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ ἀκολούθει μοι.’ ἐξῆλθεν 23

[13] † οὖν, ins. in M.

οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ὁ μαθητὴς
ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'—'[a] Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως [a] Mat. 16. 27, 28.
' ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;'
24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ
γράψας ταῦτα· [b] καὶ οἴδαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτ- [b] ch. 19. 35. 3 Jno. 12
25 υρία αὐτοῦ. [c] ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅσα ἐποίησεν ὁ [c] ch. 20. 30
Ἰησοῦς, ἅτινα, ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι
τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία.[25]

[25] † Ἀμήν, ins. in ℳ.

THE

ACTS OF THE APOSTLES.

It is clearly apparent, from the style of the writing as well as from the statement in the introductions of St. Luke's Gospel and of the Acts of the Apostles, that both proceed from the pen of Luke the companion and fellow-labourer of St. Paul, and that the latter was intended as a continuation of "the former treatise." The Acts of the Apostles cannot be regarded as a complete history of the early times of the Christian Church:—the work gives the general history only up to the time of Paul's commission to preach among the Gentiles; the remainder being a circumstantial account of the travels and missionary labours of that great Apostle. A large portion of the narrative speaks of events to which the writer himself was personally a witness; and the remainder was well attested by many, from whom Luke received his information. The book of the Acts of the Apostles forms an admirable key to the epistles of St. Paul, and indeed without it the latter cannot be thoroughly understood. What the Apostle proves by inspired argument, his biographer shows by a simple narrative of facts,—that "the law of faith" is substituted for, and not superadded to, "the law of works;" and that the offer of salvation through faith in Jesus Christ is made to the Gentile as well as to the Jew, and to both on equal terms.

The narrative comprises a period of about thirty-five years, and it may be divided into four parts: 1st, from the ascension of our Saviour to the rest of the churches after Caligula's persecution, during which time the Gospel was preached to Jews only (i.—ix); 2d, from the conversion of Cornelius, the first Gentile convert, to the appointment of Paul to preach the Gospel to the Gentiles (x.—xii); 3d, from the commencement of Paul's apostolic labours to his return to Antioch after the council at Jerusalem (xiii.—xv. 35); 4th, from the commencement of Paul's second apostolic journey to the end of his two-years' confinement at Rome in the eighth year of the reign of Nero (xv. 36—xxviii).

This book was probably written soon after the last event which it records, and certainly before the death of St. Paul,—perhaps in A.D. 63 or 64.

ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

---

1 I. [a]Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων,
ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,
2 ἄχρι ἧς ἡμέρας, [b]ἐντειλάμενος τοῖς [2]ἀποστόλοις, διὰ
3 Πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. [c]οἷς καὶ
παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν
πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανό-
μενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.
4 καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ Ἱεροσολύμων
μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
5 πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· [d]ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν
ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οὐ
6 μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες
ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· 'Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ
'τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ;'
7 εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· 'Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ
8 'καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. [e]ἀλλὰ
'λήψεσθε [8]δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ'
'ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ
'ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς
9 'γῆς.' [f]Καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη·
καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
10 καὶ ὡς ἀτενίζοντες [10]ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν, πορευομένου
αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν
11 ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον· 'Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστή-
κατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ

a Lu. 1. 1..4.
b Mar. 16. 15, 19.
c Mat 28. 9, 16, 17. Mar. 16 12, 14. Lu. 24. 36..43. Jno. 20. 26, 27; & 21. 12..14. 1 Cor. 15. 5..7.
d ch. 2. 1..4; & 11. 16; & 19. 4. Mat. 3. 11. Mar. 1. 8. Lu. 3. 16. Jno 1. 26.
e ch. 2. 2.
f Mar. 16. 19. Lu. 24. 51.

[2] ἀποστόλοις διὰ Πνεύματος ἁγίου, οὓς, &c. [8] δύναμιν, ἐπελθόντος, &c. [10] ἦσαν, εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου, &c.

λέγοντες· ‘Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι;’ ἕτεροι δὲ [13]δια- 13
a Eph. 5. 18. χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι [a]‘Γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.’
Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν 14
αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς· ‘Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ
‘οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνω-
‘στὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γάρ, 15
‘ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα
b Joel 2. 28-32. ‘τρίτη τῆς ἡμέρας· [b]ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ 16
‘τοῦ προφήτου Ἰωήλ· “Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις
“ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου 17
“ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ
“αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψ-
“ονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν [17]ἐνυπνίοις ἐνυπνια- 18
“σθήσονται· καίγε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς
“δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ
“πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα 19
“ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα
“καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ· ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται 20
“εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν [20]ἢ ἐλθεῖν τὴν
c Rom. 10. 13. “ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. [c]καὶ ἔσται, 21
“πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.”
d ch. 10. 38. ‘[d]Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· 22
‘Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδε-
‘δειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, (οἷς
‘ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς [22]καὶ
‘αὐτοὶ οἴδατε,) τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει 23
e ver. 32; & 3. 14, 15; & 4. 10; & 10. 40; & 13. 30, 34; & 17. 31. Rom. 4. 24; & 8. 11. 1 Cor. 6. 14; & 15. 15. Gal. 1. 1. Eph. 1. 20. 1 Thes. 1. 10. Heb. 13. 20. ‘τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον [23]λαβόντες, διὰ [23]χειρῶν ἀνόμων
‘προσπήξαντες [23]ἀνείλατε. [e]ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας 24
‘τὰς ὠδῖνας τοῦ [24]θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν
‘κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. [f]Δαυῒδ γὰρ λέγει εἰς 25
‘αὐτόν· “Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου δια-
“παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ 26
“τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ
“γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ'
f Ps. 16. 8.

[13] χλευάζοντες, M. [17] ἐνύπνια, M. [20] + ἤ. [22] = καί.
[23] = λαβόντες. [23] ∾ χειρός. [23] ἀνείλετε, M. [24] ∾ ᾅδου.

27 " [26]ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς
28 " [27]ᾅδου οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐ-
" γνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς· πληρώσεις με εὐφροσύνης
29 " μετὰ τοῦ προςώπου σου." [a]ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπ- [a] ch. 13. 36.
' εῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου 1 Ki. 2. 10
' Δαυΐδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα
30 ' αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. [b]προ- [b] ch. 13. 34.
' φήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ 2 Sam. 7. 12. 1 Chr. 22 10.
' ὁ Θεὸς, ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ [30]καθίσαι ἐπὶ τοῦ Ps. 132. 11.
31 ' θρόνου αὐτοῦ· [c]προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως [c] ch. 13. 34 ..37.
' τοῦ Χριστοῦ, ὅτι [31]οὐ κατελείφθη [31]εἰς ᾅδου, [31]οὐδὲ ἡ Ps. 16. 10.
32 ' σάρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέ-
33 ' στησεν ὁ Θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. τῇ
' δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ
' ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο·
34 ' ὃ [33]ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γαρ Δαυΐδ ἀνέβη εἰς
' τοὺς οὐρανούς· λέγει δὲ αὐτός· " [d]Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ [d] Ps. 110. 1.
35 " κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς
36 " ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου." ἀσφαλῶς
' οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, [36]ὅτι καὶ Κύριον
' αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν Ἰησοῦν,
' ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.
37 Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς
τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους· ' Τί ποιήσο-
38 ' μεν, ἄνδρες ἀδελφοί;' Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς·
' Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ
' ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ
39 ' λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. [e]ὑμῖν γάρ [e] ch. 3. 25.
' ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν [f]καὶ πᾶσι τοῖς [f] ch. 10. 45; & 11. 5..9,
' εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προςκαλέσηται Κύριος ὁ Θεὸς 15..18 Eph. 2. 11
40 ' ἡμῶν.' ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι [40]διεμαρτύρετο, καὶ ..19; & 2. 5. 6

[26] ἐλπίδι. "Οτι, &c. [27] ∾ ᾅδην. [30] † τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν, ins. in *M.* [31] ∾ οὔτε ἐγκατελείφθη. [31] † ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ins. in *M.* [31] ∾ οὔτε. [33] † νῦν, ins. in *M.* [36] ὅτι Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ, *M.* [40] ∾ διεμαρτύρατο. Comp. x. 42; and xx. 24.

παρεκάλει, λέγων· 'Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς
'ταύτης.' οἱ μὲν οὖν [41]ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον 41
αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν· καὶ προςετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ψυχαὶ ὡςεὶ τριςχίλιαι. Ἦσαν δὲ προςκαρτεροῦντες τῇ 42
διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει
τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προςευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ 43
φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων
a ch. 4. 32. ἐγίνετο. [a]πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, 44
b ch. 4. 34. 37. καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ, [b]καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξ- 45
εις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις
c ch. 20. 7. χρείαν εἶχε. [c]καθ' ἡμέραν τε προςκαρτεροῦντες ὁμοθυμ- 46
αδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβ-
ανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας,
αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν 47
λαόν. ὁ δὲ Κύριος προςετίθει τοὺς σωζομένους [47]καθ'
ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

III. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον 1
εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην.
καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, 2
ἐβαστάζετο· ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ
ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην
παρὰ τῶν εἰςπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν Πέτρον 3
καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰςιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλε-
ημοσύνην [3]λαβεῖν. ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ 4
Ἰωάννῃ, εἶπε· 'Βλέψον εἰς ἡμᾶς.' ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτ- 5
οῖς, προςδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ Πέτρος· 6
d Mat. 10. 9. '[d]Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό
'σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωρ-
'αίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.' καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς 7
δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ
αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιε- 8
πάτει· καὶ εἰςῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν, περιπατῶν
καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς 9

[41] = ἀσμένως. [47] καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό. Πέτρος δὲ, &c. [3] = λαβεῖν.

10 ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Θεόν· ἐπεγίνω-
σκόν τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην
καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ· καὶ ἐπλήσθησαν
θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.
11 Κρατοῦντος δὲ [11]αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συν-
έδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλου-
12 μένῃ Σολομῶνος ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο
πρὸς τὸν λαόν· "Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ
' τούτῳ; ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ
13 ' πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν· [a]ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ [a] ch. 5. 30.
' Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασε
' τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς [13]μὲν παρεδώκατε,
' καὶ ἠρνήσασθε [13]αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίν-
14 ' αντος ἐκείνου ἀπολύειν. [b]ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκ- [b] Mat. 27. 20. Mar. 15. 11.
' αιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι Lu. 23. 18.
15 ' ὑμῖν, [c]τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Jno. 18. 40. Ja. 5. 6.
16 ' Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. καὶ [c] ch. 2. 24.
' ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε
' καὶ οἴδατε, [16]ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἡ πίστις ἡ
' δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι
17 ' πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν, ἀδελφοὶ, [d]οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν [d] ch. 13. 27.
18 ' ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. [e]ὁ δὲ Θεὸς ἃ [e] Lu. 24. 44.
' προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν
19 ' [18]αὐτοῦ, παθεῖν τὸν Χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω. μετα-
' νοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν
20 ' τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ
' προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν [20]προκεχειρ-
21 ' ισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν· ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν
' δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν
' ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος [21]τῶν ἁγίων αὐτοῦ προ-
22 ' φητῶν [21]ἀπ' αἰῶνος. [f]Μωϋσῆς μὲν[22] [22]πρὸς τοὺς πατ- [f] ch. 7. 37. Deut. 18. 15.

[11] τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ, *M.* [13] μὲν, om. in *M.* [13] + αὐτον.
[16] ἐστερέωσε· τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ, &c. [18] ∾ παθεῖν τὸν
Χριστὸν αὐτοῦ. [20] προκεκηρυγμένον, *M.* [21] πάντων
ἁγίων: others, ∾ πάντων τῶν ἁγίων. [21] = ἀπ' αἰῶνος
[22] † γὰρ, ins. in *M.* [22] = πρὸς τοὺς πατέρας.

'ἐρας εἶπεν, ὅτι "Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ
" Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσ-
" εσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς." ἔσται 23
' δὲ, πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου
' ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες δὲ 24
' οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλ-
a Gen. 12. 3; & 22. 18; & 26. 4. Ro. 15. 18. ' ησαν, καὶ [24]κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. [a]ὑμεῖς 25
' [25]ἐστε οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς
' διέθετο ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς
' Ἀβραάμ· "Καὶ [25]ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται
b ch. 13. 46. "πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς" [b]ὑμῖν πρῶτον ὁ Θεὸς, 26
' ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ,[26] ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογ-
' οῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πον-
' ηριῶν ὑμῶν.'

IV. Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν 1
αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκ-
αῖοι, διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, 2
καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν [2]τὴν ἐκ
νεκρῶν. καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς 3
τήρησιν εἰς τὴν αὔριον, ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ 4
δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ
ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡςεὶ χιλιάδες πέντε. Ἐγένετο δὲ 5
ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ
πρεςβυτέρους καὶ γραμματεῖς [6]εἰς Ἱερουσαλήμ· καὶ 6
Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα καὶ Καϊάφαν καὶ Ἰωάννην καὶ
Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.
καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν [7]μέσῳ, ἐπυνθάνοντο· "Ἐν ποίᾳ 7
δυνάμει, ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς"?
Τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, εἶπε πρὸς αὐτ- 8
ούς· '"Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, 9
' εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου
c ch. 2. 24. ' ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, [c]γνωστὸν ἔστω 10

[24] προκατήγγειλαν, M. prob. from ver. 18. [25] ∾ ἐστε υἱοί. [25] ἐν, om. in M. [26] † Ἰησοῦν, ins. in M. [2] ∾ τῶν Comp. Luke xx. 35. [6] ∾ ἐν. [7] † τῷ, ins. in M.

'πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ
'ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς
'ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ
11 'οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. [a]οὗτός ἐστιν ὁ [a] Ps. 118. 22.
'λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν [11]οἰκοδομούντων, ὁ Isa. 28. 16. Mat. 21. 42.
12 'γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. [12]καὶ οὐκ ἔστιν ἐν Mar. 12. 10. Lu. 20. 17.
'ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὔτε γάρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον Rom. 9. 33. 1 Pet. 2. 7.
'ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ Mat. 1. 21.
'σωθῆναι ἡμᾶς.'
13 Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παῤῥησίαν καὶ Ἰω-
άννου, καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί
εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, (ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς, ὅτι
14 σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν,) τὸν [14]δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν
αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπ-
15 εῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν,
16 συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· 'Τί ποιήσομεν
'τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον
'γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ
17 'φανερὸν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι. ἀλλ' ἵνα μὴ
'ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπειλῇ ἀπειλη-
'σώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ
18 'μηδενὶ ἀνθρώπων.' καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγ-
γειλαν [18]αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκ-
19 ειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. [b]ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰω- [b] ch. 5. 29.
άννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον· 'Εἰ δίκαιόν
'ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ
20 'Θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ
21 'ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν.' οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέ-
λυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται
αὐτοὺς, διὰ τὸν λαόν· ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ
22 τῷ γεγονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ
ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.
23 Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγ-
γειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι

[11] ∽ οἰκοδόμων. [12] + καὶ οὐκ . . . σωτηρία, others om. ἡ σωτηρία. [14] ∽ τε. [18] = αὐτοῖς.

εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς 24
τὸν Θεὸν, καὶ εἶπον· ‘ Δέσποτα, σὺ ὁ Θεὸς, ὁ ποιήσας
‘ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα
a Ps. 2. 1, 2. ‘ τὰ ἐν αὐτοῖς, [a] ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ [25] παιδός σου 25
‘ εἰπών, “ Ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν
“ κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχ- 26
“ οντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ
“ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.” συνήχθησαν γὰρ ἐπ’ [27] ἀλ- 27
‘ ηθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου
‘ Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος 28
‘ σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου
‘ καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τανῦν, Κύριε, 29
b ch. 14. 3, & 19. 8. ‘ ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, [b] καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου
Eph. 6. 18 ‘ μετὰ παῤῥησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου ἐν τῷ 30
.20.
1Thess.2.2. ‘ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ
‘ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος ἁγίου παιδός σου
‘ Ἰησοῦ.’ Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος, ἐν 31
ᾧ ἦσαν συνηγμένοι· καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύμ-
ατος ἁγίου καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παῤ-
ῥησίας.

c ch. 2. 44. [c] Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ 32
ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν
ἴδιον εἶναι, ἀλλ’ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλῃ 33
δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀνα-
στάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ
πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· 34
ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες
ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ 35
τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ, καθότι
ἄν τις χρείαν εἶχεν. [36] Ἰωσῆς δὲ, ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας 36
ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς
παρακλήσεως,) Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος 37
αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ
τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

[25] † τοῦ, ins. in *M.* [27] ∾ ἀληθείας ἐπὶ τὸν.
[36] ∾ Ἰωσῆφ.

1 V. Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφείρῃ τῇ
2 γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα· καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς
τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς [2]αὐτοῦ· καὶ ἐνέγκας
3 μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε
δὲ Πέτρος· 'Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν
'καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον [a]καὶ [a] Num. 30.2. Deut. 23.21.
4 'νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον
'σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι
'ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω
5 'ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ.' ἀκούων δὲ [5]ὁ Ἀνανίας τοὺς
λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος
6 μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας [5]ταῦτα. ἀναστάντες
δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες
7 ἔθαψαν. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ
8 γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰςῆλθεν. ἀπεκρίθη
δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος· 'Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον
9 'ἀπέδοσθε;' ἡ δὲ εἶπε· 'Ναὶ, τοσούτου.' ὁ δὲ Πέτρος
εἶπε πρὸς αὐτήν· 'Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν [b]πειράσαι [b] ver. 3.
'τὸ πνεῦμα Κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν
10 'ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε.' ἔπεσε δὲ
παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν· εἰς-
ελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξ-
11 ενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο
φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας
12 τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀπο-
στόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά·
13 καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος·
τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς. ἀλλ'
14 ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός· (μᾶλλον δὲ προςετίθεντο
πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν·)
15 ὥςτε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τι-
θέναι ἐπὶ [15]κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου
16 κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ
πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων [16]εἰς Ἱερουσαλὴμ, φέροντες

[2] = αὐτοῦ. [5] + ὁ. [5] = ταῦτα. [15] ∾ κλιναρίων.
Comp. Luke v. 18, 19, 24. [16] ∾ εἰς.

ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων,
οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.
Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ 17
οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ 18
ἐπέβαλον τὰς χεῖρας [18]*αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ*
ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ Κυρίου 19
διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγ-
ών τε αὐτοὺς εἶπε· ‘ Πορεύεσθε, *καὶ σταθέντες* λαλεῖτε *ἐν* 20
‘ *τῷ ἱερῷ τῷ* λαῷ *πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.*’
ἀκούσαντες δὲ εἰςῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ 21
ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν
αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερου-
σίαν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· *καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτ-*
ήριον, ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι 22
οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναστρέψαντες δὲ ἀπ-
ήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι Τὸ *μὲν* δεσμωτήριον *εὕρομεν* 23
‘ *κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας*
‘ [23]*ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν· ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα*
‘ *εὕρομεν.*’ *ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τε* 24
ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διη-
πόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος 25
δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς,[25] *ὅτι* ‘ *Ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες, οὓς*
‘ *ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ δι-*
‘ *δάσκοντες τὸν λαόν.*’ *τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν* 26
τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο
γὰρ τὸν λαὸν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς 27
ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ
a ch.4. 18,21. *ἀρχιερεὺς,* [a]*λέγων·* ‘ [28]*Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν* 28
‘ *ὑμῖν, μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ,*
‘ *πεπληρώκατε τὴν* Ἱερουσαλὴμ *τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ*
‘ *βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου*
b ch. 4. 19. ‘ *τούτου.*’ Ἀποκριθεὶς *δὲ ὁ* Πέτρος *καὶ οἱ ἀπόστολοι,* 29
c ch. 2. 24; & 3. 15. *εἶπον·* ‘ [b]Πειθαρχεῖν *δεῖ* Θεῷ *μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.* [c]*ὁ* 30

[18] = *αὐτῶν*. Comp. iv. 3; vi. 6, and elsewhere; Luke iv. 40; xiii. 13; xx. 19. [23] † *ἔξω*, ins. in *M.* [25] † *λέγων*, ins. in *M.* [28] + Οὐ.

‘Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς
31 ‘διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· [a]τοῦτον ὁ Θεὸς [a] Heb. 2. 10. Lu. 24. 47.
‘ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι
32 ‘μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [b]καὶ [b] Jno. 15. 26, 27.
‘ἡμεῖς ἐσμεν [32]αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων,
‘καὶ τὸ πνεῦμα [32]δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς
33 ‘πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.’ Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο,
34 καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ
συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι Γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος,
τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ [34]τι τοὺς
35 [34]ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς· ‘Ἄνδρες
‘Ἰσραηλῖται, προςέχετε ἑαυτοῖς, ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις
36 ‘[35]τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν
‘ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ
‘[36]προςεκολλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡςεὶ τετρακοσίων· ὃς
‘ἀνῃρέθη, καὶ πάντες, ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν
37 ‘καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ
‘Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέ-
‘στησε λαὸν [37]ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο,
38 ‘καὶ πάντες, ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ
‘τανῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτ-
‘ων, καὶ [38]ἐάσατε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ
39 ‘βουλὴ [38]αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ
‘ἐκ Θεοῦ ἐστιν, οὐ [39]δύνασθε καταλῦσαι [39]αὐτούς, μή-
40 ‘ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε.’ Ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ·
καὶ προςκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρ-
ήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
41 ἀπέλυσαν αὐτούς. [c]οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες [c] Mat. 5. 10..12.
ἀπὸ προςώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος[41] Rom. 5. 3.
κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι· πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ Phil. 1. 29. Jam. 1. 2.
ἱερῷ καὶ κατ’ οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγ- 1 Pet. 4. 13.
γελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

[32] = αὐτοῦ. [32] + δὲ. [34] + τι. [34] ∾ ανθρώπους. [35] τούτοις· τί μέλλετε πράσσειν; [36] ∾ προsεκλίθη. [37] + ἱκανὸν. [38] ∾ ἄφετε. [38] + αὕτη. [39] ∾ δυνήσεσθε. [39] ∾ αὐτὸ. [41] † αὐτοῦ, ins. in *M.*

VI. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν 1
μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς
τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ
καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. προςκαλεσάμενοι δὲ οἱ 2
δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· ‘Οὐκ ἀρεστόν
‘ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δια-
‘κονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας 3
‘ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος[3] καὶ
‘σοφίας, οὓς [3]καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης·
‘ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προς- 4
[a] ch. 8. 5, 26; & 21. 8. ‘καρτερήσομεν.’ [a]καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς 5
τοῦ πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη
πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρό-
χορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ
Νικόλαον προςήλυτον Ἀντιοχέα, οὓς ἔστησαν ἐνώπιον 6
τῶν ἀποστόλων· καὶ προςευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς
χεῖρας. Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο 7
ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα· πολύς τε
ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

Στέφανος δὲ πλήρης [8]χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει 8
τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ 9
τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων,
καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας
καὶ Ἀσίας, συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον 10
ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε 11
ὑπέβαλον ἄνδρας, λέγοντας, ὅτι ‘Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ
‘λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν.’
συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ 12
τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτόν,
καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδ-
εῖς, λέγοντας· ‘Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα 13
‘[13]λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου[13] καὶ τοῦ νόμου.
‘ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι “Ἰησοῦς ὁ Ναζ- 14
“ωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει

[3] † ἁγίου, ins. in *M.* [3] καταστήσωμεν, *M.* [8] πίστεως, *M.* [13] † βλάσφημα, ins. in *M.* [13] † τούτου, ins. in *M.*

15 *" τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς." καὶ ἀτενίσαντες
εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.*

1 VII. *Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς· ' Εἰ [1]ἄρα ταῦτα οὕτως*
2 *' ἔχει;' ὁ δὲ ἔφη· '"Ανδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσ-
' ατε. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ
' ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν*
3 *' Χαῤῥάν· [a]καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· '' Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς* a Gen. 12. 1.
" σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο [3]εἰς γῆν ἣν
4 *" ἄν σοι δείξω." τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατῴκ-
' ησεν ἐν Χαῤῥάν· κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν
' πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην,*
5 *' εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε· καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρο-
' νομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο
' αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι*
6 *' αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. [b]ἐλάλησε* b Gen. 15. 13.
*' δὲ οὕτως ὁ Θεός, ὅτι " Ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον
" ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν*
7 *" ἔτη τετρακόσια· καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ
" ἐγώ," εἶπεν ὁ Θεός· " Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται,*
8 *" καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ." ([c]καὶ ἔδωκεν* c Gen. 17. 9;
' αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν & 21. 2;
' Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ & 25. 24; & 29. 32;
' Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατρι- & 30. 5; & 35. 23.
9 *' άρχας. [d]καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες, τὸν Ἰωσὴφ* d Gen. 37. 28.
10 *' ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, [e]καὶ* e Gen. 41. 37.
*' [10]ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ
' ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλ-
' έως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ'*
11 *' Αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ'
' ὅλην [11]τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναὰν καὶ θλίψις
' μεγάλη· καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.*
12 *' [f]ἀκούσας δὲ Ἰακὼβ ὄντα [12]σῖτα ἐν Αἰγύπτῳ, ἐξαπέ-* f Gen. 42. 1.

[1] = *ἄρα.* [3] ∽ *εἰς τὴν γῆν.* [10] *ἐξείλετο, M.* [11] ∽ *τὴν
Αἴγυπτον.* [12] ∽ *σιτία εἰς Αἴγυπτον.*

a Gen. 45. 3. ‘ στειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. [a]καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ 13
‘ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν
b Gen. 46. 27. Deut. 10. 22. ‘ ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ. [b]ἀποστείλας 14
‘ δὲ Ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ [14]Ἰακὼβ
‘ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν [14] ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα
c Gen. 46. 5; & 49. 33. ‘ πέντε. [c]κατέβη δὲ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτ- 15
d Gen. 23. 16; & 33. 19; & 47. 30; & 50. 13. Jos. 24. 32. ‘ ησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. [d]καὶ μετετέθησαν εἰς 16
‘ Συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, [16]ᾧ ὠνήσατο
‘ Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ τοῦ
e Ex. 1. 7, 8. ‘ Συχέμ.) [e]Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, 17
‘ ἧς [17]ὤμοσεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ
‘ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερ- 18
‘ ος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ 19
‘ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν
f Exod. 2. 2 ..13. Heb. 11. 23. ‘ ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. [f]Ἐν 20
‘ ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ Θεῷ· ὃς
g Exod. 2. 7. ‘ ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός.[20] [g]ἐκ- 21
‘ τεθέντα δὲ αὐτὸν, [21]ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ
‘ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη 22
‘ Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγ-
‘ οις καὶ [22]ἐν ἔργοις [22]αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσ- 23
‘ σαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ
‘ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.
‘ καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν 24
‘ ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν Αἰγύπτιον.
‘ ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ 25
‘ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συν-
‘ ῆκαν. τῇ [26]δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, 26
‘ καὶ [26]συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών· “ [26]Ἄνδρες,
“ ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;’ ὁ δὲ 27
‘ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών· “ Τίς σε
“ κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ’ ἡμᾶς; μὴ ἀνελ- 28

[14] + Ἰακὼβ. [14] † αὐτοῦ, ins. in *M.* [16] ὃ, *M.*
[17] ∽ ὡμολόγησεν. [20] † αὐτοῦ, ins. in *M.* [21] ἀνείλετο, *M* [22] = ἐν. [22] αὐτοῦ om. in *M.* [26] ∽ τε.
[26] ∽ συνήλλασσεν. [26] ∽ Ἄνδρες ἀδελφοί ἐστε· ἱνατί.

“ εἶν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν Αἰγύπ-
29 “ τιον;” ἔφυγε δὲ Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ
‘ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς
30 ‘ δύο. [a] καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη a Exod. 3. 1..10.
‘ αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος [30]Κυρίου ἐν
31 ‘ [30]φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν [31]ἐθαύμαζε
‘ τὸ ὅραμα· προςερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο
32 ‘ φωνὴ Κυρίου [31]πρὸς αὐτόν· “ Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατ-
“ έρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ
“ Θεὸς Ἰακώβ.” ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ
33 ‘ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος· “ Λῦσον
“ τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας
34 “ γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου
“ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα,
“ καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο, ἀπο-
35 “ στελῶ σε εἰς Αἴγυπτον.” τοῦτον τὸν Μωϋσῆν, ὃν
‘ ἠρνήσαντο, εἰπόντες· “ Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα
“ καὶ δικαστήν;” τοῦτον ὁ Θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν
‘ ἀπέστειλεν [35]ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ
36 ‘ βάτῳ. [b] οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ b Exod. vii. viii. ix. x.
‘ σημεῖα ἐν γῇ [36]Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ καὶ xi. xiv; & 16. 1.
37 ‘ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. [c] οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋ- Ps.78.13..42,
‘ σῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· “ Προφήτην ὑμῖν 52..55; & 106.11..33.
“ ἀναστήσει [37]Κύριος ὁ Θεὸς[37] ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς c ch. 3. 22. Deut.18.15,
38 “ ἐμέ· [37]αὐτοῦ ἀκούσεσθε.” [d] οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν 18.
‘ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλ- d Ex.19.3,20.
‘ οῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν,
39 ‘ ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν· [e] ᾧ οὐκ ἠθέλησαν e Neh. 9. 16, 17.
‘ ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ
‘ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, [f] εἰ- f Ex.32.1..8.
40 ‘ πόντες τῷ Ἀαρών· “ Ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ προπορ-
“ εύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν
“ ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.”

[30] + Κυρίου. [30] ∾ πυρὶ φλογός. [31] ἐθαύμασε, M.
[31] = πρὸς αὐτόν. [35] ∾ σύν. [36] Αἰγύπτου, M.
[37] = Κύριος. [37] † ὑμῶν, ins. in M. [37] + αὐτοῦ ἀκούσεσθε.

'καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγ- 41
'αγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργ-
a Ps. 81. 11, 12. 'οις τῶν χειρῶν αὐτῶν. [a]ἔστρεψε δὲ ὁ Θεὸς καὶ παρέ- 42
Jer. 19. 13.
Amos 5. 25. 'δωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς
'γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, "Μὴ σφάγια καὶ
"θυσίας προςηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ
b Lev. 18. 21. "ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ;" [b]καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ 43
'Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν [43]Ῥεμφὰν, τοὺς
'τύπους, οὓς ἐποιήσατε προςκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ
c Ex. 25. 40. 'ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος. [c]Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου 44
Heb. 8. 5.
'ἦν [44]ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διε-
'τάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν
d Jos. 3. 14. 'τύπον ὃν ἑωράκει, [d]ἣν καὶ εἰςήγαγον διαδεξάμενοι οἱ 45
'πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν,
'ὧν ἔξωσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ προςώπου τῶν πατέρων ἡμῶν,
e 1 Sa. 16. 12, 13. 'ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυίδ. [e]ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ 46
2 Sa. 7. 1. 'Θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.
1 Chr. 17. 12.
Ps. 132. 5. '[f]Σολομὼν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψ- 47
f ch. 17. 24.
1 Ki. 6. 1; 'ιστος ἐν χειροποιήτοις[48] κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης 48
& 8. 27. 'λέγει· "[g]Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον 49
g Isa. 66. 1.
"τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει
"Κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; οὐχὶ ἡ 50
h Jer. 6. 10; & 9. 25, 26. "χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;" ... [h]Σκληροτράχ- 51
Ezek. 44. 5. 'ηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν· ὑμεῖς
'ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες
'ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ 52
'πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας
'περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται
i Ex. 19. 3. 'καὶ φονεῖς γεγένησθε· [i]οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς 53
Gal. 3. 19.
'διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε ...'
Ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, 54
k ch. 6. 5. καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. [k]ὑπάρχων δὲ 55
πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε
δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ
εἶπεν· "Ἰδοὺ, θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ 56

[43] ∾ Ῥεφάν. [44] = ἐν. [48] † ναοῖς, ins. in M.

'τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ Θεοῦ.'
57 κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν,
καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν· [a]καὶ ἐκβαλόντες ἔξω [a] ch. 23. 20.
58 τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ
ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου
59 Σαύλου, [b]καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον [b] Mat. 5. 44. Lu. 6. 28:
60 καὶ λέγοντα, 'Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.' θεὶς & 23.34.
δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· 'Κύριε, μὴ στήσῃς
'αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην.' καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη.

1 VIII. [c]Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. [c] ch. 22. 10.
Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν
ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες τε διεσπάρησαν
κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν
2 ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐ-
3 λαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. [d]Σαῦλος [d] ch. 22. 4; & 26.10,11.
δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰςπορ-
ευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας, παρεδίδου εἰς
φυλακήν.
4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον, εὐαγγελιζόμενοι τὸν
5 λόγον. [e]Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, [e] ch. 6. 5.
6 ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν. προςεῖχόν τε οἱ ὄχλοι
τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ
7 ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν
γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ
μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ
8 ἐθεραπεύθησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει
9 ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δέ τις, ὀνόματι Σίμων, προϋπῆρχεν ἐν
τῇ πόλει, μαγεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας,
10 λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προςεῖχον [10]πάντες
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες 'Οὗτός ἐστιν ἡ
11 'δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ [10]καλουμένη μεγάλη.' προςεῖχον
δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι
12 αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ
[12]τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος

[10] + πάντες. [10] καλουμένη, om. in M. [12] = τά.

[12]Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.
ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προς- 13
καρτερῶν τῷ Φιλίππῳ· θεωρῶν τε [13]δυνάμεις καὶ σημεῖα
[13]μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο.
Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέ- 14
δεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς
αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην· οἵτινες καταβάντες 15
προςηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.
([16]οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς, μόνον δὲ 16
βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.)
τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον 17
πνεῦμα ἅγιον. [18]Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως 18
τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
προςήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· 'Δότε κἀμοὶ τὴν 19
'ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ
'πνεῦμα ἅγιον.' Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· 'Τὸ ἀργύριόν 20
'σου σύν σοι εἴη εἰς ἀπώλειαν· ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ
'ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ 21
'κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν
'εὐθεῖα [21]ἔναντι τοῦ Θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς 22
'κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ [22]Θεοῦ, εἰ ἄρα
'ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ 23
'χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.'
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπε· 'Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ 24
'πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρ-
'ήκατε.' Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες 25
τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ,
πολλάς τε κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.
Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων· 26
'Ἀνάστηθι, καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν
'τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη
'ἐστὶν ἔρημος.' καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ 27
Αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδάκης [27]τῆς βασιλίσσης

[12] † τοῦ, ins. in *M*. [13] σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας *M*. [13] = μεγάλα. [16] ∽ οὐδέπω. [18] Θεασάμενος. [21] ἐνώπιον, *M*. [22] ∽ Κυρίου. [27] + τῆς.

28 Αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς· ὃς ἐληλύθει
προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ
καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν
29 προφήτην Ἡσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ·
30 ‘Πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.’ προσ-
δραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος
τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν· ‘Ἆρά γε γινώσκεις, ἃ
31 ‘ἀναγινώσκεις;’ ὁ δὲ εἶπε· ‘Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν
‘μή τις ὁδηγήσῃ με;’ παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον
32 ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. [a] ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς, a Isa. 53. 7, 8.
ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· ‘Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν
‘ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν
33 ‘ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ
‘ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν
‘αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ
34 ‘αὐτοῦ.’ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπε·
‘Δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο,—περὶ
35 ‘ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;’ ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ
στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης,
36 εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ
37 τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος·
38 ‘Ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;’[37] καὶ ἐκέλευσε
στῆναι τὸ ἅρμα· καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ,
39 ὅ,τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε
δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, [b] πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν b 1 Ki. 18. 12.
Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορ- Ezek. 8. 3. & 11. 24.
40 εύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. Φίλιππος δὲ εὑρέθη
εἰς Ἄζωτον· καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις
πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

1 IX. [c] Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου c ch. 26. 10.
2 εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, Gal. 1. 13. 1 Tim. 1. 13.
ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς

37 † Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· ‘Εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν.’ Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε· ‘Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν,’ ins. in M.

συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας
a ch. 22. 6: & 26. 12. τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. [a]ἐν 3
1 Cor. 15. 8. 2 Cor. 12. 2. δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ·
καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ·
καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· 4
'Σαοὺλ, Σαούλ, τί με διώκεις;' εἶπε δέ· 'Τίς εἶ, Κύριε;' 5
ὁ δὲ [5]Κύριος εἶπεν· ''Εγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις·
'[6]ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴςελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθή- 6
b ch. 22. 9 'σεταί σοι [6]τί σε δεῖ ποιεῖν.' [b]οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύ- 7
οντες αὐτῷ εἱστήκεισαν [7]ἐννεοὶ, ἀκούοντες μὲν τῆς
φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ 8
τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα
ἔβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰςήγαγον εἰς Δαμασκόν.
καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ 9
ἔπιεν. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνα- 10
νίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· 'Ἀνανία.'
ὁ δὲ εἶπεν· 'Ἰδοὺ ἐγώ, Κύριε.' ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· 11
'Ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην
'εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι,
'Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ, προςεύχεται, καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι 12
'ἄνδρα, ὀνόματι Ἀνανίαν, εἰςελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ
'χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.' ἀπεκρίθη δὲ [13]Ἀνανίας· 13
'Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου,
'ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ 14
'ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας
'τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.' εἶπε δὲ πρὸς 15
αὐτὸν ὁ Κύριος· 'Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν
'οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ
'βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, 16
'ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.' Ἀπ- 17
ῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ ἐπιθεὶς
ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε· 'Σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ Κύριος

[5] = Κύριος εἶπεν. [6] † σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτί-
ζειν. τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· 'Κύριε, τί με θέλεις
'ποιῆσαι;' καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· ''Ανάστηθι,' ins. in M.
[6] ∾ ὅ,τι. [7] ∾ ἔνεοι. [13] † ὁ, ins. in M.

'ἀπέσταλκέ με, ([17]Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ
'ἤρχου,) ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος
18 'ἁγίου.' καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτ-
οῦ ὡςεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε·[18] καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη.
καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν.
19 [a]Ἐγένετο δὲ[19] μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας a Gal. 1. 17,
20 τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν 18.
21 [20]Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ
πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον· 'Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ
'πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα
'τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς
22 'ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς.' Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυνα-
μοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας
ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.
23 Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ
24 Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν· [b]ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπι- b Cor. 11. 32.
βουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ
25 νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθ-
ηταὶ νυκτὸς καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν
26 σπυρίδι. Παραγενόμενος δὲ[26] [26]εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐπειρᾶτο
κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν,
27 μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβό-
μενος αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο
αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν Κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν
αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόμ-
28 ατι τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰςπορευόμενος καὶ
ἐκπορευόμενος [28]ἐν Ἱερουσαλήμ, [28]καὶ παῤῥησιαζόμενος
29 ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. ἐλάλει τε καὶ συν-
εζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν
ἀνελεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν
30 εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.
31 Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ
Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι

[17] = Ἰησοῦς. [18] † παραχρῆμα, ins. in M. [19] † ὁ Σαῦλος, ins. in M. [20] Χριστὸν, M. [26] † ὁ Σαῦλος, ins. in M. [26] ∾ ἐν. [28] ∾ εἰς. [28] + καὶ.

καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ [31]Κυρίου καὶ τῇ παρα-
κλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.
Ἐγένετο δὲ Πέτρον, διερχόμενον διὰ πάντων κατελθ- 32
εῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδαν.
εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα, Αἰνέαν ὀνόματι ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ 33
κατακείμενον ἐπὶ κραβϐάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος. καὶ 34
εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· 'Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χρι-
'στός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ.' καὶ εὐθέως 35
ἀνέστη. καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν
καὶ τὸν Σάρωνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον.
Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἣ 36
διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθ-
ῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δὲ ἐν 37
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν·
λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. ἐγγὺς δὲ οὔσης 38
Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος
ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν [38]δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν,
παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. ἀνα- 39
στὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς, ὃν παραγενόμενον
ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι
αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ
ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς. ἐκβαλὼν 40
δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προςηύξατο·
καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε· 'Ταβιθά, ἀνάστηθι.'
ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς· καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτ-
ρον ἀνεκάθισε. δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν· 41
φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν
αὐτὴν ζῶσαν. γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόπ- 42
πης· καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον. ἐγένετο δὲ 43
ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι
βυρσεῖ.

X. Ἀνὴρ δέ [1]τις ἐν Καισαρείᾳ, ὀνόματι Κορνήλιος,
ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς,

[31] Κυρίου· καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο. [38] + δύο ἄνδρας. [1] ∾ τις ἦν ἐν.

2 εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ
αὐτοῦ, ποιῶν [2]τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ καὶ δε-
3 όμενος τοῦ Θεοῦ διαπαντός, εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς,
ὡςεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ Θεοῦ εἰς-
4 ελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα αὐτῷ· 'Κορνήλιε.' ὁ
δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶπε· 'Τί ἐστι,
'Κύριε;' εἶπε δὲ αὐτῷ· 'Αἱ προςευχαί σου καὶ αἱ ἐλε-
'ημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ
5 'Θεοῦ. καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετά-
6 'πεμψαι Σίμωνα, [5]ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζ-
'εται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ
7 'θάλασσαν.'[6] ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν [7]αὐτῷ,
8 φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν [7]αὐτοῦ καὶ στρατιώτην εὐ-
σεβῆ τῶν προςκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος
αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.
9 Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων [9]ἐκείνων καὶ τῇ πόλει
ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προςεύξασθαι,
10 περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δὲ πρόςπεινος, καὶ ἤθελε
γεύσασθαι· παρασκευαζόντων δὲ [10]ἐκείνων, [10]ἐπέπεσεν
11 ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον,
καὶ καταβαῖνον[11] σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσ-
σαρσιν ἀρχαῖς [11]δεδεμένον καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς,
12 ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα [12]τῆς γῆς [12]καὶ τὰ
13 θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ
ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· 'Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ
14 'φάγε.' ὁ δὲ Πέτρος εἶπε· 'Μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι οὐδέ-
15 'ποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.' καὶ φωνὴ
πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν· 'Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ
16 'μὴ κοίνου.' τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ [16]πάλιν
ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

[2] + τε. [5] ∾ τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον. [6] † Οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν: others, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου, ins. in *M.* [7] τῷ Κορνηλίῳ, *M.* [7] = αὐτοῦ. [9, 10] ∾ αὐτῶν. [10] ∾ ἐγένετο. [11] † ἐπ' αὐτὸν, ins. in *M.* [11] = δεδεμένον, καί. [12] + τῆς γῆς. [13] = καὶ τὰ θηρία. [16] = πάλιν.

'Ως δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα 17
ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορν-
ηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ
τὸν πυλῶνα· καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο, εἰ Σίμων ὁ 18
ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. τοῦ δὲ Πέτρου 19
[19]διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ
a ch. 15. 7. πνεῦμα· 'Ἰδοὺ, ἄνδρες [19]τρεῖς ζητοῦσί σε· [a]ἀλλὰ ἀναστὰς 20
'κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν [20]διακρινό-
'μενος ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.' Καταβὰς δὲ Πέτρος 21
πρὸς τοὺς ἄνδρας,[21] εἶπεν· 'Ἰδοὺ, ἐγώ εἰμι, ὃν ζητεῖτε· τίς
'ἡ αἰτία, δι' ἣν πάρεστε;' οἱ δὲ εἶπον· 'Κορνήλιος ἑκατ- 22
'οντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν,
'μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων,
'ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου, μεταπέμψασθαί σε εἰς
'τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.' εἰς- 23
καλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. Τῇ δὲ [22]ἐπαύριον ἀνα-
στὰς ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ
[23]Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰςῆλθον εἰς 24
τὴν Καισάρειαν. ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προςδοκῶν αὐτοὺς,
συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαί-
ους φίλους. 'Ως δὲ ἐγένετο [25]τοῦ εἰςελθεῖν τὸν Πέτρον, 25
συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας
b ch. 14. 11 προςεκύνησεν. ὁ δὲ Πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων· '[b]Ἀνά- 26
..15. Rev. 19. 10. 'στηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.' καὶ συνομιλῶν 27
αὐτῷ εἰςῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς.
c Jno. 4. 9. [c]ἔφη τε πρὸς αὐτούς· 'Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὡς ἀθέμιτόν 28
'ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προςέρχεσθαι ἀλλο-
'φύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ Θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθ-
'αρτον λέγειν ἄνθρωπον. διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον 29
'μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψ-
'ασθέ με;' καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη· 'Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας 30
'μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐν-

[19] ἐνθυμουμένου, M. [19] = τρεῖς, others δύο. [20] ∾ διακρινόμενος· διότι, &c. [21] † τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτὸν, ins. in M. [22] ἐπαύριον ὁ Πέτρος ἐξῆλθε, M. [23] † τῆς, ins. in M [25] τοῦ, om. in M

ʻ νάτην [30]ὥραν προςευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου· καὶ ἰδοὺ,
ʻ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καί φησι·
31 " Κορνήλιε, εἰςηκούσθη σου ἡ προςευχὴ καὶ αἱ ἐλεημο-
32 " σύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. πέμψον
" οὖν εἰς Ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλ-
" εῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσ-
" έως παρὰ θάλασσαν, [32]ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι."
33 ʻ ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας
ʻ παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον [33]τοῦ
ʻ Θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ προςτεταγμένα σοι
34 ʻ ὑπὸ τοῦ [33]Θεοῦ.' Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν·
ʻ [a]Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προς- a Deut.10.17
35 ʻ ωπολήπτης ὁ Θεός· [b]ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος 2Chr.19.7. Job 34. 19.
ʻ αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. b ch. 15.7..9. Rom. 5. 29;
36 ʻ τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζό- & 10.12..14. Rom. 2. 11.
ʻ μενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων Gal. 2. 6. Eph. 6. 9.
37 ʻ Κύριος. [c]ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Col. 3. 25. 1Pet. 1. 17.
ʻ Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ c Lu. 4. 14.
38 ʻ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, [d]Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζ- d Lu. 4 18.
ʻ αρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ
ʻ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς
ʻ καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ Θεὸς ἦν
39 ʻ μετ' αὐτοῦ, (καὶ ἡμεῖς[39] μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν
ʻ ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ,) ὃν
40 ʻ [39]καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. [e]τοῦτον ὁ Θεὸς e ch. 2. 24
ʻ ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γεν-
41 ʻ έσθαι [f]οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προ- f ch. 13. 31.
ʻ κεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συν-
ʻ εφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι
42 ʻ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· [g]καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ g ch. 17. 31. Ro. 14. 10.
ʻ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι [42]αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος 2Cor. 5. 10.
43 ʻ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. [h]τούτῳ h ch. 15. 9. Jer. 31. 34.
ʻ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν Mic. 7. 18.

[30] = ὥραν. [32] + ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.
[33] ∾ σου, others τοῦ Κυρίου. [33] ∾ Κυρίου. [39] † ἐσμεν,
ins. in *M*. [39] καὶ, om in *M*. [42] ∾ οὗτός.

'λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα
'εἰς αὐτόν.' Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα 44
ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς
ἀκούοντας τὸν λόγον. καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς 45
πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ
δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται· ἤκουον γὰρ αὐτ- 46
ῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν.
c ch. 15. 8. τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος· '[c]Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύν- 47
'αταί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ
'πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς;' προςέταξέ 48
τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι [48]τοῦ Κυρίου.
τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

XI. Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες 1
κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον
τοῦ Θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, δι- 2
εκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι 3
'Πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰςῆλθες καὶ συνέ-
'φαγες αὐτοῖς.' Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτ- 4
d ch. 10. 9. οῖς καθεξῆς, λέγων· '[d]Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προς- 5
'ευχόμενος· καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον
'σκεῦός τι, ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιε-
'μένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ· εἰς ἣν 6
'ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς
'καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐραν-
'οῦ. ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, "Ἀναστὰς, Πέτρε, 7
"θῦσον καὶ φάγε." εἶπον δέ· "Μηδαμῶς, Κύριε· ὅτι[8] 8
"κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰςῆλθεν εἰς τὸ στόμα
"μου." ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐ- 9
'ρανοῦ· "Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου." τοῦτο 10
'δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς
'τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ, ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέ- 11
'στησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ
'Καισαρείας πρός με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν 12
'αὐτοῖς [12]μηδὲν διακρινόμενον· ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ

[48] ∾ Ἰησοῦ Χριστοῦ. [8] † πᾶν, ins. in M. [12] + μηδὲν διακρινόμενον.

'οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰςήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
13 'ἀνδρός. ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν, πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν
'τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· "'Από-
"στειλον εἰς Ἰόππην [13] καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν
14 "ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν
15 "οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου." [a] ἐν δὲ τῷ ἄρξ- a ch. 2. 4.
'ασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτ-
16 'ούς, ὥςπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ
'ῥήματος [16] τοῦ Κυρίου, ὡς ἔλεγεν· " [b] Ἰωάννης μὲν b ch. 1. 5; & 19. 4.
"ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι Mat. 3. 11.
17 "ἁγίῳ." εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς
'ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν
'Χριστὸν, ἐγὼ [17] δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν
18 'Θεόν;' ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν καὶ ἐδόξαζον
τὸν Θεὸν, λέγοντες· '"Αραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς τὴν
'μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.'
19 [c] Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενο- c ch. 8. 1.
μένης ἐπὶ [19] Στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου
καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον
20 Ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ
Κυρηναῖοι, οἵτινες, [20] ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν
πρὸς τοὺς [20] Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησ-
21 οῦν. [d] καὶ ἦν χεὶρ Κυρίου μετ' αὐτῶν· πολύς τε ἀριθμὸς d Lu. 1. 66.
22 πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον. ἠκούσθη δὲ ὁ
λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις
περὶ αὐτῶν· καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως
23 Ἀντιοχείας. ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ
Θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς
24 καρδίας προςμένειν τῷ Κυρίῳ· ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ
πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προςετέθη
25 ὄχλος ἱκανὸς τῷ Κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν [25] ὁ Βαρν-
άβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον· καὶ εὑρὼν [25] αὐτὸν ἤγαγεν
26 [26] αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν

[13] † ἄνδρας, ins. in M. [16] + τοῦ. [17] + δὲ. [19] ∾ Στεφάνου.
[20] εἰseλθόντες, M. [20] Ἑλληνιστὰς, M. [25] = ὁ Βαρνάβας.
[25] + αὐτὸν. [26] + αὐτὸν.

ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον
ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθ-
ητὰς Χριστιανούς.

Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύ- 27
μων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν. ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτ- 28
ῶν, ὀνόματι Ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν
a Ro. 15. 25. 1 Cor. 16. 1. 2 Cor. 8. 9. Gal. 2. 10. b ch. 12. 25; & 14. 23; & 20. 17. 1 Tim. 5. 17..19. Tit. 1. 5..9. 1 Pet. 5. 1..3.
[28]μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅςτις
καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου.[28] [a]τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς 29
ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν
πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς· ὃ καὶ 30
ἐποίησαν ἀποστείλαντες πρὸς [b]τοὺς πρεσβυτέρους διὰ
χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου.

XII. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ 1
βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκ-
κλησίας. ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου 2
μαχαίρᾳ. καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, 3
προςέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον, (ἦσαν δὲ [3]αἱ ἡμέραι
τῶν ἀζύμων,) ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παρα- 4
δοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν,
βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.
c Eph. 6. 18. ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· [c]προςευχὴ δὲ ἦν 5
ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν
[5]ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρώδης, τῇ 6
νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο
στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ
τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. καὶ ἰδοὺ, ἄγγελος 7
Κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατ-
άξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων·
'Ἀνάστα ἐν τάχει.' καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ
τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· '[8]Περί- 8
'ζωσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου.' ἐποίησε δὲ

[28] ∾ μεγάλην . . . ἥτις. [28] † Καίσαρος, ins. in M.
[3] + αἱ. [5] ∾ περὶ. [8] ∾ Ζῶσαι. Comp. Luke xii. 35,
37; xvii. 8. Eph. vi. 14.

οὕτω καὶ λέγει αὐτῷ· ‘Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ
9 ‘ἀκολούθει μοι.’ καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ· καὶ οὐκ
ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου,
10 ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν
καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν
φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς·
καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη
11 ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ,
εἶπε· ‘Νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν
‘ἄγγελον αὐτοῦ καὶ [11]ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου
‘καὶ πάσης τῆς προςδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.’
12 συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς
Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ
13 συνηθροισμένοι καὶ προςευχόμενοι. κρούσαντος δὲ [13]αὐτ-
οῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προςῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦ-
14 σαι, ὀνόματι Ῥόδη· καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ
Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα· εἰς-
δραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ
15 πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· ‘Μαίνῃ.’ ἡ δὲ
διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον· ‘Ὁ ἄγγελος
16 ‘αὐτοῦ ἐστιν.’ ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες
17 δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ
χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ Κύριος αὐτὸν
ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δέ· ‘Ἀπαγγείλατε Ἰακ-
‘ώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα.’ καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
18 εἰς ἕτερον τόπον. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ
ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο.
19 Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας
τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ
τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν.
20 [a]Ἦν δὲ [20]θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμ- [a] Ki.5.9,11. Ezek. 27.17.
αδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες Βλάστον
τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ᾐτοῦντο εἰρήνην· διὰ
τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

[11] ἐξείλετό, M. [13] τοῦ Πέτρου, M. [20] † ὁ Ἡρώδης, ins. in M.

τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλ- 21
ικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐτ-
ούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει· 'Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρ- 22
'ώπου.' παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου, 23
ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε [23]δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ γενόμενος σκωλ-
a ch. 6. 7; & 19. 20. *ηκόβρωτος ἐξέψυξεν. [a]Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ηὔξανε καὶ* 24
b ch. 11. 29. *ἐπληθύνετο. [b]Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ*
Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαρα-
λαβόντες καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.

c ch. 14. 26. XIII. *[c]Ἦσαν δέ [1]τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν* 1
ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι ὅ,τε Βαρνάβας καὶ
Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος,
Μαναήν τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ
d ch. 9. 15; & 22. 21. *Σαῦλος. [d]λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νη-* 2
Rom. 1. 1; & 10. 15. *στευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· 'Ἀφορίσατε δή*
Gal. 1. 15; & 2. 8. *'μοι τὸν [2]Βαρνάβαν καὶ [3]τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ*
Eph. 3. 8. *'προσκέκλημαι αὐτούς.' [e]τότε νηστεύσαντες καὶ προς-* 3
1 Tim. 2. 7. 2 Tim. 1. 11. *ευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν.*
Mat. 9. 38. *Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ* 4
e ch. 6. 6; & 8. 15; & 14. 26. *ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέ-*
f ch. 12. 25. *πλευσαν εἰς τὴν Κύπρον. [f]καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι* 5
κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς
g ch. 8. 9. *τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. [g]δι-* 6
ελθόντες δὲ [6]ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα
μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, ὃς 7
ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ.
οὗτος προςκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον, ἐπεζήτ-
h Exod. 7. 11. 2 Tim. 3. 8. *ησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. [h]ἀνθίστατο δὲ αὐτ-* 8
οῖς Ἐλύμας ὁ μάγος, (οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,) ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πί-
i Mat. 13. 38. *στεως. Σαῦλος δὲ (ὁ καὶ Παῦλος) πλησθεὶς πνεύματος* 9
1 Jno. 3. 8. *ἁγίου, [9]καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν· '[i]Ὦ πλήρης* 10

[23] † *τὴν*, ins. in *M.* Comp. Luke ii. 14; xvii. 18; John ix. 24; Rom. iv. 20; Rev. i. 6; xi. 13. [1] = *τινες.* [2] † *τε*, ins. in *M.* [3] = *τὸν.* [6] *ὅλην*, om. in *M.* [9] = *καὶ.*

'παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου,
'ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς
11 'ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; καὶ νῦν ἰδοὺ, χεὶρ [11]Κυρίου
'ἐπὶ σὲ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι
'καιροῦ.' παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ
12 σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ
ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ
τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου.
13 [a]'Αναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον *a ch. 15. 38.*
ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας. 'Ιωάννης δὲ ἀπο-
14 χωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς 'Ιεροσόλυμα. αὐτοὶ
δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς 'Αντιόχ-
ειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰςελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν
15 τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνά-
γνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχι-
συνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες· '"Ανδρες ἀδελφοὶ, εἰ
'ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν [15]παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγ-
16 'ετε.' 'Αναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ,
εἶπεν· '"Ανδρες 'Ισραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν,
17 'ἀκούσατε. [b]ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου [17]ἐξελέξατο τοὺς *b Exod. 1. 1; & 6. 6;*
'πατέρας ἡμῶν· καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν *& 12. 51;*
'γῇ Αἰγύπτῳ καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν *& 13. 14. c Exod. 16. 2, 35.*
18 'αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, [c]καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον *Num. 14. 34.*
19 '[18]ἐτροφοφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, [d]καὶ καθελὼν *Ps. 95. 10. d Josh. 14. 1, 2.*
'ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν [19]κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς
20 'τὴν γῆν [19]αὐτῶν. [e]καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσ- *e Judg. 2. 16;*
'ίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ *& 3. 9.*
21 'προφήτου. [f]κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν *f 1 Sam. 8. 5; & 9. 15;*
'αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς *& 10. 1. Hos. 13. 11.*
22 'Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα· [g]καὶ μεταστήσας αὐτὸν *g ch. 7. 45. 1 Sa. 13. 14;*
'ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυῒδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρ- *& 15. 28; & 16. 13.*
'τυρήσας· "Εὗρον Δαυῒδ τὸν τοῦ 'Ιεσσαὶ, [22]ἄνδρα *Ps. 89. 20.*

[11] † τοῦ, ins. in *M.* [15] παρακλήσεως, πρὸς τὸν λαὸν λέγετε. [17] † 'Ισραὴλ, ins. in *M.* [18] ∾ ἐτροποφόρησεν, *M.* [19] κατεκληροδότησεν, *M.* [19, 20] ∾ αὐτῶν, ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκε, &c. [22] ⊥ ἄνδρα.

" κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά
a 2Sam.7.12. Isa. 11. 1. " μου." [a] τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγ- 23
b Mal. 3. 1. ' γελίαν [23] ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, [b] προκηρ- 24
Mat. 3. 1. ' ύξαντος Ἰωάννου πρὸ προςώπου τῆς εἰςόδου αὐτοῦ
c Jn.1.20..27 Mat. 3. 11. ' βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. [c] ὡς δὲ 25
Mar. 1. 7. Lu. 3. 16. ' ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· " Τίνα με
" ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ· ἀλλ' ἰδοὺ, ἔρχεται μετ'
" ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι."
d ver.46;3.26. Mat. 10. 6. ' [d] ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν 26
' φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτ-
e ch. 3. 17; & 15.21. ' ης ἀπεστάλη. [e] οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ 27
Jno. 16. 3. ' καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς
1 Cor. 2. 8. 1Tim.1.13. ' φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀνα-
f Mat.27.20. ' γινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν. [f] καὶ μηδεμίαν 28
' αἰτίαν θανάτου εὑρόντες ᾐτήσαντο Πιλάτον ἀναιρε-
g Mat.27.59. ' θῆναι αὐτόν. [g] ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ 29
' γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς 30
h ch. 2. 24. ' μνημεῖον. [h] ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, [i] ὃς 31
i ch. 1. 3. Mat.28.2,16. ' ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ
Jno. 20. 19; & 21. 1. ' τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, [31] οἵτινές εἰσι μάρτυρες
1Cor.15.5,6. k Gen.3.15;& ' αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. [k] καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζ- 32
22.18;&26. 4;&49.10. ' όμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην,
Deut.18.15. ' ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν 33
2Sam.7.12. Ps. 132. 11. ' ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν· [l] ὡς καὶ ἐν τῷ [33] πρώτῳ
Isa.4.2;7.14; 9.6;40.10. ' ψαλμῷ γέγραπται· " Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον
Jer. 23. 5; & 33. 14. " γεγέννηκά σε." ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν 34
Ezek.34.23; & 37. 24. ' μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρ-
Dan.9.24,25. ' ηκεν, ὅτι [m] " Δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυῒδ τὰ πιστά." διὸ 35
l Ps.2.7. Heb. 1.5; & 5.5. ' καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· " [n] Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν 36
m Isa. 55. 3. n Ps. 16. 10. " διαφθοραν." [o] Δαυῒδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας
o 1 Ki. 2. 10. p Lu. 24. 47. ' τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προςετέθη πρὸς τοὺς
Ro.3.24,25. ' πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδε διαφθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, 37
Gal. 3. 16. 1Jno.2.12. ' οὐκ εἶδε διαφθοράν. [p] γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες 38

[23] *ἤγειρε, M.* [31] ∾ *οἵτινες νῦν εἰσι.* [33] ∾ *ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ, M*

' ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγ-
39 ' γέλλεται· [a] καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ a Rom. 8. 3; & 10. 4.
' νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων Heb. 7. 19; & 9. 15.
40 ' δικαιοῦται. βλέπετε οὖν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρη-
41 ' μένον ἐν τοῖς προφήταις· " [b] Ἴδετε, οἱ καταφρονηταὶ, b Isa. 28. 14. Hab. 1. 5.
" καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε· ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζο-
" μαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, [41] ἔργον, [41] ᾧ οὐ μὴ πιστεύ-
" σητε ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.'
42 Ἐξιόντων [42] δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάβ-
43 βατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα [42] ταῦτα. [c] λυθείσης c ch. 11. 23; & 14. 22.
δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων Mat. 23. 15.
καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρ-
νάβᾳ· οἵτινες προσλαλοῦντες [43] αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς
44 [43] προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. τῷ [44] τε ἐχομένῳ σαβ-
βάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον
45 τοῦ [44] Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσ-
θησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγο-
46 μένοις, [45] ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥησι-
ασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον· ' [d] Ὑμῖν ἦν d ver. 26; & 1. 8; & 3. 25,
' ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· 26; & 18. 6; & 28. 28.
' ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε Exod. 32. 10.
' ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ, στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Deut. 32. 21. Isa. 55. 5.
47 ' [e] οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος· " Τέθεικά σε εἰς Mat. 8. 12, & 10. 6;
" φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς & 21. 43. Rom. 10. 19.
48 " γῆς." ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον e Isa. 49. 6; & 42. 6.
τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγ-
49 μένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου
50 δι' ὅλης τῆς χώρας. [f] Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς f 2 Tim. 3. 11.
σεβομένας γυναῖκας [50] τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους
τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ
[50] τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων

[41] + ἔργον. [41] ∾ ὃ. [42] δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς, &c. *M.* [42] + ταῦτα. [43] + αὐτοῖς. [43] ἐπιμένειν, *M.* [44] ∾ δὲ ἐρχομένῳ, *M.* [44] ∾ Κυρίου. [45] + ἀντιλέγοντες καί. [50] † καί, ms. in *M.* [50] = τὸν.

a ch. 14.6,11; & 18. 6. Mat. 10.14. Mar. 6. 11. Lu. 9. 5. αὐτῶν. [a]οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν 51
αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ 52
ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

XIV. Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰςελθεῖν 1
αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι
οὕτως, ὥςτε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ
πλῆθος. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκ- 2
b ch. 19. 11. Mar. 16. 20. Heb. 2. 4. ωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. [b]ἱκανὸν 3
μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ
τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, [3]διδόντι
σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.
ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν 4
c 2 Tim. 3. 11. τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. [c]ὡς δὲ ἐγέν- 5
ετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν
d ch. 8. 1. Mat. 10. 23. αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, [d]συνιδόντες 6
κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ
Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον· κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. 7
Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθ- 8
ητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ,[8] ὃς οὐδέποτε [9]περι-
πεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ Παύλου λαλοῦντος, ὃς 9
ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι,
e Isa. 35. 6. [e]εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ· 'Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου 10
'ὀρθός.' καὶ [10]ἥλατο καὶ περιεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλοι, 11
ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν,
f ch. 28. 6. Λυκαονιστὶ λέγοντες· 'Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις
'κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.' ἐκάλουν τε τὸν [12]μὲν Βαρν- 12
άβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν· ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ
ἡγούμενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος 13
πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλ-
g Mat. 26. 65. ῶνας [13]ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. [g]ἀκούσ- 14
αντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαῤῥήξ-

[3] † καὶ, ins. in *M.* [8] † ὑπάρχων, ins. in *M.* Comp. however, ch. iii. 2; iv. 34, and elsewhere; Luke xi. 13; xvi. 14. [9] ∾ περιεπεπατήκει, *M.* [10] ἥλλετο, *M.* [12] = μέν. [13] † αὐτῶν, ins. in *M.*

αντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν [14]ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον,
15 κράζοντες [a]καὶ λέγοντες· ‘Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; [a] ch. 10. 26. Gen. 1. 1.
‘καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελ- Ps. 33. 6;
‘ιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ & 124.8; & 146.6.
‘[15]τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν Rev. 14. 7.
16 ‘γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, [b]ὃς ἐν [b] ch. 17. 30.
‘ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορ- Ps. 81. 12.
17 ‘εύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον
‘ἑαυτὸν ἀφῆκεν, [17]ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν [17]ὑμῖν ὑετοὺς
‘διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ
18 ‘εὐφροσύνης τὰς καρδίας [17]ὑμῶν.’ καὶ ταῦτα λέγοντες
‘μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.
19 [c]Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ [c] 2Cor.11.25. 2Tim.3.11.
πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον
20 ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. κυκλωσάντων
δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν ἀναστὰς εἰςῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.
21 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην.
εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες
ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ
22 Ἀντιόχειαν, [d]ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, [d] ch. 11. 23; & 13 43.
παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν 2Tim.3.12
θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ro. 8. 17.
23 [e]χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ’ ἐκκλησίαν, [e] ch. 1. 26; & 11.30
προςευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Tit. 1. 5
24 Κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν Πισ-
25 ιδίαν, ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ
26 τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν· [f]κἀκεῖθεν ἀπέ- [f] ch.13.1,3
πλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ
27 χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. [g]Παρα- [g] ch. 15. 4. 1Cor. 16. 9.
γενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγ- 2Cor 2.12.
γειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ’ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε Rev. 3. 8.
28 τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον[28] δὲ χρόνον οὐκ
ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

[14] εἰςεπήδησαν, *M.* [15] ∽ Θεὸν ζῶντα. Comp. Matth. xvi. 16; xxvi. 63. [17] ∽ ἀγαθουργῶν. [17] ἡμῖν, *M.*: others = ὑμῖν. [17] ἡμῶν, *M.* [28] † ἐκεῖ, ins. in *M.*

XV. Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδί- 1
a Gen. 17. 10. Lev. 12. 3. Gal. 5. 1, 2. Phil. 3. 2. Col. 2. 8, 11, 16. δασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ' [a] Ἐὰν μὴ [1] περιτέμνησθε τῷ
' ἔθει Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.' [b] γενομένης οὖν 2
στάσεως [2] καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ
b Gal. 2. 1, 2. Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ
Βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπο-
στόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητ-
ήματος τούτου. οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκ- 3
κλησίας διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν ἐκδιηγ-
ούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν
c ch. 14. 3, 27. μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. [c] παραγενόμενοι δὲ εἰς 4
Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν
ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ
Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ 5
τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες,
ὅτι ' Δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν
' τὸν νόμον Μωϋσέως.'

Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἰδεῖν 6
d ch. 10. 23; & 11. 1, 2. περὶ τοῦ λόγου τούτου. [d] πολλῆς δὲ συζητήσεως γενο- 7
μένης, ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ' Ἄνδρες
' ἀδελφοὶ, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ
' Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι
e ch. 10. 43. ' τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. [e] καὶ 8
1 Chr. 28. 9; & 29. 17. ' ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς
Ps. 7. 9. 1 Cor. 1. 2. ' τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν· [f] καὶ οὐδὲν δι- 9
f ch. 10. 15. 1 Pet. 1. 22. ' έκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας
g Gal. 5. 1. ' τὰς καρδίας αὐτῶν. [g] νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεὸν, 10
' ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν
' οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι;
h Rom. 3. 24; & 6. 23. ' [h] ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος [11] τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ [11] πιστεύ- 11
Gal. 2. 16. Eph. 2. 4, 8. Tit. 3. 3-7. ' ομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.' Ἐσίγησε δὲ 12
πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγ-
ουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς
i ch. 12. 17. ἔθνεσι δι' αὐτῶν. [i] Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη 13

[1] περιτμηθῆτε. [2] καὶ συζητήσεως, M.: others, = καὶ ζητήσεως. [11] τοῦ, om. in M. [11] + Χριστοῦ, ins. in M.

14 Ἰάκωβος, λέγων “Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. [a] Συμ- [a] 2 Pet. 1. 1.
‘εὼν ἐξηγήσατο, καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβ-
15 ‘εῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν [14] ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ τούτῳ
‘συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται·
16 “[b] Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν [b] Amos 9. 11, 12.
“Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν· καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς
17 “ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν· ὅπως ἂν ἐκζητ-
“ήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ
“πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ’ οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ’
18 “αὐτούς· λέγει Κύριος ὁ ποιῶν [18] ταῦτα γνωστὰ ἀπ’
19 “αἰῶνος.” διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν
20 ‘ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, [c] ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι [c] ver. 29. Lev. 3. 17; & 17. 14.
‘αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰ- Deut. 12. 23.
‘δώλων καὶ τῆς πορνείας [20] καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ 1 Cor. 8. 1, 9, 10; & 10. 14,
21 ‘αἵματος. [d] Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν 20, 21.
‘τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ 1 Thess. 4. 3. [d] ch. 13. 27.
‘πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.’ Neh. 8. 1.

22 Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν
ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι
εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν
ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμέν-
ους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε·
23 ‘Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι [23] καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς
‘κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς
24 ‘τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. [e] ἐπειδὴ ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς [e] ver. 1.
‘ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευ- Gal. 2. 4. 1 Jno. 2. 19.
‘άζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, [24] λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ
25 ‘τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν
‘γενομένοις ὁμοθυμαδόν, [25] ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι
‘πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ
26 ‘Παύλῳ, [f] ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν [f] ch. 13. 50; & 14. 19.
‘ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

[14] = ἐπί. [17, 18] ταῦτα πάντα. γνωστὰ ἀπ’ αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. διό, &c. *M.* [20] + καὶ τοῦ πνικτοῦ. [23] + καὶ οἱ. [24] = λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον. [25] ∾ ἐκλεξαμένοις.

'ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ 27
'λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ 28
'πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος
a ver. 20; & 16.4; & 21. *'πλὴν τῶν ἐπάναγκες [28] τούτων, [a] ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων* 29
25. *'καὶ αἵματος [29] καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηρ-*
'οῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔῤῥωσθε.'

Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες [30] ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν· καὶ 30
συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.
ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. Ἰούδας 31
[32] τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου 32
πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστήριξαν.
ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ 33
τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς [33] ἀποστείλαντας αὐτούς. [34] ἔδοξε 34
δὲ τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας 35
διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι
μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν· 36
'Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς [36] κατὰ
'πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ
b ch. 12.12, 25; & 13. 5. *'Κυρίου, πῶς ἔχουσι.' [b] Βαρνάβας δὲ [37] ἐβουλεύσατο* 37
Col. 4. 10. *συμπαραλαβεῖν [37] καὶ Ἰωάννην τὸν καλούμενον Μάρκον.*
2 Tim. 4. 11. Philem. 23. *[c] Παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ* 38
c ch. 13. 13. *Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ*
συμπαραλαβεῖν τοῦτον. ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥςτε 39
ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε Βαρνάβαν
παραλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον.

Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθε παραδοθεὶς τῇ 40
χάριτι τοῦ [40] Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. διήρχετο δὲ τὴν 41
d ch. 14.6; & 17.14; & 19. 22; & 20.4. Rom. 16.21. *Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.*

1 Cor. 4. 17. XVI. [d] *Κατήντησε δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν· καὶ* 1
Phil. 2. 19. 1 Thess. 3.2. *ἰδοὺ, μαθητής τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυν-*

1 Tim. 1. 2. 2 Tim. 1. 5; & 2.4, 5.

[28] = *τούτων.* [29] + *καὶ πνικτοῦ.* [30] ∾ *κατῆλθον.* [32] *δὲ, M.* [33] ∾ *ἀποστόλους, M.* [34] = *ἔδοξε δὲ τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ.* [36] † *ἡμῶν*, ins. in *M.* [37] ∾ *ἐβούλετο.* [37] *τὸν Ἰωάννην, M.*: others, ∾ *Ἰωάννην.* [40] ∾ *Κυρίου.*

2 αικὸς[1] Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλληνος, [a]ὃς ἐμαρ- a ch. 6. 3.
τυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν.
3 [b]τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ b 1Cor.9.20. Gal. 2. 3.
λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν, διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας
ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα
4 αὐτοῦ, ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν. [c]ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς c ch.15.20,29.
πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ
κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν
5 ἐν Ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ
πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.
6 Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν,
κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον
7 ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον [7]εἰς
τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ
8 πνεῦμα [7]Ἰησοῦ. [d]παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέ- d ch. 20 6. 2Cor. 2. 12.
9 βησαν εἰς Τρωάδα. καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ 2Tim.4.13.
Παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν
καὶ λέγων· 'Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.'
10 ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν
Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι προςκέκληται ἡμᾶς [10]ὁ
11 Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ
τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ τε
12 ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ
πρώτη [12]τῆς μερίδος [12]τῆς Μακεδονίας πόλις, κολώνια.
13 Ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.
τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς [13]πόλεως
παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προςευχὴ εἶναι, καὶ καθίσ-
14 αντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. καί τις
γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων
σεβομένη τὸν Θεὸν, ἤκουεν· ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν
καρδίαν προςέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου.
15 ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε, λέγ-
ουσα· 'Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰςελθ-
'όντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε.' καὶ παρεβιάσατο

[1] † *τινος*, ins. in *M.* [7] *κατὰ*, *M.* [7] + Ἰησοῦ, *M.*
[10] ∾ ὁ Θεός. [12] + *τῆς μερίδος*. [12] + *τῆς*. [13] ∾ *πύλης*.

ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς [16]προςευχὴν, 16
παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα [16]πύθωνος ἀπαντῆσαι
ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς
μαντευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ 17
ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα· ‘ Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ
‘ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν [17]ἡμῖν
‘ ὁδὸν σωτηρίας.’ τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. 18
διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι
εἶπε· ‘ Παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ
‘ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς.’ καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδ- 19
όντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργα-
a 2 Cor. 6. 5. σίας αὐτῶν, [a]ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν
b ch. 17. 6. εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας· [b]καὶ προς- 20
αγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον· ‘ Οὗτοι οἱ
‘ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι
c ver. 37; & 22. 25. ‘ ὑπάρχοντες· καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, [c]ἃ οὐκ ἔξεστιν 21
d 2 Cor 11. 25. 1 Thess. 2. 2. ‘ ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσι.’ [d]καὶ 22
συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιῤ-
ῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίζειν· πολλάς 23
τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγ-
γείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ὃς 24
παραγγελίαν τοιαύτην [24]εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν
ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο
e ch. 4. 31. εἰς τὸ ξύλον. [e]Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ 25
Σίλας προςευχόμενοι ὕμνουν τὸν Θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ
f ch. 5. 19; & 12. 7. αὐτῶν οἱ δέσμιοι. [f]ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥςτε 26
σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἀνεῴχθησάν τε
παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.
ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας 27
τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν
ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων· ‘ Μηδὲν 28
‘ πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.’
αἰτήσας δὲ φῶτα εἰςεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος 29

[16] ∽ τὴν προσευχήν. [16] ∽ πύθωνα. [17] ὑμῖν, M.
[24] ∽ λαβών.

30 προςέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ. [a]καὶ προαγαγὼν [a] ch. 2. 37; & 9. 6.
αὐτοὺς ἔξω, ἔφη· 'Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ;' Lu. 3. 10.
31 οἱ δὲ εἶπον· '[b]Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χρι- [b] Jno. 3. 16, 36; & 6.47.
32 'στὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.' καὶ ἐλάλησαν 1Jno.5. 10.
αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, [32]σὺν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ
33 αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς
νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν· καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς
34 καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα. [c]ἀναγαγών τε αὐτοὺς [c] Lu. 5. 29; & 19. 6
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρέθηκε τράπεζαν καὶ ἠγαλλιάσ-
35 ατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ Θεῷ. Ἡμέρας δὲ γενο-
μένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγ-
36 οντες· 'Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.' ἀπήγγειλε
δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον
ὅτι 'Ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν
37 'οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.' ὁ δὲ Παῦλος
ἔφη πρὸς αὐτούς· 'Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτ-
'ους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς
'φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ·
38 'ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.' ἀνήγγειλαν
δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ
39 ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσι. [d]καὶ ἐλθ- [d] Mat. 8. 34
όντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων
40 ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς
εἰςῆλθον [40]πρὸς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς
παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

1 XVII. Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολ-
λωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ
2 τῶν Ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰςῆλθε
πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ
3 τῶν γραφῶν, [e]διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν [e] Ps. 22. 6. Isa. 53.
Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι Mat. 16 21.
οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Lu. 24. 26, 46.
4 [f]καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προςεκληρώθησαν [f] Jno. 1. 42. ver. 17; &
τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων 28. 24.

[32] καί, M. [40] ∾ εἰς, M.

πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.
[5]Προςλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τῶν ἀγοραίων τινὰς 5
ἄνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν
πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς
a ch. 16. 20. ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· [a]μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον 6
τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας,
βοῶντες, ὅτι ‘Οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες,
b Lu. 23. 2. Jno. 19. 12. ‘οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, [b]οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ 7
‘οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράττ-
‘ουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, Ἰησοῦν.’ ἐτάρ- 8
αξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας
ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ 9
c ch. 9. 2. τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. [c]Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως 10
διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν
εἰς Βέροιαν· οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν
τῶν Ἰουδαίων ἀπῄεσαν. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι 11
τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ
πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς
γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν 12
ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχη-
d 1 Thess. 2. 4. μόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. [d]ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ 13
τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγ-
γέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ
σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον 14
ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλ-
e ch. 18. 5. ασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ,τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. [e]οἱ 15
δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον [15]αὐτὸν ἕως Ἀθην-
ῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον,
ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἐξῄεσαν.
Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, 16
παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, [16]θεωροῦντι κατ-
f ver. 4. είδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. [f]διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ 17
συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ
ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

[5] Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν, *M.* [15] = αὐτὸν. [16] ∾ θεωροῦντος.

18 τινὲς δὲ [18]τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων
συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον· ‘Τί ἂν θέλοι ὁ
‘σπερμολόγος οὗτος λέγειν;’ οἱ δέ· ‘Ξένων δαιμονίων
‘δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· [18]ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνά-
19 ‘στασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο.’ ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ
τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες· ‘Δυνάμεθα γνῶναι,
20 ‘τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζ-
‘οντα γάρ τινα εἰςφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα
21 ‘οὖν γνῶναι, [20]τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.’ Ἀθηναῖοι δὲ
πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐ-
22 καίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεὶς δὲ
ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔφη· ‘Ἄνδρες
‘Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς
23 ‘θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα
‘ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, “Ἀγνώ-
“στῳ θεῷ.” ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ
24 ‘καταγγέλλω ὑμῖν. [a]ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ a ch. 7. 48; & 14. 15.
‘πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος Gen. 1. 1.
25 ‘ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ οὐδὲ 2Chr. 6. 30. Ps. 33. 6,
‘ὑπὸ χειρῶν [25]ἀνθρώπων θεραπεύεται, προςδεόμενος & 124. 8; & 146. 6.
‘τινὸς, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· Isa. 66. 1. Rev. 14. 7.
26 ‘[b]ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς [26]αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων b Deut. 32. 8.
‘κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόςωπον τῆς γῆς, ὁρίσας [26]προς-
‘τεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας
27 ‘αὐτῶν, ζητεῖν [27]τὸν Θεὸν, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν
‘καὶ εὕροιεν, [27]καίτοιγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου
28 ‘ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα
‘καί ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς [28]ποιητῶν εἰρ-
29 ‘ήκασι· “τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.” [c]γένος οὖν ὑπάρχοντες c Isa. 40. 18.
‘τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ
‘λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ
30 ‘θεῖον εἶναι ὅμοιον. [d]τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας d ch. 14. 16. Lu. 24. 47.

18 ∾ καὶ τῶν. 18 + ὅτι τὸν . . . εὐηγγελίζετο.
20 ∾ τίνα θέλοι. 25 ∾ ἀνθρωπίνων. 26 + αἵματος.
26 ∾ προτεταγμένους, M. 27 ∾ τὸν Κύριον, M.
27 ∾ καίγε. 28 + ποιητῶν.

‘ ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις
a ch. 2. 24; & 10.42. ‘ [30]πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν· [a][31]διότι ἔστησεν ἡμέραν, 31
‘ ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν
‘ ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας
‘ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν . . .’ Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκ- 32
ρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον· οἱ δὲ εἶπον· ‘ Ἀκουσόμεθά σου
‘ πάλιν περὶ τούτου.’ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ 33
μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπί- 34
στευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ
ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

XVIII. Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν 1
b Rom.16.3. 1Cor.16.19. 2Tim.4.19. Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον. [b]καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον 2
ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προςφάτως ἐλη-
λυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτ-
οῦ, (διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας
c ch. 20. 34. 1Cor.4.12. 2Cor.11.9; & 12.13. 1Thess.2.9. 2Thess.3.8. τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ῥώμης,) προςῆλθεν αὐτοῖς· [c]καὶ 3
διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ’ αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο·
[3](ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην). διελέγετο δὲ ἐν τῇ 4
συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ
d ch.17.14,15. Ἕλληνας. [d]ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ,τε 5
Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο [5]τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος,
διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.
e ch.13.45,51. Lev.20.9,12. 2Sam.1.16. Ezek.3.18,19. Mat.10.14; & 27.25. [e]ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιν- 6
αξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς· ‘ Τὸ αἷμα ὑμῶν
‘ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς
‘ τὰ ἔθνη πορεύσομαι.’ καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς 7
οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ
f 1Cor.1.14. οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. [f]Κρίσπος δὲ ὁ 8
ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ
αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον
καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι’ ὁράματος ἐν 9
νυκτὶ τῷ Παύλῳ· ‘ Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπ- 10
g Jno.10.16. ‘ ήσῃς· [g]διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί

[30] ∾ πάντας. [31] ∾ καθότι. [3] + ἦσαν . . . τέχνην.
[5] τῷ πνεύματι, M.

'σοι τοῦ κακῶσαί σε· διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ
11 'πόλει ταύτῃ.' ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, δι-
δάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.
12 Γαλλίωνος δὲ [12]ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπ-
έστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον
13 αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες, ὅτι 'Παρὰ τὸν νόμον
'οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν.'
14 [a]μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ a ch. 25. 11.
Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· 'Εἰ μὲν [14]οὖν ἦν ἀδίκ-
'ημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν, ὦ Ἰουδαῖοι, κατὰ
15 'λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν· εἰ δὲ [15]ζήτημά ἐστι περὶ
'λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε
16 'αὐτοί· κριτὴς [15]γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.' καὶ
17 ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. [b]ἐπιλαβόμενοι δὲ b 1Cor. 1. 1
πάντες [17]οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον,
ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ
Γαλλίωνι ἔμελεν.
18 [c]Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς c ch. 21. 23, 24. Num. 6. 2..5.
ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν
αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν
19 Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς Ἔφεσον,
κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν
20 συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ
αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ
21 ἐπένευσεν· ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών· '[21]Δεῖ με d Rom. 1. 10. & 15. 32
'πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱερο- 1Cor. 4. 19.
'σόλυμα· πάλιν [21]δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, [d]τοῦ Θεοῦ Jam. 4. 13..15.
22 'θέλοντος.' καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου· καὶ κατ- Heb. 6. 3.
ελθὼν εἰς Καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν
23 ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρό-
νον τινὰ, ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν
χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθ-
ητάς.

[12] ∾ ἀνθυπάτου ὄντος. Comp. xix. 38. [14] + οὖν.
[15] ∾ ζητήματά. [15] + γὰρ. [17] = οἱ Ἕλληνες. [21] = Δεῖ
με . . . Ἱεροσόλυμα· [21] = δὲ.

a 1 Cor. 1. 12. [a]Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ 24
γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς
ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν 25
τοῦ Κυρίου· καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν
ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπ-
b ch. 19. 8. τισμα Ἰωάννου. [b]οὗτός τε ἤρξατο παῤῥησιάζεσθαι ἐν 26
τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ Πρίσ-
κιλλα, προςελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέ-
c 1 Cor. 3. 6. θεντο τὴν [26]τοῦ Θεοῦ ὁδόν. [c]βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθ- 27
εῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν
τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτὸν, ὃς παραγενόμενος
συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.
εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπι-
δεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

d ch. 18. 24. 1 Cor. 1. 12. XIX. [d]Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κορ- 1
ίνθῳ, Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς
e ch. 10. 44. Jno. 7. 39. Ἔφεσον. καὶ εὑρών τινας μαθητὰς, [e]εἶπε πρὸς αὐτούς· 2
'Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες;' οἱ δὲ [2]εἶπον
πρὸς αὐτόν· 'Ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκού-
'σαμεν.' εἶπέ τε [3]πρὸς αὐτούς· 'Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσ- 3
f ch. 1. 5; & 11. 16. 'θητε;' οἱ δὲ εἶπον· 'Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα.' [f]εἶπε 4
Mat. 3. 11. Mar. 1. 4, 8. δὲ Παῦλος· 'Ἰωάννης[4] ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας,
Lu. 3. 16. 'τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα
Jno. 1. 26. 'πιστεύσωσι· τοῦτ' ἔστιν, εἰς τὸν[4] Ἰησοῦν.' ἀκούσαντες 5
g ch. 6. 6; & 8. 17; & 10. 46; & 11. 15. δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. [g]καὶ 6
ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας ἦλθε τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτ-
ευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡςεὶ δεκαδύο. 7
Εἰςελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαῤῥησιάζετο, ἐπὶ
μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλ- 8
h 2 Tim. 1. 15. είας τοῦ Θεοῦ. [h]ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν, 9
κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς
ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγό-

[26] = τοῦ Θεοῦ. [2] = εἶπον. [3] = πρὸς αὐτούς.
[4] † μὲν, ins. in M. [4] † Χριστὸν, ins. in M.

10 μενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο
ἐπὶ ἔτη δύο, ὥςτε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν
ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου,[10] Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλ-
11 ληνας. [a] δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ [a] ch. 14. 3. Mar.16.20.
12 τῶν χειρῶν Παύλου· [b] ὥςτε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας Rom.15.18, 19.
[12]ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμι- [b] ch. 5. 15.
κίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε
13 πνεύματα τὰ πονηρὰ [12]ἐκπορεύεσθαι.[12] Ἐπεχείρησαν
δέ τινες [13]ἀπὸ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν
ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ
ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες· ‘[13]Ὁρκίζω ὑμᾶς
14 ‘τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει.’ ἦσαν δέ τινες
υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ οἱ τοῦτο ποιοῦντες.
15 ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε· ‘Τὸν Ἰησοῦν
‘γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες
16 ‘ἐστέ;’ καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ
ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, [16]καὶ [16]κατακυριεύσας [16]αὐτ-
ῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥςτε γυμνοὺς καὶ τετραυματισ-
17 μένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο
γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι
τὴν Ἔφεσον· καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ
18 ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. πολλοί τε
τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγ-
19 γέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περί-
εργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον
ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ
20 εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. [c] οὕτω κατὰ κράτος ὁ [c] ch. 6. 7; & 12. 24.
λόγος τοῦ Κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν. 1Cor.16.8,9.
21 [d] Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύμ- [d] ch. 18. 21. Rom.15.25.
ατι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι Gal. 2. 1.
εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι ‘Μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ [e] ch. 13. 5.
22 ‘δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.’ [e] ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Rom.16.23. 2Tim.4.20.

[10] † Ἰησοῦ, ins. in *M*. [12] ∾ ἀποφέρεσθαι. [12] ἐξέρχεσθαι, *M*. [12] † ἀπ' αὐτῶν, ins. in *M*. [13] ∾ καί. [13] ὁρκίζομεν, *M*. [16] = καί. [16] ∾ κατακυριεῦσαν. [16] ∾ ἀμφοτέρων

Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ
a 2 Cor. 1. 8. Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. [a]Ἐγέν- 23
ετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ
b ch. 16. 16. τῆς ὁδοῦ. [b]Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, 24
ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνί-
ταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην, οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς 25
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν· ‘Ἄνδρες, ἐπίστασθε,
Ps. 115. 4. Jer. 10. 3. ‘ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία [25]ἡμῶν ἐστι· [c]καὶ 26
‘θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν
‘πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν
‘ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν
‘γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ 27
‘μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης
‘θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε
‘καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ
‘Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.’ Ἀκούσαντες δὲ καὶ 28
γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον, λέγοντες· ‘Μεγάλη ἡ
d ch. 20. 4; & 27. 2. Col. 4. 10. ‘Ἄρτεμις Ἐφεσίων.’ [d]καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη [29]τῆς 29
συγχύσεως· ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συν-
αρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκ-
δήμους [29]Παύλου. τοῦ δὲ Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν 30
εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ 31
τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν
παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι 32
μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυ-
μένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθ-
e ch. 12. 17, & 13. 16, & 21. 40. εισαν. [e]ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον, 33
προβαλλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος
κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.
[34]ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ 34
πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων· ‘Μεγάλη ἡ Ἄρτε-
‘μις Ἐφεσίων.’ Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν 35
ὄχλον, φησίν· ‘Ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρ-
‘ωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον

[25] ∽ ὑμῶν. [29] + τῆς, M. [29] † τοῦ, ins. in M.
[34] ἐπιγνόντων, M.

'οὖσαν τῆς μεγάλης [35]'Αρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς;
36 'ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς
'κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετὲς πράτ-
37 'τειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλ-
38 'ους οὔτε βλασφημοῦντας [37]τὴν Θεὸν [37]ὑμῶν. εἰ μὲν
'οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρός
'τινα λόγον, [38]ἀγόραιοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν·
39 'ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητ-
40 'εῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ
'κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον,
'μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ [40]οὗ δυνησόμεθα ἀπο-
41 'δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης.' καὶ ταῦτα
εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

1 XX. [a]Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλε- [a] 1 Tim.i.3.
σάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξ-
2 ῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν Μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ
μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ,
3 ἦλθεν εἰς τὴν 'Ελλάδα· ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενο-
μένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν 'Ιουδαίων μέλλοντι
ἀνάγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑπο-
4 στρέφειν διὰ Μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς
'Ασίας Σώπατρος [4]Πύῤῥου Βεροιαῖος· Θεσσαλονικέων
δὲ, 'Αρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος, καὶ Γάϊος Δερβαῖος καὶ
5 Τιμόθεος· 'Ασιανοὶ δὲ, Τυχικὸς καὶ [4]Τρόφιμος· οὗτοι προ-
6 ελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι· ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν
μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων καὶ ἤλθο-
μεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε,
7 οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά. [b]'Εν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαβ- [b] ch.2.42,46.
βάτων συνηγμένων [7]ἡμῶν κλάσαι ἄρτον ὁ Παῦλος 1Cor.10 16. & 11.20.
διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον· παρέτεινέ
8 τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπάδες

[35] † θεᾶς, ins. in M. [37] τὴν Θεὰν, M. [37] ∾ ἡμῶν.
[38] ἀγοραῖοι, M. [40] ∾ οὗ οὐ δυνησόμεθα δοῦναι. [4] + Πύῤ-
ῥου, om. in M. [4] Τρόφιμος. οὗτοι, &c. M.
[7] τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι, M.

ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ, οὗ [8]ἦμεν συνηγμένοι. καθήμενος 9
δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, κατα-
φερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ
πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τρι-
a 1 Ki. 17. 21. 2 Ki. 4. 34. στέγου κάτω καὶ ἤρθη νεκρός. [a]καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος 10
ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε· ‘Μὴ θορυβ-
‘εῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.’ ἀναβὰς δὲ 11
καὶ κλάσας [11]ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ’ ἱκανόν τε ὁμιλ-
ήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα 12
ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. Ἡμεῖς δὲ προ- 13
ελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον,
ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτω γὰρ
ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συν- 14
έβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθο-
μεν εἰς Μιτυλήνην· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ 15
κατηντήσαμεν ἀντικρὺ Χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν
εἰς Σάμον· [15]καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ τῇ ἐχομένῃ
b ch. 21. 12 ἤλθομεν εἰς Μίλητον. [b] [16]κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος παρα- 16
πλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτρι-
βῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γὰρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, 17
τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.
Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλ- 18
c ch. 19. 10. έσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. [c]ὡς δὲ παρε-
γένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς· ‘Ὑμεῖς ἐπίστασθε,
‘ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ’ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς
‘μεθ’ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην δουλεύων τῷ 19
‘Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ [19]δακρύων καὶ
‘πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν
’Ιουδαίων· ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ 20
‘μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ’
d Mar. 1. 15. Lu. 24. 47. ‘οἴκους· [d]διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν 21
‘εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον
‘ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ, δεδεμένος ἐγὼ 22
‘τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ

8 ἦσαν, M. 11 ∾ τὸν ἄρτον. 15 ∾ τῇ δὲ ἐχομένῃ.
16 ∾ ἔκρινε, M. 19 † πολλῶν, ins. in M.

23 ‘ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ
‘ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί [23]μοι, λέγον, ὅτι
24 ‘ δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. [a]ἀλλ’ οὐδενὸς λόγον [a] ch. 21. 13. Gal. 1. 1.
‘ ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν [24]μου τιμίαν ἐμαυτῷ, Tit. 1. 8.
‘ ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου [24]μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν
‘ διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, δια-
‘ μαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.
25 ‘ καὶ νῦν ἰδοὺ, ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόςωπόν
‘ μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλ-
26 ‘ είαν [25]τοῦ Θεοῦ. [b]διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον [b] Ezek. 3. 17 21; & 33. 2. 9.
27 ‘ ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· [c]οὐ [c] Lu. 7. 30. 2 Cor. 4. 2
‘ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν Eph. 1. 11.
28 ‘ βουλὴν τοῦ Θεοῦ. [d]προςέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ [d] 1 Pet. 5. 2. 1 Tim. 3. 1,
‘ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπι- 2; & 4. 16. Philip. 1. 1.
‘ σκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ [28]Κυρίου, ἣν Eph. 1. 7. Col. 1. 14.
29 ‘ περιεποιήσατο διὰ τοῦ [28]αἵματος τοῦ ἰδίου. [e]ἐγὼ [29]γὰρ 1 Pet. 1. 19. Rev. 5. 9.
‘ οἶδα [29]τοῦτο, ὅτι εἰςελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου [e] 2 Pet. 2. 1.
‘ λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· Mat. 7. 15.
30 ‘ [f]καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες [f] ch. 1. 17. Mat. 20. 21.
‘ διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτ- 1 Jno. 2. 19.
31 ‘ ῶν. [g]διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα [g] ch. 19. 20.
‘ καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν [h] ch. 9. 31. Eph. 1. 18.
32 ‘ ἕνα ἕκαστον. [h]καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, [32]ἀδελφοὶ, [i] ch. 26. 18. Eph. 1. 18.
‘ τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ Heb. 11. 14 ..16.
‘ [32]ἐποικοδομῆσαι καὶ [i]δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς 1 Pet. 1. 34.
33 ‘ ἡγιασμένοις πᾶσιν. [k]ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ [k] 1 Sam. 12. 3.
34 ‘ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· [l]αὐτοὶ [34]γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεί- 1 Cor. 9. 12. 2 Cor. 11. 9; & 12. 13.
‘ αις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ’ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες [l] ch. 18. 3.
35 ‘ αὗται. [m]πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ 1 Cor. 4. 12. 1 Thess. 2. 9.
‘ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε 2 Thess. 3. 8. [m] 1 Cor. 9. 12.
‘ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· “ Μακ-
36 “ άριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν.” [n]Καὶ [n] ch. 21. 5.

[23] μοι, om. in *M.* [24] = μου. [24] = μετὰ χαρᾶς. [25] = τοῦ Θεοῦ. [28] ∾ Θεοῦ, *M.* The Alex. Paris and Cambridge MSS. read Κύριου; the Vatican and several others Θεοῦ. [28] ∾ ἰδίου αἵματος, *M.* [29] = γὰρ. [29] = τοῦτο. [32] + ἀδελφοὶ. [32] οἰκοδομῆσαι, *M.* [34] † δὲ, ins. in *M.*

ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς
προςηύξατο. ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων· καὶ 37
ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν
a ver. 25 αὐτὸν, ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, [a]ὅτι 38
οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόςωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προ-
έπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

XXI. Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας 1
ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν [1]Κῶ, τῇ
δὲ ἑξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα. καὶ εὑρ- 2
όντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθ-
ημεν. ἀναφανέντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες 3
αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν καὶ κατήχθημεν
εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν
b ver. 12; & 20. 23. γόμον. [b]καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτ- 4
οῦ ἡμέρας ἑπτά· οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύμ-
c ch. 20. 36. ατος μὴ ἀναβαίνειν εἰς [4]Ἱεροσόλυμα. [c]ὅτε δὲ ἐγένετο 5
ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προ-
πεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως
ἔξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
προςηυξάμεθα. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν 6
εἰς τὸ πλοῖον· ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς 7
δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς
Πτολεμαΐδα· καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν
d ch. 6. 5; & 8. 26, 40. ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. [d]τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες[8] 8
ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰςελθόντες εἰς τὸν οἶκον
e ch. 8. 26, 40. [e]Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, [8]ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείν-
f ch. 2. 17. Joel 2. 28. αμεν παρ' αὐτῷ. [f]τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι 9
τέσσαρες προφητεύουσαι. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας 10
g ch. 11. 28. πλείους, [g]κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης ὀνόμ-
h ver. 33; & 20. 23. ατι Ἄγαβος· [h]καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην 11
τοῦ Παύλου, δήσας [11]τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς
πόδας, εἶπε· ‘Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· “Τὸν
“ἄνδρα, οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερ-

[1] Κῶν, M. [4] Ἱερουσαλήμ, M. [8] † οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ins. in M. [8] † τοῦ, ins. in M. [11] ∽ ἑαυτοῦ.

"ουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας
12 "ἐθνῶν." ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς
'τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερου-
13 'σαλήμ.' [a]ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος· 'Τί ποιεῖτε κλαί- [a] ch. 20. 24.
'οντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ
'μόνον δεθῆναι ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ
'ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.'
14 [b]μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες· 'Τὸ [b] Mat. 6. 10. Lu. 11. 2. & 22.42.
15 'θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω.' Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας
ταύτας [15]ἀποσκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς [16]Ἱερου-
16 σαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας
σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνάσωνί τινι
Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.
17 Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως [17]ἐδέξ-
18 αντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. [c]τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος [c] ch. 15. 13. Gal. 1. 19.
σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον· πάντες τε παρεγένοντο οἱ
19 πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν
ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς δια-
20 κονίας αὐτοῦ. [d]οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν [20]Θεόν· [d] Rom.10.2. Gal. 1. 14.
εἰπόν τε αὐτῷ· 'Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν
'[20]Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων· καὶ πάντες ζηλωταὶ
21 'τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ σου, ὅτι
'ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωϋσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη
'[21]πάντας Ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ
22 'τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. [22]Τί οὖν ἐστι;
'πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γάρ, ὅτι
23 'ἐλήλυθας. [e]τοῦτο οὖν ποίησον, ὅ σοι λέγομεν· εἰσὶν [e] ch. 18. 18. Num.6.18.
24 'ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. τούτ-
'ους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον
'ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ [24]γνώσ-
'ονται πάντες, ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν,
25 'ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ

[15] ∾ ἐπισκευασάμενοι. [16] ∾ Ἱεροσόλυμα. [17] ∾ ἀπε-δέξαντο. [20] Κύριον, M. [20] ∾ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις. [21] + πάντας. [22] ∾ Πάντως ἀκούσονται ὅτι ἐλήλυθας. [24] γνῶσι, M.

'τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίν-
'αντες [25]μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσ-
'εσθαι αὐτοὺς τό,τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα [25]καὶ
a ch. 24. 18. Num. 6. 13 .21. 'πνικτὸν καὶ πορνείαν.' [a]Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν 26
τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς
εἰςῄει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν
ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προςηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς
ἑκάστου αὐτῶν ἡ προςφορά.

Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ 27
τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συν-
έχεον πάντα τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς
χεῖρας, κράζοντες· 'Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός 28
'ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ
'τοῦ τόπου τούτου πάντας [28]πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε
'καὶ Ἕλληνας εἰςήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνωκε τὸν
b ch. 20. 4. 2Tim.4.20. 'ἅγιον τόπον τοῦτον.' ([b]ἦσαν γὰρ προεωρακότες Τρόφι- 29
μον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον
c ch. 26. 21. ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰςήγαγεν ὁ Παῦλος.) [c]ἐκινήθη τε ἡ 30
πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβό-
μενοι τοῦ Παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ· καὶ
εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀπο- 31
κτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη 32
συγκέχυται Ἱερουσαλήμ· ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατι-
ώτας καὶ ἑκατοντάρχους κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ
ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο
d ver. 11. τύπτοντες τὸν Παῦλον. [d]τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπε- 33
λάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ
ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι 34
δὲ ἄλλο τι [34]ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι
τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς
τὴν παρεμβολήν. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, 35
συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν
e ch. 22. 22. Lu. 23. 18. Jno. 19. 15 βίαν τοῦ ὄχλου· [e]ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, 36
[36]κράζον· 'Αἶρε αὐτόν.' μέλλων τε εἰςάγεσθαι εἰς τὴν 37

[25] = μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μή. [25] + καὶ πνικτόν. [28] ∾ πανταχῇ. [34] ∾ ἐπεφώνουν. [36] ∾ κράζοντες.

παρεμβολὴν ὁ Παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ· ‘Εἰ ἔξεστί
‘μοι εἰπεῖν [37]τι πρός σε;’ ὁ δὲ ἔφη· ‘‘Ἑλληνιστὶ γινώσκ-
38 ‘εις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν
‘ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον
39 ‘τοὺς τετρακιςχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;’ [a]εἶπε δὲ ὁ [a] ch. 9. 11, 30; & 22.3.
Παῦλος· ‘Ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰουδαῖος Ταρσεύς,
‘τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ
40 ‘σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.’ [b]ἐπι- [b] ch. 12. 17; & 13. 16; & 19. 33.
τρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβα-
θμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ· πολλῆς δὲ σιγῆς γενο-
μένης προςεφώνησε τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων·

1 XXII. ‘Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου
2 ‘τῆς πρὸς ὑμᾶς [1]νυνὶ ἀπολογίας.’ ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ
Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προςεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον
3 ἡσυχίαν. καί φησιν· ‘[c]Ἐγὼ [3]μέν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, [c] ch. 5. 34; & 9. 11; & 21. 39. 2 Cor. 11. 22. Gal. 1. 14.
‘γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος
‘δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ
‘πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου,
‘ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε
4 ‘σήμερον· [d]ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, [d] ch. 8. 3; & 9. 1; & 26. 9. 1 Cor. 15. 9. Gal. 1. 13. 1 Tim. 1. 13.
‘δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ
5 ‘γυναῖκας, [e]ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι καὶ πᾶν
‘τὸ πρεσβυτέριον· παρ’ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος [e] ch. 9. 2; & 26. 12.
‘[5]πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων
‘καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλὴμ ἵνα
6 ‘τιμωρηθῶσιν. [f]ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζ- [f] ch. 9. 3; & 26. 12. 1 Cor. 15. 8. 2 Cor. 12. 2.
‘οντι τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ
7 ‘οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ· [g]ἔπεσόν [g] ch. 26. 14, 15.
‘τε εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι·
8 ‘‘Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;’’ ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην·
‘‘Τίς εἶ, Κύριε;’’ εἶπέ τε πρός με· ‘‘Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ
9 ‘‘Ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις.’’ [h]οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ [h] ch. 9. 7. Dan. 10. 7.
‘μὲν φῶς ἐθεάσαντο, [9]καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο· τὴν δὲ

[37] + τι. [1] νῦν, *M.* [3] = μὲν. [5] ,πρὸς τοὺς ἀδελ-
φοὺς εἰς, &c. [9] = καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο.

‘ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. εἶπον δέ· 10
“ Τί ποιήσω, Κύριε;” ὁ δὲ Κύριος εἶπε πρός με· “ ’Ανα-
“ στὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν· κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ
“ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.” ὡς δὲ οὐκ ἐνέ- 11
‘ βλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγού-
‘ μενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν.
a ch. 9. 17. ‘ [a]’Ανανίας δέ τις, ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρ- 12
‘ ούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ’Ιουδαίων, ἐλθὼν 13
‘ πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι· “ Σαοὺλ ἀδελφέ, ἀνά-
“ βλεψον.” κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ὁ 14
b ch. 3. 14; & 7. 52; & 26. 16. 1 Jno. 2. 1. ‘ δὲ εἶπεν· “ [b]’Ο Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό
“ σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ
“ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς 15
“ αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἑώρακας καὶ ἤκου-
c Mat. 3. 11. “ σας. [c]καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ 16
“ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα
d ch. 9. 26. “ [16]αὐτοῦ.” [d]’Εγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ’Ιερου- 17
‘ σαλήμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με
‘ ἐν ἐκστάσει καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι· “ Σπεῦσον 18
“ καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ’Ιερουσαλήμ· διότι οὐ παραδέξ-
e ver. 4. “ ονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.” [e]κἀγὼ εἶπον· 19
“ Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται, ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ
“ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ· 20
f ch. 7. 58; & 8. 1. “ [f]καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα [20]Στεφάνου τοῦ μάρτυρός
“ σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν [20] καὶ
“ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.” καὶ 21
g ch. 9. 15; & 13. 2. Gal. 1. 15; & 2. 8. Eph. 3. 8. 1 Tim. 2. 7. 2 Tim. 1. 11. ‘ εἶπε πρός με· “ Πορεύου, [g]ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξ-
“ αποστελῶ σε . . . ”
[h]"Ηκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν 22
τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες· ‘ Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοι-
h ch. 21. 36. ‘ οὗτον· οὐ γὰρ [22]καθῆκεν αὐτὸν ζῆν.’ κραυγαζόντων δὲ 23
αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλ-
λόντων εἰς τὸν [23]ἀέρα, ἐκέλευσεν ὁ χιλίαρχος [24]εἰςάγεσθαι 24

[16] τοῦ Κυρίου, *M.* [20] + Στεφάνου. [20] † τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, ins. in *M.* [22] καθῆκον, *M.* [23] ∾ οὐρανόν. [24] ἄγεσθαι, *M.*

αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι
αὐτόν· ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.
25 [a]ὡς δὲ [25]προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν [a] ch. 16.
ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος· 'Εἰ ἄνθρωπον 'Ρωμ-
26 'αῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;' ἀκούσας
δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλε,
λέγων· '[26]Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος
27 ''Ρωμαῖός ἐστι.' προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ·
28 'Λέγε μοι, [27]σὺ 'Ρωμαῖος εἶ;' ὁ δὲ ἔφη· 'Ναί.' ἀπε-
κρίθη τε ὁ χιλίαρχος· ''Εγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν
'πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην.' ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· ''Εγὼ
29 'δὲ καὶ γεγέννημαι.' εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ
οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβ-
ήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι 'Ρωμαῖός ἐστι καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν
δεδεκώς.
30 Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ τί
κατηγορεῖται [30]παρὰ τῶν 'Ιουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν [30] καὶ
ἐκέλευσεν [30]συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ [30]πᾶν τὸ συν-
έδριον·[30] καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

1 XXIII. [b]'Ατενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ, εἶπεν [b] ch. 24. 16. 2 Tim. 1. 3.
''Ανδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτ-
2 'ευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας...' [c]ὁ δὲ [c] Jer. 20. 2.
ἀρχιερεὺς 'Ανανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτ-
3 ειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε·
'Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε· [d]καὶ σὺ [d] Lev. 19. 35. Deut. 17. 4,
'κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύ- 9; & 25. 1, 2.
4 'εις με τύπτεσθαι;' οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον· 'Τὸν
5 'ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς;' ἔφη τε ὁ Παῦλος· 'Οὐκ
'ᾔδειν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς· γέγραπται γάρ·
6 "[e]'Αρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς." [f]Γνοὺς δὲ [e] Ex. 22. 28. [f] ch. 24. 15, 21;
ὁ Παῦλος, ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ Σαδδουκαίων, τὸ δὲ & 26. 5, 6.
ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ· ''Ανδρες Phil. 3. 5

[25] προέτεινεν, *M.* [26] † ὅρα, ins. in *M.* [27] † εἰ, ins. in *M.*
[30] ϛ ὑπὸ. [30] † ἀπὸ τῶν δεσμῶν, ins. in *M.* [30] ἐλθεῖν, *M.*
[30] ὅλον, *M.* [30] † αὐτῶν, ins. in *M.*

'ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς [6]Φαρισαίου· περὶ
'ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.' τοῦτο 7
δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ
a Mat. 22. 23. Mar. 12. 18. τῶν Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. [a]Σαδδουκαῖοι 8
Lu. 20. 27. μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε
b ch. 5. 39; & πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. [b]ἐγένετο 9
25. 25; & 26. 31. δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες [9]οἱ γραμματεῖς τοῦ
μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες· 'Οὐδὲν
'κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα
'ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος.[9]..' πολλῆς δὲ γενομένης 10
στάσεως [10]εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ
Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβὰν
ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρ-
εμβολήν.

c ch. 18. 9. [c]Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ Κύριος εἶπε· 11
'Θάρσει·[11] ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ,
d ver. 20. 30. Mat 26. 74 'οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.' [d]Γενομένης δὲ 12
ἡμέρας ποιήσαντες [12]συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀνεθεμά-
τισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ
ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον· ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα 13
οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν [13]πεποιηκότες· οἵτινες προς- 14
ελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον·
'Ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι
'ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. νῦν οὖν ὑμεῖς 15
'ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως [15]αὐτ-
'ὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν
'ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι
'αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.' Ἀκούσας δὲ 16
ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου [16]τὴν ἐνέδραν, παραγενό-
μενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγειλε τῷ
Παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκα- 17

[6] ∾ Φαρισαίων· [9] ∾ τινες τῶν γραμματέων τοῦ μ. τ. Φαρισαίων. [9] † μὴ θεομαχῶμεν, ins. in *M.* [10] ∾ φοβηθείς. [11] † Παῦλε, ins. in *M.* [12] τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφήν, *M.* [13] ∾ ποιησάμενοι. [15] † αὔριον, ins. in *M.* [16] ∾ τὸ ἔνεδρον.

τοντάρχων, ἔφη· 'Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς
18 'τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.' ὁ μὲν
οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον καί
φησιν· 'Ὁ δέσμιος Παῦλος προςκαλεσάμενός με ἠρώτησε
19 'τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλ-
'ῆσαί σοι.' ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλί-
αρχος καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο· 'Τί
20 'ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;' [a]εἶπε δὲ, ὅτι 'Οἱ a ver. 12.
'Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον εἰς
'τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὡς μέλλοντές τι
21 'ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
'πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες
'πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς
'μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ
'νῦν ἕτοιμοί εἰσι προςδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.'
22 ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας
23 μηδενὶ ἐκλαλῆσαι 'ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.' Καὶ
προςκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν·
'Ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν
'ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβ-
24 'ους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς, κτήνη τε
'παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι
25 'πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα·' γράψας ἐπιστολὴν περι-
26 έχουσαν τὸν τύπον τοῦτον, 'Κλαύδιος Λυσίας τῷ
27 'κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν. [b]Τὸν ἄνδρα τοῦτον b ch. 21. 33.
'συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρ-
'εῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλ-
28 'όμην [27]αὐτὸν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος
'δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγ-
29 'αγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν· ὃν εὗρον ἐγκαλ-
'ούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ
30 'ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης
'δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν
'Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς
'κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. [30]Ἔρρωσο.'

[27] + αὐτόν. [30] + Ἔρρωσο.

'ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς [6]Φαρισαίου· περὶ
'ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.' τοῦτο 7
δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ
a Mat. 22. 23. Mar. 12. 18. Lu. 20. 27. τῶν Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. [a]Σαδδουκαῖοι 8
μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε
b ch. 5. 39; & 25. 25; & 26. 31. πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. [b]ἐγένετο 9
δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες [9]οἱ γραμματεῖς τοῦ
μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες· 'Οὐδὲν
'κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα
'ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος.[9]..' πολλῆς δὲ γενομένης 10
στάσεως [10]εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ
Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβὰν
ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρ-
εμβολήν.

c ch. 18. 9. [c]Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ Κύριος εἶπε· 11
'Θάρσει·[11] ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ,
d ver. 20. 30. Mat 26.74 'οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.' [d]Γενομένης δὲ 12
ἡμέρας ποιήσαντες [12]συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀνεθεμά-
τισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ
ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον· ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα 13
οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν [13]πεποιηκότες· οἵτινες προς- 14
ελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον·
''Αναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι
'ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. νῦν οὖν ὑμεῖς 15
'ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως [15]αὐτ-
'ὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν
'ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι
'αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.' Ἀκούσας δὲ 16
ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου [16]τὴν ἐνέδραν, παραγενό-
μενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγειλε τῷ
Παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκα- 17

[6] ∾ Φαρισαίων· [9] ∾ τινες τῶν γραμματέων τοῦ μ. τ. Φαρισαίων. [9] † μὴ θεομαχῶμεν, ins. in *M.* [10] ∾ φοβηθείς. [11] † Παῦλε, ins. in *M.* [12] τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφήν, *M.* [13] ∾ ποιησάμενοι. [15] † αὔριον, ins. in *M.* [16] ∾ τὸ ἔνεδρον.

τοντάρχων, ἔφη· ‘Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς
18 ‘τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.’ ὁ μὲν
οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον καί
φησιν· ‘Ὁ δέσμιος Παῦλος προςκαλεσάμενός με ἠρώτησε
19 ‘τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλ-
‘ῆσαί σοι.’ ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλί-
αρχος καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο· ‘Τί
20 ‘ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;’ [a]εἶπε δὲ, ὅτι ‘Οἱ a ver. 12.
‘Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον εἰς
‘τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὡς μέλλοντές τι
21 ‘ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
‘πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες
‘πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς
‘μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ
‘νῦν ἕτοιμοί εἰσι προςδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.’
22 ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας
23 μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ‘ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.’ Καὶ
προςκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν·
‘Ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν
‘ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβ-
24 ‘ους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε
‘παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι
25 ‘πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα·’ γράψας ἐπιστολὴν περι-
26 ἔχουσαν τὸν τύπον τοῦτον, ‘Κλαύδιος Λυσίας τῷ
27 ‘κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν. [b]Τὸν ἄνδρα τοῦτον b ch. 21. 33.
‘συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρ-
‘εῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλ-
28 ‘όμην [27]αὐτὸν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος
‘δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγ-
29 ‘αγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν· ὃν εὗρον ἐγκαλ-
‘ούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ
30 ‘ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης
‘δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν
‘Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς
‘κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. [30]Ἔρρωσο.’

[27] + αὐτὸν. [30] + Ἔρρωσο.

Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτ- 31
οῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς
εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς 32
ἱππεῖς [32] πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν
παρεμβολήν. οἵτινες εἰςελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν 33
καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν
καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ, [34] καὶ ἐπερωτήσας 34
ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας·
'Διακούσομαί σου,' ἔφη, 'ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου 35
'παραγένωνται.' ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ
τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

a ch. 23. 2. XXIV. [a] Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς 1
Ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος Τερτύλλου
τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου.
κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος, 2
λέγων· 'Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ [3] κατ- 3
'ορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς
'[3] προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτ-
'ιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ 4
'πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συν-
'τόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον 5
'λοιμὸν καὶ κινοῦντα [5] στάσιν πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς
'κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζ-
b ch. 21. 28. 'ωραίων αἱρέσεως, [b] ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, 6
'ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν [6] καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον
'ἠθελήσαμεν κρίνειν. παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλίαρχος 7
'[7] μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε, κελ- 8
'εύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ· παρ' οὗ
'δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπι-
'γνῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.' [9] συνεπέθεντο 9
δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

[32] ∾ ἀπέρχεσθαι. [34] † ὁ ἡγεμὼν, ins. in M. [3] ∾ δι-
ορθωμάτων. [3] προνοίας πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, ἀπο-
δεχόμεθα, &c. M. [5] ∾ στάσεις. [6, 7, 8] = καὶ κατὰ ...
ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ. [9] Συνέθεντο, M.

10 'Απεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος
λέγειν· 'Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει
'τούτῳ ἐπιστάμενος, [10] εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ
11 'ἀπολογοῦμαι· δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ πλείους
'εἰσί μοι ἡμέραι [11] δεκαδύο ἀφ' ἧς ἀνέβην προςκυνήσων
12 'ἐν Ἱερουσαλήμ· [a] καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός [a] ch. 25. 8; & 28.17.
'τινα διαλεγόμενον ἢ [12] ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου
13 'οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν· οὔτε
'παραστῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.
14 'ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν
'αἵρεσιν οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ Θεῷ, πιστεύων πᾶσι
'τοῖς κατὰ τὸν νόμον [14] καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γε-
15 'γραμμένοις, [b] ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν Θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ [b] Dan. 12. 2. Jno.5.28,29.
'οὗτοι προςδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι [15] νεκ-
16 'ρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων. [c] ἐν τούτῳ [16] δὲ αὐτὸς [c] ch. 23. 1.
'ἀσκῶ, ἀπρόςκοπον συνείδησιν [16] ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν
17 'καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός. [d] δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων [d] ch. 11. 29. Gal. 2. 10. Rom.15.25, 26.
'παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου
18 'καὶ προςφοράς. [e] ἐν [18] οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ [e] ch. 21. 26 .28
19 'ἱερῷ οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ [18] θορύβου. τινὲς δὲ
'ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς [19] ἔδει ἐπὶ σοῦ παρ-
20 'εἶναι καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρός με, ἢ αὐτοὶ
'οὗτοι εἰπάτωσαν [20] τί εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος
21 'μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, [f] ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς [f] ch. 23. 6; & 28.20.
'ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι Περὶ ἀναστάσεως
22 "'νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν." [22] Ἀνεβάλ-
ετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ
τῆς ὁδοῦ, εἰπών· 'Ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ,
23 'διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς.' [g] διαταξάμενός [23] τε τῷ [g] ch. 27. 3; & 28.16.
ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι [23] αὐτὸν, ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ

[10] ∾ εὐθύμως. [11] † ἤ, ins. in *M.* [12] ∾ ἐπίστασιν. [14] *καὶ ἐν τοῖς προφήταις, M.* [15] = νεκρῶν. [16] ∾ καί. [16] ∾ ἔχων. [18] ∾ αἷς. [18] *θορύβου, τινὲς ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, M.* [19] ∾ δεῖ. [20] † εἰ, ins. in *M.* [22] ∾ *ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ, ἀνεβάλετο αὐτούς, M.* [23] = τε. [23] *τὸν Παῦλον, M.*

μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν [22]*ἢ προσ-*
έρχεσθαι αὐτῷ.

Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν 24
Δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ,[24] οὔσῃ Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο
τὸν Παῦλον καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν
a Tit. 2. 11, 12. πίστεως. [a]διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ 25
ἐγκρατείας καὶ τοῦ [25]κρίματος τοῦ μέλλοντος,[25] ἔμφοβος
γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη· 'Τὸ νῦν ἔχον πορεύου·
'καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε.' ἅμα [26]καὶ 26
ἐλπίζων, ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου,
[26]ὅπως λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπό-
b ch. 25. 14. μενος ὡμίλει αὐτῷ. [b]Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διά- 27
δοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον· θέλων τε χάριτας κατα-
θέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δε-
δεμένον.

XXV. Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ μετὰ τρεῖς 1
ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας. ἐνεφάν- 2
ισαν δὲ αὐτῷ [2]ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων
κατὰ τοῦ Παύλου καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, αἰτούμενοι 3
χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερου-
σαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.
ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη, 'τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον [4]ἐν 4
'Καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ 5
'οὖν ἐν ὑμῖν, φησὶ, δυνατοὶ συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν
'ἐν τῷ ἀνδρὶ,[5] κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.' Διατρίψας δὲ 6
ἐν αὐτοῖς ἡμέρας [6]οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα, καταβὰς εἰς
Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλ-
ευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, 7
περιέστησαν [7]οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδ-
αῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα [7]αἰτιώματα φέροντες [7]κατὰ τοῦ

[23] = ἢ προσέρχεσθαι. [24] † αὐτοῦ, others ἰδίᾳ, ins. in *M.*
[25] ∾ μέλλοντος κρίματος. [25] † ἔσεσθαι, ins. in *M.* [26] = δέ.
[26] = ὅπως λύσῃ αὐτόν. [2] ∾ οἱ ἀρχιερεῖς. [4] ∾ εἰς Και-
σάρειαν. [5] † τούτῳ, ins. in *M.* [6] πλείους ἢ δέκα, *M.*
[7] ∾ αὐτὸν. [7] αἰτιάματα, *M.* [7] = κατὰ τοῦ Παύλου.

Παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι, [a] ἀπολογουμένου αὐτοῦ, a ch. 24. 12. & 28. 17.
8 ὅτι ‘ Οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν
9 ‘ οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἥμαρτον.’ ὁ Φῆστος δὲ τοῖς Ἰουδ-
αίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ
εἶπε· ‘ Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων
10 ‘ κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;’ εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· ‘ Ἐπὶ τοῦ βήμ-
‘ ατος Καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδ-
‘ αίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.
11 ‘ [b] εἰ μὲν [11] γὰρ ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ b ch. 18. 14
‘ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι
‘ κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι.
12 ‘ Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.’ τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας
μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη· ‘ Καίσαρα ἐπικέκλησαι·
‘ ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.’
13 Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλ-
εὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν ἀσπασόμενοι
14 τὸν Φῆστον. [c] ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ c ch. 24. 27.
Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων·
15 ‘ Ἀνήρ τις ἐστὶ καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος,
‘ περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ
‘ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων αἰτούμενοι
16 ‘ κατ' αὐτοῦ [15] δίκην. πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν
‘ ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί [16] τινα ἄνθρωπον, [16] πρὶν ἢ ὁ
‘ κατηγορούμενος κατὰ πρόςωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους,
‘ τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.
17 ‘ συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν
‘ ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλ-
18 ‘ ευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα· περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατ-
‘ ήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν [18] ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ· [18]
19 ‘ ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον
‘ πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος ὃν
20 ‘ ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν
‘ περὶ [20] τούτου ζήτησιν ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι

[11] ∽ οὖν. [15] ∽ καταδίκην. [16] ∽ τινι. [16] † εἰς ἀπώλειαν, ins. in M. [18] ∽ ἔφερον. [18] Some read ∽ πονηρὰν or πονηρῶν. [20] ∽ τούτων.

‘ εἰς Ἱερουσαλὴμ κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ
‘ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ 21
‘ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ
‘ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα.’ Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν 22
Φῆστον ἔφη· ‘ Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου
‘ ἀκοῦσαι.’ ὁ δέ· ‘ Αὔριον,’ φησὶν, ‘ ἀκούσῃ αὐτοῦ.’

Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς 23
Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ εἰςελθόντων εἰς
τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς
κατ’ ἐξοχὴν [23] οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ
Φήστου, ἤχθη ὁ Παῦλος. καί φησιν ὁ Φῆστος· ‘ Ἀγρίπ- 24
‘ πα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες,
‘ θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων
‘ ἐνέτυχόν μοι ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες
a ch. 23. 9; & 26. 31. ‘ μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. [a] ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος 25
‘ μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ
‘ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν ἔκρινα πέμπειν
‘ [25] αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ Κυρίῳ οὐκ 26
‘ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ’ ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ
‘ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενο-
‘ μένης σχῶ τι [26] γράψαι. ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμπ- 27
‘ οντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ’ αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.’

XXVI. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· ‘ Ἐπι- 1
‘ τρέπεταί σοι [1] ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν.’ τότε ὁ Παῦλος
ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα· ‘ Περὶ πάντων ὧν 2
‘ ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἥγημαι
‘ ἐμαυτὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογ-
‘ εῖσθαι, μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ 3
‘ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί [3] σου
‘ μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου 4
‘ τὴν ἐκ νεότητος τὴν ἀπ’ ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει
b ch. 23. 6. Phil. 3. 5. ‘ μου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, [b] προ- 5
‘ γινώσκοντές με ἄνωθεν, (ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν,) ὅτι

[23] = οὖσι. [25] = αὐτόν. [26] ∽ γράψω. [1] ∽ περὶ.
[3] = σου.

‘ κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας
6 ‘ ἔζησα Φαρισαῖος. [a] καὶ νῦν ἐπ’ ἐλπίδι τῆς [6] πρὸς τοὺς
‘ πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἕστηκα
7 ‘ κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ
‘ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ
‘ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ [7] Ἀγρίππα, ὑπὸ [7] Ἰουδ-
8 ‘ αίων. τί; ἄπιστον κρίνεται παρ’ ὑμῖν, εἰ ὁ Θεὸς
9 ‘ νεκροὺς ἐγείρει; [b] Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ
‘ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία
10 ‘ πρᾶξαι. [c] ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς
‘ [10] τῶν ἁγίων ἐγὼ [10] ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ
‘ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτ-
11 ‘ ῶν κατήνεγκα ψῆφον, καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς
‘ πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν·
‘ περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς
12 ‘ τὰς ἔξω πόλεις. [d] Ἐν οἷς [12] καὶ πορευόμενος εἰς τὴν
‘ Δαμασκὸν μετ’ ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς [12] τῆς παρὰ τῶν
13 ‘ ἀρχιερέων, [e] ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασι-
‘ λεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περι-
14 ‘ λάμψαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάν-
‘ των δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα [14] φωνὴν
‘ λαλοῦσαν πρός με καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ
“ Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα
15 “ λακτίζειν.” ἐγὼ δὲ εἶπον· “ Τίς εἶ, Κύριε;” ὁ δὲ
16 ‘ εἶπεν· “ Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνά-
“ στηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ
“ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα
17 “ ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ
“ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς [17] ἐγώ σε ἀποστέλλω
18 “ [f] ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότ-
“ ους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεὸν,
“ τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν

a ch. 24. 15, 21. Gen. 3. 15; & 22. 18; & 26. 4; & 49. 10. Deut. 18. 15. 2 Sa. 7. 12. Ps. 132. 11. Isa. 4. 2; & 7. 14; & 9. 6; & 40. 10. Jer. 23. 5; & 33. 14. Ezek. 34. 23; & 37. 24. Dan. 9. 24. Mic. 7. 20.
b ch. 8. 3; & 9. 1; & 22. 4. 1 Cor. 15. 9. Gal. 1. 13. 1 Tim. 1. 13.
c ch. 8. 3.
d ch. 9. 2; & 22. 6.
e ch. 9. 3.
f Isa. 35. 5; & 42. 7; & 60. 1. Lu. 4. 18. Eph. 1. 18. Col. 1. 13. 1 Pet. 2. 25. 1 Jno. 3. 8.

[6] ∾ εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγελίας. [7] = Ἀγρίππα. [7] † τῶν, ins. in *M.* [10] ∾ τε τῶν. [10] + ἐν, *M.* [12] = καί. [12] + τῆς παρά. [14] ∾ φωνὴν λαλοῦσαν πρός με τῇ Ἑβ. &c. [17] ∾ νῦν, *M.*

"τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ." Ὅθεν, βασιλεῦ 19
'Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ·
a ch.9.20,28; & 13.14; & 22. 17. 21. Mat. 3. 8. 'ᵃἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς 20
'πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν
'ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν,
b ch. 21. 30. 'ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ᵇἕνεκα τούτων 21
'με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο δια-
'χειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ 22
'ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ
'τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται
'ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ Μωϋσῆς, εἰ παθητὸς 23
c ver. 18. 1Cor.15.20. Col. 1. 18. 'ὁ Χριστὸς, ᶜεἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει
'καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.' Ταῦτα δὲ αὐτοῦ 24
ἀπολογουμένου ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη· 'Μαίνῃ,
'Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.'
ὁ δέ, 'Οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας 25
d Jno. 18. 20. 'καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ᵈἐπίσταται 26
'γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παῤῥησιαζ-
'όμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθ-
'ομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.
'πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι 27
'πιστεύεις.' ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον [28]ἔφη· 28
e 1Cor. 7. 7. 'Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.' ᵉὁ δὲ 29
Παῦλος [29]εἶπεν· 'Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ
'καὶ ἐν [29]πολλῷ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς
'ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος
'κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.'

[30]Ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥ τε Βερνίκη, 30
f ch. 23. 9; & 25. 25. καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς· ᶠκαὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν 31
πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι 'Οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ
'δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.' Ἀγρίππας δὲ τῷ 32
Φήστῳ ἔφη· 'Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος,
g ch. 25. 11, 12. 'ᵍεἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.'

h ch. 25. 12. XXVII. ʰὩς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν 1

[28] = ἔφη. [29] = εἶπεν. [29] ∾ μεγάλῳ. [30] ∾ Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ, M.

Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρους
δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι Ἰουλίῳ σπείρης Σεβ-
2 αστῆς. [a]ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, [2]μέλλοντες [a] ch. 19. 29; & 20. 4.
πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος Col. 4. 10.
3 σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. [b]τῇ 2Cor.11.25. [b] ch. 24. 23; & 28. 16.
τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ
Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς
4 φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχ-
θέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους
5 εἶναι ἐναντίους. τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν
καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς Μύρα
6 τῆς Λυκίας. Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον Ἀλεξ-
ανδρῖνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς
7 αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις
γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προςεῶντος ἡμᾶς τοῦ
ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην·
8 μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ
καλούμενον Καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις Λασαία.
9 [c]ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπι- [c] Lev. 23. 27—30.
σφαλοῦς τοῦ πλοὸς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρ-
10 εληλυθέναι, παρῄνει ὁ Παῦλος λέγων αὐτοῖς· "Ἄνδρες,
'θεωρῶ, ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον
'τοῦ [10]φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν
11 'ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.' ὁ δὲ [11]ἑκατοντάρχης
τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον ἢ
12 τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ
λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους
ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο
καταντήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι λιμένα τῆς
13 Κρήτης βλέποντα κατὰ Λίβα καὶ κατὰ Χῶρον. ὑπο-
πνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατη-
κέναι, ἄραντες [13]ἆσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην.
14 μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ
15 καλούμενος [14]Εὐρυκλύδων. συναρπασθέντος δὲ τοῦ

[2] ℭ𝔖 μέλλοντι. [10] φόρτου, M. [11] ἑκατόνταρχος, M.
[13] Ἄσσον. [14] Εὐροκλύδων, M.

πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπι-
δόντες ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλού- 16
μενον Κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι
τῆς σκάφης, ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζων- 17
νύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκ-
πέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέροντο. σφοδ- 18
ρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.
καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου [19] ἔῤῥιψαν. 19
μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας 20
ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν
περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. Πολλῆς δὲ 21
ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ
αὐτῶν, εἶπεν· ‘Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι
‘ μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν
‘ ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς 22
‘ εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν,
‘ πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ 23
‘ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, οὗ εἰμὶ, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων· “ Μὴ 24
“ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ ἰδοὺ,
“ κεχάρισταί σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ
“ σοῦ.” διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ 25
a ch. 28. 1. ‘ ὅτι οὕτως ἔσται καθ᾽ ὃν τρόπον λελάληταί μοι. [a] εἰς 26
‘ νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.’ Ὡς δὲ τεσσαρεςκαι- 27
δεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ,
κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προςάγειν
τινὰ αὐτοῖς χώραν, καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· 28
βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν βολίσαντες εὗρον
ὀργυιὰς δεκαπέντε· φοβούμενοί τε, [29] μήπως [29] εἰς τραχεῖς 29
τόπους [29] ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσ-
σαρας ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητ- 30
ούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν
σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελ-
λόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατον- 31
τάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις· ‘Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν

[19] ∾ ἐῤῥίψαμεν, M. [29] ∾ μήπου. [29] ∾ κατά.
[29] ἐκπέσωσιν.

32 ' ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.' τότε οἱ
στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης καὶ εἴασαν
33 αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι,
παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγ-
ων· ' Τεσσαρεςκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προςδοκῶντες
34 ' ἄσιτοι διατελεῖτε μηδὲν προςλαβόμενοι. [a]διὸ παρα- a Mat. 10. 30. Lu. 12. 7; & 21. 18.
' καλῶ ὑμᾶς [34]μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς
' ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ
35 ' τῆς κεφαλῆς [34]ἀπολεῖται.' [b]εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν b 1Sam. 9. 13. Jno. 6. 11. 1 Tim. 4. 3.
ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας
36 ἤρξατο ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ
37 προςελάβοντο τροφῆς. [c]ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι c ch. 2. 41; & 7. 14. Rom. 13. 1. 1 Pet. 3. 20.
38 ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς
ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν
39 θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγί-
νωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς
ὃν [39]ἐβουλεύσαντο, εἰ [39]δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.
40 καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα
ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες
τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
41 [d]περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν d 2Cor. 11. 25.
ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρώρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ
42 πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. Τῶν δὲ
στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείν-
43 ωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας [42]διαφύγῃ. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος
βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ
βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν
44 ἀποῤῥίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι· καὶ τοὺς
λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ
τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ
τὴν γῆν.

1 XXVIII. [e]Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι e ch. 27. 26.
2 Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. [f]οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ f Rom. 1. 14. 1Cor. 14. 11. Col. 3. 11.

[34] προςλαβεῖν, M. [34] πεσεῖται, M. [39] ∾ ἐβουλεύοντο. [39] ∾ δυνατόν. [42] διαφύγοι, M.

τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἀνάψαντες γὰρ
πυρὰν προςελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν
ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψύχος. Συστρέψαντος δὲ τοῦ 3
Παύλου φρυγάνων [2] πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν
πυράν, ἔχιδνα [3] ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς
χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ 4
θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·
'Πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα
a Mar. 16. 18. Lu. 10. 19. 'ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.' [a] ὁ μὲν οὖν 5
ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν κακόν·
b ch. 14. 11. [b] οἱ δὲ προςεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ κατα- 6
πίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προςδοκώντ-
ων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον,
μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. Ἐν δὲ τοῖς 7
περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς
νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς
c Jam. 5. 14, 15. ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. [c] ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα 8
τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυςεντερίᾳ συνεχόμενον κατα-
κεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰςελθὼν καὶ προςευξάμενος,
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενο- 9
μένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προς-
ήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο· οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμ- 10
ησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμ- 11
ακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ Διοςκούρ-
οις. καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας 12
τρεῖς· ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον· καὶ 13
μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθο-
μεν εἰς Ποτιόλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν 14
ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ οὕτως εἰς τὴν
Ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ 15
περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου
φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχαρ-
ιστήσας τῷ Θεῷ, ἔλαβε θάρσος.

[2] ∾ τι πλῆθος. [3] ∾ ἀπὸ τῆς θέρμης διεξελθοῦσα καθήψατο.

16 [a]Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς [16]Ῥώμην ἑκατόνταρχος παρ- a ch. 24. 23; & 27. 3.
έδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ Παύλῳ
ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν
17 στρατιώτῃ. [b]Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσ- b ch. 21. 33, & 24.12; & 25. 8.
ασθαι [17]αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους. συν-
ελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς· 'Ἄνδρες ἀδελφ-
'οί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι
'τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς
18 'τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, [c]οἵτινες ἀνακρίναντές με c ch.22.24; & 24.10; & 25. 8; & 26.31.
'ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου
19 'ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. [d]ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων d ch. 25. 11.
'ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους
20 'μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. [e]διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν e ch.23.6; & 24.21; & 26. 6,7,29. Eph. 6. 20. 2Tim.1.16.
'παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προςλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ
'τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.'
21 οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον· 'Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ
'σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός
22 'τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ
'πονηρόν. [f]ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· f ch.24.5,14.
'περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν,
23 'ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.' [g]Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέ- g ch. 26. 6.
ραν [23]ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξ-
ετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, πείθων
τε αὐτοὺς [23]τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωϋσ-
24 έως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. [h]καὶ οἱ h ch. 17. 4.
25 μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμ-
φωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ
Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι 'Καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
'ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας
26 'ἡμῶν λέγον, "[i]Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, i Isa. 6. 9. Ezek. 12. 2. Mat. 13. 14. Mar. 4. 12. Lu. 8. 10. Jno. 12. 40. Rom. 11. 8.
"καὶ [26]εἰπόν, Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ
27 "βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ
"ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκ-
"ουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μή-

[16] ∽ Ῥώμην, ἐπετράπη τῷ Παύλῳ μένειν. [17] τὸν Παῦλον, M. [23] ∽ ἦλθον. [23] = τά. [26] εἶπε, M.

" ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι
" καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ [27] ἰάσωμαι
a ch. 13. 14, 46; & 13. 6. Lu. 24 47 " αὐτούς." [a] γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν 28
' ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.'
[29] καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολ- 29
λὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἔμεινε δὲ [30] διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι· καὶ ἀπε- 30
δέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσ-
ων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ 31
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

[27] ∾ ἰάσομαι. [29] = καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.
[30] † ὁ Παῦλος, ins. in *M*.

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO THE ROMANS.

At what precise time a church of Christians was first founded at Rome is unknown; but the fact of Roman Jews visiting the great national festivals at Jerusalem (Acts ii. 10) furnishes grounds for supposing that an assembly of worshippers was soon formed there, although no credit is due to the tradition that the apostle Peter was its founder. The church consisted of Gentile as well as Jewish converts; and certain dissensions existed between them, which it was the object of this epistle to settle. The Jew refused to lay down his national pride in, and attachment to, the ceremonial rites of the Mosaic religion, nor would he allow to the Gentile an admission to the privileges of Christianity without the joint observance of the Mosaic ceremonies:—the Gentile, on his side, despised the religious prejudices of the Jew, exulted in his freedom from legal bondage, and probably disputed with his Jewish brother on these subjects with considerable asperity: while both parties formed very inadequate notions of the moral condition of man, and of the nature and value of Christianity. To correct the errors of the Judaizing converts, and to establish the grand doctrine of justification by faith, is the object of this epistle. Paley has thus briefly summed up the chief arguments:—"No man, either Jew or Gentile, was justified by the works of the law, because no man had performed them: it became, therefore, necessary to appoint another medium or condition of justification, in which new medium the Jewish peculiarity was merged and lost; that Abraham's own justification was anterior to the law and independent of it; that the Jewish converts were to consider the law as now dead and themselves married to another; that what the law could not do, in that it was weak through the flesh, God had done by sending his Son; that God had rejected the unbelieving Jews, and substituted in their place a society of believers in Christ, collected indifferently from Jews and Gentiles."—*Horæ Paulinæ*. This discussion occupies eleven chapters: the remainder of the epistle is devoted to the exhortations suggested by the mercies of God—to mutual love, to civil obedience, to purity of morals, and to harmony of feeling among each other.

This Epistle was written from Corinth, where Paul then was, by Phœbe, a deaconess of Cenchreæ, when the Apostle was on the eve of his departure to Jerusalem with the contributions of the churches of Greece; which latter circumstance fixes the date of the Epistle at about A.D. 57 or 58.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

I. [a] Παῦλος, δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, 1
ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ([b] ὃ προεπηγγείλατο 2
διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις,) [c] περὶ τοῦ 3
υἱοῦ αὐτοῦ, (τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ
σάρκα· [d] τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ 4
πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν,) Ἰησοῦ Χριστ-
οῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ([e] δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀπο- 5
στολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ 6
Χριστοῦ,) [f] πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ 7
κλητοῖς ἁγίοις· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
[g] Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ 8
Χριστοῦ [8] ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγ-
γέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. [h] μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ 9
Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι, 10
[i] πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, εἴπως ἤδη
ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα 11
ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ 12
ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις
πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. [k] οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, 13
ἀδελφοὶ, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, (καὶ
ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο,) ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν
ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. [l] Ἕλλησί τε 14
καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί·

a Act. 9. 15. Gal. 1. 15.
b Gen. 3. 15; & 22. 18; & 26. 4; & 49. 10. Deut. 18 15. 2Sam. 7. 12. Isa. 4. 2; & 7. 14; & 9. 6; & 40. 10. Jer. 23. 5; & 33. 14. Dan. 9. 24. Mic. 7. 20.
c Mat. 1. 1. Lu. 1. 32; & 3. 23, 31.
d Jno. 10. 30. Act. 13. 32, 33. Heb. 1. 5; & 5. 5, 6.
e ch. 12. 3; & 15. 15; & 16. 26. 1Cor. 15. 10. Eph. 3. 8.
f 1 Cor. 1. 2. Eph. 1. 1. 1Thess. 4. 7.
g Eph. 5. 20. Heb. 13. 15. 1 Pet. 2. 5.
h ch. 9. 1; & 15. 23, 29. 2Cor. 1. 23; & 11. 31. Gal. 1. 20. Phil. 1. 8. 1Thes. 2. 5, 17; & 3. 10. 2Tim. 1. 3.
i ch. 15. 23, 32. 1Thes. 3. 10.
k ch. 15. 22. 1Thes. 2. 18.
l 1Cor. 9. 16. 2Cor. 11. 28.

8 ∾ περί.

15 οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐ-
16 αγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον·[16]
δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύ-
17 οντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. [a]δικαιοσύνη γὰρ — a Hab. 2. 4. Jno. 3. 36.
Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, — Gal. 3. 10. Phil. 3. 9.
καθὼς γέγραπται· "Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται." — Heb. 10. 38.
18 Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν
ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν
19 ἀδικίᾳ κατεχόντων. [b]διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φαν- — b Act. 14. 14; & 17. 24.
20 ερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανέρωσε· ([c]τὰ — c Ps. 19. 1; & 148. 3.
γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι
νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θει-
21 ότης·) εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. [d]Διότι — d Deut. 28. 29. Eph. 4. 7.
γνόντες τὸν Θεὸν οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστ-
ησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν,
22 καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· [e]φάσκοντες εἶναι — e Isa. 47. 10. 1 Cor. 3. 18,
23 σοφοὶ ἐμωράνθησαν [f]καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀ- — 19.
φθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου — f Deut. 4. 15. 2 Ki. 17. 29.
24 καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. [g]Διὸ [24]καὶ — Ps. 106. 20. Jer. 2. 11.
παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν — Isa. 40. 18. Act. 17. 29.
αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτ- — g Ps. 81. 12. Act. 14. 10.
25 ῶν ἐν ἑαυτοῖς, οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ — 2 Th. 2. 11.
Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ
κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
26 αἰῶνας· ἀμήν. [h]διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς — h Lev. 18. 22, 23.
πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν — Eph. 5. 11, 12.
27 τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν· ὁμοίως [27]τε καὶ
οἱ ἄῤῥενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας
ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες
ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν
ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς
28 ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν
ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκ-
29 ιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους
πάσῃ ἀδικίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου,

[16] † τοῦ Χριστοῦ, ins. in *M*. [24] = καί. [27] ∽ δέ.

φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστὰς, καταλάλ- 30
ους [30] θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας,
ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυν- 31
a Hos. 7. 3. θέτους, ἀστόργους, [31] ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας,—[a] οἵτινες 32
τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, (ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν,) οὐ μόνον αὐτὰ ποι-
οῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

II. [b] Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. ἐν 1
b Mat. 7. 1. 1 Cor. 4. 5. ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ
αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τὸ κρίμα τοῦ 2
Θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσ-
οντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ 3
τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ
c 2Pet. 3. 9, 15. κρίμα τοῦ Θεοῦ; [c] ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ 4
καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνο-
d ch. 9. 22. Deut. 32. 34. Jam. 5. 3. ῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; [d] κατὰ 5
δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησ-
αυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως
e ch. 14. 12. Job 34. 11. Ps. 62. 12. Jer. 17. 10; & 32. 19. Mat. 16. 27. 1 Cor. 3. 8. 2 Cor. 5. 10. f 2 Thess. 1. 8. [5] δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, [e] ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ 6
ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν 7
καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι ζωὴν αἰώνιον· [f] τοῖς 8
δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ πειθομένοις
δὲ τῇ ἀδικίᾳ ὀργὴ καὶ θυμός. θλίψις καὶ στενοχωρία 9
ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ
κακὸν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος· δόξα δὲ καὶ 10
τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδ-
g Deut. 10. 17. Job 34. 19. Act. 10. 34. Gal. 2. 6. Eph. 6. 9. Col. 3. 25. 1Pet. 1. 17. αίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. [g] οὐ γάρ ἐστι προσωπο- 11
ληψία παρὰ τῷ Θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως 12
καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου
κριθήσονται, ([h] οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι 13
h Mat. 7. 21. Jam. 1. 22, 25. 1 Jno. 3. 7. παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ [13] τοῦ νόμου δικαιωθή-
σονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ 14
τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι
νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν 15

[30] θεοστύγεις, M. [31] = ἀσπόνδους. [5] ∾ καὶ δικαιοκρισίας. [13] = τοῦ.

ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς
συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατη-
16 γορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων,) [a]ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ a Mat. 25. 31.
ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν Act. 17. 31. 1 Cor. 4. 5
μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
17 [b][17]Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ [17]τῷ b ch. 9. 4. Jno. 8. 33, 41.
18 νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ [c]καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα c Phil. 1. 10.
καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου,
19 πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν
20 σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων ἔχοντα
τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ,
21 [d]ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ [21]διδάσκεις; ὁ κηρ- d Mat. xxiii.
22 ύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν,
23 μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς; [e]ὃς e ch. 9. 4.
ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν
24 Θεὸν ἀτιμάζεις; [f]τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασ- f Jam. 12. 14. Isa. 52. 5.
25 φημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. Περιτομὴ Ezek. 36. 20, 23.
μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης
26 νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν
ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ
27 ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ g ch. 9. 7. Jno. 8. 39.
ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ h Deut. 10. 16;
28 γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου; [g]οὐ γὰρ ὁ & 30. 6. Jer. 4. 4.
ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν Col. 2. 11. Phil. 3. 2, 3.
σαρκὶ περιτομή· [h]ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περι- 1 Pet. 3. 4. 1 Cor. 4. 5.
29 τομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ 1 Thess. 2. 4.
1 ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ III.
Ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; [i]πολὺ κατὰ i ch. 2. 18, & 9. 4.
2 πάντα τρόπον. [2]πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ Deut. 4. 7, 8.
3 λόγια τοῦ Θεοῦ. [k]τί γάρ; εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ Ps. 147. 19, 20.
4 ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσει; [l]μὴ k ch. 9. 6. Num. 23. 19.
γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος 2 Tim. 2. 13. Heb. 4. 2.
ψεύστης, καθὼς γέγραπται· "Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν l Ps. 51. 4;
5 "τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε." εἰ δὲ & 62. 9; & 116. 11. Jno. 8. 3.

[17] Ἰδὲ, *M.* [17] = τῷ. [21] διδάσκεις, &c. [2] ∾ πρῶτον μὲν, ὅτι ἐπιστ.

ἡ ἀδικία ἡμῶν Θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν;
μὴ ἄδικος ὁ Θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; (κατὰ ἄνθρ-
a Gen.18.25. ωπον λέγω.) [a] μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν 6
Job 8. 3; & 34.17. κόσμον; εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι 7
ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτ-
ωλὸς κρίνομαι; καὶ μή, καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς 8
φασί τινες ἡμᾶς λέγειν ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα
b Gal. 3. 22. ἔλθῃ τὰ ἀγαθά, ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. [b] [9] τί οὖν; προ- 9
εχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ, Ἰουδαίους τε
καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι· καθὼς γέγραπ- 10
c Ps. 14. 3; & 53. 3. ται, ὅτι [c] "Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν [11] ὁ συνι- 11
"ῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, 12
"ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ 13
d Ps. 5. 9; & 140. 3. "ἔστιν ἕως ἑνός. [d] τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν·
"ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ
e Ps. 10. 7. "τὰ χείλη αὐτῶν. [e] ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. 14
f Isa. 59. 7. "[f] ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα· σύντριμμα καὶ 15
"ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ 16
g Ps. 36. 1. "ἔγνωσαν. [g] οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλ- 17
h Ezek.16.63. "μῶν αὐτῶν." [h] οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς 18
ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ καὶ ὑπόδικος 19
i ch. 7. 7. Gal. 2. 16. γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. [i] διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ 20
δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου
k Jno. 5. 46. ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
Act. 15.11; & 26.22. [k] Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, 21
l ch. 10. 12. Gal. 3. 28. μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν· [l] δικ- 22
Col. 3. 11. αιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας
m ch. 11. 32. Gal. 3. 22. [22] καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι δια-
n Mat.20.28. Eph. 1. 7; στολή. [m] πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης 23
& 2. 8. 1 Tim. 2. 6. τοῦ Θεοῦ, [n] δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ 24
Tit. 3. 5, 7. 1 Pet. 1. 18. τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [o] ὃν προέθετο 25
o Act. 13.38, 39; & 17.30. ὁ Θεὸς ἱλαστήριον [25] διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι,
2 Cor. 5. 19. εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν
Col. 1. 20. 1 Jno. 2. 2; & 4. 10. τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ,

9 τί οὖν προεχόμεθα; οὐ π. προῃτ. &c. 11 + ὁ.
22 = καὶ ἐπὶ πάντας. 25 ∽ διὰ πίστεως.

26 πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ,
εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως
27 [26]Ἰησοῦ. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου
νόμου; τῶν ἔργων; οὐχὶ, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως·
28 [a]λογιζόμεθα [28]γὰρ δικαιοῦσθαι πίστει ἄνθρωπον χωρὶς a Gal. 2. 16.
29 ἔργων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; οὐχὶ[29] καὶ
30 ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν. [30]ἐπείπερ εἷς ὁ Θεὸς, ὃς δικαι-
ώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς
31 πίστεως. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ
γένοιτο· ἀλλὰ νόμον [31]ἱστῶμεν.
1 [b]Τί οὖν ἐροῦμεν [1]Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρη- IV.
2 κέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, b Isa. 51. 2.
3 ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν. [c]τί γὰρ ἡ γραφὴ c Gen. 15. 6. Gal. 3. 6.
λέγει; "Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη Jam. 2. 23.
4 "αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην." [d]τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς d ch. 11. 6.
5 οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ [4]ὀφείλημα· τῷ δὲ
μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν
6 ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην· [e]καθ- e Ps. 32. 1,2.
άπερ καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ
7 ὁ Θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων· μακάριοι, ὧν
ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι·
8 μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν.
9 ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ
τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβρα-
10 ὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν
περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ'
11 ἐν ἀκροβυστίᾳ· [f]καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφραγῖδα f Gen. 17. 11. Gal. 3. 7.
τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς
τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι'
ἀκροβυστίας, (εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαι-
12 οσύνην,) καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι [12]τῆς ἐν

[26] + Ἰησοῦ. [28] οὖν, M. [29] † δὲ, ins. in M.
[30] ∾ εἴπερ. [31] ∾ ἱστάνομεν. [1] ∾ εὑρηκέναι Ἀβραὰμ
τὸν πατέρα (∾ προπάτορα) ἡμῶν κατὰ. [4] † τὸ, ins.
in M. [12] ∾ τῆς πίστεως τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ.

a Gen. 15.6. ¹²ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. ᵃοὐ 13
& 17. 2.
Gal. 3. 19. γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι
αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι ¹³κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικ-
αιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, 14
b ch. 3. 20; & κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία· ᵇὁ
5. 13, 20; &
7. 8, 10. γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ ¹⁵γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, 15
Jno. 15. 22.
1Cor. 15.56. οὐδὲ παράβασις. ᶜδιὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, 16
2Cor. 3.7, 9.
c Gal 3.16, 20. εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρμ-
ατι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως
d Gen 17. 5. Ἀβραὰμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν, (ᵈκαθὼς γέγραπ- 17
ται, ὅτι "Πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε,") κατέν-
αντι οὗ ἐπίστευσε Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς
e Gen. 15.4, 5. καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ᵉὃς παρ' ἐλπίδα 18
Heb. 11. 12. ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα
πολλῶν ἐθνῶν (κατὰ τὸ εἰρημένον, "Οὕτως ἔσται τὸ
f Gen. 17.17; σπέρμα σου,") ᶠκαὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει ¹⁹οὐ κατε- 19
& 18.11.
Heb. 11.11, νόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης
12. που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάῤῥας·
g Heb. 11.18. ᵍεἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, 20
h Isa. 57. 19. ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ, ʰκαὶ 21
Lu. 1. 37. πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστι καὶ ποι-
i ch. 15. 4. ῆσαι. διὸ ²²καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ⁱΟὐκ 22
1Cor. 10. 6,
11. ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ· ᵏἀλλὰ 23
k Act. 2. 24. καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ 24
l ch. 8. 32. τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ˡὃς 25
1 Jno. 1. 7;
& 2. 2. παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ
τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

V. ᵐΔικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς 1
m Eph. 2. 13. τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ⁿδι' οὗ 2
n Jno. 10. 9;
& 14. 6. καὶ τὴν προςαγωγὴν ἐσχήκαμεν ²τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν
1Cor. 15. 1.
Eph. 2 18; ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς
& 3. 12.
Heb. 3. 6; δόξης τοῦ Θεοῦ. ᵒοὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν 3
& 10.19. ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζ-
o Phil. 1. 29.
Jam. 1.2, 3. εται, ᵖἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ 4
p Jam. 1. 3.

12 † τῷ, ins. in M. 13 † τοῦ, ins. in M. 15 ∾ δὲ.
19 = οὐ. 22 + καὶ. 2 + τῇ πίστει.

5 ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, [a]ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται a 1 Cor. 8. 3.
ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος Heb. 8. 10 ..12.
6 ἡμῖν. [b]ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν [6]ἔτι, 1 Jno. 4. 19. b Jno. 5. 24.
7 κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε· (μόλις γὰρ ὑπὲρ δικ- Eph. 2. 1. Col. 2 13.
αίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις Heb. 9. 15. 1 Pet. 3. 18
8 καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν·) [c]συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην c Jno 15. 13.
εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χρι- Heb. 9. 15.
9 στὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαι-
ωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ
10 ἀπὸ τῆς ὀργῆς. [d]εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ d 2 Cor. 5. 18. Col. 1. 21, 22.
Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πολλῷ μᾶλλον
καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον
11 δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.
12 [e]Διὰ τοῦτο, ὥςπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν e ch. 6. 23. Gen. 2. 17;
κόσμον εἰςῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ & 3. 6.
οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους [12]ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' 1 Cor. 15. 21.
13 ᾧ πάντες ἥμαρτον.—[f]ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν f ch. 4. 15.
14 κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου. [g]ἀλλ' g 1 Cor. 15 21, 22, 45.
ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ
ἐπὶ τοὺς [14]μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς
15 παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ'
οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ
τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, [h]πολλῷ h Isa. 53. 11.
μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ
ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερ-
16 ίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς [16]ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα.
τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, [i]τὸ δὲ χάρισμα i Isa. 1. 18
17 ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ [17]τῷ
τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ
ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος [k]καὶ k ch. 6. 23.
[17]τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βα-
18 σιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι'
ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατά-

[6] + ἔτι. [12] + ὁ θάνατος. [14] + μή. [16] ∾ ἁμαρτήματος. [17] ∾ ἐν ἑνὶ or ἐν τῷ ἑνί. [17] + τῆς δωρεᾶς.

κριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρ-
ώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥςπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς 19
τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί,
οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσ-
a ch. 4. 15; & 7. 8..13. ονται οἱ πολλοί. [a] Νόμος δὲ παρειςῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ 20
Lu. 7. 47. τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσ-
Jno. 15. 22. Gal. 3. 19, ευσεν ἡ χάρις· ἵνα ὥςπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ 21
23. θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς
ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

VI. Τί οὖν ἐροῦμεν; [1] ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις 1
b Gal. 6. 14. πλεονάσῃ; [b] μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, 2
c Gal. 3. 27. πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; [c] ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτ- 3
ίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ
d 1 Cor. 6. 14. Eph. 4. 22 ἐβαπτίσθημεν; [d] συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσ- 4
..24. Col. 2. 12; ματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα, ὥςπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ
& 3. 10. νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καιν-
Heb. 12. 1. 1 Pet. 2. 1; ότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. [e] εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόνα- 5
& 4. 1, 2. e ch. 8. 11. μεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς
Phil. 3. 10, 11. f Gal. 2. 20; ἀναστάσεως ἐσόμεθα, [f] τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλ- 6
& 5. 24. αιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ
σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ
g 1 Pet. 4. 1. ἁμαρτίᾳ· [g] ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτ- 7
h 2 Tim. 2. 11. ίας. [h] εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ πιστεύομεν ὅτι καὶ 8
i Rev. 1. 18. συζήσομεν αὐτῷ, [i] εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν 9
k Act. 2. 24. Heb. 9. 27, οὐκέτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. [k] ὃ 10
28. γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ
l Gal. 2. 19. 1 Pet. 2. 24. τῷ Θεῷ. [11] [l] οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν 11
[11] τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.[11]
Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώμ- 12
m ch. 21. 1. Lu. 1. 74. ατι εἰς τὸ [12] ὑπακούειν, [m] μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη 13
Gal. 2. 20. Heb. 9. 14. ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτ-
1 Pet. 4. 2. οὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν

[1] ∾ ἐπιμενοῦμεν, *M.* [11] λογίζεσθε ἑαυτοὺς, &c. or οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς, &c. [11] † εἶναι, ins. in *M.* [11] † τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ins. in *M.* [12] ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, or αὐτῆς· μηδὲ, &c. *M.*

14 ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν ου κυρι-
εύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.
15 [a]Τί οὖν; [15]ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, a 1 Cor. 9. 21. Gal. 2. 18, 19.
16 ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. [b]οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παρ-
ιστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ b Jno. 8. 34. 2 Pet. 2. 19.
ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας [16]εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς
17 δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτ-
ίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον
18 διδαχῆς. [c]ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλ- c Jno. 8. 32. 1 Pet. 2. 16.
19 ώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. (Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν
ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν.) ὥςπερ γὰρ παρεστήσατε
τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν
ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν [19]δοῦλα
20 τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. [d]ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς d Jno. 8. 34.
21 ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν
εἴχετε [21]τότε; ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε· τὸ γὰρ τέλος
22 ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν
23 ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. [e]τὰ γὰρ e ch. 5. 12. Gen. 2. 17. 1 Cor. 15. 21.
ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ
ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.
1 Ἢ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, (γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ,) VII.
ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;
[f]ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· f 1 Cor. 7. 2. 10, 39.
2 ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ
3 [g]ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματί- g Mat. 5. 32
σει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ,
ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχ-
4 αλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. [h]ὥςτε, ἀδελφοί μου, h ch. 8. 2. Gal. 2. 19, 20; & 5. 18, 22.
καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ
Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερ-
5 θέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ. [i]ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν i ch. 6. 21 Gal. 5. 19
τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου
ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ

15 ∾ ἁμαρτήσωμεν. 16 = εἰς θάνατον. 19 ὅπλα.
21 τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε;

a ch. 2. 29; & 6. 2. Ezek. 11. 19; & 36. 26. 2 Cor. 3. 6. b ch. 3. 20. c ch. 4. 15; & 5. 20. Jno. 15. 22. Gal. 3. 19. d 1 Tim. 1. 8. e 1 Ki. 21. 20, 25. Isa. 50. 1. f Gal. 5. 17. g Gen. 6. 5; & 8. 21. h Ps. 1. 2. 2 Cor. 4. 16. Eph. 3. 16. i Gal. 5. 17.

θανάτῳ. [a]νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, [6]ἀπο- 6
θανόντες, ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥςτε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καιν-
ότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.
[b]Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ 7
τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ
ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· "Οὐκ ἐπι-
"θυμήσεις." [c]ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα [8]ἡ ἁμαρτία διὰ 8
τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν·
χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς 9
νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέ-
ζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς 10
ζωὴν, [10]αὐτὴ εἰς θάνατον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν 11
[11]λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με καὶ δι' αὐτῆς
ἀπέκτεινεν. [d]ὥςτε ὁ μὲν νόμος ἅγιος καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία 12
καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ [13]γέγονε 13
θάνατος; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῇ ἁμαρτ-
ία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα
γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς
ἐντολῆς. [e]οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· 14
ἐγὼ δὲ [14]σάρκινός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.
[f]ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, [15]τοῦτο 15
πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο 16
ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ 17
κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
[g]οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί 18
μου, ἀγαθόν·τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατερ-
γάζεσθαι τὸ καλὸν, [18]οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω, ποιῶ 19
ἀγαθόν· ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ 20
θέλω [20]ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ,
ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον 21
τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παρά-
κειται. [h]συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν 22
ἔσω ἄνθρωπον· [i]βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί 23

[6] ἀποθανόντος, M. [8] ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, &c. [10] ∾ αὕτη. [11] λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, &c. [13] ∾ ἐγένετο. [14] σαρκικός, M. [15] + τοῦτο. [18] ∾ οὐ. [20] = ἐγώ.

μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχ-
μαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς
24 μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται
25 ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; [25]εὐχαριστῶ τῷ
Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν
αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ
νόμῳ ἁμαρτίας.

VIII.

1 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.[1]
2 [a]ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς [2]ζωῆς ἐν Χριστῷ a ch.6.18,22. Jno. 8. 36.
Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ Gal. 5. 1.
3 τοῦ θανάτου. [b]τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει b 2Cor.5.21.
διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοι- Eph. 2. 14, 15.
ώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε Gal. 3. 13. Heb. 7. 18,
4 τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου 19.
πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν
5 ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. [c]οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς c 1Cor.2.14.
σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.
6 [d]τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα d ch. 6. 21.
7 τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς Gal. 6. 8.
σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ
8 ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται· [e]οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, e 1Cor.2.14.
9 Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. [f]Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, f 1Cor.3.16.
ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ Gal. 4. 6. Phil. 1. 19.
δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. 1Pet. 1. 11.
10 εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν·
11 τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. [g]εἰ δὲ τὸ πνεῦμα g ch. 6. 4, 5. 2Cor.4.14.
τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Eph. 2. 5.
τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώ- Col. 2. 13.
ματα ὑμῶν διὰ [11]τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.
12 [h]Ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ h ch.6.7,18.
13 τοῦ κατὰ σάρκα ζῇν· [i]εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε i Eph. 4. 22; & 5. 3.
ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις [13]τοῦ σώματος Col. 3. 5, 6.

[25] ∾ Χάρις τῷ Θεῷ. [1] † μὴ κατὰ σάρκα περιπατ-
οῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα, ins. in M. [2] ζωῆς, ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ, &c. [11] τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ
πνεύματος, M. [13] ∾ τῆς σαρκός.

a Gal. 5. 18. θανατοῦτε, ζήσεσθε. [a]Ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, 14
b 1Cor.2.12. 2Tim.1.7. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. [b]οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας 15
Gal. 3. 26; & 4.5,6. πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ
Mar. 14.36. κράζομεν· Ἀββᾶ, ὁ πατήρ. [c]αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρ- 16
c 2Cor. 1.22; & 5. 5. τυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ. [d]εἰ δὲ 17
Eph. 1. 13; & 4.30. τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρο-
d Act. 14.22. 2Tim.2.11, νόμοι δὲ Χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθ-
12. ῶμεν.
e Mat. 5. 12. 2 Cor.4.17. [e]Λογίζομαι γάρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν 18
Phil. 3. 10, 21. καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς
1 Pet. 1. 6; & 4. 13. ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν 19
1Jno.3.1,2. τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ 20
κτίσις ὑπετάγη, (οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν [20]ὑποτάξ-
αντα,) ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται 21
ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς
f Jno. 16.21. δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. [f]οἴδαμεν γάρ, ὅτι πᾶσα ἡ 22
g Lu. 21. 28. κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν [g]οὐ μόνον 23
Jno. 3. 2. 2Cor.5.2,4. δέ, ἀλλὰ καὶ [23]αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχ-
οντες καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν
ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.
h 2 Cor. 5. 7. [h]τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν 24
i 2Cor. 4. 18. ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; [i]εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπ- 25
Heb. 11. 1. k Mat. 20.22. ομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. [k]ὡσαύτως 26
Jam. 4. 3. δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται [26]ταῖς ἀσθενείαις
ἡμῶν· τὸ γὰρ τί [26]προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν,
ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει [26]ὑπὲρ ἡμῶν στεν-
l Ps. 7. 9. αγμοῖς ἀλαλήτοις. [l]ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί 27
Jer. 11. 20, & 17.10. τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐντυγχάνει
ὑπὲρ ἁγίων. Οἴδαμεν δέ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν 28
πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς
m Jno. 3. 21. οὖσιν. [m]ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς 29
Eph.1.5.11. Phil. 3. 21. εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον
Col. 1. 18. ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκά- 30

[20] ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι· ὅτι, &c. [23] ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν ἀπ. τοῦ πν. ἔχοντες, αὐτοί. [26] ∾ τῇ ἀσθενείᾳ. [26] ∾ προσευξόμεθα. [26] + ὑπὲρ ἡμῶν.

λεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ
31 ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. [a]τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς [a] Ps. 56. 11.
32 ταῦτα; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; [b]ὅςγε τοῦ [b] ch. 4. 25; & 5. 6.9.
ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρ- Isa. 53. 5.
έδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν Jno. 3. 16.
33 χαρίσεται; [c]τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ [c] Isa. 50. 8,9.
34 δικαιῶν; [d]τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλ- [d] Ps. 110. 1. Mar. 16. 19.
λον δὲ [34]καὶ ἐγερθείς, ὃς [34]καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς Heb. 1. 3; & 8. 1; & 12. 2.
35 καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν; τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς 1 Pet. 3. 22.
ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, 1 Jno. 2. 1.
ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; ([e]καθὼς [e] Ps. 44. 22. 1 Cor. 4. 9.
36 γέγραπται· [36]ὅτι ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν 2 Cor. 4. 11. & 11. 23.
37 ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.) [f]ἀλλ' ἐν [f] 1 Cor. 15. 57.
τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. 2 Cor. 2. 14. 1 Jno. 4. 4; & 5. 4,5.
38 [g]πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἄγ- [g] Eph 1. 21;
39 γελοι οὔτε ἀρχαί, [38]οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε & 6. 12. Col. 2. 15.
δυνάμεις, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα 1 Pet. 3. 22.
δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

IX.

1 [h]Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ· οὐ ψεύδομαι· (συμ-
μαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου) ἐν πνεύματι [h] ch. 1. 9. 2 Cor. 1. 23.
2 ἁγίῳ· [i]ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ Gal. 1. 20. Phil. 1. 8.
3 καρδίᾳ μου. [k][3]ηὐχόμην γὰρ [3]αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι 1 Thes. 2. 5; & 5. 27.
ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν [i] ch. 10. 1.
4 μου κατὰ σάρκα, [l]οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται ὧν ἡ υἱοθεσία [k] Ex. 32. 32. [l] ch. 2. 17; 3. 2.
καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ Ex. 4. 22. Deut. 7. 6.
5 λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, [m]ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Eph. 2. 12.
Χριστὸς τὸ [5]κατὰ σάρκα. ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογ- [m] Mat. 1. 1. Lu. 3. 23.
ητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Jno. 1. 1. Heb. 1. 8,9.

[34] = καὶ. [34] + καὶ. [36] ἕνεκα, *M.* [38] οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, *M.* [3] ∾ εὐχόμην. [3] ∾ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ. [5] κατὰ σάρκα. ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς ε. τ. αἱ.: others, κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων. Θεὸς εὐλογητὸς ε. τ. αἱ.: others, κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός· εὐλογητὸς ε. τ. αἱ.: others, κατὰ σάρκα. ὁ ὢν ἐπὶ πάντων, Θεός· εὐλογητὸς ε. τ. αἱ.

a ch. 2. 28; & 3. 8. [a]Οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· οὐ 6
Num. 23. 19. γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ· [b]οὐδ' ὅτι εἰσὶ 7
Jno. 8. 39. Gal. 6. 16. σπέρμα Ἀβραὰμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθ-
2 Tim. 2. 13. b Gen. 21. 12. ήσεταί σοι σπέρμα, [c]τοῦτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, 8
Gal. 4. 23. Heb. 11. 8. ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας
c Gal. 4. 28. λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος· 9
d Gen. 18. 10. "[d]Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρ- 10
e Gen. 25. 21 "ρᾳ υἱός." [e]οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς
κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεν- 11
νηθέντων μηδὲ πραξάντων τὶ ἀγαθὸν [11]ἢ κακὸν, (ἵνα ἡ
κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ'
f Gen. 25. 23. ἐκ τοῦ καλοῦντος,) ἐῤῥήθη αὐτῇ, ὅτι "[f]Ὁ μείζων δουλ- 12
g Mal. 1. 2, 3. "εύσει τῷ ἐλάσσονι," καθὼς γέγραπται· "[g]Τὸν Ἰακ- 13
"ὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα."
h ch. 34. 10. [h]Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. 14
i Ex. 33. 19. [i]τῷ γὰρ Μωϋσῇ λέγει· "Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρ- 15
"ήσω ὃν ἂν οἰκτείρω." ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ 16
k Ex. 9 16. τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ. [k]λέγει γὰρ ἡ 17
γραφὴ τῷ Φαραὼ, ὅτι "Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε,
"ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου καὶ ὅπως
"διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ." ἄρα οὖν ὃν 18
θέλει, ἐλεεῖ· ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει. Ἐρεῖς οὖν μοι, 19
τί ἔτι μέμφεται; τῷ [19]γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέ-
l Isa. 45. 9; & 64. 8. στηκε; [l][20]μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινό- 20
Jer. 18. 6. μενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με
m 2 Tim. 2. 20. ἐποίησας οὕτως; [m]ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ 21
πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν
n ch. 2. 4, 5. σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; [n]εἰ δὲ θέλων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι 22
τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν
πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλ-
ειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ 23
σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν· οὓς καὶ ἐκάλ- 24
εσεν ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν,
o Hos. 2. 23. 1 Pet. 2. 10. [o]ὡς καὶ ἐν τῷ Ὡσηὲ λέγει· "Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου 25
"λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην ἠγαπημένην."

[11] ∽ φαῦλον [19] γὰρ, om. in *M.* [20] + μενοῦνγε.

26 καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐῤῥήθη αὐτοῖς· "[a]Οὐ λαός a Hos. 1. 10
27 "μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος." Ἡ-
σαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· "[b]Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς b ch. 11. 5. Isa. 10. 22.
"τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ [27] κατά-
28 "λειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων
"ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει Κύ-
29 "ριος ἐπὶ τῆς γῆς." καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας·
"[c]Εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς c Gen. 19. 24. Isa. 1. 9; & 13. 19.
"Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς Γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν." Jer. 50. 40.
30 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, Lam. 3. 22. Ezek. 16. 46.
κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· d ch. 10. 2; & 11. 7.
31 [d]Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον [31] δικαι- e 1 Cor. 1. 23.
32 οσύνης οὐκ ἔφθασε. [e]διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ' ὡς f Isa. 8. 14; & 28. 16.
33 ἐξ ἔργων [32] νόμου. προσέκοψαν [32] γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προς- Ps. 2. 12; & 118. 22.
κόμματος, [f]καθὼς γέγραπται· "Ἰδοὺ, τίθημι ἐν Σιὼν Mat. 21. 42. Lu. 2. 34.
"λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ [33] πᾶς 1 Pet. 2. 7.

X.

1 "ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται." Ἀδελφοί,
ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ [1] ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν
2 Θεὸν, ὑπὲρ [1] αὐτῶν [1] εἰς σωτηρίαν. [g]μαρτυρῶ γὰρ αὐτ- g ch. 9. 31. Act. 21. 20; & 22. 3.
οῖς, ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Gal. 1. 14.
3 [h]Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν h ch. 9. 31.
ἰδίαν [3] ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ
4 ὑπετάγησαν. [i]τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην i Mat. 5. 17. Act. 13. 38.
5 παντὶ τῷ πιστεύοντι. [k]Μωϋσῆς γὰρ γράφει [5] τὴν δικαι- 2 Cor. 3. 13. Gal. 3. 24.
οσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι " Ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρ- k Lev. 18. 5.
6 "ωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς." ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαι- Gal. 3. 12.
οσύνη οὕτω λέγει· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀνα-
βήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν καταγαγ-
7 εῖν· ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι
8 Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. [l]ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς l Deut. 30. 14.
σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ
9 σου· τοῦτ' ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, [m]ὅτι, m Mat. 10. 32.

[27] Some MSS. read ὑπόλειμμα. [31] + δικαιοσύνης. [32] = νόμου. [32] = γάρ. [33] = πᾶς. [1] = ἡ. [1] τοῦ Ἰσραήλ, M. [1] † ἐστιν, ins. in M. [3] † δικαιοσύνην, ins. in M. [5] ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὁ ποιήσας ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτῇ.

ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ
πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ
νεκρῶν, σωθήσῃ. (καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, 10
στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.) λέγει γὰρ ἡ γραφή· 11
a ch. 9. 33. Isa. 28. 16. "[a]Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται." [b]οὐ 12
b ch. 3. 22, 29. Act. 10. 34, 35; & 15. 9. 1 Tim. 2. 5. Eph. 1. 7; & 2. 4, 7. γάρ ἐστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς
Κύριος πάντων πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμέν-
ους αὐτόν. [c]πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυ- 13
c Joel 2. 32. Act. 2. 21. ρίου, σωθήσεται. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν οὐκ ἐπί- 14
στευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤκουσαν; [d]πῶς 15
d Isa. 52. 7. Nah. 1. 15. δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν
μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται· "Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες
"τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην τῶν εὐαγγελιζομένων
"[15]τὰ ἀγαθά." ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγ- 16
e Isa. 53. 1. Jno. 12. 38. γελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει· "[e]Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ
"ἀκοῇ ἡμῶν;" (ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ 17
f Ps. 19. 4. ῥήματος Θεοῦ.) [f]ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε 18
εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ
g Deut. 32. 21. πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. [g]ἀλλὰ λέγω· 19
μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωϋσῆς λέγει· "Ἐγὼ
"παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ
"παροργιῶ ὑμᾶς." Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει· 20
h Isa. 65. 1. "[h]Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς
i Isa. 65. 2. "ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι." [i]πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· "Ὅ- 21
"λην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν
"ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα."

XI. [k]Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ 1
k Jer. 31. 37. 2 Cor. 11. 22. Phil. 3. 5. γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος
Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν 2
λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τί
λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ·[2]
l 1 Ki. 19. 10. "[l]Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν [3]καὶ τὰ θυσι- 3
"αστηριά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ
m 1 Ki. 19. 18. "ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου." [m]ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ 4
χρηματισμός; "Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄν-

[15] = τὰ. [2] † λέγων ins. in M. [3] = καί.

5 "δρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ." οὕτως οὖν
καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.
6 [a]εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίν- a ch. 4. 4, 5. Deut. 9. 4.
7 εται χάρις.[6] [b]τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, [7]τοῦτο οὐκ b ch. 9. 31.
8 ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθ-
ησαν, ([c]καθὼς γέγραπται· "Ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς c Isa. 6. 9; & 29.10.
"πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ Mat. 13. 14. Jno. 12. 40.
9 "ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν,) ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας." και Act. 28. 26.
Δαυΐδ λέγει· "[d]Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα d Ps. 69. 22.
"καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπό-
10 "δομα αὐτοῖς· σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ
"μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγ-
"καμψον."
11 [e]Λέγω οὖν· μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο· e Act. 13. 46.
ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν εἰς
12 τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν
πλοῦτος κόσμου καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν,
13 πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν· [f]ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς f ch. 15. 16.
14 ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν δια- Act. 9. 15; & 13. 2; & 22.21.
κονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα Gal. 1.16; & 2. 2, 8.
15 καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν Eph. 3. 8.
καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόςληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ 1 Tim. 2. 7. 2Tim. 1. 11.
16 νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ
17 ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. [g]Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων g Jer. 11. 16.
ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν
αὐτοῖς καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς
18 ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατα-
καυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.
19 ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν [19]κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.
20 [h]καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει h ch. 12. 16.
21 ἕστηκας· μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς Isa. 66. 2. Phil. 2. 12.
τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, [21]μήπως οὐδὲ σοῦ Jno. 15. 2.
22 [21]φείσεται. [i]ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν Θεοῦ, i 1Cor. 15. 2. Heb. 3. 6, 14.

[6] † εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἐστὶν ἔργον, ins. in M. [7] τούτου, M. [19] ∾ οἱ κλάδοι, M. [21] = μήπως. [21] φείσηται, M.

ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας [22]ἀποτομίαν, ἐπὶ δὲ σὲ [22]χρη-
στότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκ-
a 2Cor. 3. 16. κοπήσῃ. [a]Κἀκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, 23
ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς πάλιν
ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξ- 24
εκόπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλ-
λιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισ-
b Lu. 21. 24. θήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ. [b]Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, 25
ἀδελφοὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο, (ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς
φρόνιμοι,) ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν,
c Isa. 59. 20. ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰςέλθῃ· [c]καὶ οὕτω πᾶς 26
Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται· "Ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ
d Ps. 14. 7. Isa. 27. 9. "ῥυόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. [d]καὶ 27
Jer. 31. 31. "αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς
2Cor. 3. 16. Heb. 8. 8; & 10. 16. "ἁμαρτίας αὐτῶν." κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' 28
ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.
ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ. 29
ὥςπερ γὰρ[30] ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἠλε- 30
ήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτω καὶ οὗτοι νῦν [31]ἠπείθ- 31
e ch. 3. 9. Gal. 3. 22. ησαν, τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. [e]συν- 32
έκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς
f Job 11. 7. Ps. 36. 6; πάντας ἐλεήσῃ. [f]Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ 33
& 92. 5. γνώσεως Θεοῦ. ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ
g Isa. 40. 13. ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. [g]τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρί- 34
Jer. 23. 18. Job 36. 22. ου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; [h]ἢ τίς προέδωκεν 35
1Cor. 2. 16. h Job 41. 11. αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; [i]ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' 36
i 1 Cor. 8. 6. Col. 1. 16. αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας. Ἀμήν.

XII. [k]Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ 1
k ch. 6. 13, 16. Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν,
l Eph. 1. 18; & 4. 23; & εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν· [l]καὶ μὴ 2
5. 10, 17. 1Thess. 4. 3. [2]συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε
Col. 1. 21, 22; & 3. 10. τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς [2]ὑμῶν εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς
1 Jno. 2. 15.

[22] ∾ ἀποτομία. [22] ∾ χρηστότης. [30] † καί, ins. in M.
[31] ἠπείθησαν τῷ ὑμ. ἐλέει, &c. [2] ∾ συσχηματίζεσθαι...
μεταμορφοῦσθαι. [2] = ὑμῶν.

τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ
3 τέλειον. [a]λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι
παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρον-
εῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς
4 ἐμέρισε μέτρον πίστεως. [b]καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι
μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν
5 ἔχει πρᾶξιν, [c]οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ,
6 ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων [6]μέλη. [d]ἔχοντες δὲ χαρίσματα
κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προ-
7 φητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, [e]εἴτε δια-
κονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ,
8 [f 8]εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν
ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν
9 ἱλαρότητι. [g]Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος· ἀποστυγοῦντες
10 τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, [h]τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς
ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι,
11 [i]τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ [11]καιρῷ
12 δουλεύοντες, [k]τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομέ-
13 νοντες, τῇ προςευχῇ προςκαρτεροῦντες, [l]ταῖς χρείαις τῶν
14 ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. [m]εὐλογ-
εῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε.
15 χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.
16 [n]τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρον-
17 οῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε
φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. [o]μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀπο-
διδόντες, προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων,
18 [p]εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρην-
19 εύοντες, [q]μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε
τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· "Ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ
20 "ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος." [r 20]ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ
ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.
τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν

a ch. 1. 5. 1Cor. 3. 10; & 12. 7, 11. Eph. 4. 7.
b 1Cor. 12. 12. Eph. 4. 16.
c 1Cor. 12. 27. Eph. 1. 23; 4. 16; & 5. 23. Col. 1. 24.
d 1 Cor. 12. 4..6, 10. 2Cor. 10. 13. 1 Pet. 4. 10.
e 1Cor. 12. 28. Eph. 4. 11. 1Pet. 4. 10, 11.
f Mat. 6. 1. Act. 20. 28. 2 Cor. 9. 7. 1Tim. 5. 17.
g 1 Tim. 1. 5. 1Pet. 1. 22; & 4. 8.
h Eph. 4. 2, 3. Heb. 13. 1. Phil. 2. 3. 1Pet. 1. 22; & 2. 17. 2 Pet. 1. 7.
i Rev. 3. 15.
k ch. 15. 13. Lu. 10. 20; & 18. 1. Eph. 6. 18. 1Th. 5. 16, 17. Col. 4. 2. Heb. 10. 36; & 12. 1. Jam. 5. 7.
l 1Cor. 16. 1. Heb. 13. 2, 16. 1 Pet. 4. 9.
m Mat. 5. 44. 1Cor. 4. 12. 1 Pet. 3. 9.
n ch. 11. 25; & 15. 5. Is. 5. 21. Jer. 45. 5. 1Cor. 1. 10. Phil. 2. 2; 3. 16. 1Pet. 3. 8.
o Prov. 20. 22. Mat. 5. 39. 1 Cor. 6. 7. 2 Cor. 8. 21. 1Thes. 5. 15. 1 Pet. 3. 9.

p Mar. 9. 50. Heb. 12. 14. q Lev. 19. 18. Deut. 32. 35. Eccl. 28. 1. Mat. 5. 39. Lu. 6. 29. Heb. 10. 30. r Prov. 25. 21. Mat. 5. 44.

[6] μέλη, ἔχοντες, &c. [8] + εἴτε. [11] ∽ Κυρίῳ, M.
[20] ∽ ἐὰν πεινᾷ.

κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν 21
τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν

XIII. [a]Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ 1
a Prov. 8. 15, 16. γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ [1]ἀπὸ Θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι [1] ὑπὸ[1]
Dan. 4. 32. Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξ- 2
Jno. 19. 11. Tit. 3. 1. ουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστη-
1 Pet. 2. 13..15. κότες ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. [b]οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ 3
b 1 Pet. 2. 14. εἰσὶ φόβος [3]τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις
δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ 4
ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι σοὶ εἰς τὸ
ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν
μάχαιραν φορεῖ· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν ἔκδικος [4]εἰς
ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. [5]διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσ- 5
εσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συν-
είδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ 6
Mat. 22. 21. γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προςκαρτεροῦντες. [c]ἀπό- 7
d Gal. 5. 14. 1 Tim. 1. 5. δοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ
e Ex. 20. 12. Lev. 19. 18. τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν
Deut. 5. 16. Mat. 19. 18; τιμὴν, τὴν τιμήν.
& 22. 39. [d]Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾷν· 8
f Mat. 22. 40. Mar. 12. 31. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. [e]τὸ γάρ· 9
Gal. 5. 14. Jam. 2. 8. "Οὐ μοιχεύσεις," "Οὐ φονεύσεις," "Οὐ κλέψεις,[9]"
1 Tim. 1. 5. "Οὐκ ἐπιθυμήσεις," καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ
g 1 Cor. 15. 34. Eph. 5. 14. τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, "'Αγαπήσεις τὸν 10
1 Thess. 5. 6. h Eph. 5. 11; "πλησίον σου ὡς [9]ἑαυτόν." [f]ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον
& 6. 13, 14. 1 Thess. 5. 5. κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.
Col. 3. 8. i Lu. 21. 34. [g]Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ 11
1 Cor. 6. 9, 10. ὕπνου ἐγερθῆναι· (νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία,
Eph. 5. 5. Gal. 5. 19. ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν· [h]ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγ- 12
Phil. 4. 8. 1 Thes. 4. 12; γικεν·) ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, [12]καὶ ἐν-
& 5. 6. δυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. [i]ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως 13

[1] ∾ ὑπὸ. [1] † ἐξουσίαι, ins. in *M.* [1] † τοῦ, ins. in *M.*
[3] ∾ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. [4] + εἰς ὀργήν.
[5] ∾ διὸ ὑποτάσσεσθε. [9] † οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ins. in *M.* [9] Some good MSS. read **σεαυτόν.** [12] A few old MSS. read **ἐνδυσώμεθα δὲ.**

περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ a Gal. 3. 27 & 5. 16
11 ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· [a]ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύ- 1 Pet. 2. 11.
ριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποι- 1 Jno. 2. 16 Rev. 16. 15
εῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

1 [b]Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προςλαμβάνεσθε, μὴ XIV.
2 εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν b ch. 15. 1, 7. 1 Cor. 8. 9,
3 πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. [c]ὁ ἐσθίων τὸν μὴ 11; & 9. 22.
ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα c Col. 2. 16.
4 μὴ κρινέτω· ὁ Θεὸς γὰρ αὐτὸν προςελάβετο. [d]σὺ τίς εἶ d Jam. 4. 12.
ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ Κυρίῳ στήκει ἢ
πίπτει· σταθήσεται δὲ, [4]δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς στῆσαι
5 αὐτόν. [e]ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει e Gal. 4. 10. Col. 2. 16
πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.
6 [f]ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ φρονεῖ· [6]καὶ ὁ μὴ φρονῶν f 1 Cor. 10. 31. 1 Tim. 4. 3.
τὴν ἡμέραν Κυρίῳ οὐ φρονεῖ. [6]καὶ ὁ ἐσθίων Κυρίῳ
ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ Θεῷ, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων Κυρίῳ
7 οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ. [g]οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν g Cor. 5. 15. Gal. 2. 20.
8 ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ 1 Thes. 5. 10.
ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ 1 Pet. 4. 2.
ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκω-
9 μεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν. [h]εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς [9]καὶ h Act. 10. 42. 2 Cor. 5. 15.
ἀπέθανε [9]καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυρι-
10 εύσῃ. [i]σὺ δὲ, τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; [10]ἢ καὶ σὺ, τί i 2 Cor. 5. 10.
ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησό- k Isa. 45. 23. Phil. 2. 10.
11 μεθα τῷ βήματι τοῦ [10]Χριστοῦ. γέγραπται γάρ· "[k]Ζῶ l Mat. 12. 36.
"ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ 1 Cor. 3. 8. 2 Cor. 5. 10.
12 "πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ." [l]ἄρα οὖν Gal. 6. 5.
13 ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ. [m]μη- m Mat. 18. 7 ..9.
κέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλ- 1 Cor. 10. 32. 2 Cor. 6. 3.
λον, τὸ μὴ τιθέναι πρόςκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. n Act. 10. 15. 1 Cor. 8. 4, 7,
14 [n]οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν 10.
δι' [14]αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ 1 Tim. 4. 4. Tit. 1. 15.

[4] δύναται γὰρ ὁ. [6] + καὶ ὁ μὴ φρονῶν . . . οὐ φρονεῖ.
[6] καὶ, om. in M. [9] = καὶ. [9] καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, M. [10] read ἐν τῷ μὴ ἐσθίειν; [10] ∾ Θεοῦ.
[14] ἑαυτοῦ, M.

a 1Cor.8.11. κοινόν· [a]εἰ [15]δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ- 15
έτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου 16
ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασ-
b 1 Cor. 8. 8. φημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. [b]οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλ- 17
εία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ
εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ· ὁ γὰρ ἐν [18]τούτῳ 18
δουλεύων τῷ Χριστῷ εὐάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος
τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ 19
c Mat. 15. 11. Act. 10. 15. τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. [c]μὴ ἕνεκεν βρώ-
Tit. 1. 15. ματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, 20
ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προςκόμματος ἐσθίοντι.
d 1Cor.8.13. [d]καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ 21
ὁ ἀδελφός σου προςκόπτει [21]ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ.
σὺ πίστιν [22]ἔχεις· κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 22
μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ δια- 23
κρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως·
πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν.[23]

XV. [e]Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν 1
e 1 Cor. 9. 22. Gal. 6. 1. ἀδυνάτων βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν· [f]ἕκαστος 2
f 1Cor. 9. 19; [2]ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκο-
& 10.24,33; & 13. 5. δομήν. [g]καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλά, 3
Phil. 2. 4,5. καθὼς γέγραπται, "Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε
g Ps. 69. 9. h ch. 4. 23,24. "ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ." [h]ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετ- 4
1Cor. 10. 11. 2Tim. 3. 16. έραν διδασκαλίαν [4]προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς
[4]καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.
i ch. 12. 16. [i]ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν 5
1 Cor. 1. 10. Phil. 2. 2; τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα 6
& 3. 15,16. ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν Θεὸν καὶ πατέρα
k ch. 14. 1, 3. τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. [k]διὸ προςλαμβάνεσθε 7
ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προςελάβετο [7]ὑμᾶς εἰς

[15] ∾ γάρ. [18] ∾ τούτοις, *M.* [21] + ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ. [22] ἣν ἔχεις κατὰ σαυτὸν, ἔχε, &c. [23] Griesbach inserts at the end of chap. xiv. the three last verses of chap xvi. They are here restored to their usual place. See his note on the passage. [2] + γὰρ, ins. in *M.* [4] ∾ ἐγράφη· [4] ∾ καὶ διὰ τῆς. [7] ἡμᾶς εἰς, *M.*: others, ὑμᾶς, εἰς.

8 δόξαν Θεοῦ. [a]λέγω [8]δὲ [8]Ἰησοῦν Χριστὸν διάκονον a Act. 3. 25, 26.
γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαι-
9 ῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, [b]τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ b ch. 11. 30. 2 Sa. 22. 50.
ἐλέους δοξάσαι τὸν Θεόν, καθὼς γέγραπται, "Διὰ τοῦτο Ps. 18. 49.
"ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου
10 "ψαλῶ." [c]καὶ πάλιν λέγει· "Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ c Deut. 32. 43. Ps. 67. 5.
11 "τοῦ λαοῦ αὐτοῦ." [d]καὶ πάλιν· "Αἰνεῖτε τὸν Κύριον d Ps. 117. 1.
"πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί."
12 [e]καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει· "Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, e Isa. 11. 1, 10. Rev. 5. 5;
"καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπι- & 22. 16.
13 "οῦσιν." ὁ δὲ Θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης
χαρᾶς καὶ εἰρήνης [13]ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν
ὑμᾶς [13]ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.
14 [f]Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, f 2 Pet. 1. 12. 1 Jno. 2. 21.
ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι
πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ [14]ἀλλήλους νουθετεῖν.
15 [g]τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς g ch. 1. 5; & 12. 3.
ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι
16 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [h]εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ h ch. 11. 13. Act. 9. 15;
εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα & 13. 2. Gal. 2. 7, 8.
γένηται ἡ προςφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόςδεκτος, ἡγιασμένη 1 Tim. 2. 7.
17 ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ 2 Tim. 1. 11; & 4. 6.
18 τὰ [17]πρὸς τὸν Θεόν· [i]οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ Phil. 2. 17. i ch. 1. 5; &
κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ 16. 26.
καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει
19 πνεύματος [19]ἁγίου, ὥςτε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ
μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
20 Χριστοῦ· [k]οὕτω δὲ [20]φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ k 2 Cor. 10. 15, 16.
ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον
21 οἰκοδομῶ, ἀλλά, καθὼς γέγραπται, "[l]Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη l Isa. 52. 15.
"περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι." m ch. 1. 13. 1 Thes. 2. 18.
22 [m]Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην [22]τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. n ch. 1. 10; & 15. 32.
23 [n]νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, 1 Thes. 3. 10. 2 Tim. 1. 4.

[8] ∾ γάρ. [8] = Ἰησοῦν. [13] om. ἐν τῷ πιστεύειν. [13] om. ἐν. [14] ∾ ἄλλους. [17] πρὸς Θεόν; M. [19] Θεοῦ, M.: others, = ἁγίου. [20] φιλοτιμοῦμαι. [22] πολλάκις.

ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν
ἐτῶν· ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, [24]*ἐλπίζω* [24]*δια-* 24
πορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφ-
θῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.
[a]*νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγί-* 25
οις. [b]*εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν* 26
τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν
Ἱερουσαλήμ. [c]*εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν.* 27
εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη,
ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.
τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν 28
καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν Σπανίαν.
[d]*οἶδα δὲ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐ-* 29
λογίας [29]*Χριστοῦ ἐλεύσομαι.* [e]*Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀ-* 30
δελφοὶ, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ
τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς
προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν, [f]*ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ* 31
τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ [31]*ἵνα ἡ* [31]*διακονία*
μου ἡ εἰς Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγί-
οις, [g]*ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος Θεοῦ* 32
[32]*καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.* [h]*ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης* 33
μετὰ πάντων ὑμῶν. [33]*Ἀμήν.*

XVI. *Συνίστημι* [1]*δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν* 1
διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν 2
προσδέξησθε ἐν Κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων καὶ παραστῆτε
αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ [2]*αὐτὴ*
προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσ- 3
ασθε [3]*Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν*
Χριστῷ Ἰησοῦ, (οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτὸν 4
τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν,) καὶ τὴν κατ' 5
οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν

a Act. 19. 21; & 24. 17.
b 1 Cor. 16. 1. 2 Cor. 8. 1; & 9. 2, 12. Gal. 2. 9, 10.
c ch. 11. 17. 1 Cor. 9. 11. Gal. 6. 6.
d ch. 1. 11.
2 Cor. 1. 11. Phil. 2. 1. Col. 4. 11.
f 2 Thess. 3. 2.
g ver. 23; & 1. 10. Act. 18. 21. 1 Cor. 4. 19. Jam. 4. 15.
h ch. 16. 20. 1 Cor. 14. 33. 2 Cor. 13. 11. Phil. 4. 9. 1 Thes. 5. 23. 2 Thes. 3. 16. Heb. 13. 20.

[24] † *ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς*, ins. in *M.* [24] † *γὰρ*, ins. in *M.* [29] † *τοῦ εὐαγγελίου τοῦ*, ins. in *M.* [31] = *ἵνα* [31] A few old MSS. read *δωροφορία.* [32] + *καὶ συναναπ. ὑμῖν.* [33] + *Ἀμήν.* [1] + *δὲ.* [2] ∾ *αὕτη, M.* [3] *Πρίσκιλλαν, M.*

ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς [5] Ἀσίας εἰς Χριστόν.
6 ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν [6] εἰς ἡμᾶς.
7 ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς
μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν
τοῖς ἀποστόλοις, [7] οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.
8 ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν Κυρίῳ.
9 ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ,
10 καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν
τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀρι-
11 στοβούλου. ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου.
ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν Κυρίῳ.
12 ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν
Κυρίῳ. ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ
13 ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ. ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν
14 ἐν Κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε
Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἑρμᾶν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν, καὶ
15 τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ
Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ
16 τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. [a] ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν a 1Cor. 16. 20.
φιλήματι ἁγίῳ. [16] ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι [16] πᾶσαι 2Cor. 13. 12. 1Thes. 5. 26.
17 τοῦ Χριστοῦ. [b] παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν 1Pet. 5. 14. b Mat. 18. 8,
τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν δι- 17. 1Cor. 5. 9, 11.
δαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε [17] ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' Col. 2. 8. 2Thes. 3. 6,
18 αὐτῶν. [c] οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ [18] Κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ οὐ 14. 1Tim. 6. 3.
δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστο- 2Tim. 3. 2,
λογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. 5, 6. Tit. 3. 10.
19 [d] ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν 2 Jno. 10. c Phil. 3. 18,
[19] τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς [19] μὲν εἶναι εἰς τὸ 19.
20 ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. [e] ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης 2 Pet. 2. 3. d ch. 1. 8.
συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. 1Cor. 14. 20. e Gen. 3. 15.

[5] ∾ Ἀχαΐας. [6] ∾ εἰς ὑμᾶς or ἐν ὑμῖν. [7] τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἐν. [16] ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ· om. in several good MSS. and added at the end of ver. 21. [16] πᾶσαι, om. in *M*. [17] add λέγοντας ἤ. [18] Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, *M*.: others, ∾ Κυρίῳ Χριστῷ ἡμῶν. [19] + τό. [19] = μέν.

[20]Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.[20]
Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λού- 21
κιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.[21]
[a]ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν [22]ἐπι- 22
στολὴν ἐν Κυρίῳ. [b]ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου 23
καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ
οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.
Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντ- 24
ων ὑμῶν. Ἀμήν.
[c]Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν 25
μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν
μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, [d]φανερωθέντος 26
δὲ [26]νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν
τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ
ἔθνη γνωρισθέντος, [e]μόνῳ σοφῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, 27
ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. *

a Act. 13. 1; & 16. 1, & 17. 5; & 20. 4. Phil. 2. 19. Col. 1. 1. 1 Thess. 3. 2. 1 Tim. 1. 2.
b Act. 19. 22. 1 Cor. 1. 14. 2 Tim. 4. 20.
c ch. 1. 5, & 15. 18. Eph. 1. 9, & 3. 9, 20. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 10. Tit. 1. 2. 1 Pet. 1. 20. Jude ver. 24.
d 1 Jno. 1. 1.
e Heb. 13. 16. 1 Tim. 1. 17. Jude ver. 25.

[20] Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. om. in several good MSS. [20] † Ἀμήν, ins. in *M.* [21] add καὶ αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ. See not. on ver. 16. [22] ἐπιστολὴν ἐν. [25—27] These verses are inserted by Griesbach at the end of chap. xiv. The testimony of many of the older MSS. and Versions refers them to the end of the epistle; while the majority of the *cursive* or small-letter MSS. place them in ch. xiv. Vater considers them to have belonged originally to the end of the epistle, and places them accordingly in his edition. [26] νῦν διά, &c.

* Πρὸς Ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρέαις ἐκκλησίας. This notice, omitted by Griesbach, is inserted in *M.* but certainly without sufficient authority. The MSS. vary exceedingly in the form of words.

THE

FIRST EPISTLE TO THE CORINTHIANS.

THE Apostle Paul during his second apostolical journey had, among other cities of Greece, visited Corinth, where, during a prolonged stay, he founded a Christian church. He ended that journey by going up to Jerusalem, and so back to Antioch; from which place he again set out on a visit to the churches of Galatia and Phrygia. He continued his journey onward to Ephesus, where he remained nearly three years; and during the latter part of his stay here he wrote this epistle. These circumstances (related in Acts xviii. and xix.) fix *relatively* the date of this epistle. It is assigned to the year A. D. 57.

The Christian church established in Corinth consisted chiefly of Gentiles, but there were in it many Jews likewise. After the Apostle's visit Apollos had preached to the church with great success;—but shortly, as false teachers sprung up, its peace was disturbed and great disorders arose. Some members confounded the pure and simple doctrines of the Cross with the speculations of the Greek philosophy, and called themselves the followers of Apollos;—while the Jewish converts—the self-styled followers of Cephas or Peter—contended eagerly for the strict observance of the Mosaic ceremonies:—few of any party maintained or inculcated that moral purity which distinguished their spiritual religion from the gross and unclean superstitions of heathenism. St. Paul, on hearing of these disorders sent Timothy and Erastus to compose their differences, intending soon to follow him in person. Meanwhile, however, the Corinthians send a letter to the Apostle themselves, requesting his advice in their difficulties. In this epistle, therefore, which is a reply to that of the church, the Apostle, after asserting his own authority, points out the errors of their false teachers, applies suitable remedies to the various disorders and abuses which had so abundantly crept among them, and gives satisfactory answers to all those points on which his advice had been requested. *Townsend.*

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΠΡΩΤΗ.

I. Παῦλος, [1]κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ 1
θελήματος Θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, [a]τῇ ἐκκλησίᾳ 2
τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ
ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ,
αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. [b]χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ 3
πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
[c]Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ 4
χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [d]ὅτι 5
ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ
γνώσει, (καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν 6
ὑμῖν,) [e]ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, 7
ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, [f]ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτ- 8
ους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
[g]πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ 9
αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.
[h]Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ 10
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες,
καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ
αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ 11
ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν
εἰσι. [i]λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· 'Ἐγὼ 12
'μέν εἰμι Παύλου· ἐγὼ δὲ, Ἀπολλώ· ἐγὼ δὲ, Κηφᾶ·
'ἐγὼ δὲ, Χριστοῦ.' Μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος 13
ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσ-

a Jno. 17. 19. Act. 9. 14, 21; & 15. 8, 9; & 22. 16. Rom. 1. 7. Eph. 1. 1. 1 Thes. 4. 7. 2 Tim. 1. 9; & 2. 22. Jude, ver. 1.
b ver. 2. Rom. 1. 7. Eph. 1. 2. 1 Pet. 1. 2.
c Rom. 1. 8.
d ch. 12. 8. 2 Cor. 8. 7. Col. 1. 9.
e Phil. 3. 20. Tit. 2. 13.
f 1 Thes. 3. 13; & 5. 23. Col. 1. 22.
g ch. 10. 13. Jno. 15. 5. Gal. 2. 20. 1 Jno. 1. 7.
h Rom. 12. 16; & 15. 5. Phil. 2. 2; & 3. 15, 16. 1 Pet. 3. 8.
i ch. 3. 4; & 16. 12. Jno. 1. 42. Act. 18. 24.

[1] = κλητὸς.

14 θητε; [a]Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, a Act. 18. 8.
15 εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον· ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ Rom. 16. 23.
16 ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. [b]ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ b ch. 16. 15, 17.
οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.
17 [c]Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγ- c ch. 2. 1, 4, 13. 2 Pet. 1. 16.
γελίζεσθαι οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς
18 τοῦ Χριστοῦ. [d]ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολ- d Rom. 1. 16.
λυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις
19 Θεοῦ ἐστι. γέγραπται γάρ· "[e]Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν e Isa. 29. 14.
20 "σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω." ποῦ
σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος
τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου
21 [20]τούτου; [f]ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ f Mat. 11. 25.
κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεὸν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ Lu. 10. 21. Ro. 1. 21, 23.
τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.
22 [g]ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι [22]σημεῖα αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες g Mat. 12. 38; & 16. 1.
23 σοφίαν ζητοῦσιν, [h]ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρ- Jno. 4. 48.
ωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, [23]ἔθνεσι δὲ μωρίαν. h ch. 2. 14. Mat. 11. 6.
24 [i]αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Jno. 6. 60, 66.
25 Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν. ὅτι τὸ μωρὸν i Rom. 1. 16. Col. 2. 13.
τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί· καὶ τὸ ἀσθενὲς
26 τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. Βλέπετε
γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ
κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·
27 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς
σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο
28 ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ
κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, [28]καὶ τὰ
29 μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, [k]ὅπως μὴ καυχήσ- k Rom. 3. 27.
30 ηται πᾶσα σάρξ ἐνώπιον [29]τοῦ Θεοῦ. [l]ἐξ αὐτοῦ δὲ Eph. 2. 9. l Jno. 17. 19.
ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Rom. 4. 25.
Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις· Eph. 1. 7. Col. 2. 3.
31 ἵνα, καθὼς γέγραπται, "[m]Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ m Isa. 65. 16. Jer. 9. 23, 24.
"καυχάσθω."

[20] = τούτου; [22] σημεῖον, *M.* [23] Ἕλλησι, *M.* [28] = καὶ.
[29] αὐτοῦ, *M.*

II. [a]Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπερ- 1
οχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ [1]μαρτύριον
τοῦ Θεοῦ. [b]οὐ γὰρ ἔκρινά [2]τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησ- 2
οῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. [c]καὶ ἐγὼ ἐν 3
ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην
πρὸς ὑμᾶς· [d]καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ [4]ἐν 4
πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ
δυνάμεως, [e]ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, 5
ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ.
[f]Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ 6
τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτ-
ου τῶν καταργουμένων, [g]ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν 7
μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς
πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, [h]ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχ- 8
όντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· (εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ
ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν·) ἀλλά, καθὼς
γέγραπται· "[i]Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε 9
" καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ
" Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." [k]ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ 10
Θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος [10]αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα
ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. [l]τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων 11
τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν
αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς [11]οἶδεν, εἰ μὴ τὸ
πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. [m]ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου 12
ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν
τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· [n]ἃ καὶ λαλοῦμεν 13
οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν δι-
δακτοῖς πνεύματος,[13] πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίν-
οντες. [o]ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύμ- 14
ατος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται
γνῶναι· ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. [p]ὁ δὲ πνευμ- 15
ατικὸς ἀνακρίνει [15]μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς

a ver. 4, 13; & 1. 17. 2 Pet. 1. 16.
b Gal. 6. 14.
c Act. 18. 1, 3. 2 Cor. 10. 10; & 11. 30; & 12. 5, 9. Gal. 4. 13.
d ver. 13; & 1. 17. 2 Pet. 1. 16.
e 2 Cor. 4. 7.
f Jam. 3. 15.
g Rom. 16. 25. Eph. 3. 9. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 10.
h Mat. 11. 25. Jno. 7. 48; & 16. 3. Act. 3. 17; & 13. 27. 2 Cor. 3. 14. 1 Tim. 1. 13.
i Isa. 64. 4.
k Mat. 13. 11; & 16. 17. 2 Cor. 3. 18. 1 Jno. 2. 27.
l Prov. 20. 27.
m Rom. 8. 15.
n ver. 4; & 1. 17; 2 Pet. 1. 16.
o Rom. 8. 7.
p Prov. 27. 19; & 28. 5. 1 Thes. 5. 21. 1 Jno. 4. 1.

[1] ∽ μυστήριον. [2] τοῦ εἰδέναι τι. *M.* [4] ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ', *M.*: others, ∽ ἐν πειθοῖ σοφίας, ἀλλ'. [10] = αὐτοῦ. [11] ∽ ἔγνωκεν. [13] † ἁγίου, ins. in *M.* [15] + μὲν.

16 ἀνακρίνεται. [a]τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει
αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

III.

1 [1]Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευ-
ματικοῖς, ἀλλ' ὡς [1]σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ.
2 [b]γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, [2]οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἐδύνασθε.
3 ἀλλ' [2]οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· [c]ἔτι γὰρ [3]σαρκικοί ἐστε.
ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις [3]καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ
4 [3]σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; [d]ὅταν
γὰρ λέγῃ τις, Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δέ, Ἐγὼ,
Ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;
5 [e]Τίς οὖν ἐστι [5]Παῦλος, τίς δε Ἀπολλώς; [5]διάκονοι, δι'
6 ὧν ἐπιστεύσατε, [6]καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν. [f]ἐγὼ
ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ηὔξανεν·
7 ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ
8 αὐξάνων Θεός. [g]ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν·
ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.
9 [h]Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή
10 ἐστε. [i]κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς
σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδ-
11 ομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω, πῶς ἐποικοδομεῖ. [k]θεμέλιον
γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον,
12 ὅς ἐστιν Ἰησοῦς [11]Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ
τὸν θεμέλιον [12]τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους,
13 ξύλα, χόρτον, καλάμην, [l]ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν
γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλ-
ύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ
14 δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον [14]μενεῖ ὃ ἐπῳκοδόμησε,
15 μισθὸν λήψεται· εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζη-
μιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός.
16 [m]οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα
17 τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ

a Job 15. 8. Isa. 40. 13. Jer. 23. 18. Rom. 11. 34.
b Heb. 5. 12, 13. 1 Pet. 2. 2
c ch. 1. 11 Gal. 5. 19, 20. Jam. 3. 16.
d ch. 1. 12.
e ch 1. 12; & 16. 12. Act. 18. 24.
f Act. 18 25; & 19. 1.
g Ps. 62. 12. Jer. 17. 10; & 32. 19. Mat. 16. 27. Rom. 2. 6. Gal. 6. 5. Rev. 2. 23; & 22. 12.
h 2 Cor. 6. 1. Eph. 2. 20. Col. 2. 7. 1 Pet. 2. 5. Heb. 3. 3, 4.
i Rom. 1. 5; & 12. 3; & 15. 20 Rev. 21. 14.
k Isa. 28. 16. Mat. 16. 18 Eph. 2. 20
l Isa. 8. 20; & 48. 10. Jer. 23. 29 1 Cor. 4. 5. 1 Pet. 1. 7; & 4. 12. 2 Pet. 1. 19.
m ch. 6. 19. 2 Cor. 6. 16. Eph. 2. 21, 22. Heb. 3. 6. 1 Pet. 2. 5.

[1] καὶ ἐγὼ, *M.*   [1] σαρκικοῖς, *M.*   [2] † καὶ, ins. in *M.*
[2] οὔτε, *M.*   [3] ∽ σάρκινοι, twice. [3] = καὶ διχοστασίαι.
[5] ∽ Ἀπολλὼς, τίς δὲ Παῦλος;   [5] † ἀλλ' ἢ, ins. in *M.*
[6] καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν, ἐγὼ, &c.   [11] † ὁ, ins. in *M.*   [12] + τοῦτον.   [14] μένει *M.*

φθείρει, φθερεῖ [17]τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ
a Isa. 5. 21. ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. [a] μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπ- 18
ατάτω.[18] εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν [18]ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι
b Job 5. 13. τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. [b] ἡ γὰρ 19
σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστι·
γέγραπται γάρ· "Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ παν-
c Ps. 94. 11. "ουργίᾳ αὐτῶν·" [c] καὶ πάλιν, "Κύριος γινώσκει τοὺς 20
"διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι." ὥστε μηδεὶς 21
d ch. 11. 3. καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, [d] εἴτε 22
Παῦλος, εἴτε Ἀπολλὼς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε
ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα
ὑμῶν [22]ἐστιν· ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ. 23

IV. [e] Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χρίστ- 1
e 2 Cor. 4. 5; & 6. 4. οῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. [f] ὃ δὲ λοιπὸν, ζητ- 2
Col. 1. 25. εῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ 3
1 Pet. 4. 10. f Lu. 12. 42. εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρ-
g Ex. 34. 7. Ps. 130. 3; ωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω· ([g]οὐδὲν 4
& 143. 2. Rom. 3. 20; γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι·) ὁ
& 4. 2. 1 Jno. 3. 20, 21. δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. [h] ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι 5
h Mat. 7. 1. κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ
Rom. 2. 1, 16, 29. τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν·
2 Cor. 5. 10. Rev. 20. 12 καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.
..15. i Rom. 12. 3. [i] Ταῦτα δὲ, ἀδελφοὶ, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ 6
Ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ
γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε
k Jno. 3. 27. κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; [k] τί δὲ ἔχεις, ὃ 7
Rom. 12. 6. Jam. 1. 17. οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;
1 Pet. 4. 10. ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν 8
ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς
l ch. 15. 8..10. Ps. 44. 22. ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. [l] δοκῶ γάρ, [9]ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς 9
Rom. 8. 36. 2 Cor. 4. 11; τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους,
& 11. 5. Eph. 3. 8. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρ-
Heb. 10. 33. m ch. 2. 3. ώποις. [m] ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν 10
2 Cor. 13. 9. Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι,

[17] ∾ αὐτόν. [18] add κενοῖς λόγοις. [18] ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς, &c. [22] = ἐστιν. [9] = ὅτι.

11 ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. [a]ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν a 2 Cor. 4. 8; & 11. 23.
καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ b Mat. 5. 44.
12 ἀστατοῦμεν [b]καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις Lu. 6. 28; & 23. 34.
χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, Act. 7. 60; & 18. 3;
13 [13]βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα & 20. 34.
τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. 1 Thes. 2. 9. 2 Thes. 3. 8.
14 [c]Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου c 1 Thes. 2. 11. d Act. 18. 11.
15 ἀγαπητὰ [14]νουθετῶ. [d]ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς Gal. 4. 19.
ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Philem. 10. Jam. 1. 18.
Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. e ch. 11. 1. Phil. 3. 17.
16 [e]παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. [f]διὰ τοῦτο 1 Thes. 1. 6. 2 Thes. 3. 9.
17 ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν f 1 Tim. 1. 2. 2 Tim. 1. 2.
καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου
τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ δι-
18 δάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν g Act. 18. 21. Rom. 15. 32.
19 τινες. [g]ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ Κύριος Jam. 4. 15.
θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, Heb. 6. 3. h ch. 2. 4.
20 ἀλλὰ τὴν δύναμιν· [h]οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ 1 Thess. 1. 5. 2 Pet. 1. 16.
21 Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. [i]τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς i 2 Cor. 10. 2; & 13. 10.
ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πρᾳότητος;

1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, V.
ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν,[1] ὥςτε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς
2 ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ; καὶ οὐχὶ μᾶλλον
ἐπενθήσατε, ἵνα [2]ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο
3 [2]ποιήσας; [k]ἐγὼ μὲν γὰρ [3]ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ k Col. 2. 5.
τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο
4 κατεργασάμενον, [l][4]ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν l Mat. 16. 19; & 18. 18.
Ἰησοῦ Χριστοῦ, (συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ Jno. 20. 23.
5 πνεύματος,) σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ [m]παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς m 1 Tim. 1. 20.
ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ

[13] ∽ δυσφημούμενοι. [14] ∽ νουθετῶν. [1] † ὀνομάζεται, ins. in *M.* [2] ἐξαρθῇ, *M.* [2] ∽ πράξας; [3] = ὡς.
[4] Some make the parenthesis thus:—(ἐν τῷ ὀνόματι . . Χριστοῦ, συναχθέντων . . . πνεύματος,) others thus:—(συναχθέντων . . . πνεύματος σὺν . . . Χριστοῦ.)

a Gal. 5. 9. Jam. 4. 16. τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. [a]Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. 6
οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα [6]ζυμοῖ;
b ch. 15. 3. Isa. 53. 7. [b]ἐκκαθάρατε[7] τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, 7
Jno. 1. 29. καθώς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν [7]ὑπὲρ ἡμῶν
1 Pet. 1. 19. [7]ἐτύθη Χριστός. ὥςτε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, 8
μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ [8]πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰ-
c ver. 2, 7. Mat. 18. 17. λικρινείας καὶ ἀληθείας. [c]Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ 9
2 Cor. 6. 14. μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις. [10]καὶ οὐ πάντως τοῖς 10
Eph. 5. 11. 2 Thes. 3. 14. πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, [10]ἢ
ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ [10]ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ
d Rom. 16. 17. 2 Thes. 3. 6, 14. κόσμου ἐξελθεῖν. [d]νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συναναμίγ- 11
2 Jno. 10. νυσθαι, ἐάν τις, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, [11]ᾖ πόρνος, ἢ
πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ
e Col. 4. 5. 1 Thes. 4. 12. ἅρπαξ· τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. [e]τί γάρ μοι [12]καὶ 12
1 Tim. 3. 7. τοὺς ἔξω κρίνειν; [12]οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; [f]τοὺς 13
f Deut. 13. 5; & 22. 21, 22, 24. δὲ ἔξω ὁ Θεὸς [13]κρινεῖ. [13]ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν
αὐτῶν.

VI. Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίν- 1
g Mat. 19. 28. Lu. 22. 30. εσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; [g 2]ἢ οὐκ 2
οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν
κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ 3
οἴδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτιγε βιωτικά; βιωτικὰ 4
μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε; πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· 5
οὕτως οὐκ [5]ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς [5]οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται δια-
κρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς 6
h Mat. 5. 39. Lu. 6. 29. μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; [h]ἤδη 7
Rom. 12. 17, 19. μὲν οὖν ὅλως ἥττημα [7]ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ'
1 Thes. 4. 6; & 5. 15. ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλ-
1 Pet. 3. 9. λον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, 8

[6] ∾ δολοῖ; [a] + οὖν, ins. in M. [7] = ὑπὲρ ἡμῶν. [7] ἐθύθη, Elz. [8] πορνείας. [10] = καὶ. [10] ∾ καὶ. [10] ὠφείλετε. [11] ἤ, M. [12] = καὶ. [12] οὐχί. τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε, τοὺς δὲ, &c. [13] κρίνει, M. [13] ∾ καὶ ἐξαρεῖτε, M. [2] ἤ, om. in M. [5] ἔστιν, M. [5] + οὐδὲ εἷς. [7] † ἐν, ins. in M.

9 καὶ [9]ταῦτα ἀδελφούς. [a]ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι Θεοῦ
βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε
10 πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ
οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται οὔτε
μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν Θεοῦ [10]οὐ
11 κληρονομήσουσι. [b]καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελού-
σασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.
12 [c]Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα
μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.
13 [d]τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ
δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα
οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι·
14 [e]ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἤγειρε καὶ [14]ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ
15 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. [f]οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν
μέλη Χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ
16 ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο· [g]ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ
κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; (ἔσονται γάρ,
17 φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν·) [h]ὁ δὲ κολλώμενος τῷ
18 Κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστι; φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν
ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός
19 ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. [i]ἢ
οὐκ οἴδατε, ὅτι [19]τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου
πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;
20 [k]ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ
σώματι ὑμῶν.[20]

VII.

1 Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς
2 μὴ ἅπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ
3 γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. [l]τῇ
γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν [3]ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ
4 γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσι-
άζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώμ-
5 ατος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. [m]μὴ ἀποστερεῖτε

a Gal. 5. 19. Eph. 5. 5. 1 Thess. 4. 6. 1 Tim. 1. 9. Heb. 12. 14.
b Eph. 2. 1; & 5. 8. Col. 3. 7. Tit. 3. 3. Heb. 10. 22.
c ch. 10. 23.
d ver 19, 20; & 15. 50. Rom. 14. 17. Col. 2. 22, 23. 1 Thess. 4. 3.
e Act. 2. 24. Rom. 6. 5, 8; & 8. 11. 2 Cor. 4. 14.
f ch. 12. 27. Eph. 4. 12, 15, 16; & 5. 30.
g Gen. 2. 24.
h Jno. 17. 21—23. Eph. 4. 4; & 5. 30.
i ch. 3. 16. 2 Cor. 6. 16. Eph. 2. 21. Heb. 3. 6. 1 Pet. 2. 5.
k ch. 7. 23. Gal. 3. 13. Heb. 9. 12. 1 Pet. 1. 18, 19. 2 Pet. 2. 1.
l 1 Pet. 3. 7.
m Joel 2. 16.

[9] ∾ τοῦτο. [10] + οὐ. [14] ὑμᾶς, *M.* [19] ∾ τὰ σώματα. [20] † καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ, ins. in *M.* [3] ὀφειλομένην εὔνοιαν, *M.*

ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα
[5]σχολάσητε [5]τῇ προςευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ [5]ἦτε,
ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.
τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. 6
a ch. 12. 11. Mat. 19. 12. [a]θέλω [7]γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· 7
Act. 26. 29. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως,
ὃς δὲ οὕτως.
Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς [8] 8
b 1 Tim. 5. 14. ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· [b]εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησ-
άτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι [9]γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. 9
c Mat. 5. 32; & 19. 6, 9. [c]τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύρι- 10
Mar. 10. 11, 12. ος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, (ἐὰν δὲ καὶ χωρ- 11
Lu. 16. 18. ισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω,) καὶ
ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, 12
οὐχ ὁ Κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον καὶ
αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν·
καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον καὶ [13]αὐτὸς συνευ- 13
δοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω [13]αὐτόν. ἡγίασται 14
γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἡγίασται ἡ
γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν
ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρ- 15
ίζεται, χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ
ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός.
d 1 Pet. 3. 1. [d]τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, 16
ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν 17
ὁ [17]Κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ [17]Θεὸς, οὕτω περιπατ-
e Gal. 5. 6; & 6. 15. είτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.
f Eph. 4. 1. Phil. 1. 27. περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ 18
Col. 1. 10. 1 Thes. 2. 12. τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. [e]ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι 19
g ch. 9. 21. Jno. 8. 36. καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν
Rom. 6. 18, 22. Θεοῦ. [f]ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. 20
Gal. 5. 13. Δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι 21
Eph. 6. 6. 1 Pet. 2. 16. ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. [g]ὁ γὰρ ἐν Κυρίῳ 22

[5] σχολάζητε, *M.* [5] † τῇ νηστείᾳ καὶ, ins. in *M.* [5] συνέρχεσθε, *M.* [7] ∾ δὲ. [8] † ἐστιν, ins. in *M.* [9] ∾ γαμεῖν. [13] ∾ οὗτος. [13] ∾ τὸν ἄνδρα. [17] Θεὸς, *M.* [17] Κύριος, *M.*

κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος Κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ
23 ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστι Χριστοῦ. [a]τιμῆς ἠγορ- [a] ch. 6. 20. Heb. 9. 12.
24 άσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ 1 Pet. 1. 18, 19.
ἐκλήθη, ἀδελφοὶ, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ [24]Θεῷ. 2 Pet. 2. 1.
25 Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω·
γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς
26 εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐν-
εστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.
27 δέδεσαι γυναικὶ, μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικὸς,
28 μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ [28]γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες·
καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· θλίψιν δὲ τῇ
29 σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. [b]τοῦτο [b] Rom. 13. 11.
δέ φημι, ἀδελφοὶ, [29]ὁ καιρὸς [29]συνεσταλμένος τὸ λοιπόν 1 Pet. 4. 7.
ἐστιν· ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, 2 Pet. 3. 8, 9.
30 καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς
μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες,
31 [c]καὶ οἱ χρώμενοι [31]τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμ- [c] Isa. 40. 6. Jam. 1. 10,
32 ενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. [d]θέλω & 4. 14.
δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ 1 Pet. 1. 24. 1 Jno. 2. 17.
33 Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ [d] 1 Tim. 5. 5.
34 τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει [33]τῇ γυναικί. μεμέρισται ἡ γυνὴ
καὶ ἡ παρθένος· ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ
ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ
35 τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ
ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω· οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπι-
βάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ [35]εὐπάρεδρον τῷ
36 Κυρίῳ ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν
παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως
ὀφείλει γίνεσθαι· ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει· γαμ-
37 είτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν [37]ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ

[24] † τῷ, ins. in *M.* [28] *λάβῃς γυναῖκα.* [29] † *ὅτι*, ins. in *M.* [29] *συνεσταλμένος ἐστί· τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα*, &c. [31] *τὸν κόσμον, ὡς.* [33, 34] ∾ *τῇ γυναικί. καὶ μεμέρισται καὶ ἡ γυνή. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ·* others, ∾ *τῇ γυναικὶ, καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ.* [35] *εὐπρόσεδρον, M.* [37] + *ἑδραῖος.*

ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος,
καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν
ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥςτε καὶ ὁ [38] ἐκγαμίζων 38
καλῶς ποιεῖ· [38] καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.
a Rom.7.1,2. [a] Γυνὴ δέδεται [39] ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν 39
δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ [39] αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμ-
b 1 Thes.4.8. ηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ. [b] μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν 40
οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ κἀγὼ
πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν.

VIII. [c] Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, [1] οἴδαμεν· (ὅτι πάντες 1
c Act.15 20, 29. γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ·
d Gal. 6. 3. [d] εἰ [2] δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω [2] οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς 2
1 Tim.6.4. δεῖ γνῶναι· εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, οὗτος ἔγνωσται 3
e ch. 10. 19. ὑπ' αὐτοῦ.) [e] περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, 4
Deut. 4 39; & 6. 4. οἴδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς
Mar. 12.29. Rom.14.14. [4] ἕτερος εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι Θεοὶ 5
Eph. 4. 6. 1 Tim.2.5. εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ [5] γῆς, (ὥςπερ εἰσὶ Θεοὶ πολλοὶ,
f ch. 12. 3. καὶ Κύριοι πολλοί,) [f] ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ 6
Mal. 2. 10. Jno.13. 13. τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς
Act. 17. 28. Rom.11.36. Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. [g] ἀλλ' οὐκ 7
Eph. 4.5,6 Phil. 2. 11. ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ [7] συνειδήσει τοῦ εἰδώλου
g ch. 10. 28. Rom.14.14, 23. ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν
ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται. [h] Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστ- 8
h Rom.14.17. ησι τῷ Θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε
i Rom.14.13, 20. ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. [i] Βλέπετε δὲ, μήπως ἡ 9
Gal. 5. 13. ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόςκομμα γένηται τοῖς [9] ἀσθενοῦσιν.
ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατα- 10
κείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκο-
k Rom.14.15, 20. δομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; [k] καὶ ἀπολ- 11
εἶται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς [11] ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν
l Rom.14.18. Χριστὸς ἀπέθανεν. [l] οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς 12

[38] ∾ γαμίζων. [38] ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, M. [39] † νόμῳ, ins. in M. [39] = αὐτῆς. [1] οἴδαμεν, ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν (ἡ γνῶσις, &c. [2] = δέ. [2] + οὐδὲν. [4] = ἕτερος. [5] † τῆς, ins. in M. [7] ∾ συνηθείᾳ. [9] ∾ ἀσθενέσιν. [11] ∾ ἐν.

ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθεν-
13 οῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. [a]διόπερ εἰ βρῶμα a Rom.14.21. 2Cor.11.29.
σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν
αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

IX.

1 [1][b]Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν
Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς b ch. 4. 15; & 15. 8.
2 ἐστε ἐν Κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλάγε Act. 9. 3, 17; & 22. 14, 17,
ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε 18; & 23. 11. 2Cor. 12. 2
3 ἐν [2]Κυρίῳ· ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη
4,5 ἐστί. [c]μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; [d]μὴ c ver. 14. 1Thes. 2. 6.
οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ 2Thes. 3. 9. d Mat. 8. 14;
οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ & 12. 46.
6 Κηφᾶς; [e]ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξου- Mar. 6. 3. Gal. 1. 19.
7 σίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; [f]τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις e 2Thes. 3. 9. f ch. 3. 6, 8.
ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ Jno. 21. 15. 2 Cor. 10. 4.
οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος 1 Pet. 5. 2.
8 τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ;
9 [8]ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; [g]ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως g Deut. 25. 4. 1Tim. 5. 18.
νόμῳ γέγραπται· "Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα." μὴ
10 τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ; [h]ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' h 2Tim. 2. 6.
ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀρ-
11 οτριᾶν· καὶ ὁ ἀλοῶν [10]ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. [i]εἰ i Rom. 15. 27. Gal. 6. 6.
ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς
12 ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; [k]εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξου- k Act. 20. 33.
σίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα 2Cor. 11. 9, 12; & 12. 13.
τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ· ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν 1Thes. 2. 7. l Num. 18. 8.
13 τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. [l]οὐκ οἴδατε, ὅτι Deut. 18. 1. m Mat 10. 10.
οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ Lu. 10. 7.
θυσιαστηρίῳ [13]προσεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμ- 1Tim. 5. 18 n ch. 14. 12.
14 μερίζονται; [m]οὕτω καὶ ὁ Κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγ- Act. 18. 3; & 20. 34.
15 γέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. [n]ἐγὼ 2Cor. 11. 10. 1Thes. 2. 9.
δὲ [15]οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, 2Thes 3. 8.

[1] ∾ οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; *M.* [2] Κυρίῳ. ἡ ἐμὴ . . . αὕτη ἐστί· μή, &c. [8] ∾ ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; [10] τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι, *M.* [13] ∾ παρεδρεύοντες. [15] οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων, *M.*

ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀπο-
a Rom. 1. 14. θανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. [a]ἐὰν γὰρ 16
εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι
ἐπίκειται· οὐαὶ [16]γάρ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.
b ch. 4. 1. [b]εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· [17]εἰ δὲ ἄκων, 17
οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα 18
εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον [18]τοῦ
Χριστοῦ εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ
c Mat. 18. 15. Rom. 11. 14. εὐαγγελίῳ. [c]ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμ- 19
1 Pet. 3. 1. d Act. 16. 3; αυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· [d]καὶ ἐγεν- 20
& 18. 18; & 21. 23. όμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω,
τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ([20]μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ
e ch. 7. 22. Gal. 2. 3. νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω, [e]τοῖς ἀνόμοις ὡς
f ch. 10. 33. Rom. 11. 14; ἄνομος, (μὴ ὢν ἄνομος [21]Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος [21]Χριστῷ,) 21
& 15. 1. ἵνα [21]κερδήσω ἀνόμους· [f]ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς 22
2 Cor. 11. 29. Gal. 6. 1. ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα
g Phil. 2. 16, & 3. 14. [22]τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. [23]τοῦτο δὲ ποιῶ 23
2 Tim. 4. 7. h Eph. 6. 12. διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.
1 Tim. 6. 12. 2 Tim. 2. 4; & 4. 7, 8. [g]Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν 24
τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε,
1 Pet. 1. 4; & 5. 4. ἵνα καταλάβητε. [h]πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα 25
Jam. 1. 12. i 2 Tim. 2. 5; ἐγκρατεύεται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον
& 4. 8. k Rom. 6. 18, λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ, ἄφθαρτον. [i]ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, 26
19; & 8. 13. ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· [k]ἀλλ' 27
Col. 3. 5. [27]ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλ-
λοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

X. [1]Οὐ θέλω [l]γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέρες 1
l Ex. 13. 21; & 14. 22. ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς
Num. 9. 18. Deut. 1. 33. θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσ- 2
m Ex. 16. 14. n Ex. 17. 6. αντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, [m]καὶ πάντες τὸ 3
Num. 20. 11. Ps. 78. 15. Isa. 43. 20. αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, [n]καὶ πάντες τὸ αὐτὸ

[16] δὲ, M. [17] εἰ δὲ ἄκων οἰκονομίαν πεπίστευμαι, τίς οὖν, &c. [18] = τοῦ Χριστοῦ. [20] μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, om. in M. [21] ∾ Θεοῦ. [21] ∾ Χριστοῦ. [21] ∾ κερδανῶ τούς. [22] + τά. [23] ∾ πάντα. [27] ∾ ὑποπιάζω· others, ὑποπιέζω. [1] δὲ, M.

4 πόμα πνευματικὸν ἔπιον· (ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς
5 ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός·) [a]ἀλλ' a Num.14.23,
οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός· κατεστρώθ- 37; & 26.64, 65.
6 ησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. [b]Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθ- b Num.11.4, 33.
ησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς Ps. 78. 30; & 106.14.
7 κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. [c]μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθ- c Ex. 32. 6.
ώς τινες αὐτῶν· ὡς γέγραπται·[7] "Ἐκάθισεν ὁ λαὸς
8 "φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν." [d]μηδὲ d Nu.25.1,9.
πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν καὶ ἔπεσον
9 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. [e]μηδὲ ἐκπειράζωμεν e Ex. 17.2,7. Nu. 21. 6.
τὸν [9]Χριστὸν, καθὼς [9]καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ
10 ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. [f]μηδὲ γογγύζετε, καθὼς f Ex. 16. 2; & 17. 2.
[10]καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ Num.14.2, 29,36.
11 ὀλοθρευτοῦ. [g]ταῦτα δὲ πάντα [11]τύποι συνέβαινον ἐκείν- g ch. 9. 10.
οις· ἐγράφη δε πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν Rom. 15.4. Phil. 4. 5.
12 αἰώνων κατήντησεν. [h]ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω Heb.10.25. h Rom.11.20.
13 μὴ πέσῃ. [i]πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· i ch. 1. 8, 9. 1Thes.5.24.
πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ
δύνασθε,[13] ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκ-
14 βασιν τοῦ δύνασθαι [13]ὑπενεγκεῖν. [k]Διόπερ, ἀγαπητοί k 1Jno. 5.21.
15 μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. ὡς φρονίμοις
16 λέγω, κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. [l]τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας l Mat. [illegible] 26.
ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ
ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος
17 τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; [m]ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί m ch. 12. 27. Rom. 12.5.
ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.
18 [n]βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς n Lev. 3. 3; & 7. 15.
19 θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; [o]τί οὖν φημι; o ch. 8. 4.
20 [19]ὅτι εἴδωλον τί ἐστιν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτον τί ἐστιν; [p]ἀλλ', p Lev. 17. 7. Deut.32.17.
ὅτι [20]ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ Θεῷ· οὐ Rev. 9. 20.
21 θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. [q]οὐ q Deut.32.38.
δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· 2Cor.6.15.

[7] ∾ ὥσπερ. [9] ∾ Κύριον. [9] = καί. [10] = καί.
[11] τυπικῶς. [13] add ὑπενεγκεῖν. [13] † ὑμᾶς, ins. in M.
[19] = ὅτι εἴδωλον τί ἐστιν; ἤ. [20] ∾ ἃ θύουσι, δαιμονί-
οις θύουσι.

οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαι-
a Deut.32.21. μονίων. [a] ἢ παραζηλοῦμεν τὸν Κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι 22
αὐτοῦ ἐσμεν;
b ch. 6. 12. [b] Πάντα [22] ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα 23
c ch. 13. 5. Ro.15. 1,2. [23] ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. [c] μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ 24
Phil. 2. 4. ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου.[24] πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλ- 25
ούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν·
d ver. 28. Ex. 19. 5. [d] τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. [e] εἰ [27] δέ 26
Ps. 24. 1; & 50.12. τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν 27
e ch. 8. 7. τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ
Lu. 10. 7. f ver. 26; & τὴν συνείδησιν. [f] ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ· "Τοῦτο [28] εἰδωλ- 28
8.10,11. "όθυτόν ἐστι· μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα καὶ
g Rom.14 16. "τὴν συνείδησιν."[29] [g] συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν 29
ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου
h Rom.14.16. 1 Tim. 4.4. κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; [h] εἰ [30] ἐγὼ χάριτι μετ- 30
i Col. 3. 17. έχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; [i] εἴτε οὖν 31
ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ
k Rom.14 13. ποιεῖτε. [k] ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι 32
l ch.9.19,22. Rom 15.2. καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· [l] καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν 33
ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν
XI. πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. [m] μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς 1
m ch. 4. 16. κἀγὼ Χριστοῦ.
Eph. 5. 1. Phil. 3. 17. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, 2
1 Thes. 1. 6. 2 Thes. 3. 9. καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.
n ch. 3. 23; & 15.27,28. [n] θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ 3
Jno. 14. 28. Eph. 5. 23. Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ
Phil.2.7,8,9. Χριστοῦ ὁ Θεός. πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητ- 4
εύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτ-
οῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατα- 5
καλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς·
o Num.5.18. Deut. 22.5. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. [o] εἰ γὰρ οὐ κατα- 6
p Gen. 1. 26, 27; & 5. 1; καλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ
& 9. 6. τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. [p] ἀνὴρ μὲν 7

[22] † μοι, ins. in *M.* [23] † μοι, ins. in *M.* [24] † ἕκαστος, ins. in *M.* [27] + δέ. [28] ∾ ἱερόθυτόν. [29] † τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ins. in *M.* [30] † δὲ, ins. in *M.*

γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν· κεφαλὴν, εἰκὼν
καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.
8 [a] Οὐ κάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· a Gen 2. 18,
9 καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ 21, 22.
10 διὰ τὸν ἄνδρα. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν
11 ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους. Πλὴν [11]
οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς, οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς,
12 ἐν Κυρίῳ. Ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω
καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ παντα ἐκ τοῦ
13 Θεοῦ. Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖ-
14 κα ακατακάλυπτον τῷ Θεῷ προςεύχεσθαι; Ἢ οὐδὲ [14]
αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ,
15 ἀτιμία αὐτῷ ἐστι; γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν;
16 ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ. [b] Εἰ δέ τις b 1 Tim. 6. 4.
δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ
ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ.
17 Τοῦτο δὲ [17] παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ
18 κρεῖττον ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. [c] Πρῶτον μὲν c chap. 1. 10. 11, 12.
γὰρ, συνερχομένων ὑμῶν ἐν [18] ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσμ-
19 ατα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν· καὶ μέρος τι πιστεύω· [d] Δεῖ d Matt. 18. 7.
γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ Luke 2. 35, & 17. 1. Ac.
20 γένωνται ἐν ὑμῖν. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ 20. 30. 1 Jo 2. 19.
21 αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ
τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν· καὶ ὃς μὲν
22 πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. [e] Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ e Jam. 2. 6.
ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε,
καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαι-
νέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. [f] Ἐγὼ γὰρ παρέ-
23 λαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ f chap. 15. 3.
Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτ- Mat. 26. 26. Mar. 14. 22.
24 ον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· [24] τοῦτό μου Luk. 22. 19.
ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν

[11] οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς.
[14] ∾ ἡ φυσις αὐτὴ. [17] ∾ παραγγέλλω οὐκ ἐπαινῶν.
[18] † τῇ, ins. in *M*. [24] † λάβετε, φάγετε, ins. in *M*.

‘ἐμὴν ἀνάμνησιν.’ ὡςαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ 25
δειπνῆσαι, λέγων· ‘Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη
‘ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίν-
a Jno. 14. 3. Act. 1. 11. ‘ητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.’ [a]ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε 26
τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον [26]τοῦτο πίνητε, τὸν
θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ [26]ἔλθῃ.
b ch. 10. 21. Jno. 6. 51, 53,64; & 13. 27. [b]ὥςτε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον [27] ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ 27
Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ [27]τοῦ
c Gal. 6. 4. 2Cor.13.5. αἵματος τοῦ Κυρίου. [c]δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, 28
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου
πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων [29]ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ 29
ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. διὰ 30
τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμ-
d Ps. 32. 5. Prov.18.17. ῶνται ἱκανοί. [d]εἰ [31]γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν 31
e Heb. 12. 5, 10. ἐκρινόμεθα· [e]κρινόμενοι [32]δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, 32
ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥςτε, ἀδελφοί μου, 33
συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἴ 34
[34]τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε,
τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

XII. Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοὶ, οὐ θέλω ὑμᾶς 1
f ch. 6. 11. Eph. 2. 11, 12. 1Thes.1.9. ἀγνοεῖν. [f]οἴδατε, [2]ὅτι ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ 2
ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι· [g]διὸ γνωρίζω ὑμῖν, 3
g ch. 8. 6. Mar.9.39. Jno.13.13. 2 Cor. 3. 5. ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι Θεοῦ λαλῶν [3]λέγει ἀνάθεμα Ἰησ-
οῦν· καὶ οὐδεὶς δύναται [3]εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν
πνεύματι ἁγίῳ.
h Rom.12.6. Eph 4. 4. Heb. 2. 4. 1Pet.4.10. [h]Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· 4
[i]καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος· [k]καὶ 5,6
i Rom. 12. 6 ..8. Eph. 4.11. διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς [6]Θεὸς ὁ ἐνεργ-
ῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις 7
k Eph.1.23. τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον· ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ 8
πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσ-

[26] = τοῦτο. [26] † ἂν, ins. in *M.* [27] † τοῦτον, ins. in *M.* [27] τοῦ, om. in *M.* [29] + ἀναξίως, [31] ∽ δὲ. [32] δὲ, ὑπὸ Κυρίου παιδ. &c. [34] † δὲ, ins. in *M.* [2] ∽ ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε. [3] ∽ λέγει· ἀνάθεμα Ἰησοῦς· or Ἰησοῦ. [3] ∽ εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς· [6] † ἐστι, ins. in *M.*

9 ἕως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ
10 πνεύματι, [a]ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ [a] Act. 2. 4; & 10.46
πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προ-
φητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη
11 γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. [b]πάντα δὲ ταῦτα [b] ch. 7. 7. Jno. 3. 8.
ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ Ro. 12. 3,6. 2Cor.10.13.
12 καθὼς βούλεται. [c]καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι καὶ Eph. 4. 7. Heb. 2. 4
μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος [12]τοῦ [c] Rom.12.4,5.
ἑνὸς πολλὰ ὄντα ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ Χριστός. Eph.4.4,16.
13 [d]καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα [d] Jno. 6. 63. Rom. 6. 5.
ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες εἴτε δοῦλοι Eph. 2. 14 ..16.
εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες [13]εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. Gal. 3. 28.
14 καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. Col. 3. 11.
15 ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι Οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
16 σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; καὶ
ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι Οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
17 σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; εἰ
ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ
18 ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ Θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον
19 αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ
20 πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη,
21 ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται[21] [21]ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί,
22 Χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, Χρείαν
ὑμῶν οὐκ ἔχω.[e] ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη [e] Eccl. 4. 9 ..12.
23 τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ
ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν
περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐ-
24 σχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει· τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν,
25 οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ Θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ
ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα
ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι
26 τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα [f] Rom.12.5. Eph. 1. 23;
τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ & 4.12; &
27 μέλη. [f]ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. 5. 23, 30. Col. 1. 24.

[12] = τοῦ ἑνός. [13] ∾ ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. [21] † δέ, ins. in *M.* [21] ὁ, om. in *M.*

[a]καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀπο- 28
στόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα
δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερν-
ήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες 29
προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; 30
μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες
γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; [b]Ζηλοῦτε 31
δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν
ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

XIII. Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγ- 1
γέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβ-
αλον ἀλαλάζον. [c]καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ 2
μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω
πᾶσαν τὴν πίστιν ὥςτε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ
ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ ἐὰν [3]ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά 3
μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀ-
γάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. [d]ἡ ἀγάπη μακρο- 4
θυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ 5
περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, [e]οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ
τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν, [f]οὐ 6
χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, [g]πάντα 7
στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.
ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργ- 8
ηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, κατ-
αργηθήσεται. ἐκ μέρους [9]γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους 9
προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, [10]τότε τὸ ἐκ 10
μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος 11
ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε
δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. [h]βλέπομεν 12
[12]γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόςωπον
πρὸς πρόςωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπι-
γνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, 13
ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ
ἀγάπη.

a Ro. 12. 6. 8. Eph. 2. 20; & 4. 11. 1 Tim. 5. 17. Heb. 13. 17, 24.
b ch. 14. 1.
c ch. 12. 8, 9. Mat. 7. 22; & 17. 20; & 21. 21. Lu. 17. 6. Rom. 12. 7.
d Prov. 10. 12. 1 Pet. 4. 8.
e ch. 10. 24. Phil. 2. 4.
f Ps. 10. 3; & 15. 4. Rom. 1. 32. 2 Jno. 4.
g Prov. 10. 12.
h 2 Cor. 3. 18; & 5. 7. Phil. 3. 12. 1 Jno. 3. 2.

[3] ψωμίζω, M. [9] ∾ δὲ. [10] = τότε
[12] + γάρ.

1 [a]Διώκετε τὴν ἀγάπην· ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, XIV.
2 μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. [b]ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ a ch. 12. 31
οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, b Act. 2. 4 & 10.46.
3 πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρ-
ώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.
4 ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων
5 ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσ-
σαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μείζων γὰρ ὁ προφητ-
εύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα
6 ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω
πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ
ὑμῖν λαλήσω ἢ [c]ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προ- c ver. 26.
7 φητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα,
εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ
[7]δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον;
8 καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευ-
9 άσεται εἰς πόλεμον; οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν
μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλού-
10 μενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ
τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν [10]αὐτῶν
11 ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς,
ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος· καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ
12 βάρβαρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμ-
άτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα
13 περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προςευχέσθω ἵνα
14 διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προςεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά
15 μου προςεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν
ἐστι; [d]προςεύξομαι τῷ πνεύματι, προςεύξομαι δὲ καὶ τῷ d Eph. 5. 19. Col. 3. 16.
16 νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεί, ἐὰν
εὐλογήσῃς [16]τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ
ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ
17 τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ'
18 ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ,[18] πάντων
19 ὑμῶν μᾶλλον [18]γλώσσαις λαλῶν· ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω

[7] ∾ διδῷ. [10] + αὐτῶν. [16] + τῷ. [18] † μου, ins. in M. [18] ∾ γλώσσῃ.

πέντε λόγους [19]διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλ-
a Mat.11.25; λους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. [a]ἀδελφοὶ, 20
& 18. 3; & 19.14. μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν· ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε,
Eph. 4. 14. Heb. 5. 12. ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, 21
b 1 Pet. 2. 2. Deut.28.49. [b]ὅτι Ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω
Isa. 28. 11, 12. τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει
Κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς 22
πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς
ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκ- 23
κλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν,
εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίν-
εσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄ- 24
πιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται 25
c Zech.8.23. ὑπὸ πάντων, [c][25]τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ
γίνεται· καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ
d ch. 12. 8 ..10. Θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. [d]τί 26
οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν
ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν
ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν [26]γινέσθω.
εἴ τε γλώσσῃ τὶς λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, 27
καὶ ἀνὰ μέρος· καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερ- 28
μηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ
Θεῷ. προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι 29
διακρινέτωσαν· ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ 30
πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα πάντες προφητ- 31
εύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.
e ch. 11. 16. καὶ [32]πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· [e]οὐ 32
f ch. 11. 3. γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς, ἀλλ᾽[33]εἰρήνης. Ὡς ἐν 33
Gen. 3. 16. πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, [f][34]αἱ γυναῖκες [34]ὑμῶν 34
Eph. 5. 22. Col. 3. 18. ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ [34]ἐπιτέτραπται
1Tim.2.11, 12. αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος
Tit. 2. 5. 1 Pet. 3. 1. λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους 35

[19] ∾ τῷ νοΐ μου. [25] + καὶ οὕτω, ins. in *M.* [26] γενέσθω, *M.* [32] ∾ πνεῦμα. [33, 34] εἰρήνης, ὡς ἐν π. τ. ἐκκλ. τ. ἁγίων. αἱ γυναῖκες, &c. *M.* [34] + ὑμῶν. [34] ∾ ἐπιτρέπεται.

ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι [35]γυναιξὶν ἐν
36 ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξ-
37 ῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; [a]Εἴ τις δοκεῖ [a] 2Cor. 10. 7. 1Jno. 4. 6.
προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω
38 ὑμῖν, ὅτι [37]Κυρίου εἰσὶν ἐντολαί· εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνο-
39 είτω. ὥςτε, ἀδελφοὶ, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ
40 λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε· πάντα [40]δὲ εὐσχημόνως
καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

1 [b]Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγ- XV.
γελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, [b] Gal. 1. 11, 12.
2 [c]δι' οὗ καὶ σώζεσθε· (τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ [c] ch. 1. 21.
3 κατέχετε·) ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. [d]παρέδωκα γὰρ Rom. 1. 16. Gal. 3. 4.
ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον· ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν [d] ver. 1; & 1. 23; & 5. 7.
4 ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, [e]καὶ ὅτι Isa. 53. 5. Dan. 9. 24.
ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Zech. 13. 7. 1 Pet. 2. 24.
5,6 γραφάς, [f]καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. ἔπειτα [e] Isa. 53. 9.
ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ Hos. 6. 2. Jno. 1. 17.
πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. Mat. 12. 40. [f] Mar. 16. 14.
7 [g]ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. Lu. 24. 34. Jno. 20. 19.
8 [h]ἔσχατον δὲ πάντων, [8]ὡςπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη Act. 10. 41.
9 κἀμοί. ([i]ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς [g] Lu. 24. 50. [h] ch. 9. 1.
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν Act. 9. 3, 17; & 23. 11.
10 ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. [k]χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι· καὶ ἡ 2Cor. 12. 2.
χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότ- [i] ch. 4. 9. Act. 8. 3; &
ερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις 9. 1; & 22. 4; & 26. 9.
11 τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.) εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω Eph. 3. 7, 8. Gal. 1. 13.
12 κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. Εἰ δὲ Χριστὸς 1Tim. 1. 13.
κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες [k] Rom. 15. 18, 19.
13 ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις 2Cor. 11. 23; & 12. 11.
14 νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς
οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα [14]τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ [14]δὲ
15 καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. [l]εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες [l] Act. 2. 24, 32.
τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε
τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρ-

[35] ∾ γυναικὶ. [37] † τοῦ, ins. in *M.* [40] + δὲ, *M.*
[8] ∾ ὡσπερεὶ τῷ. [14] ∾ καὶ τὸ. [14] = δὲ.

ονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγ- 16
ερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις 17
ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἄρα καὶ οἱ κοι- 18
μηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ 19
ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων
ἀνθρώπων ἐσμέν. [a]Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, 20
ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.[20] [b]ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου 21
ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ 22
γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν
τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. [c]ἕκαστος δὲ ἐν τῷ 23
ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ
ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· [d]εἶτα τὸ τέλος, ὅταν [24]παραδῷ 24
τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν
ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. [e]δεῖ γὰρ αὐτὸν 25
βασιλεύειν, ἄχρις οὗ [25]ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάν- 26
ατος· [f]πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν 27
δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον, ὅτι ἐκτὸς τοῦ
ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. [g]ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ 28
τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑπο-
τάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.
Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν [29]νεκρῶν, 29
εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ
[29]αὐτῶν; [h]τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; [i]καθ' 30
ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν [31]ὑμετέραν καύχησιν, ἣν 31
ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. [k]εἰ κατὰ ἄνθρ- 32
ωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ [32]ὄφελος; εἰ
νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ
ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη [33]χρηστὰ 33
ὁμιλίαι κακαί. [l]ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· 34
ἀγνωσίαν γὰρ Θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν
λέγω.

a ver. 23. Act. 26. 23. Col. 1. 18. 1 Pet. 1. 3. Rev. 1. 5.
b Gen. 2. 17; & 3. 6. Rom. 5. 12, 18; & 6. 23.
c ver. 20. 1 Thes. 4. 15–17.
d ch. 2. 6.
e Ps. 110. 1. Act. 2. 34. Eph. 1. 20. Col. 3. 1. Heb. 1. 13; & 10. 13.
f Ps. 8. 6; & 110. 1. Mat. 11. 27; & 28. 28. Eph. 1. 22. Heb. 1. 13; & 2. 8; & 10. 13.
g ch. 3. 23; & 11. 3.
h Rom. 8. 36.
i ch. 4. 9. Rom. 8. 36. 2 Cor. 4. 8–12; 6. 9. 1 Thes. 2. 19.
k Isa. 22. 13. & 56. 12.
l ch. 6. 5. Rom. 13. 11. Eph. 5. 14.

[20] † ἐγένετο, ins. in M. [24] ∾ παραδιδῷ. [25] = ἄν.
[29] νεκρῶν; εἰ ὅλωρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί, &c. [29] τῶν νεκρῶν; M. [31] ∾ ἡμετέραν. [32] ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; &c. [33] χρῆσθ', M.

35 [a] Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί, ποίῳ δὲ a Ezek. 37. 3.
36 σώματι ἔρχονται; [b] ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, b Jno. 12. 24.
37 ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὃ σπείρεις οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησ-
όμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου ἤ
38 τινος τῶν λοιπῶν· [c] ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα καθὼς c Gen. 1. 11, 12.
ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων [38] τὸ ἴδιον σῶμα.
39 οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν [39] ἀνθρώπων,
ἄλλη δὲ [39] σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτην-
40 ῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ'
ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπι-
41 γείων. [d] ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ d Ps. 19. 1..6
ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.
42 οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ,
ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν
43 δόξῃ· [e] σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, [f] ἐγείρεται ἐν δυνάμει· e Phil. 3. 21. Gen. 3. 19.
44 σπείρεται σῶμα ψυχικὸν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. Job 17. 14. Ps. 49. 14.
45 ἔστι σῶμα ψυχικὸν, καὶ ἔστι [44] σῶμα πνευματικόν. [g] οὕτω f Lu. 20. 35, 36.
καὶ γέγραπται· "Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς Rev. 21. 4.
ψυχὴν ζῶσαν·" ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. g Gen. 2. 7. Rom. 5. 14.
46 ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν·
47 ἔπειτα τὸ πνευματικόν. [h] ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἐκ γῆς h Jno. 3. 13, 31.
χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, [47] ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ.
48 οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί. καὶ οἷος ὁ ἐπουράν-
49 ιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι· [i] καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν i Gen. 5. 3. Jno. 3. 31.
τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Rom. 8. 29. 2Cor. 3. 18; & 4. 11.
ἐπουρανίου. Philip. 3. 21.
50 [k] Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν 1 Jno. 3. 2.
Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν k ch. 6. 13. Mat. 16. 17.
51 ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. [l] Ἰδοὺ, μυστήριον ὑμῖν λέγω· Jno. 1. 13. Gal. 1. 16.
52 [51] Πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα· πάντες δὲ ἀλλαγησόμ- l 1Thes. 4. 15..17.
εθα, ἐν ἀτόμῳ, [m] ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. m Mat. 24. 31.
(σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ 1Thes. 4. 16.

[38] = τὸ. [39] † σὰρξ, ins. in M. [39] + σὰρξ
[44] + σῶμα. [47] = ὁ Κύριος.
[51] ∾ Πάντες μὲν (or μὲν οὖν) κοιμηθησόμεθα· οὐ πάντες δὲ, &c.

a 2Cor.5.4. ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.) [a]δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσα- 53
σθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανα-
σίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν καὶ 54
τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ
b Isa. 25. 8. Hos. 13 14. λόγος ὁ γεγραμμένος· [b]"Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος."
Heb. 2. 14. "Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος;" 55
c Rom. 4. 15; & 5. 13; & 7. 5, 13. [c]τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις 56
d 1 Jno. 5. 5. τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. [d]τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ διδόντι 57
ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·
Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίν- 58
e 1Thes.3.12. ητοι, [e]περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε,
εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ.

XVI. [f]Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέ- 1
f Act. 11. 29. Rom.12.13. ταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποι-
2 Cor. 8. 4; & 9. 1. ήσατε. [g]κατὰ μίαν [2]σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ 2
g Act. 20. 7. Rev. 1. 10. τιθέτω, θησαυρίζων ὅ,τι ἂν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω,
h 2Cor.8. 16, 19. τότε λογίαι γίνωνται. [h]ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν 3
[3]δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν
τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ· ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ 4
i Act. 19. 21. 2Cor. 1. 16. κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. [i]Ἐλεύσομαι δὲ 5
πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· (Μακεδονίαν γὰρ 6
k 2Cor.1.15. διέρχομαι·) [k]πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παρα-
χειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.
l ch. 4. 19. Act. 18. 21. [l]οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω [7]γὰρ 7
Jam. 4. 15. χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ Κύριος [7]ἐπι-
τρέπῃ. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· 8
θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικεί- 9
μενοι πολλοί.
m ch. 4. 17. Philip.2.19, 22. [m]Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε, ἵνα ἀφόβως γένηται 10
πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ·
1 Thes.3. 2. n 1Tim.4.12. [n]μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν 11
ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ
o Tit. 3. 13. τῶν ἀδελφῶν. [o]Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ 12
παρεκάλεσα αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελ-

[2] ∾ σαββάτου. [3] δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν. [7] δέ, M.
[7] ∾ ἐπιτρέψῃ.

φῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσ-
13 εται δὲ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. [a] Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ [a] Eph. 6. 10. Col. 1. 11.
14 πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε· πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ
γινέσθω.
15 [b] Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν [b] ch. 1. 16. Rom. 16. 5.
Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας· καὶ εἰς δια-
16 κονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, [c] ἵνα καὶ ὑμεῖς [c] Philip. 2. 29. 1 Thes. 5. 12.
ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι 1 Tim. 5. 17. Heb. 13. 17
17 καὶ κοπιῶντι. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ
Φουρτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι
18 ἀνεπλήρωσαν· [d] ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ [d] 1 Thes. 5. 12.
19 ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. Ἀσπάζονται
ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. [e] ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν [e] Rom. 16. 3, 5.
Κυρίῳ πολλὰ [f] Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον [f] Act. 18. 1. 3, 18.
20 αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. [g] ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. [g] Rom. 16. 16. 2 Cor. 13. 12.
ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. 1 Thes. 5. 26.
21 [h] Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ 1 Pet. 5. 14. [h] Col. 4. 18.
22 τὸν Κύριον [22] Ἰησοῦν Χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθά. 2 Thes. 3. 17.
23 ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη
24 μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [24] Ἀμήν.

[22] = Ἰησοῦν Χριστὸν [24] = Ἀμήν.

THE

SECOND EPISTLE TO THE CORINTHIANS.

THIS epistle was occasioned by the accounts which the Apostle had received after the reception of the first. This is fully proved by the internal evidence. It was written soon after the arrival of Titus from Corinth, who communicated to the Apostle the submission and good disposition of that church. He had the satisfaction of learning, that, in conformity to the directions contained in his first epistle, the incestuous person had been excommunicated (2 Cor. ii. 5—11; vii. 11), and that many were anxious for his return, and were zealous in the vindication of his office against those who had calumniated him (chap. vii. 7—11). The faction, however, headed by their false teacher, still continued their corrupt practices, and endeavoured, as much as possible, to undermine the Apostle's authority and influence. To understand the force of this epistle it will be necessary to bear in mind the opposite characters to whom it was written. To those Christian converts who had shown a ready obedience to his former letter and who remained steadfast in his doctrine St. Paul addresses himself, in this, his second epistle, in terms of commendation and encouragement; while, on the other hand, he attacks, in order to weaken, the faction which the false teacher still continued to form against him. He confutes the objections and revilings of his opponents with the most masterly reasonings; exposing them to contempt, and threatening them with punishment. *Townsend.*

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ.

---

1 [a]Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος I.
Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ [a] Philip. 1. 1. Col. 1. 1.
οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ
2 τῇ Ἀχαΐᾳ· [b]χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς [b] Rom. 1. 7. 1 Cor. 1. 3.
ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Eph. 1. 2. 1 Pet. 1. 2.
3 [c]Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [c] Eph. 1. 3.
Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρα- 1 Pet. 1. 3.
4 κλήσεως, [d]ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, [d] ch 7. 6.
εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει
5 διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ· [e]ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ [e] ch. 4. 8. 12. Ps. 34. 19; & 94. 18.
εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ [5]τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παρά- Act. 9. 4.
6 κλησις ἡμῶν. [f]εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρα- 1 Cor. 4. 9 ..13.
κλήσεως καὶ σωτηρίας· [6]εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς Col. 1. 24.
ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν [f] ch 4. 15. 17.
αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, (καὶ ἡ ἐλπὶς
7 ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν,) [g]εἰδότες, ὅτι ὥσπερ κοινωνοί [g] 2 Thes. 2. 13. Heb. 6. 9, 10.
8 ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. [h]οὐ [h] 1 Cor. 15. 32.
γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, [8]ὑπὲρ τῆς θλίψεως

[5] om. τοῦ, *M.* [6] *τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν*: others ∾ *τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἰδότες*, &c. [8] ∾ *περὶ.*

ἡμῶν τῆς γενομένης [8]ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερ-
βολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥςτε ἐξαπορηθῆναι 9
a Jer.17.5,7. ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῇν· [a]ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα
τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ'
ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·
b 1Cor.15.31. [b]ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· 10
c ch. 4. 15. Rom.15.30. εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, [c]συνυπουργούντ- 11
Philip.1.19. ων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προς-
Philem. 22. ώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ
ὑπὲρ ἡμῶν.
d Act. 24. 16. 1 Cor. 2. 4, [d]Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς 12
13. συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ Θεοῦ,
(οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ) ἀνεστράφ-
ημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ 13
ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπι-
γινώσκετε· ἐλπίζω δὲ, ὅτι [13]καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε,
e ch. 5. 12. Philip.2.16; [e]καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους· ὅτι καύχημα ὑμῶν 14
& 4. 1. ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου
1Thes.2.19, 20. Ἰησοῦ. [f]Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς 15
f Rom.1.11. 1Cor.16.5. ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε· καὶ δι' ὑμῶν 16
[16]διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν
g Mat. 5. 37. Jam. 5. 12. Ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν [17]βουλευόμενος, μήτι ἄρα τῇ ἐλ- 17
h ch. 5. 5. αφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλ-
1Jno. 2. 20, 27. εύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; [g]πιστὸς 18
i ch. 5. 5. Rom.8.16. δὲ ὁ Θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ [18]ἐγένετο
Eph. 1. 13; & 4. 30. ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν 19
Rev. 2. 17. ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, (δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ
k ch. 2. 3; & 12. 20; & 13. Τιμοθέου,) οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ
2, 10. Rom. 1. 9; γέγονεν, (ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, 20
& 9. 1. Gal. 1. 20. καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν,) τῷ Θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. [h]ὁ 21
Philip.1.8. δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς
1Thes. 2. 5. 1Tim.5.21. Θεός, [i]ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβ- 22
2Tim. 4. 1. 1Cor. 4. 21. ῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. [k]Ἐγὼ δὲ 23

[8] = ἡμῖν. [13] = καὶ. [16] ∾ ἀπελθεῖν.
[17] ∾ βουλόμενος. [18] ∾ ἔστι.

μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, a Rom. 11.20 1 Cor. 3. 5
24 ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον· [a]οὐχ 1 Pet. 5. 3
ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ [b]συνεργοί ἐσμεν b Phil. 1. 25, 26.
1 τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. ἔκρινα δὲ II.
ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.
2 εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς [2]ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ
3 μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; [c]καὶ ἔγραψα [3]ὑμῖν τοῦτο c ch. 8. 22; & 12.21.
αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν· Gal. 5. 10.
πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων
4 ὑμῶν ἐστιν. [d]ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς d ch. 7. 8, 9.
καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα
λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισ-
σοτέρως εἰς ὑμᾶς.
5 [e]Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ e 1 Cor. 5. 1.
6 μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. [f]ἱκανὸν τῷ τοι- f 1 Cor. 5. 5.
7 ούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων· [g]ὥςτε τοὐν- g Gal. 1. 1, 2. Eph. 4. 32.
αντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως
8 τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρα-
9 καλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ
καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα
10 ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ
[10]ὃ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς, ἐν προςώπῳ
11 Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ
γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.
12 [h]Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστ- h Act. 16. 8. 1 Cor. 16. 9.
οῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν Κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν
τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν
13 μου· [i]ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδον- i ch. 7. 5.
14 ίαν. [k]Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς k Col. 1. 27.
ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανερ-
15 οῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. [l]ὅτι Χριστοῦ εὐωδία l 1 Cor. 1.18.
ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυ-
16 μένοις, [m]οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ m ch. 3. 5, 6. Lu. 2. 34.

[2] + ἐστιν. [3] = ὑμῖν. [10] εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, M.

ἡμῶν τῆς γενομένης [8]ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερ-
βολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥςτε ἐξαπορηθῆναι 9
a Jer.17.5,7. ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῇν· [a]ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα
τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ'
ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·
b 1Cor.15.31. [b]ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· 10
c ch. 4. 15. Rom.15.30. εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, [c]συνυπουργούντ- 11
Philip.1.19. ων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προς-
Philem. 22. ώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ
ὑπὲρ ἡμῶν.
d Act.24.16. 1 Cor. 2. 4, 13. [d]Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς 12
συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ Θεοῦ,
(οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ) ἀνεστράφ-
ημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ 13
ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπι-
γινώσκετε· ἐλπίζω δὲ, ὅτι [13]καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε,
e ch. 5. 12. Philip.2.16; & 4.1. [e]καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους· ὅτι καύχημα ὑμῶν 14
ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου
1Thes.2.19, 20. Ἰησοῦ. [f]Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς 15
f Rom.1.11. 1Cor.16.5. ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε· καὶ δι' ὑμῶν 16
[16]διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν
g Mat.5.37. Jam.5.12. Ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν [17]βουλευόμενος, μήτι ἄρα τῇ ἐλ- 17
h ch. 5. 5. 1Jno.2.20, 27. αφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλ-
εύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; [g]πιστὸς 18
i ch. 5. 5. Rom. 8. 16. δὲ ὁ Θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ [18]ἐγένετο
Eph. 1. 13; & 4. 30. ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν 19
Rev. 2. 17. ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, (δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ
k ch. 2. 3; & 12. 20; & 13. 2, 10. Τιμοθέου,) οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὒ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ
Rom. 1. 9; & 9. 1. γέγονεν, (ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, 20
Gal. 1. 20. καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν,) τῷ Θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. [h]ὁ 21
Philip.1.8. δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς
1Thes.2.5. 1Tim.5.21. Θεός, [i]ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβ- 22
2Tim.4.1. 1Cor.4.21. ῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. [k]Ἐγὼ δὲ 23

[8] = ἡμῖν. [13] = καὶ. [16] ∾ ἀπελθεῖν.
[17] ∾ βουλόμενος. [18] ∾ ἔστι.

μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, a Rom.11.28 1 Cor.3.5
24 ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον· a οὐχ 1 Pet. 5. 3
ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ b συνεργοί ἐσμεν b Phil. 1. 25, 26.
1 τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. ἔκρινα δὲ II.
ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.
2 εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς [2] ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ
3 μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; c καὶ ἔγραψα [3] ὑμῖν τοῦτο c ch. 8. 22; & 12.21.
αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν· Gal. 5. 10.
πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων
4 ὑμῶν ἐστιν. d ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς d ch. 7. 8, 9.
καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα
λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισ-
σοτέρως εἰς ὑμᾶς.
5 e Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ e 1 Cor. 5. 1.
6 μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. f ἱκανὸν τῷ τοι- f 1 Cor. 5. 5.
7 ούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων· g ὥστε τοὐν- g Gal.1. 1,2. Eph. 4. 32.
αντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως
8 τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρα-
9 καλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ
καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα
10 ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ
[10] ὃ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς, ἐν προσώπῳ
11 Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ
γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.
12 h Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστ- h Act. 16. 8. 1Cor. 16. 9.
οῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν Κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν
τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν
13 μου· i ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδον- i ch. 7. 5.
14 ίαν. k Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς k Col. 1. 27.
ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανερ-
15 οῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. l ὅτι Χριστοῦ εὐωδία l 1 Cor. 1.18.
ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυ-
16 μένοις, m οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ m ch. 3. 5, 6. Lu. 2. 34.

[2] + ἐστιν. [3] = ὑμῖν. [10] εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, M.

a ch. 4. 2. ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; [a]οὐ 17
γὰρ ἐσμεν ὡς οἱ [17]πολλοί, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ
Θεοῦ· ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ, [17]κατεν-
III. ώπιον [17]τοῦ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. [b]Ἀρχόμεθα 1
b ch. 5. 12; & 10.8. πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; [1]ἢ μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες,
συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν [1]συστατικ-
c 1Cor.9.2,3. ῶν; [c]ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν 2
ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη
d Ex. 24. 12; & 34.1. ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· [d]φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπι- 3
Jer. 31. 33. στολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη
Ezek.11.19; & 36.26. οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ
Heb. 8. 10. λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. Πεποίθησιν 4
δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν·
e ch. 2. 16. Philip.2.13. [e]οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν, λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ 5
f ch. 5. 18. ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ· [f]ὃς καὶ 6
Jer. 31. 31. Rom.2.27, ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμ-
29; & 7.6. Heb.8.6,8. ματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα [6]ἀποκτείνει, τὸ
g Ex. 24. 12; & 34.1,29. δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. [g]εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν 7
Deut.10.1 γράμμασιν, ἐντετυπωμένη [7]ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ,
ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ
πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ 8
τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ
πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατα- 9
κρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς
δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ [10]οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξ- 10
ασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης
δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ 11
h Eph. 6. 19. μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. [h]Ἔχοντες οὖν τοιαύτην 12
i Ex. 34. 33. Rom.10.4. ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα· [i]καὶ οὐ, καθάπερ 13
k Isa. 6. 10. Ezek.12.2. Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς
Mat.13.11. Act.28.26. τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ
Rom.11.8. καταργουμένου. ([k]ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· 14

17 ∾ λοιποί. 17 ∾ κατέναντι. 17 = τοῦ
1 ∾ εἰ μή, M. 1 + συστατικῶν; 6 ∾ ἀποκτένει.
7 = ἐν. 10 ∾ οὐδέ, M.

ἄχρι γὰρ τῆς [14]σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀνα-
γνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον,
15 [14]ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα
ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτ-
16 ῶν κεῖται· [a]ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περι- a Mat. 13.11. Rom.11.23,
17 αιρεῖται τὸ κάλυμμα. [b]ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· 26. 1Cor.2.10
18 οὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, [17]ἐκεῖ ἐλευθερία.) [c]ἡμεῖς δὲ b Jno. 4. 24.
πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου 1Cor.15.47. c ch. 5. 7.
κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα 1Cor 13.12
ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος.

1 [d]Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς IV.
2 ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν· [e]ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ d 1Cor.7.25. e ch. 2. 17;
τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ 5.11; & 6 4.
δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς Rom.1.16 1Th.2.3,5
ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν
3 ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. [f]εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμ- f ch. 2 15. 1Cor.1.18.
μένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ 2Th.2.10.
4 κεκαλυμμένον· [g]ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε g ch. 3. 18. Isa. 6. 10
τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ [4]αὐγάσαι τὸν Mat.11.27. Jno.12.31,
φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς 40; & 14.9,30.
5 ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. [h]οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, Eph. 6. 12. Philip.2.6.
ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον· ἑαυτοὺς δὲ δούλους Col. 1. 15. Heb. 1. 3.
6 ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. [i]ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς h ch. 1. 24. i Gen. 1. 3.
λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτ- 2Pet.1.19.
ισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης [6]τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ
Ἰησοῦ Χριστοῦ.
7 [k]Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις k ch. 5. 1. 1Cor. 2. 5 l Ps. 37. 24
σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ Θεοῦ καὶ m ch. 1. 5. Rom.8.17.
8 μὴ ἐξ ἡμῶν· ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρ- Gal. 6. 17. Phil. 3. 10.
ούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· [l]διωκό- 2Tim.2.11, 12.
9 μενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' 1Pet. 4. 13.
10 οὐκ ἀπολλύμενοι· [m]πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ [10]Ἰησοῦ n Ps. 44. 22. Mat. 5. 11.
ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν Rom.8.36. 1Cor.4.9; &
11 τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. [n]ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, 15.31,10. Col. 3. 4.

[14] ∾ σήμερον ἡμέρας τὸ. [14] ὅ,τι, M. [17] = ἐκεῖ. [4] αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν, M. [6] ∾ αὐτοῦ ἐν. [10] † Κυρίου, ins. in M.

εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ
a ch. 13. 9. τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. [a]Ὥςτε 12
b Ps. 116. 10. ὁ [12]θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. [b]ἔχ- 13
οντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμ-
μένον, "Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα," καὶ ἡμεῖς πιστεύ-
c Rom. 8. 11. 1 Cor. 6. 14. ομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν· [c]εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν 14
Act. 2. 24. Κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς [14]διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παρα-
d ch. 1. 6, 11. Col. 1. 24. στήσει σὺν ὑμῖν. [d]τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις 15
2 Tim. 2. 10. [15]πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περ-
e Rom. 7. 22. Eph. 3. 16. ισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. [e]Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν· 16
Col. 3. 10. 1 Pet. 3. 4. ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ
f Ps. 30. 5. ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. [f]τὸ γὰρ παρ- 17
Rom. 8. 18. 1 Pet. 1. 6. αυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς
ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν·
g Rom. 8. 24. [g]μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ 18
h ch. 4. 7. 2 Pet. 1. 13, 14. βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόςκαιρα· τὰ δὲ μὴ
V. βλεπόμενα, αἰώνια. [h]οἴδαμεν γάρ, ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος 1
i Rom. 8. 23. k Mat. 22. 11. ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ
Gal. 3. 27. Rev. 3. 18; ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
& 16. 15. [i]καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ 2
l Rom. 8. 11. 1 Cor. 15. 53 οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. [k]εἴγε καὶ [3]ἐνδυσ- 3
-55. m ch. 1. 22. άμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. [l]καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν 4
Rom. 8. 16. Eph. 1. 13; τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι· ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν
& 4. 30. n 1 Chr. 29. 15. ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν
Ps. 39. 12; & 119. 19. ὑπὸ τῆς ζωῆς. [m]ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ 5
Heb. 11. 13. τοῦτο Θεός, ὁ [5]καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύμ-
o Ro. 8. 24, 25. 1 Cor. 13. 12. ατος. [n]θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημ- 6
Heb. 11. 1. p Phili. 1. 23. οῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου· ([o]διὰ 7
q Ps. 62. 12. Jer. 17. 10; πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους·) [p]θαῤῥοῦμεν 8
& 32. 19. [8]δέ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος,
Mat. 16. 27; & 25. 32. καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον·
Rom. 2. 6, 7; & 14. 10, 12. Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημ- 9
1 Cor. 4. 5. Col. 3. 24, 25. οῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. [q]τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς 10
Rev. 2. 23; & 22. 12.

[12] † μὲν, ins. in *M.* [14] ∾ σὺν Ἰησοῦ. [15] πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν. [3] ∾ ἐκδυσάμενοι. [5] = καὶ. [8] + δὲ

φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα
κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν,
11 εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε [10]κακόν. [a]εἰδότες [11]οὖν τὸν φόβον τοῦ [a] ch. 4. 2. Job 31. 23. Jude 23.
Κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, Θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλ-
12 πίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. [b]οὐ [b] ch. 1. 14; 3.1; & 10.8.
[12]γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν
διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν. ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς
13 ἐν προςώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. [c]εἴτε γὰρ ἐξ- [c] ch.11. 1,16, 17; & 12.6,11.
14 έστημεν, Θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη
τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, [d]κρίναντας τοῦτο, ὅτι [14]εἰ [d] Rom.5. 15; 6. 11, 12; & 14.7.
εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον·
15 καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτ- Gal. 2. 20; 1Thes.5.10
οῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθ- 1 Pet. 4. 2.
16 έντι. [e]ὥςτε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ [e] Mat.12. 50 Jno. 15 14.
σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ Gal.5. 6; & 6.15.
17 νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. [f]ὥςτε εἴ τις ἐν [17]Χριστῷ, καινὴ Col. 3. 11.
κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ, γέγονε καινὰ [17]τὰ [f] Isa.43.18,19 Rom. 8. 10
18 πάντα. [g]Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος Gal. 6. 15. Rev. 21. 5.
ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ [18]Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν [g] Rom.5.10. Col. 1. 20.
19 διακονίαν τῆς καταλλαγῆς· [h]ὡς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ 1 Jno. 2. 2; & 4.10.
κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ [h] Ro.3.24,25. Col. 1. 20.
παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον [i] ch. 3. 6
20 τῆς καταλλαγῆς. [i]ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς [k] Is.53.6,9,12. Rom. 5. 19;
τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, & 8. 3. Gal. 3. 13
21 καταλλάγητε τῷ Θεῷ. [k]τὸν [21]γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, 1Jno. 3. 5.
ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δι- 1Pet. 2. 22.
1 καιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. [l]Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλ- VI.
2 οῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς· [l] 1 Cor. 3. 9. Heb.12. 15.
([m]λέγει γάρ· "Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ [m] Isa. 49. 8.
"σωτηρίας ἐβοήθησά σοι." ἰδοὺ, νῦν καιρὸς εὐπρός-
3 δεκτος, ἰδοὺ, νῦν ἡμέρα σωτηρίας·) [n]μηδεμίαν ἐν μηδενὶ [n] Rom.14.13. 1Cor.10.32.
4 διδόντες προςκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία· [o]ἀλλ' [o] ch.4. 2; & 11.23.
ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν 1 Cor. 4. 1.

[10] ∾ φαῦλον.. [11] οὖν, τὸν φόβον τοῦ Κυρίου ἀνθρώπους. [12] + γὰρ. [14] + εἰ. [17] Χριστῷ καινὴ κτίσις. [17] + τὰ πάντα. [18] = Ἰησοῦ. [21] + γάρ.

ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενο-
a ch. 11. 23. χωρίαις, [a]ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, 5
ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις· ἐν ἁγνότητι, ἐν 6
γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι
b ch. 10. 4. 1 Cor. 2. 4. ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, [b]ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν 7
Eph. 6. 11, 13. δυνάμει Θεοῦ· διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξι-
2 Tim. 4. 7. ῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας 8
c ch. 4. 2, 10, 11. Ps. 118. 18. καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς· [c]ὡς ἀγνοούμενοι,
Isa. 26. 19. καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· 9
ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι· ὡς λυπούμενοι, 10
ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες·
ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.
Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία 11
d ch. 7. 2, 3 ἡμῶν πεπλάτυνται. [d]οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν· στενο- 12
e 1 Cor. 4. 14. χωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. [e]τὴν δὲ αὐτὴν 13
ἀντιμισθίαν, (ὡς τέκνοις λέγω,) πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.
f Deut. 7. 2. 1 Ki. 18. 21. [f]Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ 14
1 Cor. 5. 9; & 10. 21. δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; [14]τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς
Eph. 5. 11. σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς [15]Βελίαρ; ἢ τίς 15
g Lev. 26. 12. Ex. 29. 45. μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; [g]τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ 16
Ezek. 37. 26, 27. Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος·
1 Cor. 3. 16; καθὼς εἶπεν ὁ Θεός· "Ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ
& 6. 19, & 10. 7, 14. Heb. 3. 6. "ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ αὐτοὶ
1 Pet. 2. 5. h Isa. 52. 11. "ἔσονταί μοι λαός. [h]διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ 17
Rev. 18. 4. "ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε·
i Jer. 31. 1, 9. Rev. 21. 7. "κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, [i]καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ 18
"ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος
VII. "παντοκράτωρ." [k]ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, 1
k 1 Tim. 4. 8. 1 Joh. 3. 3. ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ
[l]σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν
φόβῳ Θεοῦ.
l ch. 12. 17. Act. 20. 33. [l]Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείρ- 2
m ch. 6. 11-13. αμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. [m]οὐ πρὸς κατάκρισιν 3

[14] ϗ ἢ τίς κοινωνία. [15] Βελίαλ; like the Hebrew בְּלִיַּעַל in 1 Sam. xxv. 25. *M.* [l] σαρκὸς, καὶ πνεύματος ἐπιτελοῦντες, &c.

λέγω· προείρηκα γὰρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς
4 τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν. [a]πολλή μοι παῤῥησία [a] Mat. 5. 12. Act. 5. 41. Philip. 2. 17 Col. 1. 24.
πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρ-
ωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ
5 πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. [b]Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς [b] ch. 2. 13. Deut. 32. 25.
Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν,
ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.
6 [c]ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς [c] ch. 1 4.
7 ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρ-
ουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη
ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν
ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥςτε με
8 μᾶλλον χαρῆναι. [d]Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπι- [d] ch. 2. 4, 5.
στολῇ, οὐ [8]μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ
ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, [8]εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν
9 ὑμᾶς. νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθ-
ητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεὸν, ἵνα ἐν
10 μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. [e]ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη [e] 2Sa. 12 13. Mat. 26. 75.
μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· Lu. 15. 18. 1Pet. 2. 19.
11 [f]ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ [f] Mat. 27. 48.
αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι [11]ὑμᾶς, πόσην κατ-
ειργάσατο ὑμῖν σπουδήν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγαν-
άκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον,
ἀλλ' ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς
12 εἶναι [11]ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ
εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος·
ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν
13 ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο
[13]παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως
δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται
14 τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν· ὅτι εἴ τι αὐτῷ
ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα

[8] μεταμέλομαι· εἰ δὲ καὶ μετεμελόμην, βλέπω, ὅτι, &c.
[8] εἰ καὶ, πρὸς ὥραν ἐλύπησεν ὑμᾶς. [11] + ὑμᾶς.
[11] + ἐν. [13] παρακεκλήμεθα· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει
ὑμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν, &c.

ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν
ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη· καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ 15
a ch. 2. 9. περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν
Philip. 2. 12. 2 Thes. 3. 4. πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξ-
Philem. 8. 21. ασθε αὐτόν. [a]χαίρω,[16] ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν. 16

VIII. [b]Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ 1
b Rom. 15. 26. Gal. 2. 10 τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας· ὅτι ἐν 2
πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν,
καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν
πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν· ὅτι κατὰ δύναμιν, 3
c ch. 9. 1. Act. 11. 29 μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, [c]μετὰ πολλῆς 4
Rom. 15. 26. παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν
1 Cor. 16. 1. τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους·[4] καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσ- 5
αμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ Κυρίῳ καὶ ἡμῖν
διὰ θελήματος Θεοῦ· εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα 6
καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ 7
d 1 Cor. 1. 5. τὴν χάριν ταύτην. [d]Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε,
(πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ
ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ,) ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι 8
περισσεύητε· οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς
ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον
e Lu. 9. 58. δοκιμάζων· ([e]γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν 9
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν,
f 1 Cor. 7. 6, 25. ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε·) [f]καὶ γνώμην
Prov. 19. 17. ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ 10
Mat. 10. 42. μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε
ἀπὸ πέρυσι· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως 11
καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι
g Prov. 3. 28. ἐκ τοῦ ἔχειν. [g]εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν 12
Mar. 12. 43. Lu. 21. 3. ἔχῃ [12]τις, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γάρ, ἵνα 13
1 Pet. 4. 10. ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· ἐν τῷ
νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα,
ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν 14
h Ex. 16. 18. ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης· [h]καθὼς γέγραπται· "Ὁ 15

[16] † οὖν, ins. in M. [4] † δέξασθαι ἡμᾶς, ins. in M.
[12] = τις

"τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλατ-
"τόνησε."
16 Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ [16]διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν
17 ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου· ὅτι τὴν μὲν παρά-
κλησιν ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος
18 ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν
ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν
19 ἐκκλησιῶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ
τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν [19]σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ
τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν [19]αὐτοῦ τοῦ Κυρίου
20 δόξαν καὶ προθυμίαν [19]ἡμῶν· στελλόμενοι τοῦτο, μή τις
ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ
21 ὑφ' ἡμῶν· [a] [21]προνοούμενοι [21]γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐν- [a] Rom.12.17. Philip.4.8. 1Pet.2.12.
22 ώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. Συν-
επέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν
ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ
23 σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς· εἴτε
ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε
24 ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. Τὴν
οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως
ὑπὲρ [24]ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε [24]εἰς πρόσωπον τῶν ἐκ-
1 κλησιῶν. [b]Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους IX.
2 περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προ- [b] ch. 8. 4. Act.11.29. Rom.15.26. 1Cor.16.1.
θυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι
3 Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος
ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα
μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει
4 τούτῳ· ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε· μήπως
ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς
ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ λέγ-
5 ωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ.[4] ἀναγκαῖον οὖν
ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν

[16] ∾ δόντι. [19] ∾ ἐν. [19] — αὐτοῦ. [19] ∾ ὑμῶν, *M.*
[21] ∾ προνοοῦμεν. [21] γὰρ, om. in *M.* [24] ὑμῶν εἰς
αὐτούς. [24] † καὶ, ins. in *M.* [4] † τῆς καυχήσεως,
ins. in *M.*

a Lev. 21. 13. καὶ ἀνέχεσθέ μου. [a]ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσ- 2
άμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι
b Gen. 3. 4. Jno. 8. 44. τῷ Χριστῷ· [b]φοβοῦμαι δὲ, μήπως, ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξ- 3
ηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, [3]οὕτω φθαρῇ τὰ
νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν.
c Gal. 1. 8 [c]εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ 4
ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε,
ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς [4]ἀνείχεσθε.
d ch. 12. 11. 1 Cor. 15. 10. [d]Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀπο- 5
Gal. 2. 6. στόλων. [e]εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· 6
e ch. 4. 2; 5. 11; & 12. 12. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. [f]ἢ 7
1 Cor. 1. 17; & 2. 1, 13. ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψ-
Eph. 3. 4. f 1 Cor. 9. 6, 12. ωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισ-
g ch. 12. 13. Act. 20. 33. άμην ὑμῖν; [g]ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον 8
1 Thes. 2. 9. πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν· καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ
2 Thes. 3. 8. Philip. 4. 10, 15. ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· (τὸ γὰρ ὑστέρημά 9
μου προςανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδ-
ονίας·) καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ
h Rom. 9. 1. 1 Cor. 9. 15. τηρήσω. [h]ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχ- 10
ησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς
Ἀχαΐας. διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ Θεὸς οἶδεν. 11
ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν 12
θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς
καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι ἐργάται δόλιοι, 13
μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ 14
[14]θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται
i Philip. 3. 19. εἰς ἄγγελον φωτός· [i]οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτ- 15
οῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ
k ch. 12. 6. τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. [k]Πάλιν λέγω, μή τίς 16
με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ
με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ 17
κατὰ Κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑπο-
l ch. 10. 9, 13; & 12. 5, 6. στάσει τῆς καυχήσεως. [l]ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ 18
Philip. 3. 3, 4. τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν 19
ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες· ἀνέχεσθε γὰρ, εἴ τις ὑμᾶς κατα- 20

[3] + οὕτω. [4] ∾ ἠνείχεσθε, M. [14] ∾ θαῦμα.

δουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται,
21 εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει. [a]κατὰ ἀτιμίαν λέγω, [a] ch. 10. 10. Philip. 3. 4.
ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, (ἐν
22 ἀφροσύνῃ λέγω,) τολμῶ κἀγώ. [b]Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· [b] Act. 22. 3. Rom. 11. 1.
Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ·
23 [c]διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφρονῶν λαλῶ,) ὑπὲρ ἐγώ· [c] ch. 1. 10; 4. 11; & 6. 4.
ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν Act. 9. 16; & 21. 11.
24 φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ([d]ὑπὸ 1 Cor. 15. 10, 31.
Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, [d] Deut. 25. 3.
25 [e]τρὶς ἐῤῥαβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, [e] Act. 14. 19; 16. 22; & 27. 41.
νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·) ὁδοιπορίαις πολ-
26 λάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις
ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύ-
νοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν
27 ψευδαδέλφοις· [27]ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις
πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν
28 ψύχει καὶ γυμνότητι. [f]χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπι- [f] Act. 20. 18.
σύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν
29 ἐκκλησιῶν. [g]τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλ- [g] 1 Cor. 8. 13; & 9. 22.
30 ίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; [h]εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς [h] ch. 12. 5
31 ἀσθενείας μου καυχήσομαι. [i]Ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ [i] Rom. 1. 9; & 9. 1.
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς Gal. 1. 20. Philip. 1. 8.
32 τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι· ἐν [k]Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης 1 Thes. 2. 5
Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, [k] Act. 9. 24.
33 πιάσαι με [32]θέλων· καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλ-
άσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.
1 Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασ- XII.
2 ίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. [l]οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χρι- [l] Act. 9. 3, & 22. 17.
στῷ, πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, (εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, 1 Cor. 15. 8.
εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ Θεὸς οἶδεν,) ἁρπαγ-
3 έντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν
τοιοῦτον ἄνθρωπον, (εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ
4 σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν,) ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν
παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν
5 ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. [m]ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· [m] ch. 11. 30.

[27] + ἐν. [32] + θέλων.

ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις
a ch. 10. 8; & 11.16 μου. [a] ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· 6
ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται
ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.
b Job 2. 6. [b] Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπερ- 7
αίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος σατᾶν,
ἵνα με κολαφίζῃ, [7] ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου 8
τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ 9
εἴρηκέ μοι· "Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς
"[9] μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται." ἥδιστα οὖν μᾶλλον
καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ'
ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, 10
ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις
ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.
c ch. 11. 1,5. 1 Cor. 4. 9; & 15. 8..10. [c] Γέγονα ἄφρων·[11] ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφει- 11
λον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν
ὑπερλίαν ἀποστόλων, [11] εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.
d ch. 4. 2; 6. 4; & 11. 6. 1 Cor. 9. 2. [d] Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν 12
πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.
e ch. 11. 9. 1 Cor. 9. 12. [e] τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ 13
μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι
f ch. 13. 1. Act. 20. 33. τὴν ἀδικίαν ταύτην. [f] ἰδοὺ, τρίτον [14] τοῦτο ἑτοίμως ἔχω 14
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ
ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς
g ch. 1. 6; & 6. 12, 13. Col. 1. 24. 2 Tim. 2. 10. γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. [g] ἐγὼ 15
δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν
ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον
ἀγαπῶμαι. Ἔστω δέ· ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλ' 16
h ch. 7. 2. ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. [h] μή τινα ὧν 17
ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;
i ch. 8. 6, 16, 18, 22. [i] παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι 18
ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περι-
επατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

[7] + ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. [9] + μου. [11] † καυχώμενος ins. in M. [11] εἰ καὶ οὐδέν εἰμι, τὰ μέντοι (or ἀλλὰ τὰ) σημεῖα, &c. [14] τοῦτο om. in M.

19 [a]Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; [19]κατεν- a ch. 5. 12.
ώπιον τοῦ Θεοῦ, [19]ἐν Χριστῷ, λαλοῦμεν τάδε πάντα,
20 ἀγαπητοὶ, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. [b]φοβοῦμαι γὰρ, b ch. 10. 2; & 13. 2, 10.
μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ 1 Cor. 4. 21.
ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι,
21 καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· [c]μὴ c ch. 13. 2.
πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς,
καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ
μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγ-
είᾳ, ᾗ ἔπραξαν.

1 [d]Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· [e]ἐπὶ στόματος XIII.
δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. [f]προ- d ch. 12. 14. e Num. 35. 30.
2 είρηκα καὶ προλέγω, [2](ὡς παρὼν,) τὸ δεύτερον, Deut. 17. 6; & 19. 15.
(καὶ ἀπὼν νῦν,) [2]τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοι- Mat. 18. 16.
ποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· Jno. 8. 17. Heb. 10. 28.
3 [g]ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστ- f ch. 12. 21. g Mat. 10. 20.
οῦ, (ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν·
4 καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ
δυνάμεως Θεοῦ· [h]καὶ γὰρ [4]ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, h Philip. 2. 7, 8. 1 Pet. 3. 18
ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς·)
5 [i]ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει· ἑαυτοὺς δοκι- i 1 Cor. 11. 28.
μάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς
6 ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι
7 γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. [k][7]εὔχομαι δὲ k ch. 6. 9.
πρὸς τὸν Θεὸν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· οὐχ ἵνα
ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε,
8 ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ
9 τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. [l]χαίρομεν γὰρ, l ch. 11. 30; & 12. 5, 9, 10.
ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο [9]δὲ
10 καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. [m]διὰ τοῦτο ταῦτα m ch. 2. 3; 10. 2. 8; & 12. 20, 21.
ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι, κατὰ 1 Cor. 4. 21,
τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ
οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

[19] ∽ κατέναντι. [19] ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν τὰ δὲ. [2] (ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν,) [2] † γράφω, ins. in *M.* [4] καὶ, ins. in *M.* [7] ∽ εὐχόμεθα [9] + δέ.

a Rom.12.16,18; & 15.5. 1Cor.1.10. Philip.2.2; & 3.15,16. 1 Pet. 3. 8. Heb.12.14.
b Rom.16.16. 1Cor.16.20. 1Thess.5.26. 1 Pet.5.14.

[a] Λοιπὸν, ἀδελφοὶ, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλ- 11
εῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς
ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. [b] Ἀσπάσασθε ἀλ- 12
λήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι· ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι
πάντες. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ 13
ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος
μετὰ πάντων ὑμῶν.[13]

13 † Ἀμήν. ins. in M.

THE

EPISTLE TO THE GALATIANS.

The churches of Galatia (i. 6) were founded by the Apostle himself; and he appears to have visited them at least twice during his ministerial travels. They did not, however, long preserve uncorrupted the simple gospel; for they were soon "removed unto another gospel" by perverters of the truth, who insisted on the necessity of ceremonial observances by the Gentiles. In opposition to this Judaizing heresy St. Paul proves,—as in his epistle to the Romans, but by a different process,—that the doctrine of salvation by faith alone is the doctrine of Scripture. Having first established his own apostolic authority by the relation of his conversion and the acknowledgment of him by the brethren,—he asserts that the ceremonial law, owing to its vital impotence, is not binding on the Gentiles,—that justification is by faith only, and not by the deeds of the law,—a fact proved by the antecedence to the law of the Abrahamic covenant on which the Christian covenant was founded. The conclusion of the argument (vi. 15) is that "in Jesus Christ neither circumcision availeth any thing, nor uncircumcision, but a new creature."

The exact date of this gospel cannot be ascertained any more than the place where it was written; but there are strong reasons for supposing, from the connexions of different circumstances, that it must have been written at Thessalonica in the year A. D. 51.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

I. [a]Παῦλος, ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' 1
ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρὸς
τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες 2
ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας· [b]χάρις ὑμῖν καὶ 3
εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς, καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστ- 4
οῦ, [c]τοῦ δόντος ἑαυτὸν [4]περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως
ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς 5
αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
[d]Θαυμάζω, ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέ- 6
σαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι [6]Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον·
[e]ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, 7
καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.
[f]ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζ- 8
ηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.
ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐ- 9
αγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. [g]ἄρτι 10
γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις
ἀρέσκειν; εἰ [10]γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ
δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.
[h]Γνωρίζω [11]δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγ- 11
γελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· [i]οὐδὲ 12
γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχ-
θην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. [k]ἠκούσατε 13
γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι
καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ
ἐπόρθουν αὐτήν· καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ 14

a ver. 11. 12. Tit. 1. 3. Act. 2. 24, 32; 3. 15; 4. 10; 10. 40; 13. 30, 34; & 17. 31. Rom. 4. 24; & 8. 11. 1 Cor. 6. 14; & 15. 15. 2 Cor. 4. 14. Eph. 1. 20. Col. 2. 12. 1 Thes. 1. 10. Heb. 13. 20.
b Rom. 1. 7. 1 Cor. 1. 3. Eph. 1. 2. 1 Pet. 1. 2.
c ch. 2. 20. Mat. 20. 28. Eph. 5. 2. Tit. 2. 14. Heb. 9. 14.
d ch. 3. 1–5; 4. 9–16; & 5. 7.
e ch. 5. 15. Act. 15. 1. 2 Cor. 11. 4.
f 1 Cor. 16. 22. 2 Cor. 11. 4.
g 1 Thes. 2. 4. Jam. 4. 4.
h ver. 1. 1 Cor. 15. 1, 3.
i Eph. 3. 3.
k Act. 8. 3; 9. 1; 22. 4; & 26. 9. Philip. 3. 6. 1 Tim. 1. 13.

[4] ὑπὲρ, M. [6] + Χριστοῦ: others, Θεοῦ [10] = γὰρ.
[11] ∾ γάρ.

πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως
ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.
15 [a]ὅτε δὲ εὐδόκησεν [15]ὁ Θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας a Act. 9. 15; & 13. 2.
16 μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, [b]ἀπο- Rom. 1. 1.
καλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι Jer. 1. 5. b ch. 2. 8.
αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· εὐθέως, οὐ προςανεθέμην σαρκὶ Mat. 16. 17. 2 Cor. 4. 6.
17 καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ Eph. 3. 8.
ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν
18 ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. [c]ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀν- c Act. 9. 26. 29.
ῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα, ἱστορῆσαι [18]Πέτρον, καὶ ἐπέμεινα
19 πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ἕτερον δὲ τῶν ἀπο- d Mat. 13. 55. Mar. 6. 3
στόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ [d]Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ
20 Κυρίου. ([e]ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι e Rom. 1. 9; & 9. 1.
21 οὐ ψεύδομαι.) [f]ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας 2 Cor. 1. 23; & 11. 31
22 καὶ τῆς Κιλικίας· ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προςώπῳ 1 Thes. 2. 5.
23 ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ· μόνον δὲ 1 Tim. 5. 21. 2 Tim. 4. 1.
ἀκούοντες ἦσαν· ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγε- f Act. 9. 30; & 11. 25, 26.
24 λίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει· καὶ ἐδόξαζον ἐν
1 ἐμοὶ τὸν Θεόν. [g]Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν II.
ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν g Act. 15. 2.
2 καὶ Τίτον. [h]ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην h Act. 19. 21. Philip. 2. 16.
αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι· κατ'
ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μήπως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμ-
3 ον. [i]ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ, Ἕλλην ὢν, ἠναγκάσθη i Act. 16. 3. 1 Cor. 9. 21
4 περιτμηθῆναι. [k]διὰ δὲ τοὺς παρειςάκτους ψευδαδέλφους· k Act. 15. 24.
(οἵτινες παρειςῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν
ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσ- l Job 34. 19 Eccl. 35. 16.
5 ωνται·) [5]οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ Act. 10. 34 Rom. 2. 11.
6 ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. [l]ἀπὸ δὲ Eph. 6. 9.
τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι Col. 3. 25. 1 Pet. 1. 17
7 διαφέρει· (πρόςωπον Θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει·) ἐμοὶ m Act. 13. 46. Rom. 11. 13.
γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προςανέθεντο, [m]ἀλλὰ τοὐναντίον, 1 Tim. 2. 7. 2 Tim. 1. 11.
ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, n ch. 1. 16.
8 καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, ([n]ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ Act. 9. 15, 13. 2; & 22. 21
εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ Eph. 3. 8

[15] = ὁ Θεὸς. [18] ∾ Κηφᾶν [5] = οἷς οὐδὲ

ἔθνη,) καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, [9]Ἰάκ- 9
ωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι,
δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς
[a] Act. 11. 30; & 24. 17. μὲν εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν· [a]μόνον τῶν 10
Rom. 15. 25. πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο
1 Cor. 16. 1. 2 Cor. 8. 1; ποιῆσαι. Ὅτε δὲ ἦλθε [11]Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ 11
& 9. 1. πρόςωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ 12
τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ Ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συν-
ήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν,
φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. καὶ συνυπεκρίθησαν 13
αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι· ὥςτε καὶ Βαρνάβας συν-
[b] Act. 10. 28 απήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. [b]ἀλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ 14
ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον
τῷ [14]Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων· "Εἰ σὺ, Ἰουδαῖος
"ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, [14]πῶς τὰ
[c] Act. 15. 10, 11. "ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν;" [c]ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, 15
Eph. 2. 12. καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· [d]εἰδότες [16]δὲ, ὅτι οὐ δικαι- 16
[d] ch. 3. 11. Ps. 143. 2. οῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως
Act. 13. 38. Rom. 1. 17; Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσ-
3. 20, 28; & 8. 3. αμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ
Heb. 7. 18, 19. ἔργων νόμου· [16]διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται
[e] Ro. 3. 19, 20; & 5. 1. πᾶσα σάρξ. [e]εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ 17
1 Jno. 3. 8, 9. εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας
[f] Ro. 6. 11, 14; διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν 18
7. 4, 6; 8. 2; & 14. 7. οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν [18]συνιστάνω. [f]ἐγὼ γὰρ 19
2 Cor. 5. 15 1 Thes. 5. 10. διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. [g]Χριστῷ
1 Pet. 4. 2 συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· 20
Heb. 9. 14. [g] ch. 1. 4; 5. 24; ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ
& 6. 14. Rom. 6. 6. τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.
Eph. 5. 2. Tit. 2. 14. [h]οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαι- 21
[h] Heb. 7. 11. οσύνη, ἆρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

III. [i]Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε;[1] οἷς κατ' 1
[i] ch. 5. 7. ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη [1]ἐν ὑμῖν ἐσταυρ-

[9] ∾ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος. [11] ∾ Κηφᾶς. [14] ∾ Κηφᾷ.
[14] τί, M. [16] + δὲ, om. by M. [16] ∾ ὅτι. [18] συνίστημι, M.
[1] † τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, ins. in M. [1] = ἐν ὑμῖν.

2 ωμένος. [a]τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν· ἐξ ἔργων [a] Act. 2. 38; 8. 15; & 15. 8. Eph. 1. 13.
3 νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως
ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπι-
4 τελεῖσθε; [b]τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ εἰκῇ. ὁ οὖν [b] 2 Jno. 8.
5 ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν
6 ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; [c]καθὼς [c] Gen. 15. 6. Rom. 4. 3. Jam. 2. 23.
Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-
7 καιοσύνην. [d]Γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί [d] Rom. 4. 11, 12, 16.
8 εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. [e]προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ, ὅτι ἐκ [e] Gen. 12. 3; 18. 18; 22. 18; & 26. 4. Eccl 44. 20. Act. 3. 25.
πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ Θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ
Ἀβραάμ· "Ὅτι [8]ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ
9 "ἔθνη." ὥςτε οἱ ἐκ πίστεως, εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ
10 Ἀβραάμ. [f]Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν [f] Deut. 27. 26.
εἰσί· γέγραπται γάρ· "[10]Ὅτι ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ
"ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ
11 "νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά." [g]ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς [g] ch. 2. 16. Hab. 2. 4. Rom. 1. 17; & 3. 20. Heb. 10. 38.
δικαιοῦται παρὰ τῷ Θεῷ, δῆλον· ὅτι "ὁ δίκαιος ἐκ
12 "πίστεως, ζήσεται·" ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως·
13 ἀλλ' "ὁ ποιήσας αὐτὰ,[12] ζήσεται ἐν αὐτοῖς." [h]Χριστὸς [h] Deut. 21. 23. Rom. 8. 3. 2 Cor. 5. 21.
ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος
ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· ([13]γέγραπται γάρ· "Ἐπικατάρατος
14 "πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου") ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ
εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.
15 [i]Ἀδελφοὶ, κατὰ ἄνθρωπον λέγω· ὅμως ἀνθρώπου κεκυρ- [i] Heb. 9. 17.
16 ωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. [k]τῷ [k] ver. 8. Gen. 12. 7; 13. 15; 17. 7; & 22. 18.
δὲ Ἀβραὰμ ἐῤῥήθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι
αὐτοῦ. οὐ λέγει· "Καὶ τοῖς σπέρμασιν," ὡς ἐπὶ πολλῶν,
ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· "Καὶ τῷ σπέρματί σου·" ὅς ἐστι
17 Χριστός. [l]τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην [l] Gen. 15. 18, 16. Ex. 12. 40, 41. Act. 7. 6.
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [17]εἰς Χριστὸν, ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ
τριάκοντα ἔτη γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργ-
18 ῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν· [m]εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, [m] Ro. 4. 13, 14; & 8. 17.

[8] εὐλογηθήσονται, *M.* [10] Ὅτι, om. in *M.* [12] † ἄνθρ-ωπος, ins. in *M.* [13] ∽ ὅτι γέγραπται [17] = εἰς Χριστὸν.

οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας
κεχάρισται ὁ Θεός. [a]Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων 19
χάριν [19]ἐτέθη, (ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται,)
διαταγεὶς δι' ἀγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης 20
ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ Θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ 21
τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη
νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ
δικαιοσύνη· [b]ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ 22
ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ
δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, 23
ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλ-
λουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. [c]ὥστε ὁ νόμος παιδ- 24
αγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως
δικαιωθῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ 25
παιδαγωγόν ἐσμεν. [d]πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ 26
τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· [e]ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν 27
ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. [f]οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, 28
οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι
ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ· [g]εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα 29
IV. ἐστὲ, [20]καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι. Λέγω δὲ, ἐφ' 1
ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει
δούλου, Κύριος πάντων ὤν· ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ 2
καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. [h]οὕτω 3
καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου
ἦμεν δεδουλωμένοι· [i]ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, 4
ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυν-
αικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, [k]ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξ- 5
αγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. [l]ὅτι δέ ἐστε 6
υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς
τὰς καρδίας [6]ἡμῶν, κράζον· "Ἀββᾶ, ὁ πατήρ." [m]Ὥστε 7
οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱὸς, καὶ κληρονόμος
[7]Θεοῦ διὰ Χριστοῦ. [n]Ἀλλὰ τότε μὲν, οὐκ εἰδότες Θεὸν, 8
ἐδουλεύσατε τοῖς [8]φύσει μὴ οὖσι θεοῖς· [o]νῦν δὲ, γνόντες 9

a Deut. 5. 5; Jno. 1. 17; & 15. 22. Act. 7. 38, 53. Rom. 4. 15; 5. 20; & 7. 8.
b Rom. 3. 9; & 11. 32.
c Mat. 5. 17. Act. 13. 38. Rom. 10. 4.
d ch. 4. 5. Isa. 56. 5. Jno. 1. 12. Rom. 8. 15.
e Rom. 6. 3; & 13. 14.
f Jno. 17. 21. Rom. 10. 12. 1 Cor. 12. 13. Eph. 2. 14, 15. Col. 3. 11.
g Gen. 21. 12. Rom. 9. 7. Heb. 11. 18.
h Col. 2. 20.
i Gen. 49. 10. Dan. 9. 24. Mat. 5. 18. Eph. 1. 10.
k ch. 3. 13. Jno. 1. 12.
l Rom. 8. 15.
m Rom. 8. 16, 17.
n 1 Cor. 8. 4; & 12. 2. Eph. 2. 11, 12.
o 1 Cor. 8. 3; & 13. 12. Col. 2. 20. Philip. 3. 14. Heb. 7. 18.

19 ∾ προσετέθη, M. 20 + καὶ. 6 ∾ ὑμῶν, M.
7 = Θεοῦ διὰ Χριστοῦ. 8 ∾ μὴ φύσει, M.

Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε a Rom.14.5.
πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν Col. 2. 16
10 ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; [a] ἡμέρας παρατηρεῖσθε; καὶ
11 μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς; φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως
εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.
12 [b] Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς [12] ὑμεῖς· ἀδελφοὶ, δέομαι b 2 Cor. 2. 5.
13 ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε· [c] οἴδατε δὲ, ὅτι δι' ἀσθένειαν c 1 Cor. 2. 3. 2 Cor.11.30.
14 τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, [d] καὶ τὸν d Mal. 2. 7. Mat.10.40.
[14] πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε Jno. 13. 20.
οὐδὲ ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς
15 Χριστὸν Ἰησοῦν. τίς οὖν [15] ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν;
μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς
16 ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν
17 γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; [e] Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· e Rom.10.2. 2 Cor.11.2.
ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι [17] ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.
18 καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον
19 ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς [18] ὑμᾶς. [f] τεκνία μου, οὓς πάλιν f 1 Cor.4.15.
20 ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἤθελον δὲ Philem 10 Jam. 1. 18.
παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου·
ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.
21 Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον
22 οὐκ ἀκούετε; [g] γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς g Gen.16.15; & 21.1,2.
ἔσχεν· ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. Act. 7. 8. Heb.11.11.
23 [h] ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· h Jno. 8. 39.
24 ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν Rom 9.7,8.
ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσι [24] δύο διαθῆκαι· μία μὲν
ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ·
25 ([25] τὸ γὰρ Ἄγαρ, Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συ- i Isa. 2. 3.
στοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλὴμ, δουλεύει [25] γὰρ μετὰ τῶν Mic.4.1.2. Heb.12.22.
26 τέκνων αὐτῆς·) [i] ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, Rev. 3.12; & 21.2,10.
27 ἥτις ἐστὶ μήτηρ [26] ἡμῶν. [k] Γέγραπται γάρ· "Εὐφράνθητι k Isa. 54. 1.

[12] ὑμεῖς, ἀδελφοί· δέομαι ὑμῶν· οὐδέν, &c. [14] ∾ πειρασμὸν τὸν ἐν: others, ∾ πειρασμὸν ὑμῶν ἐν. [15] = ἦν. [17] ἡμᾶς, *M.* [18] ὑμᾶς, τεκνία, &c. [24] † αἱ, ins. in *M.* [25] ∾ το γὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν. [25] δὲ, *M.* [26] † πάντων, ins. in *M.*

"στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίν-
"ουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς
a Rom. 9. 7, 8. "ἐχούσης τὸν ἄνδρα." [a]ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, κατὰ Ἰσαὰκ, 28
b Gen. 21. 9. ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. [b]ἀλλ' ὥςπερ τότε ὁ κατὰ 29
σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν.
c Gen. 21. 10, 12. Jno. 8. 35. [c]ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; "Ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ 30
"τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κλρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς
"παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας." [31]Ἄρα, 31
ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς [31]ἐλευθέρας.

V. [d]Τῇ ἐλευθερίᾳ, ᾗ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσε, στήκετε, 1
d Jno. 8. 32. Act. 15. 10. Rom. 6. 18. 1 Pet. 2. 16. καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. [e]ἴδε, ἐγὼ Παῦλος 2
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν
e Act. 15. 1. ὠφελήσει· μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περι- 3
τεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.
κατηργήθητε ἀπὸ [4]τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαι- 4
f 2 Tim. 4. 8. οῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. [f]ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ 5
g ch. 6. 15. Mat. 12. 50. πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. [g]ἐν γὰρ 6
Jno. 15. 14. 1 Cor. 7. 19. Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία·
2 Cor. 5. 16. Col. 3. 11. ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. [h]Ἐτρέχετε καλῶς· 7
1 Thes. 1. 3. τίς ὑμᾶς [7]ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; [i]ἡ πει- 8
h ch. 3. 1. 1 Cor. 9. 24. σμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. [k]Μικρὰ ζύμη ὅλον 9
i ch. 1. 6. k 1 Cor. 5. 6. τὸ φύραμα ζυμοῖ. [l]ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ, ὅτι 10
l ch. 1. 7. 2 Cor. 2. 3; οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ
& 8. 22. m 1 Cor. 1. 23. κρίμα, ὅςτις ἂν ᾖ. [m]ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ περιτομὴν ἔτι 11
κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον
τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατ- 12
n 1 Cor. 8. 9; 9. 19; & 6. 2. οῦντες ὑμᾶς.

1 Pet. 2. 16. [n]Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ 13
2 Pet. 2. 19. Jude 4. τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς
o Lev. 19. 18. Mat. 7. 12; ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. [o]ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ 14
& 22. 39. Mar. 12. 31. λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ· "Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
Rom. 13. 9. "ὡς [14]σεαυτόν." [p]εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσ- 15
Jam. 2. 8. p 2 Cor. 12. 20. θίετε, βλέπετε, μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

[31] = Ἄρα. [31] ∾ ἐλευθέρας, τῇ ἐλευθερίᾳ, ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσε. Στήκετε οὖν, καὶ, &c. [4] = τοῦ. [7] ἀνέκοψε, M. [14] ἑαυτόν, M.

16 [a] Λέγω δέ· πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν
17 σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. [b] ἡ γὰρ σάρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ
πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ
ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μή, ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.
18 [c] εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. [d] φανερὰ
19 δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός· ἅτινά ἐστι [19] πορνεία, ἀκαθ-
20 αρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι,
ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις,
21 [e] φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ
προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
22 πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. [f] ὁ δὲ
καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη,
μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης,
23 ἐγκράτεια· [g] κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. [h] οἱ δὲ
24 τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι
25 καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις· [i] εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ
26 στοιχῶμεν. [k] μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προ-
1 καλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. [l] Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ VI.
προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ
πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι
πρᾳότητος· σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.
2 [m] ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσ-
3 ατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. [n] εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι,
4 μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ· [o] τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμ-
αζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα
5 ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· [p] ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον
6 φορτίον βαστάσει. [q] Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν
7 λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. [r] μὴ πλαν-
ᾶσθε· Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρ-
8 ωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· [s] ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα
ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπείρων εἰς
τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.
9 [t] τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ
10 θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι. [u] ἄρα οὖν, ὡς καιρὸν ἔχομεν,

a Rom. 6.12; 8.1,4,12; & 13.14. 1 Pet. 2. 11.
b Rom. 7. 15.
c Rom. 6.14; & 8. 2.
d 1 Cor. 3. 3, & 6. 9 Eph. 5. 3, 5 Col. 3. 5. Ja. 3. 14, 15.
e 1 Cor. 6. 9, 10. Eph. 5. 5. Col. 3. 6. Rev. 22. 15.
f Eph. 5. 9. Col. 3. 12
g 1 Tim. 1. 9
h ch. 2. 20 Rom. 6. 6; & 13. 14. 1 Pet. 2. 11.
i Rom. 8. 5.
k Philip. 2. 3.
l Rom. 14. 1, & 15. 1 1 Cor. 2. 15, 3. 1; & 9. 22.
m Mat. 11. 29 Jno. 13. 14, 34; & 15. 12 Rom. 14. 1; & 15. 1. 1 Thes. 5. 14. 1 Jno. 4. 21.
n 1 Cor. 8. 2.
o 1 Cor. 11. 28. 2 Cor. 13. 5
p Ps. 62. 12. Jer. 17. 10, & 32. 19 Mat. 16. 27 Rom. 2. 6; & 14. 12 1 Cor. 3. 8. 2 Cor. 5. 10. Rev. 2. 23; & 22. 12.
q 1 Cor. 9. 7, 11, 14.
r Lu. 16. 25. Rom. 2. 6. 1 Cor. 6. 9.
s 2 Cor. 9. 6.
t 2 Thes. 3. 13.
u Eph. 2. 19. 1 Tim. 5. 8.

[19] † μοιχεία, ins. in M.

ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς
τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.
Ἴδετε, πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. 11
a Philip. 3. 18 [a]ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζ- 12
ουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ
τοῦ Χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ [13]περιτεμνόμενοι 13
αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περι-
b ch. 2. 20. Rom. 6. 6. τέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. [b]ἐμοὶ 14
δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρί-
ου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται,
c ch. 5. 6. Mat. 12. 50. κἀγὼ [14]τῷ κόσμῳ. [c] [15]ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περι- 15
Jno. 15. 14. τομή τι [15]ἐστὶν, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.
1 Cor. 7. 19. 2 Cor. 5. 16. [d]καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ [16]στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' 16
Col. 2. 11 d ch. 3. 29. αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ.
Rom. 2. 29; & 4. 12. [e]Τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ 17
e 2 Cor. 4. 10 τὰ στίγματα τοῦ [17]Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου
βαστάζω. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 18
μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

[13] ∾ περιτετμημένοι. [14] = τῷ. [15] ∾ οὔτε γὰρ περιτομή. [15] ∾ ἰσχύει, M. [16] ∾ στοιχοῦσιν. [17] = Κυρίου.

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO THE EPHESIANS.

CHRISTIANITY was first established at Ephesus by St. Paul (Acts xviii. 19—21), about A. D. 54. In the following year the Apostle again visited Ephesus and resided there during many months,—preaching, performing miracles, and making many converts. On his departure for Syria St. Paul sent for the elders of the Ephesian church to Miletus, and there took a final and affectionate farewell of them (Acts xx. 17—38.)

This epistle was written at the same time with those to the Colossians and Philippians and that to Philemon during the apostle's imprisonment at Rome, about A. D. 61, and was entrusted with them to two messengers, Tychicus and Onesimus (Eph. vi. 21, 22; Col. iv. 7—9; Philem. x. 11). Some learned men have taken occasion from an assertion of Marcion to doubt, whether it was not addressed to the Laodiceans; but their arguments seem insufficient to support the opinion (*See Townsend's note*). Usher, Bengel, and Michaelis considered it to be an *encyclical* or circular epistle. It is possible, that one copy may have been left at Ephesus and another at Laodicea.

The intention of the Epistle is,—to establish the Church in the Christian Faith, to give its members exalted views of God's love and of Christ's dignity, and to fortify them for the labours and perils of the Christian warfare. In the first three chapters, the Apostle explains the doctrines,—salvation through the redemption by Christ Jesus and by the free grace of God, and the equality of Jews and Gentiles both in their misery and corruption and in their happier state of grace and salvation;—from which he passes in the fourth chapter to a consideration of Christian morals, and to an exhortation to walk worthy of the Christian vocation, to keep the unity of the Spirit in the bond of peace, to watch against sin and temptation, and clad in the armour of God to be ever ready for the spiritual warfare.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

I. [a]Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος 1
Θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ· [b]χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς 2
ἡμῶν, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
[c]Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 3
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ
πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ· [d]καθὼς ἐξ- 4
ελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι
ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον [4,5]αὐτοῦ· ἐν ἀγάπῃ 5
[e]προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς
αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, [f]εἰς
ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, [g][6]ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν 6
ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν 7
διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων,
κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν 8
εἰς [8]ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει [h]γνωρίσας ἡμῖν 9
τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν
αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ [i]εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρ-
ώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν 10
τῷ Χριστῷ τὰ [10]ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
[k]ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ [11]ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ 11
πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν
τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον 12
[12]τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ·
[l]ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, (ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, 13
τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν,) ἐν ᾧ καὶ πιστεύσ-

a Rom. 1. 7. 1 Cor. 1. 2. 2 Cor. 1. 1. b Gal. 1. 3. 1 Pet. 1. 2. c 2 Cor. 1. 3. 1 Pet. 1. 3. d ch. 5. 27. Lu. 1. 75. Ro. 8. 29, 30. Col. 1. 22. 2 Thes. 2. 13. 2 Tim. 1. 9; & 2. 10. Titus 2. 12. Jam. 2. 5. 1 Pet. 1. 1, 2. e Rom. 8. 15, 29, 30. Gal. 4. 5. f Mat. 3. 17; & 17. 5. g ch. 2. 7, & 3. 8, 16. Act. 20. 28. Rom. 2. 4; & 9. 23. Col. 1. 14. Philip. 4. 19. 1 Pet. 1. 18, 19. Heb. 9. 12. h ch. 3. 9. Rom. 16. 25. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 9. Tit. 1. 2. 1 Pet. 1. 20. i Gen. 49. 10. Dan. 9. 24. Gal. 4. 4. Col. 1. 20. k Act. 26. 18. Rom. 8. 17. Col. 1. 12. l ch. 4. 30. Rom. 8. 16. 2 Cor. 1. 22; & 5. 5.

[4,5] αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ· προορίσας, &c. *M.* [6] ∾ ἧς. [8] ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει· γνωρίσας, &c. [10] † τε, ins. in *M.* [11] ∾ ἐκλήθημεν. [12] = τῆς.

αντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ
14 ἁγίῳ, [a]ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς [a] Ex. 19. 5. Deut. 7. 6;
ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης 14.2;&26.18. Rom. 8.23.
αὐτοῦ. 2Cor.1.22; & 5. 5.
15 [b]Διὰ τοῦτο κἀγὼ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ 1 Pet. 2. 9.
Κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς [b] Philip.1.3. Col. 1. 3.
16 ἁγίους, [c]οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν [c] Rom. 1. 9. Philip.1.3,4.
17 ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου· ἵνα ὁ Θεὸς 1Thes. 1. 2.
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, 2Thes. 1. 3.
δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ [17]ἀποκαλύψεως ἐν ἐπι-
18 γνώσει αὐτοῦ· πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς
[18]καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς [d] Col. 2. 12.
τῆς κλήσεως αὐτοῦ, [18]καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς [e] Ps. 110. 1. Act. 2. 24.
19 κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, [d]καὶ τί τὸ ὑπερβάλ- 1Cor.15 25. Col. 3. 1.
λον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς [19]πιστ- Philip. 2.9. Heb. 1. 3;
εύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος & 10.12.
20 αὐτοῦ, [e]ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ 1 Pet. 3. 22. [f] Philip.2.9.
νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, Col. 2. 10. [g] Ps. 8. 6.
21 [f]ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ Mat. 28. 18. 1Cor.15.27.
κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον Heb. 2. 8.
ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· [g]καὶ [h] ch.4.12,15, 16;&5.23,30.
22 πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· [h]καὶ αὐτὸν Rom. 12. 5. 1Cor. 12. 6,
23 ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ 27.
σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ [23]τὰ πάντα ἐν πᾶσι Col. 1. 18; & 3. 11.
1 πληρουμένου. [i]καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παρα- II.
2 πτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις· ([k]ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε [i] Col. 2. 13. [k] ch. 5. 6; &
κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα 6. 12.
τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργ- Jno. 12.31; 14.30;16.11.
3 οῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· [l]ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς 1Cor. 6. 11. Col. 3. 6,7.
πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς Titus 3. 3. [l] Col. 3. 7.
ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν δια- Titus 3. 3.
4 νοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί.
[m]ὁ δὲ Θεὸς, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν [m] Rom 10.12.

[17] ἀποκαλύψεως· ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ πεφωτισμένους, &c.
[18] διανοίας, *M.* [18] = καὶ. [19] πιστεύοντας, κατὰ, &c.
[23] τὰ om. in *M.*

ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς,) [a]καὶ ὄντας ἡμᾶς 5
νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ·
(χάριτί ἐστε σεσωσμένοι·) καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν 6
ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἵνα ἐνδείξηται ἐν 7
τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον
τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ. [b]τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ [8]τῆς πίστε- 8
ως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον· [c]οὐκ ἐξ 9
ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. [d]αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποί- 10
ημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς,
οἷς προητοίμασεν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

[e]Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτε τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, 11
(οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς
ἐν σαρκὶ χειροποιήτου,) [f]ὅτι ἦτε [12]ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, 12
χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ
Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς [12]ἐπαγγελίας,
[g]ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι, ἐν τῷ κόσμῳ· νυνὶ δὲ, ἐν 13
Χριστῷ Ἰησοῦ, ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγεν-
ήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. [g]αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ 14
εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσό-
τοιχον τοῦ φραγμοῦ [14]λύσας, [h]τὴν ἔχθραν· ἐν τῇ σαρκὶ 15
αὐτοῦ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας·
ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, 16
ποιῶν εἰρήνην, [i]καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν
ἑνὶ σώματι τῷ [16]Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν
ἔχθραν ἐν αὐτῷ. [k]καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν 17
τοῖς μακρὰν [17]καὶ τοῖς ἐγγὺς, [l]ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν 18
προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν
πατέρα. [m]Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, 19
[19]ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, [n]ἐπ- 20
οικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ
προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ·

a Rom. 5. 6, 8, 10; 6. 4, 5, 8; & 8. 11. Col. 2. 12, 13; & 3. 1, 3. Act. 15. 11. Titus 3. 5.
b Mat. 16. 17. Rom. 8. 24; & 4. 16. Philip. 1. 29. Titus 3. 5.
c Rom. 3. 20, 27; 4. 2; 9. 11; & 11. 6. 1 Cor. 1. 29, 30. 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 5.
d ch. 1. 4; & 4. 24. Ps. 100. 3. Isa. 29. 23. 2 Cor. 5. 17. Tit. 2. 14.
e ch. 5. 8. 1 Cor. 12. 2. Col. 1. 21.
f Rom. 9. 4.
g Isa. 9. 6. Jno. 10. 16. Act. 10. 36. Rom. 5. 1. Col. 1. 20. Gal. 3. 28.
h 2 Cor. 5. 17. Gal. 6. 15. Col. 2. 14.
i Rom. 6. 6; & 8. 3. Col. 1. 20; & 2. 14.
k Ps. 148. 14. Isa. 57. 19.
l ch. 3. 12. Jno. 10. 9; & 14. 6. Rom. 5. 2. Heb. 4. 16; & 10. 19, 20.
m Gal. 6. 10. Philip. 3. 20. Heb. 12. 22, 23.
n Ps. 118. 22. Isa. 28. 16. Mat. 16. 18. 1 Cor. 3. 9-11. 1 Pet. 2. 4, 5. Rev. 21. 14.

[8] + τῆς. [12] = ἐν. [12] ἐπαγγελίας ἐλπίδα, &c.
[14] λύσας· τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, &c. [16] Θεῷ, διὰ τοῦ σταυροῦ ἀποκτείνας, &c. [17] ∾ καὶ εἰρήνην τοῖς. [19] ∾ ἀλλ' ἐστὲ συμπολῖται.

21 [a]ἐν ᾧ πᾶσα [21]ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς
22 ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ. [b]ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε,
εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι.

III.

1 [c]Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος, ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ
2 Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν· [d]εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰ-
κονομίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς
3 ὑμᾶς, [e]ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν [3]ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστ-
4 ήριον· (καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε
ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ
5 τοῦ Χριστοῦ·) [f]ὃ [5]ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς
υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις
6 ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι· [g]εἶναι τὰ
ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς
ἐπαγγελίας [6]αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου·
7 [h]οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ
Θεοῦ, [7]τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμ-
8 εως αὐτοῦ· [i]ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων[8] [8]ἁγίων
ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν
9 ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, [k]καὶ φωτίσαι
πάντας, τίς ἡ [9]οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμ-
μένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσ-
10 αντι·[9] [l]ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις
ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος
11 σοφία τοῦ Θεοῦ κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν
12 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· [m]ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν
παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς
13 πίστεως αὐτοῦ. [n]διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς
14 θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου
χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα [14]τοῦ
15 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν
16 οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, [o]ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ
τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι

[21] = ἡ. [3] ἐγνώρισε, *M.* [5] † ἐν, ins. in *M.* [6] — αὐτοῦ.
[7] ∾ τὴν δοθεῖσαν, *M.* [8] † τῶν, ins. in *M.* [8] — ἁγίων.
[9] κοινωνία, *M.* [9] † διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ins. in *M.*
[14] = τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

a ch. 4. 16. 1Cor. 3. 16, 17; & 6. 19. 2Cor. 6. 16.
b 1Pet. 2. 5.
c ch. 4. 1. Act. 21. 33. Philip. 1. 7, 13, 14, 16. Col. 1. 24; & 4. 3. 2Tim. 1. 8; & 2. 10. Philem. 1.
d ver. 8. Act. 9. 15; & 13. 2. Rom. 1. 5. 1Cor. 4. 1. Gal. 1. 16.
e ch. 1. 9. Act. 22. 27, 2.; & 26. 16, 1.. Rom. 16. 25. Gal. 1. 11, 12. Col. 1. 26.
f Act. 10 28
g ch. 2. 15, 16. Gal. 3. 14, 28, 29.
h Rom. 1. 5 Col. 2. 12.
i Act. 9. 15; 13. 2; 22. 21; & 26. 17. 1Cor. 15. 9. Gal. 1. 16; & 2. 8. 1Tim. 1. 13, 15; & 2. 7. 2Tim. 1. 11.
k ch. 1. 9. Jno. 1. 3. Rom. 16. 25. Col. 1. 16, 26. 2Tim. 1. 10 Tit. 1. 2, 3. Heb. 1. 2. 1Pet. 1. 20.
l 1Pet. 1. 12
m ch. 2. 18. Jno. 10. 9; & 14. 6. Rom. 5. 2. Heb. 10. 19.
n ver. 1. Philip. 1. 14. 1Thes. 3. 3. Col. 1. 24.
o ch. 6. 10. 2Cor. 4 16.

Col. 2. 7. διὰ τοῦ πνεύματος [16]αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον· [a]κατ- 17
οικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ [18]τεθεμελιωμένοι ἵνα 18
ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ
πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν 19
ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ· ἵνα
b Rom.16.25, 26. πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ. [b]τῷ δὲ 20
Jude 24. δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰ-
τούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην
ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, 21
εἰς πάσας τὰς γενεὰς [21]τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

IV. [c]Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ, ἀξίως 1
c ch. 3. 1. Gen. 17. 1. περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης 2
1Cor. 7. 20. Philip.1.27. ταπεινοφροσύνης καὶ πρᾳότητος, [d]μετὰ μακροθυμίας·
Col. 1. 10. 1Thes.2.12. ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν 3
d Col. 1. 11; & 3.12. ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.
1Thes.5.14. [e]Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ 4
e ch. 2. 16. Ro.12.5,10. ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· [f]εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν 5
1Cor. 12. 4, 11. βάπτισμα, [g]εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων 6
f 1Cor.8.4,6; & 12.5. καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν [6]ἡμῖν. [h]Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ 7
g Mal. 2. 10. ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ
1Cor. 12. 6. h Ro. 12. 3,6. Χριστοῦ. ([i]διὸ λέγει· "Ἀναβὰς εἰς ὕψιος [8]ᾐχμαλώτ- 8
1Cor.12.11. i Ps. 68. 18. "ευσεν αἰχμαλωσίαν, [8]καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώπ-
Col. 2. 15. k Jno. 3. 13; "οις." [k]τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη 9
& 6. 62. [9]εἰς τὰ κατώτερα [9]μέρη τῆς γῆς; [l]ὁ καταβὰς, αὐτός 10
l Act. 2. 33. ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα
m Act. 21. 8. Ro.12.6,7,8. πληρώσῃ τὰ πάντα.) [m]καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀπο- 11
1Cor.12.28. 2 Tim. 4. 5. στόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς
n ch. 1. 23; & 5. 23. δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, [n]πρὸς τὸν καταρτισμὸν 12
Rom. 12. 5. τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώμ-
1Cor.12.27. Col. 1. 24. ατος τοῦ Χριστοῦ· μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς 13
τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ

[16] αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι, &c. [18] τεθεμελιωμενοι, ἵνα, &c. [21] + τοῦ αἰῶνος. [6] = ἡμῖν.
[8] ∾ αἰχμαλωτεύσας: others, ᾐχμαλώτευσας [8] = καὶ.
[9] † πρῶτον, ins. in M. [9] = μέρη.

τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ
14 πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· [a]ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, [a] Isa. 28. 9. Mat. 11. 7. 1Cor.14.20. Heb. 13. 9.
κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς δι-
δασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ
15 πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης· [b]ἀληθεύοντες [15]δὲ ἐν [b] ch. 1. 22; 2.21; &5.23. Col. 1. 18.
ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ
16 κεφαλή, [15]ὁ Χριστός· [c]ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, (συναρμολογ- [c] ch. 2. 21. Rom. 12. 5. 1Cor.12.27.
ούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς [16]ἐπι-
χορηγίας κατ' ἐνέργειαν,) ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου [16]μέρ-
ους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν
ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.
17 [d]Τοῦτο οὖν λέγω, καὶ μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, μηκέτι [d] Ro. 1.9,21. 1 Pet. 4. 3.
ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ [17]λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ
18 ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, [e]ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, [e] ch. 2. 12. 1Thes. 4. 5.
ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεου, διὰ τὴν
ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς
19 καρδίας αὐτῶν· [f]οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέ- [f] Ro.1.24,26.
δωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν
20 πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν,
21 εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς
22 ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ· [g]ἀποθέσθαι ὑμᾶς, κατὰ τὴν [g] ch. 2. 2, 3. Rom. 6. 6. Col. 3. 11; & 3. 9. Heb. 12. 1. 1Pet.2.1; & 4.2.
προτέραν ἀναστροφήν, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν
23 φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· [h]ἀνανε-
οῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι
24 τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν [h] Rom. 6. 4; & 12. 2. 2Cor. 5. 17. Col. 3. 10.
δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.
25 [i]Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος [i] Zech. 8. 16. Rom. 12. 5.
μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.
26 "[k]Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε·" ὁ ἥλιος μὴ ἐπι- [k] Ps. 4. 4.
27 δυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· [l]μήτε δίδοτε τόπον [l] Jam. 4 7. 1 Pet. 5. 9.
28 τῷ διαβόλῳ. [m]Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον [m] Act. 20.34. 1Thes.4.11. 2Thes. 3. 8. 12.
δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ
29 μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. [n]Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ [n] ch. 5. 3, 4. Mat. 12.36. Col. 3. 16.

[15] δὲ, ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν, &c. [15] = ὁ. [16] ἐπιχορηγίας,) κατ' ἐνέργειαν ἐν, &c. [16] ∾ μέλους. [17] = λοιπὰ.

a ch. 1. 13, 14. Isa. 7. 13; & 63. 10. Lu. 21. 28. Ro. 8. 16, 23. 2 Cor. 1. 22; & 5. 5. b Col. 3. 19. c Mat. 6. 14. Mar. 11. 25. Philip. 2. 1. Col. 3. 12, 13. d Mat. 5. 45, 48. Lu. 6. 36. e Jno. 13. 34; & 15. 12. Gal. 2. 20. 1 Thes. 4. 9. Tit. 2. 14. Heb. 8. 3; & 9. 14. 1 Pet. 3. 18. 1 Jno. 3. 11, 23; & 4. 21. f ch. 4. 29; Mar. 7. 21. Gal. 5. 19. Col. 3. 5. g ch. 4. 29. h 1 Cor. 6. 9, 10. Gal. 5. 19. Col. 3. 6. Rev. 22. 15. i ch. 2. 2. Jer. 29. 8. Mat. 24. 4. Mar. 13. 5. Lu. 21. 8. Rom. 1. 18. Col. 3. 6. 2 Thes. 2. 3. k Lu. 16. 8. Jno. 12. 36. 2 Cor. 3. 18. 1 Thes. 1. 9; & 5. 4. l Gal. 5. 22. m Rom. 12. 2. n Mat. 18. 17. Rom. 6. 21; & 13. 12. 1 Cor. 5. 9; & 10. 20. 2 Cor. 6. 14. 2 Thes. 3. 14. Heb. 9. 14. o Jno. 3. 20, 21. Heb. 4. 13.

τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ', εἴ τις ἀγαθὸς
πρὸς οἰκοδομὴν τῆς [29] χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι·
[a] καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ 30
ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. [b] πᾶσα πικρία 31
καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω
ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ· [c] γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους 32
χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ
V. Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο [32] ὑμῖν. [d] Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ 1
τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά· [e] καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, 2
καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν
ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς
ὀσμὴν εὐωδίας. [f] Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ 3
πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, (καθὼς πρέπει 4
ἁγίοις,) [g] καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία,
τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. [h] τοῦτο γὰρ 5
[5] ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλε-
ονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. [i] μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατ- 6
άτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμ- 7
μέτοχοι αὐτῶν. [k] ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν 8
Κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε· ([l] ὁ γὰρ καρπὸς 9
τοῦ [9] φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ
ἀληθείᾳ·) [m] δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ· 10
[n] καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ 11
σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινό- 12
μενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. [o] τὰ δὲ πάντα, 13
[13] ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς, φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ
φανερούμενον, φῶς ἐστι. [p] διὸ λέγει· " [14] Ἔγειρε ὁ καθ- 14
" εὕδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι
" ὁ Χριστός." [q] Βλέπετε οὖν, πῶς ἀκριβῶς περιπατ- 15
εῖτε· μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί· ἐξαγοραζόμενοι τὸν 16

p ch. 2. 5. Isa. 26. 19; & 60. 1. Jno. 5. 25. Rom. 6. 4, 5; & 13. 11. 1 Cor. 15. 34. Col. 3. 1. 1 Thes. 5. 6. q Col. 4. 5.

[29] ∾ πίστεως. [32] ∾ ἡμῖν. [5] ἐστε, *M.*
[9] πνεύματος, *M.* [13] ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. [14] Ἔγειραι, *M.*

17 καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. [a]διὰ τοῦτο μὴ a Rom. 12. 2. 1Thess. 4. 3.
γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ
18 Κυρίου. [b]καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, b Prov. 20. 1. & 23. 29.
19 ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, [c]λαλοῦντες ἑαυτοῖς Isa. 5. 11, 22. Lu. 21. 34.
ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες c Col. 3. 16.
20 καὶ ψάλλοντες ἐν [19]τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· [d]εὐ- d Col. 3. 17.
χαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ 1Thess. 5. 18. Heb. 13. 15.
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ Θεῷ καὶ πατρί. 1 Pet. 2. 5.
21 [e]Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ [21]Χριστοῦ· [f]αἱ e 1 Pet. 5. 5.
22 γυναῖκες, τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν [22]ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ f Gen. 3. 16. 1Cor. 14. 34.
23 Κυρίῳ· [g]ὅτι [23]ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ Col. 3. 18. Tit. 2. 5.
Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· [23]αὐτός [23]ἐστι σωτὴρ 1 Pet. 3. 1. g ch. 1. 22, 23;
24 τοῦ σώματος· ἀλλ' ὥςπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ & 4. 12, 15. Rom. 12. 5.
Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς [24]ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν 1Cor. 11. 3; & 12. 27.
25 παντί. [h]Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, Col 1. 18, 24.
26 καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν h ch. 5. 2. Gal. 1. 4.
παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, [i]ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας Col. 3. 19. 1 Pet. 3. 7.
27 τῷ λουτρῷ τοῦ [26]ὕδατος ἐν ῥήματι· [k]ἵνα παραστήσῃ i Jno. 3. 5; 15. 3; & 17. 17.
[27]αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν Tit. 3. 5.
σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ 1 Pet. 3. 21 k ch. 1. 4.
28 ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾷν τὰς ἑαυ- Cant. 4. 7.
τῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν Col 1. 22.
29 ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν
ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν·
30 καθὼς καὶ ὁ [29]Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν· [l]ὅτι μέλη ἐσμὲν l Rom. 12. 5.
τοῦ σώματος αὐτοῦ, [30]ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν 1Cor. 6. 15; & 12. 27.
31 ὀστέων αὐτοῦ. "[m]Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος m Gen. 2. 24;
" τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προςκολληθ- Mat. 19. 5. Mar. 10. 7.
" ήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο 1Cor. 6. 16.
" εἰς σάρκα μίαν." τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν·
33 ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν
καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα

19 ∾ ταῖς καρδίαις. 21 Θεοῦ· *M.* 22 = ὑποτάσσεσθε. 23 † ὁ, ins. in *M.* 23 † καὶ, ins. in *M.* 23 = ἐστι
24 + ἰδίοις. 26 ὕδατος, ἐν ῥήματι· ἵνα, &c. 27 αὐτὴν, *M.*
29 Κύριος, *M.* 30 + ἐκ τῆς . . . ὀστέων αὐτοῦ.

οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν
ἄνδρα.

VI. [a]Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν [1]ἐν Κυρίῳ· 1
τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. “[b]Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ 2
“τὴν μητέρα·” (ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη, ἐν ἐπαγ-
γελίᾳ·) “ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ 3
“τῆς γῆς.” [c]Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ 4
τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νου-
θεσίᾳ Κυρίου.
[d]Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ 5
φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ
Χριστῷ· μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, 6
ἀλλ' ὡς δοῦλοι [6]τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ
[6]Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, [7]ὡς τῷ Κυρίῳ 7
καὶ οὐκ ἀνθρώποις· [e]εἰδότες, ὅτι [8]ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ 8
ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ [8]Κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε
ἐλεύθερος. [f]Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτ- 9
ούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες, ὅτι καὶ [9]ὑμῶν αὐτῶν
ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προςωποληψία οὐκ ἔστι
παρ' αὐτῷ.
Τὸ λοιπὸν, [10]ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ 10
καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. [g]ἐνδύσασθε τὴν 11
πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι
πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· [h]ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ 12
πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς
τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους[12]
τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἐν τοῖς ἐπ-
ουρανίοις. [i]διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ 13
Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ,
καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. [k]στῆτε οὖν περι- 14
ζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι 15

a Col. 3. 20.
b Ex. 20. 12. Deut. 5. 16. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.
c Deut. 6. 7, 20. Ps. 78. 4. Cor. 3. 21.
d Col. 3. 22. 1 Tim. 6. 1. Tit. 2. 9. 1 Pet. 2. 18.
e Rom. 2. 6. 2 Cor. 5. 10.
f Deut. 10. 17. 2 Chr. 19. 7. Job 34. 19. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. Col. 3. 24, 25; & 4. 1. 1 Pet. 1. 17.
g Rom. 13. 12. 2 Cor. 6. 7. Col. 3. 12. 1 Thes. 5. 8.
h ch. 2. 2. Lu. 22. 53. Jno. 10. 31; & 14. 30. Col. 1. 13.
i 2 Cor. 10. 4.
k Isa. 11. 5; & 59. 17. Lu. 12. 35. 2 Cor. 6. 7. 1 Thes. 5. 8. 1 Pet. 1. 13.

[1] + ἐν Κυρίῳ· [6] = τοῦ. [6] Θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, &c.: others, Θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ' εὐνοίας· δουλεύοντες, &c. [7] ὡς, om. in M. [8] ∾ ἕκαστος ὃ ἂν ποιήσῃ. [8] † τοῦ, ins. in M. [9] ∾ αὐτῶν καὶ ὑμῶν. [10] + ἀδελφοί μου. [12] † τοῦ αἰῶνος, ins. in M.

τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς
16 πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ
πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυν-
ήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα
17 σβέσαι· [a]καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου [17]δέξασθε, a Isa. 59. 17. 1Thes. 5. 8.
καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ· Heb. 4. 12. Rev. 1. 16; 2. 16; & 19. 15.
18 [b]διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν
παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι· καὶ εἰς αὐτὸ [18]τοῦτο ἀγρυπν- b Mat. 24. 42; & 26. 13.
οῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων Mar. 13. 33. Lu. 18. 1.
19 τῶν ἁγίων, [c]καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι [19]δοθῇ λόγος ἐν Rom. 12. 12. Col. 4. 2.
ἀνοίξει τοῦ στόματός [19]μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ 1Thes. 5. 17.
20 μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, [d]ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, c Act. 4. 29. Col. 4. 3.
ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. 2Thes. 3. 1. d Act. 28. 20.
21 [e]Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, 2Cor. 5. 20.
πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ e Act. 20. 4. Col. 4. 7.
22 πιστὸς διάκονος ἐν Κυρίῳ· [f]ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς 2Tim. 4. 12. Tit. 3. 12.
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ f 2Tim. 4. 12.
23 τὰς καρδίας ὑμῶν. Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη
μετὰ πίστεως ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστ-
24 οῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.[24]

[17] + δέξασθε. [18] = τοῦτο. [19] δοθείη, *M.* [19] μου ἐν παῤῥησίᾳ, *M.* [24] † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO THE PHILIPPIANS.

The Church at Philippi was established by St. Paul about A. D. 50 (Acts xvi. 9—40); and in A. D. 57 he again visited it. This Church was honoured with the Apostle's peculiar regards; and its members cherished for him also a tender concern and sympathy in his afflictions and privations. They had on three different occasions contributed to his support. The last of these contributions was sent by them through Epaphroditus to relieve the imprisoned Apostle; and the messenger's return gave occasion for a letter of acknowledgement for their kindness. That letter is the following Epistle, which was written about A. D. 61, shortly after those to the Ephesians and Colossians.

The intention of the Epistle is,—to comfort them under the concern which they had expressed on the subject of his imprisonment,—to exhort them to maintain a conduct worthy of the Gospel, and to continue in union and mutual love,—to caution them against the seduction of Judaizing teachers;—and, finally, after some other exhortations and recommendations, the Apostle concludes with the expression of his gratitude for their Christian bounty.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

---

1 [a]Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι I.
τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, a 1 Cor. 1. 2.
2 σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις· [b]χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη b Rom. 1. 7. 1 Pet. 1. 2
ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 [c]Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν c Rom. 1. 9, 10. 1 Cor. 1. 4
4 [4]πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ Eph. 1. 16.
5 χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς Col. 1. 3. 1 Thes. 1. 2.
τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν· 2 Thes. 1. 3
6 [d]πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον d Jno. 6. 29. 1 Thes. 1. 3.
7 ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ· [e]καθώς e Eph. 3. 1; & 4. 1.
ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ Col. 4. 3, 18.
τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου 2 Tim. 1. 8. Heb. 13. 3.
[7]καὶ τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοιν-
8 ωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. [f]μάρτυς f Rom. 1. 9; & 9. 1.
γάρ μου [8]ἐστὶν ὁ Θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν 2 Cor. 1. 23; & 11. 31.
9 σπλάγχνοις Χριστοῦ Ἰησοῦ. καὶ τοῦτο προςεύχομαι, Gal 1. 20.
ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν 1 Thes. 2. 5. 1 Tim. 5. 21.
10 ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει· [g]εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς 2 Tim. 4. 1. g Rom. 2. 18.
τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόςκοποι εἰς
11 ἡμέραν Χριστοῦ, [h]πεπληρωμένοι [11]καρπὸν δικαιοσύνης h Jno. 15. 4, 5, 8.
τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον Θεοῦ. Eph. 1. 12; & 2. 10.
12 Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ
13 μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν· ὥςτε
τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ
14 τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, [i]καὶ τοὺς πλείονας i Eph. 3. 13.
τῶν ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, 1 Thes. 3. 3.

[4] (πάντοτε ... ὑμῶν μετὰ ... ποιούμενος) others, (μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος) [7] ∾ καὶ ἐν τῇ. [8] + ἐστὶν.
[11] ∾ καρπῶν δικαιοσύνης τῶν.

περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. Τινὲς 15
μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν
Χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν [17]ἐξ ἀγάπης, εἰδότες, ὅτι 16
εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι· οἱ δὲ ἐξ ἐριθείας, 17
τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν
[16]ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. τί γάρ; πλὴν παντὶ 18
τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλ-
a 2Cor. 1. 11. λεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. [a]οἶδα 19
γάρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς
ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ
b Rom. 5. 5. Χριστοῦ, [b]κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι 20
ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς
πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί 21
μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν,
[21]Χριστὸς· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν 22
σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ
c 2 Cor. 5. 8. γνωρίζω· [c]συνέχομαι [23]δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν 23
[23]ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ
[23]γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν [24]ἐν τῇ σαρκί, 24
d ch. 2. 24. ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. [d]καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι 25
μενῶ καὶ [25]συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προ-
e 2Cor. 1. 14; & 5. 12. κοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως· [e]ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν 26
περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ τῆς ἐμῆς παρ-
ουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

f Gen. 17. 1. [f]Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτ- 27
1 Cor. 7. 20. Eph. 4. 1 εύεσθε, ἵνα, εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπών, ἀκούσω
Col. 1. 10. 1 Thes. 2. 12; τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ 28
& 4. 1. συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, [g]καὶ μὴ πτυρ-
g Rom. 8. 17. 2 Thes. 1. 5. όμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις [28]ἐστὶν
2 Tim. 2. 11. Act. 5. 41. αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, [28]ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο 29
h Rom. 5. 3. ἀπὸ Θεοῦ· [h]ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον

[17] ἐξ ἐριθείας . . . δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης . . . κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν, &c. M. [16] ∽ ἐγείρειν [21] ∽ χρηστόν. [23] γὰρ, M. [23] ἔχων τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, &c. [23] = γάρ. [24] = ἐν. [25] ∽ παραμενῶ. [28] αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις. [28] ∽ ὑμῶν.

τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν·
30 τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον [30]ἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν
1 ἀκούετε ἐν ἐμοί. Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ II.
[1]τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ
2 [1]τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί· [a]πληρώσατέ μου τὴν
χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες,
3 σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες· [b]μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ
κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγού-
4 μενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν· [c]μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος
5 [4]σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων [4]ἕκαστοι. [d]τοῦτο
6 [5]γὰρ [5]φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [e]ὃς ἐν
μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι
7 ἴσα Θεῷ, [f]ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου [7]λαβὼν,
8 ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων [7]γενόμενος, [g]καὶ σχήματι εὑρεθ-
εὶς ὡς ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπ-
9 ήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. [h]διὸ καὶ ὁ
Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ [9]ὄνομα τὸ
10 ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· [i]ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ
11 κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, [k]καὶ
πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χρι-
12 στὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Ὥστε, ἀγαπητοί μου,
καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου
μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ [12]μου,
μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζ-
13 εσθε· [l][13]ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν
14 καὶ τὸ [13]ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. [m]πάντα ποιεῖτε
15 χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν. [n]ἵνα γένησθε ἄ-
μεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα [15]ἐν μέσῳ
γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης· ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς

a ch. 3. 16. Ro. 12. 10, 16; & 15. 5. 1 Cor. 1. 10. 1 Pet. 3. 8.
b Rom. 12. 10. 1 Pet. 5. 5.
c 1 Cor. 10. 24; & 13. 5.
d Mat. 11. 29. Jno. 13. 15. 1 Pet. 2. 21. 1 Jno. 2. 6.
e Jno. 1. 1, 2; & 17. 5. 2 Cor. 4. 4. Col. 1. 15. Heb. 1. 3.
f Ps. 22. 6. Isa. 42. 1, 49. 3, 6; 52. 13; & 53. 3, 11. Ezek. 34. 23. Zech. 3. 8. Mat. 20. 28. Mar. 9. 12. Lu. 22. 27. Jno. 13. 14. Rom. 1. 3; & 15. 3, 8. Gal. 4. 4.
g Mat. 26. 39, 42. Jno. 10. 18. Heb. 2. 9, 14, 17; 4. 15; 5. 8; & 12. 2.
h Isa. 53. 12. Jno. 10. 17; & 17. 1, 2, 5. Act. 2. 33. Eph. 1. 21. Heb. 1. 4; & 2. 9.
i Isa. 45. 23. Rom. 14. 11. Rev. 5. 13.

k Jno. 13. 13. Act. 2. 36. Rom. 14. 9, 11. 1 Cor. 8. 6; & 12. 3. l 2 Cor. 3. 5. Heb. 13. 21. m Rom. 12. 17. 1 Pet. 2. 12; & 4. 9. n Mat. 5. 14, 15.

[30] ∾ εἴδετε. [1] ∾ τις. [1] ∾ τινα, M. [4] σκοπεῖτε, M. [4] ἕκαστος, M. [5] = γάρ. [5] ∾ φρονεῖτε. [7] λαβών· ἐν . . . ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν. [7] γενόμενος· καὶ . . . ἄνθρωπος, εταπείνωσεν, &c. [9] ∾ τὸ ὄνομα. [12] μου μετὰ φόβου καὶ τρόμου, τὴν, &c. [13] Θεός. [13] ἐνεργεῖν. ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας πάντα, &c. [15] ∾ μέσον.

[a] 2Cor. 1. 14. Gal. 2. 2. φωστῆρες ἐν κόσμῳ, [a] λόγον ζωῆς ἐπέχοντες· εἰς καύχ- 16
1Thes. 2. 19; & 3. 5. ημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον,
οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα.
[b] 2 Cor. 7. 4. 2 Tim. 4. 6 [b] Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ 17
τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὸ 18
δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγχαίρετέ μοι.
Act. 16. 1. Rom. 16. 21. [c] Ἐλπίζω δὲ ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, Τιμόθεον ταχέως πέμψαι 19
1Thes. 3. 2. ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ [19] εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα 20
γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅςτις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμν-
[d] 1Cor. 10. 24; & 13. 5. ήσει· [d] οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ [21] τὰ Ἰησοῦ 21
2Tim. 4. 10, 16. Χριστοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι, ὡς 22
πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.
τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ 23
[e] ch. 1. 25. Philem. 22. ἐμὲ, ἐξαυτῆς· [e] πέποιθα δὲ ἐν Κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς 24
[f] ch. 4. 18. Philem. 2. ταχέως ἐλεύσομαι. [f] Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐπα- 25
φρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην
μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας
μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας 26
ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. καὶ 27
γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν
ἠλέησεν· οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ
[g] 1Cor. 9. 14; & 16. 18. λύπην ἐπὶ [27] λύπην σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα 28
Gal. 6. 6. αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες [28] αὐτὸν πάλιν, χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπ-
1Thes. 5. 12. 1Tim. 5. 17. ότερος ὦ. [g] προςδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν Κυρίῳ μετὰ 29
Heb. 13. 17. [h] 1Cor. 16. 17. πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε· [h] ὅτι 30
[i] ch. 4. 4. 2Cor. 13. 11. διὰ τὸ ἔργον [30] τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε,
1Thes. 5. 16. [30] παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν
Jam. 1. 2. 1Pet. 4. 13. ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.
III. [i] Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν Κυρίῳ· τὰ αὐτὰ 1
[k] Isa. 56. 10. 2Cor. 11. 13. γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.
[l] Deut. 10. 16; & 30. 6. [k] Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, 2
Jno. 4. 24. Rom. 2. 29; βλέπετε τὴν κατατομήν. [l] ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, 3
& 4. 11, 12. Col. 2. 11. οἱ πνεύματι [3] Θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν Χρι-

[19] ἐμψυχῶ, M. [21] τὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, M.
[27] λύπῃ, M. [28] αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, &c. [30] + τοῦ
Χριστοῦ. [30] ∾ παραβουλευσάμενος, M. [3] ∾ Θεοῦ.

στῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες· [a]καίπερ ἐγὼ
4 ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος
5 πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον· [b]περιτομῇ ὀκταήμερος,
6 ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὶν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραί-
ων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, [c]κατὰ ζῆλον διώκων τὴν
ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος
7 ἄμεμπτος. [d]Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ
8 τὸν Χριστὸν ζημίαν. [e]ἀλλὰ [8]μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι
πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστ-
οῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, (δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην,
9 καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω, [f]καὶ
εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου,
ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ [9,10]δικαιοσύνην
10 ἐπὶ τῇ πίστει·) [g]τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν
τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθη-
11 μάτων αὐτοῦ, [10]συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπως
12 καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν. [h]οὐχ ὅτι
ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ, εἰ καὶ κατα-
13 λάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ [12]Χριστοῦ. ἀδελφοὶ,
14 ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· [i]ἓν δὲ, τὰ
μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκ-
τεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω
15 κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [k]Ὅσοι οὖν τέλειοι,
τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ
16 Θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει· [l]πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ
17 στοιχεῖν.[16] [m]Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοὶ, καὶ σκοπ-
εῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.
18 [n]πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν,
νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ
19 Χριστοῦ· [o]ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ
ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.
20 [p]ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ
καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν,

a Act. 22. 6; & 26.4,5. Rom. 11. 1, 2Cor.11.18. 21, 22.
b Gen.17.12; & 49.27.
c Act. 8. 3; 9.1;&22.4. Gal. 1. 13. 1Tim.1.13.
d Mat.13.44.
e Isa. 53. 11. Jno. 17. 3. Col. 2. 2.
f Rom. 1. 17; 3. 21, 22; 9. 30; & 10. 3.
g Rom.6.3.5; & 8. 17. 2Cor.4.10,11. 2Tim.2.11,12. 1 Pet. 4. 13.
h 1Tim.6.12. Heb. 12. 23.
i 1Cor.9. 24. 2Tim. 4. 7. Heb. 3. 1.
k Ro. 14. 3,4. 1 Cor. 2. 6; & 14.20.
l ch. 2. 2. Rom.12.16; & 15.5,7. 1Cor. 1. 10. Gal. 6. 16. 1 Pet 3 8.
m 1Cor.4.16; & 11. 1. 1Thes. 1. 6. 2Thes.3.9. 1 Pet. 5. 3.
n Rom.16.17. Gal. 6. 12.
o Hos. 4. 7. Rom. 8. 5; & 16.18. 2Cor.11.12, 15. Gal. 6. 13.
p 1 Cor. 1. 7. Eph. 2. 6. Col. 3. 3. 1Thes.1.10. Titus 2.13. Heb.13.14.

[8] μενοῦνγε, M. [9,10] δικαιοσύνην· ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ, &c.
[10] ∾ συμμορφιζόμενος. [12] τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, M.
[16] † κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. ins. in M.

a 1Cor.15.26, [a] ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν 21
27,43,48..51 Col. 3. 4. [21] σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐν-
1 Jno. 3. 2. έργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ
IV. πάντα. [b] Ὥςτε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, 1
b ch. 2. 16. 2Cor. 1. 14. χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν Κυρίῳ, ἀγαπ-
1Thes.2.19, 20. ητοι. Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ Συντύχην παρακαλῶ, τὸ 2
αὐτὸ φρονεῖν ἐν Κυρίῳ· [3] ναὶ ἐρωτῶ καὶ σὲ, σύζυγε 3
c ch. 1. 27. γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ
Ps. 69. 28. Dan. 12. 1. συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν
Lu. 10. 20. Rev. 3. 5; συνεργῶν μου, [c] ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.
13.8;20.12; & 21. 27. [d] Χαίρετε ἐν [4] Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. 4
d ch. 3. 1. [e] τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ Κύριος 5
1Thes.5.16. e 1Cor.10.11. ἐγγύς· [f] μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προςευχῇ 6
Heb.10. 25. 2 Pet. 3.8,9. καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρ·
f Mat. 6. 25. 1Tim.6.8,17. ιζέσθω πρὸς τὸν Θεόν· [g] καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερ- 7
1Pet. 5. 7. έχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ
g Jno. 14. 27. Rom. 5. 1. νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
Eph. 2. 14. h Rom.12.17; [h] Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, 8
& 13. 13. 1Thes.4.3..5. ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προςφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις
i Rom. 15.33. 2Cor.13.11. ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· [i] ἃ καὶ ἐμάθετε 9
καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοὶ, ταῦτα
πράσσετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
k 2 Cor. 11.9. [k] Ἐχάρην δὲ ἐν Κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνε- 10
θάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρ-
l 1Tim.6.6,8. εῖσθε δέ. [l] οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, 11
m 1Cor.4.11. ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. [m] οἶδα [12] καὶ ταπεινοῦσθαι, 12
2Cor.11.27. οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι,
καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾷν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερ-
n ch. 1. 7. εῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με.[13] [n] Πλὴν 13
καλῶς ἐποιήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. 14
o 2Cor.11.8,9 [o] οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐ- 15
αγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκ-
κλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ

[21] † εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ, ins. in *M.* [3] καὶ, *M.* [4] Κυρίῳ· πάντοτε, πάλιν, &c. [12] δὲ, *M.* [13] † Χριστῷ. ins. in *M.*

16 ὑμεῖς μόνοι· ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς
17 τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε. [a]οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, [a]Rom. 15. 28. Titus 3. 14.
ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον
18 ὑμῶν. [b]ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι, [b]2 Cor. 9. 12. Heb. 13. 16.
δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐ-
19 ωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. [c]ὁ δὲ Θεός [c]2 Cor. 9. 8.
μου [19]πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον
20 αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ Θεῷ καὶ πατρὶ
ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζ-
22 ονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί· ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες
23 οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις
τοῦ Κυρίου [23]ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.
[23]ἀμήν.

[19] ∾ πληρώσαι. [23] = ἡμῶν. [23] = ἀμήν

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO THE COLOSSIANS.

By whom Christianity was first introduced to the Colossians, we have no certain information. There is reason to suppose from two passages in it (ch. i. 4, 7; and ii. 1), that St. Paul *was not* the founder; but Lardner, Tomline, and others are of opinion that there is very strong presumptive evidence that he *was* its founder. It seems, however, from the Epistle itself that the founder of the Church was *Epaphras*, and that St. Paul had never visited it.

This Epistle alludes to certain difficulties that had arisen from the errors of false judaizing teachers among the Colossians. He meets these errors thus:—

Man's only hope of salvation is founded on the atonement of Christ—the all-perfect, all-sufficient, and eternal:—and by the inculcation of this truth the Apostle overthrows the arguments of false teachers, who preached the Mosaic law and the opinions of the Gnostics, as inconsistent with the perfection of the Saviour's character. The epistle concludes with a suitable exhortation.

Respecting the date of the epistle, we have internal evidence, which fixes it as contemporary with the epistle to the Ephesians, with which its contents mainly agree. It was written in A. D. 61 or 62.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ.

---

1 Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος I.
2 Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, [a] τοῖς ἐν [1] Κολοσσαῖς ἁγίοις a Rom. 1.7.
καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη Gal. 1. 3. Eph. 1. 2.
ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν [καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.] [2] 1 Pet. 1. 2.
3 [b] Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ [3] καὶ πατρὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν b Eph. 1. 16.
Ἰησοῦ [3] Χριστοῦ πάντοτε, [3] περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι· Philip. 1.3. 1Thes. 1. 2.
4 [c] ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ 2Thes. 1. 3. c Eph. 1. 15.
5 τὴν ἀγάπην [4] τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, [d] διὰ τὴν Philem. 5. d 1 Pet. 1. 4
ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προ-
ηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου,
6 [e] τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ [6] κόσμῳ, e Mar. 4. 8.
καὶ ἔστι καρποφορούμενον [6] καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ Jno. 15. 16. Act. 6.7; 12.
ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν 24; & 19.20.
7 τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ· [f] καθὼς [7] καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ f ch. 4. 12.
τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ Philem. 23.
8 [7] ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν
9 ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. [g] Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' g Rom. 12.2.
ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προς- 1 Cor. 1. 5. Eph. 1. 16;
ευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν & 5.10,17.
τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευ-
10 ματικῇ, [h] περιπατῆσαι [10] ἀξίως τοῦ Κυρίου εἰς πᾶσαν h Gen. 17.1.
ἀρέσκειαν· ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ Eph. 4. 1. Philip. 1.27.
11 αὐξανόμενοι [10] τῇ ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ· ἐν πάσῃ δυνάμει 1Thes. 2.12.

[1] ∾ Κολασσαῖς. [2] The words between brackets are omitted in the Vatican, Cambridge, and some other good MSS., and in the Syriac and Æthiopic versions, and are removed from the text by Griesbach. [3] + καί. [3] Χριστοῦ, πάντοτε περί. [3] ∾ ὑπέρ. [4] ∾ ἣν ἔχετε. [6] ∾ κόσμῳ ἐστι. [6] καὶ αὐξανόμενον, om. in M. [7] = καί. [7] ∾ ἡμῶν. [10] † ὑμᾶς, ins. in M. [10] ∾ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν, M.

δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν
ὑπομονὴν καὶ [11] μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς· [a] εὐχαριστ- 12
οῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ
κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί.
[b] Ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ 13
μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτ-
οῦ· [c] ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν,[14] τὴν ἄφεσιν τῶν 14
ἁμαρτιῶν· [d] ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρω- 15
τότοκος πάσης κτίσεως· [e] ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, 16
τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ
τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε
ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ 17
αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συν-
έστηκε· [f] καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς 18
ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν,
ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· [g] ὅτι ἐν αὐτῷ 19
εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, [h] καὶ δι' αὐτοῦ 20
ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ
τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, [20] δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν οὐρανοῖς. [i] καὶ ὑμᾶς, ποτὲ ὄντας 21
ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις
τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν [k] ἐν τῷ σώματι 22
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς
ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ·
[l] εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ 23
μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ
ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ [23] τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ
τὸν οὐρανόν οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.
[m] Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν [24] ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ 24
ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ
ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκ-
κλησία· [n] ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν 25

a Act. 26. 18.
b Mat. 3. 17; & 17. 5. Eph. 2. 4; & 6. 12. 1Thes. 2. 12. Heb. 2. 14. 1 Pet. 2. 9. 2 Pet. 1. 17.
c Eph 1. 7. Heb. 9. 14. 1 Pet. 1. 19.
d Jno. 14. 9. 2 Cor. 4. 4. Philip. 2. 6. Heb. 1. 3. Rev. 3. 14.
e Jno. 1. 3. Rom. 11. 36. 1 Cor. 8. 6 Eph. 1. 21; & 3. 9. Heb. 1. 2. 1 Pet. 3. 22.
f Act. 26. 23. 1Cor. 15. 20, 23. Eph. 1. 22; 4. 15; & 5. 23. Rev. 1. 5.
g ch. 2. 9. Jno. 1. 16; & 3. 34, 35.
h Jno. 16. 33. Act. 10. 36. Rom. 5. 1, 10 2Cor. 5. 18. Eph. 1. 10; & 2. 14, 16. 1 Jno. 4. 10.
i Eph. 2. 1, 2, 12.
k Lu. 1. 75. Eph. 1. 4; 2. 15; & 5. 26, 27. 2 Tim. 1. 9. Heb. 5. 7. Titus 2. 14.
l Jno. 15. 6.
m Rom. 12. 5. 1Cor. 12. 27. 2Cor. 1. 5, 6; 4. 10, 11; & 7. 4. Eph. 1. 23; 3. 1. 13; 4. 12; & 5. 23. Philip. 2. 17; & 3. 10. 2 Tim. 1. 8; & 2. 10.
n Eph. 3. 2.

[11] *μακροθυμίαν· μετὰ χαρᾶς εὐχαριστοῦντες.* [14] † *διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ*, ins. in *M.* [20] + *δι' αὐτοῦ.* [23] = *τῇ* [24] † *μου*, ins. in *M.*

τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν
26 λόγον τοῦ Θεοῦ, [a]τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ — a Mat.13.11. Rom.16.25.
τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς — Eph.1.9; & 3.9.
27 ἁγίοις αὐτοῦ· [b]οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ — 2Tim.1.10.
πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνε- — Titus 1.2,3. 1 Pet. 1.20.
28 σιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης· [c]ὃν — b Rom. 9.23. 2Cor. 2.14.
ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, — Eph. 1.7; & 3.8.
καὶ διδάσκοντες [28]πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα — 1 Tim. 1.1.
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ·[28] — c 2Cor. 11.2. Eph. 5.27
29 εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ
1 τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει. [d]Θέλω γὰρ ὑμᾶς — II.
εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαο- — d Philip.1.30. 1Thes. 2.2.
δικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόςωπόν μου ἐν σαρκί· — e Isa. 53.11. Jer.9.23,24.
2 [e]ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, [2]συμβιβασθέντες — Jno. 17.8. 2 Cor. 1.6.
ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς — Philip. 3.8.
συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ [καὶ — f 1Cor. 1.24. g ver. 18.
3 πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ][3] [f]ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ — Eph. 5.6. h 1 Cor. 5.8;
4 τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. [g]Τοῦτο δὲ λέγω, — & 14.40. i 1Thes. 4.1.
5 ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. [h]εἰ γὰρ — Jude 8. k 1 Cor. 1.5.
καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαί- — Eph. 2.21,
ρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς — 22; & 3.17. l ver. 20.
6 Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. [i]ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν — Mat. 15.2. Rom.16.17.
7 Ἰησοῦν τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, [k]ἐῤῥιζωμένοι καὶ — Gal. 4.3,9. Heb. 13.9.
ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, και βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, — m ch. 1.19.
καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες [7]ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. — Jno. 1.14. n Jno. 1.16.
8 [l]Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς — Rom.8.38. Eph. 1.21.
φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν — o ch. 3.8,9. Deut.10.16;
ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ — & 30.6.
9 Χριστόν. [m]ὅτι ἐν αυτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς — Jer. 4.4. Rom. 2.29;
θεότητος σωματικῶς, [n]καὶ ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι· — & 6.6. Eph. 4.22.
10 ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας· [o]ἐν ᾧ καὶ — Philip. 3.3.

[28] + πάντα ἄνθρωπον. [28] † Ἰησοῦ· ins. in *M*. [2] συμβιβασθέντων, *M*. [3] The MSS. vary so much respecting the bracketed words, that Griesbach considers them altogether spurious. The Alexandrine and Paris (C.) MSS. read πατρὸς τοῦ Χριστοῦ; the Syriac, Coptic, Arabic, and Latin Vulgate versions have the reading of some MSS. πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ. [7] + ἐν αὐτῇ.

περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει 11
τοῦ σώματος [11]τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ,
[a]συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι· ἐν ᾧ καὶ συν- 12
ηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ
ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ [12]νεκρῶν· [b]καὶ ὑμᾶς, νεκροὺς ὄντας 13
[13]ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς
ὑμῶν, [13]συνεζωοποίησε σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος [13]ἡμῖν
πάντα τὰ παραπτώματα· [c]ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρό- 14
γραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ
ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· [d]ἀπ- 15
εκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισεν
ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

[e]Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν 16
μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων· [f]ἅ ἐστι σκιὰ τῶν 17
μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα [17]Χριστοῦ. [g]μηδεὶς ὑμᾶς κατα- 18
βραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν
ἀγγέλων, ἃ [18]μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος 19
ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, [h]καὶ οὐ κρατῶν τὴν
κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συν-
δέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν
αὔξησιν τοῦ Θεοῦ. [i]Εἰ [20]ἀπεθάνετε σὺν [20]Χριστῷ ἀπὸ 20
τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογ-
ματίζεσθε· "Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς;" ([k]ἅ 21
ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει,) κατὰ τὰ ἐντάλ- 22
ματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων· [l]ἅτινά ἐστι λόγον 23
μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ
καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν
III. τῆς σαρκός. [m]Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ τὰ ἄνω 1
ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος· 2
τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. [n]ἀπεθάνετε γὰρ, 3
καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ·
[o]ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ [4]ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς 4
σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

a Rom. 6.3,4. Eph. 1. 19; & 3. 7. Gal. 3. 27.
b Eph. 2. 1, 11.
c Eph. 2. 5, 15.
d Gen. 3. 15. Psa. 68. 18. Isa. 53. 12. Mat. 12. 29. Lu. 11. 22. Jno. 12. 31; & 16. 11. Eph. 4. 8; & 6. 12. Heb. 2. 14.
e Lev. 11. 2; & 23. 2. Rom. 14. 2. Gal. 4. 10.
f Heb. 8. 5; & 10. 1.
g Jer. 29. 8. Ezek. 13. 3. Mat. 24. 4. Eph. 5. 6. 2 Thes. 2. 3. 1 Jno. 4. 1.
h Eph. 4. 15.
i ver. 8. Rom. 6. 3, 5; & 7. 4, 6. Gal. 2. 19; & 4. 9.
k Isa. 29. 13. Mat. 15. 9. Tit. 1. 14.
l ver. 18. 1 Tim. 4. 8; & 5. 23.
m ch. 2. 12. Ps. 110. 1. Rom. 6. 5. Eph. 1. 20; & 2. 6.
n Rom. 6. 2; & 8. 24. 2 Cor. 5. 7; Gal. 2. 20.
o 1 Cor. 15. 43. Philip. 3. 21. 1 Jno. 3. 2.

[11] † τῶν ἁμαρτιῶν, ins. in *M.* [12] † τῶν, ins. in *M.*
[13] + ἐν. [13] ∾ συνεζωοποίησεν ὑμᾶς (or ἡμᾶς) σὺν, &c.
[13] ὑμῖν, *M.* [17] † τοῦ, ins. in *M.* [18] = μὴ. [20] † οὖν,
ins. in *M.* [20] + τῷ, ins. in *M.* [4] ∾ ὑμῶν.

5 [a] Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν
6 πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία· [b] δι' ἃ ἔρχεται ἡ
7 ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· [c] ἐν οἷς καὶ
8 ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν [7] αὐτοῖς· [d] νυνὶ
δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν,
βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· [e] μὴ
9 ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους· ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν
ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, [f] καὶ ἐνδυσάμενοι
10 τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα
11 τοῦ κτίσαντος αὐτόν· [g] ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδ-
αῖος· περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, Σκύθης· δοῦλ-
ος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ [11] τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.
12 [h] Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπ-
ημένοι, σπλάγχνα [12] οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπειν-
13 οφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν· ([i] ἀνεχόμενοι ἀλ-
λήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ
μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ
14 ὑμεῖς·) [k] ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, [14] ἥτις ἐστὶ
15 σύνδεσμος τῆς τελειότητος· [l] καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ [15] Χριστοῦ
βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν
16 ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. [m] Ὁ λόγος τοῦ
Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν [16] πλουσίως· ἐν πάσῃ σοφίᾳ
διδάσκοντες, καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ
ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν
17 [16] ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ [16] Θεῷ· [n] καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποι-
ῆτε, ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι [17] Κυρίου
Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ [17] καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.
18 [o] Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς [18] ἀνδράσιν, ὡς ἀν-
19 ῆκεν ἐν Κυρίῳ. [p] οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας,

a Rom. 6. 13; 7. 5, 23, 8. 13. Eph. 4. 22; & 5. 3, 5. 1 Thes. 4. 5.
b 1 Cor. 6. 10. Eph. 5. 6.
c Gal. 5. 19 Rev. 22. 15.
d Rom. 6. 19, 20; & 7. 5. 1 Cor. 6. 11. Eph. 2. 1 Tit. 3. 3.
e Rom. 6. 4. Eph. 4. 22. Heb. 12. 1 1 Pet. 2. 1. Jam. 1. 21.
e Eph. 4. 23, 25, 29; & 5. 4.
f Gen. 1. 26. Rom. 6. 4. Eph. 2. 10; & 4. 24
g Rom. 10. 12. 1 Cor. 7. 21, 22. Gal. 3. 28; 5. 6; & 6. 15.
h Eph. 4. 32; & 6. 11. Gal. 5. 22. 1 Thes. 1. 4.
i Mat. 6. 14. Eph. 4. 32.
k ch. 2. 2. Jno. 3. 34; & 15. 12. Eph. 4. 3; & 5. 2. 1 Thes. 4. 9. 1 Jno. 3. 23; & 4. 21.
l Eph. 4 4. Philip. 4. 7.
m 1 Cor. 14. 26. Eph. 5. 19.
n Rom. 1. 8. 1 Cor. 10. 31. Eph. 5. 20. 1 Thes. 5. 18. Heb. 13. 15.
o 1 Cor. 14. 34. Eph. 5. 22. 1 Pet. 3. 1.
p Eph. 5. 25. 1 Pet. 3. 7.

[7] ∾ τούτοις· [11] + τὰ. [12] οἰκτιρμῶν, M. [14] ∾ ὃ.
[15] Θεοῦ, M. [16] πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ· διδάσκοντες
καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς ὕμνοις ᾠδαῖς πνευματ-
ικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες, &c. [16] τῇ καρδίᾳ, M.
[16] ∾ Κυρίῳ· [17] = Κυρίου. [17] + καὶ. [18] † ἰδίοις,
ins. in M.

a Eph. 6. 1. καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. [a]Τὰ τέκνα, ὑπακούετε 20
τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον
b Eph. 6. 4. [20]ἐν Κυρίῳ. [b]Οἱ πατέρες, μὴ [21]ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, 21
c Eph. 6. 5. 1 Tim. 6. 1. ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. [c]Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα 22
Tit. 2. 9. 1 Pet. 2. 18. τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν [22]ὀφθαλμοδουλείαις ὡς
ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι
τὸν [22]Κύριον. καὶ πᾶν [23]ὅ,τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς 23
ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες, ὅτι 24
d Act. 10. 34. Rom. 2. 11. ἀπὸ Κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονο-
1 Pet. 1. 17. μίας· τῷ [24]γὰρ Κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. [d]ὁ [25]δὲ ἀδικ- 25
IV. ὢν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προςωποληψία. [e]Οἱ 1
e Eph. 6. 9. κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχ-
εσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς.

f Lu. 18. 1. [f]Τῇ προςευχῇ προςκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ, 2
Rom. 12. 12. Eph. 6. 18. ἐν εὐχαριστίᾳ· [g]προςευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα 3
1 Thes. 5. 17. ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστ-
g ch. 1. 26; & 2. 2. ήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτό, 4
Mat. 13. 11. 1 Cor. 4. 1; ὡς δεῖ με λαλῆσαι. [h]Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς 5
& 16. 9. 2 Cor. 2. 12. ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. [i]ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε 6
Eph. 6. 19. 2 Thes. 3. 1. ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ
h Eph. 5. 15, 16. ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

1 Thes. 4. 12. i ch. 3. 16. [k]Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπ- 7
Mar. 9. 50. k Act. 20. 4. ητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν
Eph. 6. 21. 2 Tim. 4. 12. Κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα [s]γνῷ 8
l Philem. 10. τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν· [l]σὺν 9
m Act. 15. 37; 19. 29; & 27. 2. Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ
2 Tim. 4. 11. Philem. 24. ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. [m]Ἀσπάζεται ὑμᾶς 10
Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου. καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψι-
ὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· (ἐὰν ἔλθῃ πρὸς
ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν·) καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος,
οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν 11
n ch. 1. 7. βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.
Rom. 15. 30. Philem. 23. [n]Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ, 12

[20] ἐν τῷ Κυρίῳ, M. [21] ∾ παροργίζετε. [22] ∾ ὀφθαλμοδουλείᾳ. [22] ∾ Θεόν M. [23] ∾ ὃ ἐάν. [24] = γάρ. [25] ∾ γάρ [s] ∾ γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν.

πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς,
ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ [12]πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι
13 τοῦ Θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει πολὺν πόνον
ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει.
14 [a]Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ a 2Tim. 4. 10, 11.
15 Δημᾶς. [b]Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ Philem. 24.
16 Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. [c]καὶ b Rom. 16. 5. 1Cor. 16. 19
ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε, ἵνα c 1Thes. 5. 27.
καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ
17 Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. [d]καὶ εἴπατε Ἀρχ- d Philem. 2.
ίππῳ· Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα
αὐτὴν πληροῖς.

18 [e]Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου e 1Cor. 16. 21. 2Thes. 3. 17.
19 τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.[19] Heb. 13. 3.

[12] ∾ πεπληροφορημένοι. [19] Ἀμήν, M.

THE

FIRST EPISTLE OF ST. PAUL TO THE THESSALONIANS.

CHRISTIANITY was first planted at Thessalonica A. D. 50, by St. Paul, who formed a church there composed of Jews and Gentiles (Acts xvii. 1—10). The Apostle was driven thence to Berœa and to Athens by the furious opposition of the unbelieving Jews. From Athens he proceeded to Corinth (ch. xvii. 11—xviii. 1—5). Unable himself to visit the Thessalonians he sent Silas and Timothy in his stead, who rejoined him at Corinth and gave him an account of their mission. This epistle is the result chiefly of the information thus furnished to him by those missionaries.

The design of the epistle is,—to confirm the Thessalonians in their faith by supporting the evidences of the Christian religion against the reasonings of philosophers and men of learning, who argued against the improbability of the facts, the folly of the doctrines, and the superstition of the discipline. St. Paul in all his epistles enforces Christian morality upon Christian principles; but in this epistle he enters into the evidences on which those principles were founded. *Townsend.*

This epistle, if not the earliest, was at any rate one of the earliest epistles written by St. Paul. The Commentators very generally assign it to the year A. D. 51.

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

---

1 [a]Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ 1.
Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ πατρὶ καὶ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· a Rom. 1. 7. 2 Cor. 1. 19.
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη [1]ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Eph. 1. 2. 1 Pet. 1. 2;
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. & 5. 12.
2 [b]Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, b Rom. 1. 8, 9.
μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν [2]προσευχῶν ἡμῶν, Eph. 1. 16. 2 Thes. 1. 3.
3 [c]ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πί- Philip. 1. 3. c Jno. 6. 29.
στεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς
τῆς ἐλπίδος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔμπροσθεν
4 τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν· [d]εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπη- d 2 Thes. 2. 13.
5 μένοι ὑπὸ Θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν· [e]ὅτι τὸ εὐαγγέλιον e ch. 2. 1.
ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη [5]εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ 1 Cor. 2. 4; & 4. 20.
ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ 2 Cor. 6. 6.
πολλῇ· καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς.
6 [f]καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ Κυρίου, f Act. 5. 41.
δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύ- 1 Cor. 4. 16; & 11. 1.
7 ματος ἁγίου· ὥςτε γενέσθαι ὑμᾶς [7]τύπους πᾶσι τοῖς Philip. 3. 17. 2 Thes. 3. 9
8 πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ [7]τῇ Ἀχαΐᾳ. [g]ἀφ' Heb. 10. 34. g Rom. 1. 8.
ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ
Μακεδονίᾳ καὶ [8]Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ [8]καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ
πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξελήλυθεν· ὥςτε μὴ χρείαν
9 ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. [h]αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγ- h 1 Cor. 12. 2.
γέλλουσιν, ὁποίαν εἴσοδον [9]ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς

[1] + ἀπὸ Θεοῦ . . . Χριστοῦ. [2] προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, μνημονεύοντες, &c. [5] ∾ πρὸς. [7] ∾ τύπον. [7] ∾ ἐν τῇ. [8] ∾ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. [8] = καί. [9] ἔχομεν, M.

ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν
Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, [a]καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ 10
ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ [10]τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν,
τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

II.

[b]Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν 1
πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν· [c]ἀλλὰ [2]προπαθόντες 2
καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαῤῥησι-
ασάμεθα ἐν τῷ Θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγ-
γέλιον τοῦ Θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. [d]ἡ γὰρ παράκλησις 3
ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ·
[e]ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πιστευθῆναι 4
τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέ-
σκοντες, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.
[f]οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς 5
οἴδατε· οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς· [g]οὔτε 6
ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ'
ἄλλων· (δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπό-
στολοι·) [h]ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν. ὡς ἂν 7
τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, [i]οὕτως, [8]ὁμειρόμενοι 8
ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγ-
γέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι
ἀγαπητοὶ ἡμῖν [8]γεγένησθε. [k]μνημονεύετε γὰρ, ἀδελφοί, 9
τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς [9]καὶ ἡμέρας
ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐ-
κηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. ὑμεῖς μάρτ- 10
υρες καὶ ὁ Θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως
ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν· καθάπερ οἴδατε, ὡς 11
ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλ- 12
οῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, [l]καὶ μαρτυρούμενοι
εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ τοῦ καλοῦντος
ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. [m]διὰ τοῦτο 13
καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παρα-
λαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ, ἐδέξασθε, οὐ

a Mat. 3. 7. Act. 1. 11, & 2. 24. Rom. 5. 9. Philip. 3. 20. 2 Thes. 1. 10. Rev. 1. 7.
b ch. 1. 5, 9.
c Act. 16. 22; & 17. 2. Philip. 1. 30. Col. 2. 1.
d 2 Cor. 7. 2.
e Gal. 1. 10; & 2. 7. 1 Tim. 1. 11, 12. Tit. 1. 3.
f Act. 20. 33. Rom. 1. 9; & 9. 1. 2 Cor. 1. 23; 2. 17; 4. 2; 7. 2; 11. 31; 12. 17. Gal. 1. 20. Philip. 1. 8. 1 Tim. 5. 21. 2 Tim. 4. 1.
g Jno. 5. 41, 44; & 12. 43. 2 Thes. 3. 8, 9.
h 1 Cor. 2. 3; 9. 1, &c. 2 Cor. 10. 1, 2, 10, 11; & 13. 4.
i 2 Cor. 12. 15.
k Act. 18. 3; & 20. 34. 1 Cor. 4. 12. 2 Cor. 11. 9; & 12. 13. 2 Thes. 3. 8.
l 1 Cor. 7. 20. Eph. 4. 1. Philip. 1. 27. Col. 1. 10.
m Mat. 10. 40. Gal. 4. 14. 2 Pet. 3. 2.

[10] τῶν, om. in *M.* [2] † καὶ, ins. in *M.* [8] ∾ ἱμειρόμενοι, *M.* [8] ∾ ἐγενήθητε [9] † γὰρ, ins. in *M.*

λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον
14 Θεοῦ, ὃς καί ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. [a] ὑμεῖς [a] Act.17.5,13. Heb.10.34.
γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι
[14] τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν,
15 καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, [b] τῶν καὶ τὸν Κύριον [b] Mat. 23.34, 37.
ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς [15] προφήτας, καὶ ἡμᾶς Lu. 13. 33. Act. 7. 52.
ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρ-
16 ώποις ἐναντίων, [c] κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι [c] Mat.23.32. Act. 13.50;
ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας 14.5, 19; 17
πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. 5,13; 18.12; 19.9; & 22.
17 Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς 21, 22.
καιρὸν ὥρας, προςώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπου-
δάσαμεν τὸ πρόςωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.
18 [d] [18] διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, (ἐγὼ μὲν Παῦλος,) [d] Rom.1.13; & 15. 22.
19 καὶ ἅπαξ καὶ δίς· καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. [e] τίς [e] 2Cor. 1. 14.
γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχὶ Philip.2.16; & 4. 1
καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [19] Χριστοῦ
20 ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ
1 ἡ χαρά. Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν καταλειφ- III.
2 θῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, [f] καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν [f] Act. 16. 1. Rom. 16.21.
ἀδελφὸν ἡμῶν [2] καὶ συνεργὸν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ Philip.2.19.
τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι
3 [2] ὑμᾶς [2] ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν, [g] τῷ μηδένα σαίνεσθαι [g] Act. 14. 22. Eph. 3. 13.
ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις· (αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο Philip.1.14. 2 Tim. 3. 12.
4 κείμεθα· καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν,
ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε·)
5 [h] διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι [h] Philip.2.19.
τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων,
6 καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ, ἐλθόντος
Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου
ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε
μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν,

[14] ταὐτὰ, M. [15] + ἰδίους, ins. in M. [18] ∾ Διότι.
[19] = Χρίστοῦ. [2] καὶ διάκονον τοῦ Θεοῦ καὶ συνεργὸν
ἡμῶν ἐν, M. [2] + ὑμᾶς. [2] ∾ περὶ, M.

καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς· διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελ- 7
φοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ
τῆς ὑμῶν πίστεως· ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν 8
Κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ Θεῷ ἀντ- 9
αποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι'
a Rom. 1.10, 11; & 15.23. ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; [a]νυκτὸς καὶ ἡμέρας 10
ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον,
καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. Αὐτὸς 11
δὲ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
b ch. 5. 15. Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς· [b]ὑμᾶς 12
δὲ [12]ὁ Κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς
ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,
c ch. 5. 23. 1 Cor. 1. 8. Philip. 1.10. 2 Thes. 2.17. [c]εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιω- 13
σύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρ-
ουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [13]Χριστοῦ μετὰ πάντων
τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

IV. [d][1]Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦ- 1
d ch. 2. 12. Philip. 1.27. μεν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, [1]καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ
πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν Θεῷ, [1]ἵνα περισσ-
εύητε μᾶλλον· οἴδατε γὰρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν 2
e Rom. 12.2. Eph. 5.17; 27. Philip 4.8. ὑμῖν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. [e]τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα 3
τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν· ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς 4
πορνείας· εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι
f 1 Cor. 15.34. Eph. 4.17,18. ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, [f]μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ 5
g 1 Cor. 6. 8. καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν Θεόν· [g]τὸ μὴ ὑπερβαίνειν 6
καὶ πλεονεκτεῖν [6]ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ·
διότι ἔκδικος ὁ Κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ
h Lev. 11.44; & 19. 2. Jno. 17. 19. 1 Cor. 1. 2. [6]προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. [h]οὐ γὰρ ἐκάλ- 7
εσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ·
i Lu. 10. 16. 1 Cor. 7. 40. [i]τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν 8
Θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς
[8]ἡμᾶς.

12 + ὁ Κύριος : others, ὁ Θεὸς : others, ὁ Κύριος Ἰησοῦς·
13 = Χριστοῦ. 1 Τὸ λοιπὸν, M. 1 ∾ ἵνα καθὼς.
1 ∾ καθὼς καὶ περιπατεῖτε, ἵνα, &c. 6 ∾ ἐν τῷ.
6 ∾ προείπαμεν. 8 ∾ ὑμᾶς.

9 [a]Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν [9]ἔχετε γράφειν
ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν
10 ἀλλήλους· καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελ-
φοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς,
11 ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον· [b]καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχ-
άζειν, καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς [11]ἰδίαις
12 χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν· ἵνα περιπατ-
ῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν
ἔχητε.
13 [c]Οὐ [13]θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν
[13]κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ
14 μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. [d]εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς
ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς [14]κοιμηθέντας
15 διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ. [e]τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγο-
μεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπό-
μενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν
16 τοὺς κοιμηθέντας. [f]ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι,
ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται
ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται
17 πρῶτον· [g]ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα
σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ
Κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα.
18 ὥςτε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

V.

1 [h]Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ
2 χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· [i]αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε,
ὅτι [2]ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχ-
3 εται. [k]Ὅταν [3]λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια· τότε
αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥςπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν
4 γαστρὶ ἐχούσῃ· καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. [l]ὑμεῖς δὲ, ἀδελ-
φοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης
5 καταλάβῃ· [m]πάντες [6]γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ
6 ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς, οὐδὲ σκότους. [n]ἄρα οὖν μὴ

a Mat. 22.36 Jno. 6. 45, 13.34; 14.26; & 15. 12 Eph. 5. 2 1 Pet. 4. 8 1 Jno. 3. 11, 23; & 4.21.
b Act. 20. 34. Eph. 4. 28. 2 Thes. 3. 7, 8, 12. 1 Pet. 4. 15.
c Lev. 19. 28 Deut. 14.1 2 Sa. 12. 20
d 1 Cor. 15 13, 18
e 1 Cor. 15. 22, 51.
f Mat. 24. 31 1 Cor. 15. 51, 52. 2 Thes. 1. 7
g Jno. 12. 26. 14.3; & 17.24 Act. 1. 9 Rev. 11. 12.
h Mat. 24.3, 36
i Mat. 24 42, 43. Mar. 13. 34, 35. Lu. 21.34 2 Pet. 3. 10 Rev. 3. 3; & 16.15.
k Lu. 21.34, 35 2 Thes. 1. 9.
l Ephes. 5. 8.
m Lu. 16. 8. Rom. 13. 12. Eph. 5. 8
n Mat. 24. 42; & 25. 13 Lu. 21.34, 36. Ro. 13.11, 12. 1 Cor. 15.34 Eph 5. 14. 1 Pet. 5. 8

[9] ∾ ἔχομεν. [11] = ἰδίαις. [13] θέλω, M.
[13] ∾ κοιμωμένων. [14] κοιμηθέντας, διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει, &c.
[2] ἡ, om. in several MSS. [3] + γάρ, ins. in M.: others, δὲ
[6] + γάρ, M.

καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ
νήφωμεν. [a] οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ 7
οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν· [b] ἡμεῖς δὲ, ἡμέρας 8
ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγ-
άπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας· [c] ὅτι οὐκ 9
ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτ-
ηρίας διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [d] τοῦ ἀπο-
θανόντος ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα, εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθ- 10
εύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε 11
ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.
[e] Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας 12
ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, καὶ νουθετ-
οῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν 13
ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν [13] ἑαυτοῖς.
[f] Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτ- 14
ους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν
ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. [g] ὁρᾶτε, μή τις 15
κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν
διώκετε [15] καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. [h] Πάντοτε 16
χαίρετε. [i] Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· [k] ἐν παντὶ εὐχαρ- 17
ιστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς 18
ὑμᾶς. [l] Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· προφητείας μὴ ἐξου- 20
θενεῖτε· [m] πάντα [21] δὲ δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε· 21
[n] ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. [o] Αὐτὸς δὲ ὁ 22
Θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον 23
ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν
τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη.
[p] πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. 24
Ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. [q] ἀσπάσασθε τοὺς 25
ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. [r] ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν 26
Κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς [27] ἁγίοις 27
ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 28
μεθ' ὑμῶν.[28]

[13] ∽ αὐτοῖς. [15] = καὶ. [21] + δὲ. [27] = ἁγίοις.
[28] + Ἀμήν, ins. in *M*.

a Rom.13.13. b Isa.59.17. Rom 13.12. Eph.6.14. c Rom.9.22. 1 Pet.2.8. Jude 4. d Rom.14.8,9. 2Cor.5.15. e Rom.15.27. 1Cor.9.11. & 16.18. Gal.6.6. Philip.2.29. 1Tim.5.17. Heb.13.7,17. f Rom.14.1. Gal.6.1,2. 2Thes.3.6, 11,12. g Mat.5.39. Rom.12.17. 1 Cor.6.7. Gal.6.10. 1 Pet.3.9. h Lu.16.20. Rom.12.12. Philip.4.4. i Lu.18.1. Rom.12.12. Eph.6.18. Col.4.2. k Eph.5.20. l 1Cor.14.30. Eph.4.30. 2 Tim.1.6. m 1Cor.2.11, 15. 1 Jno.4.1. n Philip.4.8. o ch.3.13. 1 Cor.1.8. Philip.4.9. p 1 Cor.1.9; & 10.13. 2Cor.1.18. 2Thes.3.3. q Rom.16.16. 1Cor.16.20. 2Cor.13.12. 1 Pet.5.14. r Col.4.16.

THE

SECOND EPISTLE OF ST. PAUL TO THE THESSALONIANS.

This second Epistle, which was evidently written soon after the first, and also from Corinth, was occasioned by certain misunderstandings of the Thessalonians respecting some of the truths taught in it, as in ch. iv. 15, 17, and v. 4, 6. Misunderstandings had arisen respecting the advent of Christ and the circumstances connected with that event; and it seems as though some had taken advantage of this condition of mind to teach that "the day of the Lord" was already begun.

The Apostle, accordingly, after commending the faith, patience, and charity of the Thessalonians, proceeds to rectify their error by a statement of the two things which should precede the second advent of Christ: the Apostacy, and the revelation of the man of sin. He subjoins appropriate advice to the weaker brethren, and concludes with his benediction.

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

I. [a] Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ 1
a 1 Thes. 1. 1. Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ Κυρίῳ Ἰησοῦ
b 1 Cor. 1. 3. Χριστῷ· [b] χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς [2] ἡμῶν 2
1 Thes. 1. 1. 1 Pet. 1. 2. καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
c Eph. 1. 15. [c] Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, 3
Philip. 1. 3. Col. 1. 3. ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις
1 Thes. 1. 3. ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων
d 2 Cor. 7. 14; ὑμῶν εἰς ἀλλήλους· [d] ὥςτε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχ- 4
& 9. 2. 1 Thes. 2. 19, ᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς
20. ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς
e Philip. 1. 28. 1 Thes. 2. 14. θλίψεσιν, αἷς ἀνέχεσθε· [e] ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως 5
Jude 6. τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ
f Zech. 2. 8, 9. Θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. [f] εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ 6
g 1 Thes. 4. 16. ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν, [g] καὶ ὑμῖν 7
τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως
h Rom. 2. 8. 2 Pet. 3. 7. αὐτοῦ, [h] ἐν [8] πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ 8
εἰδόσι Θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
i Isa. 2. 19. Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· [i] οἵτινες δίκην τίσουσιν, 9
ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προςώπου τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς
k Act. 1. 11. 1 Thes. 1. 10. δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, [k] ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν 10
Rev. 1. 7. τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς [10] πιστ-
εύσασιν, (ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς,)
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. εἰς ὃ καὶ προςευχόμεθα πάντοτε 11
περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ Θεὸς ἡμῶν,

[2] + ἡμῶν. [8] ∾ φλογὶ πυρὸς. [10] πιστεύουσιν, M.

καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον
12 πίστεως ἐν δυνάμει· ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ,
κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ II.
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς
2 ἐπ' αὐτόν, [a]εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ
λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν
3 ἡ ἡμέρα τοῦ [3]Κυρίου. [b]μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ
μηδένα τρόπον· ὅτι, ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον,
4 καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς
ἀπωλείας, [c]ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα
λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα, ὥςτε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ
5 Θεοῦ [4]καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ Θεός. οὐ
μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;
6 καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν
7 ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. [d]τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται
τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται·
8 [e]καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος· ὃν ὁ Κύριος
[8]Ἰησοῦς [8]ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ,
9 καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· [f]οὗ
ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ
10 δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους [g]καὶ ἐν πάσῃ
ἀπάτῃ [10]τῆς ἀδικίας, [10]ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν
τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι
11 αὐτούς. [h]καὶ διὰ τοῦτο [11]πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν
12 πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει· ἵνα κριθῶσι
πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσ-
αντες [12]ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

13 [i]Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ πάντοτε
περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου, ὅτι [13]εἵλατο

a Mat. 24. 4. Eph. 5. 6. Col. 2. 18. 1 Jno. 4. 1.
b Mat. 24. 23. Ephes. 5. 6. 1 Tim. 4. 1. 1 Jno. 2. 18. Rev. 13. 11.
c Dan. 11. 36.
d Act. 20. 29.
e Job 4. 9. Isa. 11. 4. Rev. 19. 15, 20, 21.
f Deut. 13. 1. Mat. 24. 24. Jno. 8. 41. 2 Cor. 4. 4. Ephes. 2. 2. Rev. 13. 13.
g 2 Cor. 2. 15; & 4. 3.
h Rom. 1. 24. 1 Tim. 4. 1.
i ch. 1. 3. 1 Thes. 1 4.

[3] Χριστοῦ, *M.* [4] † ὡς Θεὸν, ins. in *M.* [8] + Ἰησοῦς, *M.*
[8] ∾ ἀνελεῖ. [10] + τῆς. [10] + ἐν. [11] ∾ πέμπει.
[12] + ἐν. [13] ∾ εἵλετο, *M.*

ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύμ-
ατος καὶ πίστει ἀληθείας· εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ 14
εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ Κυρίου
a ch. 2. 6. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. [a] ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ 15
κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου
εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν [16] Ἰησ- 16
οῦς Χριστὸς, καὶ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας
ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν
b 1Thes.3.13. ἐν χάριτι, [b] παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι 17
[17] ὑμᾶς ἐν παντὶ [17] λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

III. [c] Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ 1
c Mat. 9. 38. Eph. 6. 19. λόγος τοῦ Κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς
Col. 4. 3. ὑμᾶς, [d] καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν 2
d Jno. 6. 44. Rom. 15.31. ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. [e] πιστὸς δέ ἐστιν 3
e Jno. 17. 15. 1 Cor. 1. 9; ὁ Κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
& 10. 13. 1Thes.5.24. [f] πεποίθαμεν δὲ ἐν Κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν 4
f 2 Cor. 7. 16. ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ Κύριος κατευθύναι 5
g ver. 14, 15. Rom. 16. 17. ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς [5] τὴν
1 Cor. 5. 11, 13. ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.
1Thes.4.11; & 5.14. [g] Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ 6
Tit. 3. 10. 2 Jno. 10. Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ
h 1Cor.4.16; παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ
& 11. 1. 1 Thes. 1. 6; τὴν παράδοσιν ἣν [6] παρελάβοσαν παρ' ἡμῶν. [h] αὐτοὶ 7
2.10; & 4.11. i Act. 18. 3; γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς· ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν
& 20. 34. ἐν ὑμῖν, [i] οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' 8
1 Cor. 4. 12. 2 Cor. 11. 9; ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι,
& 12. 13. 1 Thes. 2. 9. πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. [k] οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν 9
k Mat. 10. 10. 1 Cor. 4. 16; ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμ-
9.4,6; & 11.1. 1 Thes. 1. 6; εἶσθαι ἡμᾶς. [l] καὶ γὰρ, ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρ- 10
& 2. 6. ηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ
Philip.3.17; 1 Tim. 5. 18. ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν 11
l Gen. 3. 19. ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

[16] ∾ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεὸς ὁ πατὴρ: others, καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ πατὴρ: others om. Ἰησοῦς Χριστὸς. [17] = ὑμᾶς. [17] ∾ ἔργῳ καὶ λόγῳ. [5] τὴν, om. in *M.* [6] παρελάβετε.

12 [a] τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν a Eph. 4. 28.
[12] διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας 1Thess.4.11.
13 ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν· [b] ὑμεῖς δέ, b Gal. 6. 9.
14 ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. [c] εἰ δέ τις οὐχ c ver. 6. Mat. 18. 17.
ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον 1Cor.5.9,11.
σημειοῦσθε· [14] καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ·
15 καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.
16 [d] Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην d Rom.15.33; & 16.20.
διαπαντὸς ἐν παντὶ [16] τρόπῳ· ὁ Κύριος μετὰ πάντων 1Cor.14.33.
ὑμῶν. 2Cor.13.11. Philip.4.9.
17 [e] Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν 1Thess.5.23. e 1Cor 16.21.
18 πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω· ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Col. 4. 18.
Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. [18] Ἀμήν.

[12] ∾ ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. [14] = καὶ
[16] ∾ τόπῳ· [18] = Ἀμήν.

THE

FIRST EPISTLE OF ST. PAUL TO TIMOTHY.

TIMOTHY was a native of Lystra in Lycaonia. His father was a Greek,—his mother a Jewess (Acts xvi. 1); who took so pious a care of his education, that from his childhood he was well acquainted with the Holy Scriptures. It is probable that Timothy was converted to Christianity during the first visit of Paul and Barnabas to Lystra:—at any rate, he was the Apostle's son in the faith, and when the Apostle again visited Lystra, he found Timothy a member of the church, and so highly reputed and warmly recommended by the Christians in that place, that he took him to be his companion in his travels, having previously circumcised him (Acts xvi. 2, 3), and ordained him by the imposition of hands (1 Tim. iv. 14; 2 Tim. i. 6). Timothy was stationed for some time at Ephesus. How long he governed the church there, is not known; and for the date of his death we have only an ecclesiastical tradition, that he suffered martyrdom A.D. 97.

The object of the first epistle to Timothy is to give him instructions on the administration of the church at Ephesus, and particularly to direct him how to proceed in the suppression of those false doctrines and corruptions, which the Jewish zealots of the Essene sect were endeavouring to establish in that church.

In the absence of any direct internal evidence respecting the date of this epistle, various conjectures have been made. Lardner dates it A.D. 56,—and Benson, Michaelis, Townsend, and Burton, A.D. 58, during the Apostle's stay in Macedonia (Acts xx. 1); and this is the more generally prevailing opinion. Others, however, among whom are Bishop Pearson, Mill, Rosenmüller, and Macknight, suppose it to have been written after the Apostle's *first* imprisonment at Rome, A. 64 or 65.

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

---

1 [a]Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐπιταγὴν I.
Θεοῦ, σωτῆρος ἡμῶν, καὶ [1]Χριστοῦ Ἰησοῦ, τῆς ἐλπίδος
2 ἡμῶν, [b]Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος,
εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς [2]ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ
3 Κυρίου ἡμῶν. [c]Καθὼς παρεκάλεσά σε προςμεῖναι ἐν
Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς
4 τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, [d]μηδὲ προςέχειν μύθοις καὶ
γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι
5 μᾶλλον ἢ [4]οἰκονομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει· ([e]τὸ δὲ
τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας
6 καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου· [f]ὧν
τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,
7 θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ
8 λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. [g]οἴδαμεν δὲ,
9 ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, [h]εἰδὼς
τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυ-
ποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλ-
10 οις, πατραλῴαις καὶ μητραλῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις,
ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ
11 εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, [i]κατὰ
12 τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην
ἐγώ· [12]καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμ-

[a] Act. 9. 15. Col. 1. 27. Gal. 1. 1.
[b] Act. 16. 1 1 Cor. 4. 17. 1 Thes. 3. 2. Gal. 1. 3. 1 Pet. 1. 2.
[c] Act. 20. 1, 3. Gal. 1. 6, 7.
[d] ch. 4. 7; & 6. 4. 20. 2 Tim. 2. 16. Titus 1. 14; & 3. 9.
[e] Rom. 13. 8 ..10. Gal. 5. 14.
[f] ch. 6. 4, 20.
[g] Rom. 7. 12.
[h] Gal. 3. 19; & 5. 23.
[i] ch. 6. 15 1 Thes. 2. 4.

[1] Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, M. [2] = ἡμῶν. [4] ∽ οἰκοδομὴν. [12] + καί.

a Jno. 9. 39, 41. ενος εἰς διακονίαν, [a] [13]τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ 13
Act. 8. 17; 8.3; 9.1; 22 διώκτην καὶ ὑβριστήν· αλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα
4; & 26.9. ἐν ἀπιστίᾳ, ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν 14
1Cor. 15. 9. Gal. 1. 13. μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· [b] πιστὸς 15
Philip. 3. 6. ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς
b Mat. 9. 13. Mar. 2. 17. ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός
Lu. 5. 32; & 19.10. εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ 16
1 Jno. 3. 5. ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν,
πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ
c ch. 6.15,16. Rom. 16.27. εἰς ζωὴν αἰώνιον· [c]τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, 17
ἀοράτῳ, μόνῳ [17]Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
d ch. 6. 12. 2 Tim. 4. 7. τῶν αἰώνων· ἀμήν.) [d]Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρα- 18
τίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ
σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατ-
e ch. 3. 9. είαν, [e]ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες 19
f 1 Cor. 5. 5. ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· [f]ὧν ἐστιν 20
2Tim. 2.17; & 4. 14. Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα
παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

II. Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, 1
g Jer. 29. 7. h 2 Pet. 3. 9. προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρ-
i Jno. 17. 3. ώπων, [g]ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ 2
Rom. 3. 30; & 10. 12. ὄντων· ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ
Gal. 3. 19. Heb. 9. 15. εὐσεβείᾳ, καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκ- 3
k Mat. 20.28. 1 Cor. 1. 6. τον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, [h]ὃς πάντας ἀνθρ- 4
Eph. 1. 7. Col. 1. 14. ώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν·
2Thess. 1.10. [i]εἷς γὰρ Θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, 5
l Act. 9. 15, 13.2; & 22.21. ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, [k] ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον
Rom. 1.9; 9. 1; 11. 13; & ὑπὲρ πάντων· [6]τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, [l]εἰς ὃ ἐτέθην 6
15.16. Eph. 3. 8. ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, (ἀλήθειαν λέγω,[7] οὐ ψεύδομαι,) 7
Gal. 1. 16; & 2. 8. διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. [m]Βούλομαι 8
2 Tim. 1.11. m Ps. 134. 2. οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίρ-
Isa. 1. 15. Mal. 1. 11. Jno. 4. 21. οντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

[13] ∾ τὸ. [17] † σοφῷ, ins. in *M.* [6] οὗ τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις ἐδόθη, εἰς, &c. [7] † ἐν Χριστῷ, ins. in *M.*

9 [a]ὡςαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ [a] Titus 2. 3.
αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγ- 1 Pet. 3. 3.
μασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,
10 ἀλλ', (ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν,)
11 δι' ἔργων ἀγαθῶν. [b]Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ [b] Gen. 3. 16. 1Cor.14.34.
12 ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθ- Eph. 5. 22.
13 εντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. [c]Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος [c] Gen. 1. 27; & 2.18,22. 1Cor.11.8,9.
14 ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα. [d]καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη· ἡ δὲ [d] Gen. 3. 6.
15 γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ 2 Cor. 11. 3.
διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ
καὶ ἁγιασμῷ μετὰ [15]σωφροσύνης.

1 [e]Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ III.
2 ἔργου ἐπιθυμεῖ. [f]δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον [e] Act. 20. 28. Philip. 1.1.
εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, [2]νηφάλιον, σώφρονα, κόσ- [f] Titus 1. 6.
3 μιον, φιλόξενον, διδακτικόν· [g]μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, [g] 2Tim. 2.24.
[3]ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον· τοῦ ἰδίου οἴκου
4 καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ
5 πάσης σεμνότητος· (εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι
6 οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;) μὴ νεόφυ-
τον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου·
7 [h]δεῖ δὲ [7]αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν [h] 1Cor.5. 12.
ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ
8 διαβόλου. [i]Διακόνους ὡςαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, [i] Act. 6. 3
9 μὴ οἴνῳ πολλῷ προςέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, [k]ἔχοντας [k] ch. 1. 19.
10 τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ
οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν,
11 ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡςαύτως σεμνὰς, μὴ δια-
12 βόλους, [11]νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν
μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ
13 τῶν ἰδίων οἴκων. [l]οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν [l] Mat. 25. 21.
ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν
14 ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ταῦτά σοι γράφω,
15 ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον· [m]ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα [m] 2Tim. 2.10.

[15] σωφροσύνης· πιστὸς ὁ λόγος. [2] νηφάλεον, M. See also ver. 11. [3] † μὴ αἰσχροκερδῆ, ins. in M. [7] = αὐτὸν. [11] νηφαλέους, M.

εἰδῇς, πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν
ἐκκλησία Θεοῦ [15] ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς 16
a Mat. 16.17, 18. ἀληθείας· [a] καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσε-
Joh. 1. 14. βείας μυστήριον· [16] ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν
Eph. 2.5, 6. πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστ-
1 Joh. 1. 2. εύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.
1 Pet. 3. 18.

IV. [b] Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀπο- 1
b Mat. 24. 23. 2 Thes. 2.3. στήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι [1] πλάν- 2
2 Tim. 3. 1. 2 Pet. 3. 3. οις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων,
Jude 18. 1 Joh. 2.18. κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, [c] κωλυόντων γαμ- 3
c Rom. 14. 6. 1 Cor. 10.30. εῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν
μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλή-
d Acts 10. 15. θειαν. [d] ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπό- 4
Rom. 14. 14, 20. βλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ἁγιάζεται 5
1 Cor. 10. 25. Tit. 1. 15. γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. [e] Ταῦτα ὑποτιθέμ- 6
e 2 Tim. 1. 5; & 3. 14, 15. ενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς
f ch. 1. 4; & 6. 20. διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας. [f] Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ 7
2 Tim. 2.16, 23. γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς
Tit. 1. 14; & 3. 9. εὐσέβειαν. [g] ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον 8
g ch. 6. 6. ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός
Col. 2. 23. ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσ-
h ch. 1. 15. ης. [h] Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. [i] εἰς 9
i Ps. 36. 6; & 107. 2, 6. τοῦτο γὰρ [10] καὶ κοπιῶμεν καὶ [10] ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκ- 10
αμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων,
μάλιστα πιστῶν. Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. 11
k 1 Cor. 16. 10, 11. [k] Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος 12
Tit. 2. 7, 15. 1 Pet. 5. 3. γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ,

[15] ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. Καὶ ὁμολογουμένως...μυστήριον, Θεὸς &c. *M.* We prefer ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, (καὶ ὁμολογουμένως μεγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον,) ὃς ἐφαν. &c. referring to Θεοῦ. [16] Θεὸς, *M.* Griesbach substitutes ὃς or ὃ as the reading of the Alex. Paris and other old MSS., and as being countenanced by some of the Greek and all the Latin Fathers. [1] ∾ πλάνης. [10] + καὶ. [10] ∾ ἀγωνιζόμεθα.

13 [12]ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀνα-
14 γνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. [a]μὴ ἀμέλει τοῦ a ch. 1. 18, & 5. 22.
ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετα ἐπι- Act. 6. 6; 8. 17, 13. 3;
15 θέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν & 19. 6.
τούτοις ἴσθι· ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ [15]ἐν πᾶσιν. 2 Tim. 1. 6.
16 ἔπεχε σεαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο
γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

1 [b]Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατ- V.
2 έρα· νεωτέρους, ὡς ἀδελφούς· πρεσβυτέρας, ὡς μητέρας· b Lev. 19. 32
νεωτέρας, ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

3,4 Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. ([c]εἰ δέ τις χήρα τέκνα c Gen. 45. 16. Mat. 15. 4
ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον Mar. 7. 10. Eph. 6. 1, 2
εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο
5 γάρ ἐστιν [4]ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ·) [d]ἡ δὲ ὄντως d Lu. 2. 36; & 18. 1
χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ προς-
μένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ
6,7 ἡμέρας· ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε. καὶ ταῦτα
8 παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν. [e]εἰ δέ τις τῶν e Gal. 6. 10. 2 Tim. 3. 5.
ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν Titus 1. 16.
9 ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. Χήρα καταλεγ-
10 έσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν [9]ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς
γυνὴ, [f]ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη· εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, f Gen. 18. 4; & 19. 2.
εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις Lu. 7. 38, 44.
11 ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. Νεω- 1 Pet. 4. 9.
τέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ
12 Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν· ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην
13 πίστιν ἠθέτησαν· [g]ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περι- g Titus 2. 3.
ερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύ-
14 αροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. [h]βούλομαι h 1 Cor. 7. 9.
οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδε-
μίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.
15 ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. [i]Εἴ τις i ver. 3.
16 [16]πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ

[12] † ἐν πνεύματι, ins. in M. [15] = ἐν. [4] † καλὸν καὶ, ins. in M. [9] ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνος, &c. [16] + πιστὸς ἢ.

μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπ-
αρκέσῃ.
[a]Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξι- 17
ούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.
[b]Λέγει γὰρ ἡ γραφή· "Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις·" 18
καί· "ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ." [c]Κατὰ πρεσ- 19
βυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο
ἢ τριῶν μαρτύρων. Τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐνώπιον πάντ- 20
ων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. [d]Διαμαρτύρ- 21
ομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ [21]Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ
τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προ-
κρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόςκλισιν. [e]Χεῖρας τα- 22
χέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις.
Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ 23
ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου
ἀσθενείας.
[f]Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγ- 24
ουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. Ὡςαύτως 25
καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι· καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα
κρυβῆναι οὐ δύναται.
VI. [g]Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας 1
πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχ- 2
οντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν·
ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπ-
ητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δί-
δασκε, καὶ παρακάλει.
[h]Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προςέρχεται ὑγιαίν- 3
ουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ
τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ· [i]τετύφωται, μηδὲν ἐπι- 4
στάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ
ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, 5
[k][5]διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ
ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν

a Rom. 12. 8; & 15. 27. 1 Cor. 9. 11; & 12. 28. Gal. 6. 6. Philip. 2. 29. 1 Thes. 5. 12. Heb. 13. 17.
b Deut. 24. 14; & 25. 4. Lev. 19. 13. Mat. 10. 10. Lu. 10. 7. 1 Cor. 9. 9.
c Deut. 19. 15.
d ch. 6. 13. Deut. 17. 4; & 19. 18. Gal. 1. 20. Philip. 1. 8. 1 Thes. 2. 5; & 5. 27.
e ch. 4. 14. Act. 6. 6; 8. 17; 13. 3; & 19. 6. 2 Tim. 1. 6.
f Gal. 5. 19.
g Eph. 6. 5. Col. 3. 22. Tit. 2. 5, 8, 9. 1 Pet. 2. 18.
h ch. 1. 3, 4. Gal. 1. 6, 7.
i ch. 1. 4. 1 Cor. 8. 2. 2 Tim. 2. 23. Titus 3. 9.
k Rom. 16. 17. 1 Cor. 11. 16. 2 Tim. 3. 5, 8. Tit. 1. 1; & 3. 10. 2 Pet. 2. 3. 2 Jno. 10.

[21] = Κυρίου. [5] παραδιατριβαί, M.

εἶναι τὴν εὐσέβειαν. [8]ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.
6 [a]Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.
7 [b]οὐδὲν γὰρ εἰςηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον· [7]δῆλον, ὅτι
8 οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. [c]ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ
9 σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. [d]οἱ δὲ βουλόμενοι
πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ
ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζ-
10 ουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. [e]ῥίζα
γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία· ἧς τινες
ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτ-
11 οὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. [f]Σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε
τοῦ Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν,
12 πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, [11]πρᾳότητα· [g]ἀγωνίζου τὸν
καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς,
εἰς ἣν [12]ἐκλήθης, καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν
13 ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. [h]Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ, τοῦ [13]ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ
Ἰησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν
14 καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον,
ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν
15 Ἰησοῦ Χριστοῦ, [i]ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ
μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ
16 Κύριος τῶν κυριευόντων, [k]ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς
οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν
δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.
17 [l]Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ
ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι,
ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ [17]τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα
18 πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν· [m]ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν
19 ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς, [n]ἀπο-
θησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα
ἐπιλάβωνται τῆς [19]ὄντως ζωῆς.

a ch. 4. 8. Prov. 15. 16. Heb. 13. 5.
b Job 1. 21; & 27. 19. Ps. 49. 17. Prov. 27. 24. Eccl. 5. 14, 15.
c Ps. 55. 22. Eccl. 29. 28. Mat. 6. 25. Heb. 13. 5. 1 Pet. 5. 7.
d Prov. 11. 28; 20. 21; 28. 20. Mat. 13. 22. Mar. 4. 19. James 5. 1.
e Exod. 23. 8. Deut. 16. 19. Prov. 15. 16.
f 2 Tim. 2. 22
g ver. 19; & 1. 18. 1 Cor. 9. 25, 26. Philip. 3. 12, 14. 2 Tim. 4. 7.
h ch. 5. 21. Deut. 32. 39. 1 Sam. 2. 6. Mat. 27. 11. Jno. 18. 37.
i ch. 1. 11, 17. Rev. 17. 14; & 19. 16
k Ex. 33. 20. Deut. 4. 12. Jno. 1. 18. 1 Jno. 4. 12, 20
l Job 31. 24. Ps. 62. 10. Mar. 4. 18; & 10. 24. Lu. 8. 14; & 12. 15.
m Lu. 12. 21. James 2. 5.
n ver. 12. Mat. 6. 20. Lu. 12. 33; & 16. 9.

[8] = Ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. [7] + δῆλον.
[11] ∾ πραϋπάθειαν· [12] † καὶ, ins. in *M.*
[13] ∾ ζωογονοῦντος. [17] + τῷ ζῶντι. [19] αἰωνίου, *M.*

a ch. 1. 4; & 4. 7. 2 Tim. 1. 14, & 2. 14, 16. Tit. 1. 14; & 3. 9. Rev. 3. 3. b 2 Tim. 2. 18.

[a] Ὦ Τιμόθεε, τὴν [20] παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος 20
τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου
γνώσεως· [b] ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν 21
ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ.[21]

[20] ∾ παρακαταθήκην, *M.* [21] † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE

SECOND EPISTLE OF ST. PAUL TO TIMOTHY.

That Paul was a prisoner when he wrote the second Epistle to Timothy, is evident from ch. i. 8, 12, 16, and ii. 9; and that his imprisonment was in Rome appears from ch. i. 17, and is universally admitted. But, whether he wrote it during his first imprisonment, recorded in Acts xxviii., or during a *second* imprisonment there (which was the uniform tradition of the primitive church), is a point that has been much disputed. The former opinion is advocated by Lightfoot, Lardner, and Hug,—the latter, by Benson, Macknight, Michaelis, Rosenmüller, and others.

The immediate design of Paul in writing this Epistle to Timothy, was to apprize him of the circumstances that had befallen him during his second imprisonment at Rome, and to request him to come to him before the ensuing winter. But, being uncertain whether he should live so long, he gave him in this letter a variety of advices, charges, and encouragements, for the faithful discharge of his ministerial functions, with the solemnity and affection of a dying parent; in order that, if he should be put to death before Timothy's arrival, the loss might in some measure be compensated to him by the instructions contained in this admirable Epistle.

The date is altogether uncertain.

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

I. Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος 1
Θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [a] Τιμο-
θέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ 2
πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.
[b] Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν 3
καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ
μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν
σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρ- 4
ωθῶ· [c] ὑπόμνησιν [5] λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου 5
πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι
καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ· πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.
[d] Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρ- 6
ισμα τοῦ Θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν
χειρῶν μου· [e] οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, 7
ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. [f] Μὴ οὖν 8
ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ
τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ
κατὰ δύναμιν Θεοῦ, [g] τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος 9
κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν
πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
πρὸ χρόνων αἰωνίων, [h] φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς 10
ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργ-
ήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ

a Gal 1. 8. 1 Tim. 1. 2. 1 Pet. 1. 2. b Act. 22. 3; 23. 1; 24. 14. Rom. 1. 8, 9. Eph. 1. 16. 1 Thes. 1. 2; & 3. 10. Act. 16. 1. d Act. 6. 6, 8. 17; 13. 2; & 19. 6. 1 Tim. 4. 14; & 5. 22. e Rom. 8. 15. f ch. 2. 3. Act. 21. 33. Rom. 1. 16. Eph. 3. 1; 4. 1. Col. 4. 18. Philip. 1. 7; & 4. 14. 1 Tim. 2. 6. Philem. 1. 9, 13. g Rom. 8. 29, 30; & 9. 11. Eph. 1. 4; 2. 8; & 3. 11. Tit. 3. 4, 5, 6. h Rom. 16. 25. 1 Cor. 15. 54, 55. Eph. 1. 9; & 3. 9. Col. 1. 26. Tit. 1. 2. Heb. 2. 14. 1 Pet. 1. 20.

[5] ∾ λαβών.

11 ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, [a]εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ a Act. 9. 15;
12 καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν· [b]δι' ἣν αἰτίαν καὶ 13. 2; 22. 21. Eph. 3. 8.
ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ Gal. 1. 15, & 2. 7, 8.
πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν [12]παρα- 1 Tim. 2. 7. b Eph. 3. 1.
13 θήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. [c]Ὑποτύπ- c ch. 3. 14.
ωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν
14 πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· [d]τὴν καλὴν d 1 Tim. 6. 20.
παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικ-
οῦντος ἐν ἡμῖν.
15 [e]Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ e ch. 4. 10, 16. Act. 19. 9, 10.
16 Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης. [f]Δῴη ἔλεος f ch. 4. 19. Act. 28. 20.
ὁ Κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ· ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, Eph. 6. 20.
17 καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν
18 Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε· (δῴη αὐτῷ ὁ
Κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·)
καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.
1 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν II.
2 Χριστῷ Ἰησοῦ· [g]καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν g 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 5, &c.
μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες h ch. 1. 8; 4. 5.
3 ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. [h3]σὺ οὖν κακοπάθ- i 1 Cor. 9. 25. k 1 Cor. 9. 10.
4 ησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. [i]οὐδεὶς l 2 Sam. 7. 12. Psa. 132. 11.
στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, Isa. 11. 1. Mat. 1. 1.
5 ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ Act. 2. 30; & 13. 23.
6 στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. [k]τὸν κοπιῶντα Rom. 1. 3.
7 γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει, m ch. 1. 8. Eph. 3. 1,
ἃ λέγω· [7]δῴη γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. 13; & 4. 1. Col. 1. 24;
8 [l]Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, & 4. 3, 18. Philip. 1. 7.
9 ἐκ σπέρματος Δαυΐδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου· [m]ἐν ᾧ n Col. 1. 24.
κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος o Rom. 6. 8; & 8. 17.
10 τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. [n]διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ 2 Cor. 4. 10. 1 Pet. 4. 13.
τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν p Mat. 10. 33. Mar. 8. 38.
11 Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. [o]Πιστὸς ὁ λόγος· Lu. 9. 26; & 12. 9.
12 εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· [p]εἰ ὑπομένομεν, Rom. 8. 17.
13 καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται 2 Cor. 4. 10. Philip. 3. 10. 1 Pet. 4. 13.

[12] παρακαταθήκην, M. [3] ☙ Συγκακοπάθησον.
[7] ☙ δώσει.

a Num. 23. 19. Rom. 3. 3; & 9. 6. ἡμᾶς· [a] εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· [13] ἀρνήσ-
ασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

b 1 Tim. 6. 4. Tit. 3. 9. [b] Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ 14
Κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ κατα-
στροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον 15
παραστῆσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομ-
c 1 Tim. 1. 4; 4. 7; & 6. 20. Tit. 1. 14; & 3. 9. οῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. [c] Τὰς δὲ βεβήλους κενο- 16
φωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβ-
d 1 Tim. 1. 20. είας, [d] καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει· ὧν 17
e 1 Tim. 6. 21. ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, [e] οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν
ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ 18
f John 10. 14. ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. [f] ὁ μέντοι στερεὸς θεμ- 19
έλιος τοῦ Θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην·
"Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ·" καί· "Ἀποστήτω
"ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα [19] Κυρίου."
g Rom. 9. 21. [g] Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ 20
ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς
h ch. 3. 17. τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. [h] ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν 21
ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, [21] καὶ
εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασ-
i 1 Cor. 1. 2. 1 Tim. 6. 11. μένον. [i] Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ 22
δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλ-
k 1 Tim. 1. 4; 4. 7; & 6. 4. Tit. 3. 9. ουμένων τὸν Κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. [k] Τὰς δὲ 23
μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι
l 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 9. γεννῶσι μάχας· [l] δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' 24
m Act. 8. 22. Gal. 6. 1. ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον, [m] ἐν 25
πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ
αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ 26
ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι
ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

III. [n] Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσ- 1
n 1 Tim. 4. 1. 2 Pet. 3. 1; & 3. 3. Jude 18. ονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, 2
φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν
ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διά- 3

[13] ∾ ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτόν. [19] Χριστοῦ, M.
[21] = καί.

4 βολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προ-
5 πετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, [a] ἔχ-
οντες μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνη-
6 μένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. [b] ἐκ τούτων γάρ εἰσιν
οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες [6] γυν-
αικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις
7 ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπί-
8 γνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. [c] ὃν τρόπον δὲ Ἰαν-
νῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι
ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν
9 νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. ἀλλ' οὐ προκόψουσιν
ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς
10 καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. [d] Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ
διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακρο-
11 θυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, [e] τοῖς διωγμοῖς, τοῖς
παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν
Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με
12 ἐῤῥύσατο ὁ Κύριος. [f] καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς
13 ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. Πονηροὶ δὲ ἄνθρ-
ωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες
14 καὶ πλανώμενοι. [g] σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπι-
15 στώθης, εἰδὼς, παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους
τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς
16 σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [h] πᾶσα
γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς
ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαι-
17 οσύνῃ· ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν
1 ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος. [i] Διαμαρτύρομαι [1] ἐνώπιον IV.
τοῦ Θεοῦ, καὶ [1] Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν
ζῶντας καὶ νεκροὺς, [1] καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν
2 βασιλείαν αὐτοῦ· κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως
ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ
3 μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγι-

a ch. 2. 16, 23. Mat. 7. 15; & 18. 17. Rom 16. 17. 2 Thes. 3. 6. 1 Tim. 6. 5. Tit. 1. 16; & 3. 10. 2 Jno. 10.
b Mat. 23. 13. Tit. 1. 11.
c Exod. 7. 11. 1 Tim. 6. 5. Tit. 1. 16.
d 1 Tim. 4. 6.
e Ps. 34. 19. Act. 13. 50. 14. 2, 19, 23. 2 Cor. 1. 15
f Mat. 16. 24. Lu. 24. 26. Jno. 17. 14. Act. 14. 22 1 Thes. 3. 3.
g ch. 2. 2.
h Rom. 15. 4. 2 Pet. 1. 19, 20
i Rom. 1. 9; & 9. 1. 2 Cor. 1. 23; & 11. 31. Gal. 1. 20. Philip. 1. 8. 1 Thes. 2. 5. 1 Tim. 5. 21; & 6. 13.

[6] † τὰ, ins. in *M.* [1] † οὖν ἐγὼ, ins. in *M.* [1] † τοῦ Κυρίου, ins. in *M.* [1] ∾ κατὰ, *M.*

αινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ [3]τὰς
ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθ-
όμενοι τὴν ἀκοήν· [a] καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν 4
ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. [b]Σὺ 5
δὲ [5]νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγ-
γελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. [c]Ἐγὼ γὰρ 6
ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέ-
στηκε· [d]τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον 7
τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· [e]λοιπὸν ἀπόκειταί μοι 8
ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ
καὶ [8]πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

[f]Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. Δημᾶς γάρ με 9
ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς 10
Θεσσαλονίκην· Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλμα-
τίαν· [g]Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν 11
ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.
[h]Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. Τὸν φελόνην, ὃν 12
ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ 13
τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. [i]Ἀλέξανδρος ὁ 14
χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· [14]ἀποδῴη αὐτῷ ὁ
Κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν 15
γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐν τῇ πρώτῃ 16
μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με
ἐγκατέλιπον· (μὴ αὐτοῖς λογισθείη·) ὁ δὲ Κύριός μοι 17
παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα
πληροφορηθῇ, καὶ [17]ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐρ-
ρύσθην ἐκ στόματος λέοντος· [18]καὶ ῥύσεταί με ὁ Κύριος 18
ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν
αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. ἀμήν.

[k]Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου 19
οἶκον. [l]Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπ- 20

a 1 Tim. 1. 4; & 4. 7.
b ch. 1. 8; & 2. 3. Act. 21. 8. Eph. 4. 11.
c Philip. 1. 23; & 2. 17. 2 Pet. 1. 14.
d 1 Cor. 9. 24, 25. Philip. 3. 14. 1 Tim. 6. 12. Heb. 12. 1.
e 1 Cor. 9. 25. 1 Pet. 5. 4. Jam. 1. 12.
f Col. 4. 14.
g Act. 15. 37. Col. 4. 10. Philem. 24.
h Act. 20. 4. Eph. 6. 21, 22. Col. 4. 7. Titus 3. 12.
i 1 Tim. 1. 20.
k ch. 1. 16. Act. 18. 2. Rom. 16. 3.
l Act. 19. 22; 20. 4; 21. 29.

[3] τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας, M. [5] νῆφε, ἐν πᾶσι κακοπάθησον. [8] + πᾶσι. [14] ∽ ἀποδώσει. [17] ∽ ἀκούσωσι. [18] + καί.

21 ἔλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. Σπούδασον πρὸ χει-
μῶνος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης,
22 καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ὁ
Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. [22] ἡ
χάρις μεθ' ὑμῶν.[22]

[22] + Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. [22] Ἀμήν, ins. in *M*.

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO TITUS.

Titus was a Greek, and one of Paul's early converts, who attended him and Barnabas to the first council at Jerusalem, A. D. 49, and afterwards on his ensuing circuit (Tit. i. 4; Gal. ii. 1—3; Acts xv. 2). Some years after this we find that Paul sent him to Corinth (2 Cor. xii. 18) to investigate and report to him the state of the church in that city, and particularly to report what effect had been produced by his first Epistle to the Corinthians. The intelligence brought to the Apostle by Titus afforded him the highest satisfaction, as it far exceeded all his expectations, ch. vii. 6—13. And as Titus had expressed a particular regard for the Corinthians, the Apostle thought proper to send him back again, with some others, to hasten the collection for the poor brethren in Judæa, ch. viii. 6. After this, we meet with no further notice of Titus; except that he is mentioned in this Epistle as having been with Paul in Crete (Tit. i. 5), and in 2 Tim. iv. 10 (shortly before that Apostle's martyrdom), as being in Dalmatia.

No date is so controverted as that of the Epistle to Titus. Michaelis, who thinks it was written soon after his supposed visit to Crete, is of opinion, that, in the chronological arrangement of Paul's Epistles, it should be placed between the second Epistle to the Thessalonians (A. D. 52) and the first Epistle to the Corinthians, A. D. 57. Hug places it between the two Epistles to the Corinthians; Dr. Hales dates this Epistle in A. D. 52; Dr. Lardner in 56; Dr. Benson and Bishop Tomline in 64; and Bishop Pearson and Paley in A. D. 65. The subscription states this Epistle to have been written from Nicopolis of Macedonia, but this has no authority. The genuineness and authenticity of the Epistle to Titus were never questioned.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

---

1 [a]Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, I.
(κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς
2 κατ' εὐσέβειαν, [b]ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγεί-
3 λατο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, [c]ἐφανέρωσε
δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπι-
στεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,)
4 [d]Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις, [4]ἔλεος,
εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν.
5 [e]Τούτου χάριν [5]κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λεί-
ποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσ-
6 βυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην· [f]εἴ τις ἐστὶν ἀνέγ-
κλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν
7 κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. [g]δεῖ γὰρ τὸν ἐπί-
σκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη,
μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ,
8 [h]ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον,
9 ἐγκρατῆ, [i]ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ
λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
10 τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. [k]Εἰσὶ
γὰρ πολλοὶ [10]καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεν-
απάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, [l]οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν·
11 οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες, ἃ μὴ δεῖ,
12 αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν
προφήτης· "Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες
13 "ἀργαί." ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής· δι' ἣν αἰτίαν
14 ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει,

a 1Tim 3.16; & 6. 3.
b Rom. 1. 2; & 16. 25. Eph. 1. 9; & 3. 9. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 9, 10; & 2.12.
c Act. 20. 24; Gal. 1. 1. 1Thes. 2. 4.
d 2Cor. 2. 12; 7.14; 8. 6, 16. Gal. 2. 3. Eph. 1. 2. Col. 1. 2. 1 Tim. 1. 2. 2 Tim. 1. 2. 1 Pet. 1. 2.
e Act. 14. 23; 2 Tim 2. 2.
f 1 Tim 3. 2.
g Lev. 10. 9. Mat. 24.45. 1 Cor. 4. 1.
h 1 Tim. 3. 2.
i ch. 2. 1. 1Tim. 1. 10; & 6. 3. 2Tim. 1. 13; & 4. 3.
k Act. 15. 1. 1 Tim. 1. 6.
l Mat. 23. 28. 1 Tim. 6. 5. 2 Tim. 3. 6.

[4] ∾ καί. [5] ∾ ἀπέλιπον [10] — καί.

a Mat. 15. 9. Col. 2. 23. [a] μὴ προςέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρ-
1 Tim. 1. 4; ώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. [b] πάντα [15] μὲν 15
4. 7, & 6. 20. b Mat. 15. 11; καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις
Lu. 11. 39, 41. Act. 10. 15. οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ
Ro. 14. 14, 20. 1 Cor. 6. 12; συνείδησις. [c] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις 16
& 10. 23, 25. ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν
1 Tim. 4. 3, 4. ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

II. Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ· πρεσ- 1, 2
c 2 Tim. 3. 5. Jude 4. βύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας
d 1 Tim. 2. 9; & 5. 13. τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· [d] πρεσβύτιδας ὡς- 3
1 Pet. 3. 3. αύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ
οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρον- 4
e 1 Cor. 14. 34. Eph. 5. 22. ίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, [e] σώφρονας, 5
Col. 3. 18. ἁγνὰς, [6] οἰκουροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις
1 Tim. 6. 1. 1 Pet. 3. 1. ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται. Τοὺς 6
f 1 Tim. 4. 12. 1 Pet. 5. 3. νεωτέρους ὡςαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, [f] περὶ πάντα 7
σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ δι-
g 1 Tim. 5. 14. 1 Pet. 2. 12, δασκαλίᾳ [7] ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, [g] λόγον ὑγιῆ, ἀκα- 8
15; & 3. 16. τάγνωστον· ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων
h Eph. 6. 5. Col. 3. 22. περὶ [8] ἡμῶν λέγειν φαῦλον· [h] δούλους, ἰδίοις δεσπόταις 9
1 Tim. 6. 1, 2. 1 Pet. 2. 18. [9] ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντι- 10
λέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικ-
νυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν [10] διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος
i ch. 3. 4. ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. [i] Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις 11
1 Tim. 2. 4. k Eph. 1. 4. τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, [k] παιδεύουσα
Col. 1. 22. 2 Tim. 1. 9. ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς 12
1 Jno. 2. 16. ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν
l 1 Cor. 1. 7. Philip. 3. 20. ἐν τῷ νῦν αἰῶνι· [l] προςδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα 13
m Exod. 19. 5. καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος
Eph. 2. 10; & 5. 2. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· [m] ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα 14
Gal. 1. 4; & 2. 20. λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ
Heb. 9. 14. n 1 Cor. 16. 11. ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. [n] Ταῦτα 15
1 Tim. 4. 12. λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς·
μηδείς σου περιφρονείτω.

[15] = μὲν. [6] ∾ οἰκουργούς. [7] ∾ ἀφθορίαν. [8] ὑμῶν, M.
[9] ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν. [10] ∾ διδασκαλίαν τὴν τοῦ.

III.

1 [a]Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς [1]καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσ-
εσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους
2 εἶναι, [b]μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς,
πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρ-
3 ώπους. [c]Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς,
πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποι-
κίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισ-
4 οῦντες ἀλλήλους. [d]ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρ-
5 ωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, [e]οὐκ ἐξ ἔργων
τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν
αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας,
6 καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, [f]οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς
7 πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, [g]ἵνα
δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα
8 κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ
τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι
καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες [8]τῷ Θεῷ.
Ταῦτά ἐστι [9]τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις·
9 [h]μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας
νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.
10 [i]αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν
11 παραιτοῦ· εἰδώς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτ-
άνει, ὢν αὐτοκατάκριτος.
12 [k]Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδ-
ασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα
13 παραχειμάσαι. [l]Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδ-
14 αίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτ-
ωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς
15 τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. Ἀσπάζ-
ονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας
ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.[15]

a Rom. 13.1. 1 Pet. 2. 13.
b Philip. 4 5. 2 Tim. 2. 24, 25.
c 1 Cor. 6. 11. Eph. 2. 1; & 5. 8. Col. 3. 7. 1 Pet. 4. 3.
d ch. 2. 11.
e Jno. 3. 3, 5. Act. 15. 11. Rom. 3. 20, 28; 4. 2, 6; 9. 11; & 11. 6. Eph. 1. 4; 2. 4, 9; 5. 26. Gal. 2. 16; 2 Tim. 1. 9.
f Ezek 36. 25. Joel 2. 28. Act. 2. 33. Rom. 5. 5.
g Rom. 8. 23, 24.
h ch. 1. 14 1 Tim. 1. 4; 4. 7; & 6. 20. 2 Tim. 2. 23.
i Mat. 18. 17. Rom. 16. 17. 2 Thes. 3. 6. 2 Tim. 3. 5. 2 Jno. 10.
k Act. 20 4. Eph. 6. 21. Col. 4 7. 2 Tim 4. 12.
l Act. 18. 24. 1 Cor. 1. 12.

[1] + καὶ. [8] + τῷ. [9] = τά. [15] † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE

EPISTLE OF ST. PAUL TO PHILEMON.

PHILEMON, to whom this epistle is addressed, was an inhabitant of Colossæ (Col. iv. 9), a man of worth as well as opulence; and by his beneficence he had refreshed the bowels of the saints (verses 6, 7). It seems probable (ver. 19) that he was converted under St. Paul's ministry. Onesimus was the slave of Philemon, and had run away from his master even as far as Rome. Here the Apostle met with him and converted him to the Christian faith. The slave is desirous to repair his fault by returning to his master; and St. Paul at his request writes to Philemon a letter of mediation requesting his pardon and restoration to his former service.

This epistle was written and sent at the same time with those to the Ephesians and Colossians, probably A. D. 61.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

---

1 [a] Παῦλος, δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ I.
2 ἀδελφὸς, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, a Eph. 3. 1; & 4. 1.
[b] καὶ Ἀπφίᾳ τῇ [2] ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατι- 2 Tim. 1. 8. b Rom. 16. 5.
3 ώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν 1 Cor. 16. 19.
καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Col. 4. 15, 17.
Χριστοῦ. Philip. 2. 25.
4 [c] Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ [4] μου πάντοτε, μνείαν σου ποιού- c 1 Thes. 1. 2. 2 Thes. 1. 3.
5 μενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, [d] ἀκούων σου τὴν ἀγάπην d Eph. 1. 15. Col. 1. 4.
καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ
6 εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς
σου ἐνεργὴς γένηται, ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ
7 ἐν [6] ἡμῖν, εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. [7] χαρὰν γὰρ [7] ἔχομεν
πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ
σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.
8 [e] Διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν e 1 Thes. 2. 6.
9 σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ· τοι-
οῦτος ὢν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος
10 Ἰησοῦ Χριστοῦ· [f] παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν f 1 Cor. 4. 15. Gal. 4. 19.
11 ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς [10] μου, Ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι Col. 4. 9.
ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν [11] ἀνέ-
12 πεμψα· σὺ δὲ αὐτὸν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προς-
13 λαβοῦ. ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα
ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου·
14 [g] χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα g 2 Cor. 9. 7.
μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκού-

[2] ∽ ἀδελφῇ. [4] μου, πάντοτε μνείαν, &c.
[6] ∽ ὑμῖν, M. [7] ∽ χάριν, M. Comp. 2 Cor. i. 15.
[7] ∽ ἔσχον. [10] = μου. [11] ∽ ἔπεμψά σοι

σιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα 15
αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς· οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ 16
δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ
μᾶλλον σοὶ, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ. εἰ οὖν [17]με 17
ἔχεις κοινωνὸν, προςλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκ- 18
ησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ Παῦλος 19
ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι
καὶ σεαυτόν μοι προςοφείλεις. Ναὶ, ἀδελφὲ, ἐγώ σου 20
ὀναίμην ἐν Κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ [20,21]σπλάγχνα ἐν
[a 2 Cor. 7. 16.] [20]Χριστῷ. [a]πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰ- 21
[b 2 Cor. 1. 11. Philip. 1. 25; & 2. 24. Heb. 13. 2.] δὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις.

[b]Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ, ὅτι διὰ 22
[c Col. 1. 7; & 4. 12.] τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. [c] [23]Ἀσπάζ- 23
[d Act. 12. 12, 25; 15. 37; 19. 29; 20. 4; 27. 2. Col. 4. 10, 14. 2 Tim. 4. 10, 11. 1 Pet. 5. 13.] εταί σε Ἐπαφρᾶς, ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ, [d]Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συν- 24
εργοί μου. ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 25
μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.[25]

[17] ἐμὲ, *M.* [20,21] σπλάγχνα. Ἐν Χριστῷ πεποιθὼς, &c.
[20] Κυρίῳ, *M.* [23] Ἀσπάζονταί, *M.* [25] † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE EPISTLE OF ST. PAUL TO THE HEBREWS.

This epistle, which is usually attributed to St. Paul, has afforded much scope for criticism. In the absence of any direct and decisive internal evidence some commentators, following the testimony of *some* of the Fathers, have rejected its Pauline origin; but general tradition and its internal evidence strongly attest the fact of St. Paul being its author. The date usually assigned to it is A.D. 62; but its correctness entirely depends on the position assumed,—viz., that it was written by the apostle of the Gentiles. It was addressed to the Jewish converts in Palestine.

The occasion of the epistle is sufficiently apparent from a review of its contents. The Jews did all in their power by threats, persecutions, and arguments to withdraw their converted brethren from the Christian faith. In opposition to these objectors the writer shows, that Jesus of Nazareth, whom they had put to death, was the Messiah, the Son of God, and far superior to the angels, to Moses, or to any high priest whatever; that from his sufferings and death much greater benefits have resulted to the human race than the Jews ever derived from their temple service or from the numerous ordinances of the Levitical law, which were absolutely inefficacious to procure the pardon of sin. The reality of Christ's sacrifice of himself is clearly demonstrated. The superior excellence of the Christian religion above that of Moses being fully proved, the writer exhorts the converts to constancy in the faith and to the unwearied pursuit of all godliness.

Η ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

I. [a]Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας 1
τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' [1]ἐσχάτου τῶν
ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, [b]ὃν ἔθηκε κληρο- 2
νόμον πάντων, (δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν,) [c]ὃς 3
(ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστά-
σεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμ-
εως αὐτοῦ,) δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν
ἁμαρτιῶν [3]ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν
ὑψηλοῖς· [d]τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, 4
ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.
[e]Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων· "Υἱός μου εἶ σύ, 5
"ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε;" καὶ πάλιν· "'Εγὼ ἔσ-
"ομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;"
[f]"Οταν δὲ πάλιν εἰςαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκου- 6
μένην, λέγει· "Καὶ προςκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες
"ἄγγελοι Θεοῦ." [g]καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει· 7
"'Ο ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς
"λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα·" [h]πρὸς δὲ τὸν υἱόν·
"'Ο [8]θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· 8
"ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. [i]ἠγ- 9
"άπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο
"ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς,[9] ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ
"τοὺς μετόχους σου." [k]καί· "Σὺ κατ' ἀρχὰς, Κύριε, 10
"τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν
"οἱ οὐρανοί. [l]αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ 11
"πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡςεὶ περι- 12

a Num. 12. 6, 8. Eph. 1. 10. Gal. 4. 4. b Ps. 2. 8. Mat. 21. 38. Jno. 1. 3. Eph. 3. 9. Col. 1. 16. c ch. 8. 1; & 9. 12; & 12. 2. Ps. 110. 1. Jno. 1. 4; & 14. 9. 2 Cor. 4. 4. Col. 1. 15, 17. Philip. 2. 6. Rev. 4. 11. d Eph. 1. 21. Philip. 2. 9, 10. e ch. 5. 5. 2 Sam. 7. 14. 1 Chr. 22. 10; & 28. 6. Psa. 2. 7. Act. 13. 33. f Psa. 97. 7. Rom. 8. 29. Col. 1. 18. g Ps. 104. 4. h Ps. 45. 6. i Act. 10. 38. k Ps. 102. 25. l Isa. 51. 6. 2 Pet. 3. 7, 10.

[1] ἐσχάτων, *M.* Comp. 1 Pet. i. 20. [3] = ἡμῶν. [8] θρόνος σου, ὁ Θεὸς εἰς, &c. [9] ἔχρισέ σε, ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου ἔλαιον, &c.

" βόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ
13 " αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι." [a] Πρὸς a ch. 10. 12, 13; & 12. 2.
τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε· " Κάθου ἐκ δεξιῶν Ps 110. 1. Mat. 22.44.
" μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν Mar. 12.36. Lu. 20. 42.
14 " ποδῶν σου;" [b] Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, Act. 2. 34. 1Cor.15.25.
εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρο- Ephes.1.20. b Ps. 34.7; &
νομεῖν σωτηρίαν; 91. 11.

II.

1 Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προςέχειν τοῖς ἀκου-
2 σθεῖσι, μήποτε παραῤῥυῶμεν. [c] εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων c Deut.27.26 Act.7.38,53
λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις Gal. 3. 19. d ch. 12. 25
3 καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν· [d] πῶς ἡμεῖς Mat. 4. 17. Mar. 1. 14.
ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις
4 ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν
ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, [e] συνεπιμαρτυροῦντος e Mar.16.20.
τοῦ Θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, Act.2.22:14, 3; & 19.11.
καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. 1Cor.12.4,7 11.
5 [f] Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλου- f ch. 1.2,4,8 2 Pet. 3. 13.
σαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. [g] διεμαρτύρατο δέ πού τις, g Ps. 8. 4; & 144. 3.
6 λέγων· " Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ· ἢ
7 " υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν
" βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας
8 " αὐτόν·[7] [h] πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ." h Ps. 8. 6.
Ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν Mat. 28. 18. 1Cor.15 25, 27.
αὐτῷ ἀνυπότακτον· νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα Eph. 1. 22.
9 ὑποτεταγμένα. [i] τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττ- i Act. 2. 33. Philip.2.7-9.
ωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου
δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ
10 παντὸς γεύσηται θανάτου. [k] ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν k ch.5.9; 12.2. Lu.24.26.
τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν Act. 3 15
ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθ- & 5. 31. Rom.11.36.
11 ημάτων τελειῶσαι. [l] ὅ,τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζό- Philip.2.8,9. l ch.10.10,14.
μενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται Act. 17. 26.
12 ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, [m] λέγων· " Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά m Ps.22.22,25. 2 Sa. 22. 8.
" σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε." Ps. 18. 2

[7] † καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· ins. in M.

καὶ πάλιν "Ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ·" [a]καὶ 13
πάλιν· "Ἰδοὺ ἐγὼ, καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός."
[b]Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε [14]σαρκὸς καὶ αἵματος, 14
καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ
θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου,
(τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον,) [c]καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι 15
φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.
οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος 16
Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. [d]ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς 17
ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς
ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμ- 18
αρτίας τοῦ λαοῦ. [e]ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς,
δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

III. [f]Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, 1
κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας
ἡμῶν [1]Ἰησοῦν· [g]πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς 2
καὶ Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. [h]Πλείονος γὰρ 3
οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα
τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. [i](πᾶς γὰρ 4
οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ [4]τὰ πάντα κατα-
σκευάσας, Θεός.) [k]καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ 5
οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησο-
μένων· [l]Χριστὸς δὲ, ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· [6]οὗ 6
οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύ-
χημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.
[m]Διὸ, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον "Σήμερον, 7
"ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, [n]μὴ σκληρύνητε τὰς 8
"καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν
"ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ [9]ἐπείρασάν με 9
"οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ [9]ἔργα
"μου, τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ 10
"[10]ἐκείνῃ, καὶ εἶπον· Ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ 11

a Isa. 8. 18. Jno. 10. 29; 17.6,9,11,12. b Isa. 25. 8. Hos. 13. 14. Jno. 1. 14. 1Cor. 15.54, 55. Philip. 2. 7. 2 Tim. 1. 10. c Lu. 1. 74. Rom. 8. 15. d ch. 4. 15; & 5. 2. Philip. 2. 7. e ch. 4. 15, 16. f ch. 4. 14; 6.20; 8.1; & 9. 11. Rom. 15. 8. Philip. 3. 14. g ver. 5. Num. 12. 7. h Zech. 6. 12. Mat. 16. 18. i 2Cor. 5. 17. Eph. 2. 10. k ver. 2. Deut. 18. 15, 18. l Mat. 24. 18. 1Cor. 3. 16. & 6. 19. 2 Cor. 6. 16. Eph. 2. 21, 22. 1 Tim. 3. 15. 1 Pet. 2. 5. m ver. 15; & 4. 7. Ps. 95. 7–11. n Ex. 17. 2. Num. 20. 13.

[14] ∾ αἵματος καὶ σαρκός. [1] † Χριστὸν, ins. in M. [4] + τά. [6] ∾ ὅς. [9] ∾ ἐπείρασαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ, καὶ, &c. [9] ἔργα μου. Τεσσαράκοντα ἔτη προσώχθισα, &c. [10] ∾ ταύτῃ.

" δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου· [a]ὡς ὤμοσα ἐν τῇ [a] Num.14.21. Deut.1.34.
" ὀργῇ μου· Εἰ εἰςελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου·"
12 βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία
πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος·
13 ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις
οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις
14 ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. [b]μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ γε- [b] Rom. 8. 17.
γόναμεν, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους
15 βεβαίαν κατάσχωμεν, [c]ἐν τῷ λέγεσθαι, " Σήμερον, ἐὰν [c] ver. 7.
" τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε· μὴ σκληρύνητε τὰς
16 " καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ." [16]τίνες
γὰρ ἀκούσαντες [16]παρεπίκραναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξ-
17 ελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως; [d]τίσι δὲ προς- [d] Num.14.22, 37; & 26.65.
ώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν 1Cor. 10. 5.
18 τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. [e]τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰς- Jude 5. [e] Num.14.30.
ελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπει- Deut. 1. 34, 35.
19 θήσασι; Καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰςελθεῖν
δι' ἀπιστίαν.

1 Φοβηθῶμεν οὖν, μήποτε, καταλειπομένης ἐπαγγελίας IV.
εἰςελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν
2 ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ
κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους,
3 μὴ [2]συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. [f]εἰς- [f] Ps. 95. 11.
ερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες·
καθὼς εἴρηκεν· " Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰςελ-
" εύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου·" καίτοι τῶν ἔργων
4 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. [g]εἴρηκε γάρ που [g] Gen. 2. 2. Ex. 20. 11,
περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτω· " Καὶ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν & 31.17.
" τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ·"
5 καὶ ἐν τούτῳ πάλιν· " Εἰ εἰςελεύσονται εἰς τὴν κατά-
6 " παυσίν μου." Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰςελθεῖν
εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰςῆλθον
7 δι' ἀπείθειαν· [h]πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, " Σήμερον," [h] ch.3.7, 15. Ps. 95. 7.
ἐν Δαυῒδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον· (καθὼς [7]εἴρηται·)

[16] Τινὲς, M. [16] παρεπίκραναν, ἀλλ', &c. [2] ∾ συγκεκερασμένους or συγκεκραμένους. [7] ∾ προείρηται

“ Σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρ-
“ ύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.” Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς 8
κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα
ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ 9
Θεοῦ. ὁ γὰρ εἰςελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ 10
αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥςπερ ἀπὸ
τῶν ἰδίων ὁ Θεός. Σπουδάσωμεν οὖν εἰςελθεῖν εἰς ἐκεί- 11
νην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγ-
ματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. [a]ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, 12
καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δί-
στομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς [12]τε καὶ
πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμή-
σεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· [b]καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς 13
ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα
τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.
[c]Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν, διεληλυθότα τοὺς οὐ- 14
ρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολ-
ογίας. [d]οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμ- 15
παθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, [15]πεπειρασμένον δὲ κατὰ
πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας. [e]προςερχώμεθα 16
οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβω-
μεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.
V. [f]πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ 1
ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα προςφέρῃ
δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν· [g]μετριοπαθεῖν δυνά- 2
μενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς
περίκειται ἀσθένειαν· [h]καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς 3
περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προςφέρειν [3]ὑπὲρ
ἁμαρτιῶν. [i]Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, 4
ἀλλὰ [4]καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ καὶ [4]Ἀαρών.
[k]οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχ- 5
ιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· “ Υἱός μου εἶ σὺ,
“ ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε·” [l]καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ
λέγει· “ Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν Μελ- 6

a Eccl. 12. 11. Isa. 49. 2. Jer. 23. 29. 1 Cor. 14. 24, 25. 2 Cor. 10. 4, 5. Eph. 6. 17.
b Ps. 33. 13–15; 34. 15; 90. 8; & 139. 11, 12.
c ch. 3. 1; 6. 20; 7. 26; 8. 1; 9. 11, 24; 10. 23.
d ch. 2. 17. Isa. 63. 9. Lu. 22. 28. 2 Cor. 5. 21. Philip. 2. 7. 1 Pet. 2. 22. 1 Jno. 3. 5.
e ch. 10. 19. Rom. 5. 2. Eph. 2. 18; & 3. 12.
f ch. 2. 17; & 8. 3.
g ch. 2. 18; 4. 15; & 7. 28.
h ch. 7. 27. Lev. 9. 7; & 16. 6.
i Exod. 28. 1. 1 Chr. 23. 13. 2 Chr. 26. 18.
k ch. 1. 5. Psa. 2. 7. Jno. 8. 54.
l ch. 7. 17. Ps. 110. 4.

[12] = τε. [15] ∾ πεπειραμένον. [3] ∾ περὶ
[4] † ὁ, ins. in M. [4] † ὁ, ins. in M.

7 " χισεδέκ." [a]ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δε- a Mat. 26. 39,
ήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν & 27. 46, 50. Mar. 14. 33,
ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προς- 36; 15. 34, 37. Lu. 22. 42,
8 ενέγκας, καὶ [7]εἰςακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, ([b]καίπερ & 23. 46. Jno. 12. 27;
9 ὢν υἱὸς,) ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· [c]καὶ & 17. 1. b Philip. 2. 6.
τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος c ch. 2. 10.
10 σωτηρίας αἰωνίου, προςαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχ-
ιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.
11 Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυςερμήνευτος λέγειν,
12 ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. [d]καὶ γὰρ ὀφείλοντες d 1 Cor. 3. 1, 2. 1 Pet. 2. 2.
εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ
διδάσκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων
τοῦ Θεοῦ· καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ
13 στερεᾶς τροφῆς. [e]πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος e 1 Cor. 3. 2; & 14. 20.
14 λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ Eph. 4. 14.
στερεὰ τροφὴ, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασ-
1 μένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Διὸ VI.
ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν
τελειότητα φερώμεθα· μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλό-
μενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ
2 Θεὸν, [2]βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀνα-
3 στάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. [f]καὶ τοῦτο f Act. 18. 21.
4 [3]ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ Θεός. [g]Ἀδύνατον γὰρ, 1 Cor. 4. 19. Jam. 4. 15.
τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς g ch. 10. 26. Mat. 12. 31,
ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, 45. Jno. 4. 10.
5 καὶ καλὸν γευσαμένους Θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος 2 Pet. 2. 20.
6 αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς με- 1 Jno. 5. 16.
τάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ
7 παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς
πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθε-
τον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐ-
8 λογίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλ-
ους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.
9 Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα καὶ

[7] εἰσακουσθεὶς, ἀπὸ τῆς εὐλαβείας (καίπερ ὢν υἱὸς) ἔμαθεν, &c. [2] βαπτισμῶν, διδαχῆς, &c. [3] ∾ ποιήσωμεν.

a Prov. 14. 31. ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. [a] οὐ γὰρ ἄδικος 10
Mat. 10. 42; & 25. 40. ὁ Θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ [10] τῆς ἀγάπης,
Mar. 9. 41. Jno. 13. 20. ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς
Rom. 3. 4. 1 Thes. 1. 3. ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ, ἕκαστον ὑμῶν 11
2 Thes. 1. 6, 7. τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν
τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους· ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ 12
δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων
b Gen. 12. 3; 17. 4 & 22. 16, 17. τὰς ἐπαγγελίας. [b] τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ 13
Psa. 105. 9. Θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ'
Lu. 1. 73. ἑαυτοῦ, λέγων· "Ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ 14
"πληθύνων πληθυνῶ σε." καὶ οὕτω μακροθυμήσας 15
c Ex. 22. 11. ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. [c] ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ 16
μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας
εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ 17
Θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμε-
τάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ 18
δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι
Θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατ-
ῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν 19
τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς
d ch. 3. 1; 4. 14; 8. 1; & 9. 11. τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, [d] ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ 20
ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχ-
ιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

VII. [e] Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ 1
e Gen. 14. 18. Θεοῦ [1] τοῦ ὑψίστου, (ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι
ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ 2
καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραὰμ,) πρῶτον
μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ
βασιλεὺς Σαλὴμ, (ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης,) ἀπάτωρ, 3
ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς
τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, μένει
f Gen. 14. 20. ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. [f] Θεωρεῖτε δὲ, πηλίκος οὗτος, ᾧ 4
g Num. 18. 21, 26. καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων, ὁ πατρι-
Deut. 18. 1. ἀρχης. [g] καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευῒ τὴν ἱερατείαν 5
Jos. 14. 4. 2 Chr. 13. 5. λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν

[10] † τοῦ κόπου, ins. in *M.* [1] τοῦ om. in. *M.*

κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ᾽ ἔστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καί-
6 περ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ· [a] ὁ δὲ μὴ [a] Gen. 14. 19, 20.
γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραάμ, Rom. 4. 13,
7 καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε. χωρὶς δὲ Gal. 3. 16.
πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐ-
8 λογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι
9 λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ, μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. καὶ, ὡς
ἔπος εἰπεῖν, διὰ Ἀβραὰμ καὶ Λευῒ ὁ δεκάτας λαμβάνων
10 δεδεκάτωται· [b] ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε [b] Gen. 14. 18.
11 συνήντησεν αὐτῷ ὁ Μελχισεδέκ. [c] εἰ μὲν οὖν τελείωσις [c] ver. 18, 19. Gal. 2. 21.
διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐπ᾽ [11] αὐτῇ
νενομοθέτητο·) τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ
ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν
12 λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης
13 καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ᾽ ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα,
φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ᾽ ἧς οὐδεὶς [13] προσέσχηκε τῷ
14 θυσιαστηρίῳ· [d] πρόδηλον γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν [d] Mat. 1. 2. Lu. 3. 33.
ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν [14] οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης
15 Μωϋσῆς ἐλάλησε. Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν
ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται
16 ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς [16] σαρκίνης
17 γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. [e] [17] Μαρτ- [e] ch. 5. 6. Ps. 110. 4.
υρεῖ γάρ· "Ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
18 "Μελχισεδέκ." [f] Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης [f] Gal. 4. 9.
19 ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές· ([g] οὐδὲν [g] ch. 4. 16. Jno. 1. 17.
γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος·) ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπί- Act. 13. 39. Rom. 3. 21,
20 δος, δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ. καὶ καθ᾽ ὅσον οὐ χωρὶς 28; & 8. 3. Eph. 2. 18;
21 ὁρκωμοσίας· ([h] οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς & 3. 12. Gal. 2. 16.
γεγονότες· ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς [h] Ps. 110. 4.
αὐτόν· "Ὤμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· Σὺ
"ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα [21] κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ·")
22 [i] κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰη- [i] ch. 8. 6.
23 σοῦς. καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ

[11] ∾ αὐτῆς. [13] ∾ προσέσχε. [14] ∾ περὶ ἱερέων οὐδὲν. [16] ∾ σαρκικῆς, M. [17] ∾ Μαρτυρεῖται.
[21] + κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ

θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν 24
a ch. 9. 24. Rom. 8. 34. 1 Tim. 2. 5. 1 Jno. 2. 2. εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· [a]ὅθεν 25
καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους
δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ
b ch. 4. 14, 15; & 9. 24. Rom. 8. 34. 1 Jno. 2. 2. αὐτῶν. [b]Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν [26]ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, 26
ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν,
c ch. 5. 3; 12. 28; 10. 12. Lev. 9. 7; & 16. 6, 11. καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος· [c]ὃς οὐκ ἔχει 27
καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον
ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν
τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.
d ch. 2. 10; & 5. 1, 2, 9. [d]ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας 28
ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν
νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

VIII. [e]Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν 1
e ch. 1. 3, 13; 3. 1; 4. 14; 6. 20; 9. 11; 12. 2. Eph. 1. 20. Col. 3. 1. ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλ-
ωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς· [f]τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ 2
τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος, [2]καὶ οὐκ
f ch. 9. 8, 11, 24; & 10. 21. ἄνθρωπος. [g]πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά 3
g ch. 5. 1. Eph. 5. 2. τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ
τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν 4
ἱερεὺς, ὄντων [4]τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν
h ch. 10. 1. Col. 2. 17. νόμον τὰ δῶρα· ([h]οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύ- 5
ουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς, μέλ-
i Exod. 25. 40. Act. 7. 44. λων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν· [i]"Ὅρα γὰρ," φησὶ, "ποιήσῃς
"πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει·")
k ch. 7. 22. 2 Cor. 3. 6. [k]νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτευχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ 6
κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν
ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν 7
ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος 8
l Jer. 31. 31. γὰρ αὐτοῖς λέγει· [l]"Ἰδοὺ, ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος,
"καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον
"Ἰούδα διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν 9
"ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου
"μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰ-
"γύπτου· ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου,

[26] ∾ καὶ ἔπρεπεν. [2] + καί, [4] = τῶν ἱερέων.

10 " κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος. [a]ὅτι αὕτη ἡ δια- a Jer. 31. 33. Zech. 8. 8.
" θήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας
" ἐκείνας, λέγει Κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διά-
" νοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτ-
" ούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι
11 " εἰς λαόν. [b]καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν [11]πολί- b ch. 10. 16. Jno. 6. 45, 65.
" την αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων· 1 Jno. 2. 27.
" Γνῶθι τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ
12 " μικροῦ [11]αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν· [c]ὅτι ἵλεως ἔσο- c Rom. 11. 27.
" μαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ
13 " τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι." Ἐν τῷ
λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαι-
ούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

IX.

1 [d]Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη[1] δικαιώματα λατρείας,
2 τό,τε ἅγιον κοσμικόν. [e]Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ d Ex. 25. 8. e Ex. 25. 30; 26. 1; & 36. 1.
πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις Lev. 24. 5.
3 τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια· μετὰ δὲ τὸ δεύτερον
4 καταπέτασμα σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, [f]χρυσοῦν f Ex. 16. 33; 25. 16, 21; 26.
ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης 33; & 34. 29. Num. 17. 10.
περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ
ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα,
5 καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης· [g]ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Χερου- g Ex. 25. 18.
βὶμ τῆς δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ
6 ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. [h]τούτων δὲ οὕτω κατεσκευ- h Num. 28. 3.
ασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰςίασιν
7 οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· [i]εἰς δὲ τὴν δευτέραν i ver. 25. Ex. 30. 10.
ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, Lev. 16. 2, 15, 34.
ὃ προςφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων·
8 [k]τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω k ch. 10. 19, 20. Jno. 14. 6.
πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης
9 σκηνῆς ἐχούσης στάσιν· [l]ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν l Act. 13. 39. Gal. 3. 21.
τὸν ἐνεστηκότα, καθ' [9]ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προςφέρον-
ται μὴ δυναμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύ-
10 οντα, [m]μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις m Lev. 11. 2. Num. 19. 7

[11] πλησίον, *M.* [11] + αὐτῶν. [1] + σκηνὴ ins. in *M.*
[9] ∾ ἣν.

βαπτισμοῖς,[10] [10]δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθ-
a ch. 3. 1; 4. 14; 6. 20; & 8. 1. ώσεως ἐπικείμενα. [a]Χριστὸς δὲ παραγενόμενος, ἀρχιερ- 11
εὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελει-
οτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, (τοῦτ' ἔστιν, οὐ ταύτης
b ch. 10. 10. Act. 20. 28. Eph. 1. 7. Col. 1. 14. 1 Pet. 1. 19. Rev. 1. 5; & 5. 9. τῆς κτίσεως,) [b]οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ 12
δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰ-
ωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. [c]εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων 13
καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κε-
c ch. 10. 4. Lev. 16. 14, 16. Nu. 19. 2, 4. κοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα·
[d]πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος 14
d ch. 6. 1. Lu. 1. 74. Rom. 6. 13. Eph. 5. 2. αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ
τὴν συνείδησιν [14]ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρ-
εύειν Θεῷ ζῶντι. [e]Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσ- 15
Gal. 1. 4; & 2. 20. ίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν
Tit. 2. 14. 1 Pet. 1. 19; 3. 18; 4. 2. τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελ-
ίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας.
1 Jno. 1. 7. Rev. 1. 5. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθε- 16
e ch. 12. 24. Act. 13. 39. μένου· [f]διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε 17
Rom. 3. 25; & 5. 6. ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ [17]διαθέμενος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς 18
1 Tim. 2. 5. 1 Pet. 3. 18. αἵματος ἐγκεκαίνισται. [g]λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολ- 19
f Gal. 3. 15. ῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ
g Ex. 24. 5, 6. Lev. 16. 14, 15, 18. αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου
κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα
h Ex. 24. 8. Mat. 26. 28. τὸν λαὸν ἐῤῥάντισε, [h]λέγων· "Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς δια- 20
i Ex. 29. 36. "θήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ Θεός·" [i]καὶ τὴν 21
Lev. 8. 15, 19; & 16. 14. σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ
k Lev. 17. 11. αἵματι ὁμοίως ἐῤῥάντισε. [k]καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα 22
καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ
γίνεται ἄφεσις. Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν 23
ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπ-
l ch. 7. 25. Rom. 8. 34. ουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. [l]οὐ γὰρ εἰς 24
1 Jno. 2. 2. χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν
m ver. 7. ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι
Ex. 30. 10. Lev. 16. 2, 34. τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. [m]οὐδ', ἵνα πολλάκις 25

[10] † καὶ, ins. in M. [10] ∾ δικαιώματα. [14] ∾ ἡμῶν.
[17] Some punctuate it διαθέμενος;

προςφέρῃ ἑαυτὸν, ὥςπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰςέρχεται εἰς τὰ
26 ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ· ([a] ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν a 1 Cor. 10. 11.
πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου·) [b] νῦν δὲ ἅπαξ b ver. 12. Tit. 2. 14.
ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν [26] ἁμαρτίας διὰ
27 τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται· καὶ καθ' ὅσον ἀπόκει-
ται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο
28 κρίσις· [c] οὕτω [28] καὶ ὁ Χριστὸς, ἅπαξ προςενεχθεὶς εἰς τὸ c Mat. 26. 28.
πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτί- Rom. 5. 6, 8, 15; & 6. 10.
ας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. 1 Pet. 3. 18.

1 [d] Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, X.
οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν d ch. 8. 5: & 9. 9.
ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προςφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, Col. 2. 17.
2 οὐδέποτε δύναται τοὺς προςερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ
[2] οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προςφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν
ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθ-
3 αρμένους; ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνι-
4 αυτόν. [e] ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρ- e ch. 9. 13. Lev. 16. 14.
5 εῖν ἁμαρτίας. [f] Διὸ εἰςερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει· f Ps. 40. 6, 7: & 50. 8.
"Θυσίαν καὶ προςφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατ- Isa. 1. 11.
6 "ηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ Jer. 6. 20. Amos 5. 21.
7 "εὐδόκησας. τότε εἶπον, Ἰδοὺ ἥκω, (ἐν κεφαλίδι βι-
"βλίου γέγραπται περὶ ἐμου,) τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεὸς, τὸ
8 "θέλημά σου." Ἀνώτερον λέγων, "Ὅτι θυσίαν καὶ
"προςφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ
9 "ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας,—" (αἵτινες κατὰ [8] τὸν νόμον
προςφέρονται,—) τότε εἴρηκεν· "Ἰδοὺ, ἥκω τοῦ ποιῆσαι
"[9] τὸ θέλημά σου." ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον
10 στήσῃ. [g] ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προς- g ch. 9. 2.
11 φορᾶς τοῦ σώματος [10] Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς
μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς
πολλάκις προςφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται h ch. 1. 3, 13: & 8. 1.
12 περιελεῖν ἁμαρτίας· [h] [12] αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν Ps. 110. 1.
προςενέγκας [12] θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ Eph. 1. 20. Col. 3. 1.

[26] ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ, &c. [28] καὶ om. in M.
[2] οὐκ om. in M. [8] + τὸν. [9] † ὁ Θεὸς, ins. in M. [10] † τοῦ, ins. in M. [12] ∾ οὗτος. [12] θύσιαν εἰς τὸ διηνεκὲς, &c.

τοῦ Θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ 13
αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προςφορᾷ 14
τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. Μαρτυρεῖ 15
δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ [16]προειρ- 16
ηκέναι, [a]" Αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτ-
" οὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει Κύριος· διδοὺς
" νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν
" αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν 17
" καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι." ὅπου δὲ 18
ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προςφορὰ περὶ ἁμαρτίας.
[b]Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοὶ, παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴςοδον 19
τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν 20
ὁδὸν πρόςφατον καὶ ζῶσαν, διὰ τοῦ καταπετάσματος,
(τοῦτ' ἔστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,) [c]καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ 21
τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· [d]προςερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς 22
καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρ-
δίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς· [e]καὶ λελουμένοι τὸ 23
σῶμα ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπ-
ίδος ἀκλινῆ· (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος·) καὶ κατα- 24
νοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν
ἔργων, [f]μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, 25
καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ
μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. [g]Ἑκου- 26
σίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπί-
γνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται
θυσία· [h]φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος, 27
ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. [i]ἀθετήσας τὶς 28
νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ
μάρτυσιν ἀποθνήσκει· [k]πόσῳ, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιω- 29
θήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ
τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη,
καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; [l]οἴδαμεν γὰρ τὸν 30
εἰπόντα, "Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, [30]λέγει
" Κύριος," καὶ πάλιν, " Κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ."
φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. [m]Ἀνα- 32

a ch. 8. 8. Jer. 31. 31 ..33. Rom. 11.27.
b ch. 9. 8, 12. Jno. 10. 9; & 14. 6. Rom. 5. 2. Eph. 2. 13, 18; & 3. 12.
c ch. 4. 14, 16.
d Ezek. 36. 25. Eph. 3. 12. Jam. 1. 6.
e ch. 4. 14. 1 Cor. 1. 9. 1 Thes. 5. 24.
f Rom. 13. 11. 2 Pet. 3. 9, 11, 14.
g ch. 6. 4. Num. 15. 30. Mat. 12. 31. 2 Pet. 2. 20, 21. 1 Jno. 5. 16.
h Ezek. 36. 5
i Num. 35. 30. Deut. 17. 6; & 19. 15. Mat. 18. 16. Jno. 8. 17. 2 Cor. 13. 1.
k 1 Cor. 11. 29.
l Deut. 32. 35, 36. Rom. 12. 19.
m Gal. 3. 4 Philip. 1. 29, 30. Col. 2. 1.

16 ∾ εἰρηκέναι· 30 = λέγει Κύριος.

μιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες
33 πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων· [a]τοῦτο μὲν, a Philip.1.7;
ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοιν- & 4. 14.
34 ωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες· [b]καὶ γὰρ b Mat. 5. 12:
τοῖς [34]δεσμίοις συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν 6.20; 19. 21. Lu. 12. 33.
ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντ- Act. 5. 41; & 21. 23.
ες ἔχειν [34]ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν [34]ἐν οὐρανοῖς καὶ 1Thes.2.14. 1Tim.6.19.
35 μένουσαν. [c]μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, Jam. 1. 2. c Mat.10. 32.
36 ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. [d]ὑπομονῆς γὰρ d Lu. 21. 19.
ἔχετε χρείαν· ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομ-
37 ίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. [e]ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, “ὁ e Hab. 2. 3, 4. Hag. 2. 6.
38 “ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστε- Lu. 18. 8. Rom. 1. 17.
“ως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή Gal. 3. 11. 1 Pet. 1. 6;
39 “μου ἐν αὐτῷ.” ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς, εἰς & 5. 10.
ἀπώλειαν· ἀλλὰ πίστεως, εἰς περιποίησιν ψυχῆς. 2 Pet. 3. 8.

XI.

1 [f]Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων [1]ὑπόστασις, πραγμά-
2 των ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθ- f Rom. 8. 24. 2 Cor. 4. 18.
3 ησαν οἱ πρεσβύτεροι. [g]Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι g Gen. 1. 1.
τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων [3]τὰ Psa. 33. 6. Rom. 4. 17.
4 βλεπόμενα γεγονέναι. [h]Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ 2 Pet. 3. 5. h ch. 12. 24.
παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ Θεῷ, δι᾽ ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι Gen. 4. 4, 10.
δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· Mat. 23. 35.
5 καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι [4]λαλεῖ. [i]Πίστει Ἐνὼχ με- i Gen. 5. 24.
τετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον· καὶ “οὐχ εὑρίσκετο, διότι Eccl. 44. 16; & 49. 14.
“μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός·” πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως [5]αὐτ-
6 οῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ Θεῷ, χωρὶς δὲ πίστεως
ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχό-
μενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθ-
7 αποδότης γίνεται. [k]πίστει χρηματισθεὶς [7]Νῶε περὶ τῶν k Gen. 6. 13.
μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν Eccl. 44. 17. Rom. 3. 22.
εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ· δι᾽ ἧς κατέκρινε τὸν κόσμ- Philip. 3. 9.
ον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονό-

[34] δεσμοῖς μου, *M.* [34] † ἐν, ins. in *M.* [34] + ἐν οὐρανοῖς. [1] ὑπόστασις πραγμάτων, &c. [3] ∾ τὸ βλεπόμενον. [4] ∾ λαλεῖται, *M.* [5] + αὐτοῦ. [7] Νῶε, περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων εὐλαβηθεὶς, &c.

a Gen. 12. 1, 4. Act. 7. 2. μος. [a]Πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν 8
εἰς τὸν τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν,
καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. Πίστει παρῴκ- 9
ησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν
σκηναῖς κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγ-
b ch. 3. 4; 12. 22; & 13. 14. κληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· [b]ἐξεδέχετο γὰρ 10
τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δη-
c Gen. 17. 19; & 21. 2. Lu. 1. 36. Rom. 4. 19. μιουργὸς ὁ Θεός. [c]Πίστει καὶ αὐτὴ Σάῤῥα δύναμιν εἰς 11
καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν [11]ἡλικίας,
d Gen. 15. 5; & 22. 17. Rom. 4. 18. ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. [d]διὸ καὶ ἀφ' 12
ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ
ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ [12]ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ
e Gen. 23. 4; & 47. 9. 1 Chr. 29. 15. Ps. 39. 12. & 119. 19. Jno. 8. 56. τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. [e]κατὰ πίστιν 13
ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας,
ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες [13]καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ
ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς
γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα 14
ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξ- 15
f Ex. 3. 6. Mat. 22. 32. Act. 7. 32. ῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· [f]νῦν δὲ κρείττονος 16
ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν, ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύν-
εται αὐτοὺς ὁ Θεός, Θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε
g Gen. 22. 2. Eccl. 44. 20. γὰρ αὐτοῖς πόλιν. [g]Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν 17
Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ
h Gen. 21. 12. Rom. 9. 7. Gal. 3. 29. τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, [h]πρὸς ὃν ἐλαλήθη, "Ὅτι 18
" ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα·" λογισάμενος, ὅτι 19
καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ Θεός· ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν
i Gen. 27. 27. παραβολῇ ἐκομίσατο. [i]Πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγ- 20
k Gen. 47. 31; 48. 5, 15, 16, 20. ησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἡσαῦ. [k]Πίστει Ἰακὼβ 21
ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε· καὶ
l Gen. 50. 24. προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. [l]Πίστει 22
Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνη-
m Ex. 1. 16; & 2. 2. Act. 7. 20. μόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. [m]Πίστει 23
Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων
αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθ-

11 ∾ ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ, &c. 12 ὡσεὶ ἄμμος, M.
13 † καὶ πεισθέντες, ins. in M.

24 ησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. [a]πίστει Μωϋσῆς μέγας [a] Ex. 2.10,11.
γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ,
25 μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ
πρόςκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν· μείζονα πλοῦτον
26 ἡγησάμενος τῶν [26]Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν
τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.
27 [b]πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν [b] Ex. 10.28,29. 12.31; 13.17.
τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε.
28 [c]πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόςχυσιν τοῦ αἵ- [c] Ex. 12.3,21, 22.
ματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν.
29 [d]πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· [d] Ex. 14.21,22.
30 ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν. [e]Πίστει [e] Josh. 6. 20.
τὰ τείχη Ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. [f] Josh. 2. 1; & 6. 23.
31 [f]πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, Jam. 2. 25.
32 δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. [g]Καὶ τί ἔτι [g] Judg. 4. 6; 6.11; 11.1; 12. 7; & 13.24.
λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γε- 1Sam. 1. 20; 12.17; 13.14;
δεὼν, Βαράκ τε καὶ Σαμψὼν, καὶ Ἰεφθάε, Δαυΐδ τε καὶ & 17.45.
33 Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν· [h]οἳ διὰ πίστεως κατηγ- [h] Judg. 14. 6. 1 Sa. 17. 34.
ωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον 2Sa. 8. 1; 10. 19; & 12. 29.
34 ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, [i]ἔσβεσαν δύνα- 2Sa. 7. 11, 12. 1 Ki. 9. 4.
μιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν Dan. 6. 22.
ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμ- [i] Judg. 7. 21; & 15. 15.
35 βολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· [k]ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀνα- 1Sam. 14. 1, & 20. 1.
στάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, 1 Ki. 19. 1. 2 Ki. 6. 16;
οὐ προςδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος & 20. 7. 1Chr. 22. 9.
36 ἀναστάσεως τύχωσιν· [l]ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγ- Isa. 38. 21. Dan. 3. 26.
37 ων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· [m]ἐλιθ- [k] 1 Ki. 17. 22.
άσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας 2 Ki. 4. 36. Act. 22. 25.
ἀπέθανον· περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, [l] Jer. 20. 2. [m] 1Ki. 21. 13.
38 ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, (ὧν οὐκ ἦν 2 Ki. 1. 8. Mat. 3. 4.
ἄξιος ὁ κόσμος,) ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι, καὶ
39 σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. [n]Καὶ οὗτοι πάντες [n] ver. 2.
40 μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν
ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψα-

[26] ∾ ἐν Αἰγύπτῳ, M.

XII. μένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. [a] Τοιγαροῦν καὶ 1
ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρ-
τύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον
ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν
ἀγῶνα· [b] ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ 2
τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς,
ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε
τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ [2] κεκάθικεν. Ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν 3
τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν
ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ [3] κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυό-
μενοι.
[c] Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτ- 4
ίαν ἀνταγωνιζόμενοι· [d] καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, 5
ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· "Υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει
"παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος·
"ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα 6
"υἱὸν ὃν παραδέχεται." εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς 7
υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ
παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι 8
γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. [e] εἶτα 9
τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς,
καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ
πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς 10
ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ
ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.
πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς 11
εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι'
αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.
[f] Διὸ "τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα 12
"γόνατα ἀνορθώσατε," καὶ "τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε 13
"τοῖς ποσὶν ὑμῶν," ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ
μᾶλλον. [g] εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγι- 14
ασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον· [h] ἐπισκο- 15
ποῦντες, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ·

a ch. 10. 36. Rom. 6. 4; & 12. 12. 1 Cor. 9. 24. 2 Cor. 7. 1. Eph. 4. 22. Philip. 3. 13, 14. Col. 3. 8. 1 Pet. 2. 1; & 4. 2.
b ch. 1. 3, 13; 2. 10; 8. 1. Lu. 24. 26, 46. Act. 3. 15; & 5. 31. Philip. 2. 8. 1 Pet. 1. 3.
c 1 Cor. 10. 13.
d Job 5. 17. Prov. 3. 11, 12. Rev. 3. 19.
e Num. 16. 22; & 27. 16. Isa. 57. 16. Zech. 12. 1.
f Isa. 35. 3.
g Mat. 5. 8. Rom. 12. 18. 2 Tim. 2. 22.
h ch. 3. 12. Deut. 29. 18. Act. 17. 13. 2 Cor. 6. 1. Gal. 5. 12.

[2] ἐκάθισεν, M. [3] κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

16 [a]μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ a Gen.25.33. Eph. 5. 3.
ταύτης μιανθῶσι πολλοί· μή τις [16]πόρνος, ἢ βέβηλος ὡς Col. 3. 5.
Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια 1Thes.4.3.
17 αὐτοῦ. [b]ἴστε γὰρ, ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομ- b Gen.27.34
ῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπ-
ον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρυων ἐκζητήσας αὐτήν.
18 [c]Οὐ γὰρ προςεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κε- c Exod.19.10; & 20. 19.
καυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ, καὶ [18]σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, Deut. 5. 22.
19 [d]καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκού- d Exod.20.19. Deut. 5. 5,
σαντες παρῃτήσαντο, μὴ προςτεθῆναι αὐτοῖς λόγον· 24;&18.16.
20 ([e]οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, "Κἂν θηρίον θίγῃ e Exod.19.13.
21 "τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται·" [20] καὶ,—οὕτω φοβερὸν ἦν
22 τὸ φανταζόμενον,—Μωϋσῆς εἶπεν· "Ἔκφοβός εἰμι καὶ
"ἔντρομος·") [f]ἀλλὰ προςεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ f Gal. 4. 26 Rev. 3. 12,
πόλει Θεοῦ ζωντος, Ἰερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ [22]μυρι- & 21.2,10.
23 άσιν, ἀγγέλων [g]πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων, g Lu. 10. 20
ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων,
24 καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, [h]καὶ διαθήκης νέας h ch.8.6;9.15, 10.22; 11.4.
μεσίτῃ, Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ [24]κρεῖττον λαλ- Gen. 4. 10. Exod. 24. 8.
25 οῦντι παρὰ [24]τὸν Ἄβελ. [i]Βλέπετε, μὴ παραιτήσησθε 1 Tim. 2 5.
τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ [25]γῆς 1 Pet. 1. 2. i ch. 2 3; &
παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ 10.28.
26 τὸν ἀπ᾽ οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· [k]οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν k ver. 19. Hag. 2. 6, 7.
ἐσάλευσε τότε· νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων· "Ἔτι ἅπαξ
"ἐγὼ [26]σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν."
27 [l]τὸ δὲ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, l Ps. 102. 26. Mat.24.35.
28 ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. [m]διὸ 2 Pet.3.10.
βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, m 1 Pet.2. 5.
δι᾽ ἧς [28]λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ, μετὰ [28]αἰδοῦς
29 καὶ εὐλαβείας. [n]καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλ- n Deut.4.24; & 9.3.
ίσκον.

[16] πόρνος ἢ βέβηλος, ὡς, &c. [18] ∾ ζόφῳ. [20] † ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται· ins. in M. [22] μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ, &c. [24] κρείττονα, M. [24] ∾ τὸ. [25] † τῆς, ins. in M. [26] ∾ σείσω. [28] ∾ λατρεύομεν. [28] ∾ εὐλαβείας καὶ δέους.

XIII. [a]Ἡ φιλαδελφία μενέτω. [b]τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθ- 1,2
άνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλ-
ους. [c]μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν 3
κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ 4
γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους [4]δὲ καὶ
μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. [d]ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκού- 5
μενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· "Οὐ μή σε
"ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω·" [e]ὥστε θαῤῥοῦντας 6
ἡμᾶς λέγειν· "Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσο-
"μαι· τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;" [f]Μνημονεύετε τῶν 7
ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ
Θεοῦ· ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς,
μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον 8
ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. [g]διδαχαῖς ποικίλαις καὶ 9
ξέναις μὴ [9]παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι
τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ
περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν 10
οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. [h]ὧν 11
γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια
διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω
τῆς παρεμβολῆς. [i]διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ 12
ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν 13
ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνει-
δισμὸν αὐτοῦ φέροντες· [k]οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν 14
πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. [l]δι' αὐτοῦ 15
οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ Θεῷ,
τοῦτ' ἔστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ. [m]τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάν- 16
εσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός.
[n]Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ 17
γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀπο-
δώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζ-
οντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. Προσεύχεσθε περὶ 18
ἡμῶν· [18]πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν,
ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι· περισσοτέρως 19

a Rom. 12. 10. Eph. 4. 2, 3. 1 Pet. 1. 22; 2. 1; 3. 8: & 4. 8.
b Gen. 18. 1; & 19. 1. Rom. 12. 13. 1 Pet. 4. 9.
c Mat. 25. 36. Rom. 12. 15. Col. 4. 18. 1 Pet. 3. 8.
d Ex. 23. 8. Deut. 16. 19. & 31. 6, 8. Josh. 1. 5. Mat. 6. 25, 34. Philip. 4. 11. 1 Tim. 6. 6.
e Ps. 56. 4, 11; & 118. 6.
f ver. 17.
g Jer. 29. 8. Mat. 24. 4. Jno. 6. 27. Rom. 14. 17; & 16. 17. Eph. 4. 14; & 5. 6. Col. 2. 8, 16. 2 Thes. 2. 2. 1 Tim. 4. 3. 1 Jno. 4. 1.
h Exod. 29. 14. Lev. 4. 12, 21, 6. 30, 16. 27. Num. 19. 3.
i Jno. 19. 17, 18.
k ch. 11. 10, 16. Mic. 2. 10. Philip. 3. 20.
l Lev. 7. 12. Ps. 50. 23; & 51. 19. Hos. 14. 2. Eph. 5. 20. 1 Pet. 2. 5.
m 2 Cor. 9. 12. Philip. 4. 18.
n ver. 7. Ezek. 3. 17; & 33. 2, 8. Philip. 2. 29. 1 Thes. 5. 12. 1 Tim. 5. 17. 1 Pet. 5. 5.

[4] ∾ γὰρ [9] περιφέρεσθε· M. [18] ∾ πειθόμεθα.

δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ
ὑμῖν.

20 [a]Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν [a] Isa. 40. 11.
ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης Ezek. 34. 23.
21 αἰωνίου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, [b]καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν Zech. 9. 11.
παντὶ [21]ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· Jno. 10. 11.
ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ 1 Pet. 2. 25; & 5. 4.
Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. [b] 2 Cor. 3. 5. Philip. 2. 13.
22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς
παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.
23 Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ,
24 ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας
τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζ-
25 ονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων
ὑμῶν· [25]ἀμήν.

[21] = τῶν αἰώνων [25] + ἀμήν.

THE GENERAL EPISTLE OF JAMES.

Two apostles of the name of James are mentioned in the New Testament. The first was the son of Zebedee and the brother of John the evangelist:—he was put to death by Herod Agrippa, A. D. 43 (Acts xii.) The other was the son of Alpheus or Cleopas, who is called the brother of our Lord; and he was honoured by him with a separate interview after the resurrection. Soon after the death of Stephen he was appointed bishop of the Christian Church at Jerusalem and presided at the council of the Apostles, A. D. 49. On account of his distinguished piety he was surnamed "the Just." Tradition reports him to have suffered martyrdom, A. D. 62.

The internal evidence of the epistle (v. 1—8) forbids us to attribute it to the former of the above:—and there seems to be no reason for doubting that it was written by the latter shortly before his death.

The object of the epistle is to caution the Jewish Christians against the prevailing evils of the day,—to correct their mistakes on the doctrine of justification and to enforce various moral duties.

Η ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

I. [a] Ἰάκωβος, Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, 1
ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.
[b] Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασ- 2
μοῖς περιπέσητε ποικίλοις· [c] γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον 3
ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπο- 4
μονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι,
ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. [d] Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, 5
αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ
ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, 6
μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι
θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω 7
ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ Κυρίου.
ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. 8
Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ· 9
[e] ὁ δὲ πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος 10
χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ 11
καύσωνι καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ
ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο·
οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσ-
εται. [f] Μακάριος ἀνὴρ, ὃς [12] ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι 12
δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν
ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
[g] Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω· Ὅτι ἀπὸ [13] Θεοῦ πει- 13
ράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ
αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας 14

a Jno. 7. 35. Act. 8. 1, 4. 1 Pet. 1. 1.
b Mat. 5. 11, 12. Act. 5. 41. Rom. 5. 3. Heb. 10. 34. 1 Pet. 1. 6.
c Rom. 5. 3. 1 Pet. 1. 7.
d Prov. 2. 3. Jer. 29. 12. Mat. 7. 7; & 21. 22. Mar. 11. 24. Lu. 11. 8. Jno. 14. 13; 15. 7; 16. 23. 1 Jno. 3. 22; & 5. 14.
e ch. 4. 14. Job 14. 2. Ps. 103. 15; 102. 11; & 102. 15. Isa. 40. 6. 1 Cor. 7. 31. 1 Pet. 1. 24. 1 Jno. 2. 17.
f Job 5. 17. Prov. 3. 11. Mat. 10. 22; & 19. 28, 29. 2 Tim. 4. 8. Heb. 12. 5. 1 Pet. 3. 14; & 5. 4.
g Prov. 2. 6. Isa. 14. 27; & 46. 10. Mal. 3. 6. Jno. 2. 27. Rom. 11. 29. 1 Cor. 4. 7.

[12] + ὁ Κύριος, [13] † τοῦ, ins. in M.

15 ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ ἐπιθυμία
συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθ-
16 εῖσα ἀποκύει θάνατον. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου
17 ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον,
ἄνωθέν [17]ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων,
παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.
18 [a]βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι a Jno. 1. 13; & 3. 3.
ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. [b][19]Ὥστε, 1 Cor. 4. 15. Gal. 4. 19.
19 ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς 1 Pet. 1. 23.
εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς b Prov. 17. 27. Eccl. 5. 1, 2.
20 ὀργήν. [c]ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργ- c Eccl. 7. 9.
21 άζεται. [d]διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσ- d Rom. 13. 12. Col. 3. 8.
είαν κακίας, ἐν πρᾳΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον 1 Pet. 2. 1.
22 τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. [e]Γίνεσθε δὲ e Mat. 7. 21. Lu. 11. 28.
ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι Rom. 2. 13. 1 Jno. 3. 7.
23 ἑαυτούς. [f]ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποι- f Lu. 6. 47. 49.
ητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς
24 γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ
25 ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. [g]ὁ δὲ g ch. 2. 12. Mat. 5. 19.
παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ Jno. 13. 17.
παραμείνας, [25]οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενό-
μενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποι-
26 ήσει αὐτοῦ ἔσται. [h]εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος [26]εἶναι, μὴ h ch. 3. 6. Ps. 34. 13.
χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν 1 Pet. 3. 10.
27 αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ
καὶ ἀμίαντος παρὰ [27]τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπι-
σκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν,
ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.
1 [i]Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν II.
2 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ i Lev. 19. 15.
εἰςέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος Deut. 1. 17; & 16. 19.
ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰςέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ Prov. 24. 23. Eccl. 42. 1.
3 ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα Mat. 22. 16.
τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε, [3]Σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ

[17] ἐστι, καταβαῖνον, &c. [19] ∾ Ἴστε. [25] + οὗτος.
[26] εἶναι ἐν ὑμῖν, M. [27] = τῷ. [3] † αὐτῷ· ins. in M.

τῷ πτωχῷ εἴπητε, Σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου [3]ὧδε ὑπὸ τὸ
ὑποπόδιόν μου· [4]καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγέν- 4
εσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν; [a]ἀκούσατε, ἀδελφοί 5
μου ἀγαπητοὶ, οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ
κόσμου [5]πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλ-
είας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; [b]ὑμεῖς δὲ 6
ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύ-
ουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ 7
αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ'
ὑμᾶς; εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν 8
γραφήν, [c]"Ἀγαπήσεις τὸν πλησιόν σου ὡς σεαυτὸν,"
καλῶς ποιεῖτε· [d]εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργ- 9
άζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται.
[e]ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, 10
γεγονε πάντων ἔνοχος. [f]ὁ γὰρ εἰπών, "Μὴ μοιχεύσῃς," 11
εἶπε καί, "Μὴ φονεύσῃς·" εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις
δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου. [g]Οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω 12
ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.
[h]ἡ γὰρ κρίσις [13]ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· [13]κατα- 13
καυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

[i]Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, 14
ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;
[k]ἐὰν [15]δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπ- 15
όμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, [l]εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ 16
ὑμῶν, Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε·
μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ
ὄφελος; οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά 17
ἐστι καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' ἐρεῖ τις, Σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ 18
ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου [18]χωρὶς τῶν ἔργων
[18]σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν
[18]μου. [m]σὺ πιστεύεις, ὅτι ὁ Θεὸς εἷς ἐστι· καλῶς ποιεῖς· 19
καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. Θέλεις δὲ 20
γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων

a Mat. 5. 3. Lu. 12. 31. Jno. 7. 48. 1 Cor. 1. 26. 1 Tim. 6. 18, 19.
b 1 Cor. 11. 22.
c Mat. 22. 39. Mar. 12. 31. Rom. 13. 8, 9. Eph. 5. 2. 1 Thes. 4. 9. Gal. 5. 14.
d Lev. 19. 15. Deut. 1. 17; & 16. 19.
e Deut. 27. 26. Mat. 5. 19, 27. Gal. 3. 10.
f Ex. 20. 13, 14. Deut. 5. 17.
g ch. 1. 25.
h Mat. 6. 15; 18. 35; & 25. 41, 42. Mar. 11. 25. Lu. 16. 25. 1 Jno. 4. 17, 18.
i ch. 1. 22. Mat. 7. 26.
k Lu. 3. 11. 1 Jno. 3. 17.
l 1 Jno. 3. 18.
m Mar. 1. 24.

[3] = ὧδε. [4] = καὶ. [5] † τούτου, ins. in M.
[13] ∼ ἀνέλεος. [13] † καὶ, ins. in M. [15] = δὲ.
[18] ἐκ, M. [18] σου. [18] = μου.

21 νεκρά ἐστιν; [a]Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων a Gen. 22. 9, 12.
ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ
22 θυσιαστήριον; [b]βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς b Heb. 11.17.
23 ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; [c]καὶ c Gen. 15. 6. Isa. 41. 8.
ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, "Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ Rom. 4. 3.
" τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην·" καὶ Gal. 3. 6.
24 φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε,[24] ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται
25 ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; [d]ὁμοίως δὲ καὶ d Josh. 2. 1; & 6. 23.
Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη Heb. 11. 31.
26 τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; ὥςπερ γὰρ τὸ
σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις
χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

1 [e]Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες III.
2 ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα. [f]πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅ- e Mat. 7. 1; & 23. 8.
παντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, Lu. 6. 37. Ro. 2. 20, 21.
3 δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. [g][3]Ἴδε, τῶν f Eccl. 7. 20.
ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ Ps. 34. 14. Prov. 20. 9.
πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετ- Mat. 12. 37. 1 Pet. 3. 10.
4 άγομεν. ἰδοὺ, και τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ 1 Jno. 1. 8.
σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου g Ps. 32. 9.
πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.
5 [h]οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστι, καὶ μεγαλαυχεῖ. h Ps. 12. 45: & 73. 8, 9.
6 Ἰδοὺ, ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. [i]καὶ ἡ γλῶσσα Prov. 12. 18; & 15. 2.
πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας· [6]οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται i Mat. 15. 11, 18, 19.
ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ Mar. 7. 15, 20, 23.
φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη
7 ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετ-
εινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων, δαμάζεται καὶ δεδάμ-
8 ασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς
δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κακὸν, μεστὴ
9 ἰοῦ θανατηφόρου. [k]ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν [9]Θεὸν καὶ k Gen. 1. 27; & 9. 6.
πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς
10 καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγονότας· ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος
ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρὴ, ἀδελφοί μου,

[24] † τοίνυν, ins. in *M*. [3] Ἰδοὺ, *M*.: Some good MSS. ∾ Εἰ δὲ. [6] = οὕτως. [9] ∾ Κύριον.

ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς 11
βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, 12
συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; [12]οὕτως [12]οὔτε
ἁλυκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

[a]Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς 13
καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας·
[b]εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ 14
ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθ-
είας; [c]οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, 15
ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης. [d]ὅπου γὰρ ζῆλος 16
καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.
ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρ- 17
ηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν
ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος [17]καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ [18]δικ- 18
αιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

IV. [e]Πόθεν πόλεμοι [1]καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ 1
τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν
ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, 2
καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, [2]οὐκ
ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· [f]αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβ- 3
άνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν
δαπανήσητε. [g]Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ 4
φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουλ-
ηθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται.
[h]ἢ δοκεῖτε, ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ [5]λέγει; "Πρὸς φθόνον 5
"ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;" [i]μείζονα δὲ 6
δίδωσι χάριν· διὸ λέγει· "'Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσ-
"εται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν." [k]ὑποτάγητε οὖν 7
τῷ Θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν·
[l]ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν· καθαρίσατε χεῖρας, 8
ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. [m]ταλαιπωρ- 9
ήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς

a Eph. 5. 8. b Rom. 13. 12. c 1 Cor. 2. 6, 7. d 1 Cor. 3. 3. Gal. 5. 20. e Rom. 7. 23. 1 Pet. 2. 11. f Job 27. 9; & 35. 11. Psa. 18. 41; & 66. 18. Prov. 1. 28. Isa. 1. 15. Jer. 11. 11; & 14. 12. Ezek. 8. 18. Zech. 7. 13. Mic. 3. 4. Mat. 20. 22. Rom. 8. 26. 1 Jno. 3. 22; & 5. 14. g Jno. 15. 19; & 17. 14. Rom. 8. 8. Gal. 1. 10. 1 Jno. 2. 15. h Gen. 6. 5; & 8. 21. i Job 22. 29. Prov. 3. 34; & 29. 23. Mat. 23. 12. Lu. 1. 52; 14. 11; & 18. 14. 1 Pet. 5. 5. k Eph. 4. 27. 1 Pet. 5. 9. l Isa. 1. 16. ..18. m Mat. 5. 4.

[12] = οὕτως. [12] οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ, M.
[17] = καὶ. [18] † τῆς, ins. in M. [1] ∾ καὶ πόθεν μάχαι.
[2] οὐκ ἔχετε δὲ,—others, ∾ καὶ οὐκ ἔχετε, M. [5] λέγει·
Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ, M.

10 πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. [a]ταπ- a Job 22. 29.
εινώθητε ἐνώπιον [10]τοῦ Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. Prov. 29. 23. Mat. 23. 12.
11 [b]Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν Lu. 14. 11; & 18. 14.
ἀδελφοῦ, [11]καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ 1 Pet. 5. 6. b Mat. 7. 1.
νόμου, καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ Lu. 6. 37. Rom. 2. 1.
12 ποιητὴς [11]νόμου, ἀλλὰ κριτής. [c]εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης 1 Cor. 4. 5.
[12]καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ [12]δὲ c Rom. 14. 4.
τίς εἶ, [12]ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;
13 [d]Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, Σήμερον [13]καὶ αὔριον [13]πορ- d Prov. 27. 1. Lu. 12. 18
ευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνι- e Isa. 40. 6. 1 Cor. 7 31.
αυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν,—([e]οἵ- supr. 1. 10.
14 τινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; 1 Pet. 1. 24. 1 Jno. 2. 17.
ἀτμὶς γάρ [14]ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ f Act. 18. 21. 1 Cor. 4. 19.
15 ἀφανιζομένη·) [f]ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, Ἐὰν ὁ Κύριος Heb. 6. 3.
[15]θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· g 1 Cor. 5. 6. h Lu. 12. 47.
16 [g]νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα Jno. 9. 41. Rom. 1. 20,
17 καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. [h]εἰδότι οὖν καλὸν 21, 32; & 2. 17, 18, 23.
ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.
1 [i]Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς V.
2 ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. [k]ὁ πλοῦτος ὑμῶν i Prov. 11. 28. Amos 6. 1.
3 σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν· [l]ὁ Lu. 6. 24. 1 Tim. 6. 9.
χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς k Mat. 6. 19, 20.
μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας [3]ὑμῶν l Rom. 2. 5.
4 ὡς πῦρ· ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. [m]ἰδοὺ, ὁ m Lev. 19. 13. Deut. 24. 14.
μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, Job 24. 10, 11.
ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν
θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.
5 [n]ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε n Job 21. 13. Lu. 16. 19, 20.
6 τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε,
ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

[10] = τοῦ. [11] ∾ ἢ. [11] νόμου. Ἀλλὰ κριτὴς εἷς ἐστιν, &c. [12] καὶ κριτὴς, om. in *M.* [12] δὲ, om. in *M.* [12] ∾ ὁ κρίνων τὸν πλησίον; [13] ἢ, *M.* [13] πορευσόμεθα . . ποιήσομεν . . ἐμπορευσόμεθα . . κερδήσομεν *M.* [14] ∾ ἔσται. [15] θελήσῃ, καὶ ζήσομεν καὶ ποιήσομεν, &c. [3] ὑμῶν ὡς πῦρ ἐθησαυρίσατε, &c.

a Deut. 11. 14. [a]Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας 7
τοῦ Κυρίου. ἰδού, ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπ-
ὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν
πρώϊμον καὶ ὄψιμον· μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε 8
τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἤγγικε.
b Mat. 24. 33. [b]Μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ [9]κριθῆτε· 9
c Mat. 5. 12. ἰδού, [9]ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. [c]ὑπόδειγμα 10
λάβετε, ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακρο-
θυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι Κυρίου.
d Num. 14. 18. Job 1. 21, 22: & 42. 10. Psa. 103. 8. Mat. 5. 11. [d]ἰδού, μακαρίζομεν τοὺς [11]ὑπομένοντας· τὴν ὑπομονὴν 11
Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος Κυρίου εἴδετε, ὅτι [11]πολύ-
σπλαγχνός ἐστιν [11]ὁ Κύριος καὶ οἰκτίρμων.
e Mat. 5. 34. 2 Cor. 1. 17, 18. [e]Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν 12
οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ
ὑμῶν τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ· ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν
πέσητε.
f Eph. 5. 19. Col. 3. 16. [f]Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν;—προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις;— 13
g Mar. 6. 13; & 16. 18. ψαλλέτω. [g]ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν;—προσκαλεσάσθω τοὺς 14
πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ'
αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
Κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, 15
καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς,
ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παρα- 16
πτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ
h 1 Ki. 17. 1; & 18. 42, 45. Lu. 4. 25. Act. 14. 15. ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. [h]Ἠλίας ἄνθρωπος 17
ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ
βρέξαι· καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ
i 1 Ki. 18. 41. μῆνας ἕξ· [i]καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν 18
ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.
k Mat. 18. 15. [k]Ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθ- 19
l Prov. 10. 12. 1 Pet. 4. 8. είας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, [l]γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπι- 20
στρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν
ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

[9] κατακριθῆτε M. [9] ὁ om. in M. [11] ∾ ὑπομείναντας.
[11] ∾ πολυεύσπλαγχνός. [11] = ὁ Κύριος.

THE

FIRST EPISTLE GENERAL OF PETER.

SIMON, surnamed Cephas or Peter, was the son of Jonas, and was born at Bethsaida on the sea of Galilee, where he and his brother Andrew pursued the occupation of fishermen. From the preaching of John they were led to the conviction of the Messiahship of Jesus, and their knowledge of our Lord's miracles strengthened those convictions. From the time when Christ called them to be "fishers of men," they became his constant companions and were numbered among the twelve apostles. Peter was honoured with the particular confidence of his Master, and was present on many occasions when the other apostles were excluded. He was the most forward and zealous of our Lord's followers; and after the death of his divine Master, he was the boldest of all in preaching the gospel of Christ. The apostolic council at Jerusalem (A. D. 49) is the last occasion, on which his name is mentioned in the Acts of the Apostles (ch. xv. 7—11). He afterwards preached at Antioch (Gal. ii. 11), and probably also to the Hebrew believers in Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia Minor, and Bithynia (Comp. 1 Pet. i. 1, 2). He arrived at Rome, A. D. 63, during the reign of Nero, and after preaching there for some time was crucified there with his head downwards, probably in the year 68.

That Simon Peter wrote this Epistle has never been doubted. It is generally supposed to have been written shortly before his death, A. D. 64; and its address indicates the parties, for whose instruction it was intended. The Apostle points out to the banished and persecuted Hebrew converts, and likewise to the Gentile believers, the spiritual privileges and blessings enjoyed by them as an encouragement to suffer cheerfully for their religion; and he very strongly urges the necessity of leading a holy and blameless life that their enemies may be ashamed "to speak evil of them as of evil-doers."

ΠΕΤΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

I. [a]Πέτρος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρ- 1
επιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας,
Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, [b]κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ πατρὸς, ἐν 2
ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος
Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.
[c]Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς 3
εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ
νεκρῶν, [d]εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ 4
ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν 5
δυνάμει Θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν
ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ· [e]ἐν ᾧ ἀγαλ- 6
λιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι (εἰ δέον ἐστὶ) λυπηθέντες ἐν ποικίλοις
πειρασμοῖς, [f]ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως [7]πολυ- 7
τιμότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ
δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν
ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ· [g]ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπ- 8
ᾶτε, εἰς ὃν, ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλι-
ᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ 9
τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. [h]Περὶ ἧς 10
σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ
τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, [i]ἐρευνῶντες εἰς 11
τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ
προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς
μετὰ ταῦτα δόξας· [k]οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, 12
[12]ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν

a Act. 8. 1, 4. Jam. 1. 1.
b Rom. 1. 7; & 8. 29. 1 Cor. 1. 3. Gal. 1. 3. Eph. 1. 2. Heb. 12. 24. 2 Pet. 1. 2.
c Jno. 3. 3, 5. Rom. 6. 23. 1 Cor. 15. 20. 2 Cor. 1. 3. Eph. 1. 3. Jam. 1. 18.
d Col. 1. 5. 2 Tim. 1. 12.
e Rom. 5. 3. 2 Cor. 4. 17. Heb. 10. 37. Jam. 1. 2.
f 1 Cor. 3. 13. Jam. 1. 3.
g Jno. 20. 19. 2 Cor. 5. 7. Heb. 11. 1, 27. 1 Jno. 4. 20.
h Gen. 49. 10. Dan. 2. 44; & 9. 24. Hag. 2. 8. Zech. 6. 12. Mat. 13. 17. Lu. 10. 24.
i Ps. 22. 7. Isa. 53. 3. Dan. 9. 24. 2 Pet. 1. 21.
k Dan. 12. 9, 13. Act. 2. 4. Eph. 3. 10. Heb. 11. 13, 39.

[7] πολὺ τιμιώτερον, M. [12] ∾ ἡμῖν, M.

εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς [12]ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλ-
έντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρα-
κύψαι.
13 [a]Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν,
[13]νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν
14 χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ· [b]ὡς τέκνα ὑπακο-
ῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ
15 ὑμῶν ἐπιθυμίαις, [c]ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον
καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε· [d]διότι
16 γέγραπται· "Ἅγιοι [16]γένεσθε ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι." [e]καὶ
17 εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα
κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν
18 χρόνον ἀναστράφητε· [f]εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ
ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς
19 πατροπαραδότου, [g]ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου
20 καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ· [h]προεγνωσμένου μὲν πρὸ κατα-
βολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' [20]ἐσχάτων τῶν χρόν-
21 ων δι' ὑμᾶς [i]τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς Θεὸν τὸν
ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε
22 τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεόν. [k]τὰς ψυχὰς
ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας [22]διὰ πνεύμ-
ατος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας
23 ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, [l]ἀναγεγεννημένοι οὐκ
ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου ζῶντος
24 Θεοῦ καὶ μένοντος.[23] [m]διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ
πᾶσα δόξα [24]αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος,
25 καὶ τὸ ἄνθος [24]αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει
εἰς τὸν αἰῶνα· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς
1 ὑμᾶς. [n]Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον II.
2 καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς
ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσ-

a Lu. 12. 35. & 21. 34. Rom. 13. 13. Eph. 6. 14. 1 Thes. 5. 6.
b Act. 17. 30.
c Lu. 1. 74, 75. 2 Cor. 7. 1.
d Lev. 11. 44; 19. 2; & 20. 7.
e Deut. 10. 17. Act. 10. 34, 35. Ro. 2. 10, 11. Eph. 6. 9. Gal. 2. 6. Col. 3. 25. Philip. 2. 12. Heb. 11. 13.
f 1 Cor. 6. 20; & 7. 23.
g Jno. 1. 29, 36. Act. 20. 28. 1 Cor. 5. 7. Heb. 9. 12, 14. 1 Jno. 1. 7. Rev. 1. 5; & 5. 9.
h Act. 2. 24. Rom. 3. 25. Eph. 1. 9; & 3. 9. Gal. 4. 4. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 9. Rev. 13. 8.
i Act. 2. 23. Philip. 2. 9.
k Act. 15. 9. Rom. 12. 10. Eph. 4. 3. 1 Tim. 1. 5. Heb. 13. 1.
l Jno. 1. 13; & 3. 3, 5. Jam. 1. 18.
m Ps. 102. 12. Isa. 40. 6. 1 Cor. 7. 31. Jam. 1. 10;
n Mat. 18. 3. Rom. 6. 4. 1 Cor. 14. 20. Eph. 4. 22, 25. Col. 3. 8. Heb. 12. 1.

[12] + ἐν. [13] νήφοντες τελείως, &c. [16] ∾ ἔσεσθε. [20] ∾ ἐσχάτου. [22] = διὰ πνεύματος. [23] + εἰς τὸν αἰῶνα, ins. in M [24] ∾ ἀνθρώπου ὡς, M. [24] = αὐτοῦ.

ατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε [2]εἰς σωτηρίαν, [a]εἴπερ ἐγεύσ- 3
ασθε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. [b]πρὸς ὃν προςερχόμενοι, 4
λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον,
παρὰ δὲ Θεῷ [4]ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, [c]καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι 5
ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, [5]οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον,
ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροςδέκτους τῷ Θεῷ διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. [d][6]διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ· "Ἰδοὺ, 6
"τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμ-
"ον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ."
[e]ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον 7
ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς
κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προςκόμματος, καὶ πέτρα
σκανδάλου, [f]οἳ [8]προςκόπτουσι, τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, 8
εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. [g]ὑμεῖς δὲ, γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον 9
ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς
ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς
τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, [h]οἵ ποτε οὐ λαὸς νῦν δὲ λαὸς 10
Θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

[i]Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμ- 11
ους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατ-
εύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, [k]τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν 12
τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν· ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν
ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξ-
άσωσι τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. [l]Ὑποτάγητε [13]οὖν 13
πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον· [m]εἴτε βασιλεῖ, 14
ὡς ὑπερέχοντι· εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις
εἰς ἐκδίκησιν [14]κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· [n](ὅτι 15
οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν
τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν·) [o]ὡς ἐλεύθεροι, 16
καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν,
ἀλλ' ὡς δοῦλοι Θεοῦ. [p]πάντας τιμήσατε· τὴν ἀδελφότ- 17
ητα ἀγαπᾶτε· τὸν Θεὸν φοβεῖσθε· τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

[2] εἰς σωτηρίαν om. in *M.* [4] ἐκλεκτὸν ἔντιμον, &c.
[5] Some good MSS. read οἶκος πνευματικὸς εἰς ἱεράτευμα ἅγιον. [6] Διὸ καί, *M.* [8] προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, &c.
[13] = οὖν. [14] † μὲν, ins. in *M.*

a Ps. 34. 8.
b Ps. 118. 22. Eph. 2. 10.
c Isa. 61. 6. Hos. 14. 2. Rom. 12. 1. Eph. 2. 21, 22. Philip. 4. 18. Heb. 3. 6; 12. 28; 13. 15. Rev. 1. 6; & 5. 10.
d Isa. 28. 16. Rom. 9. 33.
e Ps. 118. 22. Isa. 8. 14. Mat. 21. 42. Lu. 2. 34. Act. 4. 11. Rom. 9. 33.
f 1 Cor. 1. 23.
g Ex. 19. 5, 6. Deut. 7. 6; 14. 2; 26. 18. Eph. 1. 14; & 5. 8. Col. 1. 13.
h Hos. 1. 10; & 2. 23. Rom. 9. 25.
i Ps. 39. 12; & 119. 19. Rom. 13. 14. Gal. 5. 16, 24. Heb. 11. 13. Jam. 4. 1.
k Mat. 5. 16. Lu. 1. 68; & 19. 44. Rom. 12. 17. 2 Cor. 8. 21. Philip. 2. 15. Titus 2. 8.
l Rom. 13. 1. Titus 3. 1.
m Ro. 13. 3, 4.
n Titus 2. 8.
o Jno. 8. 32. Rom. 6. 18. 1 Cor. 7. 22. Gal. 5. 1, 13. 2 Pet. 2. 19.
p ch. 1. 22; & 5. 5. Mat. 22. 21. Rom. 12. 10. Eph. 4. 2. Philip. 2. 3. Heb. 13. 1. 2 Pet. 1. 7.

18 [a]Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δε-
σπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ
19 τοῖς σκολιοῖς. [b]τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ
20 ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. [c]ποῖον γὰρ κλέος,
εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ
ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις
21 παρὰ Θεῷ. [d]εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε· ὅτι καὶ Χριστὸς
ἔπαθεν ὑπὲρ [21]ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν,
22 ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ· [e]ὃς ἁμαρτίαν
οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.
23 [f]ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει,
24 παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως [g]ὃς τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον,
ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσ-
25 ωμεν, οὗ τῷ μώλωπι [24]αὐτοῦ ἰάθητε. [h]ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα
πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ
ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

III.

1 [i]Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδρ-
άσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν
2 γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου [1]κερδηθήσωνται ἐπ-
3 οπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.
[k]ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσ-
4 εως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος· [l]ἀλλ' ὁ
κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ
πρᾳέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ
5 Θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες
αἱ ἐλπίζουσαι [5]ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτὰς ὑποτασσ-
6 όμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν· [m]ὡς Σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ
Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα,
ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.
7 [n]Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν ὡς ἀσθεν-
εστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ
[7]συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ [7]ἐγκόπτεσθαι
τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

a Eph. 6. 5. Col. 3. 22. 1 Tim. 6. 1. Titus 2. 9.
b Mat. 5. 10. 2 Cor. 7. 10.
c ch. 3. 14; & 4. 14, 15.
d Mat. 16. 24. Jno. 13. 15. 1 Thes. 3. 3. Philip. 2. 5. & 3. 17, 18. 1 Jno. 2. 6.
e Isa. 53. 9. 2 Cor. 5. 21. 1 Jno. 3. 5.
f Mat. 27. 39. Jno. 8. 48, 49.
g Isa. 53. 4, 5. Mat. 8. 17. Ro. 6. 2, 11; & 7. 6.
h Isa. 53. 6. Ezek. 34. 6, 23, & 37. 24. Lu. 15. 4. Jno. 10. 11. Heb. 13. 20.
i Gen. 3. 16. 1 Cor. 7. 16; & 14. 34. Eph. 5. 22. Col. 3. 18. Titus 2. 5.
k Isa. 3. 18. 1 Tim. 2. 9. Titus 2. 3.
l Psa. 45. 14. Rom. 2. 29, & 7. 22. 2 Cor. 4. 16.
m Gen. 18. 12.
n 1 Cor. 7. [illegible] & 12. 23. Eph. 2. [illegible] Col. 3. 19.

[21] ∾ ἡμῶν, ὑμῖν. [24] + αὐτοῦ. [1] ∾ κερδηθήσονται.
[5] ∾ εἰς Θεόν. [7] ∾ συγκληρονόμοις, M. [7] ἐκκόπτεσθαι, M.

[a]Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, 8
εὔσπλαγχνοι, [8]ταπεινόφρονες, [b]μὴ ἀποδιδόντες κακὸν 9
ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ
εὐλογοῦντες· [9]εἰδότες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογ-
ίαν κληρονομήσητε. [c]ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν καὶ 10
ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ
κακοῦ καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον· [d]ἐκκλιν- 11
άτο ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην,
καὶ διωξάτω αὐτήν. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, 12
καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόςωπον δὲ Κυρίου
ἐπὶ ποιοῦντας κακά. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ 13
ἀγαθοῦ [13]μιμηταὶ γένησθε; [e]ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ 14
δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθ-
ῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε· [f]Κύριον δὲ τὸν [15]Θεὸν ἁγιάσατε 15
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν
παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος,
μετὰ πρᾳΰτητος καὶ φόβου· [g]συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, 16
ἵνα ἐν ᾧ [16]καταλαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχ-
υνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ
ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ [17]θέλοι 17
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας· [h]ὅτι 18
καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν [18]ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ
ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προςαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν
σαρκὶ ζωοποιηθεὶς δὲ [18]πνεύματι· [i]ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν 19
φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν [k]ἀπειθήσασί ποτε,
ὅτε [20]ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις 20
Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι (τοῦτ'
ἔστιν ὀκτὼ) ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος· [l][21]ὃ καὶ ἡμᾶς 21
ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, (οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις
ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν,)
δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· [m]ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ 22
Θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων

a Rom. 12. 16; & 15. 5. 1 Cor. 1. 10. Philip. 2. 2; & 3. 16.
b Lev. 19. 18. Prov. 17. 13; 20. 22; 24. 29. Mat. 5. 39; & 25. 34. Rom. 12. 17. 1 Cor. 6. 7. 1 Thes. 5. 15. 1 Tim. 4. 8.
c Psa. 34. 13. Jam. 1. 26.
d Ps. 37. 27. Isa. 1. 16. 3 Jno. 11.
e Isa. 8. 12, 13. Jer. 1. 8. Mat. 5. 10; & 10. 28. ch. 2. 20; & 4. 14.
f Job 1. 21. Ps. 119. 46. Acts 4. 8.
g ch. 2. 12, 15, 19. Titus 2. 8.
h Rom. 1. 4; & 5. 6. 2 Cor. 13. 4. Heb. 9. 15, 28.
i ch. 4. 6. Eph. 2. 17.
k Gen. 6. 3, 5, 14; 7. 7; 8. 18. Mat. 24. 38. Lu. 17. 26. Rom. 2. 4. 2 Pet. 2. 5.
l Eph. 5. 26.
m Ps. 110. 1 Rom. 8. 38. Eph. 1. 20. Col. 3. 1.

[8] φιλόφρονες, *M.* [9] = εἰδότες. [13] ∾ ζηλωταί.
[15] ∾ Χριστὸν. [16] ∾ καταλαλοῦσιν. [17] θέλει, *M.*
[18] ∾ ἀπέθανε. [18] † τῷ, ins. in *M.* [20] ἅπαξ ἐξ-
εδέχετο, *M.* [21] ᾧ, *M.*

1 καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων. [a]Χριστοῦ οὖν παθόντος IV.
[1]ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσ-
2 ασθε, (ὅτι ὁ παθὼν [1]ἐν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας,) [b]εἰς
τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι Θεοῦ τὸν
3 ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. [c]ἀρκετὸς γὰρ [3]ἡμῖν
ὁ παρεληλυθὼς χρόνος [3]τοῦ βίου τὸ [3]θέλημα τῶν ἐθνῶν
κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις,
4 οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρ-
είαις· ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν
5 αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες· [d]οἳ ἀπο-
δώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ
6 νεκρούς. [e]εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα
κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν
πνεύματι.
7 [f]Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε· σωφρονήσατε οὖν, καὶ
8 νήψατε εἰς τὰς προσευχάς. [g]πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς
ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες· ὅτι [8]ἡ ἀγάπη [8]καλύψει
9 πλῆθος ἁμαρτιῶν· [h]φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ [9]γογ-
10 γυσμῶν· [i]ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ
διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ.
11 [k]εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ
ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ Θεός· ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ Θεὸς
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
12 [l]Ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς
πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος·
13 [m]ἀλλὰ [13]καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι,
χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
14 χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. [n]Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι
Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ
Θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται· [14]κατὰ μὲν αὐτοὺς

a Rom. 6. 8. Heb. 12. 1.
b Rom. 14. 7. 2Cor. 5. 15. Eph. 4. 24. Gal. 2. 20. 1Thes. 5. 10. Heb. 9. 14.
c Eph. 4. 17.
d Act. 10. 42. 1Cor. 15, 51, 52.
e ch. 3. 19. Jno. 5. 25
f Mat. 26. 41. Lu. 21. 34. Rom. 12. 12. Philip. 4. 5. Col. 4. 1. ch. 5. 8. 2Pet. 3. 9, 11. 1 Jno. 2. 18.
g Prov. 10, 12. Jam. 5. 20.
h Rom. 12. 13. Philip. 2. 14. Heb. 13. 2.
i Prov. 3. 28. Mat. 25. 14. Lu. 12. 42. Rom. 12. 6. 1Cor. 4. 1, 2; & 12. 4. 2 Cor. 8. 11. Eph. 4. 11. Titus 1. 7.
k Jer. 23. 22. Ro. 12. 6.-8.
l Isa. 48. 10. 1 Cor. 3. 13. ch. 1. 7.
m 2Cor. 4. 10. Philip. 3. 10. Col. 1. 24. 2Tim. 2. 10. Rev. 1. 9.
n ch. 2. 20; & 3. 14. Mat. 5. 10, 11.

[1] + ὑπὲρ ἡμῶν. [1] = ἐν. [3] + ἡμῖν. [3] = τοῦ βίου. [3] ∾ βούλημα. [8] = ἡ. [8] ∾ καλύπτει. [9] ∾ γογγυσμοῦ. [13] καθώς, M. [14] = κατὰ μὲν. . . δοξάζεται.

βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. [a]μὴ γάρ τις ὑμῶν 15
πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλ-
λοτριοεπίσκοπος· εἰ δὲ ὡς Χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω, 16
δοξαζέτω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ [16]μέρει τούτῳ. [b]ὅτι ὁ καιρὸς 17
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ πρῶ-
τον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ
εὐαγγελίῳ; [c]καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ 18
ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; [d]ὥςτε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ 19
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς πιστῷ κτιστῇ παρατιθέσθωσαν
τὰς ψυχὰς [19]ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

V. [e]Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτ- 1
ερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς
μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· [f]ποιμάνατε 2
τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀν-
αγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ
προθύμως· [g]μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ 3
τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· [h]καὶ φανερωθέντος τοῦ 4
ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης
στέφανον.

[i]Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις· πάντες δὲ 5
ἀλλήλοις [5]ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβ-
ώσασθε· ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς 6
δὲ δίδωσι χάριν. [k]ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ· [l]πᾶσαν τὴν 7
μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτὸν, ὅτι αὐτῷ μέλει
περὶ ὑμῶν.

[m]Νήψατε, γρηγορήσατε· [8]ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, 8
ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ· 9
[n]ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν
παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελ-
εῖσθαι.

[o]Ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας [10]ἡμᾶς εἰς τὴν 10
αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας,

[a] ch. 2. 20. Isa. 10. 12. Jer. 25. 29; & 49. 12. Mal. 3. 5. Lu. 23. 31; & 10. 12. [c] Prov. 11. 31. [d] Ps. 31. 6. Lu. 23. 46. [e] Lu. 24. 48. Ro. 8. 17, 18. Philem. 9. Rev. 1. 9. [f] Act. 20. 28. 1 Tim. 3. 8. Titus 1. 7. [g] 1 Cor. 3. 5. 2 Cor. 1. 24. Philip. 3. 17. 2 Thes. 3. 9. 1 Tim. 4. 12. Titus 2. 7. [h] Isa. 40. 11. Ezek. 34. 23. Jno. 10. 11. 1 Cor. 9. 25. 2 Tim. 4. 8. Heb. 13. 20. Jam. 1. 12. [i] Prov. 3. 34. Ro. 12. 10, 16. Eph. 5. 21. Philip. 2. 3. Jam. 4. 6. [k] Job 22. 29. Prov. 29. 23. Mat. 23. 12. Lu. 1. 52; 14. 11; 18. 14. Jam. 4. 10. [l] Ps. 37. 5; & 55. 22. Mat. 6. 25, 26. Lu. 12. 22. 1 Cor. 9. 9. Philip. 4. 6. 1 Tim. 6. 8. Heb. 13. 5. [m] Job 1. 7. Lu. 21. 16; & 22. 31. 1 Thes. 5. 6. [n] Eph. 4. 27; & 6. 11, 13. Jam. 4. 7. [o] 2 Cor. 4. 17. Heb. 10. 37; & 13. 21.

[16] ∾ ὀνόματι. [19] ∾ αὐτῶν. [5] + ὑποτασσόμενοι.
[6] † ὅτι, ins. in M. [10] ∾ ὑμᾶς.

αὐτὸς [10]καταρτίσαι [10]ὑμᾶς, [10]στηρίξει, σθενώσει, θεμ-
11 ελιώσει. αὐτῷ [11]ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων· ἀμήν.
12 [a]Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζ- a Heb. 13. 22.
ομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν
ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. b Act. 12. 12, 25.
13 [b]Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ c Rom. 16. 16.
Μάρκος ὁ υἱός μου. [c]ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι 1 Cor. 16. 20.
14 ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ [14]Ἰησοῦ.[14] 2 Cor. 13. 12. 1 Thess. 5. 26.

[10] ∾ καταρτίσει. [10] + ὑμᾶς. [10] ∾ στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι, M.: others, ∾ θεμελιώσει, M. [11] + ἡ δόξα καί. [14] = Ἰησοῦ. [14] † Ἀμήν, ins. in M.

THE

SECOND EPISTLE GENERAL OF PETER.

This is one of the Epistles marked by Eusebius as ἀντιλεγόμεναι,—that is, of doubtful authority, according to *some*. There is no sufficient reason, however, for doubting its genuineness and authenticity, even though it does not possess the cumulative evidence possessed by many of the books of the New Testament: it was generally received after the fourth century, and the internal evidence certainly furnishes no ground for the supposition that any other than Peter was the author.

The scope of the Epistle is to confirm the statements of his former letter, to establish the faith of the Hebrew Christians, to warn them against the insidious doctrines of false teachers, and to caution them against crediting the statements of those scoffers who mockingly proclaimed the near advent of Christ to judgment. The Apostle concludes with an admonition to diligence and holiness.

The date of the second, as of the first Epistle of Peter, is merely conjectural. The year 65 is given by Lardner, whose reasons are at least as good as those of other critics.

ΠΕΤΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

---

1 Συμεὼν Πέτρος, δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστ- I.
οῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ
2 Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ· [a]χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν.
3 [b]Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς
ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως
4 τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς [3]διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς· ([c]δι' ὧν τὰ
μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ
τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς
5 ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς·) καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδ-
ὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει
6 ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ
τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπο-
7 μονὴν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβ-
είᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.
8 [d]ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ
ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου
9 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· [e]ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι
ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθ-
10 αρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ [9]ἁμαρτημάτων. [f]Διὸ μᾶλλον,
ἀδελφοὶ, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ
ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ
11 ποτε. οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ
εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ
σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

a Jno. 17. 3. Rom. 1. 7 1 Pet. 1. 2. Jude 2.
b Jno. 17. 3.
c Isa. 56. 5. Jno. 1. 12. Rom. 8. 15. 2 Cor. 3. 18. Eph. 4. 24. Gal. 3. 26. Heb. 12. 10. 1 Jno. 3. 2
d Titus 3 14.
e Isa. 59. 10. 1 Jno. 2. 9, 11.
f 1 Jno. 3. 19.

[3] ∾ ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ· [9] ∾ ἁμαρτιῶν, M.

Διὸ οὐκ [12]ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτ- 12
ων, καίπερ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ
a ch. 3. 1. ἀληθείᾳ· [a]δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ 13
b Jno. 21. 18, 19. σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, [b]εἰδὼς, ὅτι 14
2 Tim. 4. 6. ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς
καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδ- 15
άσω δὲ καὶ ἑκάστοτε, ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον,
c Mat. 17. 1 Jno. 1. 14. τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. [c]οὐ γὰρ σεσοφισμένοις 16
1 Cor. 1. 17; 2. 1, 4, 13: 4. 20. μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ
1 Jno. 1. 1; & Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν,
4. 14. ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.
d Mat. 3. 7: & 17. 5. [d]λαβὼν γὰρ παρὰ Θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς 17
Mar. 1. 11: & 9. 7. ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶςδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης·
Lu. 3. 22: & 9. 35. "Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκ-
Col. 1. 13. "ησα." [e]καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ 18
Ps. 119. 105. Jno. 5. 35. οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ
2 Cor. 4. 6. Rev. 22. 16. [18]ἁγίῳ, καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· 19
ᾧ καλῶς ποιεῖτε προςέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν
αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωςφόρος
f Rom. 12. 6. ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· [f]τοῦτο πρῶτον γι- 20
νώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως
g 2 Tim. 3. 16. 1 Pet. 1. 11. οὐ γίνεται. [g]οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ 21
προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλ-
ησαν[21] ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι.

II. [h]Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, [i]ὡς καὶ 1
h Deut. 13. 1. i Mat. 24. 11 ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρειςάξουσιν
Act. 20. 29. 1 Cor. 11. 19. αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην
1 Tim. 4. 1. ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν· (καὶ 2
2 Tim. 3. 1, 6. Jude 4, 18. πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς [2]ἀσελγείαις, δι'
k Deut. 32. 35. 1 Tim. 6. 5. οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·) [k]καὶ ἐν 3
Tit. 1. 11. Jude 4. πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ
l Job 4. 18. κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ
Lu. 8. 31. Jno. 8. 44. νυστάζει. [l]Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ 4
1 Jno. 3. 8. Rev. 20. 2. ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς

[12] ∾ μελλήσω. [18] ἁγίῳ. καὶ, *M.* [21] † οἱ, ins. in *M.*
[2] ἀπωλείαις, *M.*

5 κρίσιν [4]τηρουμένους· [a]καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, a Gen. 7. 21. 1 Pet. 3. 19, 20.
ἀλλ' ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατα-
6 κλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας· [b]καὶ πόλεις Σοδόμων b Gen. 19. 24. Num. 26. 10.
καὶ Γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπό- Deut. 29. 23. Isa. 13. 19.
7 δειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς· [c]καὶ δίκαιον Λὼτ Jer. 50. 40. Ezek. 16. 49.
καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ Hos. 11. 8.
8 ἀναστροφῆς ἐῤῥύσατο· ([d]βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκ- Amos 4. 11. Jude 7.
αιος, ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν c Gen. 19. 7, 8, 15.
9 δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν·) [e]οἶδε Κύριος εὐσεβ- d Ps. 119. 158. Ezek. 9. 4.
εῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως e 1 Cor. 10. 13.
10 κολαζομένους τηρεῖν, [f]μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν f Jude 4, 7, 8, 10, 16.
ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος κατα-
11 φρονοῦντας. τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι
βλασφημοῦντες, [g]ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μεί- g Jude 9.
ζονες ὄντες οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν [11]παρὰ Κυρίῳ βλάσ-
12 φημον κρίσιν· [h]οὗτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα, φυσικὰ, γεγεν- h Jer. 12. 3. Jude 10.
νημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημ-
οῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, [i]κομιού- i Jude 12.
13 μενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ
τρυφὴν, σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς [13]ἀπάταις
14 αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστ-
οὺς μοιχαλίδος καὶ [14]ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζ-
οντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην
15 [14]πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, [k]καταλιπόντες k Num. 22. 7, 21.
[15]εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ Jude 11.
16 τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν,
ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον,
ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προ-
17 φήτου παραφρονίαν. [l]Οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, [17]καὶ l Jude 12.
ὁμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ
18 σκότους [17]εἰς αἰῶνα τετήρηται. [m]ὑπέρογκα γὰρ μαται- m Act. 2. 40. Jude 16.
ότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις [18]σαρκὸς,

[4] τετηρημένους· M. [11] = παρὰ Κυρίῳ. [13] ∾ ἀγάπαις.
[14] ∾ ἀκαταπαύστου. [14] ∾ πλεονεξίαις, M. [15] † τὴν,
ins. in M. [17] νεφέλαι ὑπὸ, M. [17] = εἰς αἰῶνα.
[18] σαρκὸς, ἐν ἀσελγείαις, M.: others, ∾ σαρκὸς ἀσελγείας.

ἀσελγείαις, τοὺς [18]ὀλίγως [18]ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ 19
a Jno. 8. 34. ἀναστρεφομένους· [a]ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι,
Rom. 6. 16. Gal. 5. 13. αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, 20
1 Pet. 2. 16. Jude 4. τούτῳ καὶ δεδούλωται. [b]εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσμ-
b Mat. 12. 45. Heb. 6. 4; ατα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος
& 10. 26. Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται,
c Lu. 12. 47, 48. γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. [c]κρεῖτ- 21
τον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαι-
οσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης
αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς 22
d Prov. 26. 11. ἀληθοῦς παροιμίας, [d]“Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον
“ἐξέραμα·” καί, “Ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβ-
“όρου.”

III. [e]Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπι- 1
e ch. 1. 13. στολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλι-
κρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων 2
ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν
f 1 Tim. 4. 1. ἐντολῆς τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος· [f]τοῦτο πρῶτον γι- 3
2 Tim. 3. 1. Jude 18 νώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ’ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν [3]ἐν
ἐμπαιγμονῇ ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν
g Isa. 5. 19. πορευόμενοι, [g]καὶ λέγοντες· “Ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία 4
Jer. 17. 15. Ezek. 12. 22. “τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ’ ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμή-
“θησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως.”
h Gen. 1. 6, 9. [h]Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν 5
Ps. 24. 2; 33. 6; & 136. 6. ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι’ ὕδατος συνεστῶσα,
i Gen. 7. 10, 21. τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ, [i]δι’ ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατα- 6
k Psa. 102. 27. Isa. 51. 6. κλυσθεὶς ἀπώλετο· [k]οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ [7]τῷ 7
Heb. 1. 11. αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι [7]εἰσί, πυρὶ τηρούμενοι εἰς
2 Thes. 1. 8. ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.
l Psa. 90. 4. m Isa. 30. 18. [l]Ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία 8
Ezek. 18. 23, 32; & 33. 11. ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα
Hab. 2. 3. Rom. 2. 4. μία. [m]οὐ βραδύνει ὁ Κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες 9
1 Tim. 2. 4. βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ [9]εἰς ἡμᾶς, μὴ
Heb. 10. 37. 1 Pet. 3. 20. βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάν-

[18] ὄντως, M. [18] ∽ ἀποφεύγοντας. [3] ἐν ἐμπαιγμονῇ, om. in M. [7] τῷ αὐτῷ, M. [7] εἰσὶ πυρί, &c. [9] δι’ ὑμᾶς.

10 οιαν χωρῆσαι. [a] ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης,[10] ἐν a Ps. 102. 27.
ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσ- Isa. 51. 6. Mat. 24. 35,
ούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατα- 42,44. 1 Thes. 5. 2.
11 καήσεται. Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ Rev. 3. 3; 16. 15; 20. 11; &
ὑπάρχειν [11] ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, 21. 1.
12 [b] προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ b Ps. 50. 3. 2 Thes. 1. 8.
Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ
13 στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. [c] Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ c Isa. 65. 17; & 66. 22.
γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν Rev. 21. 1.
οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.
14 [d] Διὸ, ἀγαπητοὶ, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε d 1 Cor. 1. 8.
15 ἄσπιλοι καὶ [14] ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, [e] καὶ Philip. 1. 10. 1 Thes. 3. 13;
τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε· & 5. 23. e ver. 9.
καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν Rom. 2. 4.
16 αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, [f] ὡς καὶ ἐν πάσαις f Rom. 8. 19. 1 Cor. 15. 24.
ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων· ἐν [16] οἷς 1 Thes. 4. 15.
ἐστι δυςνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλ-
οῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτ-
17 ῶν ἀπώλειαν. [g] Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοὶ, προγινώσκοντες g Mar. 13. 23.
φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ, τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχ-
18 θέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ· αὐξάνετε δὲ ἐν
χάριτι καὶ γνώσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ
Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος·
[18] ἀμήν.

10 † ἐν νυκτὶ, ins. in *M.* 11 ὑμᾶς, ἐν ἁγίαις . . . . εὐσεβείαις προσδοκῶντας, &c. 14 ∾ ἄμωμοι. 16 ∾ αἷς. 18 + ἀμήν.

THE

FIRST EPISTLE GENERAL OF JOHN.

NOTWITHSTANDING the absence of any writer's name to the commencement of this Epistle, its authenticity as the genuine production of the Apostle cannot be doubted. The similarity in sentiment and language between it and the Gospel, confirms the truth of the ancient testimony which has invariably attributed it to St. John. The date of the Epistle has been much disputed,—the different parties varying as much as thirty years. It seems most probable, however, that it was not written later than A. D. 69 (Comp. ch. ii. 13, 14, 18). There is no reason for believing that it was addressed to any Church in particular, and hence it has always been ranked with those termed *καθολικαί*.

The design of the Epistle is,—*first*, to refute the erroneous and licentious tenets and principles of the Cerinthians, Gnostics, and others, who, on the one hand, denied the two natures of Christ in one person, and the atoning efficacy of his death as a sacrifice for sin, and, on the other, maintained the freedom of believers from the observances of the moral law,—and, *secondly*, to urge Christians, from the sense of God's *prior* love to them, to love the *light* rather than *darkness*, and holiness rather than sin.

Mr. Hartwell Horne most judiciously remarks, that this Epistle "abounds more than any book of the New Testament with criteria by which Christians may soberly *examine themselves whether they be in the faith*."

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

---

1 [a]Ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς I.
ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν
2 ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς—([b]καὶ ἡ ζωὴ
ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγ-
γέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν
3 πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν,)—[c]ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκ-
όαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν
ἔχητε μεθ᾽ ἡμῶν· καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ
4 πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. [d]καὶ
ταῦτα γράφομεν [4]ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρ-
ωμένη.
5 [e]Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ [5]ἀγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ
καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία
6 ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν
ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδ-
7 όμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· [f]ἐὰν δὲ ἐν τῷ
φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτὶ, κοινων-
ίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.
8 [g]Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλαν-
9 ῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. [h]ἐὰν ὁμολογ-
ῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα
ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
10 ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην
ποιοῦμεν αὐτὸν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
11 [i]Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε· καὶ II.
ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα,

a Lu. 24. 39. Jno. 1. 1, 14; & 20. 27. 2 Pet. 1. 16.
b Jno. 1. 1, 2. Rom. 16. 26. Col. 1. 26. 2 Tim. 1. 10. Tit. 1. 2.
c Jno. 17. 21. 1 Cor. 1. 9.
d 2 Jno. 12.
e Jno. 1. 9; 8. 12; 9. 5; 12. 35, 36
f Heb. 9. 14. 1 Pet. 1. 19. Rev. 1. 5.
g 1 Ki. 8. 46. 2 Chr. 6. 36. Job 9. 2. Prov. 20. 9. Eccl. 7. 20. Jam. 3. 2.
h Ps. 32. 5. Prov. 28. 13.
i Rom. 8. 34. 1 Tim. 2. 5. Heb. 7. 24, 25; & 9. 24.

[4] ∾ ἡμεῖς. [5] ∾ ἐπαγγελία, M.

a Jno. 4. 42. Rom. 3. 25. 2 Cor. 5. 18. Col. 1. 20.

Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον· [a]καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ 2
τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον,
ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.
Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν 3
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, [b]Ἔγνωκα αὐτ- 4
ὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ
ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν· [c]ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ 5
τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τετελ-
είωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν. [d]ὁ 6
λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτ-
ησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. [e][7]Ἀγαπητοὶ, οὐκ 7
ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν
εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν
ἠκούσατε [7]ἀπ' ἀρχῆς. [f]πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω 8
ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν [8]ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία
παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. [g]ὁ 9
λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν,
ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. [h]ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν 10
αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ
ἔστιν· [i]ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ 11
ἐστὶ καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει,
ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.
[k]Γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι 12
διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκ- 13
ατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς· γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικ-
ήκατε τὸν πονηρόν· [13]γράφω ὑμῖν, παιδία, ὅτι ἐγνώκατε
τὸν πατέρα. [l]Ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν 14
ἀπ' ἀρχῆς. Ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε,
καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν
πονηρόν. [m]μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ 15
κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη
τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπι- 16
θυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ
ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ

b ch. 1. 6; 4. 20. c Jno. 13. 35; & 14. 21, 23. d Jno. 15. 4, 5. 1 Pet. 2. 21. e ch. 3. 11. 2 Jno. 5. f Jno. 1. 9; 8. 12; 13. 34; & 15. 12. Rom. 13. 12. 1 Thes. 5. 5, 8. g 1 Cor. 13. 2. 2 Pet. 1. 19. h Jno. 12. 35. 2 Pet. 1. 10. i ch. 3. 14. k Lu. 24. 47. Act. 4. 12; & 13. 38. l Eph. 6. 10. m Mat. 6. 24. Rom. 12. 2. Gal. 1. 10. Jam. 4. 4.

[7] Ἀδελφοὶ, M. [7] = ἀπ' ἀρχῆς [8] ∾ ἡμῖν
[13] ∾ ἔγραψα.

17 κόσμου ἐστί. [a]καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία a Ps. 90. 10.
[17]αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν Isa. 40. 6. 1Cor. 7. 31.
18 αἰῶνα. [b]Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε Jam. 1. 10; & 4. 14.
ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ 1 Pet. 1. 24. b Mat. 24. 5,
γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. 24. Act. 20. 29.
19 [c]ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν 2Thes. 2. 3 2 Jno. 7.
ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερ- c Ps. 41. 10. Act. 20. 30.
20 ωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. [d]καὶ ὑμεῖς χρίσμα 1Cor. 11. 19.
21 ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. Οὐκ ἔγραψα d Ps. 45. 8; & 133. 2.
ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε Jno. 14. 26: & 16. 13.
αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. Heb. 1. 9.
22 [e]τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς e ch. 4. 3.
οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός· οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρν-
23 ούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. [f]πᾶς ὁ ἀρνούμενος f Lu. 12. 9. Jno. 15. 23.
τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· [23]ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν 2Tim. 2. 12.
24 καὶ τὸν πατέρα ἔχει. Ὑμεῖς [24]οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ'
ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς
ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.
25 καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο
ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.
26 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.
27 [g]καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν g Jno. 14. 26: & 16. 3.
μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' Heb. 8. 10, 11.
ὡς τὸ [27]αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ
ἀληθές ἐστι καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καί, καθὼς ἐδίδαξεν
ὑμᾶς, [27]μενεῖτε ἐν αὐτῷ.
28 [h]Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα, ὅταν φανερ- h ch. 2. 2. Mar. 8. 38.
ωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ
29 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. [i]ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, i ch. 3. 7, 10.
γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ
1 γεγέννηται. [k]ἴδετε, ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ III.
πατήρ, ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος k Jno. 1. 12; 16. 3; 17. 25.
οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

[17] + αὐτοῦ· [23] ὁ ὁμολογῶν . . . ἔχει, om. in *M.*
[24] = οὖν. [27] ∾ αὐτοῦ. [27] ∾ μένετε.

[a] Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερ- 2
ώθη, τί ἐσόμεθα· οἴδαμεν [2]δὲ, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι
αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν, καθώς ἐστι. καὶ πᾶς 3
ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτὸν,
καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. [b]πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν 4
καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.
[c]καὶ οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας 5
[5]ἡμῶν ἄρῃ· καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. [d]πᾶς ὁ ἐν 6
αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ
ἑώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.
[e]Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς· ὁ ποιῶν τὴν δικαι- 7
οσύνην δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. [f]ὁ 8
ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ'
ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ
υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. [g]πᾶς ὁ 9
γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει· καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ
τοῦ Θεοῦ γεγέννηται. [h]ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα 10
τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν
δικαιοσύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. [i]ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν 11
ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· [k]οὐ 12
καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ· καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ
πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. [l]μὴ θαυμ- 13
άζετε, ἀδελφοί [13]μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. [m]Ἡμεῖς 14
οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν
ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν
ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. [n]πᾶς ὁ μισῶν τὸν 15
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε, ὅτι
πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μέν-
ουσαν. [o]Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος 16
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν
ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. [p]ὃς δ' ἂν ἔχῃ 17

a Isa. 56. 5. Mat. 5. 12. Jno. 1. 12. Rom. 8. 15, 18, 29. 1 Cor. 13. 12; & 15. 49. 2 Cor. 4. 17; & 5. 7. Gal. 3. 26; & 4. 6. Philip. 3. 21. 2 Pet. 1. 4.
b ch. 5. 17.
c Isa. 53. 4, 9. 2 Cor. 5. 21. 1 Tim. 1. 15. 1 Pet. 2. 22, 24.
d ch. 2. 4; & 4. 8. 3 Jno. 11.
e ver. 10. ch. 2. 29.
f Gen. 3. 15. Mat. 13. 38. Jno. 8. 44.
g ch. 5. 18.
h ch. 4. 8.
i ver. 23. ch. 1. 5; 2. 7. Jno. 13. 34; & 15. 12.
k Gen. 4. 8. Heb. 11. 4.
l Jno. 15. 18, 19; & 17. 14.
m ch. 2. 9, 10, 11.
n Mat. 5. 21, 22. Gal. 5. 21.
o Jno. 3. 16. Rom. 5. 8. Eph. 5. 2, 25.
p ch. 4. 20; & 5. 1. Deut. 15. 7. Lu. 3. 11. Jam. 2. 15.

[2] = δὲ. [5] = ἡμῶν. [13] = μου.

τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
χρείαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτ-
18 οῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; [a]τεκνία
[18]μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ [18]τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' [18]ἐν
19 ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ εν τούτῳ [19]γινώσκομεν, ὅτι ἐκ
τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς
20 καρδίας ἡμῶν, ὅτι, ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία,
[20]ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γιν-
21 ώσκει πάντα. ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ κατα-
22 γινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν, [b]καὶ
ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς
αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.
23 [c]καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα [23]πιστεύσωμεν
τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπ-
24 ῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. [d]καὶ ὁ
τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν
αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ
πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

a Jam. 2. 15. b Ps. 10. 17; 34.16; 145.18. Prov. 15. 29; & 28. 9. Jer. 29. 12. Mat. 7. 8; & 21. 22. Mar. 11. 24. Lu. 11. 9. Jno. 9. 31; 14. 13; 15. 7; & 16. 23. Jam. 1. 5; & 5. 16. c Mat. 22. 39. Jno. 6. 29; 13. 34; 15. 12; & 17. 3. Eph. 5. 2. 1 Thes. 4. 9. 1 Pet. 4. 8. d Jno. 14. 23; & 15. 10. Rom. 8. 9

IV.

1 [e]Ἀγαπητοὶ, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμ-
άζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ
2 ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. [f]ἐν τούτῳ
[2]γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· πᾶν πνεῦμα, ὃ ὁμολογεῖ
Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι.
3 [g]καὶ πᾶν πνεῦμα, ὃ μὴ ὁμολογεῖ [3]τὸν Ἰησοῦν,[3] ἐκ τοῦ
Θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ
ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.
4 ὑμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς·
5 ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. [h]αὐτοὶ ἐκ
τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ
6 κόσμος αὐτῶν ἀκούει. [i]ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν· ὁ γιν-
ώσκων τὸν Θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ

e Jer. 29. 8. Mat. 7. 15, 16; 24. 4, 5, 24. 1 Cor. 14. 29. Col. 2. 18. 1 Thes. 5. 21. 2 Pet. 2. 1. 2 Jno. 7. Rev. 2. 2. f ch. 2. 22; & 5. 1. 1 Cor. 12. 3. 2 Jno. 7. g ch. 2. 18, 22. 2 Thes. 2. 7. h Jno. 3. 31; & 15. 19. i Jno. 8. 47; & 10. 27.

[18] = μου. [18] τῇ, om. in M. [18] ἐν, om. in M.
[19] ∾ γνωσόμεθα. [20] Some MSS. om. ὅτι. [23] ∾ πιστ-
εύωμεν. [2] ∾ γινώσκεται. [3] + τὸν. [3] + Χριστὸν
ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ins. in M.

οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς
ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ 7
Θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται,
καὶ γινώσκει τὸν Θεόν· [a]ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν 8
Θεὸν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. [b]Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ 9
ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονο-
γενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι'
αὐτοῦ. [c]ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπ- 10
ήσαμεν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ
ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν. [d]ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ 11
ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾷν. [e]Θεὸν οὐδεὶς πώποτε 12
τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει,
καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. [f]ἐν 13
τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν
ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. [g]καὶ 14
ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέ-
σταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ 15
ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει,
καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ. [h]Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πε- 16
πιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ Θεὸς
ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει,
καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. [i]Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη 17
μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσ-
εως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία 18
ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ
δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπ- 19
ῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. [k]Ἐάν 20
τις εἴπῃ· Ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύν-
αται ἀγαπᾷν; [l]καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' 21
αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ.

a ver. 16. ch. 2. 4; 3. 6.
b ch. 3. 16; Rom. 5. 8; & 8. 32.
c Jno. 15. 16. Ro. 3. 24, 25; & 5 8, 10. 2 Cor. 5. 19. Col. 1. 19.
d Mat. 18. 33. Jno. 15. 12, 13.
e Exod. 33. 20. Deut. 4. 12. Jno. 1. 18. 1 Tim. 1. 17; & 16. 6.
f ch. 3. 24. Jno. 14. 20; & 17. 21.
g ch. 1. 1. Jno. 1. 14.
h ch. 5. 8, 12.
i ch. 3. 2, 19, 21. Jam. 2. 13. 1 Pet. 1. 15.
k ch. 2. 4; & 3. 17.
l Lev. 19. 18. Mat. 22. 39. Jno. 13. 34; & 15. 12. Eph. 5. 2. 1 Thes. 4. 9. 1 Pet. 4. 8.

1 [a]Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ V.
Θεοῦ γεγέννηται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα a ch. 2.22, 23; & 4. 2. 15.
2 ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γι- Jno. 1. 12, 13.
νώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν
3 Θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ [2]τηρῶμεν. [b]αὕτη b Mat. 11. 29, 30.
γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ Jno. 14. 15, 21, 23: 15. 10
4 τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν, [c]ὅτι 2 Jno. 6.
πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ c Jno. 16. 33.
αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις
5 ἡμῶν. [d]τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων d ch. 4. 4. 15. 1 Cor. 15. 57.
6 ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; [e]Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν e Jno. 19. 34.
δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς [3]ὁ Χριστός· οὐκ ἐν τῷ
ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ [4]ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ
πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι [5]τὸ πνεῦμά ἐστιν [6]ἡ
7 ἀλήθεια. [f]ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες[7] τὸ πνεῦμα καὶ f Mat. 28. 19. Jno. 1. 1.
8 τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. [g]Εἰ 1 Cor. 12. 4, 5, 6.
τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία Rev. 19. 13.
τοῦ Θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ g Jno. 5. 37; & 8. 17, 18.
10 Θεοῦ, [9]ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. [h]ὁ πιστ- h Jno. 3. 16. 33. Rom. 8. 16.
εύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· Gal. 4. 6.
ὁ μὴ πιστεύων τῷ [10]Θεῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι
οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ
11 Θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. [i]καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, i Jno. 1. 4.
ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν
12 τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. [k]ὁ ἔχων τὸν υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· k Jno. 3. 36; & 5. 24
ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

[2] ∾ ποιῶμεν. [3] = ὁ. [4] ὕδατι καὶ ἐν τῷ πνεύματι. others, αἵματι καὶ ἐν τῷ πνεύματί· [5] Χριστὸς. [6] ἡ om.

[7] † ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ· ins. in *M*. These words are found in no Greek MS. older than the 15th century, in no Latin older than the 9th, in none of the ancient Versions, in none of the Greek Fathers, in none of the Latin Fathers.

[9] ∾ ὅτι. [10] ∾ υἱῷ·

a Jno. 20. 31. [a] Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, [13] ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον 13
ἔχετε [13] οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
b Mat. 7. 8; & 21. 22. [b] καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι, 14
Mar. 11. 24. ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ 15
Lu. 11. 9. Jno 14. 13; ἐὰν οἴδαμεν, ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν,
15. 7; 16. 24. Jam. 1. 5. ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. [c] Ἐάν 16
c Num. 15. 30. 1 Sam. 2. 25. τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ
Mat. 12. 31. Mar. 3. 29. πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρ-
Lu. 12. 10. τάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνα-
Heb. 6. 4; & 10. 26. τον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. [d] πᾶσα ἀδικία 17
2 Pet. 2. 20. d ch. 3. 4. ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

Οἴδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημενος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ 18
ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν,
e ch. 3. 9. καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. [e] οἴδαμεν, ὅτι ἐκ τοῦ 19
Θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.
f Lu. 24. 45. Jno. 17. 3. [f] [20] καὶ οἴδαμεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν 20
διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν· καὶ ἐσμεν ἐν τῷ
ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ [20] Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός
ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ [20] ἡ ζωὴ αἰώνιος.
g 1 Cor. 10. 14. [g] Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. [21] 21

[13] † τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ins. in *M.* [13] καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς, *M.* [20] οἴδαμεν δὲ, *M.* [20] + Ἰησοῦ Χριστῷ. [20] ∾ ζωή. [21] † Ἀμήν, ins. in *M.*

THE

SECOND EPISTLE OF JOHN.

This Epistle, as well as that which follows it, was ranked by Eusebius among the αντιλεγόμεναι. A very sufficient reason for their early disputed authority was the fact, that they were private Epistles, and probably continued in the possession of the family of those to whom they were addressed, so that they did not become public till long after the Apostle's decease. Of the canonical authority and genuineness of this Epistle, however, little doubt can be entertained;—for it was received by Irenæus, Clement of Alexandria, Origen, and other equally celebrated Fathers. It is fair, at the same time, to state that neither this nor the succeeding Epistle are to be found in the Peschito Syriac version.

The second Epistle touches, in a few words, on what he discusses at length in the first. The "elect lady" is commended for her religious superintendence of her children,—is exhorted to abide in the doctrine of Christ, and carefully to avoid the snares laid for her by the arts of false teachers. Love and charity are here, as in all the Apostle's writings, most emphatically recommended.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς 1
οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, (καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ
καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,) διὰ τὴν ἀλήθ-
ειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν 2
αἰῶνα· ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη παρὰ Θεοῦ 3
πατρὸς καὶ παρὰ [3]Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· τοῦ υἱοῦ τοῦ
πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.
Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περι- 4
πατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ
a Jno. 13. 34; τοῦ πατρός. [a]Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, Κυρία, οὐχ ὡς ἐν- 5
& 15. 12. Eph. 5. 2. τολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς,
1 Thes. 4. 9. 1 Pet. 4. 8. ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. [b]καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, 6
1 Jno. 2. 7, 8; ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· αὕτη ἐστὶν ἡ
3. 11, 23; 4. 21. b Jno. 15. 10. ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περι-
1 Jno. 2. 24. c Mat. 24. 5, πατῆτε. [c]Ὅτι πολλοὶ πλάνοι [7]εἰςῆλθον εἰς τὸν κόσμον, 7
24. 2 Pet. 2. 1. οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί·
1 Jno. 2. 18, οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. [d]βλέπετε ἑαυτ- 8
22; 4. 1, 2, 3. d Gal. 3. 4. οὺς, ἵνα μὴ [8]ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν
e 1 Jno. 2. 23. πλήρη ἀπολάβωμεν. [e]πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων 9
ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ Θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν
τῇ διδαχῇ [9]τοῦ Χριστοῦ οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν
f Rom. 16. 17. υἱὸν ἔχει. [f]εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν 10
1 Cor. 5. 11: & 16. 22. διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν καὶ
Gal. 1. 8, 9. 2 Tim. 3. 5. χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν 11
Tit. 3. 10. κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

[3] — Κυρίου. [7] ∾ ἐξῆλθον. [8] ∾ ἀπολέσητε ἃ εἰργάσασθε, ... ἀπολάβητε. [9] + τοῦ Χριστοῦ.

12 [a] Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἠβουλήθην διὰ χάρτ- a Jno. 17. 13. 1 Jno. 1. 4. 3 Jno. 13.
ου καὶ μέλανος· [12] ἐλπίζω γὰρ [12] ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ
στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ [12] ἡμῶν ᾖ πε-
13 πληρωμένη. Ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου
τῆς ἐκλεκτῆς.[13]

[12] ∾ ἀλλὰ ἐλπίζω, M. [12] ∾ γενέσθαι. [12] ∾ ὑμῶν.
[13] Ἀμήν, M.

THE

THIRD EPISTLE OF JOHN.

This short letter is addressed to the well-beloved Caius. Who Caius was, is very uncertain. Three of that name are mentioned in the New Testament, —viz. Caius of Corinth—"the host of the whole Church,"—Caius, a Macedonian, who accompanied St. Paul to Ephesus (Acts xix. 29),—and Caius of Derbe, who was Paul's fellow-traveller (Acts xx. 4). It seems very improbable that any of the three was the person addressed by St. John, inasmuch as there is no evidence, except the possession of a *very common Roman prænomen*, that can incline us to believe that it was addressed to any of them

The Apostle commends the persevering faith and hospitality of Caius, reproves the insolence of Diotrephes, and recommends Demetrius to his friendship. It would be useless to hazard a conjecture, who these persons here mentioned really were.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

1 Ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν
ἀληθείᾳ.
2 Ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ
3 ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. [a]ἐχάρην γὰρ a 2 Jno. 4.
λίαν, ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ
4 ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν
τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν
5 ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν
6 ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς [6]καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρ-
τύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς
7 ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ Θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ
ὀνόματος [7]ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν [7]ἐθνῶν.
8 ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν [8]ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα
συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.
9 Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν
10 Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰ τοῦτο, ἐὰν ἔλθω,
ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυ-
αρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς
ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει,
11 καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. [b]Ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ b Ps. 37. 27. Isa. 1. 16.
τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ 1 Pet. 3. 11.
12 ἐστιν· ὁ [11]κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν Θεόν. Δημητρίῳ 1 Jno. 3. 6, 9.
μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας·
καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ [12]οἴδατε, ὅτι ἡ μαρτυρία
ἡμῶν ἀληθής ἐστι.
13 [c]Πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ c 2 Jno. 12.
14 καλάμου σοι γράψαι· ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ
15 στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. Εἰρήνη σοι. ἀσπάζ-
ονταί σε οἱ φίλοι· ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

[6] ∾ καὶ τοῦτο ξένους. [7] † αὐτοῦ, ins. in *M.*
[7] ∾ ἐθνικῶν. [8] ∾ ὑπολαμβάνειν. [11] † δὲ, ins. in *M.*
[12] ∾ οἶδας.

THE

GENERAL EPISTLE OF JUDE.

JUDE or Judas, who was surnamed Thaddeus and Lebbeus, and was also called the brother of our Lord (Matt. xiii. 55), was the son of Alpheus, brother of James the Less, and one of the twelve apostles. We are not informed when or how he was called to the apostleship; and there is scarcely any mention of him in the New Testament, except in the different catalogues of the twelve apostles. The only particular incident related concerning Jude is to be found in John xiv. 21—23; where we read that he addressed the following question to his Divine Master—"Lord! how is it that thou wilt manifest thyself unto us, and not unto the world?" As Jude continued with the rest of the apostles after our Lord's resurrection and ascension (Acts i. 13), and was with them on the day of Pentecost (ch. ii. 1), it is not unreasonable to suppose, that, after having received the extraordinary gifts of the Holy Spirit, he preached the Gospel for some time in Judæa, and performed miracles in the name of Christ.

In the early ages of Christianity, the Epistle of Jude was rejected by several persons, because the apocryphal books of Enoch, and of the Ascension of Moses, were supposed to be quoted in it; and Michaelis has rejected it as spurious. We have, however, the most satisfactory evidences of the authenticity of this Epistle. It is found in all the ancient catalogues of the sacred writings of the New Testament: it is asserted to be genuine by Clement of Alexandria, and is quoted as Jude's production by Tertullian, by Origen, and by the greater part of the ancients noticed by Eusebius.

The design of this Epistle is, to guard believers against the false teachers who had begun to insinuate themselves into the Christian church; and to contend with the utmost earnestness and zeal for the true faith, against the dangerous tenets which they disseminated, resolving the whole of Christianity into a speculative belief and outward profession of the Gospel. The vile characters of these seducers are further shown, and their sentence is denounced; and the Epistle concludes with warnings, admonitions, and counsels to believers, how to persevere in faith and godliness themselves, and to rescue others from the snares of the false teachers.

The time and place, when and where this Epistle was written, are extremely uncertain.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

---

1 [a] Ἰούδας, Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου,
τοῖς ἐν Θεῷ πατρὶ [1] ἡγιασμένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τε-
2 τηρημένοις κλητοῖς· ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη
πληθυνθείη.
3 [b] Ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν,
περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν
παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς
4 ἁγίοις πίστει. [c] παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ
πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν
τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν
μόνον δεσπότην [4] καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
5 ἀρνούμενοι. [d] Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, [5] εἰδότας
ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ Κύριος λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου
σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.
6 [e] ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν,
ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν με-
7 γάλης ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν· [f] ὡς
Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν
ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι
ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου
8 δίκην ὑπέχουσαι. [g] Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζ-
όμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας
9 δὲ βλασφημοῦσιν. [h] ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ
διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώμ-
ατος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ'
10 εἶπεν· "Ἐπιτιμήσαι σοι Κύριος." [i] Οὗτοι δὲ, ὅσα μὲν
οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς, ὡς τὰ ἄλογα
11 ζῶα, ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. [k] Οὐαὶ αὐτοῖς·

a Lu. 6. 16. Jno. 17. 11. Act. 1. 13. 1 Pet. 1. 6.
b Philip. 1. 27. 1 Tim. 1. 18: & 6. 12. 2 Tim. 4. 7.
c Ro. 9. 21, 22. Tit. 1. 16. 1 Pet. 2. 8. 2 Pet. 2. 1, 3, 10.
d Num. 14. 29; & 26. 64, 65. Ps. 106. 26. 1 Cor. 10. 5. Heb. 3. 18, 19.
e Jno. 8. 44. 2 Pet. 2. 4.
f Gen. 19. 24. Deut. 29. 23. Isa. 13. 19. Jer 20. 16. Ezek. 16. 49. Hos. 11. 8. Amos 4. 11. Lu. 17. 29. 2 Pet. 2. 6.
g 2 Pet. 2. 10, 11.
h Dan. 10. 13; & 12. 1. Zech. 3. 2. 2 Pet. 2. 11. Rev. 12. 7.
i 2 Pet. 2. 11.
k Gen. 4. 8. Num. 16. 1; & 21. 7, 21. 2 Pet. 2. 15. 1 Jno. 3. 12.

[1] ∾ ἠγαπημένοις. [4] † Θεὸν, ins. in *M.* [5] ∾ εἰδότας, ἅπαξ ὅτι ὁ Κύριος.

ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ
Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ
a 2Pet.2.13,17. ἀπώλοντο. [a]Οὗτοί εἰσιν [12]ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλ- 12
άδες, [12]συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες·
νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων [12]παραφερόμεναι· δένδρα
φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα·
b Isa. 57. 10. [b]κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰ- 13
σχύνας· ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς
c Gen. 5. 18. [13]αἰῶνα τετήρηται. [c]Προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδ- 14
Dan. 7. 10. Act. 1. 11. ομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων· "Ἰδοὺ, ἦλθε Κύριος ἐν
1 Thes. 1. 10. 2 Thes. 1. 10. " [14]ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, [d]ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, 15
Rev. 1. 7. d Zech. 14. 5. " καὶ [15]ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς [15]αὐτῶν περὶ πάντ-
Mat. 12. 36; & 25. 31. " ων τῶν ἔργων [15]ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ
2 Thes. 1. 7. " πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτ-
e Ps. 15. 10. " ωλοὶ ἀσεβεῖς." [e]οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι, κατὰ 16
2 Pet. 2. 18. τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι· καὶ τὸ στόμα αὐτῶν
λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.
Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρ- 17
ημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
f Act. 20. 29. Χριστοῦ· ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, [f]ὅτι [18]ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ [18]ἔσ- 18
1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 3. 1; ονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευό-
& 4. 3. 2 Pet. 2. 1; μενοι τῶν ἀσεβειῶν. [g]οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες 19
& 3. 3. [19]ἑαυτοὺς, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.
g Prov. 18. 1. Ezek. 14. 7. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικο- 20
Hos. 4. 14; & 9. 10. δομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, 21
1 Cor. 2. 14. ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. [22]καὶ 22
h Rev. 3. 4. οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι· [h]οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, 23

[12] ∾ οἱ ἐν. [12] συνευωχούμενοι, ἀφόβως ἑαυτοὺς, &c. [12] περιφερόμεναι· *M.* [13] † τὸν, ins. in *M.* [14] μυριάσιν ἁγίαις, *M.* [15] ∾ ἐλέγξαι. [15] = αὐτῶν. [15] + ἀσεβείας. [18] ∾ ἐπ' ἐσχάτου (τοῦ) χρόνου. [18] ∾ ἐλεύσονται. [19] + ἑαυτοὺς. [22, 23] ∾ Καὶ οὓς μὲν ἐλέγχετε διακρινομένους· οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες· οὓς δὲ ἐλεεῖτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες: others, ∾ Καὶ οὓς μὲν ἐκ πυρὸς ἁρπάζετε, διακρινομένους δὲ, ἐλεεῖτε, μισοῦντες, &c.

ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες· μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς
σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.
24 [a]Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι [24]ὑμᾶς ἀπταίστους καὶ [a] Rom. 16. 25 Eph. 3. 20.
στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλ-
25 λιάσει, [b]μόνῳ [25]Θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, [25]διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ [b] Rom. 16. 27. 1 Tim. 1. 17.
τοῦ Κυρίου ἡμῶν δόξα [25]καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ
ἐξουσία, [25]καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

[24] ∾ αὐτούς. [25] † σοφῷ, ins. in M. [25] + δια Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, M. [25] = καί. [25] add ∾ πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος.

THE

REVELATION OF ST. JOHN THE DIVINE.

Although the authenticity of this book was not denied during the two first centuries of the Christian era, and the respectable names of Hermas, Polycarp, and Justin Martyr may be adduced in its favour, *some* divines of the third and subsequent centuries entertained great doubts respecting its canonical authority. It must be allowed, that this question is one fairly admitting of dispute; but the favourable opinion of a large majority of the most judicious modern critics, who have deliberately examined both its external and internal evidence, will lead most persons to receive this book as the real production of the apostle "whom Jesus loved."

The date of this book has been much disputed; and in the absence of any satisfactory evidence either internal or contemporary, we must content ourselves with the tradition of the Church, which assigns it to the year 96 or 97, during the apostle's banishment at Patmos, or shortly after his return to Ephesus on the death of Domitian.

The Apocalypse is a revelation of the Lord Jesus Christ, and of different visions representative of the future state of the Christian Church. In the first three chapters the apostle is made acquainted with the then present state of the Church in Asia,—"the things which are:"—in the fourth and following chapters are revealed to him "the things which shall be hereafter,"—the future destinies of the Church through its several periods of propagation, corruption, reformation, and final glory.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ.

---

1 Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, I.
δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ
ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ
2 αὐτοῦ Ἰωάννῃ· [a]ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ
3 τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα [2]εἶδε. [b]μακάριος ὁ
ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητ-
είας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς
ἐγγύς.
4 [c]Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ.
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ [4]ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχό-
μενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων ἃ [4]ἐστιν ἐνώπιον
5 τοῦ θρόνου αὐτοῦ [d]καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ
πιστὸς, ὁ πρωτότοκος [5]τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν
βασιλέων τῆς γῆς, τῷ [5]ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι
6 ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, [e]καὶ
ἐποίησεν ἡμᾶς [6]βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτ-
οῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων· ἀμήν.
7 [f]Ἰδοὺ, ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν
πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψ-
ονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν.
8 [g]Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, [8]λέγει [8]Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ ὢν
καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.
9 [h]Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ [9]ἀδελφὸς ὑμῶν, καὶ [9]συγκοινωνὸς

a 1 Jno. 1. 1. b Rom. 13. 11. Jam. 5. 8. 1 Pet. 4. 7. c ver. 8; 3. 1; 4. 5, 8; 5. 6, 11. 17; 16. 5. Exod. 3 14. d ch. 3. 14; 5. 9; 17. 14; 19. 16. Jno. 8. 14. Act. 20. 28. 1 Cor. 15. 20. Col. 1. 18. Heb. 9. 12, 14. 1 Pet. 1. 19. 1 Jno. 1. 7, 9. e Rom. 12. 1. Heb. 9. 14. 1 Pet. 1. 19; & 2. 5, 9. 1 Jno. 1. 7. f Isa. 3. 13, 14. Dan. 7. 13. Zech. 12 10. Mat. 24. 30; 26. 31; 26. 64. Act. 1. 11. 1 Thes. 1. 10. 2 Thes. 1. 10. Jude 14. g ch. 21. 6; & 22. 13. Isa. 41. 4; & 44. 6. h Rom. 8. 17; Philip. 1. 7; & 4. 14. 2 Tim. 1. 8; & 2. 12.

[2] † τε, ins. in *M*. [4] † τοῦ, ins. in *M*. [4] = ἐστιν. [5] † ἐκ, ins. in *M*. [5] ἀγαπήσαντι, *M*. [6] βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς: others, βασίλειον ἱεράτευμα. [8] † ἀρχὴ καὶ τέλος, ins. in *M*. [8] ὁ Κύριος ὁ ὤν, *M*. [9] † καὶ, ins. in *M*. [9] ∾ κοινωνὸς.

" [10]ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω
a ver. 7. ch. 20. 14; & 21. 8. Mat. 13. 9. " σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. [a]ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω 11
" τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν οὐ μὴ
" ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου."

b ver. 16. ch. 1. 16. ' [b]Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας, γράψ- 12
' ον· " Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
" τὴν ὀξεῖαν· οἶδα [13]τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, 13
" ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου,
" καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου [13]καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
" [13]ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς, ὃς ἀπεκ-
c Num. 22. & 23:24. 14; 25. 1; & 31. 16. " τάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. [c]ἀλλ' 14
" ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν
" διδαχὴν Βαλαὰμ, ὃς [14]ἐδίδασκε [14]τῷ Βαλὰκ βαλεῖν
" σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλό-
" θυτα καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας 15
d Isa. 11. 4; & 49. 2. Eph. 6. 17. 2Thes. 2. 8. Heb. 4. 12. " τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν [15]ὁμοίως. [d]μετανό- 16
" ησον [16]οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω
" μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. [e]Ὁ 17
e ver. 7, 11. ch. 3. 12 Mat. 13. 9. " ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησ-
" ίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ [17]τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμ-
" μένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν
" ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς [17]οἶδεν, εἰ
" μὴ ὁ λαμβάνων."

f ch. 1. 14, 15. ' [f]Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον·' 18
" Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτ-
" οῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκο-
" λιβάνῳ· οἶδά σου [19]τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν 19
g 1Ki. 16. 22. 2Ki. 9. 7. Act. 15. 20. 1Cor. 10. 19, 20. " πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου καὶ
" τὰ ἔργα σου [19]τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. [g]ἀλλ' 20
" ἔχω κατὰ σοῦ,[20] ὅτι [20]ἀφεῖς τὴν γυναῖκά [20]σου [20]Ἰεζά-

[10] ∾ ἡμέρας. [13] + τὰ ἔργα σου, καὶ. [13] = καὶ. [13] ∾ ἐν: others om. ἐν αἷς. [14] ∾ ἐδίδαξε. [14] τὸν, *M.*: others ἐν τῷ. [15] ὃ μισῶ, *M.* [16] οὖν· om. in *M.* [17] † φαγεῖν ἀπὸ, ins. in *M.* [17] ἔγνω, *M.* [19] + τὰ ἔργα, καὶ. [19] † καὶ, ins. in *M.* [20] † ὀλίγα, ins. in *M* [20] ἐᾷς, *M.* [20] + σου, *M.* [20] Ἰεζαβὴλ, *M.*

" βελ, [20]ἡ λέγουσα ἑαυτὴν προφῆτιν, [20]καὶ διδάσκει καὶ
" πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰ-
21 " δωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ,
22 " [21]καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ἰδοὺ,
" [22]βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ'
" αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ
23 " τῶν ἔργων [22]αὐτῆς, [a]καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν — a 1Sam.16.7.
" θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ — 1Chr.28.9; & 29.17.
" εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν — Ps.7.10; 32. 19; & 62.12.
24 " ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω [24]τοῖς λοι- — Jer. 11.20; & 17.10.
" ποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, [24]ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν — Mat.16.27. Jno.2.24,25.
" ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ [24]βαθέα τοῦ σατανᾶ — Act. 1. 24. Rom. 2. 6;
25 " (ὡς λέγουσιν,) οὐ [24]βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος· [b]πλὴν — & 14.12. 2 Cor. 5.10.
26 " ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. [c]καὶ ὁ νικῶν, — Gal. 6. 5.
" καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξ- — b ch 2. 11. c Psa. 2. 8.
27 " ουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν· [d]καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ — Mat. 19.28. Lu. 22. 29.
" σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ [27]συντρίβεται, ὡς κἀγὼ — 1 Cor. 6. 8. d Ps. 2. 8, 9;
28 " εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου· καὶ δώσω αὐτῷ τὸν — & 49.14.
29 " ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. [e]ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ — e ver.7,11,17. f ch. 1. 4, 16,
" πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις." — 20; 2.1; 4.5; & 5.6

1 '[f]Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον·' III.
" Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ
" τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι [1]ὄνομα ἔχεις
2 " ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ [2]στήρισον
" τὰ λοιπὰ ἃ [2]ἔμελλον ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ
3 " ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ [2]μου. [g]μνημόν- — g ver. 19.
" ευε οὖν πῶς εἴληφας [3]καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ με- — Mat. 24. 42, 43.
" τανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω [3]ἐπί σε ὡς — Lu.12.39,40. 1Thes 5. 2. 2 Pet. 3. 10.

[20] τὴν λέγουσαν, *M.* [20] διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι. [21] ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν, *M.* [22] † ἐγὼ, ins. in *M.* [22] ∾ αὐτῶν, *M.* [24] καὶ λοιποῖς, *M.* [24] † καὶ, ins. in *M.* [24] βάθη, *M.* [24] ∾ βάλλω. [27] ∾ συντριβήσεται. [1] † τὸ, ins. in *M.* [2] στήριξον, *M.*; others, τήρησον, [2] μέλλει ἀποθανεῖν· *M.*: others, ∾ ἔμελλες ἀποβάλλειν· [2] μου om. in *M.* [3] = καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει. [3] + ἐπί σε.

" κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε.
a ch.4.4;6 11; & 7. 9, 13. " [4][a]ἀλλ' ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα [4]ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμό- 4
" λυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ
b Ex. 32. 32. Ps. 69. 29. " ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. [b]Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλ- 5
Mat. 10.32. Lu. 12. 8. " εῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα
Philip.4.3. " αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ [5]ὁμολογήσω τὸ
" ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν
" ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα 6
" λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
c ver. 14. ' [c]Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψ- 7
ch. 1. 18. Job 12. 14. ' ον·' "Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν [7]κλεῖν
Isa. 22. 22. " τοῦ Δαυῒδ· ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει· καὶ κλείει, καὶ
" οὐδεὶς ἀνοίγει· Οἶδά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ, δέδωκα ἐνώπιόν 8
" σου θύραν ἀνεῳγμένην, [8]ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι
" αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν
d ch. 2. 9. " λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. [d]ἰδοὺ, δίδωμι 9
" ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς
" Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ,
" ποιήσω αὐτοὺς, ἵνα [9]ἥξωσι καὶ [9]προσκυνήσωσιν ἐν- 10
" ώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν, ὅτι [9]ἐγὼ ἠγάπησά
" σε· ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγὼ
" σὲ τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης
" ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικ-
e ch.1.3;2.25; & 22.7,12. " οῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. [e][11]ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, 11
f ch.2. 17; 21. 2,10;& 22.4. " ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. [f]Ὁ νικῶν, ποιήσω 12
1 Ki. 7. 21. " αὐτὸν στύλον ἐν τῷ [12]ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ
Gal. 4. 26. Heb. 12. 22. " ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ
" μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς
" Ἱερουσαλὴμ, [13]ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
" Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς, 13
g ch. 1. 5, 6; & 3. 7. " ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις."
Col. 1. 15. ' [g]Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς [14]ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον·' 14

[4] ἀλλ' om. in *M*. [4] † καὶ, ins. in *M*. [5] ἐξομολογήσομαι, *M*. [7] κλεῖδα, *M*. [8] καὶ, *M*. [9] ∾ ἥξουσι. [9] ∾ προσκυνήσουσιν. [9] = ἐγώ. [11] † Ἰδοὺ, ins. in *M*. [12] λαῷ, *M*. [13] ἡ καταβαίνει, *M*. [14] ἐκκλησίας Λαοδικέων, *M*.

‛ Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ
15 ‛ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ· " Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι
" οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς [15]ἦς, ἢ
16 " ζεστός. οὕτως, ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ζεστὸς οὔτε
17 " ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. [a]ὅτι a 1 Cor. 4. 8.
" λέγεις [17]ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα καὶ [17]οὐδ-
" ενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας, ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος
" καὶ [17]ὁ ἐλεεινὸς, καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός·
18 " [b]συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρω- b ch. 7. 13; 16. 15; 19. 8.
" μένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα 2 Cor. 5. 3.
" περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός
" σου· καὶ κολλούριον, [18]ἐγχρίσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου,
19 " ἵνα βλέπῃς. [c]ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· c Job 5. 17. Prov. 3. 11, 12.
20 " [19]ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. [d]Ἰδοὺ, ἕστηκα ἐπὶ
" τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου Heb. 12. 5, 6. Jam. 1. 12.
" καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, [20]εἰςελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ d Cant. 5. 2. Jno. 14. 21.
21 " δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. [e]ὁ νικῶν, e Mat. 19. 28. Lu. 22. 30.
" δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ 1 Cor. 6. 2. 2 Tim. 2. 12.
" ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ
" αὐτοῦ." [f]ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει f ch. 2. 7, 11, 17; 3. 6, 13.
‛ ταῖς ἐκκλησίαις.'

IV.

1 [g]Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ, θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ
οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος g ch. 1. 10.
λαλούσης μετ' ἐμοῦ, [1]λέγων· " Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι
2 " ἃ δεῖ γενέσθαι [1]μετὰ ταῦτα." [h] [2]καὶ εὐθέως ἐγενόμην h ch. 1. 10. Ezek. 1. 26, & 10. 1.
ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ, θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ
3 ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος· [3]καὶ ὁ καθήμενος [3]ὅμοιος
ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ [3]σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ
4 θρόνου [3]ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ
θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους[4] εἰ-
κοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους

[15] εἴης, *M.* [17] + ὅτι. [17] ∾ οὐδὲν. [17] ὁ om. in *M.*
[18] ἔγχρισον, *M.* [19] ∾ ζήλευε. [20] ∾ καὶ εἰσελεύσομαι.
[1] λέγουσα· *M.* [1] μετὰ ταῦτα εὐθέως. [2] = καί. [3] = καὶ ὁ καθήμενος. [3] † ἦν, ins. in *M.* [3] σαρδίνῳ· *M.*
[3] ὁμοία, *M.*: [4] † εἶδον τοὺς, ins. in *M.*

ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ [4] ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάν-
a ch. 14; 8. 1; & 5. 6. ους χρυσοῦς. [a] καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστρα- 5
παὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς
καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ [5] θρόνου, αἵ εἰσι [5] τὰ ἑπτὰ πνεύ-
b ch. 15. 2. ματα τοῦ Θεοῦ· [b] καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου [6] ὡς θάλασσα 6
ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ
κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμ-
προσθεν καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον 7
λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ
τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόςωπον [7] ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέ-
c ch. 1. 4, 8; 11. 17; & 16. 5. Isa. 6. 2. 3. ταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. [c] καὶ [8] τὰ τέσσαρα 8
ζῶα, ἓν [8] καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν
καὶ ἔσωθεν [8] γέμουσιν ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ
ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, [8] λέγοντες· "Ἅγιος, ἅγιος,
" ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ 9
" ἐρχόμενος." καὶ ὅταν [9] δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν
καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες 10
πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ
προςκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου,
d ch. 5. 12. λέγοντες· [d] "Ἄξιος εἶ, Κύριε, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν 11
" τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ
" διὰ τὸ θέλημά σου [11] ἦσαν, καὶ ἐκτίσθησαν."

V. [e] Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ 1
e Ezek. 2. 9, 10. θρόνου βιβλίον γεγραμμένον [1] ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατε-
σφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρ- 2
ὸν, κηρύσσοντα [2] ἐν φωνῇ μεγάλῃ· "Τίς [2] ἐστιν ἄξιος
" ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ;"
[3] καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ [3] οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, 3

[4] † ἔσχον, ins. in M. [5] ∾ θρόνου αὐτοῦ. [5] + τὰ. [6] ὡς om. in M. [7] ὡς ἄνθρωπος, M.: others, ∾ ἀνθρώπου. [8] τὰ om. in M. [8] καθ' ἑαυτὸ εἶχον, M.: others, ∾ καθ' ἓν ἔχον. [8] γέμοντα, M. [8] λέγοντα· M. [9] ∾ δῶσι or δώσωσι. [11] εἰσι, M. [1] ∾ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. [2] ἐν om. in M. [2] = ἐστιν. [3] ∾ οὐρανῷ ἄνω.

οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπ-
4 ειν αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον [4]πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος
5 εὑρέθη ἀνοῖξαι [4]τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. [a]καὶ [a] ch. 22. 16. Gen. 49. 9,
εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· "Μὴ κλαῖε· ἰδοὺ, 10.
"ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ [5]ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυῒδ, Isa. 11. 1, 10. Rom. 15. 12.
"[5]ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ [5]τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ."
6 [b]καὶ εἶδον [6]ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, [b] ch. 1. 4; 3. 1; & 4. 5.
καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγ- Zech. 3. 9; & 4. 10.
μένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, [6]οἵ εἰσι Jno. 1. 29, 36.
τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ [6]τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν 1 Pet. 1. 19.
7 τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε [7]τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς
8 τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. [c]καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλί- [c] ch. 8. 3, 4; & 14. 2.
ον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι Psa. 141. 2.
ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας,
καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ
9 προςευχαὶ τῶν ἁγίων· [d]καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγ- [d] Act. 20. 28. 1 Cor. 6. 20;
οντες· "Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς & 7. 23. Eph. 1. 7.
"σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ Col. 1. 14. Heb. 9. 12;
"[9]ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης & 10. 10.
10 "καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, [e]καὶ ἐποίησας [10]αὐτοὺς τῷ Θεῷ 1 Pet. 1. 18, 19.
"ἡμῶν [10]βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ [10]βασιλεύσουσιν ἐπὶ 2 Pet. 2. 1. 1 Jno. 1. 7.
11 "τῆς γῆς." [f]καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων [e] ch. 1. 6; & 20. 6.
πολλῶν [11]κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν Exod. 19. 6. 1 Pet. 2. 5, 9.
πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδ- [f] Dan. 7. 10.
ων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων· [g]λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· [g] ch. 4. 11
12 "Ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν
"δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν
13 "καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν." [h]καὶ πᾶν κτίσμα [13]ὅ ἐστιν [h] Philip. 2. 10.
ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ [13]ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς,
καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ [13]τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα,

[4] ∽ πολύ. [4] † καὶ ἀναγνῶναι, ins. in *M.* [5] † ὢν, ins. in *M.* [5] ∽ ὁ ἀνοίγων. [5] † λῦσαι, ins. in *M.* [6] † καὶ ἰδοὺ, ins. in *M.* [6] ∽ ἅ. [6] ∽ ἀποστελλόμενα. [7] = τὸ βιβλίον. [9] + ἡμᾶς. [10] ἡμᾶς, *M.* [10] ∽ βασιλείαν. [10] βασιλεύσομεν, *M.* [11] κυκλόθεν, *M.* [13] = ἐστιν. [13] ἐν τῇ γῇ, *M.* [13] ∽ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα.

ἤκουσα λέγοντας· "Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ
"τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ
"κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων." Καὶ τὰ τέσσαρα 14
ζῶα [14]ἔλεγον· "Ἀμήν·" καὶ οἱ [14]πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ
προςεκύνησαν.[14]

VI. Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν [1]ἑπτὰ 1
σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγ-
a ch. 19. 11. οντος, ὡς [1]φωνὴ βροντῆς· "Ἔρχου [1]καὶ ἴδε." [a] [2]καὶ 2
εἶδον, καὶ ἰδοὺ, ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' [2]αὐτὸν
ἔχων τόξον· και ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν,
καὶ ἵνα νικήσῃ. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευ- 3
τέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος· "Ἔρχου."[3]
καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος [4]πυῤῥός· καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' 4
[4]αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην [4]ἐκ τῆς γῆς,
[4]καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι· καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα
μεγάλη. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, 5
ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· "Ἔρχου [5]καὶ ἴδε."
[5]καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ'
b ch. 9. 4. [5]αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. [b]καὶ ἤκουσα 6
φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν· "Χοῖνιξ
"σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου·
"καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς." Καὶ ὅτε 7
ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα [7]τοῦ τετάρτ-
ου ζώου [7]λέγοντος· "Ἔρχου [7]καὶ ἴδε." [8]καὶ εἶδον, καὶ 8
ἰδοὺ, ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα
αὐτῷ ὁ Θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἠκολούθει [8]μετ' αὐτοῦ· καὶ
ἐδόθη [8]αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀπο-

[14] ∾ λέγοντα. [14] † εἰκοσιτέσσαρες, ins. in M. [14] † ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ins. in M. [1] ἑπτὰ om. in M. [1] φωνῆς, M. [1] καὶ βλέπε, M.: others, + καὶ ἴδε. [2] = καὶ εἶδον. [2] αὐτῷ, M. [3] καὶ βλέπε add. in M. [4] πυρός. [4] αὐτῷ, M. [4] ἀπὸ, M.: others, = ἐκ. [4] = καί. [5] καὶ βλέπε, M:—others, καὶ ἴδε. [5] = καὶ εἶδον. [5] αὐτῷ, M. [7] † φωνὴν, ins. in M. [7] λέγουσαν M. [7] καὶ βλέπε: others, καὶ ἴδε. [8] = καὶ εἶδον. [8] ∾ αὐτῷ. [8] ∾ αὐτοῖς, M.

κτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ
9 τῶν θηρίων τῆς γῆς. [a]καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην a ch. 1. 9, 8.
σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς 3; 9. 13: 14.
τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν 16: 19. 20: & 20. 4.
10 μαρτυρίαν ἣν εἶχον· καὶ [10]ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγ-
οντες· "Ἕως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινὸς, οὐ
" κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς το αἷμα ἡμῶν [10]ἀπὸ τῶν κατοι-
11 " κούντων ἐπὶ τῆς γῆς;" [b]Καὶ [11]ἐδόθη [11]αὐτοῖς [11]στολὴ b ch. 3. 5; 7. 9, 14.
λευκὴ, καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόν-
ον,[11] ἕως[11] [11]πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ
ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτέννεσθαι ὡς καὶ
αὐτοί.
12 [c]Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ c Joel 2. 10, 31; & 3. 15.
[12]σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος μέλας ἐγένετο ὡς Mat. 24. 29.
σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη [12]ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, Act. 2. 20.
13 καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ
[13]βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σει-
14 ομένη, [d]καὶ [14]ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον [14]εἱ- d Ps. 102. 27.
λισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν Isa. 34. 4.
15 ἐκινήθησαν· [e]καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες Heb. 1. 12. e Isa. 2. 19.
καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ [15]ἰσχυροὶ καὶ πᾶς
δοῦλος καὶ [15]πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλ-
16 αια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, [f]καὶ λέγουσι τοῖς f Isa. 2. 19.
ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις· 'Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε Hos. 10. 8.
' ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου Lu. 23. 30.
17 ' καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου· ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ
' μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· καὶ τίς δύναται σταθῆναι;'
1 Καὶ μετὰ [1]ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας VII.
ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσ-
σαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς

[10] ἔκραζον, M. [10] ∽ ἐκ. [11] ἐδόθησαν, M. [11] ἑκάστοις: others, ∽ αὐτοῖς ἑκάστῳ, M. [11] στολαὶ λευκαὶ, M. [11] † μικρὸν, ins. in M. [11] † οὗ, ins. in M. [11] πληρώσονται: others, ∽ πληρωθῶσι, M. [12] † ἰδοὺ, ins. in M. [12] ὅλη om. in M. [13] ∽ βαλοῦσα. [14] ὁ om. in M. [14] ἑλισσόμενος. [15] δυνατοὶ, M. [15] = πᾶς. [1] ∽ τοῦτο

γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ [1]πᾶν δένδρον.
a ch. 14. 1. [a]καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον [2]ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς 2
ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα Θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε φωνῇ
μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικ-
b ch. 9. 4. Ezek. 9. 4. ῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων· [b]"Μὴ ἀδι- 3
"κήσητε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα,
"ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν
c ch. 14. 1. "ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν." [c]καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν 4
τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλι-
άδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ· ἐκ 5
φυλῆς Ἰούδα, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ῥου-
βὴν, ιβ' χιλιάδες [5]ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Γὰδ, ιβ' 6
χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, ιβ' χιλιάδες
ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ, ιβ' χιλιάδες ἐσφρα-
γισμένοι· ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· 7
ἐκ φυλῆς Συμεὼν, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς
Λευῒ, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ, ιβ'
χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν, ιβ' χιλιάδες 8
ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισ-
μένοι· ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.
d ver. 14. [d]Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι 9
ch. 5. 5, 18; & 6. 11. [9]αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ
λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ
ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, [9]περιβεβλημένους στολὰς λευκὰς,
e Psa. 3. 9. Isa. 43. 11. Jer. 3. 23. Hos. 13. 4. καὶ [9]φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· [e]καὶ [10]κράζουσι 10
φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· "Ἡ σωτηρία τῷ Θεῷ ἡμῶν τῷ
"καθημένῳ ἐπὶ [10]τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ." καὶ 11
πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐν-
ώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ [11]τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προς- 12
εκύνησαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· "Ἀμήν· ἡ εὐλογία καὶ ἡ

[1] ∾ τι. [2] ἀναβάντα, M. [5] In verss. 5, 6, 7, 8, ἐσφράγισμένοι is used only twice: all except the first and last are omitted in many MSS. [9] + αὐτὸν. [9] περιβεβλημένοι, M. [9] ∾ φοίνικας. [10] κράζοντες, M. [10] ∾ τῷ θρόνῳ. [11] ∾ τὸ πρόσωπον.

" δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
" δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
13 " αἰώνων· ἀμήν." Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσ-
βυτέρων, λέγων μοι· 'Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς
14 'στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον;' [a]καὶ [a] ch. 1. 5. Isa. 1. 18. Heb. 9. 14. 1 Jno. 1. 7
εἴρηκα αὐτῷ· 'Κύριέ [14]μου, σὺ οἶδας.' καὶ εἶπέ μοι·
'Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης,
'καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν [14]αὐτὰς
15 'ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. [b]διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ [b] Isa. 4, 5, 6.
'θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ
'νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ
16 'θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. [c]οὐ πεινάσουσιν ἔτι [c] Ps. 121. 6. Isa. 49. 10.
'οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος
17 'οὐδὲ πᾶν καῦμα· [d]ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ [d] ch. 21. 4. Ps. 23. 1. Isa. 25. 8. Jno. 10. 11.
'θρόνου [17]ποιμανεῖ αὐτοὺς καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ
'[17]ζωῆς πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον
'[17]ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.'

1 Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο VIII.
2 σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ
ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν
3 αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. [e]καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ [e] ch. 5.8; 6.9; 9.13; &14.18.
ἐστάθη ἐπὶ [3]τὸ θυσιαστήριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν·
καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσ-
ευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσ-
4 οῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. [f]καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν [f] Ps. 141. 2.
θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ
5 ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν
λιβανωτὸν καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσι-
αστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ
6 καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ
ἄγγελοι [6]οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοίμασαν
ἑαυτοὺς, ἵνα σαλπίσωσι.
7 Καὶ ὁ πρῶτος [7]ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ

[14] *μου* om. in *M.* [14] *στολὰς αὐτῶν*, *M.*: others, = *αὐτὰς.*
[17] ∾ *ποιμαίνει . . . ὁδηγεῖ.* [17] *ζώσας*, *M.* [17] ∾ *ἀπὸ*, *M.*
[3] ∾ *τοῦ θυσιαστηρίου.* [6] *οἱ* om. in *M.* [7] † *ἄγγελος*, ins. in *M.*

μεμιγμένα [7]ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν· [7]καὶ τὸ
τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων
κατεκάη, καὶ πᾶς χάρτος χλορὸς κατεκάη.

Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα 8
[8]πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο
τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα· καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον 9
τῶν κτισμάτων [9]τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς·
καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων [9]διεφθάρη.

Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐ- 10
ρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν
ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς [10]τῶν
ὑδάτων. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται [11]ὁ Ἄψινθος· 11
καὶ [11]γίνεται τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον· καὶ
πολλοὶ [11]τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι
ἐπικράνθησαν.

Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ 12
τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρί-
τον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ
[12]ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.
καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς [13]ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσ-
ουρανήματι λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, "Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ
" [13]τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν
" τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων
" σαλπίζειν."

IX\. [a]Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα 1
[a ch. 17. 8.] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
[Lu. 8. 31.] ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου· [2]καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ 2
τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς
καπνὸς καμίνου [2]μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ
ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξ- 3
ῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς

[7] ἐν om. in M. [7] καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, om. in M. [8] = πυρί. [9] = τῶν, [9] ∾ διεφθάρησαν. [10] τῶν om. in M. [11] ὁ om. in M. [11] ∾ ἐγένετο. [11] τῶν om. in M. [12] ∾ τὸ τρίτον αὐτῆς (or αὐτῶν) μὴ φανῇ· ἡ ἡμέρα καί. [13] ἀγγέλου, M. [13] ∾ τοὺς κατοικοῦντας. [2] + καὶ ἤνοιξε . . . ἀβύσσου. [2] ∾ καιομένης.

4 ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς· [a]καὶ ἐῤῥέθη αὐτ- a ch. 6. 6; 7. 3. Ezek. 9. 4.
αῖς, ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν
χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους [4]οἵ-
τινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα [4]τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν με-
5 τώπων [4]αὐτῶν· καὶ ἐδόθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν
αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασ-
ανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ
6 ἄνθρωπον. [b]καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν b ch. 6. 16.
οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν· Isa. 2. 19. Jer. 8. 3.
καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῶν ὁ Hos. 10. 8. Lu. 23. 30.
7 θάνατος. [c]καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις c Exod. 10. 4. Joel 2. 4.
ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
ὡς στέφανοι [7]χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα
8 ἀνθρώπων, [d]καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ d Joel 1. 6.
9 ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν, καὶ εἶχον θώρακας ὡς
θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς
φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.
10 καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ [10]κέντρα ἦν ἐν
ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς
11 ἀνθρώπους μῆνας πέντε. [e][11]ἔχουσιν[11] ἐφ' αὐτῶν βασ- e ver. 1.
ιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου· ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ,
Ἀβαδδὼν, [11]καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων·
12 [f]Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ, [12]ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ f ch. 8. 13.
μετὰ ταῦτα.
13 Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν
μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ
14 χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, [g][14]λέγουσαν τῷ ἕκτῳ g ch. 7. 1.
ἀγγέλῳ [14]ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα· ‘ Λῦσον τοὺς τέσσαρας
‘ ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ
15 ‘ Εὐφράτῃ.’ καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοι-
μασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτ-

[4] † *μόνους*, ins. in *M.* [4] + τοῦ Θεοῦ. [4] + αὐτῶν. [7] ∾ ὅμοιοι χρυσῷ, *M.* [10] ∾ κέντρα· ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἡ ἐξουσία αὐτῶν τοῦ ἀδικῆσαι. [11] † καὶ ins. in *M.* [11] ∾ ἔχουσαι. [11] ∾ ἐν δὲ. [12] ∾ ἔρχεται. [14] ∾ λέγοντος or λέγοντα. [14] ὃς εἶχε, *M.*

a Psal. 68.18. Dan. 7.10.

δν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. [a]Καὶ ὁ 16
ἀριθμὸς [16]τῶν στρατευμάτων [16]τοῦ ἱππικοῦ δύο μυρι-
άδες μυριάδων· [16]ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Καὶ οὕτ- 17
ως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους
ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους
καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λε-
οντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ
καπνὸς καὶ θεῖον. [18]Ἀπὸ τῶν τριῶν [18]πληγῶν τούτων 18
ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, [18]ἐκ τοῦ πυρὸς
καὶ [18]τοῦ καπνοῦ καὶ [18]τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ
τῶν στομάτων αὐτῶν. [19]Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν 19
τῷ στόματι αὐτῶν [19]ἐστι, [19]καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ
γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλάς· καὶ ἐν
αὐταῖς ἀδικοῦσι. [b]Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ 20
ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις [20]οὐ μετενόησαν
ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προςκυνήσωσι
τὰ δαιμόνια, καὶ [20]τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ
καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπ-
ειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν· καὶ οὐ μετε- 21
νόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν
αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμά-
των αὐτῶν.

b Lev. 17. 7. Deut. 31. 17. Psal. 106.37; & 115.5, &c. & 135.5.

c ch. 1. 15. Mat. 17. 2.

X. [c]Καὶ εἶδον [1]ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα 1
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ [1]ἡ ἶρις
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς [1]αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόςωπον αὐτοῦ ὡς ὁ
ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός· καὶ [2]ἔχων 2
ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ [2]βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον· καὶ ἔθηκε
τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ [2]τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ
εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥςπερ 3

[16]τῶν, om. in *M.* [16]∾ τοῦ ἵππου. [16]† καί, ins. in *M.* [18]Ὑπὸ, *M.* [19]πληγῶν, om. in *M.* [18]∾ ἀπὸ. [18]twice † ἐκ, ins. in *M.* [19]Αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν, *M.* [19]εἰσι, *M.* [19]καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· om. in *M.* [20]οὔτε, *M.* [20]τὰ, *M.* [1]+ ἄλλον. [1]ἡ om. in *M.* [1]αὐτοῦ, om. in *M.* [2]εἶχεν, *M.* [2]∾ βιβλίον [2]τὴν θάλασσαν . . . τὴν γῆν.

λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βροντ-
4 αὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. [a]καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βροντ- [a] Dan. 8. 26; & 12. 4, 9.
αί,[4] ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
λέγουσαν·[4] 'Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί,
5 'καὶ μὴ [4]ταῦτα γράψῃς.' [b]καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον [b] Dan. 12. 7.
ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν
6 χεῖρα αὐτοῦ [5]τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμοσεν
ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν
οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ,
καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος [6]οὐκέτι
7 ἔσται· [c]ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου [c] ch. 11. 15.
ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ [7]ἐτελέσθη τὸ μυστ-
ήριον τοῦ Θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε [7]τοὺς ἑαυτοῦ δούλους
8 τοὺς προφήτας. [d]Καὶ ἡ φωνὴ, ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐραν- [d] ver. 4.
οῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα· 'Ὕπαγε,
'λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ [8]τοῦ
'ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς
9 'γῆς.' [e]καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ, [e] Ezek. 3. 1. 2.
[9]δοῦναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι· 'Λάβε καὶ
'κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν
10 'τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.' καὶ ἔλαβον τὸ
βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον
αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι, γλυκύ· καὶ ὅτε
11 ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει μοι·
'Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ
1 'γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.' [f]Καὶ ἐδόθη μοι XI.
κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, [1]λέγων· 'Ἔγειραι, καὶ μέτρησον [f] Ezek. 40: 41; 42; 43.
2 'τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς
'προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ· [g]καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν [g] ch. 13. 5. Ezek. 4. 17, 19, 20
'τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι
'ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι

[4] † τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ins. in M. [4] † μοι, ins. in M.
[4] ∾ αὐτά. [5] τὴν δεξιὰν, om. in M. [6] οὐκ ἔσται ἔτι· M.
[7] τελεσθῇ, M. [7] τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις, M.
[8] τοῦ om. in M. [9] δός μοι. M. [1] † καὶ ὁ ἄγγελος εἱστήκει, ins. in M.

a ch. 12. 6. ‘ μῆνας τεσσαράκοντα δύο. [a]καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτ- 3
‘ υσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας
b Zech. 4. 2, ‘ ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.’ [b]οὗτοί εἰσιν αἱ 4
3, 11, 14. δύο ἐλαῖαι καὶ [4]αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ [4]Κυρίου
τῆς γῆς [4]ἑστῶτες. καὶ εἴ τις αὐτοὺς [5]θέλει ἀδικῆσαι, 5
πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει
τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς [5]θέλει ἀδικῆσαι,
c Exod. 7; 8; οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. [c]οὗτοι ἔχουσιν [6]τὸν οὐ- 6
9; 10; & 12
1 Ki. 17. 1. ρανὸν ἐξουσίαν κλεῖσαι, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ [6]τὰς ἡμέρας
τῆς προφητείας αὐτῶν· καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν
ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν,
d ch. 13. 1, 7, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι, [6]ἐν πάσῃ πληγῇ. [d]καὶ ὅταν τελ- 7
11; & 17. 8.
Dan. 7. 21. έσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ
τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ’ αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐ-
e ch. 17. 2, 5; & 18. 10. τούς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. [e]καὶ [8]τὸ πτῶμα αὐτῶν ἐπὶ 8
τῆς πλατείας πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευ-
ματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ Κύριος [8]αὐτῶν
ἐσταυρώθη. καὶ [9]βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ 9
γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν [9]τὸ πτῶμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ
ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς
[9]μνῆμα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς [10]χαίρουσιν ἐπ’ 10
αὐτοῖς, καὶ [10]εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα [10]πέμψουσιν ἀλλή-
λοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦν-
τας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ, 11
πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰςῆλθεν [11]ἐν αὐτοῖς· καὶ ἔστη-
σαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν
ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ [12]ἤκουσαν φωνὴν μεγ- 12
άλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς· “ ’Ανάβητε ὧδε·”
καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρ-
ησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ [13]ὥρᾳ 13

[4] *αἱ* om. in *M.* [4] Θεοῦ, *M.* [4] ἑστῶσαι, *M.* [5] twice θέλῃ, *M.* [6] ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν. *M.* [6] ἐν ἡμέραις, *M.* [6] ἐν om. in *M.* [8] τὰ πτώματα, *M.* [8] ἡμῶν, *M.* [9] βλέψουσιν, *M.* [9] τὰ πτώματα, *M.* [9] μνήματα, *M.* [10] χαροῦσιν, *M.* [10] ~ εὐφραίνονται. [10] ~ δώσουσιν. [11] ~ αὐτοῖς· *M.* ἐπ’ αὐτούς· others, εἰς αὐτούς· [12] ~ ἤκουσα. [13] ἡμέρᾳ.

ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε,
καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων
χιλιάδες ἑπτά· καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔ-
14 δωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. [a] Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα [a] ch. 8. 13; 9. 12; & 15. 1.
ἀπῆλθεν· ἰδοὺ, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.
15 [b] Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ [b] ch. 10. 7
μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, [15] λέγοντες· "Ἐγένετο ἡ βασιλ-
" εία [15] τοῦ κόσμου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ
" αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων."
16 [c] καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ [c] ch. 4. 4, 10, & 5. 8.
καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσ-
ωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ, [d] λέγοντες· [d] ch. 1. 4, 8; 4. 8; 16. 5; 19. 6.
17 " Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ
" ὢν καὶ ὁ ἦν, [17] ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγ-
18 " άλην, καὶ ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν,
" καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆ-
" ναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς
" προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ
" ὄνομά σου τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ δια-
19 " φθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν." [e] Καὶ ἠνοίγη ὁ [e] ch. 15. 5.
ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς
διαθήκης [19] τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ἐγένοντο
ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ χάλ-
αζα μεγάλη.

1 Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περι- XII.
βεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν
2 αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων
δώδεκα, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα [2] κράζει ὠδίνουσα καὶ βασ-
3 ανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυῤῥὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ
κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα·
4 καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐ-
ρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων

[15] λέγουσαι· Ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι, *M.* [15] τοῦ κόσμου, om. in *M.* [17] † καὶ ὁ ἐρχόμενος, ins. in *M.* [19] αὐτοῦ: others, τοῦ Θεοῦ: others om. *M.* [2] ∾ ἔκραξεν.

ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα
a ch. 2. 27; & 19. 15. ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. [a] καὶ ἔτεκεν υἱὸν 5
ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ
σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ
b ch. 11. 3. [5]πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. [b] καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν 6
ἔρημον, ὅπου ἔχει [6]ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ
Θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας
c Isa. 10. 12, 21; & 12. 1. Jude 9. ἑξήκοντα. [c] Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μι- 7
χαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ [7]τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ
δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ,
d Dan. 2. 35. [d] καὶ οὐκ [8]ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη [8]αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ 8
e Gen. 3. 1, 4. Lu. 10. 18. Jno. 12. 31. 1 Cor. 11 3. οὐρανῷ. [e] καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχ- 9
αῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ [9]ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν
τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγ-
f ch. 11. 15. Jno. 1. 9; & 2. 5. Zech. 3. 1. γελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. [f] καὶ ἤκουσα φωνὴν 10
μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν· "Ἄρτι ἐγένετο ἡ
" σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
" καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ· ὅτι [10]κατεβλήθη ὁ
" [10]κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν
g Rom. 8. 33, 34, 37; 16. 20. " ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός· [g] καὶ αὐτοὶ 11
" ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν
" λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν
h ch. 8. 13. Ps. 96. 11. Isa. 49. 13. " ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. [h] διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε 12
" οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ [12]τῇ γῇ
" καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς,
" ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδώς, ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει."
Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε 13
i ver. 6. Dan. 7. 25; & 12. 7. τὴν γυναῖκα ἥτις ἔτεκε τὸν ἄῤῥενα. [i] καὶ ἐδόθησαν τῇ 14
γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτ-
ηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, [14]ὅπου τρέφ-
εται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσ-
ώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος 15

[5] πρὸς om. in M. [6] ἐκεῖ om. in M. [7] ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ, M. [8] ἴσχυσαν, M. [8] ∽ αὐτῷ. [9] + ὁ. [10] ∽ ἐβλήθη. [10] κατήγορος, M. [12] τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, M. [14] ∽ ὅπως τρέφηται.

αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα [15]
16 αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ
τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατ-
έπιε τὸν ποταμὸν, ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος
17 αὐτοῦ. [a]Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ a 1 Jno.5.10.
ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρμ-
ατος αὐτῆς τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ
ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν [17] Ἰησοῦ.

18 Καὶ [18]ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης· [b]καὶ XIII.
1 εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα b ch. 17 3, 9. 12. Da. 7.7
δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα
διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ [1] ὀνόματα βλασ-
2 φημίας. [c]Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, c ch. 12. 9.
καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς [2] ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς
στόμα λέοντος. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύν-
αμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγά-
3 λην [d] καὶ [3]μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην d ch. 17. 3.
εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπ-
εύθη. Καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου,
4 [e] καὶ προσεκύνησαν [4]τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκε τὴν ἐξ- e ch. 18. 13
ουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγ-
οντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; [4]καὶ τίς [4] δύναται
5 πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; [f] Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλ- f ch. 11. 2, 9. Da. 7.8, 11; 11. 36.
οῦν μεγάλα καὶ [5]βλασφημίας· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξου-
6 σία [5] [5]ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. Καὶ ἤνοιξε
τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν Θεὸν, βλασ-
φημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, [6]καὶ
7 τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ
πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτ-
ούς· [g]καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν [7] καὶ g ch. 11.7 Da. 7. 21.

[15]ταύτην, *M.* [17] τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, *M.* [18] ∾ ἐστά-
θη. [1] ∾ ὄνομα, *M.* [2] ἄρκτου, *M.* [3] † εἶδον, ins. in *M.*
[3] ἐκ, om. in *M.* [4] τὸν δράκοντα, ὃς ἔδωκεν ἐξουσίαν, *M.*
[4] + καὶ, *M.* [4] ∾ δυνατὸς· [5] — βλασφημίαν· others, βλάσ-
φημα· [5] † πόλεμον, ins. in *M.* [5] = ποιῆσαι. [6] + καί.
[7] καὶ λαὸν, om. in *M.*

a ch. 3. 5. & 17. 8. & 20. 12. & 21. 27. Ex. 32. 32. λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. [a]καὶ προςκυνήσουσιν 8
[8]αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέ-
γραπται [8]τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου
b ch. 2. 7. [8]τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. [b]εἴ τις ἔχει 9
c ch. 14. 12. Gen. 9. 6. Isa. 33. 1. Mat. 26. 52. οὖς, ἀκουσάτω. [c] [10]εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰ- 10
χμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν
ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ
πίστις τῶν ἁγίων.
d ch. 11. 7. [d]Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ 11
e ver. 3. ch. 19. 20. εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. [e]καὶ 12
τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον
αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας
ἵνα προςκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη
f ch. 16. 14. Mat. 24. 24. ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· [f]καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, 13
2 Thess. 2. 9. [13]καὶ πῦρ ἵνα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβῇ εἰς τὴν γῆν, ἐν-
g ch. 16. 14. & 19. 20. ώπιον τῶν ἀνθρώπων. [g]καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας 14
Deut. 13. 1. Mat. 24. 24. ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον
τοῦ θηρίου· λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποι-
ῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ [14]ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας
h ch. 19. 20. καὶ ἔζησε. [h]καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ 15
θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ,
ὅσοι ἂν μὴ προςκυνήσωσι [15]τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἵνα
i ch. 19. 20. ἀποκτανθῶσι. [i]καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς 16
μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ
τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα [16]δῶσιν αὐτοῖς
[16]χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ [16]τὸ
k ch. 14. 11. μέτωπον αὐτῶν· [k] [17]καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ 17
πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα,[17] τὸ ὄνομα τοῦ
l ch. 15. 2. & 17. 9. θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. [l]Ὧδε ἡ 18
σοφία ἐστίν· ὁ ἔχων [18]νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ

[8] αὐτῷ, M. [8] τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βίβλῳ, M. [8] τοῦ om. in M. [10] ∾ εἴ τις (εἰς) αἰχμαλωσίαν ἀπάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· [13] ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, M. [14] ∾ εἶχε. [15] τὴν εἰκόνα, M. [16] δώσῃ: others, ∾ δώσουσιν, M. [16] ∾ χαράγματα. [16] τῶν μετώπων, M. [17] = καί. [17] † ἢ ins. in M. [18] † τὸν ins. in M.

ϑηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ
χξϛʹ.

1 [a]Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ [1]τὸ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος XIV.
Σιὼν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλι- a ch. 7. 4.
άδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα [1]αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς
2 αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. [b]καὶ ἤ- b ch. 1.15; 5. 8; & 19.6.
κουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν,
καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· [2]καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα,
ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.
3 [c]καὶ ᾄδουσιν [3]ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ ϑρόνου καὶ ἐν- c ch. 5. 9.
ώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ
οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσ-
σαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς
4 γῆς. [d]Οὗτοί εἰσιν, οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν, d ch.3.4; 5.9. 1 Cor. 6. 20. 2Cor.11,12. Jam. 1. 18.
παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί [4]εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ
ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ· οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν
5 ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, [e]καὶ ἐν τῷ e Ps. 32. 2. Eph. 5. 27.
στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη [5]ψεῦδος· ἄμωμοι [5]γάρ εἰσι.[5]
6 Καὶ εἶδον [6]ἄλλον ἄγγελον [6]πετόμενον ἐν μεσουραν-
ήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς
[6]καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ [6]ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν
7 καὶ γλῶσσαν και λαὸν, [f][7]λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· "Φο- f Gen. 1. 1; Ps. 33. 6; 124 8; 146.6. Act. 14. 14; & 17.24.
"βήθητε τὸν [7]Θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ
"ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προςκυνήσατε τῷ ποι-
"ήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ [7]τὴν ϑάλασσαν
8 "καὶ πηγὰς ὑδάτων." [g]καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε, g Isa. 21. 9. Jer. 51. 8; 18. 2, 3, 10, 21; 16. 19; & 17. 2, 5.
λέγων· "Ἔπεσεν, ἔπεσε Βαβυλὼν [8]ἡ μεγάλη· [8]ὅτι ἐκ
"τοῦ οἴνου [8]τοῦ ϑυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε
9 "πάντα ἔθνη." Καὶ [9]ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολού-

[1] τὸ om. in *M*. [1] αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα om. in *M*.
[2] καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν, *M*. [3] † ὡς ins. in *M*.
[4] + εἰσιν. [5] δόλος· *M*. [5] + γὰρ. [5] † ἐνώπιον
τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ. [6] = ἄλλον, *M*. [6] πετώμενον, *M*.
[6] κατοικοῦντας, *M*. [6] ἐπὶ om. in *M*. [7] λέγοντα· *M*.
[7] ∾ Κύριον. [7] τὴν om. in *M*. [8] † ἡ πόλις ins. in *M*.
[8] = ὅτι. [8] + τοῦ θυμοῦ. [9] τρίτος ἄγγελος others, τρίτος, *M*.

θησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ. ‘ Εἴ τις προσ-
‘ κυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ λαμβάνει χά-
‘ ραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ,
a ch. 16. 19; 19.20; 20.10 Psal. 75. 9; Isa. 51 17. Jer. 25. 15. ‘ [a] καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ 10
‘ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ,
‘ καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν [10] ἁγί-
b ch. 19. 3. Is. 34. 10. ‘ ων ἀγγέλων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. [b] καὶ ὁ καπνὸς τοῦ 11
‘ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει· καὶ οὐκ
‘ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες
‘ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ
c ch. 13. 10. ‘ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.’ [c] Ὧδε [12] ὑπομονὴ τῶν 12
ἁγίων ἐστὶν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ
d 1 Co. 15. 18. 1 Thes. 4. 14. τὴν πίστιν Ἰησοῦ. [d] Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 13
λεγούσης, [13] Γράψον· ‘ Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ
‘ [13] ἀποθνήσκοντες ἀπ’ ἄρτι· ναὶ, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα
ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· [13] τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν
ἀκολουθεῖ μετ’ αὐτῶν.

e ch. 1. 13. Ezek. 1. 26. Dan. 7. 13. [e] Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην 14
[14] καθήμενον ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου ἔχων ἐπὶ τῆς κε-
φάλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
f Joel 3. 13. Mat. 13. 39. δρέπανον ὀξύ.[f] καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν [15] ἐκ τοῦ 15
ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς
νεφέλης· Πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι
ἦλθεν [15] ἡ ὥρα [15] τοῦ θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς
τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ 16
δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ 17
οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελ- 18
ος [18] ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ
τοῦ πυρός· καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ
δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων· ‘ Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ

[10] + ἁγίων. [12] † ὧδε, ins. in *M.* [13] † μοι, ins. in *M.* [13] ἀποθνήσκοντες· ἀπ’ ἄρτι λέγει ναὶ τό. [13] ∾ τὰ γὰρ [14] καθήμενος ὅμοιος, *M.* [15] + ἐκ τοῦ ναοῦ, others, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. [15] † σοι· ins. in *M.* [15] = τοῦ. [18] + ἐξῆλθεν.

'ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς,
19 'ὅτι [18] ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ [18] αὐτῆς.' [a] Καὶ ἔβαλεν ὁ [a] ch. 19. 15.
ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε
τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, [a] καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ
20 θυμοῦ τοῦ Θεοῦ [19] τὸν μέγαν. [b] καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς [b] Isa. 63. 3. Lam. 1. 15.
[20] ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ
ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων
ἑξακοσίων.

1 [c] Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυ- XV.
μαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσ- [c] ch. 11. 14.
2 χάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. [d] Καὶ [d] ch. 4. 6; 5. 8; 14. 2.
εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς
νικῶντας [2] ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ
τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασ-
3 σαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ Θεοῦ. [e] καὶ ᾄδουσι [e] Exod. 15. 1. Psa. 111. 2; 139. 14; & 145. 17.
τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ
ἀρνίου, λέγοντες· 'Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα
'σου, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ
4 'αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν [3] ἐθνῶν· [f] Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ [f] Isa. 66. 23. Jer. 10. 7.
'σε, [4] Κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος [4] ὅσι-
'ος, ὅτι [4] πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν
'ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησ-
αν.'
5 [g] Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ [5] ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς [g] ch. 11. 19. Num. 1. 50.
6 σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ· [h] καὶ ἐξῆλθον οἱ
ἑπτὰ ἄγγελοι [6] οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς [6] ἐκ τοῦ ναοῦ, [h] ch. 1. 13.
ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν [6] λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι
7 περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς. καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων
ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς
γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας
8 τῶν αἰώνων. [i] καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς [i] Exo. 40. 34. 1 Ki. 8. 10. Is. 6. 4.

[18] ∽ ἤκμασεν ἡ σταφυλή. [18] ∽ τῆς γῆς. [19] τὴν μεγάλην, *M.* [20] ἔξω, *M.* [2] ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ins. in *M.* [3] ἁγίων others, αἰώνων *M.* [4] + κύριε. [4] ∽ ἅγιος εἶ· [4] ∽ πάντες ἥξουσι. [5] † ἰδοὺ, ins. in *M.* [6] οἱ om. in *M.* [6] = ἐκ τοῦ ναοῦ. [6] καὶ, ins. in *M.*

δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς
ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ
πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

XVI. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης [1]ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης 1
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε [1]καὶ ἐκχέατε τὰς [1]ἑπτὰ
[a] ch. 12. 14, 16, 17. Ex. 9. 9. φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν. [a] Καὶ ἀπῆλθεν 2
ὁ πρῶτος καὶ εξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ [2]ἐπὶ τὴν γῆν·
καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν [2]εἰς τοὺς ἀνθρώπους
τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυν-
[b] Ex. 7. 17, 20. οῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. [b] Καὶ ὁ δεύτερος [3]ἄγγελος ἐξέ- 3
χεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο
αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ [3]ζωῆς ἀπέθανεν ἐν τῇ
θαλάσσῃ. Καὶ ὁ τρίτος[4] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς 4
τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ
[c] ch. 1. 4, 8; 4. 8; 11. 17. [4]ἐγένετο αἷμα. [c] καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων 5
λέγοντος· ‘Δίκαιος[5] εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, [5]ὁ ὅσιος, ὅτι
[d] Mat. 23. 34. ‘ταῦτα ἔκρινας· [d] ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν 6
[e] ch. 9. 13; & 15. 3. ‘καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοι [6]εἰσί.’ [e] καὶ 7
ἤκουσα [7]τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος· ‘Ναὶ, Κύριε ὁ
‘Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις
‘σου.’ Καὶ ὁ τέταρτος[8] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ 8
τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους
[f] ver. 11, 21. ἐν πυρί.[f] καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, 9
καὶ ἐβλασφήμησαν [9]τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξ-
ουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας· καὶ οὐ μετενόησαν
δοῦναι αὐτῷ δόξαν. Καὶ ὁ πέμπτος [10]ἐξέχεε τὴν φιάλην 10
αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία
αὐτοῦ ἐσκοτωμένη· καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν
ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ 11
ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν· καὶ οὐ

[1] = ἐκ τοῦ ναοῦ. [1] + καί. [1] ἑπτα, om. in *M.* [2] ∾ εἰς. [2] ∾ ἐπὶ. [3] = ἄγγελος. [3] + ζωῆς. [4] † ἄγγελος, ins. in *M.* [4] ἐγένοντο. [5] † κύριε, ins. in *M.* [5] † καὶ, ins. in *M.* [6] † γὰρ, ins. in *M.* [7] † ἄλλου ἐκ, ins. in *M.* [8] † ἄγγελος, ins. in *M.* [9] ∾ οἱ ἄνθρωποι τὸ. [10] † ἄγγελος, ins. in *M.*

12 μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ὁ ἕκτος [12]ἐξέχεε
τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν [12]Εὐφράτ-
ην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς
13 τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ [12]ἀνατολῶν ἡλίου. [a] Καὶ εἶδον [a] ch. 12. 9. ch. 19. 20. & 20. 10.
ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος
τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου
πνεύματα τρία ἀκάθαρτα [13]ὡς βάτραχοι· ([b] εἰσὶ γὰρ
14 πνεύματα [14]δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα·) [14]ἃ ἐκπορ- [b] ch. 2. 10. & 13. 13. ch. 17 14; 19. 19, 20; 20. 9.
εύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς [14]τῆς οἰκουμένης ὅλης, συν-
αγαγεῖν αὐτοὺς εἰς [14]τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας [14]ἐκείνης Mat. 24. 42, 43. Lu. 12. 39. 1 Thes 5. 2. 2 Thes 2. 9. 2 Pet. 3. 10.
τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ([c] Ἰδοὺ,
15 ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν, καὶ τηρῶν
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπ-
16 ωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ). Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς [c] ch. 3. 3, 4, 18 Mat. 24. 44. Lu. 12. 39. 2 Cor. 5. 3. 1 Thes. 5. 2. 2 Pet. 3. 10
εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ [16]Ἀρμαγεδών.
17 [d] Καὶ ὁ ἕβδομος [17]ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ [17]ἐπὶ τὸν
ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ [17]μεγάλη [17]ἀπὸ τοῦ ναοῦ [17]τοῦ [d] ch. 21. 6.
18 οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονε. [e] Καὶ [e] ch. 4. 5. & 8. 5.
ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς
[18]ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι
ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας.
19 [f] Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ [f] ch. 14. 8, 10; 18. 5. Is. 51. 22, 23. Jer. 25, 15, 16.
πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐ-
μνήσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ
20 οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· [g] καὶ πᾶσα νῆσος [g] ch. 6. 14.
21 ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν· [h] καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς [h] ch. 11. 19; 16. 9, 11.
ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρ-
ώπους· καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸν ἐκ τῆς
πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς
σφόδρα.

[12] ἄγγελος, ins. in *M.* [12] † τὸν, ins. in *M.* [12] ∽ ἀνατολῆς. [13] ὅμοια βατράχοις, *M.* [14] δαιμόνων, *M.* [14] + ἃ ἐκπορεύεται. [14] † τῆς γῆς καὶ, ins. in *M.* [14] τὸν om. in *M.* [14] ἐκείνης. [16] Ἀρμαγεδδών· others, Μαγεδών. [17] † ἄγγελος, ins. in *M.* [17] ∽ εἰς, *M.* [17] + μεγάλη. [17] ∽ ἐκ. [17] = τοῦ οὐρανοῦ. [18] + ἐγένετο·

XVII. [a]Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς 1
a Jer. 51. 13. Nah 3.4 ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων[1]· 'Δεῦρο,
'δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης τῆς καθημ-
b ch.14.8; 18. 3. Jer.51.7. 'ένης [2]ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν, [b]μεθ' ἧς ἐπόρν- 2
'ευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικ-
c ch. 13. 1; 17.7,8. 'οῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς.' [c]καὶ 3
ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα
καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασ-
d ch. 18. 16. φημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. [d]καὶ ἡ 4
γυνὴ [4]ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον καὶ
κεχρυσωμένη [4]χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις,
ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον
βδελυγμάτων καὶ [4]τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας [4]αὐτῆς,
e 2 Thes. 2.7. [e]καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον· 'Μυσ- 5
'τήριον· Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ
f ch. 18 24. 'τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.' [f]καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθ- 6
ύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν
μαρτύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. 7
Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· 'Διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ
'τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζ-
'οντος αὐτὴν τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα
g ch. 3.5, 13.1, 3. 8, 10; 20 12; 21.27. Ex. 32.32. Philip. 4.3 'κέρατα. [g]τὸ [8]θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει 8
'ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν
'καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ
'γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ
'καταβολῆς κόσμου, [8]βλεπόντων τὸ θηρίον ὅτι ἦν καὶ
h ch. 13. 1, 18. 'οὐκ ἔστι [8]καὶ πάρεσται. [h]Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. 9
'Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται
'ἐπ' αὐτῶν. καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν· οἱ πέντε ἔπεσαν, 10
'[10]ὁ εἷς ἐστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον
'αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον, ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, 11

[1] † μοι· ins. in M. [2] ∽ ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. [4] ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ, M. [4] χρυσῷ, M. [4] ἀκαθάρτητος πορνείας, M. [4] ∽ τῆς γῆς. [8] Τὸ, om. in M. [8] βλέποντες, M. [8] καίπερ ἐστίν, M. [10] † καὶ, ins. in M.

'καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς
12 'ἀπώλειαν ὑπάγει. [a]καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα a chap. 13. 1. Dan. 7. 20.
'βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ'
'ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ
13 'θηρίου. Οὗτοι μίαν ἔχουσι γνώμην καὶ τὴν δύναμιν
14 'καὶ τὴν ἐξουσίαν [13]ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ [13]διδόασιν. [b]οὗτοι b ch. 16. 14 19. 16. 1 Tim.
'μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι· καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει 6. 15.
'αὐτούς, ὅτι Κύριος κυρίων ἐστὶ καὶ βασιλεὺς βασιλέων·
15 'καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί.' [c]Καὶ c Isa. 8. 7.
λέγει μοι· 'Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ
16 'καὶ ὄχλοι εἰσὶ καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. [d]καὶ τὰ δέκα κέ- d ch. 18. 8.
'ρατα ἃ εἶδες, [16]καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρ-
'νην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνήν, καὶ
'τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν
17 'ἐν πυρί. ὁ γὰρ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν,
'ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν
'καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι [17]τε-
18 'λεσθήσονται [17]οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ. [e]καὶ ἡ γυνὴ ἣν e ch. 16. 19.
'εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ
'τῶν βασιλέων τῆς γῆς.'

1 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον [1]ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα XVIII.
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ
2 ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. [f]καὶ ἔκραξεν [2]ἐν ἰσχυρᾷ f ch. 14. 8. Isa. 13. 21; 21. 9; 34. 11, 14. Jer. 50. 39; 51. 8, 37
φωνῇ, λέγων· '"Επεσεν, ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη,
'καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς
'πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθ-
3 'άρτου καὶ μεμισημένου· [g]ὅτι ἐκ [3]τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ g ch. 14. 8; 17. 2.
'τῆς πορνείας αὐτῆς [3]πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ
'βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι
'τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτ-
'ησαν.'

[13] ∽ αὐτῶν. [13] διαδιδόασουσιν· M. [16] ἐπὶ τὸ, M.
[17] τελεσθῇ. M.: others, τελεσθῶσιν. [17] τὰ ῥήματα, M.
[1] ἄλλον om in M. [2] ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ, M.: others, ἐν ἰσχύϊ. [3] + τοῦ οἴνου. [3] ∽ πεπτώκασι.

a Gen. 19. 12. [a] Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν· 4
Isa. 48. 20: 52. 11. Jer. ‘ Ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε
50. 8; 51. ‘ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα
6, 45. 2 Co. 6. 17. ‘ μὴ λάβητε· [b] ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι 5
b ch. 16. 9. ‘ ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ Θεὸς τὰ ἀδική-
c ch. 14. 10. ‘ ματα αὐτῆς. [c] Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκε[6], 6
Psa. 137. 8. Jer. 50. 15. ‘ καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν
d Isa. 47. 8. ‘ τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν· [d] ὅσα 7
‘ ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ
‘ βασανισμὸν καὶ πένθος. ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει,
“ [7] Κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ
e ch. 17. 16. 2 Thes. 2. 8. “ μὴ ἴδω,” [e] διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ 8
‘ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός· καὶ ἐν πυρὶ κατα-
‘ καυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν.
f ch. 17. 2: & 18. 3; 18 18. ‘ [f] Καὶ κλαύσονται καὶ κόψονται ἐπ’ αὐτῇ οἱ βασιλεῖς 9
Ezek. 26. 16 ‘ τῆς γῆς οἱ μετ’ αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες,
g ch. 14. 8. Is. 21. 9. Jer. ‘ ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, [g] ἀπὸ 10
51. 8. ‘ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτ-
‘ ῆς, λέγοντες· “ Οὐαί, οὐαί, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλ-
“ ὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι [10] μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις
h Ezek. 27. 36. “ σου.” [h] Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς [11] κλαίουσι καὶ πενθ- 11
‘ οῦσιν ἐπ’ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς [11] ἀγοράζει
‘ οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου καὶ 12
‘ μαργαρίτου, καὶ [12] βυσσίνου καὶ [12] πορφύρας, καὶ σηρικοῦ
‘ καὶ κοκκίνου· καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος
‘ ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ
i Ezek. 27. 13. ‘ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, [i] καὶ κινάμωμον [13] καὶ 13
‘ ἄμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ
‘ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη
‘ καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων, καὶ
‘ ψυχὰς ἀνθρώπων· καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς 14
‘ σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπ-

[10] † ἐν, ins. in *M.* [11] ∾ κλαύσουσι καὶ πενθήσουσιν. [11] ἀγοράζει· οὐκέτι γόμον, &c. [12] βύσσου, *M.* [12] ∾ πορφυροῦ. [13] καὶ ἄμωμον, *M.*

‘ρὰ [14]ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ [14]εὑρήσῃς αὐτά.
15 ‘Οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς, ἀπὸ
‘μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ
16 ‘αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, [16]ᵃκαὶ λέγοντες· a ch. 17. 4.
‘Οὐαί, οὐαί· ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσ-
‘σινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη
‘[16]ἐν [16]χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ
17 ‘ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. ᵇΚαὶ πᾶς κυβερνή- b Isa. 23. 14. Ezek. 27. 29
‘της, καὶ πᾶς [17]ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ναῦται, καὶ
‘ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν,
18 ‘ᶜκαὶ ἔκραζον [18]βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως c ver. 9; 18. 4. Isa. 34. 10.
19 ‘αὐτῆς, λέγοντες· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; ᵈκαὶ d Jos. 7. 6. Job 2. 12.
‘ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαί-
‘οντες καὶ πενθοῦντες [19]λέγοντες· Οὐαί, οὐαί· ἡ
‘πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες
‘πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι
20 ‘μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. ᵉΕὐφραίνου [20]ἐπ᾽ αὐτῇ, οὐρανέ, e ch. 19. 2. Isa. 44. 23; 49. 13. Jer. 51. 48.
‘καὶ οἱ ἅγιοι [20]καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι
‘ἔκρινεν ὁ Θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.’
21 ᶠΚαὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, f Jer. 51. 64.
καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων· ‘Οὕτως ὁρμήματι
‘βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρ-
22 ‘εθῇ ἔτι. ᵍκαὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλη- g Isai. 24. 8. Jer. 7. 34; 16. 9; 25. 10. Ezek. 26. 13.
‘τῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς
‘τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ
‘μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ʰκαὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ h Isa. 23. 8. Jer. 7. 34; 16. 9; 25. 10.
23 ‘φανῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ
‘ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες
‘τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα
24 ‘τὰ ἔθνη. ⁱκαὶ ἐν αὐτῇ [24]αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων i ch. 17. 6.
‘εὑρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.’

[14] ἀπῆλθεν, M. [14] ∾ εὕρῃς. [16] + καί. [16] + ἐν
[16] χρυσῷ, M. [17] ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος, others, ὁ ἐπὶ
τῶν πλοίων πλέων. [18] ὁρῶντες, M. [19] ∾ καὶ λέγοντες.
[20] ἐπ᾽ αὐτήν, M. [20] καὶ οἱ, om. in M. [24] αἷμα, M.

XIX.

[a][1] Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλ- 1
οῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, [1] λεγόντων· ‘Ἀλληλούϊα· ἡ σωτη-
‘ρία καὶ ἡ [1] δόξα [1] καὶ ἡ [1] δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· [b] ὅτι 2
‘ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν
‘πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις [2] ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ
‘πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτ-
‘οῦ ἐκ [2] χειρὸς αὐτῆς.’ [c] Καὶ δεύτερον εἴρηκαν· ‘Ἀλ- 3
‘ληλούϊα· καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας
‘τῶν αἰώνων.’ [d] Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσι- 4
τέσσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ
τῷ καθημένῳ ἐπὶ [4] τοῦ θρόνου, λέγοντες· ‘Ἀμήν·
ἀλληλούϊα.’ Καὶ φωνὴ [5] ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα· 5
‘Αἰνεῖτε [5] τὸν Θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ
‘οἱ φοβούμενοι αὐτὸν [5] οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.’ [e] Καὶ 6
ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων
πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, [6] λέγοντες·
‘Ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσε Κύριος ὁ Θεὸς [6] ἡμῶν ὁ
‘παντοκράτωρ. [f] χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν 7
‘τὴν δόξαν αὐτῷ· ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ
‘γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν· [g] καὶ ἐδόθη αὐτῇ, ἵνα 8
‘περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν.’ (τὸ γὰρ
βύσσινον τὰ δικαιώματά ἐστι τῶν ἁγίων.)
[h] Καὶ λέγει μοι· ‘Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον 9
‘τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι.’ καὶ λέγει μοι· ‘Οὗτοι
‘οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ Θεοῦ.’ [i] Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν 10
τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι· ‘Ὅρα
‘μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόν-
‘των τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ· τῷ Θεῷ προσκύνησον.’ (ἡ
γὰρ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.)
[k] Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος 11
λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς

a ch. 7. 10; & & 12. 10.
b ch. 15. 3; & 16. 7; & 18. 20. Deut. 32. 43.
c ch. 14. 11: & 18. 18. Is. 34. 10.
d ch. 4. 4, 6.
e ch. 11. 15, 17; & 12. 10.
f Matt. 22. 2; & 25. 10. Lu. 14. 6.
g Ps 45. 14, 15. Ez. 16. 10.
h ch. 21; 5. Mat. 22 2. Lu. 14. 16.
i ch. 12. 17; & 22. 8. Acts 10. 26; & 14. 14. 1 Jno. 5. 10.
k ch. 3. 14 & 6. 2.

[1] † Καὶ, ins. in M. [1] λέγοντος, M. [1] ∾ δύναμις καὶ ἡ δόξα. [1] † καὶ ἡ τιμὴ, ins. in M. [1] Κυρίῳ τῷ Θεῷ, M. [2] ∾ διέφθειρε. [2] † τῆς, ins. in M. [4] ∾ τῷ θρόνῳ. [5] ∾ ἀπό. [5] ∾ τῷ Θεῷ. [5] † καὶ, ins. in M. [6] λεγόντων others, λέγοντας. [6] ἡμῶν, om. in M.

12 καὶ ἀληθινὸς, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ· [a]οἱ δὲ *a ch. 1. 14; & 2. 18.*
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ [12]ὡς φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ διαδήματα πολλὰ, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον ὃ
13 οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ αὐτὸς, [b]καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον *b Isa. 63. 2, 3. Jno. 1 1. 1 Jno. 1. 1.*
βεβαμμένον αἵματι· καὶ [13]καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· "Ὁ
14 λόγος τοῦ Θεοῦ." [c]Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρ- *c ch. 4. 4; & 7. 9. Mat. 28. 3.*
ανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσ-
15 σινον λευκὸν [14]καθαρόν. [d]καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ *d ch. 2. 16, 27. & 12. 5; & 14. 19, 20; & ch. 19. 21. Ps. 2. 9; & 76. 13. Isa. 11. 4; & 63. 3. 2 Thes. 2. 8.*
ἐκπορεύεται ῥομφαία [15]ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ [15]πατάξῃ τὰ
ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ
αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ [15]τῆς ὀργῆς
16 τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. [e]καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον
καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ [16]ὄνομα γεγραμμένον· "Βασ- *e ch. 17. 14.*
"ιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων."

17 [f]Καὶ εἶδον [17]ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ *f ch. 17. 14. 1 Tim. 6. 15.*
ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομ-
ένοις ἐν μεσουρανήματι· 'Δεῦτε, [g][17]συνάχθητε εἰς τὸ *g Jer. 12. 9 Ezek. 39. 17.*
18 δεῖπνον [17]τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων
'καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας
'ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας
πάντων ἐλευθέρων [18]τε καὶ δούλων καὶ μικρῶν [18]καὶ
19 μεγάλων.' καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς
γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα, ποιῆσαι
[19]πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ
20 τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. [h]καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ *h ch. 13. 12, &c.; & 14. 10; & 16. 14; ch. 20. 10. Deut. 13. 1. Dan. 7. 11. Mat. 24. 24.*
[20]ὁ μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐν-
ώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα
τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προςκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ·
ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν
21 καιομένην ἐν [20]θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν
τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ [21]ἐξελθούσῃ

[12] = ὡς. [13] ∾ κέκληται. [14] † καὶ, ins. in *M.* [15] ∾ δίστομος ὀξεῖα. [15] πατάσσῃ, *M.* [15] † καὶ, ins. in *M.* [16] † τὸ, ins. in *M.* [17] + ἕνα. [17] καὶ συνάγεσθε. [17] τοῦ μεγάλου Θεοῦ, *M.* [18] τε, om. in *M.* [18] ∾ τε καί. [19] ∾ τὸν πόλεμον. [20] μετὰ τούτου ὁ, *M.* [20] † τῷ, ins. in *M.* [21] ἐκπορευομένῃ, *M.*

ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

XX.

a ch. 1. 18. b ch. 12. 9. 2 Pet. 2. 4. c ch. 16. 14, 16, & 20. 8.

[a] Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 1
ἔχοντα τὴν [1] κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἅλυσιν μεγάλην
ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. [b] καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν 2
ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ σατανᾶς, καὶ
ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, [c] καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσ- 3
ον, καὶ ἔκλεισε [3] καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ
[3] πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· [3] καὶ
μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

d ch. 3. 16; & 5. 10; & 6. 9–11; & 18. 12, &c. Da. 7. 9, 22, 27. Mat. 19. 28. Lu. 22. 30. Ro. 8. 17. 1 Cor. 6. 2, 3. 2 Tim. 2. 12. e ch. 1. 6; & 2. 11; & 5. 10. Isai. 61. 6. 1 Pet. 2. 9.

[d] Καὶ εἶδον θρόνους· καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ 4
κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων
διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ,
καὶ οἵτινες οὐ προςεκύνησαν [4] τὸ θηρίον οὔτε [4] τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον [4] καὶ
ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ
τοῦ Χριστοῦ [4] τὰ χίλια ἔτη· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ 5
[5] ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις
ἡ πρώτη· [e] Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀνασ- 6
τάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει
ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ,
καὶ βασιλεύσουσι [6] μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

f ch. 16. 14. Eze. 38. 2; & 39. 1.

Καὶ [7] ὅταν τελεσθῇ [7] τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς 7
ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· [f] καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ 8
ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ
τὸν Μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς [8] πόλεμον, ὧν ὁ
ἀριθμὸς [8] αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν 9
ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ [9] ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν
τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· καὶ κατέβη
πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ [9] ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐ-

[1] κλεῖδα, *M.* [3] † αὐτὸν, ins. in *M.* [3] πλανήσῃ, *M.* [3] = καὶ. [4] τῷ θηρίῳ, *M.* [4] ∾ τὴν εἰκόνα. [4] † αὐτῶν, ins. in *M.* [4] + τὰ. [5] ἀνέζησαν, *M.* [6] ∾ μετὰ ταῦτα. [7] ∾ μετὰ τά. [8] ∾ τὸν πόλεμον. [8] om. αὐτῶν. [9] ∾ ἐκύκλευσαν. [9] + ἀπὸ τοῦ Θεοῦ

10 τούς. [a] καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου [10] καὶ τὸ θηρίον καὶ
ὁ ψευδοπροφήτης· καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ
νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
11 [b] Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν, καὶ τὸν καθήμενον
ἐπ' [11] αὐτὸν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρ-
12 ανὸς, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. [c] καὶ εἶδον τοὺς
νεκροὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ
[12] θρόνου, καὶ βιβλία [12] ἠνοίχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον
ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ
τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
13 καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ
ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς·
14 καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. [d] καὶ ὁ
θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός·
15 οὗτος [14] ὁ θάνατος ὁ δεύτερος [14] ἐστί. καὶ εἴ τις οὐχ
εὑρέθη ἐν [15] τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη
εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

a ch. 19. 20; & 14. 10, 11 Da. 7. 11.
b 2 Pet. 3. 10.
c ch. 2. 23; & 3. 5; & 13. 8; ch. 21. 27; & 22. 12. Ex 32. 32. Ps. 62. 12; & 69 28 Jer. 17. 10; Da. 7 10. Mat. 16. 27. Ro. 2. 6; & 14. 12. 1 Cor. 3. 8. 2 Co. 5. 10 Gal. 6. 5 Philip. 4 3.
d 1 Co. 15. 26, 54, 55.

XXI.

1 [e] Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ
πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ [1] ἀπῆλθον, καὶ ἡ θάλ-
2 ασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. [2] [f] καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερου-
σαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ
τοῦ Θεοῦ ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ
3 ἀνδρὶ αὐτῆς. [g] καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
λεγούσης· ' Ἰδοὺ, ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων,
' καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ [3] λαὸς αὐτοῦ ἔσονται,
4 ' καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται, [3] Θεὸς αὐτῶν· [h] καὶ
' ἐξαλείψει [4] πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν,
' καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ

e Isa. 65. 17; & 66. 22. 2 Pet. 3. 13.
f chs. 3. 12, 21. 10. 2 Co. 11. 2. Gal. 4. 26. Heb 11. 10; & 12. 22.
g Ez. 43. 7.
h ch. 7. 17. Is 25 8; & 35. 10. 1 Co. 15. 26, 54.

[10] καὶ, om. in *M*. [11] αὐτοῦ, *M*. [12] Θεοῦ, *M*. [12] ἠνεῴχθησαν. [14] ἐστὶν ὁ δεύτερος θάνατος, *M*. [14] ∾ ἐστὶν ἡ λίμνη τοῦ πυρός. [15] ∾ τῷ βιβλίῳ. [1] παρῆλθε. [2] Καὶ ἐγὼ Ἰωαννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ καινὴν, καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην, *M* [3] ∾ λαοὶ, *M*. [3] = Θεὸς αὐτῶν [4] † ὁ Θεὸς, ins. in *M*.

a ch. 4. 2; 19. ‘ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.’ [a] Καὶ 5
9; 20. 11. εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ [5] τῷ θρόνῳ· ‘ Ἰδοὺ, καινὰ πάντα
Isa. 43. 19. 2 Cor. 5. 17. ποιῶ.’ Καὶ λέγει [5] μοι· ‘ Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι
b ch. 1. 8; 16. πιστοὶ καὶ ἀληθινοί εἰσι.’ [b] καὶ εἶπέ μοι· ‘ [6] Γέγονε· 6
17; 22. 13, 17. Isa. 12. ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ
3; 41. 4; 44. 6; 55. 1. διψῶντι [6] δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δω-
Jno. 4. 10, 14; 7. 37. ρεάν· [c] ὁ νικῶν [7] κληρονομήσει [7] ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ 7
c Zach. 8. 8. Heb. 8. 10. Θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι [7] ὁ υἱός. [8] τοῖς δὲ [d] δειλοῖς καὶ 8
d ch. 20. 14, 15; [8] ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις
22. 15. 1 Co. 6. 9. Gal. 5. καὶ [8] φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι,
21. Eph. 5. 5. 1 Tim. 1. τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ,
9. Heb. 12. 14. ὅ ἐστιν [8] ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

e ch. 15. 1, 6, 7; 19. 7. [e] Καὶ ἦλθε [9] εἷς [9] τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς 9
ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας [9] τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχά-
των, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων· ‘ Δεῦρο, δείξω σοι
f ch. 1. 10; 3. ‘ [9] τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα.’ [f] καὶ ἀπήνεγκέ 10
12; 21. 2. Gal. 4. 26. με ἐν πνεύματι ἐπ᾽ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι
Heb. 12. 22. τὴν πόλιν [10] τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, καταβαίνουσαν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ 11
Θεοῦ· [11] ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς
g Ezek. 48. 31. λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· [g] [12] ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ 12
ὑψηλὸν, [12] ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν
ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι
[12] τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. [13] Ἀπὸ ἀνατολῶν 13
πυλῶνες τρεῖς· [13] ἀπὸ βοῤῥᾶ πυλῶνες τρεῖς· [13] ἀπὸ
νότου πυλῶνες τρεῖς· [13] ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς.
h Mat. 16. 18. Eph. 2. 19, 20. [h] καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ 14

[5] τοῦ θρόνου· M. [5] = μοι· [6] ∾ γέγοναν· Ἐγὼ τὸ· others, γέγονα τὸ. [6] ∾ δώσω αὐτῷ ἐκ. [7] ∾ δώσω αὐτῷ. [7] πάντα, M. [7] ὁ, om. in M. [8] δειλοῖς δὲ, M. [8] ∾ ἀπίστοις καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ. [8] φαρμακεῦσι, M. [8] δεύτερος θάνατος, M. [9] † πρός με, ins. in M. [9] ∾ ἐκ τῶν. [9] + τῶν. [9] ∾ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου· others, τὴν νύμφην, τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. [10] † τὴν μεγάλην, ins. in M. [11] † καὶ, ins. in M. [12] ἔχουσάν τε, M. [12] ἔχουσαν, M. [12] add, ὀνόματα. [13] Ἀπ᾽ ἀνατολῆς, M. [13] ∾ thrice καὶ ἀπὸ.

[14] ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ
15 ἀρνίου. [a] καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε [15] μέτρον κάλαμον a Ezek. 40. 3.
χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας Zech. 2. 1.
16 αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. [b] Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος b Eph. 3. 18
κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς [16] ὅσον [16] καὶ τὸ πλάτος. καὶ
ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδεκα
χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα
17 ἐστί. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαρα-
κοντατεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλ-
18 ου. καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ
19 ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν [18] ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ. [19] καὶ
οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσ-
μημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπ-
φειρος, ὁ τρίτος [19] χαλκηδὼν, ὁ τέταρτος σμάραγδος,
20 ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος [20] σάρδιος, ὁ ἕβδομος
χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔννατος τοπάζιον,
ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκ-
21 ατος ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαρ-
γαρῖται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαρ-
γαρίτου. καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν,
22 ὡς ὕαλος [21] διαυγής. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ
γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ
23 τὸ ἀρνίον. [c] καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ c ch. 22. 5.
τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν [23] [23] αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ Isa. 60. 19.
Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. Zech 14. 7.
24 [d] καὶ [24] περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς. καὶ d Isa. 60. 3; &
οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν [24] καὶ τὴν τιμὴν 66. 12.
25 αὐτῶν εἰς αὐτήν· [e] καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν e ch. 3. 8; 22. 5. Isa. 60.
26 ἡμέρας· (νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ·) καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν 11, 20. Zec. 14. 7.
27 καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. [f] καὶ οὐ μὴ εἰςέλθῃ f ch. 3. 5; 13. 8; 20. 12; 22. 14. 15. Exod. 32. 32. Ps. 69. 28. Isa. 35. 8. Joel 3. 17. Philip. 4. 3.

[14] ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν. [15] μέτρον, om. in *M.* [16] τοσοῦτον ἐστιν, ins. in *M.* [16] = καὶ. [18] ∽ ὅμοιον. [19] + Καὶ. [19] ∽ καρχηδὼν. [20] ∽ σάρδιον, [21] διαφανής. [23] † ἐν, ins. in *M.* [23] ∽ αὐτὴ γὰρ ἡ δόξα. [24] τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι, *M.* [24] = καὶ τὴν τιμὴν.

εἰς αὐτὴν πᾶν [27] κοινὸν, καὶ [27] ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦ-
δος· εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ
ἀρνίου.

XXII.

[a] Καὶ ἔδειξέ μοι [1] ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν 1
a Ezek. 47. 1. Zech. 14. 8. ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ
b ch. 2. 7; 21. 21. Gen. καὶ τοῦ ἀρνίου. [b] ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ 2
2. 9. Ezek. 47. 12. ποταμοῦ ἐντεῦθεν [2] καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν
καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα [2] ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν
καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν
c Zech. 14. 11. τῶν ἐθνῶν. [c] Καὶ πᾶν [3] κατάθεμα οὐκ ἔσται [3] ἔτι· καὶ 3
ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ
d ch. 3. 12. δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ· [d] καὶ ὄψονται τὸ πρός- 4
Mat. 5. 8. 1 Cor. 13. ωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.
12. 1 Jno. 3. 2. [e] καὶ νὺξ οὐκ ἔσται [5] ἔτι. καὶ [5] οὐ χρεία [5] λύχνου καὶ 5
e ch. 21. 23. Psal. 36. 10. φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ Θεὸς [5] φωτιεῖ [5] ἐπ' αὐτούς· καὶ
Isa. 60. 19, 20. Zech. 14. 6, 7. βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
[f] Καὶ [6] εἶπέ μοι· ‘Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· 6
f ch. 1. 1; 19. 9; 21. 5. ‘καὶ κύριος ὁ Θεὸς [6] τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπ-
‘έστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ
g ch. 1. 3; 3. 11. ‘δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. καὶ [g] ἰδοὺ, ἔρχομαι ταχύ· μακ- 7
‘άριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου
h ch. 19. 10. ‘τούτου.’ [h] Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης ὁ [8] ἀκούων καὶ βλέπων 8
Act. 10. 26, & 14. 14. ταῦτα· καὶ ὅτε ἤκουσα [8] καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι
ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι
ταῦτα. Καὶ λέγει μοι· ‘Ὅρα μή· σύνδουλός σου [9] εἰμὶ, 9

[27] κοινοῦν, M. ∾ ποιῶν. [1] † καθαρὸν, M [2] ∾ καὶ ἐκεῖθεν. [2] † ἕνα, M. [2] ∾ ἀποδιδοὺς ἕκαστος others, ∾ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ. [3] καταναθεμα. [3] ∾ ἐκεῖ· [5] ἐκεῖ· others om. ἐκεῖ [5] χρείαν οὐκ ἔχουσι· others, οὐχ ἕξουσι χρείαν. [5] ∾ φωτὸς λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι. [5] φωτίζει, M. [5] + ἐπ', M. [6] ∾ λέγει. [6] τῶν ἁγίων προφητῶν. [7] + Καὶ, M. [8] βλέπων ταῦτα καὶ ἀκούων· M. [8] ∾ καὶ ὅτε εἶδον, ἔπεσα. [9] † γὰρ, ins. in M.

'καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων
'τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ Θεῷ προςκύνησον.'
10 [a]καὶ λέγει μοι· 'Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας a ch 1.3. Da.
11 'τοῦ βιβλίου τούτου· [10]ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. [b]ὁ ἀδικῶν 8.26; & 12.
'ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ [11]ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ 4. b 2 Tim.3.13.
'ὁ δίκαιος [11]δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι· καὶ ὁ ἅγιος
12 'ἁγιασθήτω ἔτι. [c][12]'Ιδοὺ, ἔρχομαι ταχὺ, καὶ ὁ μισθός c ch. 20. 12.
'μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ Isa. 40. 10; & 62. 11.
13 '[12]ἔσται. [d]ἐγὼ [13]τὸ Α καὶ τὸ Ω, [13]ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, d ch 1. 8, 11;
14 'ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.' [e]Μακάριοι [14]οἱ ποιοῦντες τὰς &21.6. Isa.
'ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον 41. 4; & 44. 6; & 48. 12.
'τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰςέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. e 1 Jno. 3. 23.
15 '[f]ἔξω [15]οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ f ch. 21. 8.
'φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς [15]ὁ φιλῶν καὶ 1 Cor.6.10. Eph. 5. 5.
'ποιῶν ψεῦδος. Philip.3.2. Col 3. 6.
16 '[g]'Εγὼ 'Ιησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι g ch. 1. 1; & 5. 5. Num.
'ὑμῖν ταῦτα [16]ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις· ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ 24. 17. Isa. 11. 10. Ro.
'τὸ γένος [16]Δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ [16]λαμπρὸς ὁ πρωϊνός.' 15.12. 2Pet. 1. 19
17 '[h]Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν· '[17]"Ερχου· καὶ h ch 21.6. Is.
'ὁ ἀκούων εἰπάτω, [17]"Ερχου· καὶ ὁ διψῶν [17]ἐρχέσθω, 55. 1. Jno. 7. 37.
[17]ὁ θέλων [17]λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.'
18 [18]Μάρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς
προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· 'Εάν τις [18]ἐπιθῇ ἐπ'
αὐτὰ, ἐπιθήσει ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γε-
9 γραμμένας ἐν [18]τῷ βιβλίῳ τούτῳ· [i]καὶ ἐάν τις [19]ἀφέλῃ i ch. 3 5; 13. 8; 17. 8;
ἀπὸ τῶν λόγων [19]τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, 20. 12; 21 27. Ex. 32. 33. Deut. 4 2, & 12. 32. Psa. 69. 29. Prov. 30. 6.

[10]ὅτι ὁ καιρὸς· others, ὁ καιρὸς γὰρ. [11]ῥυπῶν ῥυπωσάτω, *M.* [11]δικαιωθήτω ἔτι, *M.* [12]† Καὶ, ins. in *M.* [12] + ἔσται. [13]† εἰμι, ins. in *M.* [13]ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, *M.* [14] ∾ οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν. [15]† δὲ, ins. in *M.* [15] = ὁ. [16] + ἐπὶ· others, ἐν. [16]† τοῦ, ins. in *M.* [16]λαμπρὸς καὶ ὀρθρινὸς, *M.* [17]'Ελθέ, *M.* [17]'Ελθέ, *M.* [17]ἐλθέτω, *M.* [17]† καὶ, ins. in *M.* [17]λαμβανέτω τὸ, *M.* [18]Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι, *M.* [18]ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα, *M.* [18]τῷ, om. in *M.* [19]ἀφαιρῇ, *M.* [19]βίβλου, *M.*

[19]ἀφελεῖ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ [19]τοῦ ξύλου τῆς
ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, [19]τῶν γεγραμμένων
ἐν [19]τῷ βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· 'Ναὶ 20
'ἔρχομαι [20]ταχύ.' 'Αμὴν, ἔρχου Κύριε 'Ιησοῦ.
'Η χάρις τοῦ Κυρίου [21]'Ιησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων 21
[21]τῶν ἁγίων.

[19]ἀφαιρήσει, *M.* [19]βίβλου, *M.* [19]† καὶ, ins. in *M.* [19]τῷ, om. in *M.* [20]ταχύ· ἀμήν. Ναί, ἔρχου, *M.* [21]† ἡμῶν, ins. in *M.*; others omit, τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ. [21]ὑμῶν. 'Αμήν, *M.*; others, ὑμῶν or τῶν ἁγίων.

COLLATION

OF THE

GREEK TEXT OF SCHOLZ WITH THAT OF GRIESBACH'S MANUAL EDITION.

THE following "Collation of the corrected text of Scholz with that of Griesbach's manual edition of 1805," exhibits at a view the variations of the two texts as compared with one another, and also with the "Received text." The readings both of Griesbach and Scholz being given, "Rec." implies that the "Received text" agrees with the reading to which it is affixed.

In this collation, the "Received text" is not restricted, as is commonly done, to that of the Elzevir editions, but is used to mark *the coincidence of Stephens's third edition and the Elzevir text* of 1633, which commonly agree. When these vary, the abbreviations "St. 3." and "Elz." are used. Mere variations in the manner in which words are written, such as διατι, or διατι, have not been noticed in this collation.

Griesbach's *probable* and *not improbable* readings have also been inserted when they accord with Scholz's text.

The following are Griesbach's marks, with his explanation of them:—

∾ signifies a reading almost or quite equal, or perhaps to be preferred, to the reading which he retains or inserts in his text.

∾ signifies a reading not to be despised, and worthy of further examination, but which seems inferior to the reading in his text.

‡ signifies a probable omission.

† signifies a less probable omission.

When the variation in this Collation arises from a correction of Scholz's text, the reading is marked *.

	Scholz	Griesbach
Mat. 1:18.	γέννησις Rec. & G. ∾	γένεσις
5:28.	αὐτὴν G. ∽	αὐτῆς Rec.
47.	τελῶναι Rec. & G. ∾	ἐθνικοὶ
6: 1.	ἐλεημοσύνην Rec.	δικαιοσύνην
8:15.	αὐτῷ G. ∾	αὐτοῖς Rec.
28.	Γαδαρηνῶν G. ∾	Γεργεσηνῶν Rec.
29.	Ἰησοῦ Rec.	omitted
31.	ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν Rec. & G. ∾	ἀπόστειλον ἡμᾶς
32.	τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων Rec.	τοὺς χοίρους
—	τῶν χοίρων (2nd) Rec.	omitted
9: 5.	ἔγειρε G. ∽	ἔγειραι Rec.
13.	εἰς μετάνοιαν Rec.	omitted
10: 8.	λεπροὺς καθαρίζετε	νεκροὺς ἐγείρετε λεπ. καθ. Rec. λεπρ. καθ. νεκρ. ἐγείρ. G. + νεκρ. ἐγείρ.
10.	ῥάβδους G. ∽	ῥάβδον Rec.
23.	εἰς τὴν ἄλλην Rec.	εἰς τὴν ἑτέραν· κἂν ἐκ ταύτης διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην The added words G. +
11: 8.	βασιλείων G. ∾	βασιλέων Rec.
12: 6.	μεῖζον G. ∾	μείζων Rec.
* 13.	ἀπεκατεστάθη	ἀποκατεστάθη Rec.
32.	ἐν τῷ νῦν αἰῶνι G. ∾	ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι Rec.
35.	ἀγαθά G. + τὰ	τὰ ἀγαθά Rec.
13:15.	συνιῶσι G. ∾	συνῶσι Rec.
52.	εἰς τὴν βασιλείαν Rec.	τῇ βασιλείᾳ
15: 8.	Ἐγγίζει μοι Rec.	omitted
—	τῷ στόματι αὐτῶν καὶ Rec.	omitted
39.	ἐνέβη Rec.	ἀνέβη
16:11.	ἄρτων G. ∽	ἄρτου Rec.
28.	ὧδε ἑστῶτες	τῶν ὧδε ἑστώτων Rec., τῶν ὧδε ἑστηκότων
17: 5.	φωτεινὴ Rec. & G. ∽	φωτὸς
18: 4.	ταπεινώσει G. ∽	ταπεινώσῃ Rec.

	SCHOLZ	GRIESBACH
Mat. 18:	6. εἰς τὸν τράχ. G. ∽	ἐπὶ τὸν τράχ. Rec.
	15. καὶ ἔλεγξον Rec.	omit καὶ
	29. εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ Rec.	omitted
	— ἀποδώσω G. + πάντα	πάντα ἀποδώσω Rec.
	35. τὰ παραπτώματα αὐτῶν Rec.	omitted
* 19:	5. κολληθήσεται G. ∽	προσκολληθήσεται Rec.
	9. εἰ μὴ Rec.	μὴ
	17. Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός Rec. & G. ∾	Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστιν ὁ ἀγαθός
20:	6. ἀργοὺς Rec.	omitted
	22. ἢ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Rec. καὶ τὸ βάπτ. κ. τ. λ.	omitted
	23. ἢ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε Rec. καὶ τὸ βάπτ. κ. τ. λ.	omitted
22:	7. καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος	ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Rec.
23:	8. ὁ Χριστός Rec.	omitted
	23. ταῦτα ἔδει Rec.	ταῦτα δὲ ἔδει
24:	27. ἔσται G. ‡ καὶ	ἔσται καὶ Rec.
	35. παρελεύσονται Rec.	παρελεύσεται
	36. πατήρ μου Rec.	omit μου
	45. διδόναι Rec. & G. ∾	δοῦναι
	49. συνδούλους αὐτοῦ G. ∾	omit αὐτοῦ Rec.
25:	2. αἱ πέντε St. 3, G. ∾	omit αἱ Elz.
	9. οὐ μὴ G. ∽	οὐκ Rec.
	31. ἅγιοι ἄγγελοι Rec.	omit ἅγιοι
26:	9. τοῖς πτωχοῖς G. ∽	omit τοῖς Rec.
	26. εὐχαριστήσας G. ∽	εὐλογήσας Rec.
	35. ὁμοίως δὲ.	omit δὲ Rec.
	36. Γεθσημανεὶ G. ∽	Γεθσημανῆ Rec.
	38. ὁ Ἰησοῦς	omitted Rec.
	39. προσελθὼν G. ∾	προελθὼν Rec.

	Scholz	Griesbach
Mat. 26:59.	θανατώσωσιν αὐτὸν	αὐτὸν θανατώσωσι Rec.
60.	καὶ πολλ. ψευδομαρ. προσελθ. οὐχ εὗρον Rec.	omit και & οὐχ εὗρον
71.	αὐτοῖς ἐκεῖ G. ∾	τοῖς ἐκεῖ Rec.
27: 4.	ὄψῃ	ὄψει Rec.
42.	ἐπ' αὐτῷ G. ∾	omit ἐπ' Rec.
28:20.	ἀμήν Rec.	omitted
Mar. 1: 5.	καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες Rec.	πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο
13.	ἦν ἐκεῖ Rec.	omit ἐκεῖ
16.	αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος	omit τοῦ Σίμωνος Rec.
37.	σε ζητοῦσι	ζητοῦσί σε Rec.
39.	ἐν ταῖς συναγωγαῖς Rec.	εἰς τὰς συναγωγὰς
45.	πάντοθεν G. ∽	πανταχόθεν Rec.
2: 1.	εἰσῆλθε πάλιν	πάλιν εἰσῆλθεν Rec.
5.	σοι αἱ ἁμαρτίαι σου Rec. & G. ∾	σου αἱ ἁμαρτίαι
3: 7.	ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Rec.	μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν
—	πρὸς Rec. &. G. ∾	εἰς
28.	τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρωπῶν Rec.	τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρωπῶν τὰ ἁμαρτήματα
32.	καὶ αἱ ἀδελφαί σου	omitted Rec.
4: 7.	εἰς τὰς ἀκάνθας Rec.	omit τὰς
18.	οὗτοί Rec.	ἄλλοι
19.	τούτου Rec.	omitted
24.	καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν Rec.	omitted
36.	πλοιάρια Rec.	πλοῖα
38.	ἐπὶ (1st) Rec. & G. ∾	ἐν
5:40.	ἀνακείμενον Rec.	omitted
6:11.	Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ Rec.	omitted
15.	ἄλλοι δὲ (1st)	omit δὲ Rec.
33.	αὐτὸν (1st) Rec.	omitted

Scholz.	Griesbach.
Mar. 6:33. καὶ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν Rec.	omitted
34. ὁ Ἰησοῦς Rec.	omitted
52. αὐτῶν ἡ καρδία	ἡ καρδία αὐτῶν Rec.
7: 5. ἀνίπτοις Rec. & G. ∾	κοιναῖς
24. οἰκίαν G. ‡ τὴν	τὴν οἰκίαν Rec.
26. Συροφοινίκισσα	Συραφοινίκισσα Rec. Συροφοίνισσα
31. πρὸς τὴν θαλ. Rec.	εἰς τὴν θαλ.
8:25. ἅπαντα G. ∾	ἅπαντας Rec.
9:16. τοὺς γραμματεῖς Rec. & G. ∾	αὐτούς
22. τὸ πῦρ	omit τὸ Rec.
26. κράξαν Rec.	κράξας
— σπαράξαν αὐτὸν Rec.	σπαράξας
38. ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν Rec.	omitted
45. ἐστί σε	ἐστί σοι Rec.
10:16. εὐλόγει	ηὐλόγει Rec.
29. καὶ ἀποκριθεὶς	ἀποκριθεὶς Rec. ἀποκριθεὶς δὲ
31. οἱ ἔσχατοι Rec.	omit οἱ
49. ἔγειραι Rec.	ἔγειρε
52. τῷ Ἰησοῦ Rec.	αὐτῷ
11: 7. ἐπέβαλον Rec.	ἐπιβάλλουσιν
13. ἀπὸ μακρόθεν G. ∾	omit ἀπὸ Rec.
15. ὁ Ἰησοὺς Rec.	omitted
32. ἀλλ' G. ∾	ἀλλ' ἐὰν Rec.
12: 5. πάλιν Rec.	omitted
— ἀποκτείνοντες Rec.	ἀποκτέννοντες
29. τῶν ἐντολῶν Rec.	ἐντολή
43. λέγει Rec. & G. ∾	εἶπεν
13: 9. ἀρχὴ G. ∾	ἀρχαὶ Rec.
14. τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου Rec.	omitted
14:51. ἠκολούθησεν G. ∾	ἠκολούθει Rec.

	Scholz	Griesbach
Mar. 14:71.	ὀμνύειν Rec. & G. ∾	ὀμνύναι
72.	καὶ εὐθέως	omit εὐθέως Rec.
—	τὸ ῥῆμα, ὃ G. ⌣	τοῦ ῥήματος, οὗ Rec.
Luke 1:15.	τοῦ Κυρίου Rec.	omit τοῦ
29.	ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ Rec.	ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη
2:33.	Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Rec. & G. ∾	ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ
44.	καὶ ἐν Rec.	omit ἐν
45.	εὑρόντες αὐτὸν Rec.	omit αὐτὸν
3:10.	ποιήσωμεν G. ∾	ποιήσομεν Rec.
4: 8.	ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ Rec.	omitted
18.	ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν Rec. .	omitted
23.	ἐν τῇ Rec. & G. ∾	εἰς
29.	εἰς τὸ Rec.	ὥστε
35.	τὸ μέσον Rec.	omit τὸ
41.	ὁ Χριστὸς Rec.	omitted
5:20.	εἶπεν αὐτῷ Rec.	omit αὐτῷ
6: 7.	παρετήρουν δὲ G. ⌣	παρετήρουν δὲ αὐτὸν Rec.
8.	ἔγειραι Rec.	ἔγειρε
10.	ἐποίησεν οὕτω Rec.	omit οὕτω
—	ἀποκατεστάθη Rec.	ἀπεκ.
7:46.	μου τοὺς πόδας Rec.	τοὺς πόδας μου & G. +
8: 3.	αὐτοῖς G. ∾	αὐτῷ Rec.
21.	αὐτόν Rec.	omitted
33.	εἰσῆλθον G. ⌣	εἰσῆλθεν Rec.
45.	μετ' αὐτοῦ Rec.	σὺν αὐτῷ
9: 1.	μαθητὰς αὐτοῦ Rec.	omitted
12.	ἀπελθόντες Rec. & G. ∾ ..	πορευθέντες
21.	εἰπεῖν Rec. & G. ∾	λέγειν
23.	ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω Rec...	ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω
—	omitted G. ‡	καθ' ἡμέραν Rec.

	Scholz	Griesbach
Luke 9:43.	ἐποίησεν Rec.	ἐποίει
49.	δαιμόνια G. ‡ τὰ	τὰ δαιμόνια Rec
10:11.	ἐφ' ὑμᾶς Rec.	omitted
22.	καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶπε, St. 3.	omitted Elz.
37.	οὖν Rec.	δὲ
11: 2.	ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς Rec.	omitted
—	ἡ βασιλεία σου Rec.	σου ἡ βασιλεία
—	γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς Rec.	omitted
11.	ἐξ ὑμῶν G. ∽	omit ἐξ Rec
28.	αὐτόν Rec.	omitted
29.	τοῦ προφήτου Rec.	omitted
32.	Νινευῖται G. ∾	Νινευΐ Rec.
34.	ὀφθαλμός σου (1st) G. ∽	omit σου Rec.
44.	γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, ὑποκριταὶ Rec.	omitted
52.	εἰσήλθετε Rec.	εἰσήλθατε
13:15.	Ὑποκριταὶ G. ∽	Ὑποκριτὰ Rec.
20.	omitted G. ‡	καὶ Rec.
24.	πύλης Rec. & G. ∾	θύρας
14: 5.	υἱὸς G. ∽	ὄνος Rec.
10.	ἀνάπεσε Rec. ἀνάπεσον	ἀνάπεσαι
16: 9.	ἐκλίπῃ G. ∾	ἐκλίπητε Rec.
25.	ὧδε G. ∽	ὅδε Rec.
17:36.	δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται Elz.	omitted St. 3
*19: 4.	συκομωραίαν Rec. & G. ∽	συκομορέαν
21:15.	οὐδὲ Rec.	ἢ
25.	ἠχούσης Rec. & G. ∾	ἤχους
22:30.	καθίσησθε Rec.	καθίσεσθε
62.	ὁ Πέτρος Rec.	omitted
66.	αὐτῶν G. ∾	ἑαυτῶν Rec.

	Scholz	Griesbach.
Luke 24:10.	ἦν δὲ	ἦσαν δὲ Rec.
36.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omitted
49.	Ἱερουσαλήμ Rec.	omitted
John 1:16.	καὶ Rec.	ὅτι
27.	αὐτός ἐστιν Rec.	omitted
—	ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν Rec.	omitted
44.	ὁ Ἰησοῦς Rec. transposed	omitted
3: 5.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
4:36.	καὶ ὁ θερίζων Rec.	omit καὶ
46.	ὁ Ἰησοῦς Rec. trans	omitted
50.	ὁ Ἰησοῦς (2nd) G. ∾	omit ὁ Rec.
5: 8.	Ἔγειρε	Ἔγειραι Rec.
16.	καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι Rec.	omitted
6: 5.	ἀγοράσωμεν	ἀγοράσομεν Rec.
22.	ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Rec.	omitted
—	πλοιάριον (2nd) Rec.	πλοῖον
39.	πατρὸς Rec.	omitted
45.	ἀκούων G. ∾	ἀκούσας Rec.
54.	ἐν	omitted Rec.
58.	τὸ μάννα Rec.	omitted
63.	λελάληκα G. ∾	λαλῶ Rec.
69.	Χριστὸς ὁ υἱὸς Rec. & G.	∾ ἅγιος
7: 1.	μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς	περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα Rec.
16.	οὖν G. ∾	omitted Rec.
8: 3.	omitted	πρὸς αὐτὸν Rec.
—	ἐπὶ μοιχείᾳ	ἐν μοιχείᾳ Rec.
5.	λιθάζειν	λιθοβολεῖσθαι Rec.
—	περὶ αὐτῆς	omitted Rec.
6.	κατηγορίαν κατ'	κατηγορεῖν Rec.
9.	οὖσα	ἑστῶσα Rec.
10.	Γύναι	ἡ γυνὴ Rec.

		Scholz	Griesbach
John	8:39.	ἦτε Rec.	ἐστε
	*54.	ἡμῶν G. ∽	ὑμῶν Rec.
	59.	διελθὼν δὶα μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως Rec.	omitted
	9:11.	τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ Rec.	τὸν Σιλωάμ
	10: 8.	πρὸ ἐμοῦ ἦλθον Rec.	ἦλθον πρὸ ἐμοῦ
	11:21.	ἡ Μάρθα Rec.	omit ἡ
	*32.	εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ Rec.	αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας
	44.	καὶ ἐξῆλθεν Rec.	omit καὶ
	51.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	12:12.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	13:33.	ὑπάγω ἐγὼ Rec.	ἐγὼ ὑπάγω
	15: 6.	τὸ πῦρ G. ∽	omit τὸ Rec.
	16: 7.	ἐγὼ [3rd] G. ∽	omitted Rec.
	19.	ἔγνω οὖν Rec.	omit οὖν
	18: 8.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	20.	πάντοτε (2nd) St. 3, G. ∽ πάντοθεν Elz.	πάντες
	28.	πρωΐα Rec.	πρωΐ
	36.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	19: 4.	οὖν Rec.	omitted
	11.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	26.	ἰδοὺ Rec. & G. ∽	ἴδε
	40.	ἐν ὀθονίοις G. ∽	omit ἐν Rec.
	20:11.	τὸ μνημεῖον (1st) Rec.	τῷ μνημείῳ
	14.	ὁ Ἰησοῦς Rec.	omit ὁ
	16.	Ἑβραϊστὶ G. ∽	omitted Rec.
	28.	καὶ ἀπεκρίθη Rec.	omit καὶ
	21:13.	οὖν Rec.	omitted
Acts	1:14.	καὶ τῇ δεήσει Rec.	omitted
	2: 7.	omit πάντες G. →	πάντες καὶ Rec.
	30.	τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν Rec.	omitted
	31.	ἡ ψυχὴ αὐτοῦ Rec.	omitted

		Scholz	Griesbach
Acts	2:33.	νῦν Rec.	omitted
	3:22.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	5:39.	αὐτὸ Rec. & G. ∾	αὐτοὺς
	6: 3.	ἁγίου Rec.	omitted
	7:10.	ἐξείλετο Rec.	ἐξείλατο
	21.	ἀνείλετο Rec.	ἀνείλατο
	8:21.	ἐνώπιον Rec.	ἔναντι
	9:18.	παραχρῆμα Rec.	omitted
	10: 1.	τις ἦν Rec. & G. ∾	omit ἦν
	20.	διότι Rec. & G. ∾	ὅτι
	13:31.	οἵτινες νῦν G. ∾	omit νῦν Rec.
	33.	τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ Rec. & G. ∾	τῷ πρώτῳ ψαλμῷ
	39.	Μωσέως Rec.	Μωϋσέως
	41.	ὃ G. ∽	ᾧ Rec.
	43.	omitted G. +	αὐτοῖς Rec.
	15:21.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	16:16.	τὴν προσευχὴν G.	omit τὴν Rec.
	32.	καὶ πᾶσι Rec.	σὺν πᾶσι
	17: 5.	οἱ ἀπειθοῦντες Rec.	omitted
	18.	τινὲς δὲ καὶ G. ∾	omit καὶ Rec.
	19: 4.	μὲν Rec.	omitted
	—	Χριστὸν Rec.	omitted
	20:16.	ἔκρινε Rec. & G. ∾	κεκρίκει
	22.	ἐγὼ δεδεμένος Rec.	δεδεμένος ἐγὼ
	28.	Θεοῦ Rec. & G. ∾	Κυρίου
	21:20.	Κύριον Rec.	Θεὸν
	21.	Μωσέως Rec.	Μωϋσέως
	27.	τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν Rec.	ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας
	22:24.	αὐτὸν ὁ χιλίαρχος εἰσάγεσθαι	ὁ χιλίαρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν
		Rec. αὐτ. ὁ χιλ. ἄγεσθαι	
	23:15.	αὔριον Rec.	omitted
	16.	τὸ ἔνεδρον St. 3. G. ∾	τὴν ἐνέδραν Elz.

	Scholz	Griesbach
Acts. 24:18.	αἷς G. ∾	οἷς Rec.
24.	Ἰησοῦν	omitted Rec.
26.	omitted G. ‡	ὅπως λύσῃ αὐτόν Rec.
25: 5.	δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ Rec.	ἐν ὑμῖν, φησι, δυνατοὶ
—	τούτῳ Rec.	omitted
16.	εἰς ἀπώλειαν Rec.	omitted
26: 6.	πατέρας ἡμῶν G. ⌣	omit ἡμῶν Rec.
17.	νῦν Rec. & G. ∾	ἐγὼ
27:12.	ἐκεῖθεν	κἀκεῖθεν Rec.
14.	Εὐροκλύδων Rec.	Εὐρυκλύδων
19.	ἐῤῥίψαμεν Rec. & G. ∾	ἔῤῥιψαν
28: 3.	διεξελθοῦσα G. ∾	ἐξελθοῦσα Rec.
5.	ἀποτιναξάμενος	ἀποτινάξας Rec.
Rom. 1:29.	πορνείᾳ Rec	omitted
2: 8.	θυμὸς καὶ ὀργή Rec.	ὀργὴ καὶ θυμός
4:12.	τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ Rec. τῆς ἐν τῇ ἀκροβ. πίστ.	τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως
5: 1.	ἔχωμεν	ἔχομεν Rec.
6.	ἀσθενῶν Rec.	ἀσθενῶν ἔτι
6: 1.	ἐπιμενοῦμεν Rec. & G. ∾	ἐπιμένωμεν
12.	ὑπακούειν αὐτῇ Rec.	omit αὐτῇ
10: 3.	δικαιοσύνην (2nd) Rec.	omitted
11: 9.	Δαβὶδ Rec.	Δαυὶδ
30.	καὶ ὑμεῖς Rec.	omit καὶ
12:11.	Κυρίῳ Elz. G. ⌣	καιρῷ St. 3
14:18.	τουτοῖς Rec. & G. ⌣	τούτῳ
		chap. 16, vss. 25—27, inserted at the end of chap. 14.
15: 4.	καὶ διὰ τῆς G. ⌣	καὶ τῆς Rec.
16.	verses 25—27	transposed
1 Cor. 1:28.	τὰ μὴ G. ‡ καὶ	καὶ τὰ μὴ Rec.
3: 1.	σαρκικοῖς Rec.	σαρκίνοις

		Scholz	Griesbach
1 Cor.	5:13.	ἐξαρεῖτε Rec. & G. ∽	ἐξάρατε
	7:29.	ἐστίν· τὸ λοιπὸν	τὸ λοιπόν ἐστιν Rec.
	34.	μεμέρισται. καὶ	omit καὶ Rec.
	9: 9.	Μωσέως Rec.	Μωυσέως
	11:15.	δίδοται G. ‡ αὐτῇ	δίδοται αὐτῇ Rec.
	26.	omitted G. ‡	τοῦτο Rec.
	12: 2.	ὅτι ὅτε G. ⌣	ὅτι Rec.
	12.	omitted G. ‡	τοῦ ἑνὸς Rec.
	15:14.	ἄρα καὶ G. ⌣	omit καὶ Rec.
2 Cor.	1: 6,7.	τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχόμεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας G. ∽ Rec. τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπις ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.	εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπερ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν και ἡμεῖς πάσχομεν· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.
	17.	βουλόμενος G. ⌣	βουλευόμενος Rec.
	18.	ἐστι G. ⌣	ἐγένετο Rec.
	3:14.	σήμερον ἡμέρας G. ∽	omit ἡμέρας Rec.
	—	ὅ τι Rec.	ὅτι
	8:16.	δόντι G. ⌣	διδόντι Rec.
	21.	προνοοῦμεν G. ∽	προνοούμενοι Rec.
	12: 1.	δεῖ	δὴ Rec.
	21.	με ὁ Θεός	omit με Rec
Gal.	1:18.	Κηφᾶν G. ∽	Πέτρον Rec.
	2: 4.	καταδουλώσουσιν	καταδουλώσωνται Rec.
	11.	Κηφᾶς G. ⌣	Πέτρος Rec.
	14.	Κηφᾷ G. ⌣	Πετρῷ Rec

		Scholz	Griesbach
Gal.	3:23.	συγκλειομένοι	συγκεκλεισμενοι Rec.
	4: 8.	μὴ φύσει Rec. & G. ∾	φύσει μὴ
	15.	omitted G. ‡	ἣν Rec.
	5: 1.	Χριστὸς ἡμᾶς Rec.	ἡμᾶς Χριστὸς
	—	στήκετε οὖν Rec. trans. οὖν.	omit οὖν
	6:13.	περιτετμημένοι G. ∾	περιτεμνόμενοι Rec.
Eph.	1:12.	δόξης G. ‡ τῆς	τῆς δόξης Rec.
	3: 7.	τὴν δοθεῖσάν Rec. & G. ∾	τῆς δοθείσης
	4:27.	μηδὲ	μήτε Rec.
Phil.	1: 7.	καὶ ἐν τῇ G. ⌣	omit ἐν Rec.
	30.	εἴδετε G. ⌣	ἴδετε Rec.
	2: 4.	ἑτέρων ἕκαστος Rec.	ἑτέρων ἕκαστοι
	3: 3.	Θεοῦ G. ∾	Θεῷ Rec.
	11.	τὴν ἐκ νεκρῶν	τῶν νεκρῶν Rec.
	16.	κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν Rec.	omitted
	4:23.	omitted G. ‡	ἡμῶν Rec.
Col.	1: 7.	καθὼς G. ‡ καὶ	καθὼς καὶ Rec.
	2:13.	συνεζωοποίησεν ὑμᾶς G. ∾	συνεζωοποίησε Rec.
	3:16.	ψαλμοῖς	ψαλμοῖς καὶ Rec.
	21.	παροργίζετε G. ∾	ἐρεθίζετε Rec.
	22.	ὀφθαλμοδουλείᾳ G. ∾	ὀφθαλμοδουλείαις Rec.
	23.	ὃ ἐὰν	καὶ πᾶν ὅ τι ἐὰν Rec.
	4: 8.	γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν G. ∾	γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν Rec
1 The.	1:*7.	ἐν τῇ 'Αχαΐᾳ G. ⌣	omit ἐν Rec.
	8.	ἐν τῇ 'Αχαΐᾳ G. ⌣	omit ἐν τῇ
	—	ἔχειν ἡμᾶς	ἡμᾶς ἔχειν Rec.
	2: 8.	ἐγενήθητε G. ⌣	γεγένησθε Rec.
	12.	περιπατεῖν	περιπατῆσαι Rec.
	3: 2.	καὶ διάκονον τοῦ Θεοῦ Rec. καὶ διάκονον τοῦ Θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν.	καὶ συνεργὸν τοῦ Θεοῦ
	—	ὑμᾶς περὶ Rec. & G. ∾	ὑμᾶς ὑπὲρ
	7.	ἀνάγκῃ καὶ θλίψει	θλίψει καὶ ἀνάγκῃ Rec.

Book	Ch. : Ver.	Scholz	Griesbach
1 The.	4: 8.	ὑμᾶς G. ∽	ἡμᾶς Rec.
	5:15.	διώκετε G. ‡ καὶ	διώκετε καὶ Rec.
2 The.	1: 8.	φλογὶ πυρὸς G. ∾	πυρὶ φλογὸς Rec.
	2:10.	τοῖς ἀπολλυμένοις G. + ἐν	ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις Rec.
	11.	πέμπει G. ∽	πέμψει Rec.
	13.	εἵλετο Rec. & G. ∾	εἵλατο
	17.	omitted G. ‡	ὑμᾶς
	—	ἔργῳ καὶ λόγῳ G. ∽	λόγῳ καὶ ἔργῳ Rec.
	3: 6.	παρέλαβον Rec. παρέλαβε.	παρελάβοσαν
1 Tim.	3:16.	Θεὸς Rec.	ὃς
	5:21.	omitted G. ‡	Κυρίου Rec.
	—	Χριστοῦ Ἰησοῦ	Ἰησοῦ Χριστοῦ Rec.
	6:11.	πραϋπάθειαν G. ∽	πρᾳότητα Rec.
2 Tim.	2: 8.	Χριστοῦ Ἰησοῦ	Ἰησοῦ Χριστοῦ Rec.
	7.	δώσει G. ∽	δῴη Rec.
	8.	Δαβὶδ Rec.	Δαυΐδ
	13.	ἀρνήσασθαι γὰρ G. ∾	omit γὰρ Rec.
	4: 1.	κατὰ Rec. & G. ∾	καὶ
	14.	ἀποδώσει G. ∽	ἀποδῴη Rec.
Tit.	1: 4.	χάρις καὶ εἰρήνη G. ∽	χάρις, ἔλεος, εἰρήνη Rec.
	5.	ἐπιδιορθώσῃς	ἐπιδιορθώσῃ Rec.
	2:10.	διδασκαλίαν τὴν G. ∾	omit τὴν Rec.
Heb.	3: 2.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	3.	Μωσῆν Rec.	Μωϋσῆν
	5.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	4: 7.	Δαβὶδ Rec	Δαυΐδ
	*7:14.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	16.	σαρκικῆς Rec. & G. ∾	σαρκίνης
	26.	ἡμῖν καὶ G. ∾	omit καὶ Rec.
	8: 4.	εἰ μὲν οὖν	εἰ μὲν γὰρ Rec.
	*5.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
	9: 5.	τῆς δόξης	omit τῆς Rec.

	SCHOLZ	GRIESBACH
Heb. 9: 9.	ἣν G. ∾	ὃν Rec.
10.	δικαιώματα G. ∽	δικαιώμασι Rec.
10:12.	οὗτος G. ∽	αὐτὸς Rec.
*12:21.	Μωσῆς Rec.	Μωϋσῆς
26.	σείσω G. ∾	σείω Rec.
Jas. 3:12.	οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ Rec.	οὔτε ἁλυκὸν
4: 1.	καὶ πόθεν G. ∾	omit πόθεν Rec.
15.	ποιήσομεν Elz.	ποιήσωμεν St. 3.
1 Pet. 2:21.	ὑπὲρ ἡμῶν St. 3 & G. ∽	ὑπὲρ ὑμῶν Rec.
3:12.	ὀφθαλμοὶ	οἱ ὀφθαλμοὶ Elz.
4:14.	καὶ δυνάμεως	omitted Rec.
2 Pet. 2:12.	γεγενημένα	γεγεννημένα Rec.
1 John 1: 8.	ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν	οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν Rec.
4: 3.	ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα Rec.	omitted
Jude 25.	πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος G. ∾	omitted Rec.
Rev. 1:12.	ἐλάλει G. ∽	ἐλάλησε Rec.
2:10.	βάλλειν	βαλεῖν Rec.
15.	Νικολαϊτῶν	τῶν Νικολαϊτῶν Rec.
3: 7.	Δαβὶδ Rec.	Δαυῒδ
20.	καὶ εἰσελεύσομαι G. ∾	omit καὶ Rec.
4: 5.	θρόνου αὐτοῦ G. ∾	omit αὐτοῦ Rec.
5: 1.	ἔξωθεν G. ∾	ὄπισθεν Rec.
3.	ἄνω G. ∾	omitted Rec.
5.	Δαβὶδ Rec	Δαυῒδ
6: 7.	φωνὴν Rec.	omitted
7: 1.	τοῦτο G. ∽	ταῦτα. Rec.
9:10.	καὶ ἐν ταῖς	ἦν ἐν ταῖς Rec.
—	ἡ ἐξουσία αὐτῶν τοῦ	καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν Rec.
11.	ἔχουσαι G. ∾	ἔχουσιν Rec.
12: 2.	ἔκραζεν G. ∾	κράζει Rec.
13:13.	καταβαίνῃ	καταβῇ Rec. ποιῇ καταβαίνειν.
16: 1.	μεγάλης φωνῆς	φωνῆς μεγάλης Rec.
2.	εἰς τὴν γῆν G. ∽	ἐπὶ τὴν γῆν Rec.

	Scholz	Griesbach
Rev. 16:	2. ἐπὶ τοὺς ἀνθρ. G. ∾	.... εἰς τοὺς ἀνθρ. Rec.
	3. omitted G. →	.... ζωῆς
	Rec. ζῶσα.	
	9. οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα G. ∾	omit οἱ ἄνθρωποι Rec.
17:	4. ποτήριον χρυσοῦν	.... χρυσοῦν ποτήριον Rec.
	8. τὸ ὄνομα.	.... τὰ ὀνόματα Rec.
18:	9. κλαύσουσα G. ↶	.... κλαύσονται Rec.
	16. λέγοντες G. ‡ καὶ	...... καὶ λέγοντες Rec.
	19. τὰ πλοῖα G. ↶	.... omit τὰ Rec.
19:	15. ἴστομος G.	.... omitted Rec.
	16. τὸ ὄνομα Rec.	.... omit τὸ
	18. μικρῶν τε G. ∾	.... omit τε Rec.
	19. τὸν πόλεμον G. ∾	...... omit τὸν Rec.
20:	8. τὸν πόλεμον G. ∾	...... omit τὸν Rec.
	14. ἡ λίμνη τοῦ πυρός G. ∾	.. omitted Rec.
21:	6. αὐτῷ G. ∾	.... omitted Rec.
	8. καὶ ἁμαρτωλοῖς G. ∾	.... omitted Rec.
	9. ἐκ τῶν G. ∾	.... omit ἐκ Rec.
	13. καὶ ἀπὸ G. ∾	.... omit καὶ Rec.
	Three times.	
22:	16. Δαβιδ Rec.	.... Δαυΐδ

A

GREEK AND ENGLISH

MANUAL LEXICON

TO THE

NEW TESTAMENT;

WITH

EXAMPLES OF ALL THE IRREGULAR AND MORE DIFFICULT INFLECTIONS.

BY J. H. BASS.

A New Edition, much Enlarged and Improved.

LONDON:
HENRY G. BOHN, YORK STREET, COVENT GARDEN.
1860.

In presenting a new edition of this little Manual to the public, the author has been induced to submit the whole to a strict revision—to correct many errors which had crept into the former edition, and very materially to amplify and extend the definitions of all important words. The quantity of new matter, indeed, which has been thus incorporated, may almost entitle the present edition to be regarded as a new work. While every thing has been retained which adapted it to the wants of the mere learner, the author has aimed to accommodate it also (as far as its limits would permit) to the use of those whose perusal of the sacred volume is more critical and discriminating. The careful distribution of the definitions into separate heads, the references to passages in which words are used in peculiar acceptations, and the examples quoted of unusual combinations of language, will in this light, he trusts, be regarded as improvements, and, with others, render the work more extensively useful.

ABBREVIATIONS, &c.

USED IN THE FOLLOWING LEXICON.

---

a. Aorist.
Æol. Æolic dialect.
At. Attic dialect.
apoc. Apocope,——cutting off the last syllable.
comp. Comparative.
cont. Contraction.
epenth. Epenthesis—or the insertion of letters.
f. Future tense.
imp. Imperative Mood.
imperf. Imperfect tense.
Ion. Ionic dialect.
m. Middle voice.
metath. Metathesis —— or the transposition of letters.
metaph. Metaphorically.
opt. Optative mood.
pass. Passive voice.
p. Perfect tense.
plu. p. Pluperfect tense.
pl. Plural.
par. Participle.
s. Subjunctive mood.
sin. Singular — the figures placed before sin. or pl. denote the person.
superl. Superlative.

'Ο affixed to a word, denotes it to be of the masculine gender; ἡ, of the feminine; ὁ, ἡ, masculine and feminine, i. e. common; and τὸ, neuter.

Where references occur to passages in the New Testament, it may be generally inferred (unless otherwise expressed) that they include all the cases in which a word is used in that particular sense.

It has not been thought necessary to repeat the formation of the several verbs through all their compounds; but in such cases the learner may find the formation by referring to the simple form.

A LEXICON

TO THE

GREEK NEW TESTAMENT.

A, ἄλφα, *the first letter of the Greek alphabet. Applied to persons, or things, it signifies* what is first in time or dignity, *as* Ω *signifies* what is last, (Rev. i. 11.) *As used in composition, it denotes*, 1. negation or privation, as ἀσεβὴς, ungodly, from α *and* σέβω, to worship. 2. *It adds force to the meaning of a word*, as ἀτενίζω, to fix the eyes attentively, *from* α *and* τείνω, to fix. 3. *It imports union or collection, as* ἅπας, all together, *from* α *and* πᾶς, all.

Ἀβαδδὼν, (*Heb.*) destruction.

Ἀβαρὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (α *and* βάρος) not burdensome, not chargeable.

Ἀββᾶ, (*Heb.*) father.

Ἄβυσσος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* βυσσὸς *for* βυθὸς) 1. an abyss; 2. the place of the dead, hell.

Ἀγᾶγω. *a.* 2. *s.* of ἄγω.

Ἀγᾰθοεργέω, ῶ, (ἀγαθὸς *and* ἔργον) to do good.

Ἀγᾰθοποιέω, ῶ, (ἀγαθὸς *and* ποιέω) 1. to act rightly, cultivate Christian virtues; 2. to confer benefits on any one.

Ἀγᾰθοποιΐα, ας, ἡ, (*from preced.*) well-doing.

Ἀγᾰθοποιὸς, οῦ, ὁ, ἡ. (*from same*) one who acts rightly *or* honestly, a well-doer.

Ἀγᾰθὸς, ἡ, ὸν, 1. good, τὰ ἀγαθὰ, the good things of life; 2. kind, bountiful, humane; 3. useful, profitable, (Ephes. iv. 29.) 4. fertile, *as land*, (Luke viii. 8.) 5. innocent, virtuous, pure; 6. happy, (1 Pet. iii. 10.)

Ἀγᾰθουργέω, ῶ, (ἀγαθὸς *and* ἔργον) to do well, to benefit.

Ἀγᾰθωσύνη, ης, ἡ, (*from same*) 1. goodness, integrity; 2. all virtue, (2 Thess. i. 11.)

Ἀγαλλίασις, εως, ἡ, (*from next*) exultation, leaping for joy, extreme joy.

Ἀγαλλιάω, ῶ, *and* Ἀγαλλιάομαι, ῶμαι, (ἄγαν *and* ἅλλομαι) 1. to exult, leap for joy, rejoice; 2. to be transported with desire,

3. to enjoy happiness, (1 Pet. i. 8.)

Ἄγαλμα, τος, τὸ, an image or statue.

Ἄγᾰμος, ου, ὁ, ἡ, (α and γάμος) unmarried, single.

Ἄγαν, too much, very much.

Ἀγᾰνάκτέω, ῶ, (ἄγαν and ἄχθομαι) to resent deeply, to be moved with indignation *or* resentment.

Ἀγᾰνάκτησις, εως, ἡ, (*from preced.*) indignation, resentment.

Ἀγᾰπάω, ῶ, *f.* 1. -ήσω, *p.* ἠγάπηκα, 1. to love; 2. to desire, long for; 3. to delight in.

Ἀγάπη, ης, ἡ, 1. love, benevolence; 2. Christian love, charity; 3. ardent pursuit, (Philipp. ii. 2.) 4. *pl.* love-feasts, (Jude 12.) *These feasts were held in the primitive church on every first day of the week for the benefit of the poorer Christians, who, having lost the privilege of eating the meats offered to idols, were mainly supported by this benevolent provision.*

Ἀγᾰπητὸς, ἡ, ὸν, well beloved, amiable.

Ἀγγᾰρεύω, (*from the Persian word* ἀγγᾰρος, a royal messenger, or letter carrier, who had power of forcing the proprietors of horses to forward them on their journey,) to compel another to go somewhere, *or* to carry some burden.

Ἀγγεῖον, ου, τὸ, (*from* ἄγγος) a vessel.

Ἀγγελία, ας, ἡ, (*from next*) a message, commandment.

Ἀγγέλλω, *f.* 1. -λῶ, *p.* -κα, *a.* 1. ἤγγειλα, to tell, deliver a message.

Ἄγγελος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) 1. a messenger, legate, agent, a spy, (1 Cor. xi. 10, &c.) 2 the bishop *or* president of a Christian church; 3. a created intelligent angel, whether good *or* bad; 4. a familiar spirit, genius, (Acts xii. 15.)

Ἄγγος, εος, τὸ, a vessel.

Ἄγε, (*from* ἄγω,) come, come now, go to.

Ἀγέλη, ης, ἡ, (*from* ἄγω) a drove, flock.

Ἀγενεᾱλόγητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* γενεαλογέω) without genealogy.

Ἀγενὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (α *and* γένος) ignoble, obscurely born.

Ἁγιάζω, *f.* 1. -άσω, *p.* -κα. *p. pass.* ἡγίασμαι, (*from* ἅγιος) 1. to separate, consecrate; 2. to esteem *or* reverence as holy; 3. to purify, sanctify, *pass.* to be absolved from the penalty of sin; 4. to consecrate to any office, (John x. 36.) 5. to win to Christianity, (1 Cor. vii. 14.) endue with the spirit of religion; 6. to worship, venerate, hallow, (Matt. vi. 9. 1 Pet. iii. 15.)

Ἁγιασμὸς, οῦ, ὁ, sanctification, sanctity.

Ἅγιος, α, ον, 1. holy, set apart, consecrated to God; 2. holy, pure, separated from sin; 3. οἱ ἅγιοι, the saints, *i. e.* the devout members of the Christian church.

Ἅγιον, τὸ, a holy place, sanctuary,

(Heb. ix. 1.) 2. the sanctuary of the temple; *pl.* the Holy of Holies; 3. heaven itself, (Heb. ix. 12.)

Ἁγιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) holiness.

Ἁγιωσύνη, ης, ἡ, (*from same*) sanctity, holiness.

Ἀγκάλη, ης, ἡ, (*from ἀγκὴ, the same*) the bended arm.

Ἄγκιστρον, ου, τὸ, a hook.

Ἄγκυρα, ας, ἡ, an anchor.

Ἄγναφος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* γνάπτω, to take off the nap of cloth) unfulled, rough, rude.

Ἁγνεία, ας, ἡ, (*from* ἁγνὸς) chastity, purity.

Ἁγνίζω, *f.* 1. -ίσω, *p.* -ικα, *p. pass.* ἥγνισμαι, (*from same*) 1. to purify, sanctify; 2. ἁγνίζομαι, to separate oneself by a vow of Nazariteship, (Acts xxiv. 26, &c.)

Ἁγνισμὸς, ῦ, ὁ, (*from same*) purification.

Ἀγνοέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, (α *and* γνόω) 1. to be ignorant; 2. not to understand; 3. to err *or* sin through ignorance; 4. to be unmindful of.

Ἀγνόημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) error, the sin of error *or* ignorance.

Ἄγνοια, ας, ἡ, (*from same*) ignorance, ignorance of Christianity.

Ἁγνὸς, ὴ, ὸν, 1. chaste, pure; 2. innocent, clear from sin or guilt.

Ἁγνότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) purity, innocence.

Ἁγνῶς, (*from same*) purely, sincerely.

Ἀγνωσία, ας, ἡ, (α *and* γνῶσις) ignorance, calumnies arising from ignorance, (1 Pet. ii. 15.)

Ἄγνωστος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* γνωστὸς) unknown.

Ἀγορὰ, ᾶς, ἡ, (*from* ἀγείρω, to gather together) 1. a place of public concourse, forum, market-place; 2. a forum *or* place of judgment.

Ἀγοράζω, *f.* -άσω, *p.* -κα, *p. pass.* ἠγόρασμαι, (*from preced.*) to buy.

Ἀγοραῖος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) 1. belonging to the market-place *or* forum; 2. judicial, forensic, ἀγοραῖοι [ἡμέραι] ἄγονται, the courts are now open, (Acts xix. 38.) 3. ἀγοραῖοι, οἱ, loose fellows lounging in the market-place.

Ἄγρα, ας, ἡ, a catching, a draught, *as of fishes.*

Ἀγράμματος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* γράμμα) illiterate, unlearned.

Ἀγραυλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, (ἀγρὸς *and* αὐλίζομαι) to abide in the field, *properly*, by night.

Ἀγρεύω, (*from* ἄγρα) to catch, ensnare.

Ἀγριέλαιος, ου, ὁ, ἡ, (ἄγριος *and* ἐλαία) the wild olive tree.

Ἄγριος, ια, ιον, (*from* ἀγρὸς) 1. belonging to the field, wild; 2. fierce, tempestuous.

Ἀγρὸς, ῦ, ὁ, 1. a field, *pl.* the country; 2. a farm, a village surrounded by fields; 3. *pl.* lands, rural estates.

Ἀγρυπνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -κα, (α *and* ὕπνος) 1. to abstain from sleep, watch, wake; 2. to be watchful, cautious, earnest.

Ἀγρυπνία, ας, ἡ, (*from same*) watching, insomnulence.

Ἄγω, *f.* ἄξω, *p.* ἦχα, *At.* ἄγηχα, *by epenth.* ἀγήοχα, *a.* 2. ἦγον, *At.* ἤγᾰγον, *s.* ἀγάγω *f.* 1. *pass.* ἀχθήσομαι, *a.* 1. *pass* ἤχθην, *p. pass.* ἦγμαι, 1. to bring, carry, lead; 2. to drag, hurry away by force; 3. to lead, rule, govern; 4. to entice (Rom. ii. 4.) 5. to go away, depart; 6. to spend *or* pass, *as time*, (Luke xxiv. 21.) 7. *pass.* to be held, or celebrated, (Acts xix. 38. Matt. xiv. 6.)

Ἀγωγὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) education, course *or* manner of life.

Ἀγὼν, ωνος, ὁ, 1. a fight, conflict; 2. a race, (Heb. xii. 1.) 3. anxiety, ardent thought, (Coloss. ii. 1.) 4. trouble, peril, suffering, (Philip. i. 30. 1 Thess. ii 2.)

Ἀγωνία, ας, ἡ, (*from preced.*) a violent struggle, agony.

Ἀγωνίζομαι, (*from same*) to strive, fight, labour, *or* contend earnestly.

Ἀδάπᾰνος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* δαπάνη) without expense *or* charge.

Ἀδελφὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) 1. a sister; 2. a cousin, near kinswoman, (Matt. xiii. 56.) 3. one beloved as a sister; 4. a sister in the Christian faith.

Ἀδελφὸς, οῦ, ὁ, (α *and* δελφὺς, a womb) 1. a brother, brother-in-law; 2. a near kinsman, cousin; 3. one of the same race *or* nation; 4. a brother in common humanity; 5. a brother in friendship, *or* some common office; 6. a brother in the common faith of Christianity.

Ἀδελφότης, ητος, ἡ, (*from preced.*) a brotherhood, society or brethren in Christ.

Ἄδηλος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* δῆλος) obscure, concealed, uncertain.

Ἀδηλότης, ητος, ἡ, (*from preced.*) uncertainty.

Ἀδήλως, (*from same*) obscurely, uncertainly.

Ἀδημονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, to be faint, spent, *or* depressed with sorrow *or* anxiety.

Ἅδης, ου, ὁ, (*i. e.* ἀΐδης, unseen, *from* α *and* εἴδω) 1. the invisible abode of the dead; 2. hell, the place of torment into which the fallen angels were cast, (2 Pet. ii. 4.) and where the wicked are punished after death, (Luke xvi. 23.) πύλαι ᾅδου, the power of the devil, *or* of the evil spirits of hell; 3. the grave, (1 Cor. xv. 55.) *or perhaps*, death *personified;* 4. a state of abasement, *or* misery in this life, (Matt. xi. 23, &c.)

Ἀδιάκριτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* διακρίνω) without partiality.

Ἀδιάλειπτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* διαλείπω) unceasing, continual.

Ἀδιαλείπτως, (*from preced.*) without intermission, often, much.

Ἀδιαφθορία, ας, ἡ, (α *and* διαφθορὰ), incorruptness, integrity, purity.

Ἀδικέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, (α *and* δίκη) 1. to do wrong, act unjustly; 2. to do wrong to, *or*

injure any one, *pass.* to suffer wrong; 3. to hurt, damage, harm.

Ἀδίκημα, ατος, τὸ, (*from same*) an act of injustice, a crime.

Ἀδικία, ας, ἡ, (*from same*) 1. injustice, iniquity, unrighteousness; 2. falsehood, deceit.

Ἄδικος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from same*) 1. unjust, unrighteous, iniquitous; 2. deceitful, fallacious, (Luke xvi. 11.)

Ἀδίκως, (*from same*) unjustly.

Ἀδόκιμος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* δόκιμος) 1. not genuine *or* true; 2. depraved, reprobate, (Rom. i. 28.) 3. useless, unfit for any purpose, (Heb. vi. 8.) 4. disapproved, rejected.

Ἄδολος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* δόλος) without deceit, sincere, pure.

Ἁδρότης, τητος, ἡ, (*from* ἁδρὸς, abundant) abundance.

Ἀδυνατέω, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, (α *and* δύναμαι) to be impossible.

Ἀδύνατος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* δυνατος) 1. impotent, weak; 2. impossible, difficult.

Ἀεὶ, always, very often.

Ἀείδω, *contract.* ᾄδω, *f.* 1. ᾄσω, *p.* ᾔεικα, *contr.* ᾖκα, to sing, celebrate.

Ἀετὸς, οῦ, ὁ, an eagle.

Ἄζυμος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ζύμη) 1. unleavened, ἄζυμα, τὰ, unleavened bread, the feast of unleavened bread, *which lasted seven days, on the first of which the passover was sacrificed*; 2. pure, uncorrupted, (1 Cor. v. 7, 8.)

Ἀηδία, ας, ἡ, hatred, enmity.

Ἀὴρ, ἀέρος, ὁ, 1. the air; 2. the space between heaven and earth, (1 Thess. iv. 17.) 3. obscure air, darkness, (Ephes. ii. 2.)

Ἀθανασία, ας, ἡ, (α *and* θάνατος) immortality, an immortal body.

Ἀθέμιτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* θεμιτὸς, lawful) unlawful, wicked, abominable.

Ἄθεος, ου, ὁ, (α *and* θεὸς) 1. without God, an atheist; 2. one ignorant *or* regardless of God, an idolater.

Ἄθεσμος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* θεσμὸς, a statute) lawless.

Ἀθετέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠθέτηκα, (α *and* θετὸς, placed) 1. to set aside, annul, (Gal. iii. 15.) 2. to frustrate, render of no effect, (Luke vii. 30. 1 Cor. i. 19.) 3. to reject, despise; 4. to deny, refuse, (Mark vi. 26.) 5. to violate, *as a law*; 6. to cast off, desert, (1 Tim. v. 12.)

Ἀθέτησις, εως, ἡ, (*from same*) a rejecting, annulling, abolition.

Ἀθλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἤθληκα, (*from* ἄεθλος, strife) to strive, wrestle.

Ἄθλησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a fight, conflict, earnest effort.

Ἀθυμέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠθύμηκα, (α *and* θυμὸς) to despond, be discouraged.

Ἀθῷος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* θωὴ, a mulct) not punished, innocent.

Αἴγειος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from* αἴξ, a goat) belonging to a goat.

Αἰγιαλὸς, οῦ, ὁ, (ἄγω, to break, *and* ἅλς, the sea) the sea-shore.

Αἰγύπτιος, ου, ὁ, an Egyptian.

Αΐδιος, ου, ὁ, ἡ, (*from* ἀεὶ) eternal, without end.

Αἰδὼς, όος, οῦς, ἡ, (α *and* εἴδω) modesty, decency, reverence, veneration.

Αἰθίοψ, οπος, ὁ, (αἴθω, to burn, *and* ὤψ) an Ethiopian.

Αἷμα, ατος, τὸ, 1. blood, ἐκχύνειν αἷμα, to shed blood, kill; 2. slaughter, a bloody death; 3. the crime and punishment of shedding blood, *and hence* the punishment of any crime, (Acts xviii. 6. xx. 26.) 4. the material, *or* source of animal life, (Acts xvii. 26.) 5. the animal body, with its passions and imbecilities; 6. the colour of blood, (Acts ii. 20.)

Αἱματεκχυσία, ας, ἡ, (αἷμα *and* ἐκχύω) a pouring out *or* shedding of blood.

Αἱμοῤῥοέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἡμοῤῥόηκα, (αἷμα *and* ῥόος, *from* ῥέω) to have a flux of blood.

Αἴνεσις, εως, ἡ, (*from next*) praise.

Αἰνέω, ῶ, *f.* -έσω *and* -ήσω, *p.* ᾔνηκα, (*from* αἶνος) to praise.

Αἴνιγμα, ατος, τὸ, (*from* ᾔνιγμαι, *p. pass. of* αἰνίσσω, to hint) an enigma. ἐν αἰνίγματι, (1 Cor. xiii. 12.) in an enigmatical manner, *invisible things being represented by visible, spiritual by natural, eternal by temporal, &c.*

Αἶνος, ου, ὁ, praise.

Αἵρεσις, εως, ἡ, (*from* αἱρέω) 1. a sect, a body of persons professing any peculiar doctrine, *used equally in a good and a bad sense*; 2. a religious party, faction, schism, (1 Cor. xi. 19.) 3. a pestilent opinion, heresy, (2 Pet. ii. 1.)

Αἱρετίζω, *f.* -ίσω, *p.* ᾑρέτικα (*from same*) to choose, choose with delight, love.

Αἱρετικὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) a leader *or* promoter of religious faction, a heretic.

Αἱρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾕρηκα, *a.* 2. εἷλον, *p. pass.* ᾕρημαι, (*from next*) to take hold of, choose.

Αἴρω, *f.* ἀρῶ, *p.* ἦρκα, *a.* 1. ἦρα, 1. to take, take *or* lift up; 2. to bear *or* carry; 3. to take away, remove; 4. to take off, kill, destroy; 5. *applied to the mind*, to suspend, keep in suspense; 6. to loose a ship from the shore, (Acts xxvii. 13.) 7. to lift up *or* raise *the voice*.

Αἰσθάνομαι, *or* αἰσθέομαι, *f.* αἰσθήσομαι, *p.* ᾔσθημαι, *a.* 2. *mid.* ᾐσθόμην (αἴσθω, to perceive) to feel, perceive.

Αἴσθησις, εως, ἡ, (*from preced.*) perception.

Αἰσθητήριον, ου, τὸ, (*from same*) an organ of sense *or* perception, a sense.

Αἴσθωμαι, *a.* 2. *s. m. of* αἰσθάνομαι.

Αἰσχροκερδὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (αἰσχρὸς *and* κέρδος) greedy of base gain.

Αἰσχροκερδῶς, (*from preced.*) for the sake of base gain.

Αἰσχρολογία, ας, ἡ, (*next and* λόγος) filthy, obscene conversation.

Αἰσχρὸς, ὰ, ὸν, (*from* αἶσχος,

baseness) 1. indecent, shameful; 2. indecorous, (1 Cor. xi. 6.) 3. unjust, (Tit. i. 11.)

Αἰσχρότης, τητος, ἡ, (*from same*) obscenity.

Αἰσχύνη, ης, ἡ, (*from same*) 1. shame, confusion from shame, (Luke xiv. 9.) 2 disgrace, ignominy, (Heb. xii. 2.) 3. what is base, dishonest, *or* shameful.

Αἰσχύνομαι, to be ashamed, confounded, daunted.

Αἰτέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾔτηκα, *a.* 1. ᾔτησα, 1. to ask, request, beg; 2. to demand, (Luke xii. 48.) 3. to desire, (Acts vii. 46.)

Αἴτημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) 1. a petition, request; 2. any thing desired *or* sought.

Αἰτία, ας, ἡ, 1. a cause, reason; 2. a state, condition, (Matt. xix. 10.) 3. an accusation, crime.

Αἰτίαμα, ατος, τὸ, (*from next*) an accusation.

Αἰτιάομαι, ῶμαι, (*from αἰτία*) to blame, accuse.

Αἴτιον, ου, τὸ, (*from same*) 1. a cause, reason, (Acts xix. 40.) 2. a civil *or* public crime.

Αἴτιος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) an author, causer.

Αἰφνίδιος, ου, ὁ, ἡ, (*from αἴφνης*, suddenly) sudden, unexpected.

Αἰχμαλωσία, ας, ἡ, (*from αἰχμάλωτος*) 1. captivity; 2. a captive multitude.

Αἰχμαλωτεύω, *f.* -εύσω, *p.* ᾐχμαλώτευκα, (*from same*) to carry away captive, reduce to servitude.

Αἰχμαλωτίζω, *f.* ίσω, *p.* ᾐχμαλώτικα, (*from same*) *the same.*

Αἰχμάλωτος, ου, ὁ, (*αἰχμὴ*, a spear, *and* ἁλωτὸς, taken) a captive, one miserable *or* afflicted.

Αἰὼν, ῶνος, ὁ, (*i. e.* ἀεὶ ὢν) 1. duration, finite *or* infinite, a period of duration, past, present, *or* future; 2. eternity, duration without beginning *or* end, *εἰς τὸν αἰῶνα*, for ever; 3. the life of man, *or* period by which it is measured, *ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι*, in this life, (Matt. xii. 32.) 4. the duration of the world, *ἐκ τοῦ αἰῶνος*, since the beginning of the world, (John ix. 32.) 5. *pl.* the ages of the world, *ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις*, in the ages to come, (Ephes. ii. 7.) 6. *with the pronoun οὗτος or the adverb νῦν*, all things relating to this world, as its riches, pleasures, manners, &c. *οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου*, the children of this world, (Luke xvi. 8.) *κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου*, according to the manner of this world; 7. the created universe, *δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε*, by whom he made the world, (Heb i. 2.) 8. *αἰῶνες οἱ*, the ages of the world, *or* various revolutions and grand occurrences which have happened to it; 9. an age *or* periodical dispensation of Divine Providence, *as* the age of the Mosaic law, the age of the Gospel dispensation.

Αἰώνιος, ου, ὁ, ἡ, *and* αἰώνιος, α, ον, (*from preced.*) 1. eternal, with-

out end, without beginning *or* end, χρόνοι αἰώνιοι, eternal ages, the beginning of time; 2. χρόνοι αἰώνιοι, ages of the world, periods of the dispensations.

Ἀκαθαρσία, ας, ἡ, (α *and* καθαίρω) uncleanness, incontinence.

Ἀκαθάρτης, τητος, ἡ, *contr. for* ἀκαθαρότης, (*from same*) uncleanness, filthiness.

Ἀκάθαρτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from same*) unclean, depraved.

Ἀκαιρέομαι, οῦμαι, *f.* -ήσομαι, *p.* ἠκαίρημαι, (*from* ἄκαιρος) to be without opportunity.

Ἀκαίρως, (α *and* καιρὸς) unseasonably.

Ἄκακος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* κακὸς) free from evil *or* sin, simple, artless.

Ἄκανθα, ης, ἡ, a thorn, brier.

Ἀκάνθινος, η, ον, (*from preced.*) thorny, made of thorns.

Ἄκαρπος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* καρπὸς) unfruitful, noxious.

Ἀκατάγνωστος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* καταγινώσκω) irreprehensible.

Ἀκατακάλυπτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α κατὰ *and* καλύπτω) uncovered, unveiled.

Ἀκατάκριτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* κατακρίνω) uncondemned.

Ἀκατάλυτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* καταλύω) indissoluble.

Ἀκατάπαυστος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* καταπαύω) unceasing, perpetual.

Ἀκαταστασία, ας, ἡ, (α *and* καθίστημι) 1. tumult, civil commotion, (Luke xxi. 9.) 2. confusion, disorder.

Ἀκατάστατος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from same*) unstable.

Ἀκατάσχετος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* κατασχέω) unruly.

Ἀκέραιος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* κεράω, to mix) sincere, harmless, innocent, upright.

Ἀκήκοα, *Attic for* ἦκοα, *p. m. of* ἀκούω.

Ἀκλινὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (α *and* κλίνω) stable, firm, constant.

Ἀκμάζω, *f.* -άσω, *p.* ἤκμακα, (*from next*) to grow ripe, flourish, be mature.

Ἀκμὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀκὴ, *the same*) a point of time, ἀκμὴν *for* κατ' ἀκμὴν, yet, still.

Ἀκοὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀκούω) 1. the act of hearing; 2. the sense of hearing; 3. the organ of hearing, the ear; 4. the thing heard, *as* a report *or* speech; 5. mental comprehension, (Heb. v. 11.) 6. a hearing so as to obey, obedience, (Gal. iii. 2.)

Ἀκολουθέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠκολούθηκα, (*from next*) to follow, be a disciple of, imitate.

Ἀκόλουθος, ου, ὁ, ἡ, a follower.

Ἀκούω, *f.* ούσω, *p.* ἤκουκα, 1. to hear, hear a report; 2. to learn *or* know any thing, *by whatever means*; 3. to understand; 4. to hearken to, obey; 5. to hear patiently, (John vi. 60.) 6. to listen; 7. ἀκούεσθαι, to be reported *or* become notorious.

Ἀκρασία, ας, ἡ, (α *and* κράτος) intemperance, incontinence.

Ἀκρατὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (*from same*) intemperate, incontinent.

Ἄκρατον, ου, τὸ, (*α and κεράω*) pure undiluted wine.

Ἀκρίβεια, ας, ἡ, accuracy, exactness, severity.

Ἀκριβὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, accurate, exact, severe.

Ἀκριβόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠκρίβωκα, (*from preced.*) 1. to inquire diligently; 2. to learn by diligent inquiry.

Ἀκριβῶς (*from same*) diligently, accurately, perfectly.

Ἀκρὶς, ίδος, ἡ, the locust.

Ἀκροάομαι, *f.* -άσομαι, *p.* ἠκρόαμαι, to hear, listen to.

Ἀκροατήριον, ου, τὸ, (*from preced.*) a place of audience, hall of justice.

Ἀκροατὴς, ῦ, ὁ, (*from same*) a hearer.

Ἀκροβυστία, ας, ἡ, (*ἄκρον and βύω*, to shut) 1. the foreskin, uncircumcision; 2. one uncircumcised, a pagan; 3. the condition of uncircumcision *or* paganism, (Coloss. ii. 13.)

Ἀκρογωνιαῖος, α, ον, (*ἄκρος and γωνία*) belonging to the foundation-corner.

Ἀκροθίνιον, ου, τὸ, (*ἄκρος and θὶς or θὶν*, a heap) the top of a heap of warlike spoils, the chief and best of those spoils.

Ἄκρον, ου, τὸ, (*from ἄκρος*) the top, extremity, end.

Ἄκρος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from ἀκὴ, see ἀκμὴ*) extreme, upmost.

Ἀκυρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠκύρωκα, (*α and κυρόω*) to annul, make of none effect.

Ἀκωλύτως, (*α and κωλύω*) without hinderance *or* prohibition.

Ἄκων *for ἀέκων*, ουσα, ον, (*α and ἑκὼν*) unwilling.

Ἀλάβαστρον, ου, τὸ, 1. alabaster; 2. a vessel of alabaster *or* other material to hold ointment *or* perfume.

Ἀλαζονεία, ας, ἡ, (*from next*, boasting, ostentation, pomp.

Ἀλαζὼν, όνος, ὁ, ἡ, vain-glorious, arrogant, boasting.

Ἀλαλάζω, *f.* -άσω, *or* -άξω, *p.* -ακα, *or* -αχα, (*from ἀλαλὰ*, an invocation of God) 1. to wail, yell, (Mark v. 3. 8.) 2. to tinkle, clank.

Ἀλάλητος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*α and λαλέω*) unspeakable, unutterable, *or rather* what is hidden *or* suppressed.

Ἄλαλος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) 1. dumb; 2. making dumb, (Mark ix. 17.)

Ἅλας, ατος, τὸ, (*from ἅλς*) 1. salt, *applied metaphorically to the disciples of Christ, who were to mix with, and purify the corrupted mass of mankind;* 2. wisdom, prudence, (Mark ix. 50.) 3. courtesy, (Coloss. iv. 6.)

Ἀλείφω, *f.* -ψω, *p.* ἤλειφα, to anoint, cover over with ointment.

Ἀλεκτοροφωνία, ας, ἡ, (*next and φωνὴ*) the time of cock-crowing, the third watch of the Jewish night, *or* three in the morning.

Ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, *and* ἀλεκτρυὼν, όνος, ὁ, a cock.

Ἄλευρον, ου, τὸ, (*from next*) the meal of corn.

Ἀλέω, *f.* -έσω *and* -ήσω, *p.* -κα, to grind.

Ἀλήθεια, ας, ἡ, (*from* ἀληθὴς) 1. truth in general; 2. a firm persuasion, arising from the evidences of truth, (Acts x. 34.) 3. perfection, integrity, (John i. 14. 17.) 4. veracity; 5. the true religion, Christianity; 6. righteousness, justice, sincerity.

Ἀληθεύω, *f.* -εύσω, *p.* ἠλήθευκα, to speak, *or* maintain, the truth.

Ἀληθὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, 1. true, agreeable to truth; 2. valid, conclusive, sure, (John v. 31. viii. 13.)

Ἀληθινὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) 1. true, genuine; 2. real, not typical, (Heb. viii. 2.) 3. constant to a promise, (John vii. 28.) 4. sincere, (Heb. x. 22.)

Ἀλήθω, *f.* ἀλήσω, *p.* ἤληκα, (*from* ἀλέω) to grind.

Ἀληθῶς, (*from* ἀληθὴς) truly, veraciously, certainly.

Ἁλιεὺς, έος, ὁ, (*from* ἅλς) a fisher.

Ἁλιεύω, *f.* εύσω, *p.* ἡλίευκα, (*from preced.*) to fish.

Ἁλίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἥλικα, (*from* ἅλς) to salt, render salt.

Ἀλισγέω, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, to pollute.

Ἀλίσγημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) pollution by eating of forbidden food.

Ἀλλὰ, but, yet, unless, nevertheless, even, but rather, or, else, therefore, for, certainly, yea; *used in supplication*, I pray, (Mark ix. 22.) ἀλλὰ γε, but indeed, (Luke xiv. 21.) yet at least, (1 Cor. ix. 2.) ἀλλ' ἢ, but only; ἀλλὰ καὶ, moreover; ἀλλὰ *is often repeated after words understood (by ellipsis) from the former part of the sentence. It is sometimes, also, redundant.*

Ἀλλάσσω, *Attic* ἀλλάττω, *f.* -ξω, *p.* ἤλλαχα, *a.* 2. ἤλλαγον, *f.* 1. *pass.* ἀλλαχθήσομαι, *a.* 1. ἠλλάχθην, *f.* 2. ἀλλαγήσομαι, (*from* ἄλλος) to change, alter, corrupt; *pass.* to perish.

Ἀλλαχόθεν, (*from same*) from elsewhere.

Ἀλληγορέω, ῶ, (ἄλλος *and* ἀγορεύω, to speak) to allegorize, speak in allegory.

Ἀλληλούϊα, Praise ye Jehovah.

Ἀλλήλων, *gen. pl. dat.* ἀλλήλοις, αις, οις, *accus.* ἀλλήλους, ας, α, (*from* ἄλλος) one another, each other.

Ἀλλογενὴς, έος, ὁ, ἡ, (ἄλλος *and* γένος) of another nation, a stranger, foreigner.

Ἅλλομαι, *imperf.* ἡλλόμην, *f.* 2. ἁλοῦμαι, 1. to leap, leap up, walk with a dancing motion; 2. to bubble up.

Ἄλλος, η, ο, 1. another, other, different, οἱ ἄλλοι, the others, the rest; 2. the second (Rev. xiv. 8.) *repeated in a sentence*, one, and another, *pl.* some and others; 3. belonging to another, (1 Cor. x. 29.)

Ἀλλοτριοεπίσκοπος, ου, ὁ, (*next and* ἐπίσκοπος) a curious inspector, a busybody in other men's matters.

Ἀλλότριος, α, ον, (*from* ἄλλος) 1. belonging to another, foreign;

2. a stranger, alien; 3. an enemy, (Heb. xi. 34.)

Ἀλλόφυλος, ου, ὁ, ἡ, (ἄλλος *and* φυλή) a foreigner, a Gentile.

Ἄλλως, (*from* ἄλλος) otherwise.

Ἀλοάω, ῶ, *f.* -ήσω *and* -άσω, *p.* -ηκα, (*from* ἅλως) to thresh *or* tread out corn.

Ἄλογος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* λόγος) 1. without speech *or* reason; 2. irrational, absurd.

Ἀλόη, ης, ἡ, the aloe.

Ἅλς, ἁλὸς, ὁ, ἡ, salt, the sea.

Ἁλυκὸς, ή, όν, (*from* ἅλς) brackish, salt.

Ἄλυπος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* λύπη) free from grief.

Ἅλυσις, εως, ἡ, (α *and* λύω) a chain, manacle; πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, I discharge my embassy in a chain, (Ephes. vi. 20.) *The apostle here alludes to the custom of the Romans, of occasionally confining their prisoners by chaining their right arm to the left arm of a soldier who guarded them.*

Ἀλυσιτελὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (α *and* λυσιτελὴς) 1. useless, unprofitable; 2. pernicious, (Heb. xiii. 17.)

Ἅλων, ωνος, ὁ, ἡ, (*from* ἅλως) 1. a threshing floor; 2. corn itself.

Ἀλώπηξ, εκος, ἡ, a fox, a crafty person, (Luke xiii. 32.)

Ἅλωσις, εως, ἡ, (*from* ἁλίσκω) a taking, catching.

Ἅμα, *adv. with a dat. following,* 1. with, together with, ἅμα πρωΐ, with the dawn, or early in the morning, (Matt. xx. 1.) 2. together, (Rom. iii. 12.) 3. moreover, also, at the same time.

Ἀμαθὴς, έος, ὁ, ἡ, (α *and* μανθάνω) 1. unlearned, rude; 2. perverse.

Ἀμαράντινος, *and* ἀμάραντος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μαραίνω) unfading.

Ἁμαρτάνω, *f.* 1. ἁμαρτήσω, *p.* ἡμάρτηκα, *a.* 2. ἥμαρτον, 1. to miss a mark; 2. to err, sin, wander from truth *or* virtue; 3. to offend against *or* injure any one.

Ἅμαρτον, *a.* 2. *a. of same.*

Ἁμάρτημα, ατος, τὸ, (*from* ἁμαρτάνω) a sin, offence, crime.

Ἁμαρτία, ας, ἡ, (*from same*) 1. sin, vice, wickedness; 2. unbelief, hardened incredulity; 3. a cause of sin, (Rom. vii. 7. Gal. ii. 17.) 4. fraud, falsehood, (John viii. 46.) 5. the crime and punishment of sin; 6. a criminal, (2 Cor. v. 21.) 7. a sacrifice for sin, sin-offering, (Heb. ix. 28.)

Ἀμάρτυρος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μάρτυς) without witness.

Ἁμαρτωλὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*from* ἁμαρτάνω) 1. a sinner in general; 2. a heinous and habitual sinner; 3. an idolator, pagan; 4. one obstinate in unbelief, (Heb. xii. 3.) 5. sinful. (Rom. vii. 13, &c.)

Ἄμαχος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μάχομαι) not contentious *or* quarrelsome.

Ἀμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἤμηκα, to reap, mow, cut down.

Ἀμέθυστος, ου, ὁ, (α *and* μέθυ, wine) the amethyst.

Ἀμελέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠμέληκα, (α *and* μέλει) to disregard, neglect.

Ἄμεμπτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μέμπτος, (*from* μέμφομαι) blameless, perfect.

Ἀμέμπτως, (*from same*) unblameably.

Ἀμέριμνος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μέριμνα) free from care *or* solicitude, secure, easy.

Ἀμετάθετος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* μετατίθημι) unchangeable.

Ἀμετακίνητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μετακινέω) immoveable, constant.

Ἀμεταμέλητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μεταμέλομαι) 1. not to be repented of *or* regretted, (2 Cor. vii. 10.) 2. not subject to change of mind, irrevocable, (Rom. xi. 29.)

Ἀμετανόητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μετανοέω) unrepenting, impenitent, irreclaimable.

Ἄμετρος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* μέτρον) immense, beyond measure.

Ἀμὴν, *a Hebrew word, which is sometimes affirmative, and answers in general to* ἀληθῶς *or to* ναι, verily, truly, indeed; *and sometimes is optative in the sense of* γένοιτο, so be it. *It is also applied as a noun to our Saviour, and denotes* what is true, firm, or certain, ὁ ἀμὴν, the Amen, the faithful witness, (Rev. iii. 14.)

Ἀμήτωρ, ορος, ὁ, (α *and* μήτηρ) without mother, one whose mother was not registered in the genealogies of the priests (Heb. vii. 3.)

Ἀμίαντος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μιαίνω, to defile) undefiled, sincere

Ἄμμος, ου, ἡ, (*from* ψάμμος) sand, a sandy soil.

Ἀμνὸς, οῦ, ὁ, a lamb.

Ἀμοιβὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀμείβω, to requite) requital, retribution.

Ἄμπελος, ου, ἡ, a vine tree.

Ἀμπελουργὸς, οῦ, ὁ, (*preced. and* ἔργον) a vine-dresser.

Ἀμπελὼν, ῶνος, ὁ, (*from* ἄμπελος) a vineyard.

Ἀμύνω, *f.* -νῶ, *p.* ἤμυγκα, *a.* 1. ἤμυνα, to help; *mid.* defend, revenge.

Ἀμφὶ, about, round about, concerning.

Ἀμφιβάλλω, (*from* ἀμφὶ *and* βάλλω) to throw, cast.

Ἀμφίβληστρον, ου, τὸ, (ἀμφὶ *and* βάλλω) a large kind of fishing net.

Ἀμφιέννυμι, *f.* 1. ἀμφιέσω, *p. pass.* ἠμφίεσμαι, (ἀμφὶ *and* ἕννυμι, to put on) to clothe, invest, adorn.

Ἄμφοδον, ου, τὸ, (ἄμφω both, *and* ὁδὸς) a place where two ways meet, a street.

Ἀμφότερος, α, ον, (*from* ἄμφω, both) both.

Ἀμώμητος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from next*) without blemish, unblameable.

Ἄμωμον, ου, τὸ, amomum, a choice fruit.

Αμωμος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* μῶμος) 1. spotless, without blemish; 2. free from sin, blameless.

Αν, *for* ἐὰν, if, soever; *joined with the indicative or optative mood*, may, might, would, could, should; ἕως ἂν, until; ὅπως ἂν, to the end that; ὡς ἂν, even as.

Ανὰ, *adv*. each, every one.

Ανὰ, *prep. governing the accusative*, through, in among, by; ἀνὰ μέρος, in turn, ἀνὰ μέσον, between, ἀνὰ δύο two by two, (Matt. xx. 9.) *In composition it denotes* ascent, return, repetition, separation.

'Αναβαθμὸς, οῦ, ὁ, (ἀνὰ *and* βάθμος) a stair, step, degree.

'Ανάβα, *by apoc. for* ἀνάβηθι, *from* ἀναβαίνω.

'Αναβαίνω, *f.* -βήσομαι, *p.* -βέβηκα, *a.* 2. ἀνέβην, (ἀνὰ *and* βαίνω.) 1. to go up, ascend; 2. to go on board *a ship;* 3. to spring, grow up, *as vegetables;* 4. to come *or* go, *as a rumour*, (Acts xxi. 31.) 5. to enter *as a thought into the mind*, (Luke xxiv. 38, &c.)

'Αναβάλλω, *f.* -βαλῶ, *p.* -βέβληκα, (ἀνὰ *and* βάλλω) to throw back, retard; *mid.* put off, defer.

Ανάβημι, (ἀνὰ *and* βῆμι, *see* βαίνω) to go up.

Αναβιβάζω, *f.* άσω, *p.* -βιβίβακα, *a.* 1. ἀνεβίβασα (ἀνὰ *and* βιβάζω) to draw *or* bring up.

Αναβλέπω, *f.* -ψω, *p.* -φα, *a.* 1. -ψα, (ἀνὰ *and* βλέπω) 1. to look upwards; 2. to see again, receive sight; 3. to behold attentively, contemplate.

'Ανάβλεψις, εως, ἡ, (*from preced.*) recovery of sight, recovery of spiritual sight, knowledge of religion.

'Αναβοάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, *a.* 1. -ησα, (ἀνὰ *and* βοάω) to cry out, exclaim.

'Αναβολὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀναβάλλω) delay.

'Αναγάγων, *a.* 2. *par. of* ἀνάγω.

'Ανάγαιον, ου, τὸ, a parlour to sup in, a chamber.

'Αναγγέλλω, *f.* -λῶ, *p.* ἀνήγγελκα, *a.* 1. ἀνήγγειλα, *a.* 2. ἀνήγγελον, (ἀνὰ *and* ἀγγέλλω) 1. to tell, relate, rehearse; 2. to announce beforehand, (John xvi. 13.) 3. to declare openly, teach, explain.

'Αναγεννάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, *p. pass.* ἀναγεγέννημαι, (ἀνὰ *and* γεννάω) to beget again, regenerate, transfer into a better condition of body or mind.

'Αναγινώσκω, *f.* 1. *mid.* ἀναγνώσομαι, *p. act.* ἀνέγνωκα, *a.* 2. *act.* ἀνέγνων, *p. pass.* ἀνέγνωσμαι, *a.* 1. *pass.* ἀνεγνώσθην, (ἀνὰ *and* γινώσκω) to know, read, know by reading.

'Αναγκάζω, *f.* -άσω, *p.* ἠνάγκακα, (*from* ἀνάγκη) to force, to compel by force *or* persuasion.

'Αναγκαῖος, αια, αῖον, (*from same*) 1. necessary; 2. fit, needful, adviseable; 3. near closely connected, (Acts x. 24.)

Ἀναγκαστῶς, (*from next*) by constraint.

Ἀνάγκη, ης, ἡ, (ἀνὰ *and* ἄγχω, to compress) 1. necessity; 2. constraint, compulsion, ἔχω ἀνάγκην, I must needs; 3. a divine injunction *or* obligation; 4. distress, affliction.

Ἀναγνῶμι, (ἀνὰ *and* γνῶμι) to know again.

Ἀναγνωρίζω, (ἀνὰ *and* γνωρίζω) to make known.

Ἀναγνωσθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* ἀναγινώσκω.

Ἀνάγνωσις, εως, ἡ, (*from* ἀναγινώσκω) a reading.

Ἀνάγω, *f.* -άξω, *p.* ἀνῆχα, *a.* 2. ἀνῆγον (ἀνὰ *and* ἄγω) 1. to bring, lead, *or* take up; 2. to offer up, (Acts vii. 41.) 3. ἀνάγομαι ναῦν, to set sail; 4. to bring back.

Ἀναδείκνυμι, (ἀνὰ *and* δείκνυμι) 1. to show plainly; 2. to mark out, appoint.

Ἀνάδειξις, εως, ἡ (*from preced.*) a manifestation, inauguration to any office.

Ἀναδέχομαι, (ἀνὰ *and* δέχομαι) to receive.

Ἀναδίδωμι, (ἀνὰ *and* δίδωμι) to present, deliver.

Ἀναζάω, ῶ, (ἀνὰ *and* ζάω) to live again, revive.

Ἀναζητέω, ῶ, (ἀνὰ *and* ζητέω) to seek, seek diligently.

Ἀναζώννυμι, (ἀνὰ *and* ζώννυμι) to gird up.

Ἀναζωπυρέω, ῶ, (ἀνὰ *and* ζωπυρέω, to revive a fire) to revive, stir up, *as a fire.*

Ἀναζωσάμενος, *part. a.* 1. *m.* of ἀναζώννυμι.

Ἀναθάλλω, (ἀνὰ *and* θάλλω) to thrive *or* flourish again.

Ἀνάθεμα, ατος, τὸ, (*from* ἀνατίθημι) 1. an anathema, a person *or* thing accursed; 2. a curse, execration, *by which one is bound to certain conditions.*

Ἀναθεματίζω, *f.* ίσω, *At.* -ιῶ, *p.* ἀνατεθεμάτικα, (*from preced.* 1. to call down curses, curse; 2. to bind by a curse.

Ἀναθεωρέω, (ἀνὰ *and* θεωρέω) to consider attentively, contemplate.

Ἀνάθημα, ατος, τὸ (*from* ἀνατίθημι) a consecrated gift, hung *or* laid up *in a temple.*

Ἀναίδεια, ας, ἡ, (α *and* αἰδώς) pertinacious importunity.

Ἀναιρεθῆναι, *a.* 1. *inf. pass.* of ἀναιρέω.

Ἀναίρεσις, εως, ἡ, (*from next*) murder, slaughter.

Ἀναιρέω, (ἀνὰ *and* αἱρέω) 1. to take away, abolish. (Heb. x. 9.) 2. to take off, kill; 3. *mid.* to take to one's own care, (Acts vii. 21.)

Ἀναίτιος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* αἰτία) innocent, guiltless.

Ἀνακαθίζω, (ἀνὰ *and* καθίζω) to sit up.

Ἀνακαινίζω, (ἀνὰ *and* καινίζω, to renew) to renew, amend.

Ἀνακαινόω, *f.* -ώσω, *p.* ἀνακεκαίνωκα, (ἀνὰ *and* καινὸς) to renew, renovate.

Ἀνακαίνωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) renovation.

Ἀνακαλύπτω, (ἀνὰ *and* καλύπτω) to unveil, make manifest.

Ἀνακάμπτω, (ἀνὰ *and* κάμπτω) 1. to bend back; 2. to return.

Ἀνάκειμαι, (ἀνὰ *and* κεῖμαι) 1. to lie; 2. to lie down, recline.

Ἀνακεφαλαιόω, (ἀνὰ *and* κεφαλαιόω) 1. *mid.* to gather together in one, unite under one head; 2. *pass.* to be summed up, comprised.

Ἀνακλῖνω, (ἀνὰ *and* κλίνω) 1. to lay down, (Luke ii. 7.) 2. to cause to recline; 3. *mid.* to recline.

Ἀνακόπτω, (ἀνὰ *and* κόπτω) to beat *or* drive back, hinder.

Ἀνακρᾶζω, (ἀνὰ *and* κράζω) to cry out, shout.

Ἀνακρῖνω, (ἀνὰ *and* κρίνω) 1. to examine, question; 2. to discern, judge; 3. to inquire, ask questions, (1 Cor. x. 25, 27.)

Ἀνάκρισις, εως, ἡ, (*from preced.*) a judicial examination.

Ἀνακύπτω, (ἀνὰ *and* κύπτω) to raise up oneself, look up in hope.

Ἀναλαμβάνω, (ἀνὰ *and* λαμβάνω) 1. to take, take up, *pass.* to be raised; 2. to carry, (Acts vii. 43.) 3 to take and wear, *as armour*, (Ephes. vi. 13.)

Ἀναληφθεὶς. *a.* 1. *par. pass. of* ἀναλαμβάνω.

Ἀνάληψις, εως, ἡ, (*from same*) a removal, retiring, ascension.

Ἀναλίσκω, (ἀνὰ *and* ἁλίσκω) to take away, destroy, consume.

Ἀναλογία, ας, ἡ, (ἀνὰ *and* λόγος) analogy, proportion.

Ἀναλογίζομαι, (ἀνὰ *and* λογίζομαι) to consider attentively with oneself.

Ἄνᾰλος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* ἅλς) without saltness, insipid.

Ἀναλόω, (ἀνὰ *and* ἁλόω, *or* ἁλίσκω, to take) to take away, destroy.

Ἀνάλῠσις, εως, ἡ, (*from next*) departure, death.

Ἀνᾰλύω, (ἀνὰ *and* λύω) to return, depart, to die.

Ἀναμάρτητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἁμαρτάνω) guiltless, without sin.

Ἀνᾰμένω, (ἀνὰ *and* μένω) to wait for, wait, expect.

Ἀνάμεσος, ὁ, ἡ, among, in the midst.

Ἀναμιμνήσκω, (ἀνὰ *and* μιμνήσκω) to remind; *pass.* to recollect, remember.

Ἀναμνάω, (ἀνὰ *and* μνάω) *the same.*

Ἀναμνήσω, *f.* 1. *of* ἀναμιμνήσκω.

Ἀνάμνησις, εως, ἡ. (*from preced.*) a commemoration, memorial, remembrance.

Ἀνανεόομαι, οῦμαι, (ἀνὰ *and* νεόω) to be renewed.

Ἀνανήφω, (ἀνὰ *and* νήφω) to awake out of a drunken sleep, and become sober.

Ἀναντίῤῥητος, ου, ὁ, ἡ, (α, ἀντὶ, *and* ῥέω) indisputable, not to be contradicted.

Ἀναντιῤῥήτως, (*from preced.*) without gainsaying, readily.

Ἀνάξιος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἄξιος) unworthy, unfit.

Ἀναξίως, (*from preced.*) unworthily, unfitly.

Ἀνάπαυσις, εως, ἡ, (*from next*) refreshment, rest, a place of quiet *or* refreshment.

Ἀναπαύω, (ἀνὰ *and* παύω) 1. to give rest *or* refreshment, *pass.* to be refreshed; 2. *mid.* to take rest, take rest by sleep; 3. *mid.* to abide, dwell in rest, (1 Pet. iv. 14.)

Ἀναπείθω, (ἀνὰ *and* πείθω) to persuade to a different opinion, to convert.

Ἀναπέμπω, (ἀνὰ *and* πέμπω) to send again *or* back again, remit.

Ἀναπεσοῦν, *f.* 1. *inf. of* ἀναπίπτω.

Ἀναπίτω, (ἀνὰ *and* πίτω) to fall *or* lie down.

Ἀνάπηρος, ου, ὁ, (ἀνὰ *and* πήρος, maimed) maimed.

Ἀναπίπτω, (ἀνὰ *and* πίπτω) to fall down, lie down in order to eat.

Ἀναπληρόω, ῶ, (ἀνὰ *and* πληρόω) 1. to fill, fill up, complete; 2. to fill up, supply a deficiency; 3. to fulfil, *as a prophesy or law;* 4. to fill the place of, *or* be in the condition of any one, (1 Cor. xiv. 16.)

Ἀναπολόγητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἀπολογέομαι) inexcusable.

Ἀναπράσσω, (ἀνὰ *and* πράσσω) to demand, demand back again.

Ἀναπτύσσω, (ἀνὰ *and* πτύσσω) to roll back, unroll, *as a volume, in which form the books used by the Jews were written.*

Ἀνάπτω, (ἀνὰ *and* ἅπτω) to kindle, light, set on fire.

Ἀναρίθμητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἀριθμέω) innumerable.

Ἀνασείω, (ἀνὰ *and* σείω) to move *or* stir up.

Ἀνασκευάζω, (ἀνὰ *and* σκευάζω, to prepare) to subvert, destroy, unsettle.

Ἀνασπάω, (ἀνὰ *and* σπάω) to draw up *or* back again.

Ἀνάστα, *by apoc. for* ἀνάστηθι, *a.* 2. *imp. of* ἀνίστημι.

Ἀναστήσομαι, *f.* 1. *m. of same.*

Ἀνάστασις, εως, ἡ, (*from* ἀνίστημι) 1. a rising, *as opposed to falling*, (Luke ii. 34.) 2. the resurrection of a dead body to life, *or* from the grave; 3. the future general resurrection; 4. the author of resurrection, (John xi. 25.) 5. the state of men after the resurrection, a future life, (Matt. xxii. 28, &c.) 6. ἀνάστασις ζωῆς, a resurrection to eternal happiness.

Ἀναστατόω, ῶ, (*from same*) to subvert, unsettle, excite to sedition.

Ἀνασταυρόω, (ἀνὰ *and* σταυρόω) to crucify afresh, crucify.

Ἀναστενάζω, (ἀνὰ *and* στενάζω) to groan deeply.

Ἀναστρέφω, (ἀνὰ *and* στρέφω) 1. to overturn, subvert, (John ii. 15.) 2. to turn back, return, (Acts v. 22; xv. 16.) 3. *mid.* to be conversant, have one's conversation; 4. to abide

in a place, (Matt. xvii. 22.) 5. to meet with any fortune, good or evil, (Heb. x. 33.)

Ἀναστροφὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) behaviour, manner of life.

Ἀνατάσσομαι, (ἀνὰ *and* τάσσω) to compose.

Ἀνατέλλω, *f.* -τελῶ, *p.* ἀνατέταλκα, *a.* 1. ἀνέτειλα, *p. m.* ἀνατέτολα, (ἀνὰ *and* τέλλω, to arise) 1. to spring up, rise as the sun; 2. to cause to rise, (Matt. v. 45.) 3. to arise, be born, (Heb. vii. 14.)

Ἀνατίθημι, (ἀνὰ *and* τίθημι) *mid.* to relate, declare, explain.

Ἀνατολὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀνατέλλω) 1. the day-spring *or* dawn, *used in a spiritual sense*, (Luke i. 78.) 2. ἀνατολὴ *and* ἀνατολαὶ, the eastern part of the heavens *or* of the earth.

Ἀνατρέπω, (ἀνὰ *and* τρέπω) to subvert, overthrow.

Ἀνατρέφω, (ἀνὰ *and* τρέφω) to nurse, bring up, educate.

Ἀναφαίνω, (ἀνὰ *and* φαίνω) 1. to show openly; 2. *pass.* to discover, see at a distance, *in a nautical sense*, (Acts xxi. 3.)

Ἀναφέρω, (ἀνὰ *and* φέρω) 1. to carry *or* bring up; 2. to offer in sacrifice; 3. to bear *or* carry in expiation.

Ἀναφωνέω, ῶ, (ἀνὰ *and* φωνέω) to cry out aloud.

Ἀναχθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* ἀνάγω.

Ἀνάχυσις, εως, ἡ, (ἀνὰ *and* χέω) a confluence of filthy waters, a sewer, *by metaph.* what is morally filthy *or* abominable.

Ἀναχωρέω, ῶ, (ἀνὰ *and* χωρέω) 1. to return; 2. to go away, depart; 3. to withdraw, retire.

Ἀνάψυξις, εως, ἡ, (*from next*) a refreshing after heat *or* labour.

Ἀναψύχω, (ἀνὰ *and* ψύχω) refresh, relieve.

Ἀνδραποδιστὴς, οῦ, ὁ, (ἀνὴρ *and* ποὺς) a man-stealer, kidnapper, one who steals men to make them slaves.

Ἀνδρίζομαι, *f.* ίσομαι, *p.* ἤνδρισμαι, (*from same*) to behave oneself like a man.

Ἀνδροφόνος, ου, ὁ, (ἀνὴρ *and* φόνος) a manslayer, murderer.

Ἀνέβην, *a.* 2. *of* ἀναβαίνω.

Ἀνέγκλητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐγκαλέω) blameless, irreproachable.

Ἀνέγνων, *a.* 2. *of* ἀναγινώσκω.

Ἀνέθην, *a.* 1. *pass. of* ἀνίημι.

Ἀνέθρεψα, *a.* 1. *of* ἀνατρέφω.

Ἀνεῖλον, *a.* 2. *of* ἀναιρέω.

Ἀνεκδιήγητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐκδιηγέομαι) inexpressible, unutterable.

Ἀνεκλάλητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐκλαλέω) unutterable.

Ἀνέκλειπτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐκλείπω) unfailing.

Ἀνεκτὸς, ἡ, ὸν, (*from* ἀνέχω) tolerable.

Ἀνελεήμων, ονος, ὁ, ἡ, (α *and* ἐλεήμων) unmerciful.

Ἀνελεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἀναιρέω.

Ἀνέλων, *a.* 2. *s. of same.*

Ἀνελήφθην, *a.* 1. *pass. of* ἀναλαμβάνω.

Ἀνεμνήσθην, *a.* 1. *pass. of* ἀναμιμνήσκω.

Ἀνεμίζομαι, (*from next*) to be driven by the wind.

Ἄνεμος, ου, ὁ, (*from* ἄνημι) 1. the wind; 2. *pl.* the quarters whence the winds blow.

Ἀνένδεκτον, ου, τὸ, (α *and* ἐνδέχεται) impossible.

Ἀνενεγκεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἀναφέρω.

Ἀνέντες, *nom. pl. a.* 2. *pass. of* ἀνίημι.

Ἀνεξερεύνητος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* ἐξερευνάω) unsearchable.

Ἀνεξίκακος, ου, ὁ, ἡ, (ἀνέχομαι *and* κακός) enduring evil, patient, forbearing.

Ἀνεξιχνίαστος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* ἐξιχνιάζω, to investigate) inscrutable.

Ἀνεπαίσχυντος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐπαισχύνομαι) not needing to be ashamed, blameless.

Ἀνέπεσον, *a.* 2. *of* ἀναπίπτω.

Ἀνεπίληπτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἐπίληπτος, blameable) blameless, irreprehensible.

Ἀνέρχομαι, (ἀνὰ *and* ἔρχομαι) to go up.

Ἄνεσις, εως, ἡ, (*from* ἀνίημι) 1. liberty, relaxation from confinement, trouble, *or* expense, rest, tranquillity.

Ἀνέστην, *a.* 2. *of* ἀνίστημι.

Ἀνετάζω, (ἀνὰ *and* ἐτάζω, to examine) to examine strictly, examine by torture.

Ἀνέτειλα, *a.* 1. *of* ἀνατέλλω.

Ἄνευ, *prep. governing a gen.* without, not with.

Ἀνεύθετος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* εὔθετος) unsuitable, inconvenient.

Ἀνευρίσκω, (ἀνὰ *and* εὑρίσκω) to find, find by diligent search.

Ἀνεῦρον, *a.* 2. *of* ἀνευρίσκω.

Ἀνέχω, (ἀνὰ *and* ἔχω) *mid.* bear, bear with, suffer, restrain oneself.

Ἀνεψιὸς, ου, ὁ, a cousin-german, *or* nephew.

Ἀνέῳγα, *p. m. of* ἀνοίγω.

Ἀνεῴχθην, *a.* 1. *pass. of same.*

Ἄνηθον, ου, τὸ, anise *or* dill.

Ἀνήγαγον, *a.* 2. *At. of* ἀνάγω.

Ἀνήκω, (ἀνὰ *and* ἥκω) to come up, come to, belong to; ἀνήκει, it is fit *or* becoming; ἀνῆκον, what is proper *or* becoming.

Ἀνῆλθον, *a.* 2. *of* ἀνέρχομαι.

Ἀνήμερος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἥμερος, mild) fierce, untamed.

Ἀνῆν, *a.* 2. *of* ἀνίημι.

Ἀνὴρ, ἀνδρὸς, ὁ, 1. a man, *in years or sex*; 2. a person, individual; 3. a husband; 4. a man of distinguished station *or* wealth, *used like the English* "gentleman," *as an expression of courtesy*; 6. an inhabitant of any place *or* country; 7. *It is sometimes redundant, as* ἀνὴρ προφήτης, a prophet, (Luke xxiv. 19.) *and is sometimes synonymous with* any one, every one, &c.

Ἀνήνεγκα, *a.* 1. *of* ἀναφέρω.

Ἀνῃρέθην, *a.* 1. *pass. of* ἀναιρέω.

Ἀνήφθην, *a.* 1. *pass. of* ἀνάπτω.

Ἀνήχθην, *a.* 1. *pass. of* ἀνάγω.

Ἀνθ', *before an aspirate for* ἀντὶ.

Ἀνθέξομαι, *f.* 1. *of* ἀντέχομαι.

Ἀνθίστημι, (ἀντὶ *and* ἵστημι) resist

Ἀνθομολογέω (ἀντὶ *and* ὁμολογέω) *mid.* to confess, give thanks

Ἄνθος, εος, ους, τὸ, a flower.

Ἀνθρακιά, ᾶς, ἡ, (*from next*) a heap *or* fire of live coals.

Ἄνθραξ, ακος, ὁ, a burning coal.

Ἀνθρωπάρεσκος, ου, ὁ, ἡ, (ἄνθρωπος *and* ἀρέσκω) a man-pleaser.

Ἀνθρώπινος, η, ον, (*from* ἄνθρωπος) human, belonging to human affairs.

Ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, ἡ, (ἄνθρωπος *and* κτείνω) a man-slayer, murderer.

Ἄνθρωπος, ου, ὁ, (ἄνω τρέπων ὦπα, turning his view upwards) 1. a man, *in sex or age;* 2. a husband; 3. an individual, every man, every one, any one; 4. an inhabitant of any place; 5. a man of low station *or* character, *in this sense it is used in a personal address as a term of contempt;* 6. a male infant, (John vii. 23; xvi. 21.) 7. ὁ ἔσω ἄνθρωπος, the inner *or* spiritual part of man; 8. *It is sometimes redundant and sometimes is used for the adjective* ἀνθρώπινος, human, *as opposed to what is divine.*

Ἀνθυπατεύω, (*from next*) to be proconsul.

Ἀνθύπατος, ου, ὁ, (*from* ἀντὶ *and* ὕπατος, *contr. for* ὑπέρτατος, highest) a proconsul, a governor of a Roman province.

Ἀνίημι, *f.* ἀνήσω, *p.* ἀνῆκα, *a.* 2. ἀνῆν, *s.* ἀνῶ, (ἀνὰ *and* ἵημι) 1. to loosen, unloose; 2. to lessen, moderate, (Ephes. vi. 9.) 3. to leave, dismiss, (Heb. xiii. 5.)

Ἀνίλεως, ω, ὁ, ἡ, (α *and* ἵλεως) without mercy.

Ἄνιπτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* νίπτω) unwashen.

Ἀνίστημι, *f.* ἀναστήσω, *p.* ἀνέστηκα, *a.* 2. ἀνέστην, (ἀνὰ *and* ἵστημι) 1. to raise up from a recumbent posture, (Acts ix. 41.) 2. to raise from the dead, restore to life, (Acts ii. 24, 32; iii. 13.) 3. to raise to a state of eternal happiness, (John vi. 39, 54.) 4. to raise into existence, procreate, *as children;* 5. to rise from a sitting or recumbent posture; 6. to rise from the dead, return to life; 7. to rise up in hostility, (Mark iii. 26; Acts vi. 9.) 8. to depart, (Mark vii. 24; x. 1.) 9. to be born, rise into existence, begin to act.

Ἀνόητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* νοέω) thoughtless, foolish.

Ἄνοια, ας, ἡ, (α *and* νοῦς) madness, folly, want of understanding.

Ἀνοίγω, *f.* ἀνοίξω, *p.* ἀνῷχα, *At.* ἀνέῳχα, *a.* 1. ἀνέῳξα *and* ἤνοιξα, *p. pass.* ἀνέῳγμαι *and* ἠνέῳγμαι, *a.* 1. *pass.* ἀνεῴχθην *and* ἠνεῴχθην, *f.* 1. *pass.* ἀνοιχθήσομαι, *p. mid.* ἀνέῳγα, (ἀνὰ *and* οἴγω, *to* open) to open.

Ἀνοικοδομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἀνῳκοδόμηκα, (ἀνὰ *and* οἰκοδομέω) to build up again.

Ἄνοιξις, εως, ἡ, (*from* ἀνοίγω) an opening.

Ἀνοίσω, *f.* 1. *of* ἀναφέρω.

Ἀνομία, ας, ἡ, (*from next*) transgression of a law, iniquity

Ἄνομος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* νόμος 1. lawless, without having

law; 2. lawless, breaking the law, a transgressor, criminal, wicked one.

Ἀνόμως, (*from preced.*) without the law, *i. e. of Moses.*

Ἀνορθόω, (ἀνὰ *and* ὀρθόω, to erect) to make straight *or* upright, (Luke xiii. 13.) 2. to erect *or* build again, (Acts xv. 16.) raise up.

Ἀνόσιος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ὅσιος, holy) unholy, impious.

Ἀνοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀνέχω) forbearance, lenity.

Ἀνταγωνίζομαι, (ἀντὶ *and* ἀγωνίζομαι) to strive against, resist.

Ἀντάλλαγμα, ατος, τὸ, (*from next*) 1. a price, compensation; 2. a ransom *or* price of redemption from punishment *or* evil.

Ἀνταλλάσσω, (ἀντὶ *and* ἀλλάσσω) to exchange.

Ἀνταναπληρόω, (ἀντὶ *and* ἀναπληρόω) to fill up *or* complete in turn.

Ἀνταποδίδωμι, (ἀντὶ *and* ἀποδίδωμι) 1. to recompense, repay, return; 2. to avenge, punish.

Ἀνταπόδομα, ατος, τὸ, (*from preced.*) recompense, retribution *of good or evil.*

Ἀνταπόδοσις, εως, ἡ, (*from same*) recompense, reward.

Ἀνταποκρίνομαι, (ἀντὶ *and* ἀποκρίνομαι) to reply against, contradict.

Ἀντάω, *f.* -ήσω, *p.* ἤντηκα, (*from* ἀντὶ) to meet, come over against.

Ἀντέπω, (ἀντὶ *and* ἔπω) to gainsay, contradict.

Ἀντέστην, *a.* 2. *of* ἀνθίστημι.

Ἀντέχομαι, (ἀντὶ *and* ἔχω) 1. to hold fast, adhere to, be entirely devoted to; 2. to succour, support.

Ἀντὶ, *prep. governing a gen.* 1. for, in return for, for the sake of; 2. for, on account of, answerable to; 3. in the stead *or* place of; 4. ἀνθ' ὧν, on account of these things, because. *In composition it denotes* opposition, reciprocation, correspondency, substitution.

Ἀντιβάλλω, (ἀντὶ *and* βάλλω) to discourse, debate.

Ἀντιδιατίθημι, (ἀντὶ *and* διατίθημι) *mid.* to be averse to, oppose.

Ἀντίδικος, ου, ὁ, ἡ, (ἀντὶ *and* δίκη) 1. an opponent in a lawsuit; 2. the adversary, *viz.* the devil.

Ἀντίθεσις, εως, ἡ, (ἀντὶ *and* τίθημι) opposition, debate.

Ἀντικαθίστημι, (ἀντὶ *and* καθίστημι) to place in opposition to, resist.

Ἀντικαλέω, (ἀντὶ *and* καλέω) to call *or* invite in return.

Ἀντίκειμαι, (ἀντὶ *and* κεῖμαι) to be placed in opposition, oppose, resist.

Ἀντικρὺ, (ἀντὶ *and* κάρα, the head) opposite to, over against.

Ἀντιλαμβάνομαι, (ἀντὶ *and* λαμβάνω) 1. *with a gen.* to support *with the hand,* assist, help; 2. to partake in, receive, enjoy, (1 Tim. vi. 2.)

Ἀντιλέγω, (ἀντὶ *and* λέγω) to

speak against, contradict, gainsay.

Ἀντίληψις, εως, ἡ, (*from* ἀντιλαμβάνομαι) help, assistance, the office of deacons in the primitive church.

Ἀντιλογία, ας, ἡ, (*from* ἀντιλέγω) 1. contradiction, (Heb. vii. 7.) 2. strife, contention, (Heb. vi. 16.) 3. an injury, act of contumely, (Heb. xii. 3.)

Ἀντιλοιδορέω, ῶ, (ἀντὶ *and* λοιδορέω) to revile again *or* in return.

Ἀντίλυτρον, ου, τὸ, (ἀντὶ *and* λύτρον) a ransom, correspondent ransom.

Ἀντιμετρέω, (ἀντὶ *and* μετρέω) to measure again *or* in return.

Ἀντιμισθία, ας, ἡ, (ἀντὶ *and* μισθὸς) a recompense, punishment.

Ἀντιπαρελεύθω, *a.* 2. ἀντιπαρῆλθον, (ἀντὶ, παρὰ *and* ἐλεύθω) to pass by on the opposite side, turn out of the way in passing.

Ἀντιπαρέρχομαι. *See preceding.*

Ἀντίπεραν, *or* ἀντίπερα (ἀντὶ *and* πέραν) over against, on the opposite side.

Ἀντιπίπτω, (ἀντὶ *and* πίπτω) to fall against, assault, resist by force.

Ἀντιστῆναι, *a.* 2. *inf. of* ἀνθίστημι.

Ἀντιστρατεύομαι, (ἀντὶ *and* στρατεύω) to war against.

Ἀντιτάσσομαι, (ἀντὶ *and* τάσσω) 1. to set oneself in array against, resist; 2. to repel by force.

Ἀντίτυπος, η, ον, (ἀντὶ *and* τύπος) corresponding in form, similar, figurative, typical; ἀντίτυπον, τὸ, an antitype.

Ἀντίχριστος, (ἀντὶ *and* χριστὸς) an opposer of Christ, ὁ ἀντίχριστος, antichrist.

Ἀντλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἤντληκα, (*from* ἄντλος, a sink) to draw out *as water.*

Ἄντλημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) a bucket.

Ἀντοφθαλμέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἀντωφθάλμηκα, (ἀντὶ *and* ὀφθαλμὸς) 1. to look a person in the face; 2. to bear up against the wind.

Ἄνυδρος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ὕδωρ) without water, dry, barren.

Ἀνυπόκριτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ὑποκρίνομαι) without hypocrisy *or* simulation, unfeigned.

Ἀνυπότακτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ὑποτάσσω) not subject to authority, refractory, disorderly.

Ἄνω, (*from* ἀνὰ) 1. up, upwards; 2. above, ἕως ἄνω, up to the brim, (John ii. 7.) τὸ *or* τὰ ἄνω, what is above *or* exalted, heaven.

Ἀνῶ, *a.* 1. *s. of* ἀνίημι.

Ἀνώγεον, ου, τὸ, (ἄνω τῆς γῆς) a chamber in the upper part of the house in which the Jews were accustomed to sup and pray, and enjoy relaxation.

Ἄνωθεν, (*from* ἄνω) 1. from above; 2. from the beginning; 3. again, anew, as before; 4. *with a preposition*, the top, upper part.

Ἀνωρθώθην, *a.* 1. *pass. of* ἀνορθόω.

Ἀνωτερικὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) upper, higher.

Ἀνώτερος, α, ον, (*comp. of* ἄνω) 1 higher, to a high place, above; 2. a little before, (Heb. x. 8.)

Ἀνωφελὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ες, (α *and* ὠφελέω) unprofitable, injurious.

Ἀξίνη, ης, ἡ, an axe.

Ἄξιος, ια, ιον, 1. worthy, deserving; 2. due, condign; 3 fit, suitable, comparable.

Ἀξιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠξίωκα, (*from preced.*) 1. to esteem worthy, think fit *or* proper; 2. to account *or* accept as worthy; 3. to render worthy, (2 Thess. i. 11.) 4. to think good or proper, wish, desire, (Acts xv. 38; xxviii. 22.)

Ἀξίως, (*from* ἄξιος) worthily, suitably.

Ἀόρᾰτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* ὁρατὸς) not seen, invisible.

Ἀπαγᾰγὼν, *a.* 2. *par. of* ἀπάγω.

Ἀπαγγέλλω, (ἀπὸ *and* ἀγγέλλω) 1. to declare, teach, relate, tell from some one else; 2. to bring or carry word back.

Ἀπάγχω, (ἀπὸ *and* ἄγχω, to compress) to strangle.

Ἀπᾰγω, (ἀπὸ *and* ἄγω) 1. to lead, carry, *or* take away; 2. *pass.* to be led away to prison or death; 3. to lead or tend, *as a way*, (Matt. vii. 13, 14.)

Ἀπαίδευτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* παιδεύω) unlearned, rude.

Ἀπαίρω, (ἀπὸ *and* αἴρω) to take away.

Ἀπαιτέω, (ἀπὸ *and* αἰτέω) to require, ask, demand one's right, reclaim any thing lent.

Ἀπαλγέω, (ἀπὸ *and* ἀλγέω, to be in pain) to become insensible *or* shameless.

Ἀπαλλάσσω, *or* -άττω, (ἀπὸ *and* ἀλλάσσω) 1. to dismiss, set free, deliver; 2. *mid.* to depart, remove from; 3. *pass.* to be absolved, (Luke xii. 58.)

Ἀπαλλοτριόω, (ἀπὸ *and* ἀλλοτριόω, to alienate) to estrange, alienate entirely.

Ἁπᾰλὸς, ἡ, ὸν, (*from* ἅπτομαι) soft, tender.

Ἀπαντάω, ῶ, (ἀπὸ *and* ἀντάω, to meet) to come into the presence of, meet, meet in hostility.

Ἀπάντησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a meeting.

Ἅπαξ, (α *and* πᾶς) once, once for all, thoroughly.

Ἀπαρᾰβᾰτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* παραβαίνω) not passing from one to another, unchangeable.

Ἀπαρασκεύαστος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* παρασκευάζω) unprepared.

Ἀπάρθην, *a.* 1. *pass. of* ἀπαίρω.

Ἀπαρνέομαι, (ἀπὸ *and* ἀρνέομαι 1. to deny, refuse to acknowledge, renounce, abjure; 2 ἀπαρνεῖσθαι ἑαυτὸν, to deny oneself, resist the solicitations of the passions.

Ἀπάρτι, (ἀπὸ *and* ἄρτι) henceforth.

Ἀπαρτισμὸς, οῦ, ὁ, (ἀπὸ *and*

ἄρτιος) a completion, finishing, perfection.

'Απαρχὴ, ῆς, ἡ, (ἀπὸ *and* ἀρχὴ) the first fruits, *which were solemnly consecrated to God;* what is best *or* chief in its kind.

Ἅπᾶς, -ᾶσα, -ᾶν, (α *and* πᾶς) all, the whole, τὰ ἅπαντα, all that one has.

'Απᾰτάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠπάτηκα, to deceive, seduce into error *or* sin.

'Απάτη, ης, ἡ, (*from preced.*) deceit, delusiveness, seductiveness.

'Απάτωρ, ορος, ὁ, ἡ, (α *and* πατὴρ) fatherless, of obscure *or* ignoble birth.

Ἀπαύγασμα, ατος, τὸ, (ἀπὸ *and* αὐγάζω) the reflection of any intense light, the perfect image *or* representation of any thing.

'Απαχθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* ἀπάγω.

'Απέβην, *a.* 2. *of* ἀποβαίνω.

'Απέθανον, *a.* 2. *of* ἀποθνήσκω.

Ἀπείδω, (ἀπὸ *and* εἴδω) to see *or* perceive clearly, consider.

Ἀπείθεια, ας, ἡ, (*from* ἀπειθὴς) unbelief, obstinacy, disobedience.

'Απειθέω, ῶ, (α *and* πείθω) to disbelieve, disobey through unbelief.

'Απειθὴς, έος, ὁ, ἡ, (*from same*) unbelieving, disobedient.

'Απειλέω, *f.* ήσω, *p.* ἠπείληκα, *a.* 1. ἠπείλησα, to threaten, *mid.* to forbid by threats.

Ἀπειλὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) 1. a threat; 2. harshness, severity.

Ἄπειμι, (ἀπὸ *and* εἰμὶ) to be absent.

Ἄπειμι, (ἀπὸ *and* εἶμι, to go) to go, go away.

'Απειπάμην, *a.* 1. *m. of* ἀπεῖπω.

'Απείραστος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* πειράζω) not to be tempted.

Ἄπειρος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* πεῖρα) unexperienced, unskilful.

'Απεκδέχομαι, (ἀπὸ *and* ἐκδέχομαι) to wait for, *or* expect earnestly *or* patiently.

'Απεκδύομαι, (ἀπὸ *and* ἐκδύω) 1. to put off, strip off, *as the clothes;* 2. to renounce entirely.

'Απέκδυσις, εως, ἡ, (*from preced.*) a putting *or* stripping off, renunciation.

'Απεκρίθην, *a.* 1. *pass. of* ἀποκρίνομαι.

'Απέλαβον, *a.* 2. *of* ἀπολαμβάνω.

'Απελαύνω, *or* ἀπελάω (ἀπὸ and ἐλαύνω) to drive away.

'Απελεγμὸς, οῦ, ὁ, (ἀπὸ *and* ἐλέγχω) 1. refutation; 2. disgrace, disrepute, scorn.

'Απελεύθερος, ου, ὁ, ἡ, (ἀπὸ *and* ἐλεύθερος) a freed man, one made free by manumission.

'Απελεύσομαι, *f.* 1. *of* ἀπέρχομαι.

'Απελθεῖν, *a.* 2. *inf. of same.*

'Απελπίζω, (ἀπὸ *and* ἐλπίζω) to despair, *or perhaps in Luke* vi. 35, hoping something from another.

'Απέναντι, (ἀπὸ *and* ἔναντι) over against, before, in the presence of, in opposition to.

'Απενέγκω, (ἀπὸ *and* ἐνέγκω) to carry, carry away, convey

'Απίσω, (*ἀπὸ and ἴσω*) *mid.* to renounce, disclaim.

Απέραντος, *ου, ὁ, ἡ,* (*α and περαίνω, from πέρας*) endless, useless, ending in nothing.

'Απερισπάστως, (*α and περισπάω*) without distraction.

'Απερίτμητος, *ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον,* (*α and περιτέμνω*) uncircumcised.

'Απέρχομαι, (*ἀπὸ and ἔρχομαι*) 1. to go, go away, depart; 2. to go forth, *as a report*, (Matt. iv. 24, &c.) 3. to pass away; 4. to come, arrive at; 5. to return; 6. *ἀπέρχεσθαι εἰς τὰ ὀπίσω,* to fall away, desert, (John vi. 66.) 7. *with εἰς or ἐπὶ,* to rush upon.

'Απέσταλκα, *p. of ἀποστέλλω.*

Απέστην, *a. 2. of ἀφίστημι.*

'Απέχω, (*ἀπὸ and ἔχω*) 1. to receive *or* obtain from another; 2. to be distant, or at a distance; 3. *ἀπέχει,* it is enough, sufficient, (Mark xiv. 41.) 4. *mid.* to abstain *or* refrain from, (Acts xv. 20, 29.)

'Απήγαγον, *a. 2. of ἀπάγω.*

Απηγξάμην, *a. 1. m. of ἀπάγχω.*

Απῆκαν, 3 *pl. a. 1. At. of ἄφιημι.*

'Απήλασα, *a. 1. of ἀπελαύνω.*

Απήνεγκα, *a. 1. of ἀποφέρω.*

Απήρθην, *a. 1. pass. of ἀπαίρω.*

Απῆλθον, *a. 2. of ἀπέρχομαι.*

'Απιστέω, (*α and πίστις*) 1. to disbelieve; 2. to be unfaithful, reject the Christian religion, (2 Tim. ii. 13.)

Απιστία, *ας, ἡ,* (*from same*) 1. unbelief, want of faith *or* trust in God, hardened disbelief; 2. the state of unbelief, (1 Tim. i. 4.)

'Απιστος, *ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον,* (*α and πιστὸς*) 1. *in an active sense,* unbelieving, without faith, *and hence,* one who disbelieves the gospel of Christ, an infidel; 2. *in a passive sense,* not to be believed, incredible, (Acts xxvi. 8.) 3. not to be trusted, unfaithful, perfidious, (Luke xii. 46.) one who falls away from the Christian faith, (Rev xxi. 8.)

ʽΑπλόος, *όη, όον, contr. -οῦς, ῆ, οῦν,* ~~(α and πέλω, to be)~~ simple, clear, sound.

'Απλότης, *τητος, ἡ,* (*from same*) 1. simplicity, sincerity, purity of mind; 2. liberality.

'Απλῶς, (*from same*) bountifully liberally.

'Απὸ, *prep. governing the gen.* 1. from, *with respect to the origin or cause of any thing, as εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς,* peace from God the father; 2. from, *a place, as ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,* from Galilee; 3. from, *in the sense of separation, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ,* depart from me; 4. from, *in time,* as *ἀπ' ἄρτι,* from now *or* henceforth; 5. from, by reason of; 6. of, made of, (Matt. iii. 4.) 7. by, by means of, (Matt. vii. 16.) 8. for the space of, (Rev. xiv. 20.) at the distance of; 9. *of time,* on, in, at, *ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς,* at the third hour of the night, (Acts xxiii.

23.) 10. after, ἀφ' οὗ, after that, when; 11. of, a portion of (Luke xxiv. 42; Acts v. *, 3.) 12. before, in the presence of, (1 John ii. 28.) 13. of, *or* belonging to *a place;* 14. towards, (Rev. xxi. 13.) *ἀπὸ is sometimes a pleonasm, as ἀπὸ μακρόθεν,* from a distance.

Ἀποβαίνω, (*ἀπὸ and βαίνω*) 1. to go *or* come out of *a ship;* 2. to happen, befall.

Ἀποβάλλω, (*ἀπὸ and βάλλω*) to cast off *or* away.

Ἀποβήσομαι, *f.* 1. *of ἀποβαίνω.*

Ἀποβλέπω, (*ἀπὸ and βλέπω*) to behold attentively, consider.

Ἀπόβλητος, ου, ὁ ἡ, τὸ-ον, (*from 3 sin. p. pass. of ἀποβάλλω*) that is to be rejected, impure in the Mosaic law.

Ἀποβολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of same*) 1. a casting off, rejection; 2. a loss.

Ἀπογίνομαι, *or ἀπογίγνομαι,* (*ἀπὸ and γίνομαι*) to die.

Ἀπογρᾰφὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) an enrolment, register.

Ἀπογρᾰφω, (*ἀπὸ and γράφω*) to enrol, register.

Ἀποδείκνῡμι, (*ἀπὸ and δεικνύω*) 1. to show openly, exhibit, set forth; 2. to prove, demonstrate, (Acts xxv. 7.)

Ἀπόδειξις, εως, ἡ, (*from preced.*) proof, demonstration.

Ἀποδεκᾰτόω, (*ἀπὸ and δεκατόω*) 1. to pay a tithe *or* tenth; 2. to impose a tithe, take tithes, (Heb. vii. 5.)

Ἀποδεκτὸς, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from next*) acceptable, pleasing, grateful.

Ἀποδέχομαι, (*ἀπὸ and δέχομαι*) to receive *or* accept kindly heartily, *or* gratefully.

Ἀποδημέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἀποδεδήμηκα, *a.* 1. ἀπεδήμησα, (*from next*) to travel *or* be absent from one's own country.

Ἀπόδημος, ου, ὁ, ἡ, (*ἀπὸ and δῆμος*) one absent from his own country, a sojourner, pilgrim.

Ἀποδίδωμι, (*ἀπὸ and δίδωμι*) 1. to give, bestow; 2. to give, *as testimony,* (Acts iv. 33.) 3. to pay a debt *or* tribute; 4. to restore; 5. to reward, recompense *in good or evil;* 6. to give *or* yield *as fruit,* (Rev. xxii. 2.) 7. *mid.* to sell.

Ἀποδιορίζω, (*ἀπὸ and διορίζω,* to separate) to separate from.

Ἀποδοθῆναι, *a.* 1. *inf. of ἀποδίδωμαι.*

Ἀπόδος, *a.* 2. *imp. of same*

Ἀποδοκῐμᾱζω, (*ἀπὸ and δοκιμάζω*) to reject, disallow.

Ἀποδοχὴ, ῆς, ἡ, (*from ἀποδέχομαι*) acceptance, approbation, praise.

Ἀποθανεῖν, *a.* 2. *inf. of ἀποθνήσκω.*

Ἀποθέμενος, *a.* 2. *par. m. of ἀποτίθημι.*

Ἀπόθεσις, εως, ἡ, (*from ἀποτίθημι*) a putting away *or* off.

Ἀποθήκη, ης, ἡ, (*from same*) a repository, granary.

Ἀναξίως, (*from preced.*) unworthily, unfitly.

Ἀνάπαυσις, εως, ἡ, (*from next*) refreshment, rest, a place of quiet *or* refreshment.

Ἀναπαύω, (ἀνὰ *and* παύω) 1. to give rest *or* refreshment, *pass.* to be refreshed; 2. *mid.* to take rest, take rest by sleep; 3. *mid.* to abide, dwell in rest, (1 Pet. iv. 14.)

Ἀναπείθω, (ἀνὰ *and* πείθω) to persuade to a different opinion, to convert.

Ἀναπέμπω, (ἀνὰ *and* πέμπω) to send again *or* back again, remit.

Ἀναπεσεῖν, *f.* 1. *inf. of* ἀναπίπτω.

Ἀναπέτω, (ἀνὰ *and* πέτω) to fall *or* lie down.

Ἀνάπηρος, ου, ὁ, (ἀνὰ *and* πηρός, maimed) maimed.

Ἀναπίπτω, (ἀνὰ *and* πίπτω) to fall down, lie down in order to eat.

Ἀναπληρόω, ῶ, (ἀνὰ *and* πληρόω) 1. to fill, fill up, complete; 2. to fill up, supply a deficiency; 3. to fulfil, *as a prophesy or law;* 4. to fill the place of, *or* be in the condition of any one, (1 Cor. xiv. 16.)

Ἀναπολόγητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἀπολογέομαι) inexcusable.

Ἀναπράσσω, (ἀνὰ *and* πράσσω) to demand, demand back again.

Ἀναπτύσσω, (ἀνὰ *and* πτύσσω) to roll back, unroll, *as a volume, in which form the books used by the Jews were written.*

Ἀνάπτω, (ἀνὰ *and* ἅπτω) to kindle, light, set on fire.

Ἀναρίθμητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ἀριθμέω) innumerable.

Ἀνασείω, (ἀνὰ *and* σείω) to move *or* stir up.

Ἀνασκευάζω, (ἀνὰ *and* σκευάζω, to prepare) to subvert, destroy, unsettle.

Ἀνασπάω, (ἀνὰ *and* σπάω) to draw up *or* back again.

Ἀνάστα, *by apoc. for* ἀνάστηθι, *a.* 2. *imp. of* ἀνίστημι.

Ἀναστήσομαι, *f.* 1. *m. of same.*

Ἀνάστασις, εως, ἡ, (*from* ἀνίστημι) 1. a rising, *as opposed to falling,* (Luke ii. 34.) 2. the resurrection of a dead body to life, *or* from the grave; 3. the future general resurrection; 4. the author of resurrection, (John xi. 25.) 5. the state of men after the resurrection, a future life, (Matt. xxii. 28, &c.) 6. ἀνάστασις ζωῆς, a resurrection to eternal happiness.

Ἀναστατόω, ῶ, (*from same*) to subvert, unsettle, excite to sedition.

Ἀνασταυρόω, (ἀνὰ *and* σταυρόω) to crucify afresh, crucify.

Ἀναστενάζω, (ἀνὰ *and* στενάζω) to groan deeply.

Ἀναστρέφω, (ἀνὰ *and* στρέφω) 1. to overturn, subvert, (John ii. 15.) 2. to turn back, return, (Acts v. 22; xv. 16.) 3. *mid.* to be conversant, have one's conversation; 4. to abide

in a place, (Matt. xvii. 22.) 5. to meet with any fortune, good or evil, (Heb. x. 33.)

Ἀναστροφὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) behaviour, manner of life.

Ἀνατάσσομαι, (*ἀνὰ and τάσσω*) to compose.

Ἀνᾰτέλλω, *f.* -τελῶ, *p.* ἀνατέταλκα, *a.* 1. ἀνέτειλα, *p. m.* ἀνατέτολα, (*ἀνὰ and τέλλω*, to arise) 1. to spring up, rise as the sun; 2. to cause to rise, (Matt. v. 45.) 3. to arise, be born, (Heb. vii. 14.)

Ἀνατίθημι, (*ἀνὰ and τίθημι*) *mid.* to relate, declare, explain.

Ἀνᾰτολὴ, ῆς, ἡ, (*from ἀνατέλλω*) 1. the day-spring *or* dawn, *used in a spiritual sense*, (Luke i. 78.) 2. *ἀνατολὴ and ἀνάτολαι*, the eastern part of the heavens *or* of the earth.

Ἀνατρέπω, (*ἀνὰ and τρέπω*) to subvert, overthrow.

Ἀνατρέφω, (*ἀνὰ and τρέφω*) to nurse, bring up, educate.

Ἀνᾰφαίνω, (*ἀνὰ and φαίνω*) 1. to show openly; 2. *pass.* to discover, see at a distance, *in a nautical sense*, (Acts xxi. 3.)

Ἀνᾰφέρω, (*ἀνὰ and φέρω*) 1. to carry *or* bring up; 2. to offer in sacrifice; 3. to bear *or* carry in expiation.

Ἀναφωνέω, ῶ, (*ἀνὰ and φωνέω*) to cry out aloud.

Ἀναχθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of ἀνάγω.*

Ἀνάχῠσις, εως, ἡ, (*ἀνὰ and χέω*) a confluence of filthy waters, a sewer, *by metaph.* what is morally filthy *or* abominable.

Ἀναχωρέω, ῶ, (*ἀνὰ and χωρέω*) 1. to return; 2. to go away, depart; 3. to withdraw, retire.

Ἀνάψυξις, εως, ἡ, (*from next*) a refreshing after heat *or* labour.

Ἀναψῡχω, (*ἀνὰ and ψύχω*) refresh, relieve.

Ἀνδραποδιστὴς, οῦ, ὁ, (*ἀνὴρ and πούς*) a man-stealer, kidnapper, one who steals men to make them slaves.

Ἀνδρίζομαι, *f.* ίσομαι, *p.* ἤνδρισμαι, (*from same*) to behave oneself like a man.

Ἀνδροφόνος, ου, ὁ, (*ἀνὴρ and φόνος*) a manslayer, murderer.

Ἀνέβην, *a.* 2. *of ἀναβαίνω.*

Ἀνέγκλητος, ου, ὁ, ἡ, (*α and ἐγκαλέω*) blameless, irreproachable.

Ἀνέγνων, *a.* 2. *of ἀναγινώσκω.*

Ἀνέθην, *a.* 1. *pass. of ἀνίημι.*

Ἀνέθρεψα, *a.* 1. *of ἀνατρέφω.*

Ἀνεῖλον, *a.* 2. *of ἀναιρέω.*

Ἀνεκδιήγητος, ου, ὁ, ἡ, (*α and ἐκδιηγέομαι*) inexpressible, unutterable.

Ἀνεκλάλητος, ου, ὁ, ἡ, (*α and ἐκλαλέω*) unutterable.

Ἀνεκλείπτος, ου, ὁ, ἡ, (*α and ἐκλείπω*) unfailing.

Ἀνεκτὸς, ἡ, ὸν, (*from ἀνέχω*) tolerable.

Ἀνελεήμων, ονος, ὁ, ἡ, (*α and ἐλεήμων*) unmerciful.

Ἀνελεῖν, *a.* 2. *inf. of ἀναιρέω.*

Ἀνέλων, *a.* 2. *s. of same.*

Ἀνελήφθην, *a.* 1. *pass. of ἀναλαμβάνω.*

Ἀνεμνήσθην, *a.* 1. *pass. of ἀναμιμνήσκω.*

cast from *or* out, cast, (Acts xxvii. 43.) *in which text* ἑαυτοὺς *is understood.*

Ἀποῤῥφανίζω, (ἀπὸ *and* ὀρφανίζω, *from* ὀρφανὸς) to bereave, *properly* of parents.

Ἀποσκευάζομαι, (ἀπὸ *and* σκευάζω, to prepare) *mid.* to pack up one's baggage.

Ἀποσκίασμα, ἄτος, τὸ, (ἀπὸ *and* σκιάζω, to overshadow) a shadow, adumbration, slight trace.

Ἀποσπάω, (ἀπὸ *and* σπάω) 1. to draw forth *or* out; 2. to draw away, withdraw, seduce, *pass.* to retire, depart.

Ἀποστὰς, *a.* 2. *par. of* ἀφίστημι.

Ἀποστασία, ας, ἡ, (*from* ἀφίστημι) a departure, defection, apostacy.

Ἀποστάσιον, ου, τὸ, (*from same*) a departure, divorce, deed of divorce.

Ἀποστεγάζω, (ἀπὸ *and* στεγάζω, to cover) to uncover, unroof.

Ἀποστέλλω, *f.* -ελῶ, (ἀπὸ *and* στέλλω) 1. to send as a messenger; 2. to send *or* drive away, (Mark xii. 3, 4.) 3. to send *or* thrust forth *as a sickle among corn*, (Mark iv. 29.)

Ἀποστερέω, (ἀπὸ *and* στερέω, to bereave) 1. to deprive, wrong, defraud, *pass.* to be kept back *or* retained by fraud, (James v. 4.) to suffer oneself to be defrauded, (1 Cor. vi. 7.) 2. *pass. with a gen.* to be destitute *or* devoid of, (1 Tim. vi. 5.)

Ἀποστῆναι, *a.* 2. *inf. of* ἀφίστημι.

Ἀποστολὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀπέσταλκα, *p. m. of* ἀποστέλλω) 1. a message; 2. the office of an apostle, apostleship.

Ἀπόστολος, ου, ὁ, (*from same*) 1. a messenger sent with the commands of another, an interpreter of the will of another; 2. an apostle, a person sent by Christ to propagate his gospel.

Ἀποστοματίζω, (ἀπὸ *and* στόμα) to provoke to speak, question magisterially.

Ἀποστρέφω, (ἀπὸ *and* στρέφω) 1. to turn away; 2. to pervert, incite to revolt; 3. to return, put back, (Matt. xxvi. 52.) 4. *pass.* to turn *or* be turned away from, be averse to, slight, relinquish.

Ἀποστυγέω, (ἀπὸ *and* στυγέω, to hate) to abhor, detest with horror.

Ἀποσυνάγωγος, ου, ὁ, ἡ, (ἀπὸ *and* συναγωγὴ) expelled from the synagogue.

Ἀποτάσσομαι, (ἀπὸ *and* τάσσω) 1. *with a dat. of the person or thing*, to bid adieu *or* farewell to, dismiss; 2. to renounce.

Ἀποτελέω, (ἀπὸ *and* τελέω) to perfect, accomplish.

Ἀποτίθημι, (ἀπὸ *and* τίθημι) to lay off *or* down, lay aside, put off, renounce.

Ἀποτινάσσω, (ἀπὸ *and* τινάσσω, to shake) to shake off.

Ἀποτίω, (ἀπὸ *and* τίω) to pay repay.

Ἀποτολμάω, ῶ, (ἀπὸ *and* τολμάω) to dare boldly, indulge in full liberty of speaking *or* acting.

Ἀποτομία, ας, ἡ, (ἀπὸ *and* τέμνω) rigour, severity.

Ἀποτόμως, (*from same*) severely. rigidly.

Ἀποτρέπω, (ἀπὸ *and* τρέπω) *mid.* to turn away from, (2 Tim. iii. 5.) *the accusative which follows in this text is probably governed by* κατὰ *understood.*

Ἀπουσία, ας, ἡ, (*from* ἄπειμι) absence.

Ἀποφέρω, (ἀπὸ *and* φέρω) to carry away.

Ἀποφεύγω. (ἀπὸ *and* φεύγω) to fly away from, escape.

Ἀποφθέγγομαι, (ἀπὸ *and* φθέγγομαι) to declare, speak apophthegms.

Ἀποφορτίζω, (ἀπὸ *and* φορτίζω) to unlade.

Ἀπόχρησις, εως, ἡ, (ἀπὸ *and* χράομαι) an using *or* use, the wear *or* consumption of any thing by use.

Ἀποχωρέω, (ἀπὸ *and* χωρέω) to go from, depart.

Ἀποχωρίζομαι, (ἀπὸ *and* χωρίζω) to depart.

Ἀποψύχω, (ἀπὸ *and* ψύχω) to expire, die.

Ἀπρόσιτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* πρόσιτος, accessible) inaccessible, passing comprehension.

Ἀπρόσκοπος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* προσκοπὴ) 1. not stumbling *or* falling, blameless, irreprehensible; 2. not causing others to stumble *or* fall into sin, (1 Cor. x. 32.)

Ἀπροσωπολήπτως, (α *and* προσωπολήπτης) without respect of persons, impartially.

Ἄπταιστος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* πταίω) free from stumbling *or* falling, irreprehensible.

Ἅπτω, to light *or* kindle.

Ἅπτομαι, *f.* 1. ἅψομαι, *a.* 1. ἡψάμην, 1. to touch; 2. to embrace, lay hold on; 3. to have sexual commerce with, (1 Cor. vii. 1.) 4. to take *as food*, (Coloss. ii. 21.) 5. to injure, harm, (1 John v. 18.)

Ἀπωθέομαι, *and* Ἀπώθομαι, (ἀπὸ *and* ὠθω, to thrust) to thrust away, repel, reject.

Ἀπωλεία, ας, ἡ, (*from* ἀπολλύω) 1. destruction, a violent death, (Acts xxv. 16.) 2. eternal destruction; 3. what is pernicious, *or* leading to destruction, *applied to* the heresies of false teachers, (2 Pet. ii. 2.) 4. waste, prodigality, (Matt. xxvi. 8; Mark xiv. 4.)

Ἀπωλόμην, *a.* 2. *m.* *of* ἀπόλλυμι.

Ἀπὼν, *part. pres. of* ἄπειμι, absent, being absent.

Ἀπώσομαι, *f.* 1. *of* ἀπωθέομαι.

Ἀρὰ, ᾶς, ἡ, a curse, cursing.

Ἄρα, *adv.* therefore, then, for then, consequently, then indeed, certainly, perhaps, (Mark xi. 13; Acts viii. 22.) εἴπερ ἄρα, if so be, ἄρα, whether, is it so?

Ἄραγε, (ἄρα *and* γε) therefore,

indeed, then indeed, perhaps, (Acts xvii. 27.) whether?

Ἆρας, *a.* 1. *par. of* αἴρω.

Ἄραψ, βος, ὁ, an Arabian.

Ἀργέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἤργηκα, *a.* 1. ἤργησα, (*from* ἀργὸς) to linger, tarry.

Ἀργὸς, ὴ, ὸν, (α *and* ἔργον) idle, inactive, unprofitable.

Ἀργύρεος, έα, εον, *contr.* ροῦς, ρᾶ, ροῦν, (*from* ἄργυρος) made of silver.

Ἀργύριον, ου, τὸ, (*from same*) 1. silver; 2. a piece of silver money, a shekel of silver; 3. money in general.

Ἀργυροκόπος, ου, ὁ, (ἄργυρος *and* κέκοπα, *p. m. of* κόπτω) a silversmith.

Ἄργυρος, ου, ὁ, (*from* ἀργὸς, white) silver, silver-money, an image of silver, (Acts xvii. 29.)

Ἄρειος, ου, ὁ, ἡ, (*from* Ἄρης, Mars) of *or* belonging to Mars.

Ἄρειος πάγος, the Areopagus *or* hill of Mars at Athens.

Ἀρεοπᾰγίτης, an areopagite, *or* judge in the court of Areopagus.

Ἀρέσκεια, ας, ἡ, (*from next*) a pleasing, the desire of pleasing.

Ἀρέσκω, *imperf.* ἤρεσκον, *f.* ἀρέσω, *p.* ἤρεκα, *a.* 1. ἤρεσα, (*from* ἀρέω) to please.

Ἀρεστὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) pleasing, grateful, reasonable.

Ἀρετὴ, ῆς, ἡ, (*from* Ἄρης, Mars) 1. virtue, excellency, perfection, (1 Pet. ii. 9.) 2. courage, fortitude, resolution.

Ἀρθήσομαι, *f.* 1. *pass. of* αἴρω.

Ἀριθμέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠρίθμηκα *a.* 1. ἠρίθμησα, (*from* ἀριθμὸς) to number, reckon by number.

Ἀριθμὸς, οῦ, ὁ, 1. a number; 2. a society, (Luke xxii. 3.)

Ἀριστάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠρίστηκα, *a.* 1. ἠρίστησα, (*from* ἄριστον) to dine.

Ἀριστερὸς, ὰ, ὸν, the left, ἀριστερὰ, the left hand.

Ἄριστον, ου, τὸ, dinner, a meal eaten in the morning, a feast *in general.*

Ἀρκετὸς, ὴ, ὸν, (*from* ἀρκέω) sufficient.

Ἀρκέω, ῶ, *f.* -έσω, *p.* ἤρκεκα, *a.* 1. ἤρκεσα, 1. to suffice, be sufficient, satisfy, *pass.* to be satisfied, content, ἀρκεῖ, it sufficeth, τὸ ἀρκέον, *contr.* ἀρκοῦν, that which sufficeth.

Ἄρκτος, ου, ὁ, ἡ, a bear.

Ἅρμα, ἄτος, τὸ, (*from* ἧρμαι, *p. pass. of* ἄρω) a chariot, vehicle.

Ἀρμαγεδδὼν, Armageddon, a mountain of Megiddo, a place famous in the history of the Old Testament for destruction and slaughter.

Ἁρμόζομαι, *a.* 1. ἡρμοσάμην, (*from* ἁρμὸς) 1. to espouse, betroth; 2. to fit, prepare.

Ἁρμὸς, οῦ, ὁ, (ἧρμαι, *p. pass. of* ἄρω) a joint *or* articulation *of the bones in the human body.*

Ἀρνέομαι, οῦμαι, *f.* -ήσομαι, *p.* ἤρνημαι, *a.* 1. ἠρνησάμην, (*from* αἴρω) to deny, renounce, disown, disclaim a knowledge of.

Ἀρνίον, ου, τὸ, (*from* ἀρς) a lamb, young lamb, *pl.* the true

followers of Christ, (John xxi. 15.)

Ἆρον, *a.* 1. *imp. of* αἴρω.

Ἀροτριάω, *f.* -άσω, *p.* ἠροτρίακα, (*from next*) to plough.

Ἄροτρον, ου, τὸ, (ἀρόω, to plough) a plough.

Ἁρπαγή, ῆς, ἡ, (*from* ἁρπάζω) 1. the act of plundering; 2. plunder, the thing plundered; 3. pillage, rapine.

Ἁρπαγμὸς, οῦ, ὁ, (*from next*) a plundering, robbery.

Ἁρπάζω, *f.* -σω, *and* -ξω, *p.* ἥρπακα *and* ἥρπαχα, *a.* 1. ἥρπασα, *a.* 2. *pass.* ἡρπάγην, 1. to snatch, seize with violence, take by force; 2. to take away suddenly, remove out of sight, (Acts viii. 39.) 3. to catch up *as to heaven;* 4. to gain any thing by extreme labour *or* exertion, (Matt. xi. 12.)

Ἅρπαξ, ἄγος, ὁ, ἡ, τὸ, (*from preced.*) 1. rapacious, ravening, an extortioner.

Ἀῤῥαβὼν, ῶνος, ὁ, a pledge.

Ἄῤῥαφος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ῥαφὴ, a seam) without seam.

Ἄῤῥην, ενος, ὁ, (*from* ἄρσην) a male.

Ἄῤῥητος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* ῥητὸς, utterable) not before spoken, not possible *or* lawful to be spoken, ineffable.

Ἄῤῥωστος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* ῥώστος, strong) infirm, sick, an invalid.

Ἀρς, ἀρνὸς, ὁ ἡ, a lamb.

Ἀρσενοκοίτης, ου, ὁ, (*from next and* κοίτη) a sodomite.

Ἄρσην, ὁ, ἡ, τὸ, ἄρσεν, stout, strong, valiant, masculine.

Ἄρτεμις, ῖδος *and* ιος, ἡ, Diana.

Ἀρτέμων, ονος, ὁ, (ἀρτάω, to suspend) a sail in the fore part of the ship, *or* the top sail.

Ἄρτι, now, at present, already, lately, well nigh; *it is sometimes construed with a preposition or particle, as* ἕως ἄρτι, until now, ἀπ' ἄρτι *or* ἀπάρτι, henceforward, ὀλίγον ἄρτι, now for a short time, (1 Pet. i. 6.)

Ἀρτιγέννητος, ου, ὁ, ἡ, (*preced. and* γέννητος) new born.

Ἄρτιος, ὁ, ἡ, (*from* ἄρω) complete, sufficient, completely qualified.

Ἄρτος, ου, ὁ, 1. bread, food in general; 2. a loaf *or* thin flat cake of bread; 3. the spiritual nutriment of true religion, (John vi. 32, 33.)

Ἀρτύω, *f.* -ύσω, *p.* ἤρτυκα, (*from* ἄρω) to season, flavour with salt, render grateful.

Ἀρχάγγελος, ου, ὁ, (ἀρχὴ *and* ἄγγελος) an archangel.

Ἀρχαῖος, αία, αῖον, (*from next*) old, ancient.

Ἀρχὴ, ῆς, ἡ, 1. a beginning, *in which sense it is applied to various events, as* to the time of the creation of the universe, (John i. 1, &c.) to the creation of the human race, (Matt. xix. 4, &c.) to the beginning of Christ's ministry, (John xv. 27, &c.) to the beginning of the Apostle's ministry, (Acts xi. 15.) to the time of conversion to Christianity, (1 John ii. 7, 24.) to eternity, (2 Thess. ii. 13.) ἀρχὴν λαμβάνειν, to begin,

(Heb. ii. 3.) 2. the extremity *or* outermost point of any thing, the corner, (Acts x. 11; xi. 5.) 3. a first *or* original state, (Jude 6.) 4. the beginning *or* head *applied to Christ*, (Rev. i. 8, &c.) 5. authority, rule, power, dominion, *of whatever kind*, (1 Cor. xv. 24; Luke xx. 20.) 6. *but more generally* a person in whom power is lodged, a ruler, magistrate, a Jewish doctor; *in Ephes.* iii. 10. *it is applied to* the heavenly host; 7. the elements *or* first principles of any subject, (Heb. v. 12; vi. 1.) 8. τὴν ἀρχὴν (John viii. 25.) for κατὰ τὴν ἀρχὴν, verily, absolutely.

'Αρχηγὸς, οῦ, ὁ, (*preced. and* ἄγω) a leader, author, prince.

'Αρχιερατικὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) belonging to the high priest.

'Αρχιερεὺς, έως, ὁ, (ἀρχὴ *and* ἱερεὺς) 1. a high *or* chief priest; 2. a Jewish high-priest; 3. a head *or* chief of the twenty-four sacerdotal families; *by the pl. is sometimes to be understood the* whole Sanhedrim.

'Αρχιποίμην, ενος, ὁ, (ἀρχὴ *and* ποίμην) a chief shepherd.

'Αρχισυνάγωγος, ου, ὁ, (ἀρχὴ *and* συναγωγὴ) a ruler of a synagogue.

'Αρχιτέκτων, ονος, ὁ, (ἀρχὴ *and* τέκτων) a head *or* master-builder, architect.

Ἀρχιτελώνης, ου, ὁ, (ἀρχὴ *and* τελώνης) a chief publican *or* collector of the public revenues.

'Αρχιτρίκλινος, ου, ὁ, (ἀρχὴ *and* τρικλίνιον, a dining-room) a ruler *or* president of a feast.

Ἄρχω, *f.* -ξω, *p.* ἦρχα, *a.* 1. ἦρξα, (*from* ἀρχὴ) 1. to rule, govern; 2. *mid.* to begin.

Ἄρχων, οντος, ὁ, (*from preced.*) 1. a ruler, chief, lord, prince, magistrate; 2. a member of the Jewish Sanhedrim, ruler of a synagogue.

Ἄρω, *f.* ἀρῶ, *p.* ἦρκα, *a.* 1. ἦρα, to fit, adapt.

Ἄρωμα, ατος, τὸ, (ἄρ *or* ἄρι, very much, *and* ὄζω) an aromatic, a spice.

'Ασάλευτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* σαλεύω) unshaken, immovable, perennial.

Ἄσβεστος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* σβεστὸς, *from* σβέννυμι) unquenchable, inextinguishable.

'Ασέβεια, ας, ἡ, (*from* ἀσεβὴς) 1. impiety, ungodliness; 2. wickedness, moral depravity.

'Ασεβέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠσέβηκα, *a.* 1. ἠσέβησα, (*from same*) to act impiously *or* wickedly.

'Ασεβὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ες, (α *and* σέβω) impious, ungodly, wicked.

'Ασέλγεια, ας, ἡ, (*from* ἀσελγὴς, lascivious) 1. lasciviousness; 2. an outrageous injury, (Mark vii. 22.)

Ἄσημος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σῆμα) not remarkable, mean, inconsiderable, ignoble.

'Ασθένεια, ας, ἡ, (*from* ἀσθενὴς) 1. want of strength, weakness, (1 Cor. xv. 43.) 2. bodily

infirmity, sickness; 3. moral infirmity *or* frailty; 4. ἀσθένειαι, the sufferings, afflictions, and calamities incident to man, (2 Cor. xii. 9, 10.)

Ἀσθενέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠσθένηκα, *a.* 1. ἠσθένησα, (*from* ἀσθενὴς) 1. to be sick, infirm; 2. to be weak spiritually, *as in faith*, to be subject to human weakness; 3. to be poor, indigent, (Acts xx. 35.) 4. to be destitute of power *or* dignity, (2 Cor. xiii. 3, 9.)

Ἀσθένημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) weakness, infirmity.

Ἀσθενὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ες (α *and* σθένος) 1. without strength, 2. infirm, sick, sickly; 3. afflicted, (1 Cor. iv. 10.) 4. spiritually weak, prone to sin; 5. unvalued, despised; 6. τὸ ἀσθενὲς, insufficiency, (Rom. vii. 18.) 7. weak, insignificant, without authority *or* dignity.

Ἀσιανὸς, οῦ, ὁ, of Asia.

Ἀσιάρχαι, ῶν, οἱ, (Ἀσία *and* ἀρχὴ) Asiarchs, *officers of a religious nature, who presided over the public games instituted in honour of the gods. in the Asiatic provinces of the Roman empire.*

Ἀσιτία, ας, ἡ, (*from next*) a fasting.

Ἄσιτος, οῦ, ὁ, ἡ, (α *and* σῖτος) fasting.

Ἀσκέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἤσκηκα, *a.* 1. ἤσκησα, to exercise oneself, exert all one's diligence.

Ἀσκὸς, οῦ, ὁ, a bottle, bottle of skin.

Ἀσμένως, (ἡσμένος, *p. par. pass. of* ἥδομαι) gladly, joyfully.

Ἄσοφος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σοφὸς) unwise, foolish, wicked, destitute of the Christian religion.

Ἀσπάζομαι, *f.* 1. *mid.* ἀσπάσομαι, *a.* 1. *mid.* ἠσπασάμην, *p. pass.* ἤσπασμαι, (α *and* σπάω) 1. to embrace, salute, greet *any one, whether present or absent*; 2. to embrace mentally *or* by anticipation, (Heb. xi. 13.) 3. to congratulate, (Acts xxv. 13.)

Ἀσπασμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. of preced.*) a salutation.

Ἄσπιλος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σπῖλος) spotless.

Ἀσπὶς, ίδος, ἡ, a shield, *also* an asp.

Ἄσπονδος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σπονδὴ, a libation) implacable, irreconcileable.

Ἀσσάριον, ου, τὸ, an as, *a Roman coin, equivalent to about three farthings of our money.*

Ἆσσον, near, very nigh, close.

Ἀστατέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠστάτηκα, *a.* 1. ἠστάτησα, (α *and* στατὸς, *from* ἵστημι) to be unsettled, have no certain abode.

Ἀστεῖος, α, ον, (*from* ἄστυ) beautiful, fair, ἀστεῖος τῷ Θεῷ, fair before God, *or* divinely beautiful, (Acts vii. 20.)

Ἀστὴρ, έρος, ὁ, a star, *the word is applied to the leaders of the Christian church*, (Rev. i. 16.) *and to Christ*, (Rev xxii. 16.)

Ἀστήρικτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and*

στήριχτος, *from* στηρίζω) unsettled, unstable, unsteady.

"Αστοργος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* στοργὴ, natural affection) void of natural affection.

'Αστοχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠστόχηκα, *a.* 1. ἠστόχησα, (α *and* στοχάζομαι, to aim at) to err, deviate, swerve from.

'Αστραπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of next*) lightning, vivid brightness, lustre.

'Αστράπτω, *f.* -ψω, *p.* ἤστραφα, *a.* 2. ἤστραπον, *p. mid.* ἤστραπα, to lighten, flash *or* shine white as lightning.

"Αστρον, ου, τὸ, (*from* ἀστὴρ) a constellation, a star; 2. the image of a star, (Acts vii. 43.)

'Ασύμφωνος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σύμφωνος) disagreeing in sound *or* speech, discordant.

'Ασύνετος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* συνετὸς) without understanding, foolish, alien from true religion, wicked, (Rom. i. 31.)

'Ασύνθετος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* συντίθημι) a covenant breaker.

'Ασφάλεια, ας, ἡ, (*from next*) 1. security, safety; 2. certainty.

'Ασφαλὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (α *and* σφάλλω, to throw down) 1. firm, sure, not to be moved, (Heb. vi. 19.) 2. certain, true, real; 3. rendering safe, salutary, (Philip iii. 1.)

'Ασφαλίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἠσφάλικα, (*from preced.*) to make fast, safe, secure.

Ασφαλῶς, (*from same*) securely, safely, certainly.

'Ασχημονέω, ῶ, *f.* -ήσω, (*from* ἀσχήμων) to behave unseemly, *or* unbecomingly.

'Ασχημοσύνη, ης, ἡ, (*from next*) indecency, obscenity, nakedness, shame.

'Ασχήμων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* σχῆμα) uncomely, indecorous, indecent.

'Ασωτία, ας, ἡ, (*from next*) profligacy, debauchery, abandoned riot.

"Ασωτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* σώζω) profligate, abandoned.

'Ασώτως, (*from same*) profligately, luxuriously, riotously.

'Ατακτέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠτάκτηκα, *a.* 1. ἠτάκτησα, (*from next*) to behave disorderly.

"Ατακτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* τέτακται, 3. *sin. p. pass. of* τάσσω) disorderly, irregular.

'Ατάκτως, (*from preced.*) irregularly, disorderly.

"Ατεκνος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* τέκνον) childless.

'Ατενίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἠτένικα, *a.* 1. ἠτένισα, (α *and* τείνω) to look earnestly *or* attentively at, behold without fear.

"Ατερ, without, in the absence of.

'Ατιμάζω, *f.* -άσω, *p.* ἠτίμακα, *a.* 1. ἠτίμασα, (α *and* τιμάω) 1. to dishonour, treat with contumely *or* indignity; 2. to reject, spurn.

'Ατιμία, ας, ἡ, (*from next*) 1. dishonour, disgrace, ignominy; 2. a degraded condition, (1 Cor. xv. 43.) 3. an unseemly *or* ignoble use *or* end.

"Ατιμ[illegible] ου, ὁ, ἡ, (α *and* τιμὴ)

dishonourable, without honour, ignoble, despised.

Ἀτιμόω, *f.* -ώσω, *p.* ἠτίμωκα, *a.* 1. ἠτίμωσα, (*from preced.*) to dishonour, treat with indignity.

Ἀτιμώρητος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* τιμωρέω) unpunished.

Ἄτινα, *neut. pl. of* ὅστις.

Ἀτμὶς, ίδος, ἡ, vapour, smoke.

Ἄτομος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* τέτομα, *p. m. of* τέμνω) indivisible, ἄτομον τὸ, an atom of time, instant, moment.

Ἄτοπος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (α *and* τόπος) 1. without place, unsuitable; 2. hurtful, evil, (Acts xxviii. 6.) 3. absurd, unreasonable, (2 Thess. iii. 2.)

Αὐγάζω, (*from* αὐγὴ) to irradiate, shine upon.

Αὐγὴ, ῆς, ἡ, 1. light, splendour; 2. daybreak.

Αὐθάδης, εος, οῦς, ὁ, ἡ, (αὐτὸς *and* ἁδέω, to please) self-willed, self-complacent, supercilious, insolent.

Αὐθαίρετος, ου, ὁ, ἡ, (αὐτὸς *and* αἱρέω) of one's own accord.

Αὐθεντέω, ῶ, (*from next*) to exercise authority over, domineer.

Αὐθέντης, ου, ὁ, (*from* αὐτὸς *and* εἷς, *gen.* ἕντος, sending himself) one acting by his own authority *or* power, usurping the power of life and death.

Αὐλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ηὔληκα, *a.* 1. ηὔλησα, (*from* αὐλὸς) to pipe, play on a pipe *or* flute.

Αὐλὴ, ῆς, ἡ, 1. an open space *or* court; 2. a palace, hall; 3. a fold for cattle, (John x. 1, 16.)

Αὐλητὴς, οῦ, ὁ, (*from* αὐλέω) a player on a pipe *or* flute.

Αὐλίζομαι, *f.* -ίσομαι, *p. pass.* ηὔλισμαι, *a.* 1. ηὐλίσθην, (*from* αὐλὴ) to lodge, take up a temporary abode.

Αὐλὸς, οῦ, ὁ, a pipe *or* flute.

Αὐξάνω, *f.* αὐξήσω, *p.* ηὔξηκα, *a.* 1. ηὔξησα, (*from* αὔξω) 1. to grow, increase; 2. to make to grow *or* increase; 3. *mid.* to arrive at maturity.

Αὔξησις, εως, ἡ, (*from preced.*) increase.

Αὔξω, to grow, increase.

Αὔριον, 1. to-morrow; 2. within a short time; 3. time to come, (Matt. vi. 34; James iv. 14.)

Αὐστηρὸς, ὰ, ὸν, austere, harsh, severe.

Αὐτάρκεια, ας, ἡ, (*from next*) competence, contentment.

Αὐτάρκης, εος, οῦς, ὁ, ἡ, αὐτὸς *and* ἀρκέω) content.

Αὐτοκατάκριτος, ου, ὁ, ἡ, αὐτὸς *and* κατακρίνω) self-condemned.

Αὐτόματος, η, ον, (αὐτὸς *and* μάω, to desire) spontaneous, of its own accord.

Αὐτόπτης, ου, ὁ, (*next and* ὄπτομαι) an eye-witness.

Αὐτὸς, ἡ, ὁ, (*pronoun*) 1. *relative*, he, she, it; 2. *demonstrative*, this; 3. himself; 4. I myself, thou thyself, he himself, 5. *used for the relative*, ὃς, who; 6. *applied to whatever is illustrious or great, in which*

use it is sometimes a periphrasis for Jehovah or for Christ. Sometimes also the Jews are referred to by αὐτοῖ, (Matt. ii. 1, &c.) 6. *with the article prefixed,* (ὁ αὐτὸς) the same; 7. *with a dative,* like to, all one with, (1 Cor. xi. 5.) *hence* τὸ αὐτό, in like manner; 8. ἐπὶ τὸ αὐτό, *or* ἐπιτοαυτό, together, at the same time *or* place; 9. ἀπ' αὐτῆς, (ὥρας *understood*) from the same hour, immediately, (Acts xvi. 18.)

Αὑτοῦ, (*contr. for* ἑαυτοῦ) of himself.

Αὐτοῦ, (*contr. for* αὐτόθι) here, there.

Αὐτόχειρ, ρος, ὁ, ἡ, (αὐτὸς *and* χεὶρ) acting with one's own hands.

Αὐχμηρὸς, ὰ, ὸν, (*from* αὐχμὸς, drought, *also* mire, filth) miry, filthy, *also* dark.

Ἀφαιρέω, ῶ, (ἀπὸ *and* αἱρέω) to take off *or* away, cut off.

Ἀφανὴς, ἐος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (α *and* φαίνομαι) not appearing, not manifest, hidden.

Ἀφανίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἠφάνικα, *a.* 1. ἠφάνισα, (α *and* φαίνω) 1. to remove out of sight; 2. to corrupt, spoil, deform; 3. *pass.* to be destroyed, perish, (Acts xiii. 41.)

Ἀφανισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a disappearing, destruction.

Ἄφαντος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* φαίνομαι) not appearing, invisible.

Ἀφεδρὼν, ῶνος, ὁ, (ἀπὸ *and* ἕδρα) a privy.

Ἀφέθην, *a.* 1. *pass. of* ἀφίημι.

Ἀφειδία, ας, ἡ, (*from* ἀφειδὴς not sparing) severity.

Ἀφεῖλον, *a.* 2. *of* ἀφαιρέω.

Ἀφῆκα, *a.* 2 *of* ἀφίημι.

Ἀφελεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἀφαιρέω.

Ἀφείλομαι, *a.* 2. *m. of* ἀφαιρέω.

Ἀφίεμαι, *p. pass. of* ἀφίημι.

Ἀφελότης, τητος, ἡ, (ἀφελὴς, *simple*) simplicity, sincerity.

Ἀφέλω, (ἀπὸ *and* ἕλω) to take away. *See* Ἀφαιρέω.

Ἄφεσις, εως, ἡ, (*from* ἀφίημι) 1. deliverance, liberty; 2. remission, pardon *of sins.*

Ἀφέωνται, *At. for* ἀφεῖνται.

Ἁφὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἅπτω) a joint, *metaph.* whatever tends to produce harmony *or* mutual love.

Ἀφῆκα, *a.* 1. *of* ἀφίημι.

Ἀφῃρέθην, *a.* 1. *pass. of* ἀφαιρέω.

Ἀφήσω, *f.* 1. *of* ἀφίημι.

Ἀφθαρσία, ας, ἡ, (α *and* φθάρσις, corruption) 1. incorruptibility, incapacity of corruption, (1 Cor. xv. 42, 53, &c.) 2. immortality, the immortal happiness of a future life; 3. constancy, sincerity, (Ephes. vi. 24.)

Ἄφθαρτος, ου, ὁ, ἡ, (α *and* φθαρτὸς) incorruptible, immortal, unperishing.

Ἀφθορία, ας, ἡ, integrity, incorruptness.

Ἀφίημι, (ἀπὸ *and* ἵημι) 1. to send away, dismiss, (Matt. xiii. 36; Mark iv. 36.) 2. to emit *or* send forth *as a cry,* (Mark xv. 37.) ἀφεῖναι τὸ πνεῦμα, to die, (Matt. xxvii. 50.) 3. to put away *or* divorce *a*

wife, (1 Cor. vii. 11, 12, 13.) 4. to leave, forsake; 5. to leave remaining *or* after one; 6. to leave, let alone, (Mark xiv. 6; Luke xiii. 8.) 7. to omit, neglect, transgress *a law*, (Matt. xxiii. 23; Luke xi. 42.) 8. to permit, suffer; 9. to remit, forgive.

'Αφικνέομαι, οῦμαι, (*ἀπὸ and ἱκνέομαι*) to come, arrive at, reach.

'Αφιλάγαθος, ου, ὁ, ἡ, (*α, φίλος, and ἄγαθος*) not a lover of good men, *or* of goodness.

'Αφιλάργυρος, ου, ὁ, ἡ, (*α, φίλος, and ἀργύρος*) not fond of money, not covetous.

'Αφίκομαι. *See* 'Αφικνέομαι.

"Αφίξις, εως, ἡ, (*from preced.*) a departure.

'Αφίστημι, *fut.* ἀποστήσω, (*ἀπὸ and ἵστημι*): *this word is sometimes active and sometimes neuter in its signification, like ἵστημι and all its compounds. The active meaning is generally implied in the present, imperfect, 1st aorist, and future; the neuter in the perfect, preter-perfect, and 2nd aorist:* 1. to go away, depart; 2. to desist from any thing, renounce, (2 Tim. ii. 19.) 3. to shun the society of any one, (1 Tim. vi. 5.) fall away, apostatize; 4. to draw away, cause others to revolt, (Acts v. 37.)

"Αφνω, (*α and φαίνω*) suddenly.

Αφοβος, ου, ὁ, ἡ, (*α and φόβος*) fearless.

Αφόβως, (*from preced.*) fearlessly, without fear.

'Αφομοιόω, ῶ, (*ἀπὸ and ὁμοιόω*) to assimilate, *pass.* be like.

'Αφοράω, ῶ, (*ἀπὸ and ὁράω*) to look steadfastly, consider attentively.

'Αφορίζω, (*ἀπὸ and ὁρίζω*) to separate, select, separate from the society, excommunicate.

'Αφορμὴ, ῆς, ἡ, (*ἀπὸ and ὁρμὴ*, an assault) an occasion, opportunity.

'Αφρίζω, (*from ἀφρὸς*) to foam *at the mouth*.

'Αφρὸς, οῦ, ὁ, foam, froth.

'Αφροσύνη, ης, ἡ, (*from next*) folly, levity, boasting.

"Αφρων, ονος, ὁ, ἡ, (*α and φρὴν*) 1. unwise, inconsiderate, foolish; 2. destitute of the Christian religion, wicked; 3. a boaster.

Αφυπνόω, ῶ, (*ἀπὸ and ὕπνος*) to fall fast asleep.

'Αφῶ, *a.* 2. *s. of ἀφίημι.*

"Αφωνος, ου, ὁ, ἡ, (*α and φωνὴ*) dumb, inarticulate.

Αχάριστος, ου, ὁ, ἡ, (*α and χάρις*) unthankful.

'Αχειροποίητος, ου, ὁ, ἡ, (*α and χειροποίητος*) not made with hands.

'Αχθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of ἄγω.*

'Αχλὺς, υος, ἡ, a mist, thick mist, darkness.

'Αχρεῖος, α, ον, (*α and χρεία*) unprofitable, useless, unmeritorious.

'Αχρειόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠχρείωκα, *a.* 1. ἠχρείωσα, (*from*

same) to make unprofitable *or* useless.

Ἀχρηστος, ου, ὁ, ἡ, (*α and* χρηστὸς) unprofitable, useless.

Ἀχρὶ, *or* ἄχρις, *an adverb, construed with a genitive*, 1. *of place*, to, unto, as far as; 2. *of time*, till, until, ἄχρι καιροῦ, for a season, *or rather* from that time, (Luke iv. 13.) 3. before, (Rom. v. 13.) 4. while, whilst, (Acts xxvii. 33; Heb. iii. 13.) 5. in, within, (Acts xx. 6.)

Ἀχυρον, ου, τὸ, (*α and* ἰχυρος, steady) chaff, straw.

Ἀψευδὴς, ἑος, οῦς, ὁ, ἡ, (*α and* ψευδὴς) that cannot lie *or* deceive.

Ἀψινθος, ου, ὁ, (ἄπινθος, not to be drunk, *from α and* πίνω) wormwood.

Ἀψῦχος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*α and* ψυχὴ) without life, inanimate.

B

Βαθμὸς, οῦ, ὁ, (*from* βαίνω) a step, degree, rank.

Βάθος, εος, οῦς, τὸ, 1. depth, a deep, the deep, *viz*. the ocean, (Luke v. 4.) 2. what is concealed *or* passing human comprehension, inscrutability; 3. greatness, immensity, (Rom. xi. 33.)

Βăθύνω, *f*. -υνῶ, *p*. βεβαθυγκα, (*from next*) to deepen, penetrate to a depth.

Βăθὺς, εῖα, ὺ, (*from* βάθος) 1. deep; 2. early.

Βαίνω, *f*. βήσω, *p*. βεβηκα, *a*. 2 ἔβην, to go, proceed.

Βαΐον, ου, τὸ, a palm branch.

Βαλάντιον, *or* Βαλλάντιον, ου, τὸ, (*from next*) a bag *or* purse, money bag.

Βάλλω, *f*. βλήσω, *or* βαλῶ, *p* βεβάληκα, *contr*. βέβληκα, *a*. 2. ἔβăλον, *a*. 1. *pass*. ἐβλήθην, *p. mid*. βέβολα, 1. to throw, cast, *pass*. to be cast down, be lying down; 2. to put *or* place *one thing* in *or* upon *another*—*of liquids*, to pour; 3. to strike, (Mark xiv. 65.) 4. to put out, intrust, *as money to usury*, (Matt. xxv. 27.) 5. to give, send forth, (Matt. x. 34.) βάλλειν εἰς τὴν καρδίαν, to suggest, instigate; 6. to drive, beat *as the wind*, (Acts xxvii. 14.) 7. to thrust, (Rev. xiv. 16, 19.)

Βαπτίζω, *f*. -ίσω, *p*. βεβάπτικα, *a*. 1. ἐβάπτισα, (*from* βάπτω) 1. to dip, immerse, *or* plunge in water, *mid. and pass*. to wash, bathe oneself, (Mark vii. 4; Luke xi. 38.) 2. to baptise, administer baptism, *pass*. to receive baptism, *figuratively*, to be immersed in sufferings *or* afflictions.

Βάπτισμα, ᾰτος, τὸ, (*from p pass. of preced*.) 1. the ordinance of baptism, baptism; 2. immersion in afflictions *or* sufferings, (Matt. xx. 22, 23, &c.)

Βαπτισμὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) an ablution, immersion *or* washing in water.

Βαπτιστὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a baptiser, a baptist.

Βάπτω, *f.* -ψω, *p.* βέβαφα, *a.* 1. ἔβαψα, *f.* 2. βαφῶ, *a* 2. ἔβαφον, to dip, wash, wet by affusion.

Βὰρ, a son.

Βάρβᾰρος, ου, ὁ, ἡ, a barbarian, one using an unknown tongue, (1 Cor. xiv. 11.) 2. a foreigner, *in relation to Rome*, (Acts xxviii. 2, 4.) *to the Jews*, (Coloss. iii. 11.)

Βᾰρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* βεβάρηκα, *a.* 1. ἐβαρήσα, (*from* βάρος) to burden, weigh down, oppress.

Βᾰρέως, (*from same*) heavily, dully.

Βᾰρος, εος, ους, τὸ, (*from* βαρὺς) 1. a weight, burden; the magnitude *or* excellence of any thing; 2. burdensome labour, (Matt. xx. 12.) a burdensome injunction, (Acts xv. 28.) 3. ἐν βάρει εἶναι, to be honoured, be of weight, (1 Thess. ii. 6.) 4. τὰ βάρη, infirmities, faults, (Gal. vi. 2.)

Βαρύνω, *f.* υνῶ, *p.* βεβάρυγκα, (*from next*) to oppress, overload, overcharge.

Βᾰρὺς, εῖα, ὺ, 1. heavy, weighty, important; 2. fierce, severe, grievous, afflictive, oppressive.

Βαρύτῑμος, η, ον, (*preced. and* τιμὴ) very precious *or* valuable.

Βασανῖζω, *f.* -ίσω, *p.* βεβασάνῖκα, (*from* βάσανος) to examine by torture, torment, afflict; *pass.* to be tossed, as by the waves

Βασανισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) 1. torment, torture; 2. a place of torture.

Βασανιστὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a tormentor, examiner by torture, jailor.

Βάσᾰνος, ου, ἡ, an examination by torture, torture, torment.

Βασῐλεία, ας, ἡ, (*from* βασιλεὺς) 1. a kingdom, a province of a kingdom, (Matt. iv. 8.) 2. royalty, royal power *or* dignity; 3. reign, rule, dominion; *in this sense it is applied in the New Testament to various subjects; as to* the happiness of true believers in a future life; the time of the second advent of Christ; the blessings imparted by Christ to man; the society *or* fellowship of Christians on earth; the secret and invisible power which Christ exercises over his Church; the reign of Christianity throughout the world; the future temporal reign of Christ upon the earth, &c.

Βασῐλειος, ου, ὁ, ἡ, τό-ον, (*from next*) royal; βασίλειον *or* βασίλεια, τὰ, a palace.

Βασῐλεὺς, έως, ὁ, (βάσις τοῦ λαοῦ) a king, emperor, governor, leader.

Βασῐλεύω, *f.* -εύσω, *p.* βεβασίλευκα, *a.* 1. ἐβασίλευσα, (*from preced.*) to be a king, reign as a king, exert supreme power *or* influence.

Βασῐλῐκὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) royal, kingly, βασιλικὸς ὁ, a courtier.

Βασίλισσα, ης, ἡ, (*from same*) a queen.

Βάσις, εως, ἡ, (*from* βαίνω) a basis, base *or* foundation, support, sole of the foot, footstep.

Βασκαίνω, *f.* -ανῶ, *p.* -γκα, *a.* 2. ἐβάσκανον, to bewitch with the eye, fascinate.

Βαστάζω, *f.* -άσω, *or* -άξω, *p.* βεβάστακα, *a.* 1. ἐβάστασα, *or* ἐβάσταξα, 1. to bear, *properly* a heavy burden; 2. to carry, carry away, remove; 3. to take up, (John xx. 15.) 4. to bear openly, divulge, publish, (Acts ix. 15.) 5. to understand, comprehend, (John xvi. 12.) 6. to support, suffer, endure.

Βάτος, ου, ἡ, a bush *or* bramble.

Βάτος, ου, ὁ, a bath, a liquid measure containing nine gallons and three quarts.

Βάτραχος, ου, ὁ, (βοάω *and* τραχὺς) a frog.

Βαττολογέω, (βάττος, a stutterer, *and* λόγος) to use vain repetitions.

Βδέλυγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* βδελύσσομαι) an abomination, the abomination of idolatry, an atrocious crime, (Rev. xxi. 27.)

Βδελυκτὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) abominable.

Βδελύσσομαι, *f.* -ξομαι, *p.* ἐβδέλυγμαι, to loathe, abhor.

Βέβαιος, α, ον, (βέβαα, *Ionic. p. of* βαίνω) firm, sure, steadfast, constant.

Βεβαιόω, *f.* -ώσω, *p.* βεβεβαίωκα, *a.* 1. ἐβεβαίωσα, (*from preced.*) to confirm, establish, keep, verify.

Βεβαίωσις, εως, ἡ, (*from same*) confirmation.

Βέβηλος, ου, ὁ, ἡ, (*from* βὲ, *a particle denoting* privation *or* separation, *and* βηλὸς, a threshold *or* pavement, *particularly of a temple*) profane, unholy.

Βεβηλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* βεβεβήλωκα, *a.* 1. ἐβεβήλωσα, (*from preced.*) to profane, pollute, violate.

Βέβληκα, *p. of* βάλλω.

Βελόνη, ης, ἡ, a needle.

Βέλος, εος, τὸ, *nom. plur.* βέλεα, *contr.* βέλη, a dart, arrow.

Βελτίων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*comp. of* ἀγαθὸς) better.

Βῆμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a tribunal, judgment-seat, throne; βῆμα ποδὸς, a space to set the foot on.

Βῆμι. *See* Βαίνω.

Βήρυλλος, ου, ὁ, ἡ, a beryl.

Βία, ας, ἡ, force, violence.

Βιάζω, *f.* -άσω, *p.* βεβίακα, (*from preced.*) 1. *act. and mid.* to force, urge by force, 2. *pass.* to be forced, *or* extorted by violence.

Βίαιος, αια, αιον, (*from same*) violent, vehement.

Βιαστὴς, οῦ, ὁ, (*from* βιάζω) 1. one who invades, *or* forcibly contends for any thing; 2. *pl.* publicans and soldiers who lived by extortion and rapine.

Βιβάζω, -άσω, *p.* -ακα, *and* -τκα,

a. 1. ἐβίβασα, (*from* βάω) to make to come *or* go.

Βιβλαρίδιον, ου, τὸ, (*from* βίβλος) a little book.

Βιβλίον, ου, τὸ, (*from next*) 1. a book, roll, *or* volume; 2. a scroll, bill, *or* billet.

Βίβλος, ου, ὁ, 1. a written volume, a book; 2. a catalogue *or* account.

Βιβρώσκω. *See* Βρώσκω.

Βίος, ου, ὁ, (*from* βίω) 1. natural life; 2. sustenance, substance, means of support, goods.

Βιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* βεβίωκα, *a.* 1. ἐβίωσα, (*from same*) to live.

Βίωσις, εως, ἡ, (*from same*) life, manner of life.

Βιωτικὸς, ἡ, ὸν, (*from* βιόω) belonging to life *or* to the support of life.

Βλαβερὸς, ὰ, ὸν, (*from* 2. *a. of* βλάπτω) hurtful.

Βλάπτω, *f.* -ψω, *p.* βέβλαφα, *f.* 2. βλαβῶ, *a.* 1. *act.* ἔβλαψα, *a.* 2. *act.* ἔβλαβον, *a.* 1. *pass.* ἐβλάφθην. (*from obsolete* βλάβω) to hurt, injure.

Βλαστάνω, *f.* βλαστήσω, *p.* βεβλάστηκα, *a.* 1. ἐβλάστησα, *a.* 2. ἔβλαστον, 1. to shoot, spring, sprout, bud; 2. to cause to shoot.

Βλαστέω. *The same.*

Βλασφημέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* βεβλασφήμηκα, *a.* 1. ἐβλασφήμησα, (βλάπτειν τὴν φήμην, to hurt the reputation) 1. to rail, revile, calumniate; 2. to do *or* say any thing by which the majesty of God is violated, to blaspheme.

Βλασφημία, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. calumny, railing; 2. blasphemy.

Βλάσφημος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, (*from same*) 1. railing, speaking evil; 2. blasphemous.

Βλέμμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of next*) the look, cast of the countenance.

Βλέπω. *f.* -ψω, *p.* βέβλεφα, *a.* 1. ἔβλεψα, 1. to see, behold, have the faculty of sight; 2. to look, look at, behold attentively; 3. to perceive, understand; 4. to look towards *or* face any point *of the heavens*, (Matt. xxvii. 12.) 5. to look to *or* take heed concerning; 6. to regard, care for, (Matt. xxii. 16, &c.) 7. to go (*as he who goes to any place directs his face towards it*) βλέπειν εἰς τὰ ὀπίσω, to look back *or* return, (Luke ix. 62.)

Βληθῶ, *a.* 1. *s. pass. of* βάλλω.

Βλητέος, α, ον, (*from* 3. *sin. p. pass. of* βάλλω) to be cast *or* put.

Βοάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* βεβόηκα, *a.* 1. ἐβόησα, 1. to cry, shout for joy; 2. to teach *or* publish openly; 3. to implore, invocate, (Luke xviii. 7.)

Βοὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) a cry.

Βοήθεια, ας, ἡ, (*from next*) help, assistance.

Βοηθέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* βεβοήθηκα, *a.* 1. ἐβοήθησα, (ἐπὶ βοὴν θέω, to run on occasion of a cry) to

come to the assistance of another, help, succour.

Βοηθὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*from same*) a helper.

Βόθῦνος, ου, ὁ, (*from βαθύνω*) a cavity, pit, well.

Βολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of βάλλω*) a cast, throw.

Βολῖζω, *f.* ίσω, *p.* βεβόλῖκα, *a.* 1. ἐβόλῖσα, (*from same*) to plumb, sound, fathom.

Βολὶς, ίδος, ἡ, (*from same*) a dart, javelin, a sounding line.

Βόρβορος, ου, ὁ, mud, mire.

Βοῤῥᾶς, ᾶ, ὁ, (*βοάω and ῥέω*) the north wind, the north.

Βόσκω, (*from obsolete βόω*) *f.* βοσκήσω, *p.* βεβόσκηκα, *a.* 1. ἐβόσκησα, to tend, tend in feeding, take diligent care of.

Βοτάνη, ης, ἡ, (*from βοτὸς. food*) herb, herbage.

Βότρυς, ὕος, ὁ, a grape, bunch *or* cluster of grapes.

Βουλευτὴς, ου, ὁ, (*from next*) a counsellor, senator.

Βουλεύω, *f.* -εύσω, *p.* βεβούλευκα, *a.* 1. ἐβούλευσα, (*from next*) *mid.* to consult, deliberate, purpose.

Βουλὴ, ῆς, ἡ, design, purpose, decree, counsel.

Βούλημα, ἄτος, τὸ, (*from preced.*) purpose, will.

Βούλομαι, *f.* βουλήσομαι, *p. pass.* βεβούλημαι, (*from βουλὴ*) 1. to will, be willing, design; 2. to decree, ordain; 3. to be willing *or* desirous, to be resolved *or* determined, (1 Tim. vi. 9.)

Βουνὸς, οῦ, ὁ, a hill, hillock.

Βοῦς, βοὸς, ὁ, ἡ, (*from βοάω*) a bull *or* cow.

Βραβεῖον, ου, τὸ, (*from βραβεὺς*, the judge of a public game) a prize, crown, *metaphorically*, the eternal felicity of heaven.

Βραβεύω, *f.* -εύσω, *p.* βεβράβευκα, *a.* 1. ἐβράβευσα, (*from same*) to assign the prize in a public game, preside, rule, direct.

Βραδῦνω, *f.* -ὔνῶ, *p.* -υγκα, *a.* 1. ἐβράδυνα, (*from βραδὺς*) to delay, be slow.

Βραδυπλοέω, ῶ, (*next and πλόος*) to sail slowly.

Βραδὺς, εῖα, ὺ, slow, dull of comprehension.

Βραδῠτης, ητος, ἡ, (*from preced.*) slowness.

Βρᾰχίων, ονος, ὁ, (*from comp. of next*) 1. the arm; 2. strength, the power of God.

Βρᾰχὺς, εῖα, ὺ, 1. short, small, little; 2. few.

Βρέφος, εος, οῦς, τὸ, (*from φέρβω*, to feed, nourish) a babe, infant, child.

Βρέχω, *f.* -ξω, *p.* βέβρεχα, *f.* 2. βραχῶ, *p. mid.* βέβροχα, *a.* 1. ἔβρεξα, *a.* 2. ἔβραχον, 1. to wet, (Luke vii. 38, 44.) 2. to rain, send rain; 3. to rain, fall as rain, (Luke xvii. 29, &c.)

Βροντὴ, ῆς, ἡ, (*for βρομτὴ, from p. m. of βρέμω*, to roar) thunder.

Βροχὴ, ῆς, ἡ, (*from βρέχω*) rain, heavy rain.

Βρόχος, ου, ὁ, a cord, snare, gin,

Βρυγμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of βρύχω*) a gnashing.

Βρύχω, *f.* -ξω, *p.* -χα, *a.* 1. ἔβρυξα, to grind, gnash.

Βρύω, *f.* -ύσω, *p.* βέβρυκα, 1. to abound, grow; 2. to send forth *or* issue.

Βρῶμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* βρώσκω) 1. meat, solid food; 2. any peculiar kind of food.

Βρώσιμος, η, ον, (*from* βρώσκω) eatable.

Βρῶσις, εως, ἡ, (*from next*) 1. the act of eating; 2. food, any kind of nourishment; 3. any thing eagerly desired *or* longed for; 4. rust, a canker, (Matt. vi. 19, 20.)

Βρώσκω, *f.* βρώσω, *p.* βέβρωκα, to eat.

Βυθίζω, *f.* -ίσω, *p.* βεβύθικα, *a.* 1. ἐβύθισα, (*from next*) to immerse, drown.

Βυθὸς, οῦ, ὁ, the deep, the sea.

Βύρσα, ης, ἡ, a skin *or* hide.

Βυρσεὺς, έως, ὁ, (*from preced.*) a tanner.

Βύσσινος, η, ον, (*from next*) made of cotton.

Βύσσος, ου, ἡ, byss, the cotton plant, cotton cloth, calico.

Βωμὸς, οῦ, ὁ, an altar.

Γ

Γάγγραινα, ης, ἡ, (*from* γραίνω, to eat) a gangrene *or* mortification.

Γαδαρηνὸς, ου, ὁ, a Gadarene.

Γάζα, ης, ἡ, treasure.

Γαζοφυλάκιον, ου, τὸ, (γάζα *and* φυλάσσω) a treasury, the part of the Temple in which stood the chest for receiving the offerings of the worshippers.

Γάλα, ακτος, τὸ, milk, *metaph.* the elements of any doctrine *or* science.

Γαλήνη, ης, ἡ, (*from* γελάω) serenity and cheerfulness of countenance, a calm.

Γαλιλαῖος, αία, αῖον, a Galilean.

Γαμέω, ῶ, *f.* -ήσω, *and* -έσω *or* γαμῶ, *p.* γεγάμηκα, *or* -εκα, *a.* 1. *act.* ἐγάμησα, *or* -εσα, *or* ἔγημα, to marry.

Γαμίσκω, *or* γαμίζω, (*from preced.*) to give in marriage.

Γάμος, ου, ὁ, (*from same*) a marriage, marriage feast.

Γὰρ, *conjunct. denoting* connection, cause, *or* continuation; 1. for, therefore, wherefore, but; 2. yet, although, (John iv. 44, &c.) 3. verily, truly; 4. for example, (Rom. vii. 2.) 5. *used in an interrogation*, I pray.

Γαστὴρ, γαστέρος, *contr.* γαστρὸς, ἡ, 1. the belly, the womb; 2. a voracious man, a glutton, (Tit. i. 12.)

Γὲ, indeed, truly, at least, yet, truly.

Γέγονα, *p. m. of* γίνομαι.

Γεγενῆσθαι, *p. inf. pass. of same.*

Γεγένημαι, *p. pass. of same.*

Γέγραμμαι, *p. pass. of* γράφω.

Γέεννα, ης, ἡ, Gehenna, the valley of Hinnom near Jerusalem, *where the lowest of the people burned the carcasses of animals, offal, &c. which might otherwise have infected the air, and hence, in process of time, it was considered as an emblem*

of Hell, or the place of torment reserved for the wicked in a future state.

Γείνω, or Γίνω, (see Γίνομαι) to form, make.

Γείτων, ονος, ὁ, ἡ, (from γέα) a neighbour, a countryman.

Γελάω, ῶ, f. -άσω, p. γεγέλακα, a. 1. ἐγέλασα, to laugh, smile, be merry, rejoice.

Γέλως, ωτος, ὁ, (from γελάω) laughter, mirth, gladness.

Γεμίζω, f. -ίσω, p. γεγέμικα, a. 1. ἐγέμισα, (from next) to fill.

Γέμω, f. γεμῶ, p. mid. γέγομα, to be full.

Γενεὰ, ᾶς, ἡ, (from γένος) 1. a generation, family, descent, race; 2. the life-time of a generation; 3. all persons living at any point of time; 4. nature, disposition, (Luke xvi. 8.)

Γενεαλογέω, ῶ, f. -ήσω, p. γεγενεαλόγηκα, (preced. and λόγος) to reckon a genealogy or pedigree.

Γενεαλογία, ας, ἡ, (from same) a genealogy.

Γενέσθαι, a. 2. inf. m. of γίνομαι.

Γενέσια, ῶν, τὰ, (from p. pass. of γίνομαι) a birth-day, or the festivities of a birth-day.

Γένεσις, εως, ἡ, (from same) 1. extraction, descent, birth, family, genealogy; 2 human life, (James iii. 6.)

Γενετὴ, ῆς, ἡ, (from same) a birth.

Γεννηθήσομαι, f. 1. pass. of γίνομαι.

Γεννάω, ῶ, f. -ήσω, p. γεγέννηκα, a. 1. ἐγέννησα, 1. to beget, bring forth, pass. to be born; τὸ γεννηθὲν, an infant in its mother's womb, (Matt. i. 20.) 2. to produce, effect; 3. to give spiritual life.

Γέννημα, or γένημα, ατος, τὸ, (from p. pass. of preced.) offspring, fruit, produce, effect.

Γέννησις, εως, ἡ, (from γεννάω) a birth.

Γεννητὸς, ἡ, ὸν, (from same) born, produced.

Γενόμενος, a. 2. part. m. of γίνομαι.

Γένος, εος, ους, τὸ, (from next) 1. a kind, species, offspring, family, kindred; 2. a nation, country.

Γένω. See Γείνω.

Γερουσία, ας, ἡ, (from γέρων) an assembly of elders, a senate.

Γέρων, οντος, ὁ, an old man.

Γεύομαι, f. 1. γεύσομαι, a. 1 ἐγευσάμην, 1. to taste, (Matt. xxvii. 4; John ii. 9.) 2. to eat; 3. to know any thing by trial or experience.

Γεωργέω, ῶ, f. -ήσω, p. γεγεώργηκα, (from γεωργὸς) to cultivate or till the earth.

Γεώργιον, ου, τὸ, (from next) husbandry, or rather cultivated ground.

Γεωργὸς, οῦ, ὁ, (next and ἐργάζομαι) a husbandman, a vine-dresser.

Γῆ, ῆς, ἡ, (contr. for γέα, from γάω, to produce) 1. land or ground; 2. the earth, world; 3 a city with the neighbouring district; 4. a tract, country, or

province; the land, *viz. of Canaan, and figuratively of heaven;* 5. the inhabitants of any country *or* place.

Γήμω, *a.* 1. *s. of* γαμέω.

Γῆρας, ᾱτος, old age.

Γηράσκω, *or* Γηράω, ῶ, *f.* άσω, *p.* γεγήρᾱκα, *a.* 1. ἐγήρᾱσα, (*from preced.*) to grow *or* be old.

Γίνομαι, *or* γίγνομαι, *f.* 1. γενηθήσομαι, *p.* γεγένημαι, *a.* 1. ἐγενήθην, 1. to be made *or* formed, become, *as* τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο, what was become of Peter, (Acts xii. 18.) 2. to be created *or* produced from nothing, (John i. 3, 10; Heb. xi. 3.) 3. to happen, occur, come to pass, μὴ γένοιτο, may it not be, *or* God forbid,—ἅπαντα τὰ γενόμενα, all things which were done, (Acts xxviii. 11.) ἐγένετο καὶ, (*followed by another verb*) it came to pass that; 4. to be, become, γενέσθαι τινι, to belong to any one, be possessed by any one; 5. to be done, performed; 6. to be held *or* celebrated, *as a feast or public solemnity*, (Matt. xxvi. 2; John x. 22.) 7. to be fulfilled, accomplished, (Matt. v. 18; vi. 10; 1 Cor. xv. 54.) 8. to be ended *or* finished; 9. (*followed by* ἐν *or* εἰς) to be, live, *or* stay, in any place; 10. to be born, (Rom. i. 3; Gal. iv. 4.) 11. to meet with any fortune, be in any condition, (Matt. x. 25.) 12. to be changed, (John xvi. 20; 1 Pet. ii. 7, &c.) 13. to come, come to, arrive at; 14. to grow, be formed *as fruit*, (Matt. xxi. 19.) 15. to behave oneself, (1 Cor. ix. 20, 22; 1 Thess. ii. 10.) 16. οὐ ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, we used not flattering words, (1 Thess. ii. 5.) ἄφαντος ἐγένετο, he vanished, (Luke xxiv. 31.) γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, having come to himself, (Acts xii. 11.) ἐκ μέσου γενέσθαι, to be taken out of the way, (2 Thess. ii. 7.)

Γινώσκω, *or* γιγνώσκω, *f.* γνώσω, *p.* ἔγνωκα, *a.* 1. ἔγνωσα, *a.* 2. ἔγνων, *p. mid.* γέγωνα, 1. to know, perceive, feel; 2. to know, be acquainted with, *as any fact;* 3. to be conscious of, (2 Cor. v. 21.) 4. to know, understand, discern, distinguish; 5. to approve, acknowledge with approbation; 6. to know carnally; 7. γινώσκων, thinking, reflecting upon, being mindful of, (Rom. vi. 6; 2 Pet. i. 20.) 8. to think, beware. (Matt. xxiv. 50; Luke xii. 46.) 9. to be resolved, make up one's mind, (Luke xvi. 4.)

Γλεῦκος, εος, τὸ, (*from next*) sweet wine.

Γλυκύς, εῖα, ὑ, sweet.

Γλῶσσα, ης, ἡ, 1. the tongue; 2. a tongue *or* language, a foreign language; 3. a nation using any language, men using different languages; 4. the gift of tongues *or* faculty of speaking foreign languages, (1 Cor. xiii. 8.) 5. the art of

speaking, eloquence, (1 Cor. xiii. 1.)

Γλωσσόκομον, *ου*, *τὸ*, a little case *or* box to put money in.

Γναφεὺς, *έως*, *ὁ*, (*from* *γνάπτω*, to take off the nap) a fuller.

Γνήσιος, *ου*, *ὁ*, *ἡ*, (*from* *γίνομαι*) legitimate, genuine, true; *τὸ γνήσιον*, sincerity.

Γνησίως, (*from preced.*) genuinely, naturally, sincerely.

Γνοὺς, *a.* 2. *part. of* *γινώσκω*.

Γνόφος, *ου*, *ὁ*, (*from* *νέφος*) a thick dark cloud.

Γνόω, *ῶ*, (*see* *Γινώσκω*) to know.

Γνῶ, *a.* 2. *s. of* *γινώσκω*.

Γνώμη, *ης*, *ἡ*, (*from preced.*) 1. an opinion, judgment; 2. a design, purpose, (Acts xx. 3.) 3. will, consent, inclination.

Γνῶμι, (*see* *Γινώσκω*) to know.

Γνωρίζω, *f.* *ίσω*, *Att.* *γνωριῶ*, *p.* *ἐγνώρικα*, *a.* 1. *ἐγνώρισα*, (*from* *γινώσκω*) 1. to make known, declare, remind of what was formerly known, (1 Cor. xv. 1.) 2. to know, (Phil. i. 22.)

Γνῶσις, *εως*, *ἡ*, (*from same*) 1. knowledge, christian knowledge; 2. the power of comprehension, (Ephes. iii. 19.) 3. religion; 4. wisdom, prudence.

Γνώσομαι, *f.* 1. *m. of* *γινώσκω*.

Γνώστης, *ου*, *ὁ*, (*from same*) knowing, skilful.

Γνωστὸς, *ἡ*, *ὸν*, (*from same*) known, familiar, dear, (Acts xv. 18.) *τὸ γνωστὸν*, knowledge.

Γογγύζω, *f.* *-ύσω*, *p.* *γεγόγγυκα*, *a.* 1. *ἐγόγγυσα*, to murmur, mutter, grumble.

Γογγυσμὸς, *οῦ*, *ὁ*, (*from preced.*) a murmuring, muttering, complaining.

Γογγυστὴς, *οῦ*, *ὁ*, (*from same*) a murmurer, grumbler.

Γόης, *ητος*, *ὁ*, (*from* *γοάω*, to moan) an enchanter, impostor, cheat.

Γόμος, *ου*, *ὁ*, (*from p. m. of* *γέμω*) the burden *of a ship*, merchandise.

Γονεὺς, *έως*, *ὁ*, (*from p. m. of* *γίνομαι*) a parent.

Γόνυ, *υος*, *and* *ἄτος*, *τὸ*, the knee, *τὰ γόνατα τιθέναι*, to bend the knees, fall down upon the knees, kneel.

Γονυπετέω, *ῶ*, *f.* *-ήσω*, *p.* *γεγονυπέτηκα*, *a.* 1. *ἐγονυπέτησα* (*preced. and* *πέτω*) to fall down on one's knees, kneel.

Γράμμα, *ἄτος*, *τὸ*, (*from p. pass. of* *γράφω*) 1. a letter of the alphabet; 2. a writing, bill, epistle; 3. the laws of Moses, the doctrines and precepts of the Old Testament; 4. learning, scholarship, (Acts xxvi. 24.)

Γραμματεία, *ας*, *ἡ*, (*from preced.*) literature.

Γραμμᾶτεὺς, *έως*, *ὁ*, (*from same*) 1. a scribe, Jewish doctor; 2. a teacher *or* proficient in the Christian religion, (Matt. xiii. 52, &c.) 3. a man of learning *generally*, (1 Cor. i. 20.) 4. a town clerk, recorder, (Acts xix. 35.)

Γραπτὸς, *ἡ*, *ὸν*, (*from* *γράφω*) written.

Γρᾰφή, *ῆς*, *ἡ*, (*from same*) 1. a writing; 2. *ἡ γραφὴ and αἱ*

γραφαὶ, the Holy Scriptures, *viz.* the Old Testament; 3. any doctrine *or* prophecies contained in Scripture; 4. an epistle, (2 Pet. iii. 16.)

Γράφω, *f.* -ψω, *p.* γέγρᾰφα, *a.* 1. ἔγραψα, (*from* γράω, to engrave) to grave, write, describe, *or* enact by writing.

Γραώδης, εος, ους, ὁ, ἡ, τὸ-ες, (*from* γραῦς, an old woman) belonging to old women.

Γρηγορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐγρηγόρηκα, *a.* 1. ἐγρηγόρησα, (*from* ἐγρήγορα, *At. p. m. of* ἐγείρω) 1. to watch, wake, abstain from sleep; 2. to be vigilant *or* diligent *in any thing;* 3. to be alive, (1 Thess. v. 10.)

Γυμνάζω, *f.* -ᾰσω, *p.* γεγύμνᾰκα, *a.* 1. ἐγύμνᾰσα, (*from* γυμνὸς) to exercise oneself.

Γυμνασία, ας, ἡ, (*from preced.*) exercise.

Γυμνητεύω, εύσω, (*from next*) to be naked *or* ill clad.

Γυμνὸς, ἡ, ὸν, (γυῖα μόνα ἔχων) 1. naked, bare, ill clad; 2. having on only an inner garment, (John xxi. 7.) 3. destitute of *or* without *any thing;* 4. open, manifest, (Heb. iv. 13.) 5. γυμνὸν κόκκον, mere grain, (1 Cor. xv. 37.)

Γυμνότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) nakedness, poverty.

Γύναι, *voc. of* γύνη.

Γυναικάριον, ου, τὸ, (*from* γυνὴ) a weak, silly woman.

Γυναικεῖος, α, ον, (*from same*) female, womanish.

Γυνὴ, γυναικὸς, *voc.* γύναι, ἡ, (*from* γείνω, to procreate) a woman, a wife.

Γωνία, ας, ἡ, a corner, extremity.

Δ

Δαιμονίζομαι, *f.* 1. *mid.* -ίσομαι, *p. pass.* δεδαιμόνισμαι, *a.* 1. *pass.* ἐδαιμονίσθην, (*from next*) 1. to be possessed by a devil, be diseased by demoniacal influence; 2. to labour under insanity *or* madness.

Δαιμόνιον, ου, τὸ, (*from* δαίμων) 1. a demon *or* intelligence *whether good or evil,* a heathen deity; 2. a fallen spirit, a devil; 3. δαιμόνιον ἔχειν, to be melancholy *or* melancholy-mad, (Matt. xi. 19.) to be possessed *or* insane, (John vii. 20; x. 20, &c.)

Δαιμονιώδης, εος, ους, ὁ, ἡ, τὸ-ες, (*from preced.*) demonian, devilish.

Δαίμων, ονος, ὁ, ἡ, (*from* δαήμων, knowing) an evil spirit, a devil.

Δάκνω, *f.* 1. δήξω, *f.* 2. δακῶ, *a.* 1. ἔδηξα, *a.* 2. ἔδᾰκον, *p.* δέδηχα, to bite, molest.

Δάκρυ, ῠος, τὸ, *and* δάκρυον, ου, τὸ, a tear.

Δακρύω, *f.* -ύσω, *p.* -ῦκα, *a.* 1. ἐδάκρῡσα, (*from preced.*) to weep, shed tears.

Δακτύλιος, ου, ὁ, (*from next*) a ring for the finger.

Δάκτῠλος, ου, ὁ, (*from* δείκω, to show) 1. the finger; 2. the power of Jehovah.

Δαμάζω, *f.* -ᾰσω, *p.* δεδᾰμᾰκα, *a.*

1. ἐδάμασα, (*from* δαμάω, *the same*) to subdue, tame.

Δάμαλις, εως, ἡ, (*from same*) a heifer.

Δαμασκηνὸς, ὁ, ἡ, *or* ου, ὁ, a native of Damascus.

Δανείζω, *f.* -σω, *and Att.* δανειῶ, *p.* δεδάνεικα, *a.* 1. ἐδάνεισα, (*from next*) to lend; *mid.* to borrow.

Δάνειον, ου, τὸ, (*from* δάνος) a loan, a debt.

Δανειστὴς, οῦ, ὁ, (*from* δανείζω) a lender, creditor.

Δάνος, εος, τὸ, a gift, a loan.

Δαπανάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* δεδαπάνηκα, *a.* 1. ἐδαπάνησα, (*from* δάπτω, to devour) to spend, consume in luxury *or* prodigality.

Δαπάνη, ης, ἡ, (*from preced.*) expense, cost.

Δαρήσομαι, *f.* 2. *pass. of* δέρω.

Δὲ, and, also, even, moreover, or, then, therefore, so, for, however, nevertheless, besides, certainly, and that, (Gal. ii. 4.) I say however, (2 Cor. x. 2.) but, although; *it answers to* μὲν; μὲν, on the one hand, δὲ, on the other hand.

Δέδεμαι, *p. pass. of* δέω.

Δέδομαι, *p. pass. of* δίδωμι.

Δέδωκα, *p. of* δίδωμι.

Δεηθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* δέω.

Δέησις, εως, ἡ, (*from* δέομαι) a supplication, prayer.

Δεῖ, *impersonal. See* Δέω.

Δεῖγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* δείκω) an ensample, specimen.

Δειγματίζω, *f.* -ίσω, *p.* δεδειγμάτικα, *a.* 1. ἐδειγμάτισα, (*from preced.*) to make a public show *or* spectacle.

Δείδω, *f.* δείσω, *p.* δέδοικα, to fear.

Δείκνυμι, *or* δεικνύω, (*from next*) 1. to show, exhibit; 2. to teach, declare; 3. to prove, demonstrate; 4. to invest with knowledge *or* power, (John v. 20.)

Δείκω, *f.* δείξω, *p.* δέδειχα, *a.* 1. ἔδειξα, *the same.*

Δειλία, ας, ἡ, (*from* δειλὸς) timidity, a shrinking for fear.

Δειλιάω, ῶ, *f.* -άσω, *p.* δεδειλίακα, *a.* 1. ἐδειλίασα, (*from same*) to shrink for fear.

Δειλὸς, ἡ, ὸν, fearful, timid, shrinking for fear.

Δεῖνα, ὁ, ἡ, τὸ, *gen.* δεῖνος, *dat.* δεῖνι, a certain person, such an one.

Δεινῶς, (*from* δεινὸς, terrible) dreadfully, grievously, vehemently.

Δείξω, *f.* 1. *of* δείκνυμι.

Δειπνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* δεδείπνηκα, *a.* 1. ἐδείπνησα, (*from next*) to sup.

Δεῖπνον, ου, τὸ, 1. a supper *or* meal at evening; 2. a feast.

Δείρας, *a.* 1. *par. of* δέρω.

Δεισιδαιμονέστερος, α, ον, (*comp. of* δεισιδαίμων, *from* δείδω *and* δαίμων) too superstitious, *or* addicted to the fear *or* worship of demons.

Δεισιδαιμονία, ας, ἡ, (*from* δεισιδαίμων) 1. superstition; 2. religion, religious worship.

Δέκα, ten.

Δεκάδυο, (δέκα *and* δύο) twelve.

Δεκαπέντε, (δέκα *and* πέντε) fifteen.

Δεκατέσσαρες, (δέκα *and* τέσσαρες) fourteen.

Δέκατος, η, ον, (*from* δέκα) the tenth.

Δεκάτη, ης, ἡ, the tenth part, tithe.

Δεκατόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* δεδεκάτωκα, (*from same*) to tithe, to exact *or* receive tithes of, *pass.* to pay tithes.

Δεκτὸς, ἡ, ὸν, (*from* 3 *sin. p. pass. of* δέχομαι) accepted, acceptable, agreeable, happy, joyful.

Δελεάζω, (*from* δέλεαρ, a bait) to take *or* catch, *properly* with a bait, *as fishes.*

Δέμω, *f.* δεμῶ, *p.* δεδέμηκα, *contr.* δέδμηκα, *a.* 1. ἔδειμα, *p. mid.* δέδομα, to build, construct.

Δένδρον, ου, τὸ, a tree, a plant.

Δεξιολάβος, ου, ὁ, (*from* ἐν τῇ δεξιᾷ λαβεῖν, taking in the right hand) a spearman.

Δεξιὸς, ὰ, ὸν, (*from a.* 1. *inf. of* δέχομαι) 1. right *as opposed to* left; δεξιὰ ἡ, the right hand; δεξιὰ τὰ, the right hand side; 2. δεξιὰς διδόναι τινὶ, to receive to friendship *or* fellowship; ἐκ δεξιῶν τινὸς εἶναι, to be on one's right hand, be present to any one as a help, (Acts ii. 25.) 3. τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, on the right hand and on the left, (2 Cor. vi. 7.)

Δέομαι. *See* Δέω.

Δέον, οντος, τὸ, (*from* δεῖ) just, agreeable to laws, righteous.

Δερβαῖος, ου, ὁ, a native of Derbe

Δέρμα, ατος, τὸ, (*from* δέρω) a beast's skin.

Δερμάτινος, η, ον, (*from preced.*) made of skin, leathern.

Δέρω, *f.* δερῶ, *p.* δέδαρκα, *a.* 1. ἔδειρα, *f.* 2. δαρῶ, *a.* 2. ἔδαρον, 1. to flay, flay by beating with rods, beat, scourge; 2. ἀέρα δέρειν, to beat the air, *i. e.* to labour in vain, (1 Cor. ix. 26.)

Δεσμεύω, *f.* -εύσω, *and* Δεσμέω, ῶ, *f.* -ήσω, (*from* δεσμὸς) 1. to bind together, (Matt. xxiii. 4.) 2. to cast into chains, (Acts xxii. 4.)

Δέσμη, ης, ἡ, (*from p. pass. of* δέω) a bundle.

Δέσμιος, ὁ, ἡ, (*from same*) one bound, a prisoner.

Δεσμὸς, ου, ὁ, (*from same*) 1. a bond, ligament, chain; 2. captivity; 3. an impediment.

Δεσμοφύλαξ, ακος, ὁ, (δεσμὸς *and* φυλάσσω) a jailor.

Δεσμωτήριον, ου, τὸ, (*from* δεσμὸς) a prison.

Δεσμώτης, ου, ὁ, (*from same*) a prisoner.

Δεσπότης, ου, ὁ, (δέω *and* ποῦς) 1. a sovereign lord *or* prince; 2. a master, the master of a household *or* other property; 3. a husband.

Δεῦρο, 1. here, hither, come hither, come; 2. ἄχρι τοῦ δεῦρο, hitherto, (Rom. i. 13.)

Δεῦτε, come, come hither.

Δευτεραῖος, α, ον, (*from* δεύτερος) doing *any thing* on the second day.

Δευτερόπρωτος, ου, ὁ, (*next and*

πρώτος) the first sabbath after the second day of the paschal week.

Δεύτερον, *adv.* again, the second time.

Δεύτερος, α, ον, (*from* δύο) second, other, ἐκ δευτέρου, the second time.

Δέχομαι, *f.* δέξομαι, *p. pass.* δέδεγμαι, *a.* 1. ἐδεξάμην, (*from obsol.* δέκω *or* δέχω) 1. to take, receive, accept; 2. to receive *or* entertain as a guest; 3. to give credence to, embrace, approve; 4. to bear with, tolerate, 2 Cor. xi. 16.)

Δέω, *f.* δέσω, *or* δήσω, *p.* δέδεκα, *or* δέδηκα, *a.* 1. ἔδεσα, *or* ἔδησα, 1. to bind, throw into chains; 2. to bind up, swathe, (John xix. 40.) 3. to bind by a moral *or* religious obligation, declare forbidden; 4. to pronounce binding *or* obligatory; 5. to afflict with disease, (Luke xiii. 16.) 6. *pass.* to be impelled *or* urged to any thing, (Acts xx. 22.)

Δέω. *f.* δεήσω, *a.* 1. *pass.* ἐδεήθην, *p. pass.* δεδέημαι, 1. to have need; 2. δεῖ, it is necessary, it behoveth, it is meet, expedient, *or* proper; it is lawful, (Luke xiii. 14.) it pleases me, (Luke xix. 5.) 3. δέομαι, to pray, beseech, supplicate.

Δὴ, truly, in truth, by all means, therefore.

Δῆλος, η, ον, manifest, evident.

Δηλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* δεδήλωκα, *a.* 1. ἐδήλωσα, (*from preced.*) to manifest, declare, show, signify by words.

Δημηγορέω, ῶ, (δῆμος *and* ἀγορεύω, to harangue) to make a public oration.

Δημιουργὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (δῆμος *and* ἔργον) one who performs public works, an architect.

Δῆμος, ου, ὁ, (*from* δέω) 1. a people; 2. a public forum.

Δημοσίᾳ, *adv.* publicly, before the people.

Δημόσιος, α, ον, (*from preced.*) public, common.

Δηνάριον, ου, τὸ, a denarion, the Roman penny.

Δήποτε, (δὴ *and* ποτὲ) soever.

Δήπου, (δὴ *and* ποῦ) truly, any where, *or* in any manner.

Δίς, Jupiter.

Διὰ, *prep.* 1. *governing a gen.* through, by, by means of, διὰ βραχέων, *or* δι' ὀλίγων, (*sc.* ῥημάτων) in a few words, briefly. δι' ὧν, whereby; 2. throughout, for the space of, *applied to time*, (Luke v. 5.) διὰ παντὸς always; 3. after, δι' ἡμερῶν after *certain* days, (Mark ii. 1.) 4. through *any place;* 5. in *any state*, διὰ δόξης, to glory *or* glorious, (2 Cor. iii. 11.) 6. in *any time*, (Acts v. 19; xvii. 10, &c.) 7. with, (Rom. iv. 20.) 8. before, in the presence of, (2 Tim. ii. 2, &c.) 9. according to; 10. notwithstanding, (Rom. ii. 27.) *Governing an accusative*, 1. through, by, by means of; 2. for, on account of; 3. in; (Gal. iv. 13.) 4. for, in respect to, (Heb. v. 12.) 5. *with an infinitive*, because. *In composi-*

tion it adds emphasis to the simple word—or denotes separation *or* dispersion—pervasion *or* transition.

Διαβαίνω, (*preced. and* βαίνω) to pass through, pass over.

Διαβάλλω, (διὰ *and* βάλλω) 1. to dart *or* strike through; 2. to strike with an evil report, accuse.

Διαβεβαιόομαι, οῦμαι, (διὰ *and* βεβαιόω) to affirm strongly *or* constantly.

Διαβλέπω, (διὰ *and* βλέπω) to see through, see plainly *or* clearly.

Διάβολος, ου, ὁ, ἡ, (*from p. m. of* διαβάλλω) 1. an accuser, slanderer, enemy; 2. the devil, the prince of the devils, evil spirits in general.

Διαγγέλλω, (διὰ *and* ἀγγέλλω) to tell, declare, publish abroad, divulge.

Διάγε, yet, nevertheless.

Διαγίνομαι, (διὰ *and* γίνομαι) to pass, pass over, to be past.

Διαγινώσκω, (διὰ *and* γινώσκω) to discuss, examine thoroughly.

Διαγνωρίζω, (διὰ *and* γνωρίζω) to make known *or* publish abroad.

Διάγνωσις, εως, ἡ, (*from* διαγινώσκω) judicial hearing, examination, cognizance.

Διαγογγύζω, (διὰ *and* γογγύζω) to murmur greatly.

Διαγρηγορέω, ῶ, (διὰ *and* γρηγορέω) to wake thoroughly.

Διάγω, (διὰ *and* ἄγω) to lead *or* pass, *as time*.

Διαδέχομαι, (διὰ *and* δέχομαι) to receive by succession.

Διάδημα, ατος, τὸ, (*from* διαδέω, to bind round) a diadem, tiara.

Διαδίδωμι, (διὰ *and* δίδωμι) to distribute, divide, deliver.

Διάδος, *a. 2. imp. of same.*

Διάδοχος, ου, ὁ, ἡ, (*from* διαδέχομαι) a successor.

Διαζώννυμι, (διὰ *and* ζώννυμι) to gird, gird up.

Διαθέμενος, *a. 2. par. pass. of* διατίθημι.

Διαθήκη, ης, ἡ, (*from a. 1. of* διατίθημι) 1. a civil ordinance, testament, or will, (Gal. iii. 15; Heb. ix. 16, 17) 2. a solemn covenant, a sure and certain promise, *applied to the religious dispensation which God appointed to Abraham and the Patriarchs*, (Acts iii. 25.) *to the covenant of Sinai*, (Heb. viii. 9.) *and to the dispensation of grace by Jesus Christ*, (Heb. vii. 22; viii. 6.) 3. ἡ παλαιὰ διαθήκη, the books of Moses, (2 Cor. iii. 14.)

Διαίρεσις, εως, ἡ, (*from next*) a distinction, diversity, difference.

Διαιρέω, ῶ, (διὰ *and* αἱρέω) to divide, distribute.

Διακαθαρίζω, (διὰ *and* καθαρίζω) to cleanse thoroughly.

Διακατελέγχομαι, (διὰ, κατὰ, *and* ἐλέγχω) to confute strenuously *or* thoroughly.

Διακονέω, *f.* -ήσω, *p.* διηκόνηκα, (διὰ *and* κονέω, to minister) 1. to serve *or* wait upon, minister, supply food, manage domestic

affairs; 2 to relieve the necessities of any one, *as* by collecting and distributing alms; 3. to discharge the office of a deacon.

Διακονία, ας, ἡ, (*from same*) 1. the management of a household, (Luke x. 40.) 2. a ministering to the necessities of others, relief given, the collection and distribution of alms; 3. ministry *or* service in the church of God, *as by preaching*, &c.

Διάκονος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) 1. a servant, or waiting man, *especially at table*; 2. a minister *or* representative, (Rom. xiii. 4.) 3. a minister *or* servant of God in his church, a deacon; *fem.* a deaconess, (Rom. xvi. 1.)

Διακόσιοι, αι, α, (δὶς *and* ἑκατὸν) two hundred.

Διακούω, (διὰ *and* ἀκούω) to hear thoroughly.

Διακρίνω, (διὰ *and* κρίνω) 1. to discern, distinguish; 2. to make to differ, make a difference; 3. to examine, judge, determine; 4. to discern, know, (Matt. xvi. 3.) 5. *pass.* to dispute with another, (Acts xi. 2; Jude 9.) 6. *pass.* to hesitate, doubt.

Διάκρισις, εως, ἡ, (*from preced.*) a discerning, adjudication, the power of discerning.

Διακωλύω, (διὰ *and* κωλύω) to hinder earnestly.

Διαλαλέω, ῶ, (διὰ *and* λαλέω) 1. to publish, divulge; 2. to commune with.

Διαλέγομαι, (διὰ *and* λέγω) to discourse, reason, dispute.

Διαλείπω, (διὰ *and* λείπω) to cease, intermit.

Διάλεκτος, ου, ἡ, (*from* διαλέγομαι) speech, manner of speaking, language, dialect.

Διαλλάγηθι, *a.* 2. *imp. pass. of* διαλλάσσω.

Διαλλάσσω, (διὰ *and* ἀλλάσσω) 1. to change, exchange; 2. *pass.* to be reconciled *to an enemy*.

Διαλογίζομαι, (διὰ *and* λογίζομαι) 1. to reason, consider; 2. to discourse, dispute.

Διαλογισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) 1. a mental conception, purpose, *or* device, a thought; 2. doubtful reasoning, doubt; 3. discourse, disputation.

Διαλύω, (διὰ *and* λύω) to dissolve, dissipate, disperse.

Διαμαρτύρομαι, (διὰ *and* μαρτύρομαι) 1. to testify earnestly *or* repeatedly; 2. to demonstrate, prove, teach, divulge; 3. to charge *or* exhort any one earnestly *as before witnesses*.

Διαμάχομαι, (διὰ *and* μάχομαι) to dispute earnestly.

Διαμένω, (διὰ *and* μένω) to remain, continue.

Διαμερίζω, (διὰ *and* μερίζω) 1. to divide through, part; 2. *pass.* to be distracted in mind.

Διαμερισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) division, dissension.

Διανέμω, (διὰ *and* νέμω) to distribute, divulge, spread abroad.

Διανεύω, (διὰ and νεύω) to signify by nodding *or* beckoning.

Διανόημα, ἄτος, τὸ, (διὰ and νοέω) a thought, imagination, device.

Διάνοια, ας, ἡ, (*from same*) 1. understanding, intellect; 2. a thought, imagination, (Luke i. 51.) 3. the mind, disposition.

Διανοίγω, (διὰ and ἀνοίγω) 1. to open; 2. to teach, explain.

Διανυκτερεύω, (διὰ and νυκτερεύω) to pass the whole night awake.

Διανύω, *a.* 1. διήνυσα, (διὰ and ἀνύω, to perform) to complete, finish.

Διαπαντὸς, (*for* διὰ παντὸς, *viz.* χρόνου) always, continually.

Διαπαρατριβὴ, ῆς, ἡ, contention, disputation about trifles.

Διαπεράω, ῶ, (διὰ and περάω) to pass, pass through, pass over.

Διαπλέω, (διὰ and πλέω) to sail through *or* over.

Διαπονέω, ῶ, (διὰ and πονέω) 1. to labour, elaborate; 2. *pass.* to be exercised *or* fatigued by labour, be wearied *or* grieved at the continuance *of any thing*.

Διαπορεύομαι, (διὰ and πορεύομαι) to go *or* pass through.

Διαπορέω, ῶ, (διὰ and ἀπορέω) to be in great doubt *or* perplexity.

Διαπραγματεύομαι, (διὰ and πραγματεύομαι) to gain money by negotiating *or* business.

Διαπρίω, (διὰ and πρίω) 1. to saw asunder; 2. *pass.* to be cut *to the heart*, *or* deeply moved, (Acts v. 33.)

Διαρθρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *a.* 1. *pass* διηρθρώθην, (διὰ and ἄρθρον, joint of the human body) to articulate, speak distinctly.

Διαρπάζω, (διὰ and ἁρπάζω) to plunder, spoil.

Διαῤῥήγνυμι, (διὰ and ῥήγνυμι) to break through, rend, tear.

Διαῤῥήσσω, (διὰ and ῥήσσω) to break, rend, tear.

Διασαφέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* διασεσάφηκα, *a.* 1. διεσάφησα, (διὰ and σαφέω, to declare) to declare plainly *or* fully.

Διασείω, (διὰ and σείω) to treat with violence, extort money by force *or* terror.

Διασκορπίζω, (διὰ and σκορπίζω) to scatter abroad, strew, disperse, waste, destroy.

Διασπάω, ῶ, (διὰ and σπάω) to pull *or* pluck asunder, *or* in pieces.

Διασπείρω, (διὰ and σπείρω) to disperse, scatter abroad, dissipate.

Διασπορὰ, ᾶς, ἡ, (*from p. mid. of preced.*) dispersion, *applied to the dispersion of the Jews in various and distant countries.*

Διαστέλλω, (διὰ and στέλλω) *mid.* to give in charge, command, charge.

Διάστημα, ἄτος, τὸ, (*from* διΐστημι) interval, distance, space.

Διαστήσας, *a.* 1. *par.* διΐστημι.

Διαστολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. mid. of* διαστέλλω) distinction, difference.

Διαστρέφω, (διὰ and στρέφω) to pervert, solicit to defection, corrupt.

Διασώζω, (διὰ and σώζω) 1. to save, preserve, convey safe through; 2. *pass.* to arrive at a place in safety, *or* be saved from any danger; 3. to heal, cure.

Διαταγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* διατάσσω) a disposition, ordinance.

Διάταγμα, ατος, τὸ, (*from same*) an order, commandment, decree.

Διαταράσσω, (διὰ and ταράσσω) to disturb *or* trouble exceedingly.

Διατάσσω, (διὰ and τάσσω) 1. to dispose, regulate, set in order; 2. *act. mid. and pass.* to order, ordain, command, appoint.

Διατελέω, ῶ, (διὰ and τελέω) to continue, persevere.

Διατηρέω, ῶ, (διὰ and τηρέω) to keep *or* preserve carefully.

Διατί, (διὰ and τί) for what, why, wherefore.

Διατίθημι, (διὰ and τίθημι) 1. to dispose, appoint; 2. to make a will, covenant, *or* agreement.

Διατρίβω, (διὰ and τρίβω) to spend *time*, tarry, continue.

Διατροφὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* διατρέφω) food, nourishment.

Διαυγάζω, (διὰ and αὐγάζω) to dawn, shine.

Διαυγὴς, έος, ὁ, ἡ, (διὰ and αὐγὴ) transparent.

Διαφαίνω, (διὰ and φαίνω) to show, *pass.* to appear.

Διαφανὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (*from same*) transparent, pellucid.

Διαφέρω, (διὰ and φέρω) 1. to carry through *or* abroad, (Mark xi. 16.) *pass.* to be tossed hither and thither; 2. to disseminate *or* publish abroad, (Acts xiii. 49.) 3. to differ; 4. *with a genitive of the person,* to excel; 5. διαφέρει, it makes a difference, is of consequence.

Διαφεύγω, (διὰ and φεύγω) to escape, fly from, shun.

Διαφημέω, ῶ. *See next.*

Διαφημίζω, *f.* -ίσω, *p.* διαπεφήμικα, *a.* 1. διεφήμισα, (διὰ and φημίζω, *from* φημί) 1. to report, publish abroad, divulge, celebrate.

Διαφθείρω, (διὰ and φθείρω) to corrupt, spoil, destroy, punish; *pass.* to decay, perish.

Διαφθορὰ, ᾶς, ἡ, (*from p. m. of preced.*) 1. corruption, dissolution; 2. the grave.

Διάφορος, ου, ὁ, ἡ, (*from* διαφέρω) 1. different, diverse; 2. excellent.

Διαφυλάσσω, (διὰ and φυλάσσω) to keep *or* preserve carefully.

Διαχειρίζομαι, (διὰ and χειρίζω, to handle) to kill with the hand.

Διαχλευάζω, *f.* -άσω, to deride, mock, cavil at.

Διαχωρίζω, (διὰ and χωρίζω) to separate, *mid.* to leave, depart from.

Διδακτικὸς, ἡ, ὸν, (*from* διδάσκω) 1. skilful in teaching, ready *or* willing to teach.

Διδακτὸς, ὴ, ὸν, (*from same*) taught, ready to be taught.

Διδασκαλία, ας, ἡ, (*from next*) 1. teaching, instruction; 2. the doctrine which is taught; 3. the act *or* office of teaching, (Rom. xii. 7.)

Διδάσκἄλος, ου, ὁ, (*from next*) 1. a teacher, master, instructor; 2. a severe *or* rigid censor, (James iii. 1.)

Διδάσκω, *f.* 1. διδάξω, *p.* δεδίδἄχα, *a.* 1. ἐδίδαξα, *a.* 1. *pass.* ἐδιδάχθην, to teach.

Διδἄχὴ, ῆς, ἡ, (*from p. of preced.*) 1. a doctrine, *whether true or false;* 2. teaching, instruction; 3. a mode of teaching.

Διδόναι, *pres. inf. of* δίδωμι.

Δίδραχμον, ου, τὸ, (δὶς *and* δραχμὴ) a double drachm.

Δίδυμος, ου, ὁ, a twin.

Δίδωμι, *f.* δώσω, *p.* δέδωκα, *a.* 1. ἔδωκα, *f.* 1. *pass.* δοθήσομαι, *a.* 1. *pass.* ἐδόθην, 1. to give, give up; 2. to deliver to, up, *or* over; 3. to commit, intrust; 4. to give, distribute, confer benefits; 5. to put, place, (Luke xv. 22, &c.) 6. to pay, restore; 7. to lend, place at usury; 8. to command, prescribe; 9. to inflict, (2 Thess. i. 8, &c.) 10. to grant, concede, permit; 11. to show, exhibit, (Acts ii. 19.) 12. to propose, promise; 13. to appoint to any place *or* office, (Ephes. i. 22; iv. 11.)

Διεβλήθην, *a.* 1. *pass. of* διαβάλλω.

Διεγείρω, (διὰ *and* ἐγείρω) 1. to stir up, stimulate, excite; 2 *pass.* to be agitated, *as the ocean by wind,* (John xvi. 18.) 3. to rouse from sleep, waken.

Διέδωκα, *a.* 1. *of* διαδίδωμι.

Διεῖλον, *a.* 2. *of* διαιρέω.

Διελεύσομαι, *f.* 1. *of* διέρχομαι.

Διελέχθην, *a.* 1. *pass. of* διαλέγω.

Διελήλυθα, *p. m. of* διέρχομαι.

Διελθεῖν, *a.* 2. *inf. of same.*

Διενέγκω, *a.* 2. *s. of* διαφέρω.

Διενθυμέομαι, to think *or* reflec upon.

Διέξοδος, ου, ἡ, (διὰ *and* ἔξοδος) a way leading out of a city, a highway, public road.

Διερμηνευτὴς, οῦ, ὁ, (*from next*) an interpreter.

Διερμηνεύω, (διὰ *and* ἑρμηνεύω) 1. to interpret; 2. to explain, expound.

Διέῤῥηξα, *a.* 1. *of* διαῤῥήγνυμι.

Διέρχομαι, (διὰ *and* ἔρχομαι) 1 to pass, pass through *or* over; 2. to go, depart, come; 3. to go through, *or* throughout; 4 to go abroad, be divulged, (Luke v. 15.)

Διερωτάω, ῶ, (διὰ *and* ἐρωτάω) to inquire diligently *or* repeatedly.

Διεστραμμένος, *par. p. of* διαστρέφω.

Διεσπάρην, *a.* 2. *of* διασπείρω.

Διετὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ές, (δὶς *and* ἔτος) of two years' continuance, two years old.

Διετία, ας, ἡ, (*from same*) the space of two years.

Διεφθάρην, *a.* 2. *pass. of* διαφθείρω

Διηγέομαι, οῦμαι, (*διὰ and ἡγέομαι*) to declare particularly, recount, relate.

Διήγησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a narration, history, book of histories.

Διῆλθον, *a.* 2. *of διέρχομαι.*

Διηνεκής, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τό-ές, (*διὰ and ἠνεκής,* prolonged) continual, perpetual; *εἰς τὸ διηνεκές,* continually.

Διηνοίχθην, *a.* 1. *pass. of διανοίγω.*

Διθάλασσος, ου, ὁ, (*δὶς and θάλασσα*) where two seas meet, *or* washed on each side by the sea.

Διϊκνέομαι, οῦμαι, (*διὰ and ἱκνέομαι,* to come) to come *or* go through, pierce, penetrate.

Διΐστημι, (*διὰ and ἵστημι*) 1. to be separated *or* parted; 2. to go, proceed; 3. to intervene, *διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς,* about an hour after, (Luke xxii. 59.)

Διϊσχυρίζομαι, (*διὰ and ἰσχυρίζομαι,* to corroborate) to affirm *or* assert strongly *or* vehemently.

Δικαιοκρισία, ας, ἡ, (*δίκαιος and κρίσις*) just *or* righteous judgment.

Δίκαιος, α, ον, (*from δίκη*) 1. just, acting agreeably to justice; 2. pious, righteous; 3. upright, innocent, blameless; 4. kind, humane, easily forgiving, (Matt. i. 19, &c.) 5. approved of God, *or* agreeable to his will; 6. producing righteousness, (Rom. vii. 12.) 7. a true Christian; 8. true, agreeable to truth; 9. just, right, *applied to things.*

Δικαιοσύνη, ης, ἡ, (*from preced.* 1. justice, righteousness; 2. mercy, benevolence; 3. probity, sanctity of life, the general practice of Christian virtues; *in this sense honest industry is termed* righteousness, (2 Cor. ix. 10.) 4. truth, the true or Christian religiou; 5. immunity from the punishment of sin; 6. *used for δίκαιος,* approved of God, (2 Cor. v. 21.) 7. the author of righteousness, (1 Cor. i. 30.)

Δικαιόω, ῶ, *f.* *-ώσω, p. δεδικαίωκα, a.* 1. *ἐδικαίωσα,* (*from same*) 1. to declare any one to be what he is, authenticate, (1 Tim. iii. 16.) 2. to appreciate *or* assign the just value to; 3. to justify *or* make righteous; 4. to esteem *or* pronounce just *or* righteous, approve, commend; 5. *pass.* to be righteous *or* free from fault, (1 Cor. iv. 4.) 6. *pass.* to be freed from the punishment of sin, and received into favour of the Deity.

Δικαίωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. righteous judgment *or* appointment; 2. righteousness, obedience to the divine will, (Rom. v. 18.) 3. absolution from the punishment of sin, justification, (Rom. v. 16.) 4. a threatening, warning, (Rom. i. 32.) 5. *δικαιώματα, τὰ,* the precepts *or* ordinances *of the law.*

Δικαίως, (*from δίκαιος*) 1 justly,

honestly; 2. deservedly, (Luke xxiii. 41.) 3. as it is fit, proper, *or* right, (1 Cor. xv. 34.)

Δικαίωσις, εως, ἡ, (*from* δικαιόω) justification.

Δικαστὴς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* δικάζω, to judge) a judge.

Δίκη, ης, ἡ, a judgment, judicial punishment, vengeance, justice.

Δίκτυον, ου, τὸ, (*from* δίκω, to cast) a fishing net.

Δίλογος, ου, ὁ, ἡ, (δὶς *and* λόγος) double-tongued, deceitful in one's words.

Διὸ, (διὰ *and* ὅ) for which, therefore.

Διοδεύω, (διὰ *and* ὁδεύω) to journey, pass through.

Διόπερ, (διὸ *and* περ) wherefore truly, wherefore by all means *or* especially.

Διοπετὴς, έος, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (Διὸς, *gen. of* Δὶς *and* πίπτω) fallen from Jupiter; τὸ Διοπετὲς, the image which fell from Jupiter.

Διόρθωσις, εως, ἡ, (διὰ *and* ὀρθόω, to correct) an amendment, reformation.

Διόρθωμα, ατος, τὸ, (διὰ *and* ὀρθόω) correction, emendation, reformation.

Διορίζω, (διὰ *and* ὁρίζω) to divide, define, determine.

Διορυγῆναι, *a.* 2. *inf. pass. of next.*

Διορύσσω, (διὰ *and* ὀρύσσω) to dig *or* break through.

Διόσκουροι, ων, οἱ, (Διὸς, *gen. of* Δὶς *and* κοῦρος, a young man) Castor and Pollux.

Διότι, (διὰ ὅ, *and* τί) 1. wherefore, therefore; 2. for, because, 3. since, although.

Διπλόος, οῦς, ῆ, οῦν, (δὶς *and* πλόος, *a termination denoting* times *or* fold) 1. double; 2. deceitful, (Matt. xxiii. 15.)

Διπλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* δεδίπλωκα, *a.* 1. ἐδίπλωσα, (*from preced.*) to double.

Δὶς, (*from* δύω) twice; ἅπαξ καὶ δὶς, once and again.

Διστάζω, *f.* -άσω, *a.* 1. ἐδίστασα, (δὶς *and* στάω, to stand) to doubt, waver.

Δίστομος, ου, ὁ, ἡ, (δὶς *and* τομὸς, cutting) two-edged.

Δισχίλιοι, αι, α, (δὶς *and* χίλιοι) two thousand.

Διϋλίζω, *f.* -ίσω, *p.* διύλικα, (διὰ *and* ὑλίζω, to filter) to filter, strain off.

Δίχα, (*from* δὶς) in a divided state, severally.

Διχάζω, *f.* -άσω, *p.* δεδίχακα, (*from preced.*) to divide, set at variance.

Διχοστασία, ας, ἡ, (δίχα *and* στάσις) a faction, division, separation.

Διχοτομέω, ῶ, (δίχα *and p. m. of* τέμνω) to cut in two *or* asunder, scourge severely.

Δίψα, ης, ἡ, thirst, ardent desire.

Διψάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* δεδίψηκα, *a.* 1. ἐδίψησα, (*from preced.*) 1. to thirst; 2. to desire ardently, be unsatisfied.

Δίψος, εος, ους, τὸ, (*from same*) thirst.

Δίψυχος, ου, ὁ, ἡ, (δὶς *and* ψυχὴ) double-minded.

Διωγμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* διώκω) persecution.

Διώκτης, ου, ὁ, (*from next*) a persecutor.

Διώκω, *f.* διώξω, *p.* δεδίωχα, *a.* 1. ἐδίωξα, *a.* 1. *pass.* ἐδιώχθην, 1. to press upon, pursue, persecute: 2. to follow *a leader*, (Luke xvii. 23.) 3. to study, strive after, prosecute with ardent desire.

Δόγμα, ᾰτος, τὸ, (*from* δέδογμαι, *p. pass. of* δόκω) 1. a decree, edict; 2. a precept, ordinance.

Δογμᾰτίζω, *f.* -ίσω, *p.* δεδογμάτικα, *a.* 1. ἐδογμάτισα, (*from preced.*) to decree, impose a decree *or* ordinance, *pass.* to be subject *or* submit to ordinances.

Δοθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of* δίδωμι.

Δοθήσομαι, *f.* 1. *pass. of same.*

Δοκέω, *f.* 1. δόξω, *a.* 1. ἔδοξα, 1. to think, imagine; 2. to judge, determine; 3. to appear, be thought *or* reputed, be in reality; δοκεῖ, it appeareth good *or* right; 4. to will, determine; τὸ δοκοῦν, will, pleasure; 5. to be of rank, reputation, *or* authority, (Gal. ii. 2. 6.)

Δοκῐμάζω, *f.* -άσω, *p.* δεδοκῐμᾰκα, *a.* 1. ἐδοκίμᾰσα, (*from* δοκιμὴ) 1. to try, prove, assay, examine; 2. to know any thing by experience, (2 Cor. viii. 22.) 3. to approve, allow, commend, choose; 4. to discern, distinguish.

Δοκῐμὴ, ῆς, ἡ, (*from* δοκέω) 1. proof, trial, experience; 2. the knowledge of things as discovered by experience; 3. a proof, sign, (2 Cor. xiii. 3.)

Δοκῐμῐον, ου, τὸ, (*from next*) a proof, criterion, test, trial.

Δόκῐμος, ου, ὁ, ἡ, (*from* δοκέω) 1 proved, approved, genuine; 2 accepted, (Rom. xiv. 18.)

Δοκὸς, οῦ, ἡ, a beam, a great fault.

Δόλῐος, ία, ιον, (*from* δόλος) deceitful.

Δολῐόω, ῶ, (*from next*) to use deceit, deceive.

Δόλος, ου, ὁ, (*from* δέλω, to take with a bait) 1. deceit fraud, guile; 2. perversity, impiety; 3. prudence, skill, caution, (2 Cor. xii. 16.)

Δολόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* δεδόλωκα, *a.* 1. ἐδόλωσα (*from preced.*) to adulterate, corrupt, falsify.

Δόμα, ᾰτος, τὸ, (*from p. pass of* δίδωμι) a gift.

Δόξα, ης, ἡ, (*from* δοκέω) 1. glory, honour, praise; 2. glory, excellence; 3. splendour, brightness; 4. splendid array, (Matt. vi. 29.) 5. the highest state of dignity, majesty, *or* happiness; *in this sense the word is applied to God and his attributes, especially to his power and goodness; to Christ and his majesty and glory in heaven; and to true Christians and their happiness in this life, and still more in that which is to come.* 6. δόξαι αἱ, dignities, *or* those endowed with honour *or* dignity in earth *or* heaven. (2 Pet. ii. 10; Jude 8.) 7. one

who is the glory *or* boast of another, (2 Cor. viii. 23; 1 Thess. ii. 20.) 8. the representative of glory *or* majesty.

Δοξάζω, *f.* -άσω, *p.* δεδόξακα, *a.* 1 ἐδόξασα, (*from preced.*) 1. to glorify, make glorious *or* honourable; 2. to honour, magnify, praise, worship; 3. to admit to the state of eternal blessedness.

Δὸς, *a.* 2. *imp. of* δίδωμι.

Δόσις, εως, ἡ, (*from* 2 *sin. p. pass. of* δίδωμι) a giving, a gift.

Δότης, ου, ὁ, (*from* 3. *sin. of same*) a giver

Δουλαγωγέω, ῶ, (δοῦλος *and* ἄγω) to bring into servitude *or* subjection, treat hardly.

Δουλεία, ας, ἡ, (*from* δοῦλος) slavery, bondage, misery.

Δουλεύω, *f.* -εύσω, *p.* δεδούλευκα, *a.* 1. ἐδούλευσα, (*from same*) 1. to serve, be the servant *or* minister of any one; 2. to be in subjection *or* bondage; 3. to serve, be of service to, (Gal. v. 13.) 4. to worship, pay divine honours to, (Gal. iv. 8, &c.) 5. to be subject to, obey.

Δούλη, ης, ἡ, (*from next*) a handmaid.

Δοῦλος, ου, ὁ, 1. a servant, slave; 2. a servant, minister, one who earnestly conforms himself to, and performs the will of another.

Δουλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* δεδούλωκα, *a.* 1. ἐδούλωσα, (*from preced.*) to enslave, make a servant, *pass.* to obey.

Δοὺς, *a.* 2. *par. of* δίδωμι.

Δοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* δέχομαι) a receiving *of* guests, a feast.

Δράκων, οντος, ὁ, (*from* 2. *a. of* δέρκω, to see) a dragon, the devil.

Δραμὼν, *a.* 2. *par. of* τρέχω.

Δράσσω, *f.* 1. *mid.* δράξομαι. *a.* 1. *mid.* ἐδραξάμην, *p. pass.* δέδραγμαι, (*from* δράω) to take, catch, drag.

Δραχμὴ, ῆς, ἡ, a drachm.

Δράω, ῶ, *f.* δράσω, *a.* 1. ἔδρασα, 1. to act, make; 2. to serve; 3. to flee.

Δρέμω, to run. *See* τρέχω.

Δρέπανον, ου, τὸ, (*from* δρέπω, to cut off) a sickle *or* pruning-hook.

Δρόμος, ου, ὁ, (*from* δρέμω) a course, race course.

Δύναμαι, *imperf.* ἐδυνάμην, *At.* ἠδυνάμην, *f.* 1. *mid.* δυνήσομαι, *a.* 1. *mid.* ἐδυνησάμην, *a.* 1. *pass.* ἐδυνήθην, *At.* ἠδυνήθην, *also* ἐδυνάσθην, *At.* ἠδυνάσθην, 1. can, may, be able; 2. δύνασθαι, to be proper *or* fit; 3. οὐ δύνασθαι, not to be accustomed, (John v. 19.) 4. to be capable, have a capacity; 5. to be willing *or* prepared.

Δύναμις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. power, energy, ability to act; 2. *it is used as a title of* Christ, *of the* Holy Ghost, *and of the* Divine Essence *in general.* [*Grotius remarks, that as often as the word* δύναμις *is mentioned together with* πνεῦμα, spirit, *a power of the Spirit greater than usual is intended.*] 3. a miracle, the

power of working miracles, one who possesses that power, (1 Cor. xii. 28.) 4. effect, efficacy, force *or* import of language, (1 Cor. xiv. 11.) 5. abundance, wealth, (2 Cor. viii. 3.) 6. *δυνάμεις αἱ*, the angelic powers, angels, the heavenly host; 7. one possessed of power *or* dignity, a chief, ruler.

Δυνᾰμόω, *ῶ, f. -ώσω, p. δεδυνάμωκα*, (*from same*) to strengthen, endow with strength.

Δυνάστης, *ου, ὁ*, (*from same*) 1. one possessing power, a monarch; 2. a great man, a royal minister, (Acts viii. 27.)

Δυνᾰτέω, *ῶ, f. -ήσω*, (*from next*) to be able, to be mighty.

Δυνᾰτὸς, *ὴ, ὸν*, (*from δύναμαι*) 1. powerful, mighty, able; 2. *δυνατὸν τὸ*, power, (Rom. ix. 22.) 3. possible, easy to be done.

Δύνω, *or δῦμι*, (*from δύω*) *f. δύσω, p. δέδῦκα, a.* 1. *ἔδῦσα, a.* 2. *ἔδυν*, to go off, fall, set *as the sun*.

Δύο, *gen. δυοῖν, dat. δυσὶ*, two.

Δὺς, *denotes, in composition*, difficulty *or* evil.

Δυσβάστακτος, *ου, ὁ, ἡ*, (*δὺς and βάστακτος, from βαστάζω*) grievous to be borne.

Δυσεντερία, *ας, ἡ*, (*δὺς and ἔντερον*) a dysentery, bloody flux.

Δυσερμήνευτος, *ου, ὁ, ἡ*, (*δὺς and ἑρμήνευτος*) hard to be explained.

Δύσκολος, *ου, ὁ, ἡ*, (*δὺς and κόλον*, food) difficult, disagreeable.

Δυσκόλως, (*from preced.*) with difficulty, morosely.

Δυσμὴ, *ῆς, ἡ*, (*from δύνω*) the setting of the sun, the west.

Δυσνόητος, *ου, ὁ, ἡ*, (*δὺς and νόητος, from νοέω*) hard to be understood.

Δυσφημέω, *ῶ*, to reproach, speak evil against, slander.

Δυσφημία, *ας, ἡ*, (*δὺς and φήμη*) evil report, infamy.

Δύω, 1. to go off, set *as the sun* 2. to invest, put on clothes.

Δύω, two.

Δῶ, *a. 2. s. of δίδωμι.*

Δώδεκα, (*δύω and δέκα*) twelve.

Δωδέκᾰτος, *η, ον*, (*from δώδεκα*) the twelfth.

Δωδεκάφῡλον, *ου, τὸ*, (*δώδεκα and φυλὴ*) 1. the twelve tribes, the whole Jewish people.

Δώῃ, *At. for δοίη, 3 sin. a. 2. opt. of δίδωμι.*

Δῶμα, *ᾰτος, τὸ*, (*δομέω, from δέμω*) a house, the roof of a house, an upper chamber.

Δωρεὰ, *ᾶς, ἡ*, (*from δῶρον*) a gift, free gift.

Δωρεὰν, (*accus. of preced. with κατὰ, understood*) 1. freely, gratuitously; 2. without cause *or* provocation, (John xv. 25.) 3. in vain, without effect, (Gal. ii. 21.)

Δωρέω, *ῶ, f. -ήσω, p. δεδώρηκα*, (*from δῶρον*) to give freely.

Δώρημα, *ᾰτος, τὸ*, (*from p. pass. of preced.*) a gift, free gift.

Δῶρον, *ου, τὸ*, (*from δόω, see δίδωμι*) a gift, present, offering

Δώσω, *f.* 1. *from δίδωμι.*

Ε

Ἔα, ah, hah.

Ἐὰν, *a conjunction, construed with an optative or subjunctive mood, but rarely with an indicative*, 1. if, supposing that; 2. though, although; 3. ἐὰν — ἐὰν, whether—or; 4. when; 5. *after the article*, soever; 6. ἐὰν μὴ, if not, except, unless, but; 7. *it is sometimes redundant*, (Mark iv. 22.)

Ἐάνπερ, (ἐὰν *and* πὲρ) if indeed.

Ἑαυτοῦ, ῆς, οῦ, of himself, herself, itself. *This pronoun is properly of the third person, but is sometimes used for the second, as* λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, to say within yourselves, (Matt. iii. 9.)—*and also for the first, as* ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, we groan within ourselves, (Rom. viii. 23.) 2. *it sometimes denotes a person's house, as* πρὸς ἑαυτοὺς, to their own home, (John xx. 10.) 3. καθ' ἑαυτὸν, alone; 4. ἀφ' ἑαυτὸν, from oneself, *or* by one's own power or authority; 5. ἑαυτοὶ, one another.

Ἐάω, *f.* ἐάσω, *p.* εἴακα, *a.* 1. εἴασα, 1. to allow, permit, suffer; ἐᾶτε ἕως τούτου, let this suffice, no more of this, (Luke xxii. 51.) 2. to let go, let fall.

Ἐβδελυγμένος, *par. p. pass. of* βδελύσσομαι.

Ἑβδομήκοντα, (*from* ἑπτὰ) seventy.

Ἑβδομηκοντάεξ, (*preced. and* ἕξ) seventy-six.

Ἑβδομηκοντάκις, (*from* ἑβδομήκοντα) seventy times.

Ἕβδομος, η, ον, (*from* ἑπτὰ) seventh.

Ἐβλήθην, *a.* 1. *pass. of* βάλλω.

Ἑβραϊκὸς, ἡ, ὸν, Hebrew.

Ἑβραῖος, αία, αῖον, an Hebrew, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, a Hebrew of the Hebrews, *i. e. descended from* Hebrews *or* native Jews, *both by the father's and mother's side*, (Phil. iii. 5.)

Ἑβραῒς, ΐδος, ἡ, Hebrew.

Ἑβραϊστὶ, in Hebrew.

Ἐγγιῶ, *for* ἐγγίσω.

Ἐγγίζω, *f.* -ίσω, *At.* ἐγγιῶ, *p.* ἤγγικα, *a.* 1. ἤγγισα, (*from* ἐγγὺς) 1. to approach, draw near; 2. to be near.

Ἐγγράφω, (ἐν *and* γράφω) to engrave, write in *or* on.

Ἐγγύη, ης, ἡ, a pledge, pawn.

Ἔγγυος, ου, ὁ, (*from preced.*) a surety.

Ἐγγὺς, near, nigh; ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς, to you which were afar off, and to them which were nigh, *i. e.* to the Gentiles and to the Jews, (Ephes. ii. 17.)

Ἐγγύτερος, α, ον, (*compar. of preced.*) nearer.

Ἐγείρω, *f.* ἐγερῶ, *p.* ἤγερκα, *At.* ἐγήγερκα, *a.* 1. ἤγειρα, *p. mid.* ἤγορα, *At.* ἐγήγορα, *and by epenth.* ἐγρήγορα, 1. to raise up, cause *or* command to rise up, *mid.* to rise up; 2. to arouse from sleep, *pass.* to be

aroused from *or* renounce a life of sin; 3. to draw *or* lift out, (Matt. xii. 11.) 4. to raise *or* erect again, as a building, (John ii. 20.) 5. to procreate *or* raise up, *as children;* 6. to raise up *or* restore *from sickness or dangers;* 7. to raise from the dead, recall to life; 8. ἐγείρομαι ἐπὶ τινος, to rise up in hostility against any one, (Matt. xxiv. 7. &c.)

Ἐγερθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of* ἐγείρω.

Ἔγερσις, εως, ἡ, (*from preced.*) a resurrection, resuscitation.

Ἐγήγερμαι, *At. p. pass. of* ἐγείρω.

Ἔγημα, *for* ἐγάμησα.

Ἐγκάθετος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* καθίημι) one who lies in wait to spy, listen, *or* hurt.

Ἐγκαίνια, ων, τὰ, (ἐν *and* καινός) a religious dedication, an annual feast of eight days, *called* "the Feast of Lights," *instituted by Judas Maccabeus, to commemorate the purification of the temple of Jerusalem after its pollution by Antiochus Epiphanes.*

Ἐγκαινίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐγκεκαίνικα, *a.* 1. ἐνεκαίνισα, (*from same*) to dedicate, consecrate.

Ἐγκαλέω, ῶ, (ἐν *and* καλέω) to summon into a court of judicature, accuse, indict.

Ἐγκαταλείπω, (ἐν *and* καταλείπω) 1. to forsake in distress *or* danger; 2. to desert, forsake; 3. to leave remaining, (Rom. ix. 29.)

Ἐγκατοικέω, ῶ, (ἐν *and* κατοικέω) to dwell among.

Ἐγκεντρίζω, (ἐν *and* κεντρίζω, to prick) to ingraff.

Ἔγκλημα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* ἐγκαλέω) an accusation.

Ἐγκομβόομαι, οῦμαι, (ἐν *and* κομβόω, to gather in a knot) to clothe, *properly* with an outer garment tied closely with knots, (1 Pet. v. 5.) "*This beautiful and expressive word used by St. Peter implies that the humility of Christians should constantly appear in all their conversation, and that it should be so closely connected with their persons, that no occurrence, temptation, or calamity should be able to strip them of it.*"

Ἐγκοπὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἐγκόπτω) an hinderance.

Ἐγκόπτω, (ἐν *and* κόπτω) to interrupt, hinder.

Ἐγκράτεια, ας, ἡ, (*from* ἐγκρατής) self-government in sensual pleasures, temperance, continence.

Ἐγκρατεύομαι, *f.* -εύσομαι, *a.* 1. ἐνεκρατευσάμην, (*from same*) to restrain oneself in sensual pleasures, to be temperate.

Ἐγκρατὴς, έος, ὁ, ἡ, (ἐν *and* κράτος) master of oneself, temperate, submitting the appetites to the government of religion.

Ἐγκρίνω, (ἐν *and* κρίνω) to adjudge to the number *or* rank of, reckon *or* rank with.

Ἐγκρύπτω, to conceal in, to mix.

Ἔγκυος, ου, ἡ, (*from* ἐν *and* κύω) pregnant.

Ἔγνων, *a.* 2. *of* γινώσκω.

Ἐγχρίω, (ἐν *and* χρίω) to anoint, rub in.

Ἐγώ, *gen.* ἐμοῦ *or* μοῦ, I. *In the gen. singular and plural, and sometimes in the dative, it is used possessively, as* τὸν λαόν μου, my people, (Matt. ii. 6.) 2. *It is sometimes added for the sake of emphasis, as* ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, but I (the author of a purer doctrine sent from God) say to you, &c. (Matt. v. 44.) 3. τί ἐμοὶ καὶ σοί, what have I to do with thee? (Mark v. 7, &c.)

Ἐδαφίζω, *f.* ἐδαφίσω, *At.* ἐδαφιῶ, *p.* ἠδάφικα, *a.* 1. ἠδάφισα, (*from* ἔδαφος) to lay level with the ground, raze to the ground.

Ἐδαφιοῦσι, *At. for* ἐδαφίσουσι.

Ἔδαφος, εος, ους, τό, the ground, pavement.

Ἐδίδουν, *imperf. of* διδόω. *See* δίδωμι.

Ἕδρα, ας, ἡ, (*from* ἑδοῦμαι, *f.* 2. *of* ἕζομαι, to sit) a seat, sitting.

Ἑδραῖος, αία, αῖον, (*from same*) settled, steady, steadfast.

Ἑδραίωμα, ατος, τό, (*from* ἑδραιόω, to establish) a support, stay, ground.

Ἔδυν, *a.* 2. *of* δύνω.

Ἔδωκα, *a.* 1. *of* δίδωμι.

Ἐθελοθρησκεία, ας, ἡ, (ἐθέλω *and* θρησκεία) will-worship, voluntary worship performed without any positive command *or* obligation. *The word* (Coloss. ii. 23.) *manifestly refers to "the worshipping of angels."* (v. 18.) *and must therefore be understood in a bad sense.*

Ἐθέλω, *or* Ἐθελέω, to will, be willing.

Ἐθέμην, *a.* 2. *m. of* τίθημι.

Ἔθηκα, *a.* 1. *of same.*

Ἐθίζω, *f.* -ίσω, *p.* εἴθικα, (*from* ἔθος) to accustom, *pass.* to be customary.

Ἐθνάρχης, ου, ὁ, (ἔθνος *and* ἄρχω) a governor of a nation, a deputy *or* subordinate governor.

Ἐθνικός, οῦ, ὁ, (*from* ἔθνος) a heathen, a stranger to the Jewish *or* Christian religion.

Ἐθνικῶς, (*from preced.*) heathenishly, after the manner of the heathen.

Ἔθνος, εος, ους, τό, 1. a nation, people; 2. the Jewish nation *or* people; 3. *pl.* ἔθνεα, *contr.* ἔθνη τὰ, the heathen, Gentiles.

Ἔθος, εος, ους, τὸ, (*from* ἔθω) 1. custom, usual practice *or* manner; 2. a sacred custom *or* ordinance.

Ἔθρεψα, *a.* 1. *of* τρέφω.

Ἔθω, *perf. mid.* εἴωθα, to use, be accustomed. *The participle* εἰωθώς, υια, ος, *in the neuter signifies* custom *or* habit, *as* κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, according to his custom.

Εἰ, *conjunction, used with the indicative and optative moods, and in a few instances with the subjunctive,* 1. if; 2. since,

(Rom. viii. 31.) 3. though, although, *εἰ καὶ*, although, if that, (Philipp. iii. 12.) 4. *used for ὅτι*, that; 5. *in oaths and solemn assertions it implies* denial, *and may be rendered by* that .... not, (Heb. iii. 11; Mark viii. 12.) 6. *in interrogation or doubt*, whether, if; 7. *in wishing*, O if! O that! 8. *εἰ μὴ and εἰ μήτι*, unless, except, but, unless perhaps; 9. *εἰ δὲ μὴ*, but if not, otherwise, (John xiv. 2.) 10. *εἰ δὲ μήγε*, otherwise, truly.

Εἷα, *for εἴγε, of ἐάω.*

Εἴασα, *a.* 1. *of ἐάω.*

Εἴγε, (*εἰ and γε*) if indeed, since truly.

Εἶδος, *εος, ους, τὸ*, (*from next*) 1. the act of seeing, sight, (2 Cor. v. 7.) 2. the object of sight, form, appearance.

Εἴδω, *and* **Εἰδέω**, *a.* 2. *εἶδον and ἴδον, p. infin. εἰδηκέναι, contr. εἰδέναι, p. part. εἰδηκὼς, contr. εἰδὼς, p. mid. οἶδα*, 1. to see, discern, know by seeing; 2. to behold, contemplate; 3. to know, be acquainted with; 4. to see, hold familiar intercourse with, visit, (Luke viii. 20, &c.) 5. to know, esteem, regard, (2 Cor. v. 16; 1 Thess. v. 12.) 6. to acknowledge, own, (Matt. xv. 12; 2 Thess. i. 8.) 7. to see *or* experience, *as any misfortune;* 8. to see mentally, understand, have knowledge, *as of any art or science;* 9. to deliberate, consider, weigh, reflect; 10. to know how, *implying both knowledge and inclination;* 11. to know by remembrance, remember; 12. to be accustomed, (Matt. vii. 11.) 13. to love, cherish, (1 Thess. v. 12.) 14. to worship, venerate.

Εἰδωλεῖον, *ου, τὸ* (*from εἴδωλον*) an idol's temple.

Εἰδωλόθυτον, *ου, τὸ*, (*εἴδωλον and θύω*) somewhat offered in sacrifice to an idol, the meat of the victims offered in the pagan sacrifices.

Εἰδωλολατρεία, *ας, ἡ*, (*εἴδωλον and λατρεία*) idolatry, any heinous offence.

Εἰδωλολάτρης, *ου, ὁ*, (*εἴδωλον and λάτρις*) an idolater.

Εἴδωλον, *ου, τὸ*, (*from εἶδος*) 1. an idol *or* image set up to be worshipped; 2. a false God *usually worshipped by* an image; 3. a victim offered to an idol, (Acts xv. 20.)

Εἰδὼς, *by sync. for εἰδηκώς.*

Εἰκῆ, (*from εἴκω*) rashly, in vain, without just cause.

Εἴκοσι, *οἱ, αἱ, τὰ*, twenty.

Εἰκοσιπέντε, (*εἴκοσι and πέντε*) twenty-five.

Εἰκοσιτέσσαρες, (*εἴκοσι and τέσσαρες*) twenty-four.

Εἰκοσιτρεῖς, (*εἴκοσι and τρεῖς*) twenty-three.

Εἴκω, *f. εἴξω, a.* 1. *εἶξα, p. mid. ἔοικα*, to resemble, *also* to yield, submit.

Εἰκὼν, *όνος, ἡ*, (*from preced.*) 1. an image, resemblance, likeness; 2. the essential *or* substantial form of a thing.

Εἰλέω, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, to roll, roll together.

Εἴληφα, *p. At. of* λαμβάνω.

Εἰλικρίνεια, ας, ἡ, (*from next*) sincerity, purity.

Εἰλικρινής, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (εἴλη *or* ἕλη, the shining *or* splendour of the sun, *and* κρίνω) sincere, pure, without spot *or* blemish.

Εἱλίσσω, *f.* -ίξω, *p.* εἵλιχα, (*from* εἰλέω) to roll, roll up, whirl round.

Εἰμὴ, *conjunct.* if not, unless, except, but.

Εἰμὶ, *imperf. and a.* 2. ἦν, *a.* 2. *s* ἦς, *plu. p.* ἤμην, *f. m.* ἔσομαι, *pres. imp.* ἴσθι, ἔστω, *At.* ἤτω, *inf.* εἶναι, 1. to be, exist, have being *or* existence; 2. to be, *as in any state or condition;* 3. to happen, come to pass; 4. to arise, originate, be born; 5. to be reckoned, called, *or* reputed; 6. to signify, denote, mean; 7. to act *or* conduct one's self, (Matt. vi. 5.) 8. *with a gen.* εἰμὶ *denotes possession or property, as* Σοῦ ἐστιν, thine it is; *and sometimes with a dative,* as, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν, we have not, (Luke ix. 13.) *The future* ἔσται *also sometimes imports the obtaining of what is asked, as* ἔσται ὑμῖν, ye shall have, (Mark xi. 24.) 9. οὐκ εἶναι, not to be *alive*, to be dead, (Matt. ii. 18.) 10. εἶναι εἰς, to be as, *or* the same as; 11. εἶναί τι, to be somewhat, *i. e.* to be great especially in one's own esteem; εἶναι οὐδὲν, to be nothing *or* despised; 12. εἶναι ἐκ τινὸς, to be derived from, *as from parents by birth;* to conduct 'ne's self agreeably to the will 'any one; to be one of any party sect; to be of any place; to be studious of *or* attached to any thing; 13. εἶναι ἐν τινὶ, to be endowed with any thing, *e. g.* ἔσται ἐν δόξῃ, shall be glorious, (2 Cor. iii. 8.) to be wholly given to any thing, (1 Tim. iv. 15.) ἐν οἷς εἰμι, in whatever condition I am, (Philipp. iv. 11.) εἶναι ἐν Θεῷ, *or* ἐν Χριστῷ, to enjoy close communion with God *or* with Christ; 14. εἶναι παρά τινος, to be sent from any one; 15. εἶναι πρὸς τινὰ, to be with *or* live with any one.

Εἶμι, to go.

Εἵνεκεν, (*same as* ἕνεκεν) on account of.

Εἶπα, *a.* 1. *of* ἔπω.

Εἴπερ, (εἰ *and* περ) if truly, since, although indeed.

Εἴπως, (εἰ *and* πῶς) if by any means.

Εἴρηκα, *p. At. of* ἐρέω.

Εἰρηνεύω, *f.* -εύσω, *p.* εἰρήνευκα, (*from next*) to have peace, be at peace, be peaceable.

Εἰρήνη, ης, ἡ, (εἴρειν εἰς ἕν, connecting into one) 1. peace temporal *or* spiritual; 2. *it is used as a personal title of* Christ, the Prince of Peace; 3. all kinds of happiness *or* well being, in this world *or* in that which is to come; 4. good wishes *or* prayers for happiness *or* pros-

perity, (Matt. x. 13; Luke x. 6.)

Εἰρηνικὸς, ή, όν, (*from preced.*) peaceable, peaceful.

Εἰρηνοποιέω, ῶ, (*εἰρήνη and ποιέω*) to make peace.

Εἰρηνοποιὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a peace-maker.

Εἴρω, *f.* ἐρῶ, *p.* εἴρηκα, (*see* ἐρέω) to say, tell, command, order.

Εἷς, μία, ἓν, 1. one; 2. the first; 3. *for* τὶς, a certain one; 4. identical, one and the same; 5. εἷς ἕκαστος, each *or* every one; 6. εἷς τὸν ἕνα, one another; 7. εἷς καθ' εἷς *for* εἷς καθ' ἕνα, one by one; καθ' ἓν, singly, every one; 8. ἀπὸ μιᾶς [*sc.* γνώμης] with one accord, (Luke xiv. 18.) *In other places* φωνῆς *or* γλώσσης *is understood, and in others* ὥρας, *as* ἀπὸ μιᾶς ὥρας, immediately.

Εἰς, *a prep. always governing the accusative*, 1. to, into *any place;* 2. to, unto; 3. among; 4. on, upon; 5. at, on the occasion of, (Luke xi. 32.) 6. towards, with respect to; 7. before, in the presence of, (Acts xxii. 30.) 8. for, on account of; 9. of, concerning: 10. against; 11. through *or* by; 12. in order to; 13. for *or* during; 14. *It is used for* ἐν, in, at; 15. for, *as*, εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, it is a very small thing, (1 Cor. iv. 3.) 16. *with a verb in the infinitive it may be rendered* for, for to, (1 Cor. xi. 22.) that, to the end that, so that, εἰς τὸ εἶναι, to be.

Εἰσάγω, (*εἰς and ἄγω*) to bring in, introduce.

Εἰσακούω, (*εἰς and ἀκούω*) to listen, hearken to obediently.

Εἰσδέχομαι, (*εἰς and δέχομαι*) to receive into, receive.

Εἰσδραμὼν, *a.* 2. *par. of* εἰστρέχω.

Εἰσδύω, (*εἰς and δύω*) to enter.

Εἴσειμι, (*εἰς and εἶμι*) to go in, enter.

Εἰσελεύθω, (*εἰς and ἐλεύθω*) to come *or* enter in.

Εἰσελεύσομαι, *f.* 1. *m. of* εἰσέρχομαι.

Εἰσελθε, *a.* 2. *imp. of same.*

Εἰσενέγκω, (*εἰς and ἐνέγκω*) to bring in.

Εἰσενέγκω, *a.* 1. *s. of* εἰσφέρω.

Εἰσέρχομαι, (*εἰς and ἔρχομαι*) 1. to come in, enter; 2. to enter into the possession of; 3. to happen, (Luke ix. 46.) 4. εἰσέρχεσθαι καὶ ἐξέρχεσθαι, to live, be conversant in any place, *also* to discharge an office in any place.

Εἰσῄει, 3. *sin. plus. p. m. of* εἴσειμι.

Εἰσῆλθον, *a.* 2. *of* εἰσέρχομαι.

Εἰσήνεγκα, *a.* 1. *of* εἰσφέρω.

Εἰσιέναι, *pres. inf. of* εἴσειμι.

Εἰσκαλέω, ῶ, (*εἰς and καλέω*) to call *or* invite in.

Εἴσοδος, ου, ἡ, (*εἰς and ὁδὸς*) an entrance, a first coming, admission.

Εἰσπηδάω, ῶ, (*εἰς and πηδάω*, to leap) to leap, spring *or* rush in.

Εἰσπορεύομαι, (*εἰς and πορεύομαι*) to go *or* enter in; εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος, to go

in and out, *an Hebraism denoting* familiar conversation, *or the* executing of a public office, (Acts ix. 28.)

Εἰστήκειν, *plus. p. m. of* Ἵστημι.

Εἰστρέχω, (εἰς *and* τρέχω) to run in *or* into.

Εἰσφέρω, (εἰς *and* φέρω) 1. to bring in, to, *or* into; 2. to permit to be brought into, (Matt. vi. 13.)

Εἶτα, then, afterwards.

Εἶτε, (εἰ *and* τε) 1. and if; 2. whether, thereupon.

Εἰώθειν, *plus. p. of* ἔθω.

Ἐκ, *before a consonant,* ἐξ, *before a vowel; prep. governing always the gen.* 1. from, out of; 2. by, by means of; 3. of, *e. g.* ἐκ παντὸς γένους, of every kind; 4. *of time,* from, ever since, ἐκ πολλοῦ, [καιροῦ *understood*] a long time since; 5. *used adverbially,* ἐκ δευτέρου, the second time, ἐξ ἰσότητος, equally, (2 Cor. viii. 13.) 6. *of price,* for, (Matt. xx. 2.) 7. *of place,* at, ἐκ δεξιῶν, on the right hand; 8. *used for* ἐν, in, ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, your father in heaven, (Luke xi. 13.) 9. through, by means of; 10. according to; 11. without, (James ii. 18.)

Ἕκαστος, η, ον, (*from* ἑκὰς, separated) each, every one; *it is often joined in the singular with verbs plural.*

Ἑκάστοτε, (*preced. and* ὅτε) always.

Ἑκατὸν, an hundred.

Ἑκατονταέτης, εος, ους, ὁ, ἡ, (*preced. and* ἔτος) an hundred years old.

Ἑκατονταπλασίων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (ἑκατὸν *and* πλασίων, fold) an hundred fold.

Ἑκατοντάρχης, ου, *and* Ἑκατόνταρχος, ου, (ἑκατὸν *and* ἄρχω) a centurion.

Ἐκβάλλω, (ἐκ *and* βάλλω) 1. to cast out, eject, pull out; 2. to send, send forth, (Matt. xii. 20, &c.) 3. to send away, dismiss; 4. to spurn, reject, despise; 5. to bring out *or* forth, produce; 6. to exclude, (Rev. xi. 2.)

Ἔκβασις, εως, ἡ, (*from* ἐκβαίνω) a way out, event, end.

Ἐκβεβλήκει, *p. of* ἐκβάλλω.

Ἐκβληθήσομαι, *f.* 1. *pass. of* ἐκβάλλω.

Ἐκβολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐκβάλλω) a casting out.

Ἐκγαμίζω, (ἐκ *and* γαμίζω, to give in marriage) to give in marriage.

Ἐκγαμίσκομαι, (ἐκ *and* γαμίσκω) to be given in marriage.

Ἔκγονα, ων, τα, (ἐκ *and* γόνος, seed) grandchildren, distant descendants.

Ἐκδαπανάω, ῶ, (ἐκ *and* δαπανάω) to spend entirely.

Ἐκδέχομαι, (ἐκ *and* δέχομαι) to look out for, expect, wait for.

Ἔκδηλος, ου, ὁ, ἡ, (ἐκ *and* δῆλος) manifest, evident.

Ἐκδημέω, ῶ, (ἐκ *and* δῆμος) to be abroad, travel, be absent from one's home *or* country.

Ἐκδίδωμι, (ἐκ *and* δίδωμι) to let out, set to farm.

Ἐκδιηγέομαι, οῦμαι, (ἐκ *and* διηγέομαι) to recount, rehearse particularly.

Ἐκδικέω, ῶ, (ἐκ *and* δίκη) to administer justice, avenge, punish.

Ἐκδίκησις, εως, ἡ, (*from* ἐκδικέω) vengeance, revenge, punishment.

Ἔκδικος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) an avenger.

Ἐκδιώκω, (ἐκ *and* διώκω) to persecute violently, expel by persecution.

Ἔκδοτος, ου, ὁ, ἡ, (*from* ἐκδίδωμι) delivered up.

Ἐκδοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἐκδέχομαι) expectation, a looking for.

Ἐκδύω, (ἐκ *and* δύνω) to unclothe, divest, strip off.

Ἐκδώσομαι, *f*. 1. *m. of* ἐκδίδωμι.

Ἐκεῖ, *adv*. 1. there; 2. thither.

Ἐκεῖθεν, from thence.

Ἐκεῖνος, η, ο, (ἐκεῖ *and* ὅς) 1. he, she, it *or* that; 2. *used for emphasis, to denote whatever is remarkable or preeminent, as* ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, in that day, *viz*. the day of judgment, (Matt. viii. 22.)

Ἐκεῖσε, there, to that place.

Ἐκζητέω, ῶ, (ἐκ *and* ζητέω) 1. to seek for diligently; 2. to require *or* exact severely.

Ἐκθαμβέω, ῶ, (ἐκ *and* θαμβέω) to amaze, astonish.

Ἔκθαμβος, ου, ὁ, ἡ, (ἐκ *and* θάμβος) amazed, astonished, struck with fear *or* admiration.

Ἔκθετος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from* ἐκτίθημι) exposed, cast out, abandoned.

Ἐκκαθαίρω, (ἐκ *and* καθαίρω) to purge out, cleanse.

Ἐκκαίω, (ἐκ *and* καίω) to burn out, burn, be violently inflamed.

Ἐκκακέω, (ἐκ *and* κακὸς) to faint, fail, despond from fear

Ἐκκεντέω, ῶ, (ἐκ *and* κεντέω) to stab, pierce deeply.

Ἐκκλάζω, *and* **Ἐκκλάω**, ῶ, (ἐκ *and* κλάζω) to break out *or* off.

Ἐκκλείω, (ἐκ *and* κλείω) 1. to shut out, exclude; 2. to force, impel to any thing, (Gal. iv. 17.)

Ἐκκλησία, ας, ἡ, (*from* ἐκκαλέω) 1. an assembly of the people convened by the civil magistrate for public business, (Acts xix. 39.) 2. an accidental *or* disorderly assembly, a mob; 3. the whole body of professing Christians throughout the world; 4. a particular church, *though consisting of* several congregations; 5. a particular *or* single congregation of christians, *sometimes consisting of* a single family (Coloss. iv. 15, &c.) *or meeting in a private house*; 6. the place where such a congregation assembled.

Ἐκκλίνω, (ἐκ *and* κλίνω) 1. to decline, deviate from the right way; 2. to shun, avoid.

Ἐκκολυμβάω, ῶ, (ἐκ *and* κολυμβάω) to swim out *or* away.

Ἐκκομίζω, (ἐκ *and* κομίζω) to carry out, bury; *the Jews not*

being used to bury within the walls of their towns.

Ἐκκόπτω, (ἐκ *and* κόπτω) 1. to cut out, off, *or* down; 2. to take away, remove, (2 Cor. xi. 12.) 3. to prevent, render ineffectual.

Ἐκκρέμᾰμαι, (ἐκ *and* κρέμαμαι) to hang upon, be earnestly attentive.

Ἐκλᾰλέω, ῶ, (ἐκ *and* λαλέω) to speak out, tell, utter.

Ἐκλάμπω, (ἐκ *and* λάμπω) to shine forth.

Ἐκλανθᾰνομαι, (ἐκ *and* λανθάνω) to forget.

Ἔκλαυσα, *a.* 1. *of* κλαίω.

Ἐκλέγομαι, (ἐκ *and* λέγω) 1. to choose, take by preference, elect; 2. to elect to any office *or* employment; 3. to choose out to special privileges.

Ἐκλείπω, (ἐκ *and* λείπω) to fail entirely, cease, die.

Ἐκλεκτὸς, ὴ, ὸν, (*from* ἐκλέγομαι) 1. chosen, elect; 2. favoured, chosen to peculiar privileges *or* blessings; 3. accepted, approved, excellent.

Ἐκλέλησμαι, *p. pass. of* ἐκλανθάνω.

Ἐκλήθην, *a.* 1. *pass. of* καλέω.

Ἐκλήθομαι, (ἐκ *and* λήθομαι, to forget) to forget entirely.

Ἐκλίπω, *a.* 2. *s. of* ἐκλείπω.

Ἐκλογὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐκλέγω) 1. the election of any one from a promiscuous multitude; 2. an election to certain privileges *or* blessings; 3. an election to the blessings of the gospel; 4. the few elect. (Rom. xi. 7.)

Ἐκλύω, (ἐκ *and* λύω) to dissolve; *pass.* to become faint, faint.

Ἐκμάσσω, (ἐκ *and* μάσσω, to wipe) to wipe, wipe dry.

Ἐκμυκτηρίζω, (ἐκ *and* μυκτηρίζω) to mock, deride with contumely.

Ἐκνεύω, (ἐκ *and* νεύω) to decline, go aside, depart, withdraw.

Ἐκνήφω, (ἐκ *and* νήφω) to awake sober out of a drunken sleep, become sober.

Ἑκούσιος, α, ον, (*from* ἑκὼν) voluntary, spontaneous.

Ἑκουσίως, (*from preced.*) willingly.

Ἔκπᾰλαι, (ἐκ *and* πάλαι) of old, in ancient times, of a long time.

Ἐκπειρᾰζω, (ἐκ *and* πειράζω) to try, prove, tempt, make trial of.

Ἐκπέμπω, (ἐκ *and* πέμπω) to send out *or* forth.

Ἐκπερισσὸς, ὴ, ὸν, (ἐκ *and* περισσὸς) very abundant.

Ἐκπερισσῶς, (ἐκ *and* περισσῶς) exceedingly, beyond measure, moreover.

Ἐκπεσεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἐκπίπτω.

Ἐκπετάω *and* **ἐκπετάννῡμι,** (ἐκ *and* πετάω) to stretch forth, expand.

Ἐκπηδάω, ῶ, to leap, rush impetuously.

Ἐκπίπτω, (ἐκ *and* πίπτω) 1. to fall off *or* from, fall; 2. to fall *or* be cast upon *a shore*—in a ship, (Acts xxvii. 26.) 3. to fall to the ground, be ineffectual, (Rom. ix. 6.) 4. to cease,

fail, be abolished, (1 Cor. xiii. 8.)

Ἐκπλέω, (ἐκ *and* πλέω) to sail out *or* forth.

Εκπληρόω, ῶ, (ἐκ *and* πληρόω) to fulfil entirely.

Ἐκπλήρωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) a fulfilling, accomplishment.

Εκπλήσσω, (ἐκ *and* πλήσσω) to strike with astonishment *or* admiration.

Ἐκπνέω, ῶ, (ἐκ *and* πνέω) to expire, die.

Ἐκπορεύομαι. (ἐκ *and* πορεύομαι) 1. to go out *or* forth, depart; 2. to proceed *or* come forth; 3. to go forth, be divulged, (Luke iv. 37.)

Ἐκπορνεύω, (ἐκ *and* πορνεύω) to give oneself up to fornication *or* lewdness.

Ἐκπτόω, ῶ, (ἐκ *and* πτόω) to fall off *or* from, fail.

Ἐκπτύω, (ἐκ *and* πτύω, to spit) to reject with disgust *or* contempt.

Ἐκριζόω, ῶ, (ἐκ *and* ῥιζόω) to root out *or* up, eradicate.

Ἐκρύβην, *a.* 2. *pass. of* κρύπτω.

Ἔκστασις, εως, ἡ, (*from* ἐξίστημι) 1. great amazement; 2. a sacred ecstasy *or* trance, "*when the use of the external senses being suspended, God reveals something in a peculiar manner to his servants the prophets or apostles, who are then taken or transported out of themselves.*"

Εκστρέφω, (ἐκ *and* στρέφω) to pervert, corrupt.

Ἐκταράσσω, (ἐκ *and* ταράσσω) to disturb greatly.

Ἐκτείνω, (ἐκ *and* τείνω) 1. to stretch out *or* extend; 2. to cast out, *as an anchor*; 3. to stretch after, vehemently pursue (Philipp. iii. 14.)

Ἐκτελέω, ῶ, (ἐκ *and* τελέω) to finish, complete.

Ἐκτένεια, ας, ἡ, (*from next*) intenseness, continuance, assiduous study.

Ἐκτενέστερον, *comparative of next.*

Ἐκτενής, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ές, (*from* ἐκτείνω) continual, intense, vehement.

Ἐκτενῶς, (*from preced*) intensely, earnestly, sedulously.

Ἐκτίθημι, (ἐκ *and* τίθημι) 1. to expose, *as an infant*, (Acts vii. 21.) 2. to expound, narrate, declare.

Ἐκτινάσσω, (ἐκ *and* τινάσσω, to shake) to shake from *or* off.

Ἕκτος, η, ον, (*from* ἕξ) sixth.

Ἐκτός, (*from* ἐκ) *an adv. governing the gen.* 1. without, τὸ ἔκτος, the outside; 2. besides, except; 3. ἔκτος εἰ μὴ, except that, unless.

Εκτρέπω, (ἐκ *and* τρέπω) 1. to turn aside, decline from the truth; 2. to avoid, shun, (1 Tim. vi. 20.)

Ἐκτρέφω, (ἐκ *and* τρέφω) to nourish, bring up.

Ἔκτρωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* ἐκτιτρώσκω, to render abortive) an abortion, abortive birth.

Ἐκφέρω, (ἐκ *and* φέρω) 1. to

bring forth *or* carry out; 2. to carry out to burial, (Acts v. 6, 9.) 3. to bring forth, produce, *as the earth its fruits*, (Heb. vi. 8.)

'Εκφεύγω, (ἐκ *and* φεύγω) to flee out, escape.

'Εκφοβέω, ῶ, (*from next*) to terrify.

"Εκφοβος, ου, ὁ, ἡ, (ἐκ *and* φόβος) affrighted, terrified.

'Εκφύω, (ἐκ *and* φύω) to produce, put forth, *as a tree its leaves.*

'Εκχέω, ῶ, (ἐκ *and* χέω) 1. to pour out; 2. to shed *as blood;* 3. to distribute abundantly, (Rev. xvi. 1.)

'Εκχύω, *or* 'Εκχύνω, (ἐκ *and* χύω) 1. to pour out; 2. to shed *as blood;* 3. *pass.* to gush out; 4. to be shed abroad; 5. to rush *or* run violently, be transported by inordinate desire, (Jude, 11.)

'Εκχωρέω, ῶ, (ἐκ *and* χωρέω) to go out.

'Εκψύχω, (ἐκ *and* ψύχω) to expire, die.

'Εκὼν, οῦσα, ὂν, willing, voluntary.

"Ελαβον, *a.* 2. *of* λαμβάνω.

"Ελαθον, *a.* 2. *of* λανθάνω.

'Ελαία, ας, ἡ, 1. the olive tree; 2. the fruit of the olive, (James iii. 12.) 3. *metaphorically*, the true people of God, (Rom. xi. 17, 24.)

"Ελαιον, ου, τὸ, (*from* ἐλαία) 1. the common oil of the olive; 2. a precious and perfumed oil, *with which it was usual to anoint the head;* 3. ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, the oil of gladness, *denoting* the unction of the Holy Spirit, *anciently typified by oil.*

'Ελαιὼν, ῶνος, ὁ, (*from same*) an olive yard; Olivet.

'Ελάσσων, *or* -ττων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ -ον, (*comp. of* ἐλαχὺς) less, worse, inferior, younger.

'Ελαττονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἠλαττόνησα, (*from* ἐλάττων) to have too little, lack.

'Ελαττόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠλάττωκα, (*from same*) to make lower *or* inferior; *pass.* to be lessened, decrease.

'Ελαύνω, *f.* -άσω, *p.* ἤλακα, *Att.* ἐλήλακα, 1. to drive, impel; 2. to row *a vessel.*

'Ελαφρία, ας, ἡ, levity, inconstancy.

Ελαφος, ου, ὁ, ἡ, a stag.

'Ελαφρὸς, ὰ, ὸν, (*from* ἔλαφος) light, easy to be borne *or* obeyed.

'Ελάχιστος, η, ον, (*superl. of* ἐλαχὺς) smallest, least.

'Ελαχιστότερος, α, ον, (*from preced.*) less than the least.

"Ελαχον, *a.* 2. *of* λαγχάνω.

'Ελάω. *See* 'Ελαύνω.

"Ελεγξις, εως, ἡ, (*from* ἐλέγχω) a reproof.

"Ελεγχος, ου, ὁ, (*from next*) conviction, evident demonstration, reproof.

'Ελέγχω, *f.* -ξω, *p.* ἤλεγχα, *a.* 1. ἤλεγξα, 1. to demonstrate, make manifest, discover; 2. to convince, convict; 3. to reprove, rebuke; 4. to teach, (John xvi. 8.)

'Ελεεινὸς, ὴ, ὸν, (*from* ἔλεος) pitiable, in a miserable condition.

'Ελεέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠλέηκα, *a.* 1. ἠλέησα, (*from same*) 1. to pity, have compassion upon, show mercy to; 2. *pass.* to obtain pity; 3. ὁ ἐλεῶν, one appointed to the care of the sick, widows, orphans, &c. (Rom. xii. 8.)

'Ελεημοσύνη, ης, ἡ, (*from next*) 1. pity, compassion; 2. almsgiving, alms.

'Ελεήμων, ονος, ὁ, ἡ, (*from* ἐλεέω) pitiful, compassionate, merciful.

"Ελεος, ου, ὁ, *and* εος, ους, τὸ, 1. pity, compassion; 2. an act of mercy, *or* benevolence; 3. a kind *or* merciful disposition, (Matt. ix. 13.)

'Ελευθερία, ας, ἡ, (*from next*) liberty, immunity from the obligations of the Mosaic law; νόμος ἐλευθερίας, the law of liberty, viz. the doctrine of the New Testament, (James ii. 12.)

'Ελεύθερος, α, ον, (*from* ἐλεύθειν ὅπου ἐρᾷ, to go where one pleases) 1. free, not a slave; 2. free from restraint *or* legal obligation; 3. free from the slavery of sin; 4. remote, alien, (Rom. vi. 20.) 5. free, *as a country*, (Gal. iv. 26.)

'Ελευθερόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠλευθέρωκα, (*from preced.*) to free, deliver from legal restraint, *and especially* from the bondage of sin and of the Mosaic ordinances.

'Ελεύθω. *See* "Ερχομαι.

"Ελευσις, εως, ἡ, (*from preced.*) a coming, advent.

'Ελεύσομαι, *f.* 1. *of* ἔρχομαι.

'Ελεφάντινος, η, ον, (*from next*) ivory, made of ivory.

'Ελέφας, αντος, ὁ, an elephant, *also* ivory.

'Εληλακότες, *At. for* ἠλακότες, *p. par. of* ἐλαύνω.

'Ελήλυθα, *At. for* ἤλυθα, *p. m. of* ἔρχομαι.

'Ελθεῖν, *a.* 2. *inf. of same.*

'Ελίσσω, to roll up. *See* Εἱλίσσω.

"Ελκος, εος, ους, τὸ, (*from* ἕλκω) an ulcer, sore.

'Ελκόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἥλκωκα, (*from preced.*) to ulcerate, make full of sores.

'Ελκύω, *f.* -ύσω, *a.* 1. εἵλκυσα, (*from next*) 1. to draw, drag, *as a net;* 2. to draw out; 3. to drag *into a court of justice;* 4. to draw over, persuade.

"Ελκω, *imperf.* εἷλκον, *f.* -ξω, *p.* -χα, to draw, drag.

'Ελλὰς, άδος, ἡ, Hellas, Greece.

"Ελλην, ηνος, ὁ, 1. a Grecian; 2. a Gentile in general, one not a Jew; 3. a Jewish proselyte descended of Grecian origin, *or* Jew living out of Palestine, and using a Greek version of the sacred books.

'Ελληνικὸς, ὴ, ὸν, Grecian.

'Ελληνὶς, ίδος, ἡ, a Grecian *or* Gentile woman.

'Ελληνίζω, *f.* -ίσω. *p.* ἠλλήνικα, to act as *or* imitate the Greeks *or* Gentiles, to use the Greek language.

Ἑλληνιστὴς, οῦ, ὁ, a Grecian proselyte, *or* a Jew who resided in Grecian cities and spoke Greek.

Ἑλληνιστὶ, *adv.* in Greek, in the Greek language, after the manner of Greeks *or* Gentiles.

Ἐλλογέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐνελόγησα, (ἐν *and* λόγος) to impute, reckon, charge.

Ἑλόμενος, *a.* 2. *m. par. of* αἱρέω.

Ἐλπίζω, *f.* -ίσω, *At.* -ιῶ, *p.* ἤλπικα, *a.* 1. ἤλπισα, (*from next*) 1. to hope, expect with desire; 2. to trust, confide in; 3. ἐλπίζειν ἐν τῷ ὀνόματί τινος, to trust in the name, *or* embrace the doctrine of any one.

Ἐλπὶς, ίδος, ἡ, 1. hope, expectation of something to come; 2. the hope of eternal life; 3. the object of hope *or* thing hoped for; 4 the foundation *or* ground of hope, *applied to the* Christian religion; 5. trust in God, (1 Cor. xiii. 13.) 6. one in whom we place hope, (1 Tim. i. 1.) 7. confidence, security.

Ἕλω, to take, choose. *See* Αἱρέω.

Ἐλωΐ, my God.

Ἔμαθον, *a.* 2. *of* μανθάνω.

Ἐμαυτοῦ, ῆς, οῦ, (ἐμοῦ *and* αὐτοῦ) of myself.

Ἐμβαίνω, (ἐν *and* βαίνω) to go *or* enter into, go aboard *a ship.*

Ἐμβάλλω, (ἐν *and* βάλλω) to cast into.

Ἐμβάπτω, (ἐν *and* βάπτω) to dip in.

Ἐμβὰς, *a.* 2. *par. of* ἐμβαίνω.

Ἐμβατεύω, (ἐν *and* βατέω, to tread) to enter, intrude *or* pry into.

Ἔμβημι, (ἐν *and* βῆμι) to go *or* enter into.

Ἐμβῆναι, *a.* 2. *inf. pass. of* ἐμβαίνω.

Ἐμβιβάζω, (ἐν *and* βιβάζω) to cause to enter in, put on board.

Ἐμβλέπω, (ἐν *and* βλέπω) to view, look upon, behold, contemplate.

Ἐμβριμάομαι, ῶμαι, (ἐν *and* βριμάομαι, to roar) 1. to groan deeply *from anguish;* 2. to murmur *from vexation,* (Mark xiv. 5.) 3. to upbraid, charge *or* forbid strictly, forbid with threatening.

Ἐμέω, ῶ, *f.* -έσω, *p.* ἤμεκα, *At.* ἐμήμεκα, to vomit, vomit forth.

Ἐμμαίνομαι, (ἐν *and* μαίνομαι) to be mad against.

Ἐμμένω, (ἐν *and* μένω) to remain, persevere in.

Ἐμὸς, ἡ, ὸν, (*from* ἐμοῦ) mine, my own; τὸ ἐμὸν, what is in my power, *or* is proper *or* becoming to me.

Ἔμπαιγμα, ατος, τὸ, *and* ἐμπαιγμονὴ, ῆς, ἡ, (*from p. pass. of* ἐμπαίζω) a mocking, scoffing.

Ἐμπαιγμὸς, οῦ, (*from same*) a mocking *or* being mocked.

Ἐμπαίζω, (ἐν *and* παίζω) 1. to play upon, mock; 2. to illude, deceive.

Ἐμπαίκτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a mocker, scoffer.

Ἐμπεριπατέω, ῶ, (ἐν *and* περιπατέω) to walk about in, *or* dwell in any place.

Ἐμπέσω, *a.* 2. *s. of* ἐμπίπτω.

Ἐμπιμπλάω, *or* Ἐμπίπλημι, (ἐν *and* πιμπλάω, to fill) to fill, fill to satiety.

Ἐμπίπτω, (ἐν *and* πίπτω) to fall into *or* among.

Ἐμπλακεὶς, *a.* 2. *par. pass. of* ἐμπλέκω.

Ἐμπλέκω, (ἐν *and* πλέκω) to entangle, implicate.

Ἐμπλήθω, (ἐν *and* πλήθω) to fill, satisfy.

Ἐμπλοκὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐμπλέκω) a plaiting *of the hair.*

Ἐμπνέω, ῶ, (ἐν *and* πνέω) to breathe, inspire, breathe quick from eagerness.

Ἐμπορεύομαι, (*from* ἔμπορος) 1. to trade, traffic; 2. to make a gain of.

Ἐμπορία, ας, ἡ, (*from same*) merchandise, traffic.

Ἐμπόριον, ου, τὸ, (*from next*) 1. merchandise; 2. a market-place.

Ἔμπορος, ου, ὁ, (ἐν *and* πόρος, a passing over) a traveller, travelling merchant, trader.

Ἐμπρήθω, (ἐν *and* πρήθω, to burn) to set on fire, burn.

Ἔμπροσθεν, (ἐν *and* πρόσθεν) *adv.* 1. before, *in time*; 2. before, in the presence of; 3. ἔμπροσθέν σου, in thy sight, (Matt. ii. 26.) θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν, the will of your father, (Matt. xviii. 14.) 4. before, superior to, (John i. 15.)

Ἐμπτύω, (ἐν *and* πτύω, to spit) to spit upon.

Ἐμφανὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ -ές, (ἐν *and* φαίνω) apparent, manifest.

Ἐμφανίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. ἐνεφάνισα, (*from same*) 1. to show plainly, manifest; *pass.* to appear, become conspicuous; 2. to declare, signify; 3. to inform, give information.

Ἔμφοβος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* φόβος) in fear, afraid, terrified.

Ἐμφυσάω, ῶ, (ἐν *and* φυσάω, to breathe) to breathe upon.

Ἔμφυτος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* φυτὸς) implanted, ingrafted.

Ἐν, *prep. governing the dative, or rather ablative*, 1. in, into, within; 2. among; 3. with, together with, (Luke xiv. 31; Jude 11.) 4. with, by; 5. by, through; 6. for, on account of; 7. of, concerning; 8. to, unto, at; 9. towards; 10. nigh to, (John xix. 41.) 11. consisting of, (Acts vii. 14.) 12. according to, (1 Tim. i. 18; Heb. iv. 11.) 13. after, (Luke ix. 36, &c.) 14. *with an infinitive preceded by the neuter article* τῷ, *it may be rendered by* in *or* at, *the infinitive being translated as a participle, as* ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον, at the parents bringing in the child, (Luke ii. 27.) 15. ἐν ᾧ, wherein, *sometimes* when; 16. *it often conveys the force of an adjective, as* τέκνα ἐν ὑποταγῇ, obedient children, (1 Tim. iii. 4.) *and sometimes of an adverb, as* ἐν ἀληθείᾳ, truly; ἐν τάχει, quickly.

These instances of its use accord with the Hebrew idiom, and are frequent in the writings of St. Paul. 17. *used in adjurations, as* ὀμόσαι . . μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, swear neither by heaven, &c. (Matt. v. 34.) 18. ἐν Χριστῷ εἶναι, to be a true Christian. *In composition,* ἐν *is changed into* ἐγ *before* γ, κ, *and* χ; *into* ἐμ *before* β, μ, π, *and* φ; *and into* ἐλ *before* λ: *but in verbs the* ν *is restored before the augment.*

Ἐναγκαλίζω, *f.* -ίσω, (*preced. and* ἀγκάλη) to embrace in the arms.

Ἐνάλιος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν ἁλί, in the sea) being *or* living in the sea, marine.

Ἔναντι, *and* Ἐναντίον, (ἐν *and* ἀντί) before, in the presence *or* sight of.

Ἐναντίος, α, ον, (*from same*) contrary, opposite.

Ἐνάρχομαι, (ἐν *and* ἄρχω) to begin, begin in.

Ἐνδεής, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (ἐν *and* δέω) indigent, poor, needy, in want.

Ἔνδειγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a manifest proof *or* token.

Ἐνδεικνύω, Ἐνδείκνυμι, (ἐν *and* δεικνύω) 1. to show, make manifest, demonstrate; 2. to prove, exhibit, perform, do.

Ἔνδειξις, εως, ἡ, (*from same*) a declaration, manifestation, evident proof, *or* token, certain sign.

Ἕνδεκα, (ἕν, one, *and* δέκα) eleven.

Ἑνδέκατος, η, ον, (*from preced.*) eleventh.

Ἐνδέχομαι, (ἐν *and* δέχομαι) 1. to admit; 2. οὐκ ἐνδέχεται, it cannot be, it cannot be supposed.

Ἐνδημέω, ῶ, (ἐν *and* δῆμος) to be *or* remain at home.

Ἐνδιδύσκω. *See* Ἐνδύω.

Ἔνδικος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* δίκη) just, righteous, agreeable to justice.

Ἐνδόμησις, εως, ἡ, (ἐν *and* δομέω, *from* δέμω) a building or structure.

Ἐνδοξάζω, (ἐν *and* δοξάζω) to glorify, celebrate with glory *or* honour.

Ἔνδοξος, ου, ὁ, ἡ. (ἐν *and* δόξα) 1. glorious, splendid, shining; 2. noble, illustrious, (1 Cor. iv. 14.) 3. τὰ ἔνδοξα, wondrous things, miracles, (Luke xiii. 17.)

Ἔνδυμα, ατος, τὸ, (*from* ἐνδύω) a garment, raiment.

Ἐνδυναμόω, ῶ, (ἐν *and* δυναμόω) to strengthen, furnish with the power of doing any thing.

Ἔνδυσις, εως, ἡ, (*from next*) a putting on *or* wearing of clothes.

Ἐνδύω, *and* Ἐνδύνω, (ἐν *and* δύω) 1. to go *or* enter into; 2. to clothe, put on, invest; 3. Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ye have put on Christ, *i.e.* have become united to Him by the closest bonds, (Gal. iii. 27, &c.)

Ἐνέβην, *a.* 2. *pass. of* ἐμβαίνω.

Ἐνέγκω, to bring, bear. *See* φέρω.

Ἐνέγκας, *a.* 1. *part. of* φέρω.

Ἐνέδρα, *ας*, *ἡ*, (*ἐν and ἕδρα*) an ambush, snare.

Ἐνεδρεύω, *f.* -*εύσω*, *a.* 1. *ἐνήδρευσα*, (*from preced.*) to lie in wait.

Ἔνεδρον, *ου*, *τὸ*, (*from same*) an ambush *or* lying in wait.

Ἐνειλέω, *ῶ*, (*ἐν and εἰλέω*) to roll *or* wrap up.

Ἔνειμι, (*ἐν and εἰμὶ*) to be in *or* within; *τὰ ἐνόντα*, "such things as ye have." (Luke xi. 41.)

Ἕνεκα, *εἵνεκεν*, *prep. always governing a gen.* 1. because of, by reason of, on account of; *οὗ ἕνεκεν*, wherefore; *τινὸς ἕνεκεν*, to what end *or* purpose; *εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι*, that it might become manifest, (2 Cor. vii. 12.) 2. in respect to, in regard of.

Ἐνέπαιζον, *imperf. of ἐμπαίζω.*

Ἐνεπαίχθην, *a.* 1. *pass. of same.*

Ἐνεπλήσθην, *a.* 1. *pass. of ἐμπλήθω.*

Ἐνέπρησα, *a.* 1. *of ἐμπρήθω.*

Ἐνέπτυσα, *a.* 1. *of ἐμπτύω.*

Ἐνέργεια, *ας*, *ἡ*, (*from ἐνεργὴς*) energy, efficacy, effectual operation.

Ἐνεργέω, *ῶ*, *f.* -*ήσω*, *p.* *ἐνήργηκα*, *a.* 1. *ἐνήργησα*, (*from same*) 1. to exert one's power *or* energy, operate; 2. to perform, *pass. and mid.* to be effected *or* accomplished, be in action; 3. to help *or* assist with energy, (Gal. ii. 8.) 4. *ἐνεργουμένη*, intense, laboured, (James v. 16.)

Ἐνέργημα, *ατος*, *τὸ*, (*from p. pass. of preced.*) 1. powers *or* faculties *given by God, as of performing miracles;* 2. the working of miracles, (1 Cor. xii. 10.)

Ἐνεργὴς, *έος*, *οῦς*, *ὁ*, *ἡ*, (*ἐν and ἔργον*) effectual, energetic.

Ἐνεστὼς, *ῶσα*, *ὸς*, *contraction for ἐνεσταὼς, Ionic of ἐνεστηκὼς, perf. part. of ἐνίστημι.*

Ἐνέτυχον, *a.* 2. *of ἐντυγχάνω.*

Ἐνευλογέω, *ῶ*, (*ἐν and εὐλογέω*) to bless, distinguish by blessings.

Ἐνεφάνισα, *a.* 1. *of ἐμφανίζω.*

Ἐνεχθῆναι, *a.* 1. *pass. inf. of φέρω.*

Ἐνέχω, (*ἐν and ἔχω*) 1. to urge, press, (Luke xi. 53.) 2. *ἐνέχομαι*, *pass.* to be held *or* confined in, (Gal. v. 1.) 3. *ἐνέχειν τινὶ*, to be angry with, *or* bear ill will to.

Ἐνθάδε, (*from ἐν*) hither, here, there.

Ἐνθυμέομαι, *οῦμαι*, *f.* -*ήσομαι*, *p.* *ἐντεθύμημαι*, (*ἐν and θυμὸς*) to have in mind, think, meditate upon.

Ἐνθύμησις, *εως*, *ἡ*, (*from preced.*) thought, reflection, contrivance, device of the mind.

Ἔνι, (*for ἔνεστι*) there is in, there is.

Ἐνιαυτὸς, *οῦ*, *ὁ*, (*ἐνὶ ἑαυτῷ εἶσι*, it returns upon itself) 1. a year, 2. time in general, (Luke iv. 19.) 3. the feast of the new year, (Gal. iv. 10.)

Ἐνίστημι, (*ἐν and ἵστημι*) to be present *or* at at hand.

Ἐνισχύω, (ἐν *and* ἰσχύω) to strengthen, gain strength.

Ἔνατος, η, ον, (*from next*) the ninth.

Ἐννέα, nine.

Ἐννενήκοντα, (*from preced.*) ninety.

Ἐννενηκονταεννέα, (*preced. and* ἐννέα) ninety *and* nine.

Ἐννεὸς, ῦ, ὁ, (ἐν *and* αὔω, to cry) dumb, speechless, astonished.

Ἐννεύω, (ἐν *and* νεύω) to nod *or* beckon.

Ἔννοια, ας, ἡ, (ἐν *and* νόος) intention, purpose, mind.

Ἔννομος, υ, ὁ, ἡ, (ἐν *and* νόμος) 1. subject to *or* under a law; 2. lawful, agreeable to law.

Ἔννυχον, (ἐν *and* νὺξ) in the night; ἔννυχον λίαν, far in the night, near the dawn.

Ἐνοικέω, ῶ, (ἐν *and* οἰκέω) to dwell in, inhabit.

Ἔνοντα, *particip. neut. plur. of* ἔνειμι.

Ἑνότης, τητος, ἡ, (*from* εἷς) unity, parity, concord.

Ἐνοχλέω, ῶ, (ἐν *and* ὀχλέω) to disturb, occasion trouble in *or* to.

Ἔνοχος, υ, ὁ, ἡ, (*from* ἐνέχομαι) 1. *with a gen. following*, bound to, subject to; 2. guilty, deserving of, *or* subject to punishment; 3. *with a dat.* obnoxious, liable to; 4. an offender, *or* person guilty of any offence, (1 Cor. xi. 27.)

Ἔνταλμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* ἐντέλλω) a commandment, precept.

Ἐνταφιάζω, *f.* -άσω, *p.* ἐντεταφίακα, (ἐν *and* ταφὴ) to prepare a corpse for burial, *as by washing, anointing, swathing, and decorating with sepulchral ornaments.*

Ἐνταφιασμὸς, ῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a preparation *of a corpse* for burial.

Ἐντέλλω *and* Ἐντέλλομαι, *f.* 1. *mid.* ἐντελῦμαι, *p. pass.* ἐντέταλμαι, *a.* 1. *mid.* ἐνετειλάμην, *p. mid.* ἐντέτολα, (ἐν *and* τέλλω, to charge) 1. to charge, command, give in charge; 2. to permit, (Matt. xix. 7.) *In Heb.* ix. 20, *the passive perfect is used for the active.*

Ἔντερον, ου, τὸ, (*from* ἐντὸς) an intestine; *pl.* bowels.

Ἐντέταλμαι, *p. pass. of* ἐντέλλομαι.

Ἐντεῦθεν, (ἔνθα, *and the adverbial particle* θεν) hence, thence, from this cause, (James iv. 1.) *when repeated*, on this side and on that.

Ἔντευξις, εως, ἡ, (*from* ἐντυγχάνω) intercession, prayer, an address to God for oneself or others. *The difference between* δέησις, προσευχὴ, *and* ἔντευξις, *appears to be, that the first was a short, extempore, or ejaculatory prayer; the second a meditating upon, and adoration of the Divine Being; and the third an address to God on some particular occasion.*

Ἔντιμος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* τιμὴ) 1. honourable; 2. dear, precious, highly esteemed; 3.

illustrious, highly born, (Luke xiv. 8.)

Ἐντολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐντέλλω) 1. a divine precept *or* prohibition, commandment; 2. αἱ ἐντολαὶ, the Ten Commandments; 3. the Mosaic law in general, *or* any particular part of it; 4. a permission, (Mark x. 5.) 6. an edict *or* commandment of man; 7. an edict of the Sanhedrim, (John ii. 57.)

Ἐντόνως, strenuously, with violent exertion.

Ἐντόπιος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* τόπος) an inhabitant of a place.

Ἐντὸς, (*from* ἐν) within; τὸ ἐντὸς, the inside.

Ἐντρᾰπῆν, *a.* 2. *pass. of* ἐντρέπω.

Ἐντρέπω, (ἐν *and* τρέπω) to put out of countenance, make ashamed; *pass.* to reverence, be in awe of.

Ἐντρέφω, (ἐν *and* τρέφω) to nourish in *or* with.

Ἔντρομος, ου, ὁ, ἡ, (ἐν *and* τρόμος) terrified, trembling through fear.

Ἐντροπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐντρέπω) shame, bashfulness.

Ἐντρῠφάω, ῶ, (ἐν *and* τρυφάω) to live luxuriously, banquet, revel.

Ἐντυγχάνω, (ἐν *and* τυγχάνω) 1. to address a person on any matter, (Acts xxv. 24.) 2. ἐντυγχάνειν ὑπέρ τινος, to intercede for any one; ἐντυγχάνειν κατά τινος, to accuse any one, complain of him to another person.

Ἐντυλίσσω, *f.* -ίξω, *p.* ἐντετύλιχα, (ἐν *and* τυλίσσω, to wrap round) to swathe, wrap up.

Ἐντῠπόω, ῶ, (ἐν *and* τυπόω, to form) to engrave, sculpture.

Ἐνυβρίζω, *f.* -ίσω, (ἐν *and* ὕβρις) to treat with insult *or* contumely.

Ἐνυπνιάζω, (*from* ἐνύπνιον) 1. to dream, have visions in sleep, (Acts ii. 17.) 2. to dream, conceive wild *or* impure thoughts, (Jude 8.)

Ἐνύπνιον, ου, τὸ, (ἐν *and* ὕπνος) a dream, a divine revelation given in sleep.

Ἐνώπιον, (ἐν *and* ὠπὶ, *dat. of* ὤψ) 1. before, in the presence *or* sight of; 2. against, (Acts ix. 15.)

Ἐνωτίζομαι, *f.* -ίσομαι, *and Att.* -ιοῦμαι, *a.* 1. *mid.* ἐνωτισάμην, (ἐν *and* οὖς, ὠτὸς) to hearken to, hear.

Ἓξ, six.

Ἐξ. *See* Ἐκ.

Ἐξαγᾰγεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἐξάγω.

Ἐξαγγέλλω, (ἐξ *and* ἀγγέλλω) to declare abroad, celebrate.

Ἐξαγοράζω, (ἐξ *and* ἀγοράζω) 1. to buy *or* redeem from; 2. to be intently occupied in any thing, *as merchants in their bargains.*

Ἐξάγω, (ἐξ *and* ἄγω) to bring *or* lead forth, send.

Ἐξαιρέω, ῶ, (ἐξ *and* αἱρέω) 1. to take *or* pluck out; 2. to take out of, deliver from; 3. to select, separate, (Acts xvi. 17.)

Ἐξαίρω, (ἐξ *and* αἴρω) 1. to take out *or* away; 2. to excom-

municate, exclude from the church.

'Ἐξαιτέομαι, οῦμαι, (ἐξ *and* αἰτέω) to require, desire.

'Ἐξαίφνης, (ἐξ *and* αἴφνης, *from* ἄφνω) suddenly.

'Ἐξακολουθέω, ῶ, (ἐξ *and* ἀκολουθέω) to follow, persist in following, follow as a disciple.

'Ἐξακόσιοι, αι, α, (ἐξ *and* ἑκατὸν) six hundred.

'Ἐξαλείφω, (ἐξ *and* ἀλείφω) to wipe off, blot out, obliterate.

'Ἐξάλλομαι, (ἐξ *and* ἄλλομαι) to leap forth.

'Ἐξανάστασις εως, ἡ, (ἐξ *and* ἀνάστασις) a resurrection.

'Ἐξαναστήσω, *f.* 1. *of* ἐξανίστημι.

'Ἐξανατέλλω, (ἐξ *and* ἀνατέλλω) to spring up *or* out of the ground, *as corn.*

'Ἐξανέστην, *a.* 2. *of* ἐξανίστημι.

'Ἐξανίστημι (ἐξ *and* ἀνίστημι) 1. to raise up, procreate; 2. *pass.* to rise up, appear, (Acts xv. 5.)

'Ἐξαπατάω, ῶ, (ἐξ *and* ἀπατάω) 1. to deceive *into sin or error,* seduce *from truth.*

Ἐξάπινα, (*for* ἐξαίφνης) of a sudden, suddenly.

'Ἐξαπορέομαι, οῦμαι, (ἐξ *and* ἀπορέομαι) to be utterly at a loss *or* stand, be in the utmost perplexity.

Ἐξαποστέλλω, (ἐξ *and* ἀποστέλλω) 1. to send forth, 2. to send away, dismiss with disgrace.

Ἐξαρτίζω, *f.* ίσω, *p.* ἐξήρτικα, (ἐξ *and* ἄρτιος) 1. to complete, furnish *or* fit completely; 2. *pass.* to be completely instructed, (2 Tim. iii. 17.)

'Ἐξαστράπτω, (ἐξ *and* ἀστράπτω) to shine, glisten as lightning, emit flashes of lightning.

'Ἐξεβλήθην, *a.* 1. *pass. of* ἐκβάλλω.

'Ἐξαυτῆς, (*for* ἐξ αὐτῆς ὥρας) at the same time, presently, instantly.

'Ἐξεγείρω, (ἐξ *and* ἐγείρω) 1. to raise from the dead, (1 Cor vi. 14.) 2. to raise into existence, (Rom. ix. 17.)

'Ἐξεδόμην, *a.* 2. *m. of* ἐκδίδωμι.

'Ἐξειλόμην, *a.* 2 *m. of* ἐξαιρέω.

"Ἔξειμι, (ἐξ *and* εἰμὶ) ἔξεστι, it is lawful *or* right; ἐξὸν, τὸ, a lawful thing.

"Ἔξειμι, *or* ἐξίημι, (ἐξ *and* εἶμι) to go out *or* forth, depart.

'Ἐξεκαύθην, *a.* 1. *pass. of* ἐκκαίω.

"Ἐξελε, *a.* 2. *imp. of* ἐξαιρέω.

'Ἐξελέσθαι, *a.* 2. *inf. m. of same.*

'Ἐξελέγχω, (ἐξ *and* ἐλέγχω) to convince, convict, condemn, punish.

'Ἐξέλκω, (ἐξ *and* ἑλκύω) to draw out of *the right way.*

'Ἐξελεύσομαι, *f.* 1. *of* ἐξέρχομαι.

'Ἐξελήλυθα, *p. m. At. of same.*

'Ἐξέλθε, *a.* 2. *imp. of same.*

'Ἐξέλω. *See* ἐξαιρέω.

'Ἐξενεγκεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἐκφέρω.

'Ἐξέπεσον, *a.* 2. *of* ἐκπίπτω.

'Ἐξεπέτασα, *a.* 1. *of* ἐκπετάννυμι.

'Ἐξεπλάγην, *a.* 2. *pass. of* ἐκπλήσσω.

'Ἐξέραμα, ατος, τὸ, (ἐξεράω, to vomit) evacuation by vomiting vomit.

Ἐξερευνάω, ῶ, (ἐξ and ἐρευνάω) to search diligently.

Ἐξέρχομαι, (ἐξ and ἔρχομαι) 1. to go or come out from; 2. to go forth, depart, (Matt. ix. 31, 32.) 3. to come out of or arise from, (Matt. ii. 6.) 4. to spring from, emanate, (Matt. xv. 18, 19.) 5. to go or come forth; 6. to go abroad, be divulged; 7. to go away, vanish, cease, (Acts xvi. 19.) 8. to escape from, (John x. 39.)

Ἐξέστην, a. 2. of ἐξίστημι.

Ἐξέστραμμαι, p. pass. of ἐκστρέφομαι.

Ἐξετάζω, (ἐξ and ἐτάζω, to explore) to examine strictly, ask, inquire.

Ἐξετράπην, a. 2. pass. of ἐκτρέπομαι.

Ἑξῆ, ῆς, ἡ, (from ἔχω) succession, order; ἑξῆς or καθ' ἑξῆς, successively; ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, in the next, or following day, (Luke ix. 37.)

Ἐξήγαγον, a. 2. At. for ἐξῆγον from ἐξάγω.

Ἐξηγέομαι, οῦμαι, (ἐξ and ἡγέομαι) 1. to tell, relate; 2. to interpret, declare, (John i. 18.)

Ἐξῆσα, a. 1. At. of ἔξειμι.

Ἑξήκοντα, (from ἕξ) sixty.

Ἐξῆλθον, a. 2. of ἐξέρχομαι.

Ἐξῃτησάμην, a. 1. m. of ἐξαιτέομαι.

Ἐξηχέω, ῶ, (ἐξ and ἠχέω) to sound forth, pass. be widely propagated.

Ἕξις, εως, ἡ, (from ἔχω) habit, use.

Ἐξίστημι, (ἐξ and ἵστημι) 1. to be astonished, amazed, confounded; 2. to be mad, or seized with madness or fury, (Mark iii. 21.) 3. to be extravagant or transported beyond the ordinary proprieties of life, (2 Cor. v. 13.) 4. in an active sense, to astonish, amaze, confound, (Luke xxiv. 22; Acts viii. 9, 11.)

Ἐξισχύω, (ἐξ and ἰσχύω) to be thoroughly able.

Ἔξοδος, ου, ἡ, (ἐξ and ὁδός) 1. a going out, departure; 2. decease, exit.

Ἐξοίσω, f. 1. of ἐκφέρω.

Ἐξολοθρεύω, (ἐξ and ὀλοθρεύω) to destroy utterly.

Ἐξομολογέω, ῶ, (ἐξ and ὁμολογέω) 1. to promise; 2. mid. to confess, own, as sins; 3. to profess openly, (Phil. ii. 2.) 4. to praise, celebrate, give thanks to.

Ἐξόν. See Ἔξειμι.

Ἐξορκίζω, (ἐξ and ὁρκίζω) 1. to adjure, earnestly supplicate; 2. to put one to his oath.

Ἐξορκιστής, οῦ, ὁ, (from preced.) an exorcist, one who pretends by certain forms of adjuration to dispel diseases, or cast out devils.

Ἐξορύσσω, (ἐξ and ὀρύσσω) 1. to force up; 2. to pluck out.

Ἐξουδενέω, or Ἐξουθενέω, (ἐξ and οὐδείς) 1. to set at nought, disregard, treat with contempt; ἐξουθενημένος, contemptible, (1 Cor. i. 28.) ignoble or little esteemed, (1 Cor. vi. 4.)

Ἐξουθενόω, ῶ, *f.* **-ώσω,** to despise, treat ignominiously.

Ἐξουσία, ας, ἡ, (*from* **ἔξειμι**) 1. liberty, power *of acting*, the power *or* efficacy of a speech *or* doctrine to produce conviction; 2. license, privilege, right; 3. authority, power, jurisdiction, *in a concrete sense*, a person invested with power *or* authority, a prince *or* ruler; 4. **ἐξουσίαι, αἱ,** angels, *whether good or bad;* 5. a sign *or* token of being under authority, the veil with which women covered their heads, (1 Cor. xi. 10.)

Ἐξουσιάζω, *f.* **-άσω,** *p.* **ἐξουσίακα,** (*from preced.*) 1. to have power *or* right over, exercise power *or* authority over; 2. *pass.* to be reduced *or* subjected to the power of another, (1 Cor. vi. 12.)

Ἐξοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* **ἐξέχω**) eminence, reputation; **τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως,** with the chief men of the city, (Acts xxv. 23.)

Ἐξυπνίζω, (**ἐξ** *and* **ὕπνος**) to awake *or* rouse *another* out of sleep.

Ἔξυπνος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) roused out of sleep, awakened.

Ἔξω, (*from* **ἐξ**) *adv. governing the gen.* 1. out, without, out of doors, **ἔξω ποιῆσαι,** to put out, *as from a room,* (Acts v. 34.) 2. out of, *or* beyond the boundaries *of any place;* 3. **ὁ ἔξω.** outer, external; **εἰς τὰς ἔξω πόλεις,** unto strange cities, (Acts xxvi. 11.) **ὁ ἔξω ἄνθρωπος,** the outer man, *viz.* the body, with its animal appetites and affections; **τοὺς ἔξω,** those that are without *the pale of the Christian religion, viz. Gentiles and Jews,* (Coloss. iv. 5.)

Ἔξωθεν, (*from preced.*) 1. from without, outwardly; **τὸ ἔξωθεν,** the outside, the external manners *or* appearance; 2. **τὸ ἔξωθεν,** the animal body of man (Luke xi. 40.) *sometimes,* (*as* 1 Pet. iii. 3.) what relates to the body; 3. **οἱ ἔξωθεν,** those who are without *the pale of Christian faith.*

Ἐξωθέω, ῶ, *f.* **-ήσω,** *and* **ἐξώθω,** *f.* **-ώσω,** (**ἐξ** *and* **ὠθέω**) 1. to expel, drive out; 2. to impel *a vessel.*

Ἐξώτερος, α, ον, (*comp. of* **ἔξω**) outer, exterior; **εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον,** into the outer darkness, (Matt. viii. 12.) "*Wetstein remarks that our Lord here continues the image of a feast, in which the room was illumined by night with many lamps. He who was driven out of it was supposed to be in darkness, and the farther he was removed, the grosser was the darkness.*"

Ἔοικα, *p. m. of* **εἴκω.**

Ἑορτάζω, *f.* **-άσω,** (*from* **ἑορτὴ**) to feast, keep *or* celebrate a feast.

Ἑορτὴ, ῆς, ἡ, 1. a solemn feast *or* festival; 2. a feast day, holiday, (Coloss. ii. 16.)

Ἐπαγαγεῖν, *a.* 2. *inf. of* **ἐπάγω.**

Ἐπαγγελία, ας, ἡ, (*from next*) 1. a promise, voluntary promise; 2. the thing promised; 3. the accomplishment of a promise, (2 Pet. iii. 4, 9.)

Ἐπαγγέλλω, (ἐπὶ *and* ἀγγέλλω) 1 to declare, announce; 2. *mid.* to promise; 3. to make a profession of any thing, (1 Tim. ii. 10, &c.)

Ἐπάγγελμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. a promise; 2. the thing promised, (2 Pet. i. 4.)

Ἐπάγω, (ἐπὶ *and* ἄγω) 1. to bring in upon, (2 Pet. ii. 5.) 2. to bring in, introduce, (2 Pet. ii. 1.) 3. to bring upon, *as a reproach or accusation*, (Acts v. 28.)

Ἐπαγωνίζομαι, (ἐπὶ *and* ἀγωνίζομαι) to strive *or* contend earnestly for.

Ἔπαθον, *a.* 2. *of* πάσχω.

Ἐπαθροίζω, (ἐπὶ *and* ἀθροίζω, to gather together) *mid.* to congregate *or* gather together.

Ἐπαινετὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) laudable.

Ἐπαινέω, ῶ, (ἐπὶ *and* αἰνέω) to commend, praise, celebrate.

Ἔπαινος, ου, ὁ, (*from same*) 1. praise, commendation; 2. any thing deserving of praise, (Philipp. iv. 8.) 3. due estimation, *either for good or evil*, (1 Cor. iv. 5.) 4. the reward of goodness.

Ἐπαίρω, (ἐπὶ *and* αἴρω) 1. to raise *or* lift up, exalt; 2. *mid.* to lift oneself up, *as with conceit or pride.*

Ἐπαισχύνομαι, (ἐπὶ *and* αἰσχύνομαι) to be ashamed of.

Ἐπαιτέω, ῶ, (ἐπὶ *and* αἰτέω) to beg, ask alms.

Ἐπακολουθέω, ῶ, (ἐπὶ *and* ἀκολουθέω) 1. to follow, be after *in time*, (1 Tim. v. 24.) 2. to follow, imitate; 3. to prosecute, (1 Tim. v. 10.)

Ἐπακούω, (ἐπὶ *and* ἀκούω) to hear, hearken to favourably.

Ἐπακροάομαι, ῶμαι, (ἐπὶ *and* ἀκροάομαι) to hear.

Ἐπὰν, (ἐπεὶ *and* ἂν) if, after that, when.

Ἐπαναγαγεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἐπανάγω.

Ἐπάναγκες, (ἐπὶ *and* ἀνάγκη) of necessity, necessarily; τὰ ἐπάναγκες, necessary things.

Ἐπανάγω, (ἐπὶ *and* ἀνάγω) 1. to thrust a vessel from the shore, launch out into the deep; 2. to return.

Ἐπαναμιμνήσκω, (ἐπὶ *and* ἀναμιμνήσκω) to remind, put in remembrance.

Ἐπαναπαύομαι, (ἐπὶ *and* ἀναπαύομαι) 1. to rest *or* remain upon, (Luke x. 6.) 2. to rely, trust in, (Rom. ii. 17.)

Ἐπανελθεῖν, *a.* 2. *of* ἐπανέρχομαι.

Ἐπανέρχομαι, (ἐπὶ *and* ἀνέρχομαι) to come back, return.

Ἐπανίστημι, (ἐπὶ *and* ἀνίστημι) *mid.* to rise up hostilely against.

Ἐπανόρθωσις, εως, ἡ, (ἐπὶ *and* ἀνορθόω) correction, amendment.

Ἐπαντάω, *f.* -ήσω, to meet with, encounter.

Ἐπάνω, (ἐπὶ *and* ἄνω) *adv.* ge-

verning the gen. 1. above, upon; 2. more than, *in price or number;* 3. above, superior, *in power or dignity.*

Ἐπαρκέω, ῶ, (*ἐπὶ and ἀρκέω*) to supply, relieve, support

Ἐπαρχία, ας, ἡ, (*ἐπὶ and ἄρχομαι*) a province.

Ἔπαυλις, εως, ἡ, (*ἐπὶ and αὐλίζομαι*) a dwelling, habitation.

Ἐπαύριον, (*ἐπὶ and αὔριον*) 1. the morrow, *ἡ ἐπαύριον,* the next day; 2 shortly after, (John i. 29, 35.)

Ἐπαυτοφώρῳ, (*ἐπ' αὐτῷ φώρῳ,* in the very theft) in the very act.

Ἐπαφρίζω, (*ἐπὶ and ἀφρίζω*) to foam up *or* out.

Ἐπέβην, *a.* 2. *of ἐπιβαίνω.*

Ἐπεγείρω, (*ἐπὶ and ἐγείρω*) to raise *or* stir up, excite.

Ἐπεγνώσθην, *a.* 1. *pass. of ἐπιγινώσκω.*

Ἐπέδειξα, *a.* 1. *of ἐπιδείκνυμι.*

Ἐπέδωκα, *a.* 1. *of ἐπιδίδωμι.*

Ἐπέθην, *a.* 2. *of ἐπιτίθημι.*

Ἐπεί, (*ἐπὶ and εἰ*) 1. when, after that, thereupon; 2. since, because; 3. for, for then, for else.

Ἐπειδή, (*ἐπεὶ and δή*) 1. when truly, after that indeed; 2. since, because, for truly.

Ἐπειδήπερ, (*preced. and περ*) since in truth.

Ἐπεῖδον, (*ἐπὶ and εἶδον*) to look upon, regard with kindness, (Luke i. 25.) 2. to look upon in anger, (Acts iv. 29.)

Ἔπειμι, (*ἐπὶ and εἶμι*) to come after succeed, follow.

Ἐπείπερ (*ἐπεὶ and περ*) since in truth.

Ἐπεισαγωγή, ῆς, ἡ, (*ἐπὶ and εἰσάγω*) an introduction, superinduction.

Ἔπειτα, (*ἐπὶ and εἶτα*) thereupon, after that.

Ἐπέκεινα, (*for ἐπὶ ἐκεῖνα, viz. μέρη,* to those *further* parts) beyond.

Ἐπεκλήθην, *a.* 1. *pass. of ἐπικαλέω.*

Ἐπεκτείνομαι, (*ἐπὶ and ἐκτείνω*) to stretch *or* press forward to *or* towards.

Ἐπελαβόμην, *a.* 2. *m. of ἐπιλαμβάνω.*

Ἐπελαθόμην, *a.* 2. *of ἐπιλανθάνομαι.*

Ἐπελεύσομαι, *f.* 1. *of ἐπέρχομαι.*

Ἐπελθών, *a.* 2. *part. of same.*

Ἐπενδύτης, ου, ὁ, (*from next*) an upper garment used by fishermen.

Ἐπενδύω, (*ἐπὶ and ἐνδύω*) to clothe upon.

Ἐπενεγκεῖν, *a.* 2. *inf. of ἐπιφέρω.*

Ἐπέπεσον, *a.* 2. *of ἐπιπίπτω.*

Ἐπεποίθειν, *plu. p. m. of πείθω.*

Ἐπέρχομαι, (*ἐπὶ and ἔρχομαι*) 1. to come upon; 2. to come, arrive at, (Acts xiv. 19.) 3 to come against, assail, (Luke xi. 22.) 4. to happen; 5. to be coming *or* impending.

Ἐπερωτάω, ῶ, (*ἐπὶ and ἐρωτάω*) 1. to ask, question, interrogate; 2. to propose intricate questions; 3. to ask, demand, require.

Ἐπερώτημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) a question, an answer

in consequence of a question, response; 2. a promise, obligation.

Ἔπεσον, *a.* 2. *of* πίπτω.

Ἐπέστην, *a.* 2. *of* ἐφίστημι.

Ἐπέσχον, *a.* 2. *of* ἐπέχω.

Ἐπεστράφην, *a.* 2. *pass. of* ἐπιστρέφω.

Ἐπέτυχον, *a.* 2. *of* ἐπιτυγχάνω.

Ἐπέχω, (ἐπὶ *and* ἔχω) 1. to delay, stay, (Acts xix. 22.) 2. to look earnestly upon, observe; 3. to attend to earnestly, take heed, (1 Tim. iv. 16.) 4. to hold forth, exhibit, (Philipp. ii. 16.)

Ἐπῆλθον, *a.* 2. *of* ἐπέρχομαι.

Ἔπηξα, *a.* 1. *of* πηγνύω.

Ἐπηρεάζω, *f.* -άσω, *p.* ἐπηρέακα, (ἐπὶ *and* Ἄρης, Mars,) to injure, harass, insult.

Ἐπήρθην, *a.* 1. *pass. of* ἐπαίρω.

Ἐπί, *prep. governing the gen. dat. and accusat. With a genitive,* 1. before, in the presence of; 2. by, *as* ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, if this should be heard of by the governor, (Matt. xxviii. 14.) 3. in, *any person or thing;* 4. *of place,* in, near to, by, at; 5. *of time,* during, *as* ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, in the time of Eliseus the prophet, (Luke iv. 26.) 6. over, *or* of, *in respect to the object of an office, as* Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος βασιλέως, Blastus of the king's bedchamber, *or* the king's chamberlain, (Acts xiii. 20.) 7. on, upon; 8. above, *in power or dignity,* (Ephes. iv. 6.) 9. for the space o (Rev. xxi. 16.) 10. by, by means of, (Matt. xviii. 16; 2 Cor. xiii. 1.) 11. of, concerning, (Gal. iii. 16.) 12. according, agreeably to, ἐπ' ἀληθείας, in truth, truly, (Mark xii. 32.) 13. on the authority of, *as of witnesses,* (1 Tim. v. 19.)—*With a dative,* 1. to, unto, to the end *or* purpose of; 2. *of place,* at, upon, before, near, ἐγγύς ἐπὶ θύραις, almost at the doors, (Matt. xxiv. 33.) 3. against, in opposition to; 4. upon, over, *or* on the account *of any thing;* 5. before, in the presence of, (Rev. x. 11.) 6. towards, with respect to; 7. in; 8. by, by means of; 9. after, (Heb. ix. 17.) 10. besides, in addition to; 11. according to, (Luke i. 59.) 12. under, *or* in the times of, (Heb. ix. 15.) 13. subject to, (Rom. viii. 21.) 14. upon, over.—*With an accusative,* 1. to, unto, towards; 2. to, in addition to, (Matt. vi. 27.) 3. at, by, near by; 4. against, in hostility to; 5. of, concerning; 6. in, upon, *as* πέποιθεν ἐπὶ τὸν Θεόν, he trusted in God; 7. in *a place,* ἐπὶ τὸ αὐτὸ, in the same *place, or* together, (Luke xvii. 35.) 8. among; 9. with, (Heb. viii. 8.) 10. *of time,* for, during, at, about; ἐπὶ χρόνον, for a while; 11. upon, *a place or person;* 12. above, over, superior to, (2 Thess. ii. 4; Heb. ii. 7.) 13. before, in the

presence of, (Matt. x. 18.) 14. ἐφ' ᾧ, although, wherefore, (Rom. v. 12.) under which condition, (Philipp. iii. 12.) ἐπὶ τούτῳ, [sc. χρόνῳ] in the mean time; 15. after, in pursuit of, (Luke xv. 4.)

Ἐπιβαίνω, (*preced. and* βαίνω) 1. to go upon, mount; 2. to come to, *or* into.

Ἐπιβάλλω, (ἐπὶ *and* βάλλω) 1. to cast, throw, lay, *or* put upon; 2. to rush, rush with violence into; 3. ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας ἐπὶ τινὰ, to lay violent hands on any one; 4. τὸ ἐπίβαλλον, what belongs to any one, or falls to his share.

Ἐπιβᾰρέω, ῶ, (ἐπὶ *and* βαρέω) to burden, be chargeable to, overburden, overcharge.

Ἐπιβεβηκὼς, *par. p. of* ἐπιβαίνω.

Ἐπίβημι, (ἐπὶ *and* βῆμι) to go upon *or* into.

Ἐπιβῐβάζω, (ἐπὶ *and* βιβάζω) to put *or* set upon.

Ἐπιβλέπω, (ἐπὶ *and* βλέπω) 1. to look upon with favour *or* compassion; 2. to look upon with admiration *or* respect, (James ii. 3.)

Ἐπίβλημα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* ἐπιβάλλω) a patch.

Ἐπιβοάω, ῶ, (ἐπὶ *and* βοάω) to cry out aloud.

Ἐπιβουλὴ, ῆς, ἡ, (ἐπὶ *and* βουλὴ) a design against, an ambush.

Ἐπιγαμβρεύω, (ἐπὶ *and* γαμβρεύω, to marry) to contract affinity by marriage.

Ἐπίγειος, ου, ὁ, ἡ, τὸ -ον, (ἐπὶ *and* γία) 1. earthly, living in, *or* belonging to this earth; 2. vitiated, imperfect.

Ἐπιγίνομαι, (ἐπὶ *and* γίνομαι) to come on, arise, spring up *or* forth.

Ἐπιγῐνώσκω, (ἐπὶ *and* γινώσκω 1. to know *or* perceive clearly understand, have knowledge of; 2. to discern *one thing from another*, (Matt. vii. 16, 20.) 3. to acknowledge, (1 Cor. xiv. 37, &c.) 4. to know again, recognise; 5. to know *or* hold friendly intercourse with; 6. *pass.* to be taught *or* receive more perfect knowledge, (1 Cor. xiii. 12.)

Ἐπιγνοὺς, *a.* 2. *par. of* ἐπιγινώσκω.

Ἐπιγνώσομαι, *f.* 1. *of same.*

Ἐπίγνωσις, εως, ἡ, (*from* ἐπιγινώσκω) knowledge.

Ἐπιγρᾰφὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) an inscription, superscription.

Ἐπιγρᾰφω, (ἐπὶ *and* γράφω) 1. to inscribe, engrave, write over; 2. to imprint firmly upon, impress.

Ἐπιδείκνῡμι, *or* ἐπιδεικνύω, (ἐπὶ *and* δείκνυμι *or* δεικνύω) 1. to show, exhibit; 2. to demonstrate.

Ἐπιδέχομαι, (ἐπὶ *and* δέχομαι) to receive with respect *or* affection.

Ἐπιδημέω, ῶ, (ἐπὶ *and* δῆμος) to sojourn *or* dwell in *a place*.

Ἐπιδιατάσσομαι, (ἐπὶ *and* διατάσσω) to superadd.

Ἐπιδίδωμι, (ἐπὶ *and* δίδωμι) 1. to give; 2. to deliver, give up.

'Επιδιορθόω, ῶ, (ἐπὶ and διορθόω) to set in order, reduce to order.

'Επιδύω, (ἐπὶ and δύω) to set *or* go down, set, *as the sun.*

'Επιδώσω, *f.* 1. *of* ἐπιδίδωμι.

'Επιείκεια, ας, ἡ, (*from next*) gentleness, clemency.

'Επιεικής, ἑος, οῦς, ὁ, ἡ, (ἐπὶ and εἴκω) 1. yielding, gentle, mild, patient, forgiving; 2. producing gentleness, (James iii. 17.)

'Επιζητέω, ῶ, (ἐπὶ and ζητέω) 1. to seek earnestly *or* continually; 2. to beg *or* demand earnestly; 3. to desire; 4. to inquire, debate, (Acts xix. 39.)

'Επιθανάτιος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ and θάνατος) appointed to death, perpetually in danger of death.

'Επιθεὶς, *a.* 2. *par. of* ἐπιτίθημι.

'Επίθεσις, εως, ἡ, (*from same*) an imposition, *as of hands.*

'Επιθυμέω, ῶ, (ἐπὶ and θυμέω) 1. to desire, long for; ἐπιθυμίᾳ ἐπιθυμεῖν, to desire earnestly, (Luke xxii. 15.) 2. to covet, lust after; 3. to delight in, be glad, (1 Pet. i. 12.)

'Επιθυμητὴς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) one who desires *or* is impelled by the love of any thing.

'Επιθυμία, ας, ἡ, (*from same*) 1. desire, appetency, eagerness for, *whether in a good or a bad sense;* 2. impure love, lust; 3. any object of desire, *especially such as gratify the external senses,* (1 John ii. 16, 17.) 4. a demand, behest, (John viii. 44.)

'Επιθῶ, *a.* 2. *s. of* ἐπιτίθημι.

'Επικαθίζω, (ἐπὶ and καθίζω) to set *or* place upon, make ride.

'Επικαλέω, ῶ, (ἐπὶ and καλέω) 1. to call upon, call by name 2. to invoke, invoke by prayer; 3. *mid.* to appeal *from a lower to a higher tribunal;* 4. *pass.* to be called, surnamed.

'Επικάλυμμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a covering, cloak, pretext.

'Επικαλύπτω, (ἐπὶ and καλύπτω) to cover over, hide in oblivion.

'Επικατάρατος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ and κατάρατος) obnoxious to punishment, condemned, cursed.

'Επίκειμαι, (ἐπὶ and κεῖμαι) 1 to lie upon, be placed upon; 2. to urge, press upon, assault violently; 3. to be imposed as a law, (Heb. ix. 10.)

'Επικέκλημαι, *p. pass. of* ἐπικαλέω.

'Επικληθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of* ἐπικαλέω.

'Επικούρειοι, ων, οἱ, (*from* 'Επίκουρος) Epicureans.

'Επικουρία, ας, ἡ, (*from* ἐπίκουρος, a helper) assistance, help, aid.

'Επικρίνω, (ἐπὶ and κρίνω) to decide, give sentence.

'Επιλαβέσθαι, *a.* 2. *inf. m. of* ἐπιλαμβάνω.

'Επιλαθέσθαι, *a.* 2 *inf. of* ἐπιλανθάνομαι.

Ἐπιλαμβάνομαι, (ἐπὶ *and* λαμβάνω) 1. to take, take hold of *any one in kindness;* 2. to assist, protect, (Heb. ii. 16.) 3. to receive *as a friend,* (Acts ix. 27.) 4. to seize with violence, compel; 5. to take hold of, *as of words,* cavil at; 6. to take hold of, obtain, (1 Tim. vi. 12, 19.) 7. to assume, take upon one, (Heb. ii. 16.)

Ἐπιλανθάνομαι, (ἐπὶ *and* λανθάνω) to forget, neglect.

Ἐπιλέγομαι, (ἐπὶ *and* λέγω) 1. *pass.* to be called *or* named; 2. *mid.* to choose, select.

Ἐπιλείπω, (ἐπὶ *and* λείπω) to fail.

Ἐπιλελησμένος, *p. par. pass. of* ἐπιλανθάνομαι.

Ἐπιλησμονή, ῆς, ἡ, (*from p. pass. of* ἐπιλανθάνομαι) forgetfulness, oblivion.

Ἐπίλοιπος, ου, ὁ, ἡ, (*from p. m. of* ἐπιλείπω) remaining, left behind.

Ἐπίλυσις, εως, ἡ, (*from next*) solution, interpretation.

Ἐπιλύω, (ἐπὶ *and* λύω) 1. to loose; 2. to interpret, explain, (Mark iv. 34.) 3. to determine a disputed point, (Acts xix. 39.)

Ἐπιμαρτυρέω, ῶ, (ἐπὶ *and* μαρτυρέω,) to testify earnestly.

Ἐπιμέλεια, ας, ἡ, (ἐπὶ *and* μέλει) care, study.

Ἐπιμελέομαι, οῦμαι, (*from same*) to take care of.

Ἐπιμελῶς, (*from same*) carefully, diligently.

Ἐπιμένω, (ἐπὶ *and* μένω) to remain, abide, continue, persist in, persevere.

Ἐπινεύω, (ἐπὶ *and* νεύω) to nod, beckon to, assent by nodding, assent.

Ἐπίνοια, ας, ἡ, (ἐπὶ *and* νοέω) a device, thought, *or* purpose of the mind.

Ἔπιον, *a.* 2. *of* πίνω.

Ἐπιορκέω, ῶ, (ἐπὶ *and* ὅρκος) to swear falsely, perjure oneself, violate an oath.

Ἐπίορκος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) a perjured person.

Ἐπιούσιος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ *and* οὐσία, *from* ἔπειμι, to be in) 1. sufficient for one's support, competent; 2. daily.

Ἐπιπεσών, *a.* 2. *par. of* ἐπιπίπτω.

Ἐπιπίτω. *See next.*

Ἐπιπίπτω, (ἐπὶ *and* πίπτω) 1. to fall upon, recline upon; 2. to press upon, urge; 3. to fall into *any state of mind;* 4. to descend upon.

Ἐπιπλήσσω, (ἐπὶ *and* πλήσσω) to reprove, rebuke, blame.

Ἐπιπνίγω, *f.* -ίξω, to suffocate, strangle, choke.

Ἐπιποθέω, ῶ, (ἐπὶ *and* ποθέω) 1. to desire earnestly, long for *or* after; 2. ἐπιποθεῖν πρὸς τινὰ, to have desires opposed to any one.

Ἐπιπόθησις, εως, *and* Ἐπιποθία, ας, ἡ, (*from preced.*) a vehement desire.

Ἐπιπόθητος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, much desired.

Ἐπιποθία, ας, ἡ. *See* Ἐπιπόθησις.

Ἐπιπορεύομαι, (ἐπὶ *and* πορεύομαι) to come to, set out.

Ἐπιῤῥάπτω, (ἐπὶ *and* ῥάπτω) to sew upon.

Ἐπιῤῥίπτω, (ἐπὶ *and* ῥίπτω) to throw, cast upon.

Ἐπίσημος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ *and* σῆμα) remarkable, distinguished *either for good or evil.*

Ἐπισιτισμὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (ἐπὶ *and* σιτίζω, to feed) victuals, food, provision.

Ἐπισκέπτομαι, (ἐπὶ *and* σκέπτομαι) 1. to look out *or* select, (Acts vi. 3.) 2. to see, visit, (Acts xv. 36.) 3. to visit with a view of aiding, to assist, succour; 4. to visit again, (Acts xv. 36.)

Ἐπισκευάζω. *See* Ἀποσκευάζω.

Ἐπισκηνόω, ῶ, (ἐπὶ *and* σκηνόω) to enter and dwell in, be always present in.

Ἐπισκιάζω, (ἐπὶ *and* σκιάζω, to shade) to overshadow.

Ἐπισκοπέω, ῶ, (ἐπὶ *and* σκοπέω) to oversee, superintend, look diligently after.

Ἐπισκοπὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἐπισκοπέω) 1. any office *or* charge, (Acts i. 20.) 2. an office of authority in the Christian church, the office of a bishop, (1 Tim. iii. 1.) 3. a visitation, (Luke xix. 44; 1 Pet. ii. 12.)

Ἐπίσκοπος, ου, ὁ, (*from same*) 1. an overseer, inspector; 2. the highest superintendant in a church *or* assembly of Christians, a bishop.

Ἐπισπάω, ῶ, (ἐπὶ *and* σπάω) to become uncircumcised.

Ἐπιστᾶμαι, (ἐπὶ *and* ἵστημι) to know, understand, be acquainted with.

Ἐπιστὰς, *a.* 2. *par. of* ἐφίστημι.

Ἐπιστάτης, ου, ὁ, (*from same*) one who is set over any thing, a master.

Ἐπιστέλλω, (ἐπὶ *and* στέλλω) to send to, send by letter to, write to.

Ἐπιστήμων, ονος, ὁ, ἡ, (*from* ἐπίσταμαι) knowing, skilful, prudent.

Ἐπιστηρίζω, (ἐπὶ *and* στηρίζω) to confirm, strengthen.

Ἐπιστολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐπιστέλλω) an epistle, a letter.

Ἐπιστομίζω, (ἐπὶ *and* στόμα) to stop the mouth, reduce to silence.

Ἐπιστρᾶφω, *a.* 2. *s. of* ἐπιστρέφω.

Ἐπιστρέφω, (ἐπὶ *and* στρέφω) 1. to turn *or* reclaim any one from sin *or* error to the worship of God; 2. to turn towards any thing; 3. to return, turn back, cause to return; 4. to turn to *or* embrace Christianity; 5. *pass.* (*like the active*) to turn towards any thing; 6. ἐπιστρέψαι καρδίας, to turn the hearts, *or* render propitious, (Luke i. 17.)

Ἐπιστροφὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) a turning, return, conversion.

Ἐπισυναγᾶγεῖν, *a.* 2. *inf. of* ἐπισυνάγω.

Ἐπισυνάγω, (ἐπὶ *and* συνάγω) to collect, gather together, assemble.

Ἐπισυναγωγὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) 1. the act of gathering together an assembly *or* society, (2 Thess. ii. 1.) an assembling.

Ἐπισυντρέχω, (ἐπὶ *and* συντρέχω) to run together.

Ἐπισύστασις, εως, ἡ, (*from* ἐπισυνίστημι) 1. a tumultuous concourse of people, tumult, (Acts xxiv. 12.) 2. distraction, trouble of mind, (2 Cor. xi. 28.)

Ἐπισφαλὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ -ές, (ἐπὶ *and* σφάλλω) slippery, unstable, hazardous, dangerous.

Ἐπισχύω, (ἐπὶ *and* ἰσχύω) to grow violent, urge with vehemence.

Ἐπισωρεύω, (ἐπὶ *and* σωρεύω) to heap up, obtain a multitude of.

Ἐπιταγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐπιτάσσω) 1. a command; 2. authority.

Ἐπιτάσσω, (ἐπὶ *and* τάσσω) to command, order.

Ἐπιτελέω, ῶ, (ἐπὶ *and* τελέω) 1. to finish, perfect; 2. to make, perform, accomplish; 3. *pass.* to happen to, befall, (1 Pet. v. 9.)

Ἐπιτήδειος, α, ον, (ἐπὶ *and* ἡδὺς) fit, convenient, necessary; τὰ ἐπιτήδεια, things needful.

Ἐπιτιθέασι, *Ion. for* ἐπιτιθεῖσι.

Ἐπιτίθει, *for* ἐπιτίθετι.

Ἐπιτίθημι, (ἐπὶ *and* τίθημι) 1. to put, place, *or* lay on; 2. to inflict, *as wounds*, (Luke x. 30, &c.) 3. to add, (Rev. xxii. 18.) 4. to lade, (Acts xxviii. 10.) 5. *mid.* to assault, lay violent hands on, (Acts xviii. 10.)

Ἐπιτιμάω, ῶ, (ἐπὶ *and* τιμάω) 1. to accuse, blame, reprove, rebuke; 2. to charge, enjoin, (Matt. xii. 16.) 3. to admonish, exhort; 4. to rebuke, restrain.

Ἐπιτιμία, ας, ἡ, (*from preced.*) a censure, rebuke, punishment.

Ἐπιτρέπω, (ἐπὶ *and* τρέπω) 1. to commit to, intrust to; 2. to permit, allow.

Ἐπιτροπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ἐπιτρέπω) a commission, office committed.

Ἐπίτροπος, ου, ὁ, (*from same*) a steward, bailiff, treasurer, guardian.

Ἐπιτυγχάνω, (ἐπὶ *and* τυγχάνω) to obtain, attain, be successful.

Ἐπιφαίνω, (ἐπὶ *and* φαίνω) 1. to appear, (Acts xxvii. 20.) 2. to shine upon, give light to, (Luke i. 79.) 3. *pass.* to appear.

Ἐπιφάνεια, ας, ἡ, (*from next*) 1. brightness, splendour, (2 Thess. ii. 8.) 2. the appearance *or* manifestation *of Christ in the flesh.*

Ἐπιφανὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (*from* ἐπιφαίνω) glorious, illustrious.

Ἐπιφαύω, (ἐπὶ *and* φαύω, *or* φάω) to shine upon, give light to.

Ἐπιφέρω, (ἐπὶ *and* φέρω) 1. to bring to *or* upon, (Acts xix. 12.) 2. to add, (Philipp. i. 16.) 3. to inflict, (Rom. iii. 5.) 4.

to bring *as an accusation*, (Jude 9; Acts xxv. 18.)

Ἐπιφωνέω, ῶ, (ἐπὶ *and* φωνέω) to cry aloud, shout, cry out, against.

Ἐπιφώνημα, ατος, τὸ, a crying out, an exclamation.

Ἐπιφώσκω, (ἐπὶ *and* φώσκω, to shine) to shine upon, begin to shine, dawn.

Ἐπιχειρέω, ῶ, (ἐπὶ *and* χεὶρ) to undertake, attempt.

Ἐπιχέω, ῶ, (ἐπὶ *and* χέω) to pour upon *or* in, infuse.

Ἐπιχορηγέω, ῶ, (ἐπὶ *and* χορηγέω) 1. to supply, furnish abundantly; 2. to add to, (2 Pet. i. 5.) 3. *pass.* to be joined in mutual offices, (Coloss. ii. 19.)

Ἐπιχορηγία, ας, ἡ, (*from preced.*) a supply.

Ἐπιχρίω, (ἐπὶ *and* χρίω) to anoint, daub, smear.

Ἐπιὼν, οῦσα, ὸν, (*from* ἔπειμι) next, following, τῇ ἐπιούσῃ [ἡμέρᾳ, *understood*] the next day.

Ἐποικοδομέω, ῶ, (ἐπὶ *and* οἰκοδομέω) 1. to build upon, build up; 2. to edify, increase in goodness, render more and more perfect.

Ἐποκέλλω, (ἐπὶ *and* ὀκέλλω, to bring *a ship* to land) to run *a ship* aground.

Ἐπονομάζω, (ἐπὶ *and* ὀνομάζω) to call *as by name of honour*, style, entitle.

Ἐποπτεύω, (ἐπὶ *and* ὄπτομαι) to look upon, behold, be an eye-witness of.

Ἐπόπτης, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) a beholder, eye-witness, spectator.

Ἔπος, εος, ους, τὸ, (*from* ἔπω) a word, expression; ὡς ἔπος εἰπεῖν, as I may say, (Heb. vii. 9.)

Ἐπουράνιος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ *and* οὐρανὸς) 1. heavenly, celestial, having a divine *or* celestial origin; 2. ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, in heavenly *places*, *i. e.* in heaven; *also* in high *or* exalted places, (Ephes. vi. 12.)

Ἐπράθην, *a.* 1. *pass. of* πιπράσκω.

Ἑπτὰ, 1. seven; 2. seven times, (Matt. xxi. 22.) 3. any number of sufficiency *or* completion, many, an indefinite multitude, (Matt. xii. 45; Luke xi. 26.)

Ἑπτάκις, (*from* ἑπτὰ) 1. seven times; 2. often.

Ἑπτακισχίλιοι, αι, α, (ἑπτὰ *and* χίλιοι) seven thousand.

Ἐπυθόμην, *a.* 2. *m. of* πυνθάνομαι.

Ἔπω, *a.* 1. εἶπα, *a.* 2. εἶπον, 1. to say, speak, tell; 2. to answer; 3. to promise, grant, (Matt. xx. 21.) 4. to order, direct, command; 5. to ask, inquire; 6. to call, name, (John x. 35.)

Ἐργάζομαι, *f.* ἐργάσομαι, *p. pass.* εἴργασμαι, *a.* 1. *mid.* εἰργασάμην, (*from* ἔργον) 1. to work, labour; 2. to be employed in trade *or* traffic, ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, those who traffic by sea, (Rev. xviii. 17.) ἐρ-

γάζεσθαι τὴν βρῶσιν, to labour for food, (John vi. 27.) 3. to gain money by trade *or* merchandise; 4. to practice *any thing*, to be occupied *in any object*; 5. to work *or* exhibit a *miracle*, (John vi. 30; ix. 4.) 6. to observe the precepts of the Mosaic law, (Rom. iv. 5.)

Ἐργασία, ας, ἡ, (*from* ἐργάζομαι) 1. a trade, business, craft, (Acts xix. 25.) 2. the gain obtained by any occupation, (Acts xvi. 16, 19, &c.) 3. labour, diligence, care, pains; 4. commission, *as of any offence*, performance, (Ephes. iv. 19.)

Ἐργάτης, ου, ὁ, (*from same*) 1. a workman, labourer, worker; 2. one devoted to any thing, (Luke xiii. 27.) 3. a teacher of the Christian religion.

Ἔργον, ου, τὸ, 1. a work, deed; 2. a miracle; 3. an undertaking, enterprise, (Acts v. 38.) 4. the merit consequent on works, (Rom. xi. 6.) 5. the reward of works, (Rev. xiv. 3.) 6. an office, business; 7. working, operation, (James i. 4.) 8. a word, speech, (John xiv. 10, &c.)

Ἐρεθίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. ἠρέθισα, (*from* ἔρις) to provoke, exasperate, excite.

Ἐρείδω, *f.* ἐρείσω, *p.* ἤρεικα, *a.* 1. ἤρεισα, to stick in, stick fast.

Ἐρεύγω, *f.* ἐρεύξω, *p.* ἤρευχα, *a.* 2. ἤρυγον, to throw out of the mouth, utter freely.

Ἐρευνάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠρεύνηκα, *a.* 1. ἠρεύνησα, (*from next*) to search, search diligently 2. to know, know certainly.

Ἐρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εἴρηκα, *a.* 1 *pass.* ἐῤῥέθην, *p. pass.* εἴρημαι (*from* εἴρω) 1. to say, declare, speak, ἐρεῖν κακῶς, to speak evil of, (Acts xxiii. 5.) 2. to foretell; 3. *pass.* to be commanded, (Luke ii. 24.) 4. , ask, propose a question; 5. , promise, (Heb. xiii. 5.) 6. o call, name, (John xv. 15.) to explain, (Rev. xvii. 7.)

Ἐρημία, ας, ἡ, (*from* ἔρημος) a desert, a place without human habitations.

Ἔρημος, ου, ὁ, ἡ, 1. deserted, desolate, waste; 2. solitary, uninhabited; 3. sterile, barren, (Gal. iv. 27.) 4. ἔρημος [χώρα *or* γῆ, *understood*] a desert, uninhabited tract of country; 5. ἔρημος τῆς Ἰουδαίας, (Matt. iii. 1.) the wilderness of Judea, *a tract of country lying to the west of the lake Asphaltites. In Mark* i. 4. *and John* i. 23. *it is simply called*, ἡ ἔρημος; 6. the desert *in which the Israelites wandered forty years*; 7. any solitary *or* obscure place, (Luke i. 80.)

Ἐρημόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἠρήμωκα, *a.* 1. ἠρήμωσα, (*from preced.* to lay waste, make desolate.

Ἐρήμωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) desolation.

Ἐρίζω, *f.* -ίσω, *p.* -ικα, (*from* ἔρις) to contend, dispute, clamour.

Ἐριθεία, ας, ἡ, (*from same*) 1 contention, love of strife or

contention; 2. disobedience, rebellion, (Rom. ii. 8.)

Ἔριον, ου, τὸ, (*from* εἶρος, *the same*) wool.

Ἔρις, ιδος, ἡ, 1. contention, strife, a quarrel; 2. the love of contention.

Ἐρίφιον, ου, τὸ, (*from next*) a goat.

Ἔριφος, ου, ὁ, a goat, kid.

Ἑρμηνεία, ας, ἡ, (*from* Ἑρμῆς) an interpretation, the faculty of interpreting *or* explaining.

Ἑρμηνεύω, *f.* -εύσω, *p.* ἡρμήνευκα, (*from* ἑρμηνεὺς) to interpret, explain.

Ἑρμῆς, ου, ὁ, Hermes, Mercury.

Ἑρπετὸν, ου, το, (*from next*) a reptile, creeping thing, animal, beast.

Ἕρπω, *f.* -ψω, *a.* 1. εἷρψα, to creep.

Ἔῤῥηξα, *a.* 1. *of* ῥήγνυμι.

Ἐῤῥιμμένος, *p. par. pass. of* ῥίπτω.

Ἔῤῥωσο, *p. imp. pass. of* ῥωννύω.

Ἐρυθρὸς, ὰ, ὸν, (*from* ἔρευθος, redness) red.

Ἔρχομαι, *f.* ἐλεύσομαι, *a.* 2. ἤλυθον, *by sync.* ἦλθον, *p.* ἐλήλυθα, 1. to come; 2. to go, depart; 3. to return; 4. to come forth *as from the grave*, (1 Cor. xv. 35.) 5. to be brought, (Mark iv. 21.) 6. to be coming *or* approaching; 7. *with* εἰς, to arrive at, obtain, *also* be subject to.

Ἐρωτάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἠρώτηκα, *a.* 1. ἠρώτησα, (*from* εἴρω) 1. to ask, interrogate; 2. to beg, request, beseech, invite.

Ἐσθὴς, ῆτος, ἡ, (*from* ἕω, to clothe) a robe, garment, raiment.

Ἔσθησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a robe, garment, clothing.

Ἔσθω, *and* Ἐσθίω, *f.* -ίσω, *p.* ἤσθικα, 1. to eat, ὁ ἐσθίων, one eating promiscuously, *or* without any regard to the Mosaic law, (Rom. xiv. 6.) 2. to devour, consume, (Heb. x. 27.)

Ἔσομαι, *f.* 1 *of* εἰμί.

Ἔσοπτρον, ου, τὸ, (εἰς *and* ὄπτομαι) 1. a looking-glass, (James i. 23.) 2. a glass, (1 Cor. xiii. 12.) *It here applies to those thin plates of horn or stone which the ancients used in their windows, and through which they saw objects obscurely.*

Ἑσπέρα, ας, ἡ, (*from* ἕσπερος) the evening.

Ἐστάθην, *a.* 1. *pass. of* ἵστημι.

Ἕστακα, *p. of same.*

Ἔστην, *a.* 2. *of same.*

Ἔστησα, *a.* 1. *of same.*

Ἑστήκω, (*from* ἕστηκα, *p. of* ἵστημι) *p. m.* εἵστηκα, *plup.* εἱστήκειν, to stand, stand still, stand firm.

Ἐστρωμένος, *p. par. pass. of* στρωννύω.

Ἑστὼς, *by sync. for* ἑστηκὼς.

Ἐσφάγην, *a.* 2. *pass. of* σφάττω.

Ἔσχατος, η, ον, 1. the last, utmost; ἔσχαται ἡμέραι, any future time, near *or* distant; ἡ ἔσχατη ἡμέρα, the last day, *viz.* the day of judgment; 2. low in rank, (Mark ix. 35.) 3. τὸ ἔσχατον *and* τὰ ἔσχατα, the extreme parts of time *or* place;

ἔσχατον τῆς γῆς, the most distant part of the earth, (Acts i. 8.) 4. *used adverbially, as* ἔσχατον πάντων, last of all, (1 Cor. xv. 8.)

Ἐσχάτως, (*from preced.*) in the last extremity, ἐσχάτως ἔχειν, to be near death, (Mark v. 23.)

Ἔσχηκα, *p. of* ἔχω.

Ἔσχον, *a.* 2. *of same.*

Ἔσω, (*from* εἰς) in, within; ὁ ἔσω, the inner.

Ἔσωθεν, (*from preced.*) from within; τὸ ἔσωθεν, the inside.

Ἐσώτερος, α, ον, (*comp. of* ἔσω) inner.

Ἑταῖρος, ου, ὁ, a companion, associate, fellow, friend.

Ἐτάφην, *a.* 2. *pass. of* θάπτω.

Ἐτέθην, *a.* 1. *pass. of* τίθημι.

Ἔτεκον, *a.* 2. *of* τίκτω.

Ἑτερόγλωσσος, ου, ὁ, (ἕτερος *and* γλῶσσα) one of another tongue *or* language.

Ἑτεροδιδασκαλέω, ῶ, (ἕτερος *and* διδασκαλία) to teach other *or* different doctrine.

Ἑτεροζυγέω, ῶ, (*next and* ζυγός) to be unequally *or* unfitly yoked.

Ἕτερος, α, ον, 1. other, another; 2. different, unlike; 3. foreign, strange, unnatural.

Ἑτέρως, (*from preced.*) otherwise, differently.

Ἐτέχθην, *a.* 1. *pass. of* τίκτω.

Ἔτι, *adv.* 1. any more, any longer; 2. yet, still; 3. even, (Luke i. 15.) 4. also, (Heb. xi. 36.)

Ἐτίθι., *for* ἐτίθη.

Ἑτοιμάζω, *f.* -άσω, *p.* ἡτοίμακα, (*from* ἕτοιμος) 1. to prepare, make ready, provide; 2. to ordain, appoint.

Ἑτοιμασία, ας, ἡ, (*from preced.*) a preparation, promptitude.

Ἕτοιμος, η, ον, 1. ready, prepared, prompt; ἐν ἑτοίμῳ ἔχειν, to be prepared, (2 Cor. x. 6.) 2. ordained, appointed, (1 Pet. i. 5.)

Ἑτοίμως, (*from preced.*) readily, preparedly.

Ἔτος, εος, ους, τὸ, (*from* ἔω, to go) 1. a year; 2. *pl.* duration, (Heb. i. 12.)

Ἐτύθην, *a.* 1. *pass. of* θύω.

Εὖ, well, good, happily, rightly, well done.

Εὐαγγελίζω, *f.* -ίσω, *and Att.* εὐαγγελιῶ, *p.* εὐηγγέλικα, *a.* 1. εὐηγγέλισα, (*from next*) 1. *act. and mid.* to bring glad tidings; 2. to preach, publish, preach the glad tidings of Christianity, *pass.* to receive them; 3. to teach, instruct, admonish; 4. to cause any thing to be taught *or* conveyed to another, (Ephes. ii. 17; Acts x. 36.)

Εὐαγγέλιον, ου, τὸ, (εὖ *and* ἀγγελία) 1. glad tidings; 2. the Gospel, the doctrine of Christianity, *applied sometimes to particular parts of the Gospel, as the* writings of the Evangelists, the promises and rewards of the Gospel, &c. 3. Christian preaching *or* instruction, (Rom. ii. 16, &c.)

Εὐαγγελιστής, οῦ, ὁ, (*from* εὐαγγελίζω) an evangelist.

Εὐαρεστέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐηρέστηκα, *a.* 1. εὐηρέστησα, (*from next*) to please well, *mid.* to delight in.

Εὐάρεστος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (εὖ *and* ἀρεστὸς) well-pleasing, acceptable.

Εὐαρέστως, (*from preced.*) acceptably.

Εὐγενὴς, έος, ῦς, ὁ, ἡ, (εὖ *and* γένος) well born, noble, generous, ingenuous.

Εὐδία, ας, ἡ, (εὖ *and* Δία *accus. of* Ζεὺς) fair *or* fine weather.

Εὐδοκέω, ῶ, (εὖ *and* δοκέω) 1. to think well, think good, be desirous of, *or* well pleased with; 2. to take pleasure in, acquiesce in with delight.

Εὐδοκία, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. pleasure, good pleasure; 2. good will, affectionate desire.

Εὐεργεσία, ας, ἡ, (εὖ *and* ἔργον) a good work done, a benefit conferred.

Εὐεργετέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐηργέτηκα, (*from same*) to do good.

Εὐεργέτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a benefactor.

Εὔθετος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* θετὸς, placed) fit, useful.

Εὐθέως, (*from* εὐθὺς) 1. immediately, instantly; 2. soon, speedily.

Εὐθυδρομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐθυδεδρόμηκα, (εὐθὺς *and* δρόμος) to come with a straight course.

Εὐθυμέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐθύμηκα, (*from* εὔθυμος) to take courage, be cheerful, be in good spirits.

Εὔθυμος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* θυμὸς) of good cheer *or* courage cheerful.

Εὐθυμότερον, *comp. of* εὔθυμος *used adverbially*, more cheerfully, (Acts xxiv. 10.)

Εὐθύμως, (*from preced.*) cheerfully, with alacrity.

Εὐθύνω, *f.* -υνῶ, *p.* εὔθυγκα, *a.* 1. εὔθυνα, (*from next*) 1. to make straight; 2. to guide, direct.

Εὐθὺς, εῖα, ὺ, (εὖ *and* θύω, to rush) straight, right.

Εὐθὺς, (*from preced.*) 1. immediately, instantly; 2. a little after; 3. scarcely.

Εὐθύτης, τητος, ἡ, (*from same*) rectitude, righteousness, equity.

Εὐκαιρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ηὐκαίρηκα, *a.* 1. *At.* ηὐκαίρησα, (εὖ *and* καιρὸς) to have convenient time *or* opportunity, be at leisure, employ one's leisure time.

Εὐκαιρία, ας, ἡ, (*from next*) a convenient opportunity.

Εὔκαιρος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* καιρὸς) timely, seasonable, convenient.

Εὐκαίρως, (*from preced.*) opportunely, conveniently, in season.

Εὐκοπώτερος, α, ον, (*comp. of* εὔκοπος) easier.

Εὐλάβεια, ας, ἡ, (*from* εὐλαβὴς) fear, reverence.

Εὐλαβέομαι, οῦμαι, *imp. At.* ηὐλαβούμην, *f.* -ήσομαι, *p. pass.* ηὐλάβημαι, to be afraid, be moved with a natural *or* religious fear.

Εὐλαβὴς, έος, ῦς, ὁ, ἡ, (εὖ *and* *a.* 2. *of* λαμβάνω) cautious,

circumspect, timid, devout, religious, fearing God.

Εὐλογέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐλόγηκα, *a.* 1. εὐλόγησα. *Al.* ηὐλόγησα. (εὖ *and* λόγος) 1. to bless, wish well to; 2. to render happy, do acts of favour *or* kindness to; 3. to praise, celebrate; 4. to give thanks; 5. to speak well of, (1 Cor. iv. 12; 1 Pet. iii. 9.)

Εὐλογητὸς, ἡ, ὸν, (*from preced.*) blessed.

Εὐλογία, ας, ἡ, (*from same*) 1. blessing, praise, commendation; 2. a gift, present, (2 Cor. ix. 5.) 3. bounty, liberality, (2 Cor. ix. 5, 6.) 4. a showy, flattering address, (Rom. xvi. 18.)

Εὐμετάδοτος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* μεταδίδωμι) ready to impart *or* distribute.

Εὐνοέω, ῶ, (εὖ *and* νοέω) to be well affected *or* disposed to *any one.*

Εὔνοια, ας, ἡ, (εὖ *and* νόος) benevolence, good will.

Εὐνουχίζω, *f.* -ίσω, *p.* εὐνούχικα, *a.* 1. εὐνούχισα, (*from next*) to make an eunuch.

Εὐνοῦχος, ου, ὁ, (εὐνὴς, deprived, *and* ὀχεία, cohabitation) 1. an eunuch; 2. a chamberlain, keeper of the bed.

Εὐοδόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* εὐώδωκα, (εὖ *and* ὁδὸς) 1. to give a prosperous journey, *pass.* to have a prosperous journey; 2 to prosper, *pass.* to be fortunate *or* prosperous.

Εὐπειθὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (εὖ *and* πείθω) easy to be persuaded *or* entreated.

Εὐπερίστατος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* περίστατος, *from* περιΐστημι) easily surrounding *or* encompassing.

Εὐποιΐα, ας, ἡ, (εὖ *and* ποιέω) doing good, beneficence.

Εὐπορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* εὐπόρηκα, *a.* 1. εὐπόρησα, (εὖ *and* πόρος, a passage through) to be able, able to afford.

Εὐπορία, ας, ἡ, (*from same*) substance, maintenance, livelihood, means.

Εὐπρέπεια, ας, ἡ, (εὖ *and* πρέπω) beauty, gracefulness.

Εὐπρόσδεκτος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* πρόσδεκτος) well accepted, acceptable.

Εὐπρόσεδρος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (εὖ *and* πρόσεδρος, an assessor) constantly attending; εὐπρόσεδρον, τὸ, constant *or* continual attendance.

Εὐπροσωπέω, ῶ, *f.* -ήσω, (εὖ *and* πρόσωπον) to make a fair appearance *or* show, to endeavour to please.

Εὑρέθην, *a.* 1. *pass. of* εὑρίσκω.

Εὑρεῖν, *a.* 2. *inf. of same.*

Εὑρέω, ῶ, to find.

Εὕρηκα, *p. of* εὑρίσκω.

Εὑρήσω, *f.* 1. *of* εὑρίσκω.

Εὑρίσκω, *f.* εὑρήσω, *p.* εὕρηκα, *a.* 1. εὕρησα, *a.* 2. εὗρον, (*from* εὑρέω) 1. to find, discover; 2. to meet with, light upon; 3. to know by discovery, εὑρίσκειν τὸν Θεὸν, to attain a true knowledge of God; 4. to find any one guilty by judicial examination, (Matt. xxvi. 60, &c.) 5. to obtain, get, (Luke i. 30,

&c.) 6. to know how, be able, (Rom. vii. 18.) 7. to save, preserve, (Matt. x. 39; xvi. 25.) 8. *pass.* to be, exist, be alive.

Εὐροκλύδων, *ωνος, ὁ,* (Εὖρος κλύδων) an eastern tempest, Euroclydon.

Εὗρον, *a.* 2. *of εὑρίσκω.*

Εὐρὺς, *εὐρεῖα, εὐρὺ,* broad, spacious.

Εὐρύχωρος, *ου, ὁ, ἡ,* (*preced. and* χῶρος) broad, roomy, spacious.

Εὐσέβεια, *ας, ἡ,* (*from* εὐσεβὴς) 1. piety, devotion; 2. godliness, true religion.

Εὐσεβέω, *ῶ,* (*from next*) 1. to exercise piety; 2. to worship religiously, (Acts xvii. 23.)

Εὐσεβὴς, *έος, οῦς, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* σέβω) pious, religious, devout.

Εὐσεβῶς, (*from preced.*) piously, religiously.

Εὔσημος, *ου, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* σῆμα) significant, intelligible, perspicuous.

Εὔσπλαγχνος, *ου, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* σπλάγχνον) tender-hearted, compassionate.

Εὐσχημόνως, (*from* εὐσχήμων) honourably, gracefully, decently.

Εὐσχημοσύνη, *ης, ἡ,* (*from next*) comeliness.

Εὐσχήμων, *ονος, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* σχῆμα) 1. honourable, reputable; 2. decent, comely.

Εὔτονος, *ου, ὁ, ἡ,* (*from* εὖ *and* τείνω) intense, firm.

Εὐτόνως, (*from preced.*) intensely, vehemently, strenuously.

Εὐτραπελία, *ας, ἡ,* (εὖ *and* τρέπω) 1. wit, pleasantry; 2. buffoonery, scurrility, obscene jesting.

Εὐφημία, *ας, ἡ,* (*from next*) praise, good report.

Εὔφημος, *ου, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* φήμη) of good report, *or* reputation, reputable.

Εὐφορέω, *ῶ,* (εὖ *and* φορέω) to bear *or* bring forth well *or* plentifully.

Εὐφραίνω, *f.* εὐφρανῶ, *p.* εὔφραγκα, *a.* 1. εὔφρανα, *Attic.* -ηνα, (εὖ *and* φρὴν) 1. to rejoice, make joyful, (2 Cor. ii. 2.) 2. *pass.* to be glad, joyful, to rejoice, εὐφραινόμενος λαμπρῶς, living joyfully in splendour, (Luke xvi. 19.)

Εὐφροσύνη, *ης, ἡ,* (*from same*) joy, gladness.

Εὐχαριστέω, *ῶ, f.* -ήσω, *p.* εὐχαρίστηκα, *a.* 1. εὐχαρίστησα, (*from* εὐχάριστος) to thank, give thanks, be thankful; *pass.* to be acknowledged with thanks, (2 Cor. i. 11.)

Εὐχαριστία, *ας, ἡ,* (*from next*) thankfulness, giving of thanks, thanksgiving.

Εὐχάριστος, *ου, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* χάρις) thankful, grateful.

Εὐχὴ, *ῆς, ἡ,* (εὖ *and* χέω) a prayer poured forth *to God,* a vow.

Εὔχομαι, *f.* εὔξομαι, *p.* εὖγμαι, *a.* 1. εὐξάμην, *At.* ηὐξάμην, (*from preced.*) 1. to pray, (James v. 16.) 2. to wish, desire.

Εὔχρηστος, *ου, ὁ, ἡ,* (εὖ *and* χρηστὸς) useful, very useful.

Εὐψυχέω, ῶ, (εὖ *and* ψυχὴ) to be of good courage *or* comfort.

Εὐωδία, ας, ἡ, (εὖ *and p. m. of* ὄζω) a good smell, sweet odour, any thing sweet *or* grateful.

Εὐώνυμος, ου, ὁ, ἡ, (εὖ *and* ὄνομα) the left, ἐξ εὐωνύμων, on the left side; τὸν . . . εὐώνυμον, the left *foot*, (Rev. x. 2.) *The derivation of this word is to be found in the superstition of the Greeks, who reckoned the left side as of evil omen; and hence it was usual to refer to it by some auspicious name.*

'Εφ'. *before an aspirate for* ἐπὶ.

'Εφάλλομαι, (ἐπὶ *and* ἅλλομαι) to leap upon.

'Εφάπαξ, (ἐπὶ *and* ἅπαξ) once, at once.

'Εφεισάμην, *a.* 1. *m. of* φείδομαι.

Ἐφεσῖνος, η, ον, *and* 'Εφέσιος, α, ον, Ephesian.

'Εφέστηκα, *p. of* ἐφίστημι.

'Εφευρετὴς, οῦ, ὁ, (ἐπὶ *and* εὑρίσκω) an inventor.

'Εφημερία, ας, ἡ, (*from next*) a periodical course, a ministration to be performed after a certain period of days, *or* the family *or* class who were to attend such a ministration.

'Εφήμερος, ου, ὁ, ἡ, (ἐπὶ *and* ἡμέρα) daily, sufficient for a day.

'Εφικνέομαι, οῦμαι, (ἐπὶ *and* ἱκνέομαι, to come) to come *or* reach to.

'Εφίστημι, (ἐπὶ *and* ἵστημι) 1. to stand by *or* near, to present oneself; 2. to come in *or* near, (Luke ii. 38; x. 40.) 3. to come upon suddenly *or* unexpectedly, *or* with hostility, to assault; 4. to be imminent, near at hand, (2 Tim. iv. 6.) 5. to urge, be instant, (2 Tim. iv. 2.) 6. to be present, (Acts xxviii. 2.)

'Εχάρην, *a.* 2. *pass. of* χαίρω.

"Εχθρα, ας, ἡ, (*from* ἐχθος, enmity) enmity.

'Εχθρὸς, ὰ, ὸν, (*from same*) 1. an enemy, adversary; 2. *in a passive sense*, one hated *or* rejected as an enemy.

"Εχιδνα, ης, ἡ, (*from* ἔχις, the male viper) a viper, *properly the female*; γεννήματα ἐχιδνῶν, offspring of vipers, *or* of a viperous race, (Matt. iii. 7.)

"Εχω, *imperf.* εἶχον, *f.* ἕξω, *a.* 2. ἔσχον, *p.* ἔσχηκα, 1. to have, possess, *in whatever manner*; τοὺς μὴ ἔχοντας, the poor, (1 Cor. xi. 22.) 2. to receive, have granted to one, (Matt. v 46; vi. 1; xxvii. 65.) 3. to obtain, acquire; 4. to give, (1 John iv. 18.) 5 to contain, (Heb. ix. 4; Rev. xxi. 11.) 6. to be *in any state*; οὕτως ἔχειν, to be so; κακῶς ἔχειν, to be ill *or* sick; ἐσχάτως ἔχειν, to be at the last extremity; κομψότερον ἔχειν, to amend in health, recover; ἑτοίμως ἔχειν, to be ready, [*in these phrases* ἑαυτὸν, ἑαυτὴν, *or* ἑαυτὸ, *is understood*] 7. to seize, possess, (Mark xvi. 8.) 8. to hold, esteem, count; 9. to have in one's power, be able; 10. to be, *in age*, to have lived *or*

continued, (John viii. 57, &c.) 11. to be distant, (Acts i. 12.) 12. to hold, retain, (1 Tim. i. 19; iii. 9.) 13. to have knowledge of, (John xiv. 21; Acts xxv. 26.) 14. to acknowledge, (1 John ii. 23.) 15. to have, *as a wife or husband*, have sexual commerce with; 16. to be connected with; ἐχόμενα σωτηρίας, things belonging to salvation, (Heb. vi. 9.) 17. to adjoin, be next, *in place or time;* τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, the neighbouring towns, (Mark i. 38.) τῇ ἐχομένῃ, [*sc.* ἡμέρᾳ] on the next day; 18. ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδὲν, hath no power over me, (John xiv. 30.) 19. ἔχειν τι κατὰ τινός, *or* πρὸς τινά, to have matter of accusation against any one; ἔχειν πρὸς τινά, to have the materials for answering any one, (2 Cor. v. 12.) ἔχειν ἐν γαστρὶ, to be pregnant.

Εχρησάμην, *a.* 1. *m. of* χράομαι.

Ἑώρακα, *At. for* ὥρακα, *p. of* ὁράω.

Ἕως, 1. until, unto, even unto; 2. while, whilst; 3. as far as, so much as; 4. ἕως ἂν, *or* ἕως οὗ, [*sc.* χρόνου] until; ἕως ὅτου, whilst, (Matt. v. 25.) until; ἕως πότε, how long? ἕως ὧδε, to this place, (Luke xxiii. 5.)

Z

Ζάω, ῶ, *f.* ζήσω, *a.* 1. ἔζησα, (*from* ζέω) 1. to live, have life, be alive, be preserved in life, τὸ ζῆν, (*the infin. with the neut. article*) *for* ἡ ζωὴ, life, (Philipp. i. 21; Heb. ii. 5.) 2. to live, *in any state;* ζῆν τῷ Θεῷ, to live by *God;* ζῆν κατὰ Θεὸν πνεύματι, to live according to God, in the spirit, &c. (1 Pet. iv. 6.) 3. to recover life, revive, (Rev. ii. 8, &c.) 4. to live *or* recover from sickness; 5. to be perennial, (John iv. 11.) 6. to enjoy Christian felicity in this life, *or* that which is to come; 7. ζῶν, (*the participle*) giving life, vivifying, quickening, (Heb. x. 20, &c.) *in this sense the word is applied to God, who has life independently in himself, and from whom all creatures derive their life and being;* 8. to live according to, *or* be conformed to the Christian religion, (Rom. vi. 13, &c.)

Ζεστὸς, ἡ, ὸν, (*from* ζέω) hot.

Ζεῦγος, εος, ους, τὸ, (*from* ζεύγω) a yoke, a pair.

Ζευκτηρία, ας, ἡ, (*from same*) a band, chain.

Ζεὺς, Ζηνὸς, *or* Διὸς, Jupiter.

Ζέω, ῶ, *f.* ζέσω, *p.* ἔζεκα, to be hot, fervent, ardent.

Ζῇς, *At. for* ζᾷς, *contr. of* ζάεις.

Ζῆλος, ου, ὁ, (*from preced.*) 1. zeal, fervour; 2. holy *or* godly jealousy, (2 Cor. xi. 2.) 3. a blind, misguided zeal; 4. vicious emulation, envy, anger; 5. ζῆλος πυρὸς, fiery indignation, (Heb. x. 27.)

Ζηλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐζήλωκα, (*from* ζῆλος) [illegible] *pass*

to be zealous, (*with an accusative*) to be zealously affected towards, (Gal. iv. 17.) 2. to desire zealously, (1 Cor. xii. 31; xiv. 1. 39.) 3. to be jealous over, (2 Cor. xi. 2.) 4. to envy, be moved with envy.

Ζηλωτὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a zealot, zealous.

Ζημία, ας, ἡ, damage, loss, a fine, a punishment.

Ζημιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐζημίωκα, (*from preced.*) to damage, *pass.* to be endamaged, suffer loss.

Ζῆν, *At. inf. of* ζάω.

Ζητέω, ῶ, *imperf.* ἐζήτουν, *f.* -ήσω, *p.* ἐζήτηκα, 1. to seek any thing lost; 2. to endeavour after, seek to obtain; 3. to desire, want; 4. to require, demand; 5. to beg by entreaty, (Luke xi. 9.) 6. to consult, seek by inquiry; 7. to seek insidiously *or* hostilely.

Ζήτημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) a question, dispute, controversy.

Ζήτησις, εως, ἡ, (*from same*) a question, debate, altercation, dispute.

Ζιζάνιον, ου, τὸ, zizane, tares.

Ζόφος, ου, ὁ, thick darkness, blackness.

Ζυγὸς, οῦ, ὁ, (*from* ζεύγω) 1. a yoke, *figuratively*, the yoke of slavery, *or* of a servile condition, the yoke of legal ordinances; 2. the beam of a balance, a balance, (Rev. vi. 5.)

Ζύμη, ης, ἡ, (*from* ζέω) leaven, *figuratively*, the doctrine of the Gospel, *or, in a bad sense*, erroneous and corrupt doctrine, *by which the minds and manners of men are tainted and perverted.*

Ζυμόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐζύμωκα, (*from* ζύμη) to leaven.

Ζωγρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐζώγρηκα, *a.* 1. ἐζώγρησα, (ζωὸς, alive, *and* ἀγρεύω) to take alive, catch, take captive.

Ζωὴ, ῆς, ἡ, (*from* ζάω) 1. life; 2. manner of living, (Rom. vi. 4.) 3. the fountain of life, *or* power of giving life, (John v. 26.) 4. eternal life; *in this sense the word is applied to* Christ, (*in a concrete sense*) *as* the author of eternal life, *and to* the Holy Spirit, (Rom. viii. 10.)

Ζώνη, ης, ἡ, (*from next*) a girdle, purse.

Ζωννύω, *or* Ζώννυμι, *imperf.* ἐζώννυον, *f.* ζώσω, *p.* ἔζωκα, *a.* 1. ἔζωσα, to gird, gird on.

Ζωογονέω, ῶ, (ζωὸν *and* γένος, generation) to preserve in life, preserve alive.

Ζῶον, ου, τὸ, (*from* ζάω) a living creature, an animal.

Ζωοποιέω, ῶ, (ζωὸς, alive, *and* ποιέω) 1. to germinate, *as seed*, (1 Cor. xv. 36.) 2. to cause to live, quicken, restore to life; 3. to inspire with life *or* activity, (John vi. 63.)

Ζῶσι, *contr. of* ζάουσι.

Η

Ἢ, *conjunct.* 1. either, or; 2. *after comparatives*, than; 3.

rather than, more than; 4. save, except, (John xiii. 10; Acts xxiv. 21.) 5. rather, (Luke xii. 51.) 6. but unless; 7. whether? what? 8. indeed, truly, verily; 9. ἤ καὶ, or, or also; ἤ μὴν, certainly, (Heb. vi. 14.) ἤπερ, than, (John xii. 43.) ἤτοι, whether, or, (Rom. vi. 16.)

Ἦι, 3. *sin. s. of* εἰμὶ.

Ἠβουλήθην, *At. for* ἐβουλήθην.

Ἤγαγον, *a.* 2. *of* ἄγω.

Ηγεμονεύω, *f.* -εύσω, *p.* -κα, (*from* ἡγεμὼν) to be a governor *or* president.

Ἡγεμονία, ας, ἡ, (*from same*) government, reign.

Ἡγεμὼν, όνος, ὁ, (*from next*) a leader, governor, prince.

Ἡγέομαι, -οῦμαι, *f.* ἡγήσομαι, *p. pass.* ἥγημαι, 1. to lead, be the chief *or* principal, (Acts xiv. 12.) 2. to preside, govern, rule; 3. to think, esteem, reckon; 4. to esteem, value, honour, (1 Thess. v. 13.)

Ἡγούμενος, ου, ὁ, a leader, general.

Ἤδειν, *for* ᾐδήκειν, *plu. p. of* εἴδω.

Ἡδέως, (*from* ἡδὺς) gladly, willingly.

Ἤδη, now, already; ἤδη δὲ καὶ, and moreover; ἤδη ποτὲ, now at length.

Ἥδιστα, (*from same*) most gladly.

Ἡδονὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) pleasure, the desire of sensual pleasure, lust.

Ἠδύνατο, *At. for* ἐδύνατο.

Ἡδύοσμον, ου, τὸ, (*next and* ὀσμὴ) mint.

Ἡδὺς, εῖα, ὺ, sweet, pleasant.

Ἠθέλησα, *At. for* ἐθέλησα.

Ἦθος, εος, ους, τὸ, (*from* ἔθος) manner, custom, *pl.* manners.

Ηκω, *imperf.* ἧκον, *f.* ἥξω, *p.* ἧκα, *a.* 1. ἧξα, 1. to come; 2. to come *into the world*, be born, *spoken of the incarnation and birth of Christ*, (Heb. x. 7, 9.) 3. to be coming, *as any time or event;* 4. to come, happen.

Ἦλθον, *by syn. for* ἤλυθον, *a.* 2. *of* ἔρχομαι.

Ἠλὶ, Eli, my God.

Ἡλικία, ας, ἡ, (*from next*) 1. stature; 2. age, full age.

Ἡλίκος, η, ον, how great.

Ἥλιος, ου, ὁ, the sun, the light of the sun.

Ἧλος, ου, ὁ, a nail.

Ἡμεῖς, *nom. pl. of* ἐγὼ.

Ἡμάρτον, *a.* 2. *of* ἁμαρτάνω.

Ἦμεν, 1. *pl. imperf. of* εἰμί.

Ἤμελλε, *At. for* ἔμελλε.

Ἡμέρα, ας, ἡ, (*from* ἦμαρ, a day) 1. a day, δι' ἡμέρων, [*sc.* τινῶν] after some days, (Luke ii. 44; John xi. 9.) ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ, *or* ἡμέρα ἐξ ἡμέρας, daily, day by day, (2 Cor. iv. 16; 2 Pet. ii. 8.) ὅλην τὴν ἡμέραν, all the day long, *or* perpetually, (Rom. viii. 36.) 2. the light of day; 3. a sabbath *or* feast-day, (Gal. iv. 10.) 4. the day of eternal life, (Rom. xiii. 12.) 5. *pl.* days, time measured by days, ἐλεύσονται ἡμέραι, the days *or* times shall come; 6.

ρα the period of life, or of continuance in any office; ἐν ἡμέραις Ἡρώδου, in the days of, or during the government of Herod; 7. ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, in that day, viz. the day of judgment. In Heb. x. 25. however, *the destruction of the Jewish nation seems referred to;* 8. judgment *in general*, (1 Cor. iv. 3.)

Ἡμέτερος, α, ον, (*from* ἡμεῖς) our.

Ἦμην, *plu. p. pass. of* εἰμί.

Ἦμι, *Æol. for* εἰμί.

Ἡμιθανής, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (ἥμισυς *and* θάνατος, *a.* 2. *of* θνήσκω) half dead.

Ἥμισυς, εια, υ, half.

Ἡμιώριον, ου, τὸ, (*preced. and* ὥρα) an half-hour.

Ἠμφιεσμένος, *p. par. pass. of* ἀμφιέννυμι.

Ἤνεγκα, *a.* 1. *of* φέρω.

Ἠνειχόμην, *imperf. m. of* ἀνέχομαι.

Ἠνεσχόμην, *a.* 2. *of same.*

Ἠνέχθην, *a.* 1. *pass. of* φέρω.

Ἠνεῴχθην, *a.* 1. *pass. of* ἀνοίγω.

Ἡνίκα, *adv.* when.

Ἤπερ. *See* ἤ.

Ἤπιος ια, ιον, placid, mild, easy.

Ἦρα, *a.* 1. *of* αἴρω.

Ἤρεμος, ου, ὁ, ἡ, τὸ-ον, quiet, placid, mild.

Ἡρέτισα, *a.* 1. *of* αἱρετίζω.

Ἠρξάμην, *a.* 1. *m. of* ἄρχομαι.

Ἡρπάγην, *a.* 2. *pass. of* ἁρπάζω.

Ἡρωδιανοὶ, ῶν, οἱ, Herodians, *a party or faction among the Jews, so called from Herod the Great, to whom they were particularly attached. It is probable they were a branch of the Sadducees. They seem, like Herod himself, to have professed the Jewish religion, but to have corrupted it by occasionally complying with the pagan ceremonies of the Romans.*

Ἦσθα, *Æol. for* ἦς, 2. *sin. imperf. of* εἰμί.

Ἥσσων, *or* Ἥττων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ-ον, inferior, less, worse.

Ἡσυχάζω, *f.* -άσω, *p.* ἡσύχακα, (*from* ἥσυχος) 1. to rest from labour, (Luke xxiii. 56.) 2. to be quiet, live quietly, (1 Thess. iv. 11.) 3. to be silent, to acquiesce.

Ἡσυχία, ας, ἡ, (*from same*) quietness, silence.

Ἡσύχιος, ου, ὁ, ἡ, (*from next*) quiet, peaceable, tranquil.

Ἥσυχος, ου, ὁ, ἡ, quiet, tranquil.

Ἠτησάμην, *a.* 1. *m. of* αἰτέω.

Ἤτοι, (ἤ *and* τοι) whether truly, whether.

Ἡττάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -κα, (*from* ἥττων) to overcome, *pass.* be inferior.

Ἥττημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) 1. a diminution; 2. a judicial condemnation; 3. a fault, (1 Cor. vi. 7.)

Ἤτω, *for* ἔστω.

Ἥττων, *or* Ἥσσων, ονος, ὁ, ἡ, 1. less, inferior; 2. worse.

Ἤφιε, 3. *sin. a.* 2. *of* ἀφίω. *See* Ἀφίημι.

Ἠχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -κα, *a.* 1. ἤχησα, (*from next*) to sound, roar, *as the sea.*

Ἤχθην, a. 1. *pass. of ἄγω.*

Ἦχος, ου, ὁ, 1. a sound; 2. a report, fame.

Θ

Θάλασσα, ης, ἡ, 1. the sea; 2. any large collection of water, a lake.

Θαλάσσιος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) belonging to the sea, marine.

Θάλπω, f. -ψω, (*θάλλειν,* to grow, *and ποιέω*) to cherish.

Θαμβέω, ῶ, f. -ήσω, p. τεθάμβηκα, a. 1. *ἐθάμβησα,* (*from next*) *act. and pass.* to be astonished.

Θάμβος, εος, ους, τὸ, astonishment, amazement.

Θανάσιμος, ου, ὁ, ἡ, (*from θάνατος*) deadly, mortal.

Θανατηφόρος, ου, ὁ, ἡ, (*next and φέρω*) bringing *or* causing death, deadly.

Θάνατος, ου, ὁ, (*from a.* 2. *of θνήσκω*) 1. death; 2. imminent danger of death, (2 Cor. i. 10; xi. 23.) 3. the misery consequent upon sin, *whether in the present or the future life, σῶμα τοῦ θανάτου τούτου,* (Rom. vii. 24.) this body obnoxious to sin and death, *an emphatical Hebraism signifying the lusts of the body which lead to this death;* 4. the cause of death *or* misery, (Rom. vii. 13; viii. 6.) 5. spiritual *or* eternal death, *viz.* everlasting punishment; 6. the plague *or* pestilence, (Rev. ii. 23; xviii. 8.)

Θανατόω, ῶ, f. -ώσω, p. τεθανάτωκα, a. 1. *ἐθανάτωσα,* (*from preced.*) 1. to put *or* condemn to death; 2. *pass.* to be in imminent danger of death, (Rom. viii. 36; 2 Cor vi. 9.) 3. to mortify, subdue, (Rom. viii. 13.) 4. *pass.* to be dead to, *or* free from, *as from the law of works,* (Rom. vii. 4.)

Θάπτω, f. -ψω, p. τέταφα, a. 1. *ἔθαψα, f.* 2. *ταφῶ, a.* 2. *ἔτἄφον, p. mid. τέθηπα,* to bury.

Θαῤῥέω, and Θαρσέω, ῶ, f. -ήσω, p. τεθάῤῥηκα, and τεθάρσηκα, (*from θάρσος*) 1. to be confident, of good courage, bold; 2. to have confidence *in any one,* (2 Cor. vii. 16.) 3. to use freedom, assume authority *over any one.*

Θάρσος, εος, ους, τὸ, (*from θέρω,* to be warm) courage.

Θαῦμα, ἄτος, τὸ, wonder, astonishment, amazement.

Θαυμάζω, f. -ἄσω, p. τεθαύμἄκα, a. 1. *ἐθαύμἄσα,* (*from preced.*) 1. to wonder at, admire; 2. *act. and mid.* to be struck with amazement *or* astonishment; 3. *pass.* to be admired *or* honoured, (2 Thess. i. 10.) 4. to regard with partial favour, (Jude 16.)

Θαυμάσιος, α, ον, (*from preced.*) wonderful, marvellous.

Θαυμαστὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) admirable, wonderful, marvello

Θεὰ, ᾶς, ἡ, (*from* θεὸς) a goddess.

Θεαθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* θεάομαι.

Θεάομαι, ῶμαι, *f.* -άσομαι, *p.* τεθέαμαι, *a.* 1. *pass.* ἐθεάθην, 1. to behold, see, contemplate earnestly; 2. to see, visit, (Rom. xv. 24.)

Θεατρίζω, (*from next*) to make a public spectacle, expose in a public theatre.

Θέατρον, ου, τὸ, (*from* θεάομαι) 1. a theatre; 2. a public show *or* spectacle, a person exposed in a theatre for derision *or* punishment, (1 Cor. iv. 9.)

Θείνω, to smite, strike, beat.

Θεῖον, ου, τὸ, (*from next*) 1. lightning; 2. sulphur, brimstone.

Θεῖος, α, ον, (*from* θεὸς) divine, excellent; θεῖον τὸ, the Divine Being, the Deity.

Θειότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) Godhead, deity.

Θειώδης, εος, ους, ὁ, ἡ, (*from* θεῖον) of brimstone, *or rather*, of the colour of brimstone.

Θέλημα, ατος, τὸ, (*from* θέλω) 1. will, pleasure, desire, inclination, 2. any object of pleasure *or* desire; 3. lust, sensual instinct, (Ephes. ii. 3; John i. 13.)

Θέλησις, εως, ἡ, (*from same*) will, pleasure.

Θέλω, *or* ἐθέλω, *At. imperf.* ἤθελον, *f.* θελήσω, *p.* τεθέληκα, *a.* 1. ἐθέλησα, *At.* ἠθέλησα. (*from* ἐθέλω) 1 to will, desire, wish, be willing; 2. to love, delight in, be delighted with, 3. to endeavour, attempt; 4. *in the past tenses it may be often rendered by* would, (Luke xviii. 13; Matt. ii. 18, &c.) 5. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι, what may this mean? (Acts ii. 12.)

Θεμέλιος, ου, ὁ, *and* Θεμέλιον, ου, τὸ, 1. a foundation, foundation-stone; 2. a deposit, treasure laid up.

Θεμελιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τεθεμελίωκα, *a.* 1. ἐθεμελίωσα, (*from preced.*) to found, establish on a foundation, *pass.* to be rendered firm *or* constant.

Θέμενος, *a.* 2. *par. m. of* τίθημι.

Θέντος, *gen. sin. of* θεὶς, *a.* 2. *par. of same.*

Θεν, *a syllabic adjection, denoting* from *or* at.

Θεοδίδακτος, ου, ὁ, ἡ, (θεὸς *and* διδακτὸς) taught of God.

Θεολόγος, ου, ὁ, ἡ, (θεὸς *and p. m. of* λέγω) a theologian, a divine.

Θεομαχέω, ῶ, (θεὸς *and* μάχομαι) to fight against God.

Θεομάχος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) a fighter against God.

Θεόπνευστος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* πέπνευσται, 3. *sin. p. pass. of* πνέω) divinely inspired.

Θεὸς, οῦ, ὁ, 1. God, the blessed Trinity; 2. Θεὸς *is applied personally to* the Father—to the Son—and to the Holy Spirit; 3. *to* the Heathen Gods *or* idols, (Acts xiv. 11; 1 Cor. viii. 5.) to Satan, (2 Cor. iv. 4.) to magistrates, *who are supposed to act by the permission or*

authority of God, (John x. 34, 35.) 4. *it is sometimes added to adjectives to express excellence or preeminence, as* ἀστεῖος τῷ Θεῷ, divinely beautiful, (Acts vii. 20.)

Θεοσέβεια, ας, ἡ, (*from next*) a worshipping of God, piety, godliness.

Θεοσεβὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (Θεὸς *and* σέβω) a worshipper of God, godly, devout.

Θεοστυγὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (Θεὸς *and* στυγέω, to hate) a hater of God.

Θεότης, τητος, ἡ, (*from* Θεὸς) deity, Godhead, divine nature.

Θεραπεία, ας, ἡ, (*from next*) 1. a healing, cure, (Luke ix. 11; Rev. xxii. 2.) 2. a family of servants, family, household, (Matt. xxiv. 45; Luke xii. 42.)

Θεραπεύω, *f.* -εύσω, *p.* τεθεράπευκα, *a.* 1. ἐθεράπευσα, 1. to heal, cure, tend the sick; 2. to serve, *as God*, (Acts xvii. 25.)

Θεράπων, οντος, ὁ, (*from preced.*) a servant.

Θερίζω, *f.* -ίσω, *p.* τεθέρικα, *a.* 1. ἐθέρισα, (*from* Θέρος) to reap *or* gather, *as corn; it is often applied figuratively to the ministry of the Gospel and to the judgments of God.*

Θερισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* Θερίζω) harvest.

Θεριστὴς, οῦ, ὁ, (*from* Θερίζω) a reaper.

Θερμαίνω, *f.* -ανῶ, *p.* τεθέρμαγκα, *a.* 1. ἐθέρμανα, (*from* Θέρω, to heat) to heat, warm, *mid.* to warm oneself.

Θέρμη, ης, ἡ, (*from next*) heat.

Θέρος. εος, ους, τὸ, summer *or* autumn, the time of harvest.

Θέσις, εως, ἡ, (*from* τίθημι) an appointing, position.

Θεωρέω, ῶ. *f.* -ήσω, *p.* τεθεώρηκα, 1. to see, behold, view with attention *or* wonder; 2. to see, perceive; 3. to consider, (Heb. vii. 4.) 4. θεωρεῖν θάνατον, to see *or* experience death.

Θεωρία, ας, ἡ, (*from preced.*) a sight, spectacle.

Θήκη, ης, ἡ, (*from a.* 1. *of* τίθημι) a case, sheath, scabbard.

Θηλάζω, *f.* -άσω, *p.* τεθήλακα, *a.* 1. ἐθήλασα, (*from* θηλὴ, the nipple) 1. to suckle, give suck; 2. to suck the breast, (Matt. xxi. 16; Luke xi. 27.)

Θῆλυς, εια, υ, (*from same*) female, a woman, (γένος, sex, *being understood.*)

Θὴρ, θηρὸς, ὁ, a wild beast.

Θήρα, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. a hunting *or* catching of wild beasts; 2. a snare *or* trap.

Θηρεύω, *f.* -εύσω, *p.* τεθήρευκα, (*from* Θὴρ) to hunt wild beasts, catch, lay hold on.

Θηριομαχέω, ῶ, *a.* 1. ἐθηριομάχησα, (*next and* μάχομαι) to fight with wild beasts.

Θηρίον, ου, τὸ, (*from* Θὴρ) 1. a wild beast; 2. a venomous animal, a viper, (Acts xxviii. 4, 5.) 3. any kind of beast, *whether wild or tame*, (Heb. xii. 20.) 4. *figuratively*, a man of savage *or* brutal nature.

Θησαυρίζω, *f.* -ίσω, *p.* τεθησαύρικα, *a.* 1. ἐθησαύρισα, (*from* θησαυρὸς) 1. to lay, *or* treasure up; 2. to treasure up, reserve, (2 Pet. iii. 7.)

Θησαυρὸς, οῦ, ὁ, 1. a treasury, *or* place where treasure is kept; 2. the treasure itself, *whether of money or of stores;—applied figuratively to the Gospel of Christ, and to its treasure of heavenly wisdom and knowledge.*

Θίγω, *f.* -ξω, *p.* τέθιχα, *a.* 1. ἔθιξα, *a.* 2. ἔθιγον, 1. to touch; 2. to hurt, slay.

Θλίβω, *f.* -ψω, *p.* τέθλιφα, *a.* 1. ἔθλιψα, *p. pass.* τέθλιμμαι, 1. to press, throng, crowd, (Matt. iii. 9.) 2. *pass.* to be narrow, (Matt. vii. 14.) 3. to oppress, afflict, *pass.* to be oppressed *or* afflicted.

Θλίψις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. of preced.*) 1. grievous affliction *or* distress; 2. a burden, (2 Cor. viii. 13.) 3. pain, anguish, (John xvi. 21, &c.)

Θνήσκω, *f.* θανοῦμαι, *and* τεθνήξομαι, *p.* τέθνηκα, *a.* 2. ἔθανον, to die.

Θνητὸς, ἡ, ὸν, (*from preced.*) 1. mortal, subject to death; θνητὸν, τὸ, mortality; 2. dead, (Rom. viii. 11.)

Θορυβέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τεθορύβηκα, (*from next*) 1. to disturb, set in an uproar; 2. *mid.* to raise a funeral lamentation, (Mark v. 39; Matt. ix. 23.) 3. *pass.* to be troubled in mind, (Acts xx. 10.)

Θόρυβος, ου, ὁ, (*from* θρόος, an uproar) a tumult, tumultuous assembly, uproar.

Θραύω, *f.* -αύσω, *p.* τέθραυκα, *a.* 1. ἔθραυσα, to break, bruise.

Θρέμμα, ατος, τὸ, (*for* θράμμα, *from p. pass. of* τρέφω) cattle.

Θρηνέω, ῶ, *f* -ήσω, *p.* τεθρήνηκα, *a.* 1. ἐθρήνησα, (*from next*) to wail, lament, raise a funeral lamentation.

Θρῆνος, ου, ὁ, (*from* θρέω, to shriek) a wailing, lamentation.

Θρησκεία, ας, ἡ, (*from next*) religion, service of God, divine worship.

Θρησκεύω, *f.* -εύσω, to worship God, live devoutly.

Θρῆσκος, ου, ὁ, (*from preced.*) religious, devout, a worshipper of God.

Θριαμβεύω, *f.* -εύσω, (*from* θρίαμβος, a triumph) 1. to triumph over, lead in triumph; 2. to make *or* enable to triumph, (2 Cor. ii. 14.)

Θρὶξ, τριχὸς, ἡ, an hair, *pl.* the hair *of the head;* 2. the skin (covered with hair) of any animal, (Matt. iii. 4; Mark i. 6.)

Θροέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τεθρόηκα, (*from* θρόος, an uproar) to utter a tumultuous cry, *pass.* to be disturbed *or* terrified.

Θρόμβος, ου, ὁ, a clot, a coagulated mass, *particularly of blood.*

Θρόνος, ου, ὁ, 1. a throne, royal *or* judicial seat; 2. *figura-*

tively, royal power, government *or* majesty; 3. a ruler, king, (Coloss. i. 16.)

Θυγάτηρ, τέρος, *contr.* τρός, ἡ, 1. a daughter; 2. a remote descendant, *pl.* a family *or* kindred descended from a common stock; 3. a city *or* country with its inhabitants, *without distinction of sex*, (*cities and countries being commonly personified by women.*) *In Luke* xxiii. 28. *however, there is a particular reference to sex.* 3. *in the vocative it is used as* a compellation of affection and kindness.

Θυγάτριον, ου, τὸ, (*from preced.*) a little daughter.

Θύελλα, ης, ἡ, (θύω *and* ἄελλα, a storm) a tempest, whirlwind.

Θύϊνος, η, ον, made of thya tree

Θυμίαμα, ἄτος, τὸ, (*from* θυμιάω) 1. incense; 2. the act of censing *or* burning incense, (Luke i. 10.)

Θυμιατήριον, ου, τὸ, (*from next*) a censer.

Θυμιάω, ῶ, (*from* θῦμα, incense) to burn incense.

Θυμομαχέω, ῶ, (*next and* μάχομαι) to be of an hostile mind against, be highly incensed at.

Θυμὸς, οῦ, ὁ, (*from* θύω) 1. the soul *or* mind; 2. a violent passion of the mind, anger, wrath; 3. inflammatory poison, (Rev. xiv. 8.)

Θυμόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τεθύμωκα, (*from preced.*) to provoke to anger.

Θύρα, ας, ἡ, 1. a door; 2. a way *or* means of access to *any thing*.

Θυρεὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a large shield.

Θυρὶς, ίδος, ἡ, (*from same*) a little door, a window.

Θυρωρὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (θύρα *and* οὖρος, a keeper) a doorkeeper, a porter.

Θυσία, ας, ἡ, (*from* θύω) 1. a sacrifice *or* victim; *when opposed to* ὁλοκαύτωμα, *as in Mark* xii. 33. *it signifies a victim, of which a part only was burnt upon the altar, the rest being distributed among the priests and worshippers; a reference is made to this practice in* 1 *Cor.* viii. 10; 2. *applied figuratively to* any thing devoted *or* set apart to the service *or* honour of God.

Θυσιαστήριον, ου, τὸ, (*from same*) an altar, altar of burnt offerings.

Θύω, *f.* θύσω, *p.* τέθυκα, *a.* 1. ἔθυσα. (*from* θέω, to run violently) 1. to rush impetuously, rage; 2. to slay, slay for food *or* sacrifice.

Θῶ, *a.* 2. *s. of* τίθημι.

Θώραξ, ακος, ὁ, a breastplate.

I

Ἴαμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* ἰάομαι) a healing.

Ἰάομαι, -ῶμαι, *imperf.* ἰώμην, -ώμην, *f.* -άσομαι, *p. pass* ἴαμαι,

a. 1. *pass.* ἰάθην, to heal, restore to bodily *or* spiritual health.

Ἴασις, εως, ἡ, (*from preced.*) a cure, healing.

Ἴασπις, ιδος, ἡ, the jasper.

Ἰατρὸς, οῦ, ὁ, (*from* ἰάομαι, a physician.

Ἴδε, (*a.* 2. *imp. of* εἴδω) behold, lo, observe.

Ἰδέα, ας, ἡ, (*from* ἴδον, *a.* 2. *of* εἴδω) form, appearance, likeness, countenance, aspect.

Ἰδεῖν, *a.* 2. *inf. of* εἴδω.

Ἰδίᾳ, (*from* ἴδιος) separately, severally.

Ἴδιος, α, ον, 1. one's own, οἱ ἴδιοι τινὸς, the friends *or* relations of any one; 2. private, separate, κατ' ἰδίαν, privately; 3. *with* καιρὸς, proper, convenient.

Ἰδιώτης, ου, ὁ, (*from preced.*) 1. a private person, one of the vulgar; 2. one unlearned, *or* little eloquent.

Ἰδοὺ, *a.* 2. *m. imp. of* εἴδω, see, behold, lo.

Ἱδρὼς, ῶτος, ὁ, (ἴδος, sweat, *and* ῥέω, to flow) sweat.

Ἴδω, *a.* 2. *s. of* εἴδω.

Ἱερατεία, ας, ἡ, (*from* ἱερατεύω) a priesthood, office of a priest.

Ἱεράτευμα, ατος, τὸ, (*from next*) a priesthood, an assembly *or* society of priests.

Ἱερατεύω, *f.* -ευσω, *p.* ἱεράτευκα, (*from* ἱερεὺς) to officiate as a priest, perform a priest's office.

Ἱερεὺς, έως, ὁ, (*from* ἱερὸς) a priest, a person consecrated to God for the performance of sacred offices.

Ἱερόθυτος, ου, ὁ, ἡ, (ἱερὸς *and* θύω) sacrificed; τὸ ἱερόθυτον, a victim (or other thing) offered in sacrifice.

Ἱερὸν, ου, τὸ, (*from* ἱερὸς) a temple, *including often not only the building itself, but the courts, and all the sacred ground or enclosure round it.*

Ἱεροπρεπὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ-ὲς, (*next and* πρέπω) such as becometh holy persons, venerable.

Ἱερὸς, ὰ, ὸν, sacred, holy.

Ἱεροσόλυμα, ης, ἡ, *and* ων, τὰ, Jerusalem.

Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, an inhabitant of Jerusalem.

Ἱεροσυλέω, ῶ, (*from* ἱερόσυλος) to commit sacrilege.

Ἱερόσυλος, ου, ὁ, ἡ, (ἱερὸν *and* συλάω) a sacrilegious person.

Ἱερουργέω, ῶ, (ἱερὸς *and* ἔργον) to discharge a sacred office.

Ἱερωσύνη, ης, ἡ, (*from* ἱερὸς) priesthood, priestly office.

Ἵημι, *imperf.* ἵην, *or* ἵειν, *f.* ἥσω, *p.* εἷκα, *a.* 1. ἧκα, *a.* 2. ἧν, *pres. pass.* ἵεμαι, *imperf.* ἱέμην, *p. pass.* εἷμαι, *a.* 1. *pass.* ἕθην, *a.* 2. *mid.* εἵμην, (*from* ἕω, *the same*) to send.

Ἰησοῦς, ου, ὁ, Jesus, the title of our blessed Saviour. *It is applied also to Joshua,* (Acts vii. 45; Heb. iv. 8.) *and to one Justus, a converted Jew,* (Coloss. iv. 11.)

Ἱκανὸς, ἡ, ὸν, (*from* ἱκάνω, to reach) 1. sufficient, fit; 2.

worthy; 3. sufficient, adequate, enough; 4. many, much *in number or quantity*, ἐξ ἱκανοῦ, [*sc.* χρόνου] for a long time, (Luke xxiii. 8.) 5. τὸ ἱκανὸν ποιεῖν, to satisfy any one; λαβεῖν τὸ ἱκανὸν παρὰ, to take sufficient security of, (Acts xvii. 9.)

Ἱκανότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) sufficiency, fitness.

Ἱκανόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἱκάνωκα, *a.* 1. ἱκάνωσα, (*from same*) to make sufficient *or* fit, qualify.

Ἱκετηρία, ας, ἡ, (*from* ἵκω, to come) a supplication.

Ἰκμὰς, άδος, ἡ, (*from same*) moisture.

Ἱλάομαι. *See* Ἱλάσκομαι.

Ἱλαρὸς, ὰ, ὸν, (*from* ἱλάω, to be propitious) cheerful.

Ἱλαρότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) cheerfulness, hilarity.

Ἱλάσθητι, *a.* 1. *imp. pass. of* ἱλάσκομαι.

Ἱλάσκομαι, *or* Ἱλάομαι, *f. mid.* ἱλάσομαι, *and* ἱλάξομαι, *p. pass.* ἵλασμαι, (*from same*) to make atonement for, *pass.* be propitious *or* merciful to.

Ἱλασμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a propitiation, *or* propitiatory sacrifice for sin.

Ἱλαστήριον, ου, τὸ, (*from* 3. *sin. of same*) 1. a propitiatory sacrifice; 2. the mercy seat, ark of the covenant.

Ἵλεως, ω, ὁ, ἡ, *Att. for* ἵλαος, (*from* ἱλάω, to be propitious) 1. propitious, favourable, merciful; ἵλεώς σοι, far be it! God forbid! (Matt. xvi. 22.)

Ἱμὰς, άντος, ὁ, a thong.

Ἱματίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἱμάτικα, (*from next*) to clothe.

Ἱμάτιον, ου, τὸ, (*from* εἷμα, *the same*) a garment, an outer garment *or* mantle.

Ἱματισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* ἱματίζω) raiment, apparel, a garment.

Ἱμείρω, (*from* ἵεμαι, to desire, *and* ἐράω) to love, tend towards in love and affection.

Ἵνα, *conjunct.* 1. that, to the end that; 2. so that, so as; 3. that, if; 4. *following words of time*, when, that; 5. ἵνα μὴ, that . . . not, lest; 6. ἵνα τι, to what end? wherefore?

Ἱνατί, (*preced. and* τί) wherefore? why?

Ἰὸς, οῦ, ὁ, (*from* ἵημι) 1. venom, poison; 2. rust.

Ἰουδαία, ας, ἡ, a Jewess.

Ἰουδαΐζω, to judaise, conform to *or* live according to the Jewish religion.

Ἰουδαϊκὸς, ἡ, ὸν, Jewish.

Ἰουδαϊκῶς, Jewishly.

Ἰουδαῖος, ου, ὁ, a Jew, *whether by birth or profession.*

Ἰουδαῖος, αία, αῖον, of *or* belonging to Judæa.

Ἰουδαϊσμὸς, οῦ, ὁ, Judaism.

Ἱππεὺς, έος, ὁ, (*from* ἵππος) a horse-soldier, a horseman.

Ἱππικὸν, οῦ, τὸ, (*neut. of next*) cavalry, horse.

Ἱππικὸς, ἡ, ὸν, (*from* ἵππος) equestrian.

Ἵππος, ου, ὁ, (*from* ἵπτασθαι ποσὶ, flying with his feet) a horse.

Ἶρις, ἴδος, ἡ, Iris, an iris.

Ἶσα, equally, as.

Ἰσάγγελος, ου, ὁ, ἡ, (*ἴσος and ἄγγελος*) equal *or* like to the angels.

Ἴσημι, (*from εἴσω, f.* 1. *of εἴδω*) to know.

Ἴσθι, *imp. of εἰμὶ.*

Ἴσθι, *imp. of ἴσημι.*

Ἶσος, η, ον, 1. equal; 2. agreeing, consonant, (Mark xiv. 56, 59.) *ἶσα, the neut. pl. is used adverbially for* as.

Ἰσότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) equality, equity.

Ἰσότιμος, ου, ὁ, ἡ, (*ἴσος and τιμὴ*) equally precious *or* valuable.

Ἰσόψυχος, ου, ὁ, ἡ, (*ἴσος and ψυχὴ*) like-minded, unanimous.

Ἰσραηλίτης, ου, ὁ, an Israelite.

Ἱστάω, ῶ, (*from στάω*) to establish. *See* Ἵστημι.

Ἵστε, *for ἴσατε,* 2. *pl. imp. of ἴσημι.*

Ἵστημι, *f.* στήσω, *p.* ἕστηκα, *p. part.* ἑστηκὼς, *and by syncope,* ἑσταὼς, *and by crasis,* ἑστὼς, *perf. infin.* ἑστάναι, *for* ἑστηκέναι, *a.* 2. ἔστην, (*from στάω*) 1. to set, place; 2. to stand, *in Luke* v. 2. *ἑστῶτα is applied to ships or barks at anchor or aground;* 3. to stand up, (Acts ii. 14; xxvii. 21, &c.) 4. to stand still, stop; 5. to remain, abide, continue; 6. *pass.* to be established, stand firm, be confirmed; 7. to cause to stand, *viz.* to acquit in judgment, (Rom. xiv. 4.) 8. to appoint, (Acts i. 23; xvii. 31.) 9. to agree, bargain, (Acts xxvi. 15.) 10. to impute, lay to one's charge, (Acts vii. 60.)

Ἱστορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* -ηκα, (*from ἵστωρ,* knowing) to know, see, visit.

Ἰσχυρὸς, ὰ, ὸν, (*from ἰσχύω*) 1. strong, mighty, powerful; 2. valiant, (Heb. xi. 34.) 3. forcible, violent, vehement; 4. strong against attack, well fortified, (Rev. xviii. 10.)

Ἰσχὺς, ύος, ἡ, strength, might, power, ability.

Ἰσχύω, *f.* -ύσω, *p.* ἴσχυκα, *a.* 1. ἴσχυσα, (*from preced.*) 1. to be strong, sound, whole; 2. to avail, be of use *or* force; 3. to be able, can.

Ἴσως, (*from ἴσος*) equally, perhaps, surely.

Ἰχθύδιον, ου, τὸ, (*from next*) a little fish.

Ἰχθὺς, ύος, ὁ, (*from ἴκω,* to go, *and θύω*) a fisn.

Ἴχνος, εος, ους, τὸ, (*from ἴκω,* to go) a footstep, vestige, step, an example proposed for imitation.

Ἰῶτα, τὸ, an iota, a jot.

K

Κἀγὼ, (*for καὶ ἐγὼ*) 1. and I, I also; 2. I therefore, (1 Cor. ii. 1.)

Καθὰ, (*κατὰ and ἃ*) according as.

Κἀκεῖνος, η, ο, (καὶ *and* ἐκεῖνος) and he, she, *or* it.

Κακία, ας, ἡ, (*from* κακὸς) 1. wickedness, evil in general, *especially* malice *or* malignity; 2. affliction, calamity, (Matt. vi. 34.)

Κακοήθεια, ας, ἡ, (κακὸς *and* ἦθος) evil manners *or* morals, malignity.

Κακολογέω, ῶ, *f.* -ήσω, (κακὸς *and* λόγος) 1. to speak evil of *or* against, revile, abuse; 2. to contemn, slight, (Matt. xv. 4; Mark vii. 10.)

Κακοπάθεια, ας, ἡ, (*from next*) a suffering of evil *or* affliction.

Κακοπαθέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκακοπάθηκα, *a.* 1. ἐκακοπάθησα, (κακὸς *and* ἔπαθον, 2. *a. of* πάσχω) 1. to suffer evil *or* affliction, be afflicted; 2. to endure afflictions patiently, (2 Tim. ii. 3; iv. 5.)

Κακοποιέω, ῶ, (κακὸς *and* ποιέω) to do evil, do evil *or* injury to another.

Κακοποιὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*from same*) an evil-doer, malefactor.

Κακὸς, ἡ, ὸν, (*from* χάζω, to retreat in battle) 1. evil, wicked, malignant; κακὸν, τὸ, evil, wickedness, a heinous crime; 2. afflictive, calamitous, grievous; κακὸν, τὸ, affliction, calamity, *also* injury, harm.

Κακοῦργος, ου, ὁ, ἡ, (*preced. and* ἔργον) an evil-doer, malefactor.

Κακουχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκακούχηκα, (κακῶς *and* ἔχω) to treat ill, harass, afflict.

Κακόω, ῶ, *f.* -ώσω, *a.* 1. ἐκάκωσα, (*from* κακὸς) 1. to evil entreat, abuse, hurt; 2. to render ill-affected, (Acts xiv. 2.)

Κακῶς, (*from same*) 1. ill, evil, wickedly; 2. wretchedly, grievously, (Matt. xv. 22; xxi. 41.) 3. irreverently, slanderously, (Acts xxiii. 5, &c.) 4. ill *in health*, (Matt. iv. 24; ix. 12.)

Κάκωσις, εως, ἡ, (*from* κακόω) ill treatment, affliction, calamity.

Καλάμη, ης, ἡ, (*from* κάλαμος) the stalk of corn, straw, stubble.

Κάλαμος, ου, ὁ, 1. a reed; 2. a cane *or* large reed; 3. a pen, (3 John 13.)

Καλέω, ῶ, *f.* -έσω, *and* -ήσω, *p.* κεκάληκα, *contr.* κέκληκα, *a.* 1. ἐκάλεσα, 1. to call, summon; 2. to call, name; 3 to invite; 4. to call out, *or* command to depart from any place, (Matt. ii. 15; John x. 3, &c.) 5. to call *or* elect to any office; 6. *pass.* to be called, *in the sense of* to be.

Καλλιέλαιος, ου, ὁ, (κάλλος *and* ἐλαία) a good olive tree.

Καλλίων, ονος, ὁ, ἡ, (*comp. of* καλὸς) better, *hence* κάλλιον, *neut. used adverbially*, well enough, very well.

Καλοδιδάσκαλος, ου, ὁ, (καλὸς *and* διδάσκαλος) a teacher of what is good.

Καλοποιέω, ῶ, (*next and* ποιέω) to do well.

Καλὸς, ἡ, ὸν, (*from* κάλλος, beauty) 1. good; 2. fair, beau-

tiful; 3. good, large, *applied to measure*, (Luke vi. 38.) 4. good *in a moral sense*, kind, benevolent; 5. useful, convenient, commendable; *καλόν ἐστι*, it is better.

Κάλυμμα, *ατος, τὸ*, (*from p. pass. of καλύπτω*) a covering, veil.

Καλύπτω, *f. -ψω, p. κεκάλυφα, a. 1. ἐκάλυψα, a. 2. ἐκάλυβον, p. pass. κεκάλυμμαι*, to cover, hide, cause to be hidden *or* concealed.

Καλῶς, (*from καλὸς*) 1. well; 2. rightly, truly, agreeably to divine laws; 3. kindly, benignly; 4. *in granting or conceding*, well, be it so, (Rom. xi. 20.) *ironically*, well, mighty well, (Mark vii. 9.)

Κἀμὲ, (*for καὶ ἐμὲ*) and me, me also.

Κάμηλος, *ου, ὁ*, a camel.

Κάμινος, *ου, ὁ, ἡ*, (*for καύμινος, from καίω*) a furnace.

Καμμύω, *f. -ύσω, p. κεκάμμυκα, a. 1. ἐκάμμυσα*, (*κατὰ and μύω*) to shut, close.

Κάμνω, *f. καμῶ, p. κεκάμηκα, contr. κέκμηκα, a. 2. ἔκᾰμον*, 1. to labour, be fatigued *or* weary with labour; 2. to despond in mind; 3. to be sick, *or* labour under disease, (James v. 15.)

Κἀμοὶ, (*for καὶ ἐμοὶ*) and to me.

Κάμπτω, *f. -ψω, p. κέκαμφα, a. 1. ἔκαμψα*, to bend.

Κάμω, *a. 2. s. of κάμνω.*

Κἂν, (*for καὶ ἐὰν*) 1. and if; 2. even if, if but, at least; 3. although, (Matt. xxvi. 35; John viii. 14.)

Κανανίτης, *ου, ὁ*, a Canaanite.

Κανὼν, *όνος, ὁ*, (*from κάννα*, a cane) a measure, rule *of conduct*.

Καπηλεύω, (*from next*) to make a gain by adulterating any thing, *as vintners their wines*.

Κάπηλος, *ου, ὁ*, an innkeeper, a victualler.

Καπνὸς, *οῦ, ὁ*, (*καίω and πνοὴ*) smoke.

Καρδία, *ας, ἡ*, (*from κέαρ the same*) 1. the heart, stomach, (Acts xiv. 17; James v. 5.) 2. the middle *or* inner part of any thing, (Matt. xii. 40.) 3. the heart *or* mind *in general, including* the understanding, will, memory, conscience, and also the intention, affection, *or* desire of the mind; 4. *ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ τινὰ*, to love any one, (Philip. i. 7.) *πληροῦν τὴν καρδίαν τινὸς*, to persuade *or* impel any one, (Acts v. 3.) *ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν καρδίαν*, to come into one's mind, (Acts vii. 23.) *βάλλειν εἰς τὴν καρδίαν*, to instigate, (John xiii. 2.)

Καρδιογνώστης, *ου, ὁ*, (*preced. and γνώστης*) one who knoweth the hearts.

Καρπὸς, *οῦ, ὁ*, 1. the fruit *of the earth*; 2. *καρπὸς τῆς ὀσφύος*, the fruit of the loins, *or* offspring of man, (Acts ii. 30.) *καρπὸς τῆς κοιλίας*, the offspring of a woman, (Luke i.

42.) 3. advantage, emolument, reward, (Rom. vi. 21; Phil. i. 22.) 4. the effect *or* consequence *of any act;* 5. *applied to* the works of men, *whether good or evil;* 6. καρπὸς χειλέων, the fruit of the lips, *viz.* the words.

Καρποφορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκαρποφόρηκα, *a.* 1. ἐκαρποφόρησα, (*from next*) to bear *or* bring forth fruit, *in a natural or moral sense.*

Καρποφόρος, ου, ὁ, ἡ, (καρπὸς *and* φέρω) bringing forth fruit, fruitful.

Καρτερέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκαρτέρηκα, *a* 1. ἐκαρτέρησα, (*from* καρτερός, strength) to endure, persevere, persist with strength and courage.

Κάρφος, εος, ους, τὸ, (*from* κάρφω, to dry) any thing dry and light, *as* straw, stubble, chaff, a splinter, a mote, &c.

Κατὰ, *prep. If governing a gen.* 1. down; 2. against; 3. of, concerning, (1 Cor. xv. 15.) 4. throughout; 5. upon, down upon; 6. by, *in adjuration,* (Matt. xxvi. 63.) *If governing an accusative,* 1. of, from, by, *denoting the cause or source of any thing,* (Gal. i. 11; 1 Pet. iv. 14.) 2. unto, to, into; 3. concerning, (Acts xxv. 14.) τὰ κατ' ἐμὲ, my affairs, (Ephes. vi. 21.) 4. at, among, with, before; καθ' ἑαυτον, alone; κατὰ πρόσωπον, in the presence of, present, *also* face to face; νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, of your law, (Acts xviii 15.) τοὺς κατὰ τὴν 'Ασίαν τόπους, the places of Asia, (Acts xxvii. 2.) 5. at, in, about, *of time;* κατὰ καιρὸν, seasonably; 6. in, with, (1 Cor. ii. 1; Heb. xi. 13.) 7. by, from, through, for, out of, *denoting the cause or motive;* κατὰ τί, how, by what means? (Luke i. 18, &c.) 8. according to, according to the will, example *or* custom of; 9. on account of, (Philip. iv. 11, &c.) 10. as to, as concerning; 11. towards; 12. by *or* on *a way,* (Acts viii. 36.) 13. *it denotes distribution, as* καθ' ἓν, one by one, καθ' ἡμέραν, daily, κατ' ἔτος, every year, κατὰ πόλιν, in *every* city; 14. κατὰ ταῦτα, according to these things, *i. e.* in the same *or* like manner; 15. *used in periphrasis for an adjective or adverb, as* ἡ κατὰ βάθους πτωχεία, deep poverty, (2 Cor. viii. 2.) κατὰ κράτος, mightily; 16. *in composition it adds the sense of*— down—against, with *or* to—*it also adds an ill sense, and imports intenseness.*

Καταβαίνω, (*preced. and* βαίνω) to come down, descend.

Καταβὰς, *a.* 2. *par. of* καταβαίνω.

Καταβάλλω, (κατὰ *and* βάλλω) to cast down; *mid.* to lay down, lay *as a foundation.*

Καταβαρέω, ῶ, (κατὰ *and* βαρέω) to weigh down, burden, oppress

Καταβαρύνω. See Καταβαρέω.

Κατάβασις, εως, ἡ, (*from* καταβαίνω) descent, lower part.

Καταβάτω, 3. *sin. a.* 2. *imp. of* καταβαίνω.

Καταβέβηκα, *p. of same.*

Κατάβηθι, *a.* 2. *imp. of same.*

Καταβήσομαι, *f.* 1. *m. of same.*

Καταβιβάζω, (κατὰ *and* βιβάζω) to bring *or* cast down.

Καταβολὴ, ῆς, ἡ, (*from* καταβάλλω) 1. a casting down, *as of seed, applied figuratively to the conception of a female,* (Heb. xi. 11.) 2. a foundation, καταβολὴ κόσμου, the creation of the world, *used sometimes for* eternity.

Καταβραβεύω, (κατὰ *and* βραβεύω) to judge against, deceive, circumvent.

Καταγάγω, *a.* 2. *s. of* κατάγω.

Καταγγελεὺς, έως, ὁ, (*from next*) a proclaimer, publisher, public herald.

Καταγγέλλω, (κατὰ *and* ἀγγέλλω) 1. to declare openly, proclaim, preach; 2. *pass.* to be celebrated *or* publicly spoken of, (Rom. i. 8.)

Καταγελάω, ῶ, (κατὰ *and* γελάω) to laugh at, deride.

Καταγινώσκω, (κατὰ *and* γινώσκω) to condemn, blame.

Κατάγω, *or* Κατάγνυμι, *f.* κατάξω, *At.* κατιάξω, *a.* 1. *At.* κατέαξα, (κατὰ *and* ἄγω, *or* ἄγνυμι, to break) to break in pieces, break.

Κατάγω, (κατὰ *and* ἄγω) to bring down, bring a vessel to land.

Καταγωνίζομαι, *a.* 1. *m.* κατηγωνισάμην, (κατὰ *and* ἀγωνίζομαι) to subdue in war.

Καταδέω, ῶ, (κατὰ *and* δέω) to bind up, bind.

Κατάδηλος, ου, ὁ, ἡ, τὸ -ον, (κατὰ *and* δῆλος) quite manifest *or* evident.

Καταδικάζω, (κατὰ *and* δικάζω) to condemn, pronounce sentence against.

Καταδίκη, ης, ἡ, (κατὰ *and* δίκη) condemnation.

Καταδιώκω, (κατὰ *and* διώκω) to follow earnestly, pursue.

Καταδουλόω, ῶ, (κατὰ *and* δουλόω) to reduce to slavery, confine by severe laws.

Καταδρέμω, (κατὰ *and* δρέμω) to run down.

Καταδυναστεύω, (κατὰ *and* δυναστεύω, to reign) to tyrannize over.

Καταθέσθαι, *a.* 2. *inf. m. of* κατίθημι.

Καταθεματίζω, *f.* -ίσω, to execrate, declare accursed.

Καταισχύνω, (κατὰ *and* αἰσχύνω) 1. to make ashamed, daunt; 2. to confound, reduce to silence, (Luke xiii. 17.) 3. to shame, dishonour, (1 Cor. xi. 4, 5.)

Κατακαίω, (κατὰ *and* καίω, to burn) to burn up, entirely consume.

Κατακαλύπτω, (κατὰ *and* καλύπτω) to cover, veil.

Κατακαυχάομαι, ῶμαι, (κατὰ *and* καυχάομαι) to glory, rejoice, *or* boast against.

Κατάκειμαι, (κατὰ *and* κεῖμαι)

1. to lie *or* be laid down; 2. to lie down, recline, *as at table.*

Κατακέκριμαι, *p. pass. of* κατακρίνω.

Κατακλάω, ῶ, *and* κατακλάζω, (κατὰ *and* κλάω *or* κλάζω) to break in pieces.

Κατακλείω, (κατὰ *and* κλείω) to shut up, confine.

Κατακληροδοτέω, ῶ, (*i. e.* κατὰ κλῆρον δίδω) to distribute according to lot, *or* for an inheritance.

Κατακλίνω, (κατὰ *and* κλίνω) to cause to lie down *or* to recline, *mid.* to lie down.

Κατακλύζω, (κατὰ *and* κλύζω, to deluge) to inundate, deluge.

Κατακλυσμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a deluge.

Κατακολουθέω, ῶ, (κατὰ *and* ἀκολουθέω) to follow after.

Κατακόπτω, (κατὰ *and* κόπτω) to cut, beat, *or* wound.

Κατακρημνίζω, (κατὰ *and* κρημνὸς) to cast headlong down, precipitate.

Κατάκριμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of next*) condemnation, punishment.

Κατακρίνω, (κατὰ *and* κρίνω) 1. to condemn, adjudge to punishment; 2. to prove *or* show worthy of condemnation; 3. to punish, (2 Pet. ii. 6, &c.)

Κατάκρισις, εως, ἡ, (*from preced.*) condemnation, accusation, blame.

Κατακυριεύω, (κατὰ *and* κυριεύω) to rule imperiously, get the mastery of.

Καταλαβέσθαι, *a.* 2. *inf. m. of* καταλαμβάνω.

Καταλάβω, *a.* 2. *s. of same.*

Καταλαλέω, ῶ, (κατὰ *and* λαλέω) to speak against.

Καταλαλιὰ, ᾶς, ἡ, (*from next*) evil-speaking, obloquy, reproach.

Κατάλαλος, ου, ὁ, ἡ, (*from* καταλαλέω) a calumniator, detractor.

Καταλαμβάνω, (κατὰ *and* λαμβάνω) 1. to seize, lay hold of (Mark ix. 18.) 2. to take, catch unawares, (John viii. 3, 4.) 3. to come upon, overtake; 4. to attain, obtain, (Rom. ix. 30.) 5. to apprehend, comprehend, (Ephes. iii. 18.) 6. *mid.* to perceive, understand, find; 7. to receive, admit, (John i. 5.)

Καταλέγω, (κατὰ *and* λέγω) to receive into a number, enrol.

Κατάλειμμα, ἄτος, τὸ, (*from p pass. of next*) a remnant, residue.

Καταλείπω, (κατὰ *and* λείπω) 1. to leave, depart *from a place;* 2. to leave behind to others; 3. to forsake, desert; 4. to reserve, (Rom. xi. 4.) 5. to neglect, (Acts vi. 2.)

Καταλήβω. *See* Καταλαμβάνω.

Καταλιθάζω, (κατὰ *and* λιθάζω) to stone.

Καταλλαγὴ, ῆς, ἡ, (*from* καταλλάσσω) a reconciliation.

Καταλλάγηθι, *a.* 2. *imp. pass. of* καταλλάσσω.

Καταλλάσσω, (κατὰ *and* ἀλλάσσω to reconcile.

Κατάλοιπος, ου, ὁ, ἡ, (*from p. m. of* καταλείπω) remaining, the rest.

Κατάλυμα, ατος, τὸ, (*from* καταλύω) 1. an inn; 2. a guest-chamber, dining-room.

Καταλύω, (κατὰ *and* λύω) 1. to refresh oneself, be a guest, lodge, (Luke ix. 12; xix. 7.) 2. to demolish, destroy, subvert; 3. to render void, abrogate.

Κατάμαθε, *a.* 2. *imp. of* καταμανθάνω.

Καταμανθάνω, (κατὰ *and* μανθάνω) to consider, contemplate.

Καταμαρτυρέω, ῶ, (κατὰ *and* μαρτυρέω) to witness against.

Καταμένω, (κατὰ *and* μένω) to remain.

Καταμόνας, (κατὰ *and* μόνος) apart, in private.

Κατανάθεμα, ατος, τὸ, (κατὰ *and* ἀνάθεμα) a great curse, a most cursed thing *or* person.

Καταναθεματίζω, (*from preced.*) to curse, anathematize, devote to destruction.

Καταναλίσκω, (κατὰ *and* ἀναλίσκω) to consume, devour.

Καταναρκάω, ῶ, (κατὰ *and* ναρκάω, to be void of feeling) to be idle to another's damage.

Κατανεύω, (κατὰ *and* νεύω) to nod, beckon.

Κατανοέω, ῶ, (κατὰ *and* νοέω) to observe, remark, consider, contemplate.

Καταντάω, ῶ, (κατὰ *and* ἀντάω) to come to, arrive at, attain.

Κατάνυξις, εως, ἡ, (*from next*) stupor, deep sleep.

Κατανύσσω, (κατὰ *and* νύσσω) to prick, pierce.

Καταξιόω, ῶ, (κατὰ *and* ἀξιόω) to esteem worthy *or* fit.

Καταπατέω, ῶ, (κατὰ *and* πατέω) to trample upon, tread under foot.

Κατάπαυσις, εως, ἡ, (*from next*) a rest, place of rest, dwelling.

Καταπαύω, (κατὰ *and* παύω) 1. to restrain, (Acts xiv. 18.) 2. to give rest, (Heb. iv. 8.) 3. to rest.

Καταπεσὼν, *a.* 2. *par. of* καταπίπτω.

Καταπέτασμα, ατος, τὸ, (κατὰ *and* πετάω) a veil.

Καταπίπτω. *See* **Καταπίπτω**.

Καταπίνω, (κατὰ *and* πίνω) 1. to drink *or* swallow down, devour; 2. *pass.* to be overwhelmed, *or* drowned; 3. *pass.* to be swallowed up *or* destroyed, (1 Cor. xv. 54.)

Καταπίπτω, (κατὰ *and* πίπτω) to fall down, be cast down *in mind.*

Καταπλέω, ῶ, (κατὰ *and* πλέω) to sail to.

Καταποθῶ, *a.* 1. *s. pass. of* καταπίνω.

Καταπονέω, ῶ, (κατὰ *and* πονέω) to afflict grievously, grieve exceedingly.

Καταποντίζω, (κατὰ *and* ποντίζω, to sink) to sink down.

Καταπόω. *See* **Καταπίνω**.

Κατάρα, ας, ἡ, (κατὰ *and* ἀρὰ) 1. a curse, execration, cursing; 2. divine punishment, and

figuratively, one who undergoes divine punishment, (Gal. x. 13, &c.)

Καταράομαι, -ῶμαι, *f.* -άσομαι, *a.* 1. κατηρασάμην, (κατὰ *and* ἀράσσω, to throw down) to curse, imprecate evil upon.

Κατάρατος, ου, ὁ, ἡ, (*from* καταράομαι) cursed.

Καταργέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κατήργηκα, *a.* 1. κατήργησα, (κατὰ *and* ἀργὸς) 1. to render useless *or* unprofitable, encumber, (Luke xiii. 7.) 2. to abolish, abrogate, annul, destroy; 3. to cast *or* put away, (1 Cor. xiii. 11.) 4. to destroy the honour *or* value of any thing, (1 Cor. i. 28.) 5. *pass.* to be freed, delivered from, (Rom. vii. 2, 6; Gal. v. 4.)

Καταριθμέω, ῶ, (κατὰ *and* ἀριθμέω) to annumerate, number.

Καταρτίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. κατήρτισα, (κατὰ *and* ἀρτίζω, *from* ἄρτιος) 1. to adjust, frame, prepare, fit; 2. to perfect, finish, complete; 3. to instruct fully *or* perfectly, (Luke vi. 40.) 4. to refit, repair, mend; 5. *pass.* to be perfectly united, (1 Cor. i. 10.) 6. to reclaim from error *or* sin, (Gal. vi. 1.)

Κατάρτισις, εως, ἡ, (*from preced.*) reformation, restoration to a perfect state.

Καταρτισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of same*) a perfecting.

Κατασείω, (κατὰ *and* σείω) to shake, disturb, move; κατασείω τῇ χειρὶ, *or* τὴν χεῖρα, to beckon.

Κατασκάπτω, (κατὰ *and* σκάπτω) to demolish by digging, overthrow.

Κατασκευάζω, (κατὰ *and* σκευάζω, *from* σκεῦος) 1. to prepare, make ready; 2. to build, adjust.

Κατασκηνόω, ῶ, (κατὰ *and* σκηνόω) to dwell, lodge, harbour, *as birds.*

Κατασκήνωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) a nest, roost, shelter *for birds.*

Κατασκιάζω, (κατὰ *and* σκιάζω. *the same*) to overshadow.

Κατασκοπέω, ῶ, (κατὰ *and* σκοπέω) to spy, spy out.

Κατάσκοπος, ου, ὁ, (*from p. m. of* κατασκέπτομαι) a spy.

Κατασοφίζομαι, (κατὰ *and* σοφίζω) to circumvent and oppress by craft, seduce by subtle fallacies.

Καταστέλλω, (κατὰ *and* στέλλω) to appease, quiet, restrain.

Κατάστημα, ἄτος, τὸ, (*from* καθίστημι) behaviour, outward conduct *or* appearance, manner.

Καταστολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* καταστέλλω) apparel, dress.

Καταστρέφω, (κατὰ *and* στρέφω) to overturn, overthrow.

Καταστρηνιάω, ῶ, (κατὰ *and* στρηνιάω) to grow wanton.

Καταστροφὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* καταστρέφω) 1. an overthrow, destruction, subversion; 2. a grievous injury.

Καταστρώω, *and* -ώννυμι, (κατὰ *and* στρώω) to strow, throw down, overthrow.

Κατασύρω, (*κατὰ and σύρω*) to draw down, draw by force, hale.

Κατασφάζω, *and* **-σφάττω**, (*κατὰ and σφάζω or σφάττω*) to slay, slaughter.

Κατασφαλίζω, (*κατὰ and ἀσφαλίζω*) to make safe *or* sure.

Κατασφραγίζω, (*κατὰ and σφραγίζω*) to seal up, seal close.

Κατάσχεσις, εως, ἡ, (*from κατέχω*) a possession.

Κατατίθημι, (*κατὰ and τίθημι*) 1. to lay down *or* up, lay; 2. *κατάχεσθαι χάριν τινι*, to lay one under an obligation.

Κατατομὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of κατατέμνω*) a cutting, concision, *applied to the superstitious cuttings and manglings of the flesh practised by the heathens.*

Κατατοξεύω, (*κατὰ and τοξεύω*, to shoot with a bow) to strike, strike through, kill with a dart.

Κατατρέχω, (*κατὰ and τρέχω*) to run down, pursue after.

Καταφάγω, (*κατὰ and φάγω*) 1. to eat up, devour; 2. to consume, spend *in luxurious living*, (Luke xv. 30.)

Καταφέρω, (*κατὰ and φέρω*) 1. to bring down, oppress, overpower; *καταφέρεσθαι ὕπνῳ*, to be overpowered by sleep; 2. *καταφέρειν ψῆφον*, to give one's vote against.

Καταφεύγω, (*κατὰ and φεύγω*) to flee for refuge *or* shelter.

Καταφθαρήσομαι, *f.* 1. *pass. of next.*

Καταφθείρω, (*κατὰ and φθείρω*) to corrupt *or* destroy utterly.

Καταφιλέω, ῶ, (*κατὰ and φιλέω*) to kiss affectionately *or* repeatedly.

Καταφρονέω, ῶ, (*κατὰ and φρονέω*) 1. to despise, scorn, think against; 2. to have cause to despise, (1 Tim. iv. 12.)

Καταφρονητὴς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a despiser, scorner.

Καταχέω, ῶ, (*κατὰ and χέω*) to pour down.

Καταχθόνιος, ου, ὁ, ἡ, (*κατὰ and χθὼν*, the earth) under the earth, subterraneous.

Καταχράομαι, ῶμαι, (*κατὰ and χράομαι*) to use, abuse.

Καταψύχω, (*κατὰ and ψύχω*) to cool, refresh.

Κατέαξα, *a.* 1. *At. of κατάγω.*

Κατέβην, *a.* 2. *of καταβαίνω.*

Κατεβλήθην, *a.* 1. *pass. of καταβάλλω.*

Κατέδραμον, *a.* 2. *of κατατρέχω.*

Κατείδωλος, ου, ὁ, ἡ, (*κατὰ and εἴδωλον*) full of idols.

Κατειλημμένος, *p. par. pass. of καταλαμβάνω.*

Κατειληφέναι, *p. inf. of same.*

Κατεκάην, *a.* 2. *pass. of κατακαίω.*

Κατέλαβον, *a.* 2. *of καταλαμβάνω.*

Καταλήφθην, *a.* 1. *pass. of same.*

Κατελθεῖν, *a.* 2. *inf. of κατέρχομαι.*

Κατέναντι, (*κατὰ and ἔναντι*) 1. over against; 2. before, in the presence *or* sight of; 3. on account of, (Rom. iv. 17.)

Κατενέγκω. *See* Καταφέρω.

Κατενεχθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of* καταφέρω.

Κατενύγην, *a.* 2. *pass. of* κατανύσσω.

Κατενώπιον, (κατὰ *and* ἐνώπιον) in the presence of.

Κατεξουσιάζω, (κατὰ *and* ἐξουσιάζω) to exercise arbitrary authority.

Κατεπέστην, *a.* 2. *of* κατεφίστημι.

Κατέπλευσα, *a.* 1. *of* καταπλέω.

Κατεπόθην, *a.* 1. *pass. of* καταπίνω.

Κατεργάζομαι, (κατὰ *and* ἐργάζομαι) 1. to work, perform, do, practise; 2. to effect, produce; 3. to work out *or* procure by labour, (2 Cor. iv. 17; Philip. ii. 12.) 4. to form, fashion, (2 Cor. v. 5.)

Κατέρχομαι, (κατὰ *and* ἔρχομαι) 1. to descend; 2. to come to.

Κατεστάθην, *a.* 1. *pass. of* καθίστημι.

Κατεσθίω, (κατὰ *and* ἐσθίω) to eat up, devour.

Κατευθύνω, (κατὰ *and* εὐθύνω) to direct well *or* prosperously.

Κατεφθαρμένος, *p. par. pass. of* καταφθείρω.

Κατεφίστημι, (κατὰ *and* ἐφίστημι) to make an assault upon.

Κατέχω, (κατὰ *and* ἔχω) 1. to seize upon, take possession of, (Matt. xxi. 38.) 2. to hold fast, retain, *pass.* to be bound; 3. to have, possess; κατέχεσθαι νόσῳ, to be held *or* afflicted by disease, (John v. 4.) 4. to take, *as a place,* (Luke xiv. 9.) 5. to detain, (Luke iv. 42 Philem. 13.) 6. to restrain withhold, repress, (2 Thess. ii. 6, 7.) 7. κατέχειν εἰς, *in nautical sense,* to make for the shore, (Acts xxvii. 40.)

Κατηγορέω, ῶ, (κατὰ *and* ἀγορέω, to harangue) to speak against, accuse.

Κατηγορία, ας, ἡ, (*from preced.*) an accusation.

Κατήγορος, ου, ὁ, (*from same*) an accuser.

Κατῆλθον, *a.* 2. *of* κατέρχομαι.

Κατηλλάγην, *a.* 2. *pass. of* καταλλάσσω.

Κατήνεγκα, *a.* 1. *of* καταφέρω.

Κατησχύνθην, *a.* 1. *pass. of* καταισχύνω.

Κατήφεια, ας, ἡ, (κατὰ *and* φάος, the eye) a dejection of countenance.

Κατήχθην, *a.* 1. *pass. of* κατάγω.

Κατηχέω, (κατὰ *and* ἠχέω) 1. to instruct, teach; 2. *pass.* to be informed by report, to hear (Acts xxi. 21.)

Κατιόω, ῶ, to cover *or* consume with rust.

Κατισχύω, (κατὰ *and* ἰσχύω) to prevail against, overcome.

Κατοικέω, ῶ, (κατὰ *and* οἰκέω) 1. to dwell in, inhabit; 2. to sojourn in for a time, (Acts ii. 5.)

Κατοίκησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a dwelling, habitation.

Κατοικητήριον, ου, τὸ, (*from same*) a place of dwelling, an habitation.

Κατοικία, ας, ἡ, (*from same*) a dwelling, habitation.

Κατοπτρίζομαι, (*from next*) to behold as in a mirror.

Κάτοπτρον, ου, τὸ, (*κατὰ and ὄπτομαι*) a mirror.

Κατόρθωμα, ατος, τὸ, (*κατὰ and ὀρθόω*, to erect) an illustrious action successfully accomplished.

Κάτω, (*from κατὰ*) 1. down, downwards; 2. beneath, below.

Κατῴκησα, *a.* 1. *of κατοικέω.*

Κατώτερος, α, ον, (*comp. of κάτω*) lower.

Κατωτέρω, (*from same*) under, beneath.

Καυθήσομαι, *f.* 1. *pass. of καίω.*

Καῦμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of καίω*) heat, scorching heat.

Καυματίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. ἐκαυμάτισα, (*from preced.*) to scorch, to torture by fire.

Καῦσις, εως, ἡ, (*from 2. sin. p. pass. of καίω*) a burning, being burned.

Καυσόω, ῶ, (*from same*) to set on fire, burn.

Καύσων, ωνος, ὁ, (*from same*) fervent scorching heat, a hot wind.

Καυτηριάζω, *f.* -άσω, *p.* κεκαυτηρίακα, (*from 3. sin. p. pass. of καίω*) to brand with a hot iron.

Καυχάομαι, -ῶμαι, *f.* 1. *mid.* καυχήσομαι, *a.* 1. *mid.* ἐκαυχησάμην, to glory, boast, exult, rejoice.

Καύχημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) 1. a glorying, boasting; 2. g...y, an object *or* cause o glorying.

Καύχησις, εως, ἡ, *the same.*

Κέδρος, ου, ἡ, a cedar.

Κεῖμαι, *f.* κείσομαι, 1. to lie, be laid, placed, set; 2. to be laid up, (Luke xii. 19.) 3. to be set, appointed; 4. to be made *or* promulgated, *as a law*, (1 Tim. i. 9.) 5. κεῖσθαι ἐν τινὶ, to be in the power of any one; 6. κεῖσθαι εἰς, to be destined to *any end.*

Κειρία, ας, ἡ, (*from next*) a slip, fringe, swathe, *or* roller *of linen.*

Κείρω, *f.* κερῶ, *p.* κέκαρκα, *a.* 1. ἔκειρα, *a.* 2. *pass.* ἐκάρην, to cut off, shear, shave.

Κεκαυμένος, *p. par. pass. of καίω.*

Κεκληκὼς, *p. par. of καλέω.*

Κεκλημένος, *p. par. pass. of same.*

Κέκμηκα, *p. of κάμνω.*

Κεκορεσμένος, *p. par. pass. of κορέννυμι.*

Κέκραγα, *p. m. of κράζω.*

Κέλευσμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a shout.

Κελεύω, *f.* -εύσω, *p.* κεκέλευκα, *a.* 1. ἐκέλευσα, (*from κέλω, the same*) 1. to order, command; 2. to permit, (Matt. xiv. 28.)

Κενοδοξία, ας, ἡ, (*κενὸς and δόξα*) vain-glory.

Κενόδοξος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) vain-glorious.

Κενὸς, ἡ, ὸν, 1. mpty, not having any thing, destitute; 2. vain, fruitless, ineffectual; 3.

destitute of reality *or* truth; 4. a thoughtless inconsiderate man, (James ii. 20.)

Κενοφωνία, ας, ἡ, (*preced. and* φωνή) vain, empty, noise *or* babbling.

Κενόω, ῶ, *f.* -ώσω, *a.* 1. ἐκένωσα, (*from* κενὸς) 1. to make vain, useless, void, *or* null; 2. *pass.* to be in vain, be found illusive.

Κέντρον, ου, τὸ, 1 a goad, prick, spike; 2. a sting, *as of a scorpion*, (Rev. ix. 10.)

Κεντυρίων, ωνος, ὁ, (*Latin*) a centurion.

Κενῶς, (*from* κενὸς) in vain, to no purpose.

Κεραία, ας, ἡ, (*from* κέρας) a horn, a kern *or* flourish *at the extremity of a letter.*

Κεραμεὺς, έως, ὁ, (*from* κέραμος) a potter.

Κεραμικὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) made of potters' clay, earthen.

Κεράμιος, α, ον, (*from next*) *the same.*

Κέραμος, ου, ὁ, potters' clay, a tile.

Κέρας, ἄτος, αος, ως, τὸ, a horn: *by a metaphor taken from horned animals it denotes* strength, power, *or* glory; κέρας σωτηρίας the horn of salvation, a mighty and glorious Saviour.

Κεράτιον, ου, το, (*from* κέρας) a husk.

Κεράω, ῶ, *or* **Κεραννύω**, (*from* κέρας) to mix, *properly in cups of* horn.

Κερδαίνω, *or* **Κερδέω**, ῶ, *f.* κερδανῶ, *or* κερδήσω, *p.* κεκέρδηκα, *a.* 1. ἐκέρδησα, (*from* κέρδος) 1. to gain by trade *or* merchandise; 2. to obtain, partake of, (Philip. iii. 8.) 3. to avoid *or* escape any thing hurtful, (Acts xxvii. 21.) 4. to gain to friendship, virtue, *or* religion.

Κερδῆσαι, *a.* 1. *inf. of same.*

Κέρδος, εος, ους, τὸ, gain, profit.

Κέρμα, ἄτος, τὸ, (*from* κείρω) a small piece *of money.*

Κερματιστὴς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a money-changer *for profit.*

Κεφάλαιον, ου, τὸ, (*from* κεφαλὴ) 1. a sum *of money*, (Acts xxii. 28.) 2. a sum, summary, recapitulation.

Κεφαλαιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκεφαλαίωκα, *a.* 1. ἐκεφαλαίωσα, (*from preced.*) 1. to smite *or* wound the head; 2. to sum up.

Κεφἄλὴ, ῆς, ἡ, 1. the head; 2. the head, top; 3. the head *or* superior in power *or* dignity.

Κεφἄλὶς, ἴδος, ἡ, (*from preced.*) 1. the top *of a pillar*, a pillar; 2. a volume *or* roll.

Κημόω. *See* **Φιμόω**.

Κῆνσος, ου, ὁ, (*from Latin* Census) a tax, a poll-tax.

Κῆπος, ου, ὁ, a garden.

Κηπουρὸς, οῦ, ὁ, (*preced. and* οὖρος, a keeper) a gardener, *or rather* an inspector, bailiff.

Κηρίον, ου, τὸ, (*from next*) a honeycomb.

Κηρὸς, οῦ, ὁ, bees' wax.

Κήρυγμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* κηρύσσω) 1. a preach-

ing, exhortation, publishing; 2. any doctrine taught by preaching, *especially* the doctrines of the Gospel.

Κήρυξ, ῦκος, ὁ, a proclaimer, public herald *or* crier.

Κηρύσσω, *f.* -ύξω, *p.* κεκήρυχα, *a.* 1. ἐκήρυξα, (*from* κήρυξ) 1. to publish, proclaim *as an* herald; 2. to preach, publish, make publicly known.

Κῆτος, εος, ους, τὸ, a whale, great fish, sea-monster.

Κιβωτὸς, οῦ, ἡ, (*from* κιβὸς, *the same*) an hollow vessel, chest, ark.

Κιθάρα, ας, ἡ, a harp.

Κιθαρίζω, *f.* -ίσω, (*from preced.*) to play upon a harp.

Κιθαρῳδὸς, οῦ, ὁ, (κιθάρα *and* ᾠδὸς, a singer) one who sings to the harp on which he plays.

Κιννάμωμον, ου, τὸ, cinnamon.

Κινδυνεύω, *f.* -εύσω, *p.* κεκινδύνευκα, *a.* 1. ἐκινδύνευσα, (*from next*) to be in danger.

Κίνδυνος, ου, ὁ, (*next and* ὀδύνη) danger, peril.

Κινέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκίνηκα, *a.* 1. ἐκίνησα, (κίω, to go, *and* νέω, to move) 1. to move, stir; κινεῖν τὴν κεφαλὴν, to shake the head in mockery; 2. to remove, (Rev. ii. 5; vi. 14.) 3. to move, excite, *pass.* to be moved, put into commotion, (Acts xxi. 30.)

Κίνησις, εως, ἡ, (*from same*) a moving, motion, commotion.

Κλάδος, ου, ὁ, (*from a.* 2. *of next*) 1. a branch; 2. *figuratively*, issue, offspring.

Κλάζω, *or* Κλάω, *f.* κλάσω, *p.* κέκλακα, *a.* 1. ἔκλασα, *a.* 2. ἔκλαδον, to break.

Κλαίω, *f.* κλαύσω, *p.* κέκλαυκα, *a.* 1. ἔκλαυσα, (*from preced.*) 1. to weep, wail; 2. to lament, weep for.

Κλάσις, εως, ἡ, (*from same*) a breaking; κλάσις τοῦ ἄρτου, breaking of bread, namely the sacrament of communion.

Κλάσμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of same*) a fragment.

Κλαυθμὸς, οῦ, ὁ, (*from* κλαίω) a weeping.

Κλαύσω, *f.* 1. *of* κλαίω.

Κλάω. *See* Κλάζω.

Κλεὶς, κλειδὸς, ἡ, (*from* κλείω) a key, *the emblem of power.*

Κλεῖς, *by sync. for* κλεῖδας.

Κλείω, *f.* -είσω, *p.* κέκλεικα, *a.* 1. ἔκλεισα, 1. to shut, shut up; 2. to restrain, repress.

Κλέμμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* κλέπτω) a theft.

Κλέος, εος, ους, τὸ, (*from* κλέω, to celebrate) glory, fame, good report.

Κλέπτης, ου, ὁ, (*from next*) a thief.

Κλέπτω, *f.* -ψω, *p.* κέκλεφα, *a.* 1. ἔκλεψα, *a.* 2. ἔκλαπον, to steal, thieve.

Κληθήσομαι, *f.* 1. *pass. of* καλέω.

Κληθῶ, *a.* 1. *s. pass. of same.*

Κλῆμα, ατος, τὸ, (*from* κλάω) a small branch, twig, *or* shoot.

Κληρονομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκληρονόμηκα, *a.* 1. ἐκληρονόμησα, (*from* κληρονόμος) to inherit, obtain by inheritance, obtain.

Κληρονομία, ας, ἡ, (*from next*) an inheritance.

Κληρονόμος, ου, ὁ, (*next and νέμω*) an heir, *applied to Christ*, the heir and Lord of all things.

Κλῆρος, ου, ὁ, 1. a lot, allotment, *or* share; 2. a portion by lot, inheritance; 3. κλῆροι, οἱ, (1 Pet. v. 3.) *seems to denote those distinct congregations of Christians, which fell to the lot of different pastors.*

Κληρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκλήρωκα, (*from* κλῆρος) to take *or* choose by lot.

Κλῆσις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of* καλέω) 1. a calling; 2. that to which any one is called, *applied to* the Christian religion; 3. a condition, employment, (1 Cor. vii. 20.)

Κλητὸς, ἡ, ὸν, (*from* 3. *sin. p. pass. of same*) called.

Κλίβανος, ου, ὁ, (*κριθὴ and βαῦνος*, a furnace) an oven, furnace.

Κλίμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* κλίνω) a climate, region, tract of country.

Κλίνη, ης, ἡ, (*from p. m. of same*) 1. a small portable bed, a couch to recline on at meals, a bed.

Κλινίδιον, ου, τὸ, (*from preced.*) a little bed, couch.

Κλίνω, *f.* -ινῶ, *p.* κέκλικα, *a.* 1. ἔκλινα, 1. to recline, lay, lay down; 2. to bow down, decline; 3. to decline, *as the daylight;* 4. to discomfit, put to flight, rout, (Heb. xi. 34.)

Κλισία, ας, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of preced.*) a company of persons reclining.

Κλοπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* κλέπτω) theft.

Κλύδων, ωνος, ὁ, (*from a.* 2. *of* κλύζω, to roar like the waves) the raging *of the sea*, a tempest; 2. a wave, surge, billow, (James i. 6.)

Κλυδωνίζομαι, *f.* 1. *mid.* -ίσομαι, *f.* 1. *pass.* κλυδωνισθήσομαι, (*from preced.*) to be agitated, tossed to and fro, *as by the waves.*

Κνήθω, *f.* κνήσω, *p.* κέκνηκα, to tickle, make to itch, *pass.* to itch.

Κοδράντης, ου, ὁ, (*Latin*) a Roman coin *equal to about three-fourths of our farthing.*

Κοιλία, ας, ἡ, 1. the belly; *in John* vii. 38. *it denotes* the inmost part, heart, mind *or* soul of man; 2. the womb.

Κοιμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκοίμηκα, *a.* 1. ἐκοίμησα, (*from* κεῖμαι) to cause to lie down to sleep; *pass.* to sleep, be asleep; 2. to be asleep in death.

Κοίμησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a lying down, taking rest in sleep.

Κοινοῖ, 3. *sin. pres. of* κοινόω.

Κοινὸς, ἡ, ὸν, 1. common, public, that of which all are partakers; 2. profane, unclean, polluted, defiled.

Κοινόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκοίνωκα, *a.* 1. ἐκοίνωσα, (*from preced.*) 1. to make common *or* unclean, pollute, defile; 2. to call common *or* unclean.

Κοινωνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκοινώνηκα, *a.* 1. ἐκοινώνησα, (*from* κοινωνὸς) 1. to communicate, distribute, impart to; 2. to partake, participate in.

Κοινωνία, ας, ἡ, (*from same*) 1. a partaking, participation; 2. a communion, fellowship, society; 3. distribution, almsgiving.

Κοινωνικὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) ready to communicate, liberal.

Κοινωνὸς, ῦ, ὁ, ἡ, (*from* κοινόω) a partaker, partner, companion.

Κοίτη, ης, ἡ, (*from* κεῖμαι) 1. a bed, (Luke xi. 7.) 2. the marriage bed, (Heb. xiii. 4.) 3. sexual commerce, *particularly* illicit, (Rom. xiii. 13.) 4. κοίτην ἔχειν, to conceive, have offspring, (Rom. ix. 10.)

Κοιτὼν, ῶνος, ὁ, (*from preced.*) a bed-chamber.

Κόκκινος, η, ον, (*from next*) scarlet.

Κόκκος, ου, ὁ, a grain, a berry.

Κολάζω, *f.* -άσω, *p.* κεκόλᾰκα, *a.* 1. ἐκόλᾰσα, to punish, chastise.

Κολακεία, ας, ἡ, (*from next*) flattery, adulation.

Κόλᾰσις, εως, ἡ, (*from* κολάζω) punishment, torment.

Κολαφίζω, *f.* -ίσω, *p.* κεκολάφικα, (*from* κόλαφος, a blow) 1. to buffet, strike with the fist; 2. to afflict, injure, depress.

Κολλάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκόλληκα, (*from* κόλλη) *pass.* to cleave to, be joined to, associate with.

Κολλυβιστὴς, οῦ, ὁ, (*from* κόλλυβος, a small coin) a money-changer.

Κολλύριον, *or* **Κολλούριον**, ου, τὸ, (κωλύω *and* ῥοῦς, a running) a collyrium, *a remedy* to repel sharp humours in the eyes.

Κολοβόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκολόβωκα, to cut off, cut short, shorten.

Κόλπος, ου, ὁ, (*from* καλύπτω) 1. the bosom, lap; 2. the fold of a loose robe in front, *in which things were carried*, (Luke vi. 38.) 3. a bay, creek.

Κολυμβάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκολύμβηκα, to swim.

Κολυμβήθρα, ας, ἡ, (*from preced.*) a pool, bath.

Κολωνία, ας, ἡ, (*Latin*) a colony.

Κομάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκόμηκα, (*from next*) to have long hair.

Κόμη, ης, ἡ, (*from* κόπτω) the hair of the head.

Κομίζω, *f.* -ίσω, *p.* κεκόμικα, *a.* 1. ἐκόμισα, (*from* κομέω, to take care of) 1. to bring *as in the hand*, (Luke vii. 37.) 2. *mid.* to receive to oneself; 3. to receive as a recompense, *whether of good or evil.*

Κομψὸς, ὴ, ὸν, elegant, well, *comp.* κομψότερον, better.

Κονιάω, ῶ, *f.* -άσω, *p.* κεκονίακα, (*from* κονία, chalk) to whiten, whitewash.

Κονιορτὸς, οῦ, ὁ, (*i. e.* κόνις ὀρτὴ, *from* ὄρω, to raise) dust.

Κοπάζω, *f.* -άσω, *p.* κεκόπᾰκα, (*from* κόπος) to be spent with labour, cease through fatigue, cease.

Κοπετὸς, *οῦ, ὁ*, (*from κόπτω*) vehement lamentation.

Κοπὴ, *ῆς, ἡ*, (*from p. m. of κόπτω*) a smiting, slaughter.

Κοπιάω, *ῶ, f. -άσω, p. κεκοπίακα, a.* 1. *ἐκοπίασα*, (*from next*) 1. to toil, labour to weariness; 2. to be fatigued *or* spent with labour, (John iv. 6.) 3. to labour zealously, *in any object.*

Κόπος, *ου, ὁ*, (*from p. m. of κόπτω*) 1. labour, toil, the zealous pursuit *of any object;* 2. trouble, disturbance, uneasiness; 3. the fruit of labour, (John iv. 38; 2 Cor. x. 15.)

Κοπρία, *ας, ἡ*, filth, dung, a dunghill, manure.

Κόπτω, *f. κόψω, p. κέκοφα, a.* 1. *ἔκοψα, p. mid. κέκοπα*, 1. to cut off *or* down; 2. *mid.* to strike *or* beat oneself in lamentation, lament, wail.

Κόραξ, *ακος, ὁ*, a raven *or* crow.

Κοράσιον, *ου, τὸ*, (*from κόρη*) a damsel.

Κορβᾶν, (*from next*) a gift devoted to God: *the words,* be it Corban, *or* devoted, (*Mark* vii. 11.) *involve an imprecation against the individual, if he shall ever bestow any thing to relieve the necessities of his parents.*

Κορβανᾶς, *ᾶ, ὁ*, (*from preced.*) the sacred treasury.

Κορέννυμι, *f. κορέσω, p. κεκόρεκα*, to satiate, satisfy, *pass.* to abound, be rich.

Κόρος, *ου, ὁ*, a cor, *the largest measure of capacity among the Jews, equal to about* 75 *gallons* 5 *pints English.*

Κοσμέω, *ῶ, f. -ήσω, p. κεκόσμηκα, a.* 1. *ἐκόσμησα*, (*from κόσμος*) 1. to set in order, adorn, garnish; 2. to trim *as a lamp*, (Matt. xxv. 7.)

Κοσμικὸς, *ἡ, ὸν*, (*from same*) worldly, vicious.

Κόσμιος, *ου, ὁ, ἡ*, (*from same*) orderly, decent, neat.

Κοσμοκράτωρ, *ορος, ὁ*, (*next and κράτος*) a ruler of this world.

Κόσμος, *ου, ὁ*, 1. an adorning, ornament, (1 Pet. iii. 3.) 2. the world, universe, the whole frame of heaven and earth, *so called from its admirable regularity and beauty;* 3. the world *or* earth which we inhabit; 4. an extensive tract of country, every place of which the writer *or* speaker had any knowledge, (Rom. i. 8, &c.) 5. the inhabitants of the world, *applied to the general society of believers, or those to whom the Gospel is preached; also to the Jewish people—and to the enemies of Christianity, whether Jews or Gentiles,* &c.; 6. the things of this world, *as riches, honours, pleasures,* &c.; 7. a vast collection of any thing, (James iii. 6.) a multitude, (2 Pet. ii. 5.)

Κοῦμι, arise

Κουστωδία, *ας, ἡ*, (*Latin*) a keeper, a sentinel.

Κουφίζω, *f. -ίσω, p. κεκούφικα,*

a. 1. ἐκούφισα, (*from next*) to lighten.

Κοῦφος, η, ον, light, swift.

Κόφινος, ου, ὁ, a wicker basket.

Κράββατος, ου, ὁ, a couch.

Κράζω, *f.* κράξω, *a.* 1. ἔκραξα, *p. mid.* κέκραγα, to cry aloud, exclaim.

Κραιπάλη, ης, ἡ, (κάρα, the head, *and* πάλλω, to agitate) surfeiting, excessive drinking *or* eating.

Κρανίον, ου, τὸ, (*from* κάρηνον, the head) a skull.

Κράσπεδον, ου, τὸ, a tassel *or* tuft, border, extremity.

Κραταιὸς, ὰ, ὸν, (*from* κράτος) strong, mighty, powerful, vehement.

Κραταιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκραταίωκα, *a.* 1. ἐκραταίωσα, (*from same*) to strengthen, make strong, *pass.* to grow strong.

Κρατέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεκράτηκα, *a.* 1. ἐκράτησα, (*from* κράτος) 1. to lay strong hold on, hold fast; 2. to hold, detain, (Acts ii. 24.) 3. to take, take hold of, seize; 4. to hold, *as in the hand*, (Rev. ii. 1.) 5. to obtain, (Acts xxvii. 13.) 6. to restrain, (Luke xxiv. 16.) 7. to retain, *i. e.* not to remit, *as sins*, (John xx. 23.) 8. to embrace, (Matt. xxviii. 9.) 9. to retain, observe.

Κράτιστος, η, ον, (*superl. of* κρατὺς) most strong *or* powerful, most excellent.

Κράτος, εος, ους, τὸ, (*from* κέρας) 1. strength, power; κατὰ κράτος, greatly, mightily; 2. a great *or* signal work of power, (Luke i. 51.) 3. government, (Heb. ii. 14.)

Κραυγάζω, *f.* -άσω, *p.* κεκραύγακα, *a.* 1. ἐκραύγασα, (*from next*) to cry, cry out.

Κραυγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* κράζω) a cry, crying out, clamour.

Κρέας, έατος, έως, έας, τὸ, flesh, flesh-meat.

Κρείσσων, *or* Κρείττων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*comp. of* κρατὺς, strong) 1. stronger, more powerful; 2. better, more excellent, profitable, *or* favourable.

Κρεμάω, *and* Κρεμάννυμι, *f.* -άσω, *a.* 1. ἐκρέμασα, 1. to hang, suspend; 2. to hang *or* depend upon, (Matt. xxii. 40.)

Κρημνὸς, οῦ, ὁ, (*from* κρεμάμενος, hanging) a steep place, a precipice.

Κριθὴ, ῆς, ἡ, barley.

Κρίθινος, η, ον, (*from preced.*) made of barley.

Κρίμα, ἄτος, τὸ, (*from* κρίνω) 1. a solemn judgment, judicial trial *or* sentence; 2. a private judgment, (Matt. vii. 2.) 3. condemnation, damnation; 4. punishment; 5. a legal contest, lawsuit, (1 Cor. vi. 7.) 6 judicial authority, power of judging, (Rev. xx. 4.) 7. τὰ κρίματα Θεοῦ, the decrees of God, (Rom. xi. 33.) 8. εἰς κρίμα, therefore, with this design, (John ix. 39.)

Κρίνον, ου, τὸ, a lily.

Κρίνω, *f.* κρινῶ, *p.* κέκρικα, *a.* 1.

Ἔκρινα, 1. to judge, try, *in a solemn or judicial manner;* 2. to judge, pass sentence, give one's opinion, *in a private manner;* 3. *with an accusative,* to judge, regulate, rule, (Matt. xix. 28; Luke xxii. 30.) 4. to discern, form a mental judgment *or* opinion; 5. to think, esteem, consider; 6. to judge proper, determine; 7. to adjudge to punishment, condemn; 8. to furnish matter for condemnation, (Rom. ii. 27.) 9. *pass.* to be brought *or* called into judgment, called in question; 10. *mid. and pass.* to enter into a judicial contest with, implead, sue, (Matt. v. 40; 1 Cor. vi. 1, 6.) 11. *κρίνεσθαι ἐν,* to be judged by, (1 Cor. vi. 2.)

Κρίσις, εως, ἡ, (*from 2. sin. p. pass. of κρίνω*) 1. judgment; *κρίσιν ποιεῖν,* to pass judgment *or* sentence; *κρίσις βλασφημίας,* a slanderous judgment *or* sentence; 2. justice, (Matt. xxiii. 23; Luke xi. 42.) 3. condemnation, damnation, (Mark iii. 29; John v. 24, 29.) 4. the punishment consequent on condemnation; 5. the cause *or* ground of condemnation, (John iii. 19.) 6. the divine decrees, (Matt. xii. 18.) 7. a Court of Justice among the Jews, *which before the government of the Romans had power of life and death, and punished its criminals by strangling or beheading,* (Matt. v. 21, 22.)

Κριτήριον, ου, τὸ, (*from 3. sin. p. pass. of same*) 1. a judgment-seat, tribunal; 2. a judicial contest, lawsuit.

Κριτὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a judge.

Κριτικὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) able to discern, a discerner.

Κρούω, *f. κρούσω, p. κέκρουκα, a. 1. ἔκρουσα,* to knock.

Κρυβῆναι, *a. 2. inf. pass. of κρύπτω.*

Κρύπτη, ης, ἡ, (*from κρύπτω*) a subterranean place *or* vault.

Κρυπτὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) hidden, secret, unknown.

Κρύπτω, *f. -ύψω, a. 1. ἔκρυψα,* 1. to hide, conceal, place out of sight; 2. to lay up, reserve, (Col. iii. 3.)

Κρυσταλλίζω, (*from κρύσταλλος*) to shine like crystal.

Κρύσταλλος, ου, ὁ, (*κρύος and στέλλομαι,* to concrete) crystal.

Κρυφὰ, or **Κρυφῇ,** (*from κρύπτω*) in secret.

Κρυφαῖος, αία, αῖον, (*from same*) hidden, concealed, clandestine.

Κτάομαι, -ῶμαι, *f. κτήσομαι, p. κέκτημαι, also ἔκτημαι,* 1. to acquire, prepare, provide, (Matt. x. 9, &c.) 2. to buy, purchase; 3. to possess; 4. to preserve, (Luke xxi. 19.)

Κτῆμα, ατος, τὸ, (*from p. of κτάομαι*) a possession.

Κτῆνος, εος, ους, τὸ, (*from κτάομαι*) a beast of burden; *plur* cattle.

Κτησάμενος, *a. 1. of κτάομαι.*

Κτήτωρ, ορος, ὁ, (*from* 3. *sin. p. pass. of same*) a possessor.

Κτίζω, *f.* κτίσω, *p.* ἔκτικα, *a.* 1. ἔκτισα, 1. to create; 2. to make, compose, form; 3. to form, *in a spiritual sense, viz.* to regenerate.

Κτίσις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. a creation, production from nothing; 2. formation, structure, (Heb. ix. 11.) 3. a creature, thing created; 4. a human creature, man, mankind; 5. an ordinance, statute, institute, (1. Pet. ii. 13.)

Κτίσμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of same*) a creature.

Κτιστὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a creator.

Κυβεία, ας, ἡ, (*from* κυβεύω, to play at dice, cheat) a playing at dice, sleight, cheating, artifice.

Κυβερνάω, ῶ, *f.* -ήσω, to govern.

Κυβέρνησις, εως, ἡ, (*from preced.*) government.

Κυβερνήτης, ου, ὁ, (*from same*) the pilot *or* master *of a ship.*

Κυέω, *f.* -ήσω, (*from* κύω) to be pregnant.

Κυκλόθεν, (*from next*) around.

Κύκλος, ου, ὁ, a circle.

Κυκλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκύκλωκα, *a.* 1. ἐκύκλωσα, (*from preced.*) 1. to encircle, surround, encompass; 2. to besiege.

Κύλισμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a rolling, wallowing.

Κυλίω, *f.* -ίσω, *p.* κεκύλικα, *a.* 1. ἐκύλισα, *p. pass.* κεκύλισμαι, to roll.

Κυλλὸς, ἡ, ὸν, having the limbs crooked *or* distorted.

Κῦμα, ἄτος, τὸ, a wave, a billow.

Κύμβἄλον, ου, τὸ, (*from* κύμβος, hollow) a cymbal.

Κύμινον, ου, τὸ, cummin.

Κυνάριον, ου, τὸ, (*from* κύων) a cur.

Κύπτω, *f.* κύψω, *a.* 1. ἔκυψα, to bend, stoop down.

Κυρία, ας, ἡ, (*from* κῦρος, authority) a lady.

Κυριακὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) the Lord's.

Κυριεύω, *f.* -εύσω, *p.* κεκυρίευκα, *a.* 1. ἐκυρίευσα, (*from next*) to have rule, authority, *or* dominion over, lord it over.

Κύριος, ου, ὁ, (*from* κῦρος, authority) 1. a lord, master, *applied by a wife to her husband,* (1 Pet. iii. 6.) 2. *in the vocative, both singular and plural, it is used as a title of respect, like* Sir *or* Sirs *in English;* 3. *applied to the* Blessed Trinity, *and personally to* the Son, *and to* the Holy Ghost.

Κυριότης, ητος, ἡ, (*from* κύριος) 1. dominion, power, *or* authority; 2. *plur.* powers, an order of angels.

Κυρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεκύρωκα, (*from* κῦρος, confirmation) 1. to confirm, ratify; 2. to show, give evidence of, (2 Cor. ii. 8.)

Κύω, *f.* κύσω, *p.* κέκυκα, to conceive, be pregnant.

Κύων, κυνὸς, ὁ, ἡ, (*from preced.*)

1. a dog; 2. an impious, profane, *or* lascivious person.

Κῶλον, ου, τὸ, a large limb *or* bone *of the human body*, the carcass.

Κωλύω, *f.* -ύσω, *p.* κεκώλυκα, *a.* 1. ἐκώλυσα, 1. to restrain, hinder, withhold; 2. to forbid.

Κώμη, ης, ἡ, a town, village.

Κωμόπολις, εως, ἡ, (*preced. and* πόλις) a country town.

Κῶμος, ου, ὁ, revelling, lascivious feasting with songs and music.

Κώνωψ, ωπος, ὁ, ἡ, a gnat.

Κωφὸς, ἡ, ὸν, 1. deaf, dumb, *and sometimes* deaf and dumb; 2. making deaf *or* dumb.

Λ

Λα, *an adverbial particle denoting* intenseness.

Λαβεῖν, *a.* 2. *inf. of* λαμβάνω.

Λάβω, *a.* 2. *s. of* λαμβάνω.

Λαβὼν, *a.* 2. *par. of same.*

Λαγχάνω, *f.* 1. *mid.* λήξομαι, *p.* εἴληχα, *for* λέληχα, *a.* 2. ἔλαχον, *p. mid.* λέλογχα, *a.* 1. *mid. inf.* λήξασθαι, *p. pass.* εἴληγμαι, 1. to cast *or* draw lots, (John xix. 24.) 2. to obtain by lot; 3. to obtain, attain, reach, *by any means.*

Λαθεῖν, *a.* 2. *inf. of* λανθάνω.

Λάθρα, (*from* λανθάνω) privately, secretly.

Λαῖλαψ, απος, ἡ, a whirlwind, hurricane, violent storm.

Λακέω, *and* **Ληκέω, ῶ,** *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐλάκησα, to crash, break *or* burst with a loud noise.

Λακτίζω, *f.* -ίσω, *p.* λελάκτικα, (*from* λὰξ, with the heel) to kick, kick up.

Λαλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελάληκα, *a.* 1. ἐλάλησα, 1. to speak; 2 to receive the use of speech, 3. to answer, explain; 4. to command, tell, direct, (Acts ix. 6, &c.) 5. to speak, preach, publish; 6. to tell, announce, report, (Luke ii. 17, 18) 7. to celebrate by words, recite.

Λαλιὰ, ᾶς, ἡ, (*from* λαλέω) 1. speech, (John viii. 43.) 2. talk, prattle, (John iv. 42.) 3. manner of speech, dialect.

Λαμὰ, *or* **Λαμμᾶ,** for what? why?

Λαμβάνω, *f.* 1. *mid.* λήψομαι, *p.* λέληφα, *At.* εἴληφα, *a.* 2. *act.* ἔλαβον, *a.* 1. *pass.* ἐλήφθην, 1. to take, *as in the hand;* 2. to receive, get, obtain; 3. to receive again; 4. to collect, take, *as tribute*, (Matt. xvii. 24, 25.) 5. to receive money of, make a gain of, (2 Cor. xi. 20.) 6. to take *in marriage*, (Mark xix. 20, 21.) 7. to take upon oneself, (Philip. ii. 7.) 8. to receive and entertain *as a guest;* 9. to take, take by force, apprehend, seize; 10. to take away; 11. to catch, beguile, (2. Cor. xii. 16.) 12. to take, assume; 13. λάβειν ἀρχὴν, to begin; λαμβάνειν πρόσωπον, to respect the person, *or* external circumstances of a man; πεῖραν λαμ-

βάνειν, to attempt; λήθην λαβεῖν, to forget.

Λαμπὰς, άδος, ἡ, (*from* λάμπω) a lamp, torch.

Λαμπρὸς, ὰ, ὸν, (*from same*) 1. shining, resplendent, bright, clear; 2. white, bright, dazzling; 3. splendid, gorgeous.

Λαμπρότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) splendour, brightness.

Λαμπρῶς, (*from same*) splendidly, sumptuously.

Λάμπω, *f.* -ψω, *a.* 1. ἔλαμψα, (λίαν φῶ, *for* φάω) to shine.

Λανθάνω, *f.* λήσω, *a.* 2. ἔλαθον, *p. mid.* λέληθα, to be hid, hidden, unknown to, concealed from sight.

Λαξευτὸς, ἡ, ὸν, (λᾶας *or* λᾶς, a stone, *and* ξέω) hewn out of a rock.

Λαὸς, οῦ, ὁ, 1. a people, nation, (Luke ii. 10, 31.) 2. the common people, the multitude; 3. *applied to* the society of Christians *or* the Christian Church, (Matt. i. 21; 1 Pet. ii. 9, 10.)

Λάρυγξ, υγγος, ὁ, the throat, larynx.

Λατομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελατόμηκα, *a.* 1 ἐλατόμησα, (λᾶς, a stone, *and p. m. of* τέμνω) to hew stones.

Λατρεία, ας, ἡ, (*from next*) service, religious service *or* worship.

Λατρεύω, *f.* -σω, *p.* λελάτρευκα, *a.* 1. ἐλάτρευσα, (*from next*) to serve, worship.

Λάτρις, ιος, ὁ, ἡ, (λα *and* τρέω) a servant.

Λάχανον, ου, τὸ, (*from* λαχαίνω, to dig) an herb.

Λεγεὼν, ῶνος, ὁ, (*Latin*) 1. a legion; 2. a leader, chief.

Λέγω, *f.* λέξω, *p.* λέλεχα, *a.* 1. ἔλεξα, *a.* 2. ἔλεγον, 1. to say, speak, *applied to writings;* ἡ γραφὴ λέγει, the Scripture saith; σὺ λέγεις, thou sayest truly; 2. to speak of *or* concerning; 3. to say, command, give in charge; 4. to call, name, *pass.* be called *or* named; 5. to boast, (Acts v. 36.) 6. *pass.* to be chosen, *or* appointed.

Λεῖμμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* λείπω) a remnant, residue.

Λεῖος, α, ον, smooth, level, plain.

Λείπω, *f.* -ψω, *p.* λέλειφα, *a.* 1. ἔλειψα, *a.* 2. ἔλιπον, *p. mid.* λέλοιπα, to leave, fail, be wanting; *pass.* be deficient in, *or* destitute of.

Λειτουργέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελειτούργηκα, *a.* 1. ἐλειτούργησα, (*from* λειτουργὸς) to minister publicly *in sacred offices.*

Λειτουργία, ας, ἡ, (*from same*) a public ministration *or* service.

Λειτουργικὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) performing public service.

Λειτουργὸς, οῦ, ὁ, (λειτὸς, public, *and* ἔργον) a public officer *or* minister.

Λείχω, *f.* -ξω, *p.* λέλειχα, to lick.

Λέντιον, ου, τὸ, a towel, napkin.

Λεπὶς, ίδος ἡ, (*from* λέπω, to

take off the bark) a scale, shell, bark.

Λέπρα, ας, ἡ, (*from* λεπὶς) the leprosy.

Λεπρὸς, ὰ, ὸν, (*from same*) leprous, a leper.

Λεπτὸν, οῦ, τὸ, (*from next*) a mite.

Λεπτὸς, ἡ, ὸν, small, slender.

Λευΐ, *or* Λευῒς, ὁ, *accus.* Λευῒν, Levi. *The first of this name was the third son of the patriarch Jacob by his wife Lea; three others are mentioned in the New Testament, viz. the son of Melchi,* (Luke iii. 24.) *the son of Simeon,* (Luke iii. 29.) *and the son of Alpheus,* (Luke v. 27, &c.)

Λευΐτης, ου, ὁ, a Levite.

Λευϊτικὸς, ἡ, ὸν, Levitical.

Λευκαίνω, *f.* ανῶ, *a.* 1. ἐλεύκανα, (*from next*) to make white.

Λευκὸς, ἡ, ὸν, white.

Λέων, οντος, ὁ, (*from* λεύσσω, to see) 1. a lion; 2. *figuratively,* a powerful and cruel man, a tyrant, (2 Tim. iv. 17.) 3. *applied to* Christ, *as* the lion of the tribe of Judah, (Rev. v. 5.)

Λήβω. *See* Λαμβάνω.

Λήθη, ης, ἡ, (*from* λήθομαι, to forget) forgetfulness, oblivion.

Λήθω, *or* λάθω. *See* Λανθάνω.

Ληκέω. *See* Λακέω.

Ληνὸς, οῦ, ἡ, a wine-press, the cavity under the wine-press.

Λῆρος, ου, ὁ, (λα *and* ῥέω) an idle tale.

Λῃστὴς, οῦ, ὁ, (*from* 3. *sin. p. pass. of* ληΐζω, to prey) 1. a robber; 2. a man given to extortion and rapacity.

Λήχω. *See* Λαγχάνω.

Λῆψις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of* λαμβάνω) a receiving.

Λήψομαι, *f.* 1. *of* λαμβάνω.

Λίαν, very much, exceedingly, very.

Λίβανος, ου, ὁ, frankincense.

Λιβανωτὸς, οῦ, ὁ, *or* λιβανωτὸν, οῦ, τὸ, (*from preced.*) an incense-vessel, a censer.

Λιβερτῖνος, ου, ὁ, a freed man.

Λιθάζω, *f.* -άσω, *p.* λελίθακα, *a.* 1. ἐλίθασα, (*from* λίθος) to stone, kill by stoning.

Λίθινος, η, ον, (*from same*) made of stone.

Λιθοβολέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελιθοβόληκα, *a.* 1. ἐλιθοβόλησα, (*from same and p. m. of* βάλλω) to stone, pelt *or* kill with stones.

Λίθος, ου, ὁ, ἡ, (λίαν *and* θῶ, to place) 1. a stone; 2. a precious stone, jewel.

Λιθόστρωτος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, ον, (*from preced. and* στρώω) paved with stone.

Λικμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελίκμηκα, *a.* 1. ἐλίκμησα, (*from* λίαν κάμνειν, toiling much) to grind to powder, scatter, destroy utterly.

Λιμὴν, ένος, ὁ, (*from* λίαν μένειν, remaining very quiet) a port, haven.

Λίμνη, ης, ἡ, (*from same*) a lake, pool.

Λιμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* λείπω) hunger, famine.

Λίνον, ου, τὸ, 1. flax, flaxen linen;

2. the wick of a lamp; λίνον τυφόμενον, smoking *or* dimly burning flax, (Matt. xii. 20.)

Λιπαρὸς, ὰ, ὸν, (*from* λίπος, fatness) fat, dainty.

Λίτρα, ας, ἡ, a pound weight.

Λὶψ, λιβὸς, ὁ, (*from* λείβω, to pour out) the south-west, the south-west wind.

Λογία, ας, ἡ, (*from p. m. of* λέγω) a gathering, collection.

Λογίζομαι, *f.* 1. *mid.* λογίσομαι, *a.* 1. ἐλογισάμην, *f.* 1. *pass.* λογισθήσομαι, *p. pass.* λελόγισμαι, (*from* λόγος) 1. to reason, argue, discourse, infer by reasoning; 2. to think, reckon, account, esteem, *pass.* to be reckoned *or* accounted; 3. to impute, attribute; 4. to think, imagine, (Rom. ii. 3.) 5. to consider, weigh, (2 Cor. x. 7.) 6. to intend, design, meditate, (2 Cor. x. 2, &c.)

Λογικὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) 1. rational, reasonable; 2. belonging to the Word, (1 Pet. ii. 2.)

Λόγιον, ου, τὸ, (*from same*) a divine speech *or* answer, 1. the Law given to Moses, (Acts vii. 38.) 2. the Old Testament *in general*, (Rom. iii. 2; Heb. v. 12.) 3. Divine Revelation *in general*.

Λόγιος, α, ον, (*from same*) eloquent, *implying both* eloquence *and* learning, *or* sense.

Λογισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* λογίζομαι) a reasoning.

Λογομαχέω, ῶ, (λόγος *and* μάχομαι) to contend about words.

Λογομαχία, ας, ἡ, (*from same*) a contention about words.

Λόγος, ου, ὁ, (*from p. m. of* λέγω) 1. a word, (Matt. viii. 8; Luke vii. 7.) 2. a saying speech, discourse, conversation, narration of any thing done; 3. a report, rumour; 4. a common saying, proverb, (John iv. 37.) 5. a precept, command, (John viii. 55, &c.) 6. the Word of God, *whether of the Law*, *or of the Gospel*, the doctrine of Christianity, profession and practice of the Gospel; 7. speech, eloquence; 8. ability to speak, utterance; λόγον δίδοναι, to grant permission to speak, (Ephes. vi. 19.) 9. reason, κατὰ λόγον, agreeably to reason, (Acts xviii. 14.) 10. an account of one's actions *or* proceedings; 11. a discourse in writing, treatise, (Acts i. 1.) 12. an account *or* computation of debts *or* expenses, (Matt. xviii. 23; xxv. 19.) 13. value, regard, οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, I regard none of these things, (Acts xx. 24.) 14. a cause, reason; τίνι λόγῳ, on what account? wherefore? (Matt. v. 32; Acts x. 29.) 15. show, appearance, pretence, (Coloss. ii. 23.) 16. an affair, matter, thing, business; πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος, with whom we have to do, (Heb. iv. 13.) 17. a charge, accusation, (Acts xix. 38.) 18. a prophesy, prediction; 19. the divine and substantial word of God, *viz.*

the Second Person of the Blessed Trinity — the Word personified.

Λόγχη, ης, ἡ, (*from p. m. of* λαγχάνω) a lance *or* spear.

Λοιδορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελοιδόρηκα, *a.* 1. ἐλοιδόρησα, (*from* λοίδορος) to revile, reproach.

Λοιδορία, ας, ἡ, (*from next*) a reviling, railing.

Λοίδορος, ου, ὁ, (*from p. m. of* λέγω *and* δόρυ, a spear) a railer.

Λοιμὸς, οῦ, ὁ, 1. a plague, pestilence; 2. a pestilent fellow, one professing *or* publishing pestilent doctrines, (Acts xxiv. 5.)

Λοιπὸς, ἡ, ὸν, (*from p. m. of* λείπω) 1. remaining, the rest, *pl.* others, *applied to the* unconverted Jews and Gentiles; 2. λοιπὸν, *or* τὸ λοιπὸν, (*for* κατὰ τὸ λοιπὸν) as for the rest, furthermore, *also*, at length; 3. besides, as to the rest, (1 Cor. i. 16.) 4. *of time*, henceforth, for the future, now; 5. τοῦ λοιποῦ, [*sc.* χρόνου, ἐκ *or* ἀπὸ, *understood*] from henceforth, (Gal. vi. 17.)

Λουτρὸν, οῦ, τὸ, (*from next*) a laver.

Λούω, *f.* -σω, *p.* λέλουκα, *a.* 1. ἔλουσα, (*from* λύω) to wash.

Λύκος, ου, ὁ, (*from* λεύσσω, to see) 1. a wolf; 2 *figuratively*, a cruel, insidious man.

Λυμαίνω, *f.* -ανῶ, *a.* 1. ἐλύμηνα, (*from* λύμη, destruction) to ravage, waste, make havoc, desolate.

Λυπέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* λελύπηκα, *a.* 1. ἐλύπησα, (*from next*) 1 to grieve, cause to grieve, make sorrowful, *pass.* to be grieved *or* sorrowful; 2. *pass.* to be angry *or* indignant. (Matt. xviii. 31.)

Λύπη, ης, ἡ, 1. grief, sorrow 2. aversion, reluctance, (2 Cor. ix. 7.) 3. an affliction causing grief *or* pain, (1 Pet. ii. 19.)

Λύσις, εως, ἡ, (*from* λύω) a being loosed, a solution.

Λυσιτελέω, ῶ, *f.* -ήσω, (*from next*) to be advantageous, profitable.

Λύτρον, ου, τὸ, (*from* λύω) ransom.

Λυτρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* λελύτρωκα, (*from preced.*) *act. and mid.* to ransom, redeem, deliver.

Λύτρωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. redemption; 2. *by metonymy*, a redeemer, saviour, (Luk ii. 38.)

Λυτρωτὴς, οῦ, ὁ, (*from* 3. *sin. p. pass. of same*) a redeemer, deliverer.

Λυχνία, ας, ἡ, (*from next*) a candlestick, a lamp-sconce *or* stand.

Λύχνος, ου, ὁ, (λύω *and* νύχος, *the same as* νὺξ) a lamp, candle, torch.

Λύω, *f.* λύσω, *p.* λέλυκα, *a.* 1 ἔλυσα, 1. to loose, set at liberty; 2. to loose, *or* pronounce not to be binding, (Matt. xvi. 19; xviii. 18.) 3. to break *or* violate *a law or appointment*; 4. to dissolve destroy; 5. to break *or* beat

to pieces, (Acts xxvii. 41.) 6. to dissolve *or* break up, *as an assembly*, (Acts xiii. 43.) 7. to loose from an obligation, remit a punishment; 8. to explain, expound, interpret, (Mark iv. 34.)

M

Μαγεία, *ας, ἡ, (from μαγεύω)* magic.

Μαγεύω, *f. -εύσω, (from next)* to use magical arts.

Μάγος, *ου, ὁ*, a sage of the magian religion, a magician, *or perhaps rather* a mathematician *or* philosopher.

Μαθεῖν, *a. 2. inf. of μανθάνω.*

Μαθέω, *ῶ. See Μανθάνω.*

Μαθητεύω, *f. -εύσω, p. μεμαθήτευκα, a. 1. ἐμαθήτευσα, (from next)* 1. to instruct, make a disciple, especially of Christianity; 2. *act. and pass. with a dat.* to be *or* be made a disciple of any one; 3. to instruct, (Matt. xiii. 52.)

Μαθητὴς, *οῦ, ὁ, (from μαθέω)* 1. a disciple *or* follower of any doctrine, (Matt. x. 24.) 2. a disciple of Christ, a Christian.

Μαθήτρια, *ας, ἡ, (from preced.)* a female disciple.

Μαθὼν, *a. 2. par. of μανθάνω.*

Μαίνομαι, *f. 1. mid. μανοῦμαι, p. mid. μέμηνα, (from same)* to be mad, furious.

Μακαρίζω, *f. -ίσω, At. μακαριῶ. p. μεμακάρικα, a. 1. ἐμακάρισα, (from next)* to call *or* esteem happy.

Μακάριος, *ια, ιον, (from μάκαρ, the same)* happy, blessed.

Μακαρισμὸς, *οῦ, ὁ, (from p. pass. of μακαρίζω)* a calling *or* esteeming happy, felicitation, happiness, blessedness.

Μάκελλον, *ου, τὸ, (Latin)* a market-place, shambles.

Μακρὰν, *(from μακρὸς)* far off.

Μακρόθεν, *(from μακρὸς)* 1. from afar, (Mark viii. 3.) 2. at a distance, afar off: *it is frequently construed with ἀπὸ, as ἀπὸ μακρόθεν*, at a distance.

Μακροθυμέω, *ῶ, f. -ήσω, p. μεμακροθύμηκα, a. 1. ἐμακροθύμησα, (from μακρόθυμος)* 1. to suffer long, have patience, forbear, tarry, delay; 2. to expect long *or* patiently, (Heb. vi. 15.)

Μακροθυμία, *ας, ἡ, (from same)* 1. forbearance, long-suffering; 2. patience.

Μακρόθυμος, *ου, ὁ, ἡ, (μακρὸς and θυμὸς)* long-suffering, forbearing, patient.

Μακροθύμως, *(from preced.)* patiently.

Μακρὸς, *ὰ, ὸν, (from μῆκος)* 1. far, distant; 2. long, prolix.

Μακροχρόνιος, *ου, ὁ, ἡ, (μακρὸς and χρόνος)* enduring a long time.

Μαλακία, *ας, ἡ, (from next)* an indisposition, infirmity.

Μαλακὸς, *ἡ, ὸν, (from μαλάσσω*, to soften) 1. soft, delicate; 2. an effeminate person, a catamite.

Μάλιστα, (*superl. of* μάλα) most of all, chiefly, especially.

Μᾶλλον, (*comp. of same*) 1. more; 2. rather; 3. μᾶλλον δὲ, or rather, *in a corrective sense*, (Rom. viii. 34.)

Μάμμα, *and* -η, ης, ἡ, a grandmother.

Μαμμωνᾶς, *or* **Μαμωνᾶς**, ᾶ, ὁ, Mammon, gain, riches.

Μανθάνω, *f.* 1. *mid.* μαθήσομαι, *a.* 2. ἔμαθον, *p. act.* μεμάθηκα, 1. to learn, understand, know, be informed; 2. to be accustomed.

Μανία, ας, ἡ, (*from* μαίνομαι) madness, distraction.

Μάννα, τὸ, manna.

Μαντεύομαι, *f. mid.* μαντεύσομαι, *a.* 1. *mid.* ἐμαντευσάμην, (*from next*) to prophesy, divine.

Μάντις, εως, ὁ, a soothsayer, diviner, prophet

Μαραίνω, *f.* -ανῶ, *p.* μεμάραγκα, to cause to decay *or* fade, *pass.* to be decayed, fade away.

Μαρὰν ἀθὰ, the Lord cometh.

Μαρανῶ, *f.* 1. *of* μαραίνω.

Μαργαρίτης, ου, ὁ, (*from* μάργαρον, *the same*) a pearl.

Μάρμαρος, ου, ὁ, ἡ, (*from* μαρμαίρω, to glisten) bright, shining, white.

Μάρμαρον, ου, τὸ, marble.

Μάρτυρ, -υρος, ὁ, ἡ, 1. a witness; 2. a martyr.

Μαρτυρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* μεμαρτύρηκα, *a.* 1. ἐμαρτύρησα, (*from preced.*) 1. to witness, bear witness, testify; 2. *with a dat.* to bear witness to *or* concerning, (Matt. xxiii. 31.) *implying* praise *or* commendation, (Luke iv. 22.) 3. *pass.* to be of good report, have a good character; 4. *pass.* to implore, beseech, charge, (1 Thess. ii. 12.)

Μαρτυρία, ας, ἡ, *or* **Μαρτύριον**, ου, τὸ, (*from same*) 1. a bearing witness, (John i. 7.) 2. a testimony, witness borne; 3. a record, open profession, (John i. 19.)

Μαρτύρομαι, (*from same*) 1. *with a dat.* to testify *or* bear witness to; 2. to beseech, charge.

Μάρτυς, υος, ὁ, ἡ. *See* **Μάρτυρ**.

Μασάομαι, *or* **Μασσάομαι**, -ῶμαι, to chew, champ.

Μαστιγόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* μεμαστίγωκα, *a.* 1. ἐμαστίγωσα, (*from* μάστιξ) 1. to scourge; 2. to correct, scourge, *in a figurative sense*, (Heb. xii. 6.)

Μαστίζω, *f.* -ξω, *p.* μεμάστιχα, (*from next*) to scourge.

Μάστιξ, ιγος, ἡ, 1. a scourge; 2. a grievous disease.

Μαστὸς, οῦ, ὁ, (*from* μαζὸς, *the same*) the breast.

Ματαιολογία, ας, ἡ, (*from next*) vain useless talking *or* babbling.

Ματαιολόγος, ου, ὁ, (*next and p. m. of* λέγω) a vain talker.

Μάταιος, α, ον, *and* **Μάταιος**, ου, ὁ, ἡ, (*from* μάτην) vain, useless, unprofitable.

Ματαιότης, ητος, ἡ, (*from preced.*) 1. vanity, uselessness, illusiveness, (2 Pet. ii. 18.) 2. perverseness, (Ephes. iv. 17.)

3. calamity, misery, (Rom. viii. 20.)

Ματαιόω, ῶ, *f.* **-ώσω,** *p.* **μεματαίωκα,** (*from same*) to make vain, *pass.* to become vain *or* destitute of wisdom.

Μάτην, in vain.

Μάχαιρα, ας, ἡ, (*from* **μάχομαι**) 1. a sword; 2. the authority of inflicting punishment, *especially* capital, (Rom. xiii. 4.) 3. *it denotes* deadly discord, (Matt. x. 34.)

Μάχη, ης, ἡ, (*from same*) 1. a fighting; 2. strife, contention, dispute.

Μάχομαι, *f.* 1. *mid.* **μαχήσομαι,** *or* **-ίσομαι,** *f.* 2. **μαχοῦμαι,** 1. to fight, contend in battle; 2. to quarrel, contend *in words*, (John vi. 52.) 3. to be contentious, (2 Tim. ii. 24.)

Μεγαλαυχέω, ῶ, *f.* **-ήσω,** *a.* 1. **ἐμεγαλαύχησα,** (**μέγας** *and* **αὐχέω,** to boast) to boast great things, boast much.

Μεγαλεῖος, εία, εῖον, (*from* **μέγας**) magnificent, glorious, illustrious.

Μεγαλειότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) majesty, magnificence, mighty *or* glorious power.

Μεγαλοπρεπὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (**μέγας** *and* **πρέπω**) magnificent, glorious, very excellent.

Μεγαλύνω, *f.* **μεγαλυνῶ,** *p.* **μεμεγάλυγκα,** *a.* 1. **ἐμεγάλυνα,** (*from* **μέγας**) 1. to make great, (Matt. xxiii. 5; Luke i. 58.) 2. to magnify, extol, celebrate with praises.

Μεγάλως, (*from same*) greatly very much.

Μεγαλωσύνη, ης, ἡ, (*from next*) 1. majesty; 2. praise, (Jude 25.)

Μέγας, μεγάλη, μέγα, *comparat* **μείζων,** *superlat.* **μέγιστος,** 1. great; 2. great, illustrious; **μεγάλη ἡμέρα,** a great *or* high day; **οὐ μέγα,** not wonderful, no great matter, (2 Cor. xi. 15.)

Μέγεθος, εος, ους, τὸ, (*from preced.*) greatness.

Μεγιστᾶνες, άνων, οἱ, (*from next*) great men, lords.

Μέγιστος, η, ον, *superl. of* **μέγας.**

Μεθερμηνεύω, (**μετὰ** *and* **ἑρμηνεύω**) to interpret.

Μέθη, ης, ἡ, (*from* **μέθυ**) drunkenness.

Μεθιστάνω, *f.* **μεταστήσω,** *p.* **μεθέστηκα,** *a.* 1. **μετέστησα,** (**μετὰ** *and* **ἱστάνω,** to place) to remove, transfer.

Μεθίστημι, (**μετὰ** *and* **ἵστημι**) 1. to remove, *as from an office*; 2. to translate, transfer, (Coloss. i. 13.) 3. to turn away, pervert, (Acts xix. 26.)

Μεθοδεία, ας, ἡ, (**μετὰ** *and* **ὁδὸς**) a device, artifice, art, wile.

Μεθόριον, ου, τὸ, (**μετὰ** *and* **ὅρος**) a confine, border, limit.

Μέθυ, υος, τὸ, wine.

Μεθύσκω, (*from* **μεθύω**) *f.* **-ύσω,** *a.* 1. **ἐμέθυσα,** to make drunk, inebriate, *pass.* to be drunken, drunk.

Μέθυσος, ου, ὁ, ἡ, (*from next*) drunken.

Μεθύω, (*from* μέθυ) 1. to be drunken *or* inebriated; 2. *pass.* to drink freely and to cheerfulness, though not to drunkenness, (John ii. 10.) 3. to be filled, plentifully fed, (1 Cor. xi. 21.)

Μειζότερος, α, ον, (*from next*) greater.

Μείζων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*comp. of* μέγας) 1. greater; 2. greater in age, older, (Rom. ix. 12.)

Μεῖναι, *a.* 1. *inf. of* μένω.

Μεῖνον, *a.* 1. *imp. of same.*

Μείρω, *f.* 2. μερῶ, *p. mid.* ἔμμορα, *for* μέμορα, to divide, provide, apportion.

Μέλαν, ανος, τὸ, (*from* μέλας) ink.

Μέλας, αινα, αν, (μὴ *and* ἕλη, the shining of the sun) black.

Μέλει, *followed by a dat. of the person*, it is a care, *as* οὐ μέλει σοι, thou carest not.

Μελετάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* μεμελέτηκα, *a.* 1. ἐμελέτησα, (*from* μέλει) to meditate, premeditate.

Μελέτω, 3. *sin. imp. of* μέλει.

Μέλι, ιτος, τὸ, honey.

Μελίσσιος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from preced.*) of *or* belonging to bees *or* honey.

Μελίτη, ης, ἡ, Melita, Malta.

Μέλλω, *f.* -ήσω, *imperf.* ἔμελλον, *Attic* ἤμελλον, 1. to delay, (Acts xxii. 16.) 2. *with an infinitive following*, to be about to do *a thing;* μέλλων, ουσα, ον, future, what is to come.

Μέλος, εος, ους, τὸ, a member *of the body.*

Μεμβράνα, ης, ἡ, (*Latin*) a membrane, parchment, vellum.

Μεμενήκειν, *for* ἐμεμενήκειν, *plu. p. of* μένω.

Μεμιασμένος, *p. par. pass. of* μιαίνω.

Μεμιγμένος, *p. par. pass. of* μίγνυμι.

Μέμφομαι, *f.* 1. *mid.* μέμψομαι, *a.* 1. *mid.* ἐμεμψάμην, *p. pass.* μέμεμμαι, (μῶμος *and* φάω) to find fault, blame.

Μεμψίμοιρος, ὁ, ἡ, (*next and* μοῖρα, a portion) a discontented querulous person.

Μέμψις, εως, ἡ, (*from* μέμφομαι) a finding fault.

Μὲν, *conjunct.* 1. truly, indeed, but; 2. μὲν οὖν, further, moreover.

Μενοῦν, (μὲν *and* οὖν) moreover, therefore, but.

Μενοῦνγε, (*preced. and* γε) 1. yea rather, yea verily; 2. nay? but?

Μέντοι, (μὲν *and* τοι) yet truly.

Μένω, *f.* μενῶ, *p.* μεμένηκα, *a.* 1. ἔμεινα, *p. m.* μέμονα, 1. to remain, abide, dwell; 2. to endure, last; 3. to persevere; 4. to stand firm *or* steadfast, (Rom. ix. 11.) 5. to remain alive; 6 *with an accus.* to wait for, (Acts xx. 5.)

Μερίζω, *f.* -ίσω, *p.* μεμέρικα, *a.* 1. ἐμέρισα, (*from* μερὶς) 1. to divide, distribute, share, apportion; 2. *pass.* to be divided *or* disunited by discord, split into factions; 3. *pass.* to differ, *or* be different, (1 Cor. vii. 34.)

Μέριμνα, ης, ἡ, (μερίζειν τὸν νοῦν, dividing the mind) care, anxiety, solicitude.

Μεριμνάω, ῶ *f.* -ήσω, *p.* μεμερίμνηκα, *a.* 1. ἐμερίμνησα, (*from preced.*) 1. to care, take care; 2. to be careful, anxious, *or* solicitous.

Μερὶς, ίδος, ἡ, (*from* μείρω) a share, part, portion, division.

Μερίσασθαι, *a.* 1. *inf. m. of* μερίζω.

Μερισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* μερίζω) a dividing, distribution.

Μεριστὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a divider, an umpire for dividing estates among coheirs.

Μέρος, εος, ους, τὸ, (*from* μείρω) 1. a part, piece; 2. a share, portion, fellowship, (John xiii. 8; 2 Cor. vi. 15.) 3. a lot, employment, trade, occupation, (Acts xix. 27.) 4. a sect, faction, (Acts xxiii. 6, 9.) 5. μέρη, τὰ, the parts, *i. e.* the region, country, *also* the side, (John xxi. 6.) 6. μέρος τι, partly, in some measure, (1 Cor. xi. 18.) ἀνὰ μέρος, by turn, (1 Cor. xiv. 27.) ἀπὸ μέρους, in part, in some sort *or* respect, in some degree; ἐν μέρει, (*with a gen. following*) in respect of, (Col. ii. 16.) ἐν τῷ μέρει τουτῷ, in this respect *or* behalf; ἐκ μέρους, in part, partially, *also* in particular, (1 Cor. xii. 27.) κατὰ μέρος, part by part, particularly, (Heb. ix. 5.)

Μεσημβρία, ας, ἡ, (μέση and ἡμέρα) 1. mid-day; 2. the south.

Μεσιτεύω, *f.* -εύσω, *p.* μεμεσίτευκα, *a.* 1. ἐμεσίτευσα, (*from next*) to mediate, interpose.

Μεσίτης, ου, ὁ, (*from* μέσος) 1. a mediator; 2. a legate, interpreter of the will of another.

Μεσονύκτιον, ου, τὸ, (*next and* νὺξ) midnight.

Μέσος, η, ον, 1. the middle, midst, *of time or place;* μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, there standeth one in the midst of you, (John i. 6.) ἐλάκησε μέσος, he burst in sunder in the midst, (Acts i. 18.) ἡμέρας μέσης, at mid-day, (Acts xxvi. 13.) 2. *the neut.* μέσον, τὸ, *is used as a substantive for* the middle part, the midst; *hence*, ἐκ μέσου, from the midst, from among, away; ἀνὰ μέσον, in *or* through the midst, between; διὰ μέσου, through the midst; εἰς τὸ μέσον, in, *or* into the midst; ἐν μέσῳ, among, in the midst, in the presence of.

Μεσότοιχον, ου, τὸ, (*from preced. and* τοῖχος) a middle wall, a wall separating two places.

Μεσουράνημα, ατος, τὸ, (μέσος and οὐρανὸς) the mid-heaven, the meridian.

Μεσόω, ῶ, *f.* -ώσω, (*from* μέσος) to be in the middle *or* midst.

Μεσσίας, ου, ὁ, the Messias.

Μεστὸς, ἡ, ὸν, full, replete.

Μεστόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* μεμέστωκα, (*from preced.*) to fill.

Μετὰ, (*from* μέω, to go) *prep. If governing a gen.* 1. with, together with; 2. with, on the same side *or* party with, (Matt. xii. 30.) 3. among, (Luke xxiv. 5.) 4. against, (Matt. xii. 41, 42; 1 Cor. vi. 7, &c.) 5. by, by means of, (Acts xiii. 17, &c.) 6. to, towards, (Luke i. 58, 72; x. 37.) 7. upon, (Mark xiv. 62.) *If governing an accusative,* 1. after, *of time;* 2. within, *of time;* μετὰ τρεῖς ἡμέρας, after three days, *i. e.* on the third day; 3. *with the neut. article* τὸ, *and an infinitive,* after, after that, *as* μετὰ τὸ δειπνῆσαι, after supping *or* supper. *In composition it denotes* connection *or* agreement —after—change.

Μεταβαίνω, (*preced. and* βαίνω) 1. to go *or* pass from one place *or* state to another; 2. to go away, depart.

Μεταβάλλω, (μετὰ *and* βάλλω) to change.

Μεταβὰς, *a.* 2. *par. of* μεταβαίνω.

Μεταβέβηκα, *p. of same.*

Μετάβηθι, *a.* 2. *imp. of same.*

Μεταβήσομαι, *f.* 1. *of same.*

Μεταβῆμι, (μετὰ *and* βῆμι) to pass, go away.

Μετάγω, (μετὰ *and* ἄγω) to lead, manage, turn about.

Μεταδίδωμι, (μετὰ *and* δίδωμι) to impart, communicate, distribute.

Μεταδοῦναι, *a.* 2. *inf. of* μεταδίδωμι.

Μεταδῶ, *a.* 2. *s. of same.*

Μετάθεσις, εως, ἡ, (*from* μετατίθημι) 1. a translation from one state to another, (Heb. xii. 5.) 2. a removal, (Heb. xii. 27.) 3. a change, abrogation, (Heb. vii. 12.)

Μεταίρω, (μετὰ *and* αἴρω) to remove, depart.

Μετακαλέομαι, (μετὰ *and* καλέω) to call *or* send for, call to.

Μετακινέω, ῶ, (μετὰ *and* κινέω) to move away, remove, change.

Μεταλαμβάνω, (μετὰ *and* λαμβάνω) to partake, get, obtain.

Μετάληψις, εως, ἡ, (*from preced.*) a partaking *or* being partaken of.

Μεταλλάσσω, *or* -άττω, (μετὰ *and* ἀλλάσσω) to change, transmute.

Μεταμελέομαι, *and* **Μεταμέλομαι,** *f.* -ήσω, *f.* 1. *pass.* μεταμεληθήσομαι, *p. pass.* μεταμεμέλημαι, *a.* 1. *pass.* μετεμελήθην, (μετὰ *and* μέλομαι, *from* μέλει) to repent.

Μεταμορφόω, ῶ, (μετὰ *and* μορφόω) 1. to change in external appearance, transfigure; 2. *pass.* to be transformed *or* changed spiritually.

Μετανοέω, ῶ, (μετὰ *and* νοέω) to change one's mind *or* opinion, repent.

Μετάνοια, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. a change of mind *or* purpose, (Heb. xii. 17.) 2. repentance.

Μεταξὺ, (*from* μετὰ) 1. between, among, after, following; εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, on the following sabbath, (Acts

xiii. 42.) 2. *with the article prefixed it denotes time,* ἐν τῷ μεταξὺ, in the mean time, (John iv. 31.)

Μεταξυσάββατον, ου, τὸ, (μεταξὺ *and* σάββατον) the time intervening between one sabbath and another.

Μεταπέμπω, (μετὰ *and* πέμπω) *act. and mid.* to send after, send for, call.

Μεταστρέφω, (μετὰ *and* στρέφω) 1. to turn, change; 2. to pervert, corrupt. (Gal. i. 7.)

Μετασχηματίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. μετεσχημάτισα, *p.* μετεσχημάτικα, (μετὰ *and* σχηματίζω, to fashion) 1. to transfigure, transform; 2. *mid.* to assume the form *or* likeness of another, (2 Cor. xi. 13, &c.) 3. to transfer figuratively, (1 Cor. iv. 6.)

Μετατίθημι, (μετὰ *and* τίθημι) 1. to transfer; 2. *pass.* to be removed, changed, *or* perverted, (Gal. i. 6.) 3. to change *or* turn; 4. *pass.* to be removed *or* translated to heaven, (Heb. xi. 5.)

Μετέβην, *a.* 2. *of* μεταβαίνω.

Μετέπειτα, (μετὰ *and* ἔπειτα) afterwards.

Μετέσχηκα, *p. of* μετέχω.

Μετετέθην, *a.* 1. *pass.* μετατίθημι.

Μετέχω, (μετὰ *and* ἔχω) to partake, be a partaker.

Μετεωρίζω, *f.* -ίσω, *f.* 1. *pass.* μετεωρισθήσομαι, *a.* 1. *pass.* ἐμετεωρίσθην, (μετὰ *and* αι to be agitated by fears, be in anxious suspense.

Μετῆρα, *a.* 1. *of* μεταίρω.

Μετοικεσία, ας, ἡ, (*same and* οἰκέω) a removing from one habitation *or* country to another, transplantation.

Μετοικίζω, (μετὰ *and* οἶκος) *mid.* to remove from one habitation to another.

Μετοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* μετέχω) a partaking, participation, agreement.

Μέτοχος, ου, ὁ, (*from same*) a partaker, associate, partner.

Μετρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* μεμέτρηκα, *a.* 1. ἐμέτρησα, (*from* μέτρον) 1. to measure, mete; 2. to esteem, value, (2 Cor. x. 12.)

Μετρητὴς, οῦ, ὁ, a measure.

Μετριοπαθέω, ῶ, (*next and* πάθος) to pardon, treat with mildness.

Μέτριος, α, ον, (*from* μέτρον) middling, moderate, just.

Μετρίως, (*from preced.*) moderately, a little.

Μέτρον, ου, τὸ, a measure.

Μέτωπον, ου, τὸ, (μετὰ *and* ὤψ) the forehead.

Μέχρι, *adv. construed with a gen.* 1. unto, even unto; 2. *of time,* until; μέχρις οὗ, till the time in which, (Mark xiii. 30.)

Μὴ, 1. not; 2. not only, (Phil. ii. 4.) 3. lest, (Mark xiii. 36.) 4. *of interrogation,* what? whether; μὴ ... οὐκ, what .. not?

Μήγε, (*preced. and* γε) ne-

truly; εἰ δὲ μήγε, if otherwise, otherwise.

Μηδαμῶς, (*from* μηδαμὸς, no one) by no means.

Μηδὲ, (μὴ *and* δὲ) nor, neither, not even.

Μηδεὶς, μηδεμία, μηδὲν, (*preced. and* εἷς) not one, no one, none; μηδὲν, τὸ, nothing, not at all.

Μηδέποτε, (μηδὲ *and* ποτὲ) never.

Μηδέπω, (*same and* πω) not yet.

Μηκέτι, (μὴ *and* ἔτι) no more, no longer.

Μῆκος, εος, ους, τὸ, (*from* μέγας) length.

Μηκύνω, *f.* -υνῶ, *a.* 1. ἐμήκυνα, (*from preced.*) to lengthen, *pass.* to grow up, *as a blade of corn.*

Μηλωτὴ, ῆς, ἡ, a sheep's fleece.

Μὴν, μηνὸς, ὁ, (*from* μήνη, the moon) 1. a month; 2. the first day of the month, *or* new moon, *kept as a feast-day by the Jews*, (Gal. iv. 10.)

Μὴν, *conj.* truly, verily, surely.

Μηνύω, *f.* -ύσω, *p.* μεμήνυκα, *a.* 1. ἐμήνυσα, *a.* 1. *pass.* ἐμηνύθην, to indicate, show, signify, declare.

Μήου, *an adv. of interrogation, as*, μὴ οὐκ ἤκουσαν, have they not heard? (Rom. x. 18.)

Μήποτε, (μὴ *and* ποτὲ) 1. lest at any time, lest; 2. whether, (Luke iii. 15.) 3. if so be, if perhaps, perhaps, (John vii. 26; 2 Tim. ii. 25.) 4. not, not yet, (Heb. ix. 17.)

Μήπω, (μὴ *and* πω) not yet.

Μήπως, (μὴ *and* πως) lest by any means, lest peradventure.

Μηρὸς, οῦ, ὁ, (*from* μείρω) the thigh.

Μήτε, (μὴ *and* τὲ) 1. neither, nor; 2. not even, (Mark iii. 20.)

Μήτηρ, τέρος, *contr.* τρὸς, ἡ, a mother.

Μήτι, (μὴ *and* τι) *adv. denoting a question asked*, what? whether? is not? μήτιγε, how much rather?

Μήτις, τινος, (μὴ *and* τίς) any one? *used interrogatively.*

Μήτρα, ας, ἡ, (*from* μήτηρ) the womb.

Μητραλῴης, ου, ὁ, (μήτηρ *and* ἀλοιάω, to strike) a matricide, a striker of his mother.

Μία, *fem. of* εἷς.

Μιαίνω, *f.* -ανῶ, *p.* μεμίαγκα, *a.* 1. ἐμίηνα, to stain, pollute, defile, *whether in a ceremonial or moral sense.*

Μιανθῶ, *a.* 1. *s. pass. of* μιαίνω.

Μίασμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of same*) a pollution, defilement.

Μιασμὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) a pollution, defiling; ἐπιθυμία μιασμοῦ, the lust of pollution, *a Hebraism for* polluting lust.

Μίγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a mixture.

Μίγνυμι, (*from* μίσγω) *f.* μίξω, *p.* μέμιχα, *a.* 1. ἔμιξα, *a.* 2. *pass.* ἐμίγην, to mix, mingle.

Μικρὸς, ὰ, ὸν, *At.* σμικρὸς, 1. little, small; 2. *applied to time or distance, as*, μικρὸν, [*sc.* χρόνον] a little while; μικρὸν.

τὸ, a little way; 3. little in age, young, (Mark xv. 40.)

Μίλιον, ου, τὸ, (*Latin*) a mile.

Μιμέομαι, οῦμαι, *f. mid.* μιμήσομαι, *p. pass.* μεμίμημαι, (*from* μῖμος, an imitator) to imitate, follow.

Μιμητὴς, οῦ, ὁ, (*from* 3. *sin. of preced.*) an imitator, a follower.

Μιμνήσκω, *f.* -μνήσω, *p.* μεμνήκα, to remind, *pass.* to be mindful, remember.

Μίσγω, (*from* μίγω, *the same*) to mix.

Μισέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* μεμίσηκα, *a.* 1. ἐμίσησα, (*from* μῖσος) 1. to hate; 2. to love less than.

Μισθαποδοσία, ας, ἡ, (μισθὸς *and* ἀποδίδωμι) a recompense.

Μισθαποδότης, ου, ὁ, (*from same*) a recompenser, a rewarder.

Μίσθιος, ία, ιον, *or* ου, ὁ, ἡ, (*from next*) a hired servant, a hireling.

Μισθὸς, οῦ, ὁ, 1. hire, wages; 2. a reward, recompense; μισθοῦ, [*sc.* χάριν] for reward; 3. a retribution, (2 Pet. ii. 13.)

Μισθόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p. pass.* μεμίσθωμαι, (*from preced.*) to hire, let out to hire, *mid.* to engage to labour for wages.

Μίσθωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) a hire, a hired house.

Μισθωτὸς, οῦ, ὁ, (*from* 3. *sin. of same*) a hired servant, a hireling.

Μῖσος, εος, τὸ, hatred.

Μνάα, μνᾶ, *gen.* μνάας, μνᾶς, ἡ, a mina, a pound.

Μνάω. *See* Μιμνήσκω.

Μνάομαι, μνῶμαι, to remember, recollect.

Μνεία, ας, ἡ, (*from preced.*) remembrance, mention.

Μνῆμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of same*) a monument, tomb, sepulchre.

Μνημεῖον, ου, τὸ, *from preced.*) *the same.*

Μνήμη, ης, ἡ, (*from p. pass. of* μνάω) remembrance, mention.

Μνημονεύω, *f.* -εύσω, *a.* 1. ἐμνημόνευσα, (*from preced.*) 1. to remember, recollect; 2. to be mindful of, (Heb. xi. 15.) 3. to make mention, (Heb. xi. 22.)

Μνημόσυνον, ου, τὸ, (*from same*) a memorial.

Μνησθῶ, *a.* 1. *s. of* μνάομαι.

Μνηστεύω, *f.* -εύσω, *p.* μεμνήστευκα, (*from* μνηστὸς, betrothed) to give in marriage, *pass.* (*applied to the woman*) to be courted, *or* betrothed.

Μογιλάλος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* λαλέω) having an impediment in one's speech, dumb.

Μόγις, (*from* μόγος, labour) scarcely, hardly.

Μόδιος, ου, ὁ, a bushel, *or rather* a peck.

Μοιχαλὶς, ίδος, ἡ, (*from next*) 1. an adulteress; 2. *used in a concrete sense for* adultery, (2 Pet. ii. 14.) 3. an adulteress, *in a spiritual sense*, a woman who transfers her best affections from God to the world, (James iv. 4.) γενεὰ μοιχαλὶς, an adulterous generation.

Μοιχάομαι -ῶμαι, *f.* -ήσομαι, *p. pass.* μεμοίχημαι, (*from* μοιχὸς) to commit *or* be guilty of adultery.

Μοιχεία, ας, ἡ, (*from same*) adultery.

Μοιχεύω, *f.* -εύσω, *p.* μεμοίχευκα, *a.* 1. ἐμοίχευσα, 1. to commit adultery; 2. *with an accus.* to commit adultery with, debauch, *pass.* to commit adultery as a woman, (John viii. 4.)

Μοιχὸς, οῦ, ὁ, 1. an adulterer; 2. an adulterer *in a spiritual sense,* (James iv. 4.)

Μόλις, (*from* μόλος, labour) scarcely, hardly, with difficulty.

Μολύνω, *f.* -υνῶ, *p.* μεμόλυγκα, *a.* 1. ἐμόλυνα, to pollute, defile.

Μολυσμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) pollution, defilement.

Μομφὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* μέμφομαι) complaint, cause of complaint, quarrel.

Μονὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* μένω) a mansion, habitation, abode.

Μονογενὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (*from* μόνος *and* γένω) 1. only-begotten; 2. an only begotten *child.*

Μόνον, (*from* μόνος) only.

Μόνος, η, ον, (*from p. m. of* μένω) 1. alone, only, single; 2. solitary, without company *or* help; 3. sterile, unproductive, (John xii. 24.)

Μονόφθαλμος, ου, ὁ, (*from* μόνος *and* ὀφθαλμὸς) having but one eye.

Μονόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* μεμόνωκα, (*from* μόνος) to leave alone, *pass.* to be left alone *or* destitute.

Μορφὴ, ῆς, ἡ, outward appearance, form.

Μορφόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* μεμόρφωκα, *a.* 1. ἐμόρφωσα, (*from preced.*) to form.

Μόρφωσις, εως, ἡ, (*from same*) 1. a form, outward appearance, (2 Tim. iii. 5.) 2. a delineation, sketch, summary, (Rom. ii. 20.)

Μοσχοποιέω, ῶ, *a.* 1. ἐμοσχοποίησα, (*from next and* ποιέω) to make a calf.

Μόσχος, ου, ὁ, a calf, steer, young bullock.

Μουσικὸς, ου, ὁ, (*from* μοῦσα, a muse) a musician, player on a musical instrument.

Μόχθος, ου, ὁ, (*from* μόγος, labour) toil, travail, afflictive *or* wearisome labour.

Μυελὸς, οῦ, ὁ, the marrow.

Μυέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p. pass.* μεμύημαι, (*from* μύω, to shut, *viz.* the mouth) to initiate into sacred mysteries.

Μῦθος, ου, ὁ, (*from* μυέω) 1. a word, speech; 2. a tale, fable, fiction.

Μυκάομαι, -ῶμαι, to low, bellow, roar.

Μυκτηρίζω, *f.* -ίσω, *p.* μεμυκτήρικα, *a.* 1. ἐμυκτήρισα, (*from* μύσσω) to mock, sneer, deride.

Μύλος, ου, ὁ, a mill-stone.

Μυλικὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) belonging to a mill.
Μύλων, -ωνος, ὁ, (*from same*) a place where corn is ground with hand-mills.
Μυριὰς, άδος, ἡ, (*from μύριοι*) 1. a myriad, *i. e.* ten thousand, (Acts xix. 19.) 2. a vast *or* indefinite multitude.
Μυρίζω, *f.* -ίσω, (*from μῦρον*) to anoint with aromatic ointment.
Μύριοι, αι, α, (*from μυρίος*, innumerable) 1. ten thousand, (Matt. xviii. 24.) 2. an indefinitely large number, (1 Cor. iv. 15; xiv. 19.)
Μῦρον, ου, τὸ, an aromatic, odoriferous ointment.
Μύσσω, to wipe the nose.
Μυστήριον, ου, τὸ, (*from μυέω*) 1. a mystery, *or* sublime doctrine *of Christianity*, a sacred thing, hidden from the comprehension *or* perception of mankind; 2. somewhat not yet revealed, (2 Thess. ii. 7, &c.)
Μύω, *f.* -ύσω, *a.* 1. ἔμυσα, to shut.
Μυωπάζω, (*from μύω τοὺς ὦπας*; to shut one's eyes) to wink, shut the eyes against the light, *or rather* to be short-sighted.
Μώλωψ, ωπος, ὁ, a wale, mark left on the body by the stripe of a scourge.
Μωμέομαι, οῦμαι, *f.* -ήσομαι, *a.* 1. ἐμωμήθην, (*from μῶμος*) to blame, find fault with.
Μωμητὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) worthy of blame.
Μῶμος, ου, ὁ, a spot, blemish, fault, disgrace.
Μωραίνω, *f.* -ανῶ, *a.* 1. ἐμώρανα, *Att.* ἐμώρηνα, *p.* μεμώραγκα, (*from μωρὸς*) 1. to infatuate, make foolish; 2. *pass.* to become insipid, (Matt. v. 13; Luke xiv. 34.)
Μωρία, ας, ἡ, (*from same*) foolishness.
Μωρολογία, ας, ἡ, (*μωρὸς and λόγος*) foolish talking.
Μωρὸς, ὰ, ὸν, (*μὴ and ὁρῶ*, to excite) 1. foolish, silly; *μωρὸν, τὸ*, foolishness, folly, (1 Cor. i. 25.) 2. a wicked, graceless abandoned character.

N

Ναζωραῖος, αία, αῖον, *or* Ναζάρηνος, α, ον, a Nazarene, *in the pl. it was applied as a term of contempt to* Christians, (Acts xxiv. 5.)
Ναὶ, 1. verily, indeed, yea, yes; 2. I pray *or* beseech thee.
Ναίω, to dwell.
Ναὸς, οῦ, ὁ, (*from ναίω*) 1. a temple; *in reference to the temple of Jerusalem the word is applied to* the outer court of the temple, (Matt. xxiii. 35; xxvii. 5.) *to* the inner part of the temple, *to which the priests only had access*, (Luke i. 9.) *and to* the Holy of Holies, (Matt. xxvii. 51, &c.) 2. a ▪ rtable temple *or* shrine, (Acts

xix. 24.) 3. *the word is applied to the body of Christ, because in it dwelt "the fulness of the Godhead bodily," and also to* the church of Christ, *as being "a habitation of God through the Spirit."*

Νάρδος, ου, ἡ, spikenard.

Ναυαγέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* νεναυάγηκα, *a.* 1. ἐναυάγησα, (ναῦς *and* ἄγω, to break) to suffer shipwreck.

Ναύκληρος, ου, ὁ, (ναῦς *and* κλῆρος) an owner of a ship.

Ναῦς, νεὼς, ἡ, (*from* νάω, to flow) a ship.

Ναύτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a sailor.

Νεανίας, ου, ὁ, (*from* νεὰν, *the same*) a young man, youth.

Νεανίσκος, ου, ὁ, a young man, youth; *in Mark* xiv. 51, οἱ νεάνισκοι, *probably means* the soldiers, *who were often thus called by the Romans.*

Νεκρὸς, ὰ, ὸν, (νὴ *and* κῆρ, the heart) 1. dead; οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ, believers who have died in the faith of Christ, (1 Thess. iv. 16.) 2. seemingly dead, (Luke xv. 24; Acts xx. 9.) 3. dead spiritually, dead in sin, *and, in consequence,* having no hope of life eternal; *in this sense sinful practices are called* dead works, *as being performed by those who are* dead in sin, (Heb. vi. 1; ix. 14.) 4. sterile, unproductive, inoperative, (James ii. 17, &c. Rom. vii. 8.)

Νεκρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* νενέκρωκα, *a.* 1. ἐνέκρωσα, (*from preced.*) to kill, mortify, subdue, deprive of power.

Νέκρωσις, εως, ἡ, (*from same*) 1. a putting to death; 2. deadness, (Rom. iv. 19.)

Νέμω, *f.* νεμῶ, *p.* νενέμηκα, *a.* 1. ἔνειμα, *p. mid.* νένομαι, to distribute, assign, administer, regulate, govern.

Νέος, νέα, νέον, 1. young *in age,* (Tit. iii. 4.) 2. new, *as wine;* 3. "the new man," (Col. iii. 10.) *denotes that Christian temper and disposition, which arises from a man's being renewed in knowledge, after the image of his Creator.*

Νεοσσὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a young bird, a chicken.

Νεότης, τητος, ἡ, (*from same*) youth.

Νεόφυτος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (νέος *and* φυτὸς) newly planted, a convert newly implanted in the church.

Νεύω, *f.* -εύσω, *p.* -κα, *a.* 1. ἔνευσα, to beckon, nod, signify by nodding.

Νεφέλη, ης, ἡ, (*from next*) a cloud.

Νέφος, εος, ους, τὸ, (νὴ, not, *and* φάος *or* φῶς) a cloud, a vast multitude.

Νεφρὸς, οῦ, ὁ, a rein *or* kidney, νεφροὶ, οἱ, the reins, *i. e.* the thoughts, desires, and affections.

Νεωκόρος, ου, ὁ, (νεὼς, *At. of* ναὸς *and* κορέω, to sweep clean) *properly* a person dedicated to the service of some god *or*

goddess, and whose business it was to sweep the temple, and keep it clean; *in Acts* xix. 35. *it is used generally for* a worshipper *or* ardent devotee of a tutelary deity.

Νεωτερικὸς, ὴ, ὸν, (*from next*) youthful, incident to youth.

Νεώτερος, α, ον, (*comp. of* νέος) younger.

Νὴ, *an adverb of affirming or affirmative swearing*, by; *in composition*, not.

Νήθω, *f.* νήσω, *p.* νένηκα, (*from* νέω, *the same*) to spin.

Νηπιάζω, (*from next*) to be a child.

Νήπιος, ου, ὁ, (νὴ *and* ἔπω) 1. an infant, child, babe; 2. a young person under age, an infant *in law;* 3. a child *or* babe *in ignorance or simplicity;* 4. "a babe in Christ," a person weak in faith, a beginner in the divine life.

Νησίον, ου, τὸ, (*from next*) a small island.

Νῆσος, ου, ἡ, (*from* νέω, to swim) an island.

Νηστεία, ας, ἡ, (*from next*) 1. fasting, abstinence from food; 2. a solemn fast, *or* time of solemn fasting, (Acts xxvii. 9.) *In this passage it seems to refer to the fast of the great day of atonement, which was kept on the tenth day of the seventh month—nearly answering to our September.*

Νηστεύω, *f.* -εύσω, *p.* νενήστευκα, *a.* 1. ἐνήστευσα, (*from next*) 1. to fast, abstain from food; 2. *figuratively*, to grieve,—*fasting being a sign of grief*, (Matt. ix. 15, &c.)

Νῆστις, ιος, ὁ, ἡ, (νὴ *and* ἐσθίω) fasting.

Νηφάλιος, ου, ὁ, ἡ, (*from next*) sober, vigilant.

Νήφω, *f.* -ψω, *p.* νένηφα, *a.* 1. ἔνηψα, (νὴ *and* πίω) to be sober, vigilant.

Νικάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* νενίκηκα, *a.* 1. ἐνίκησα, (νὴ *and* εἴκω) 1. to conquer, overcome an enemy, (Luke xi. 22.) 2. to overcome *spiritually;* 3. to prevail *or* carry one's cause *in a judicial sense*, (Rom. iii. 4; Rev v. 5.)

Νίκη, ης, ἡ, (*from preced.*) victory, the means *or* instrument of victory, (1 John v. 4.)

Νῖκος, εος, ους, τὸ, (*from* νικάω) victory.

Νιπτὴρ, ῆρος, ὁ, (*from next*) a large ewer for washing the feet.

Νίπτω, *f.* -ψω, *p.* νένιφα, *a.* 1. ἔνιψα, (*from* νείφω *or* νίφω, to wet) *act. and mid.* to wash.

Νοέω, ῶ, *f.* νοήσω, *p.* νενόηκα, *a.* 1. ἐνόησα, (*from* νόος) 1. to revolve in the mind, take notice, reflect; 2. to understand, think conceive.

Νόημα, ἄτος, τὸ, (*from preced.*) 1. the understanding, mind (2. Cor. iii. 14, &c.) 2. a device, contrivance, (2 Cor. ii 11.) 3. a thought, conception of the mind, (2 Cor. x. 5.)

Νόθος, ου, ὁ, ἡ, (νὴ *and* ἴθος) a bastard.

Νομὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* νέμω) 1. pasture, *properly for cattle; in John* x. 9. *it is applied figuratively to* the sustenance of God's holy word and spirit; 2. ἔχειν νομὴν, to eat, *as a gangrene or mortification*, (2 Tim. ii. 17.)

Νομίζω, *f.* -ίσω, *p.* νενόμικα, *a.* 1. ἐνόμισα, (*from* νόμος) 1. to think, be of opinion, *pass.* to be thought, supposed; 2. *pass.* to be customary *or* wont, (Acts xvi. 13.)

Νομικὸς, ὴ, ὸν, (*from same*) 1. concerning the Law, (*i. e.* of Moses) legal, (Tit. iii. 9.)

Νομικὸς, ῦ, ὁ, (*from same*) a lawyer, a person who professed to be skilful in the law *of Moses.*

Νομίμως, (*from same*) lawfully.

Νόμισμα, ᾰτος, τὸ, (*from p. pass. of* νομίζω) money, coin *whose value is settled by law.*

Νομοδιδάσκᾰλος, ου, ὁ, (*νόμος and διδάσκαλος*) a doctor *or* teacher of the law *of Moses.*

Νομοθεσία, ας, ἡ, (*νόμος and θέσις*) the appointment of a law.

Νομοθετέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* νενομοθέτηκα, *a.* 1. ἐνομοθέτησα, (*νόμος and τίθημι*) 1. to make a law, ordain by law, establish; 2. *pass.* to be instructed in a law.

Νομοθέτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a legislator.

Νόμος, ου, ὁ, (*from p. m. of* νέμω) 1. a law, *in general*, (Rom. iv. 15; v. 13.) 2. the law of Moses; ζηλωταὶ τοῦ νόμου, zealous adherents of the law, (Acts xxi. 20.) τοῖς ἐν νόμῳ, *and* οἱ ἐκ νόμου, the Jews *or* followers of the Jewish religion; *this is the sense of* ὁ νόμος *in the four Evangelists and the Acts, and frequently also* (*where the article is prefixed*) *in the writings of St. Paul*; 3. *hence it sometimes signifies* the Books of Moses, *or* Pentateuch, *and sometimes* the Old Testament in general, (*as* John x. 34.) 4. the solemn promulgation of the Mosaic law, (Rom. v. 13.) 5. the oral law, *or* Jewish traditions, (1 Cor xiv. 34.) 6. a divine doctrine *or* rule of conduct, (Rom. iii. 27; ii. 26 27, &c.) a divine command. (Heb. ix. 19.) 7. (*without the article*) moral obedience, *or* virtue *in general*; 8. the Gospel, *or* Christian Religion, *variously expressed, as* "the law of faith"—"the law of the Spirit of life"—"the law of righteousness," &c. 9. a force *or* principle of action *or of* compulsion equivalent to a law, (Rom. vii. 21, 23; viii. 2.)

Νόος. *See* Νοῦς.

Νοσέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* νενόσηκα, *a.* 1. ἐνόσησα, (*from same*) to be infirm of mind, to dote.

Νόσημα, ᾰτος, τὸ, (*from preced.*) a disease, sickness.

Νόσος, ου, ἡ, (*νὴ and σόος, sound*) a disease, distemper.

Νεοσσιὰ, ᾶς, ἡ, (*from same*) a nest *or* brood *of young birds.*

Νοσσίον, ου, τὸ, (*from same*) a chicken.

Νοσσὸς, ου, ὁ, (*by sync. for νεοσσὸς*) the young of an animal.

Νοσφίζω, *f.* 1. *mid.* -ίσομαι, *a.* 1. *mid.* ἐνοσφισάμην, (*from* νόσφι, apart) to separate, *mid.* to secrete, purloin, steal, embezzle.

Νότος, ου, ὁ, 1. the south, southern country; 2. the south-wind.

Νουθεσία, ας, ἡ, (νοῦς *and* θέσις) instruction, admonition, reproof.

Νουθετέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* νενουθέτηκα, *a.* 1. ἐνουθέτησα, (νοῦς *and* τίθημι) to instruct, warn, admonish, reprove.

Νουμηνία, ας, ἡ, (νέος *and* μήνη, the moon) the new moon.

Νουνεχῶς, (νοῦς *and* ἔχω) wisely, discreetly, sensibly.

Νοῦς, νοῦ, *or* νοὸς, νοΐ, ὁ, (*from* νόος) 1. the mind, understanding, intellect; 2. the will, affections; 3. intention, design, sentiments, (Rom. xi. 34; 1 Cor. ii. 16.) 4. judgment, sentiment, opinion, (Rom. xiv. 5.)

Νυκτερεύω, (*from* νὺξ) to pass the night.

Νύμφη, ης, ἡ, 1. a bride, woman newly married; 2. a daughter in law *or* son's wife, (Matt. x. 35; Luke xii. 53.) 3. the Christian Church *is called* the spouse of Christ, *intimating the close and affectionate relation which subsists between Christ and his true followers,* (Rev. xxi. 9, &c.)

Νυμφίος, ου, ὁ, (*from preced.*) 1. a bridegroom; 2. *applied to* Christ, the spiritual bridegroom of his Church.

Νυμφὼν, ῶνος, ὁ, (*from same*) a bridal chamber; οἱ υἱοὶ νυμφῶνος, the sons of the bridechamber —*an Hebraism denoting* the friends and companions of the bridegroom, *who attended him during his nuptials, and had free access to the bridal chamber*, (Luke v. 34.)

Νῦν, *At.* νυνὶ, *adv. of time*, 1. now, at this present time; ἐν τῷ νῦν καιρῷ, in *or* at the present time; ἕως τοῦ νῦν, [*sc.* καιροῦ] till the present time, till now; τὰ νῦν, *for* κατὰ τὰ νῦν, [*sc.* πράγματα] in *or* according to the present circumstances; 2. but now, just now, lately, (John xi. 8.) 3. *used conjunctively in the assumption of an argument*, νῦν δὲ, but now.

Νὺξ, νυκτὸς, ἡ, 1. a *or* the night, *or* night time; 2. *figuratively*, a time of ignorance and dissoluteness, (1 Thess. v. 5; Rom. xiii. 12.) 3. death, the night *or* darkness of the grave, (John ix. 4.)

Νύσσω, *f.* -ξω, *p.* νένυχα, *a.* 1. ἔνυξα, *a.* 2. ἔνυγον, to prick stab, pierce.

Νυστάζω, *f.* -ξω, *p.* νενύσταχα, *a.* 1. ἐνύσταξα, (*from* νυστάζω, to nod) 1. to slumber, (Matt. xxv. 5.) 2. to delay, linger, (2 Pet. ii. 3.)

Νύττω. *See* Νύσσω.

Νυχθήμερον, ου, τὸ, (νὺξ *and* ἡμέρα) a day and a night.

Νωθρὸς, ὰ, ὸν, (*from* νωθὴς, *the same*) slothful, sluggish, slow, dull.

Νῶτος, ου, ὁ, the back.

Ξ

Ξενία, ας, ἡ, (*from* ξένος) a lodging.

Ξενίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐξένικα, *a* 1. ἐξένισα, (*from same*) 1. to lodge and entertain a stranger, *mid. and. pass.* to be lodged, lodge, *in a neuter sense;* 2. to be strange, (Acts xvii. 20.) 3. ξενίζομαι, *mid.* to think strange, be amazed, as at a strange thing, (1 Pet. iv. 4, 12.)

Ξενοδοχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐξενοδόχησα, (*next and* δοχὴ) to receive and entertain strangers.

Ξένος, ου, ὁ, 1. a stranger, foreigner, guest, (Acts xvii. 21.) a person of another nation *or* religion; 2. a host, one who lodges and entertains strangers, (Rom. xvi. 22.) 3. a stranger to any thing, *viz.* without the knowledge of it, (Ephes. ii. 12, 19.)

Ξένος, η, ον, (*from preced*) 1. strange, foreign, (Acts xvii. 18.) 2. wonderful, (1 Pet. iv. 12.)

Ξέστης, ου, ὁ, (*from the Latin word* sextus) 1. a sextarius, a Roman measure, *equal to about one pint and a half;* 2. a kind of pot, (Mark vii. 4, 8.)

Ξέω, *f.* ξέσω, *a.* 1. *pass.* ἐξέσθην *p. pass.* ἔξεσμαι, to scrape, plane, polish.

Ξηραίνω, *f.* -ανῶ, *p.* ἐξήραγκα, *a.* 1. ἐξήρανα, (*from* ξηρὸς) 1. to dry up, wither, waste away; 2. *pass.* to be dry or ripe, (Rev. xiv. 15.)

Ξηρὸς, ὰ, ὸν, 1. dry, ξηρὰ, ἡ, the dry land; 2. withered, having some part of the body withered, (John v. 3.)

Ξύλινος, η, ον, (*from* ξύλον) wooden, made of wood.

Ξύλον, ου, τὸ, 1. wood, (Rev. xviii. 12.) a thing made of wood, *as stocks,* (Acts xvi. 24.) 2. *in the same sense it is applied to* the cross of Christ; 3. a tree, (Luke xxiii. 31, &c.) 4. ξύλα, τὰ, staves *or* clubs.

Ξυράω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐξύρησα, *p. pass.* ἐξύρημαι, (*from* ξυρὸς) to shave.

Ξυρὸς, ῦ, ὁ, (*from next*) a razor.

Ξύω, *f.* -ύσω, *p.* ἔξυκα, (*from* ξέω) to scrape, shave, plane, polish.

O

'O, ἡ, τὸ, (*the prepositive article*) 1. the, that, this, *as,* τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, the ass and the foal—ἡ πυρωσις, this

persuasion—*τῆς ὁδοῦ*, of this *or* that way; *the neuter article τὸ is often applied in a similar sense, as, εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς,* TO, *τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν*, and there arose a dispute among them (*namely*) THIS, which of them should be greatest, (Luke ix. 46.) 2. *used for the sake of emphasis, as,* 'Ο *υἱός μου,* 'Ο *ἀγαπητὸς*. my son, (even) the beloved, (Matt. iii. 17.) 3. *it sometimes gives to a nominative the force of a vocative,* (Luke viii. 54; Mark v. 41; Rom. viii. 15, &c.) 4. *it is often prefixed to proper names, as,* 'Ο *Ἰησοῦς*, J[illegible]s; 5. *with a proper name following in the gen. it denotes consanguinity, or serves as an ellipsis for υἱὸς, πατὴρ, μήτηρ, γυνὴ,* &c. *as,* Μαρία 'Η *τοῦ Ἰακώβου*, Mary the mother of James, (Mark xvi. 1.) 5. *the neuter article with a noun in the gen. implies possession, property, or relation, as, τὰ τῆς σαρκὸς,* [*i. e. ἔργα*] the works of the flesh; *τὰ Καίσαρος*, the things of Cæsar; *ἐν τοῖς τοῦ πατρός*, [*i. e. οἰκήμασι*] in my Father's house, (Luke ii. 49.) 6. *it often implies the participle ὢν, especially before a prep. or adv. as,* Πατὴρ *ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*, our Father who *art* in heaven; *τὰ ἄνω*, the things which *are* above; Σαῦλος 'Ο *καὶ* Παῦλος, Saul, who is also (called) Paul, (Acts viii. 9.) 7 *indefinite, as, τὸ πλοῖον*, a ship, (Matt. xiii. 2.) 8. *used before verbs for αὐτὸς, as, ὁ δὲ ἔφη*, but he said; 9. *repeated in a sentence with the particles μὲν and δὲ subjoined; ὁ μὲν . . . ὁ δὲ*, the one . . . and the other; *in some cases οἱ δὲ (without οἱ μὲν preceding) is used absolutely for* some, (Matt. xxviii. 17, &c.) 10. *with a participle it may be rendered by* who, that, which, *as, ὁ λέγων*, he who saith. (John i. 18.) 11. *prefixed in any gender to adverbs it gives them the force of nouns, as, ὁ πλησίον*, a neighbour; 12. *the neut. article τὸ is also used in several adverbial phrases, as, τὸ καθόλου*, at all, (Acts iv. 18.) *τὸ καθ' ἡμέραν*, according to our daily need, (Luke xi. 3.)

Ο, *neut. of ὅς.*

'Ογδοήκοντα, (*from next*) eighty

Ογδοος, *όη, οον,* (*from ὀκτὼ*) eighth.

"Ογκος, *ου, ὁ*, a weight, encumbering weight.

Οδε, ἥδε, τόδε, (*ὁ and δε*) this, he, she, it.

'Οδεύω, *f. -εύσω, p. ὥδευκα,* (*from ὁδὸς*) to journey, travel.

'Οδηγέω, *ῶ, f. -ήσω, p. ὡδήγηκα,* (*from next*) 1. to lead *or* guide in a way; 2. to teach, instruct, (Acts viii. 31; John xvi. 13.)

'Οδηγὸς, *οῦ, ὁ,* (*ὁδὸς and ἡγέομαι, or ἄγω*) a guide, leader, instructor.

'Οδοιπορέω, *ῶ,* (*ὁδὸς and πείρω*) to travel.

Ὁδοιπορία, ας, ἡ, (*from preced.*) a journey, journeying.

Ὁδὸς, οῦ, ἡ, 1. a way; ὁδὸς θαλάσσης, by way of the sea; 2. a journey; ὁδὸς Σαββάτου, a Sabbath day's journey, *i. e.* a distance such as it was lawful to travel on the Sabbath day; 3. a way leading *to any thing*, a method *or* manner of obtaining it; 4. "the ways of the Lord *or* of God," *sometimes denote* the revealed will of God; *but in Rom.* xi. 33. *the phrase denotes* the directions of his providence; 5. an access, means of approach, (Heb. ix. 8.) the author of such access, (John xiv. 6.) 6. a way, manner of life *or* acting, custom; *and hence* a manner of religion, religious doctrine; ὁδὸς σωτηρίας, the way *or* doctrine of salvation, (Acts xvi. 17.) περὶ τῆς ὁδοῦ, about the Christian religion, (Acts xix. 23.) 7. a sect, religious persuasion, (Acts ix. 2; xxii. 4, &c.)

Ὀδοὺς, όντος, ὁ, (*i. e.* ἐδοὺς, *from* ἔδω) a tooth.

Ὀδυνᾶσαι, 2. *sin. pres. ind. pass. contr. for* ὀδυνάεσαι, *as a verb in* μι.

Ὀδυνάομαι, ῶμαι, 1. to grieve, be grieved; 2. to endure tormenting pain, (Luke xvi. 24, 25.)

Ὀδύνη, ης, ἡ, (*from* ἔδω, to eat, consume) grief, sorrow.

Ὀδυρμὸς, οῦ, ὁ, a lamentation, wailing.

Ὄζω, *f.* ὀζήσω, *and* -έσω, *p.* ὤζηκα, *p. mid.* ὄδα, *Att.* ὄδωδα, *p. pass.* ὦσμαι, to smell, emit an odour, *good or bad*.

Ὅθεν, (ὃς *and* θεν) *adv.* 1. whence, from which place; 2. whence, from which fact; 3. where. (Matt. xxv. 24; Acts xiv. 26.) 4. *as a conjunction*, whence, wherefore, for which reason.

Ὀθόνη, ης, ἡ, a piece of linen, a sheet.

Ὀθόνιον, ου, τὸ, (*from preced.*) a linen swathe.

Οἶδα, *p. m. of* εἴδω.

Οἰκιακὸς, ἡ, ὸν, (*from* οἶκος) belonging to one's household.

Οἰκεῖος, εία, εῖον, (*from* οἶκος) 1. a person belonging to a household, (1 Tim. v. 8.) 2. a believer, member of the church of God.

Οἰκέτης, ου, ὁ, (*from* οἰκέω) a domestic servant.

Οἰκέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾤκηκα, *a.* 1. ᾤκησα, (*from* οἶκος) to dwell, inhabit.

Οἴκημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) 1. a house; 2. a prison.

Οἰκητήριον, ου, τὸ, (*from same*) a habitation, dwelling, house.

Οἰκία, ας, ἡ, (*from* οἶκος) 1. house; 2. a household, family; 3. goods, means.

Οἰκιακὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) a domestic.

Οἰκοδεσποτέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾠκοδεσπότηκα, (*from next*) to govern *or* manage a household.

Οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, (οἶκος *and* δεσπότης) the master of a house.

Οἰκοδομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾠκοδό-

σηκα, *a.* 1. ᾠκοδόμησα, (*οἶκος and δομέω, the same as δέμω*) 1. to build, *as a house;* 2. to build, *in a spiritual sense, as the Church;* 3. to teach, instruct, edify; 4. *pass.* (*in a bad sense*) to be emboldened *or* impelled by example, (1 Cor. viii. 10.)

Οἰκοδομὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) 1. a building, edifice; 2. edification, spiritual profit *or* advancement.

Οἰκοδομία, ας, ἡ, (*from same*) edification, spiritual advancement.

Οἰκοδόμος, ου, ὁ, (*οἶκος and δέμω*) a builder, architect.

Οἰκονομέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ᾠκονόμηκα, (*from οἰκονόμος*) to be a steward, manage the affairs of a family.

Οἰκονομία, ας, ἡ, (*from next*) 1. management of family affairs, stewardship, (Luke xvi. 2, 3.) 2. a spiritual dispensation, *or* economy; 3. the office of a teacher of Christianity, (1 Cor. ix. 17, &c.)

Οἰκονόμος, ου, ὁ, (*οἶκος and p. m. of νέμω*) a steward, minister.

Οἶκος, ου, ὁ, 1. a house, dwelling, *also* a palace; 2. a household, family dwelling in a house; 3. a family, lineage, a nation derived from one common stock, (Luke i. 7; ii. 4.) 4. "the house of God" *denotes either* the material temple at Jerusalem, *or* the Christian church, "the habitation of God through the Spirit;" 5. a place which any one inhabits, *as a city or country*, (Matt. xxiii. 38, &c.)

Οἰκουμένη, ης, ἡ, (*fem. part. pass. of οἰκέω*) 1. the habitable earth *or* world, 2. the inhabitants of the world, (Acts xvii. 6, 31.) 3. a province, region; *in Acts* xvii. 6, &c. *it includes* all the provinces of the Roman empire; 4. οἰκουμένη ἡ μέλλουσα, the world to come, the state of the world under the Messiah, (Heb. ii. 5.)

Οἰκουργὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*οἶκος and ἔργον*) one who manages the affairs of a family, a steward.

Οἰκουρὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*οἶκος and οὐρὸς*, a keeper) a keeper at home, manager of domestic affairs.

Οἰκτειρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ᾤκτείρησα, (*from οἶκτος*) to compassionate.

Οἰκτιρμὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) mercy, compassion, tender mercy.

Οἰκτίρμων, ονος, ὁ, ἡ, (*from same*) merciful, compassionate.

Οἶκτος, ου, ὁ, compassion.

Οἶμαι, *for* **Οἴομαι**,

Οἰνοπότης, ου, ὁ, (*next and πίνω*) a wine bibber.

Οἶνος, ου, ὁ, 1. wine; 2. *applied figuratively* (*from its intoxicating effects*) *to* the idolatries of the mystic Babylon, (Rev. xiv. 8.) 3. the dreadful judgments of God upon sinners—*from the Jewish custom of giving a cup of medicated wine to criminals before their execution.*

Οἰνοφλυγία, ας, ἡ, (*preced. and* φλύζω, to be hot) excess of wine, inebriety.

Οἴομαι, *or* Οἶμαι, *pres. imperat.* οἴου, οἴεσθω, *f.* 1. *mid.* οἰήσομαι, *p. pass.* ᾤημαι, *a.* 1. *pass.* ᾠήθην, (*from* οἴω) to think, suppose.

Οἷος, οἵα, οἷον, (*from* ὡς) such as; οἷον, τὸ, as if, as though.

Οἴσω, *f.* 1. *of* φέρω.

Οἴω, (*see* φέρω) to bring, carry, bear in mind.

Ὀκνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὤκνηκα, *a.* 1. ὤκνησα, (*from* ὄκνος, sloth) to be slothful, delay, be loth.

Ὀκνηρὸς, ρὰ, ρὸν, (*from* ὀκνέω) 1. slothful, idle; 2. tedious, troublesome.

Ὀκταήμερος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* ἡμέρα) of the eighth day.

Ὀκτὼ, eight.

Ὄλεθρος, ου, ὁ, (*from next*) 1. destruction; 2. pain, torment, (1 Cor. v. 5.)

Ὀλέω, ῶ, to destroy.

Ὀλιγόπιστος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* πίστις) of little faith.

Ὀλίγος, η, ον, 1. small, little, *pl.* few; ὀλίγον [*sc.* χρόνον] a little time; πρὸς ὀλίγον, for a short time, (James iv. 14.) 2. ἐν ὀλίγῳ, within a little, almost, well nigh, (Acts xxvi. 28.) *also* briefly, in a few words.

Ὀλιγόψυχος, ου, ὁ, ἡ, (*preced. and* ψυχὴ) feeble-minded.

Ὀλιγωρέω, ῶ, (ὀλίγος *and* ὤρα, care) to neglect, despise.

Ὀλοθρευτὴς, οῦ, ὁ, (*from next*) a destroyer.

Ὀλοθρεύω, *f.* -εύσω, *p.* ὠλόθρευκα, *a.* 1. ὠλόθρευσα, (*from* ὄλεθρος) to destroy.

Ὁλοκαύτωμα, ατος, τὸ, (ὅλος *and* καίω) a burnt-offering.

Ὁλοκληρία, ας, ἡ, (*from next*) perfect soundness *of body*.

Ὁλόκληρος, ου, ὁ, ἡ, (ὅλος *and* κλῆρος) 1. whole, sound, perfect; 2. whole, entire.

Ὀλολύζω, *f.* -ξω, *p.* ὠλόλυχα, *a.* 1. ὠλόλυξα, to howl, yell, lament.

Ὅλος, η, ον, all, the whole; ὅλην τὴν ἡμέραν, all the day long, (Rom. viii. 36.)

Ὁλοτελὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ές. (*preced. and* τελέω) all, the whole, completely.

Ὄλυνθος, ου, ὁ, (*from* ὄλλυμαι, to perish) an early fig, *which is apt to* fail.

Ὅλως, (*from* ὅλος) 1. at all; 2 indeed, by all means.

Ὄμβρος, ου, ὁ, (*from* ὁμοῦ ῥεῖν, to flow together) a heavy shower storm of rain.

Ὁμείρομαι, to desire, covet, lust after.

Ὁμιλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὡμίληκα, *a.* 1. ὡμίλησα, (*from* ὅμιλος) to be in company with others, converse, talk with.

Ὁμιλία, ας, ἡ, (*from next*) communication, conversation, discourse.

Ὅμιλος, ου, ὁ, (*from* ὁμοῦ) a multitude, company, crowd.

Ὄμμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* ὄπτομαι) an eye.

Ὀμνύω, *or* Ὄμνυμι, *f.* ὀμόσω. *p.* ὄμοκα, *At.* ὀμώμοκα, *a.* 1. ὤμο-

σα, to swear, promise *or* confirm by swearing.

'Ομοθυμαδὸν, (*ὁμὸς and θυμὸς*) unanimously.

'Ομοιάζω, *f.* -άσω, *p.* ὡμοίακα, (*from ὅμοιος*) to be like.

'Ομοιοπαθὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (*next and πάθος*) subject to like infirmities.

"Ομοιος, α, ον, (*from ὁμὸς*) like, similar.

'Ομοιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) likeness.

'Ομοιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ὡμοίωκα, *a.* 1. ὡμοίωσα. (*from same*) 1. to make like, assimilate, *mid.* to imitate, conform oneself to; 2. to liken, compare.

'Ομοίωμα, ἅτος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) a likeness, resemblance.

Ομοίως, (*from ὅμοιος*) likewise, in like manner.

'Ομοίωσις, εως, ἡ. *See* 'Ομοίωμα.

'Ομολογέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὡμολόγηκα, *a.* 1. ὡμολόγησα, (*ὁμοῦ and λόγος*) 1. to confess, profess *or* acknowledge openly; ὁμολόγειν ἐν τινὶ, publicly to acknowledge any one; 2. to promise, (Matt. xiv. 7; 1 Tim. vi. 12.) 3. to praise, give thanks, (Heb. xiii. 15.)

'Ομολογία, ας, ἡ, (*from same*) a confession, profession, vow.

'Ομολογουμένως, (*from p. par. pass. of ὁμολογέω*) confessedly, without controversy.

Ομὸς, ἡ, ὸν, like, similar.

Ομότεχνος, ν, ὁ, ἡ, (*preced. and τέχνη*) of the same trade

'Ομοῦ, (*from ὁμὸς*) together, *in place or time*.

'Ομόφρων, ονος, ὁ, ἡ, (*ὁμὸς and φρὴν*) of like mind, unanimous.

'Ομόω, ῶ, (*see ὀμνύω*) to swear.

"Ομως, 1. yet, nevertheless; 2. in like manner, so also.

'Οναίμην, *a.* 1. *opt. m. of* ὄνημι.

Οναρ, τὸ, (*undeclined*) a dream vision in sleep.

'Ονάριον, υ, τὸ, (*from ὄνος*) a young ass.

'Ονειδίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὠνείδικα, *a.* 1. ὠνείδισα, (*from ὄνειδος*) 1. to upbraid, reproach, revile; 2. to accuse.

'Ονειδισμὸς, ῦ, ὁ, (*from preced.*) a reproach.

"Ονειδος, εος, ες, τὸ, (*from ὄνημι or ὀνέω*) reproach, disgrace.

"Ονημι, (*from ὀνέω, the same*) *f.* ὀνήσω, *a.* 1. ὤνησα, *p.* ὤνηκα, to help, profit, benefit.

'Ονικὸς, ἡ, ὸν, (*from ὄνος*) asinine; μύλος ὀνικὸς, a large mill worked by an ass, (Luke xvii. 2.)

"Ονομα, ἅτος, τὸ, (*from ὄνημι*) 1. a name; 2. the bearer of name, *viz.* a person, (Acts i. 15, &c.) 3. fame, reputation; 4. name, *as implying* authority *or* dignity, (Ephes. i. 21; Phil. ii. 9.) 5. εἰς ὄνομα, *or* ἐπὶ τῷ ὀνόματι, on account of, in consideration of; εἰς ὄνομα προφήτου, because he is a prophet, (Matt x. 41.) 6. *in reference to God, it often denotes* delegated power and authority.

Ὀνομάζω, *f.* -άσω, *p.* ὠνόμακα, (*from preced.*) 1. to name, impose a name; 2. to call, (1 Cor. v. 11.) 3. to name, mention; ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ, naming the name of Christ, *i. e.* professing his religion, (2 Tim. iii. 19.)

Ὄνος, ου, ὁ, ἡ, an ass.

Ὄντως, (*from* ὤν, ὄντος, *pres. par. of* εἰμί) really, in truth, truly.

Ὄξος, εος, ους, τὸ, (*from* ὀξύς) vinegar, *or rather* a cheap wine mixed with bitter herbs, *drunk by the Roman soldiers.*

Ὀξὺς, εῖα, ὺ, 1. sharp; 2. swift, nimble, (Rom. iii. 15.)

Ὀπὴ, ῆς, ἡ, (*from* ὄπτομαι) a hole, opening, cavern.

Ὄπισθεν, (*from next*) behind, after.

Ὀπίσω, 1. behind; ἀκολουθεῖν, *or* ἔρχεσθαι ὀπίσω τινὸς, to follow *or* be a disciple of any one; 2. back, backwards, (Matt. xxiv. 18.) 3. after, *of place or time.*

Ὁπλίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὥπλικα, (*from next*) to arm, *mid.* to arm oneself.

Ὅπλον, ου, τὸ, (ὁμοῦ *and* πέλω, to be) 1. ὅπλα, τὰ, instruments, (Rom. vi. 13.) 2. arms, armour.

Ὁποῖος, οία, οῖον, (ὅπως *and* οἷος) of what sort *or* manner; τοιοῦτος ὁποῖος καὶ, such as, (Acts xxvi. 29.)

Ὁπότε, (ὅπως *and* ὅτε) when.

Ὅπου, (ὅπως *and* οὗ) *adv.* 1. where, in which place; 2. whither, (John viii. 20.) 3. when, whereas; 4. in which state *or* condition, (Coloss. iii. 11.) 5. ὅπου ἐὰν *or* ὅπου ἂν, wheresoever, whithersoever; ὅπου ἐκεῖ, where.

Ὀπτάνω, (*from* ὄπτομαι) to see, *pass.* to appear.

Ὀπτασία, ας, ἡ, (*from preced.*) a vision.

Ὀπτάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὤπτηκα, to roast, broil.

Ὄπτομαι, *f. mid.* ὄψομαι, *a.* 1 *mid.* ὠψάμην, *a.* 1. *pass.* ὤφθην, (*from* ὄψ, the eye) *mid. and pass.* 1. to see, behold, ὤφθην, (1 *aor. pass.*) to be seen, appear to; 2. to see to, look to, take care; 3. to see, experience, participate in, (John iii. 36.)

Ὀπτὸς, ἡ, ὸν, (*from* ὀπτάω) roasted, broiled.

Ὀπώρα, ας, ἡ, (ὀπὸς, sap, *and* ὥρα) the autumn *or* autumnal fruit.

Ὅπως, (*from* πῶς) 1. *adv.* how, in what manner, by what means; 2. *conjunct.* that, to the end *or* intent that; 3. so that, and thus; 4. ὅπως ἂν, that, to the end that.

Ὅραμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* ὁράω) a sight, vision, vision in sleep.

Ὅρασις, εως, ἡ, (*from* ὁράω) 1. a vision, vision in sleep; 2. appearance, (Rev. iv. 3.)

Ὁρατὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) visible.

Ὁράω, ῶ, *imperf. At.* ἑώραον, ἑώρων, *f.* -άσω, *p.* ὥρακα, *At.* ἑώρακα, 1. to see, behold; 2. to perceive *mentally*, (Acts

viii. 23, &c.) 3. *in the imperat.* see, take heed, beware; 4. to know, know perfectly.

Ὀργὴ, ῆς, ἡ, (ὄρω, to excite, *and* ἄγω, to impel) 1. anger, wrath, heat; 2. indignation; 3. the effect of anger *or* wrath, *viz.* punishment.

Ὀργίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὤργικα, (*from* ὀργὴ) to provoke to anger, *mid.* be angry.

Ὀργίλος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) passionate, prone to anger.

Ὀργυιὰ, ᾶς, ἡ, (*next and* γυῖον, a foot *or* hand) the length which a man reaches with his arms expanded, a cubit, fathom.

Ὀρέγω, *f.* -ξω, *p.* ὤρεχα, *a.* 1. ὤρεξα, to stretch out; *mid.* to stretch one's hands for, desire *or* long eagerly for.

Ὀρεινὸς ἡ, ὸν, (*from* ὄρος) mountainous, hilly.

Ὄρεξις, εως, ἡ, (*from* ὀρέγομαι) lust, concupiscence.

Ὀρθοποδέω, ῶ, (*next and* ποῦς) to walk uprightly.

Ὀρθὸς, ἡ, ὸν, (*from* ὄρω, to excite) right, upright, straight.

Ὀρθοτομέω, ῶ, (*preced. and p. m. of* τέμνω) to cut *or* divide aright, handle aright.

Ὀρθρίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὤρθρικα, *a.* 1. ὤρθρισα, (*from* ὄρθρος) to rise early.

Ὀρθρινὸς, ἡ, ὸν, (*from* ὄρθρος) belonging to the morning, early.

Ὄρθριος, ία, ιον, (*from same*) early.

Ὄρθρος, ου, ὁ, the day-break, *or* dawning of the day; ὄρθρου βαθέος, [*sc.* ὄντος] in the early dawn.

Ὀρθῶς, (*from* ὀρθὸς) rightly, well, plainly.

Ὁρίζω, *a.* 1. *pass.* ὡρίσθην, *p. pass.* ὥρισμαι, (*from* ὅρος) 1. to determine, decree, appoint; 2. to assign, mark out determinately, (Rom. i. 4.)

Ὅριον, ου, τὸ, (*from same*) a coast, boundary.

Ὁρκίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὥρκικα, *a.* 1. ὥρκισα, (*from* ὅρκος) 1. to adjure, conjure, beseech in the name of God; 2. to charge solemnly, (Acts xix. 13, &c.)

Ὅρκος, ου, ὁ, (*from* εἴργω, to restrain) 1. an oath; 2. a thing promised with an oath, (Matt. v. 33.) *when applied to God, it denotes the absolute certainty of the divine promises and threatenings.*

Ὁρκωμοσία, ας, ἡ, (*preced. and* ὀμόω) an oath.

Ὁρμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὥρμηκα, *a.* 1. ὥρμησα, (*from next*) to rush impetuously.

Ὁρμὴ, ῆς, ἡ, (*from* ὦρμαι, *p. pass. of* ὄρω, to excite) 1. an impetuous motion, violent assault, (Acts xiv. 5.) 2. inclination, will.

Ὅρμημα, ατος, τὸ, (*from* ὁρμάω) a violent *or* impetuous motion.

Ὄρνεον, ου, τὸ, (*from* ὄρνις) a bird, fowl.

Ὄρνις, ιθος, ὁ, ἡ, (*from* ὄρνυμι, to excite) a bird, a hen chicken.

Ὁροθεσία, ας, ἡ, (ὅρος *and* θέσις)

a setting of a boundary, a bound set.

"Ορος, εος, ους, τὸ, (*from* ὄρω, to raise up) a mountain, hill, the mountain district of Judea.

"Ορος, ου, ὁ, (*from* ὁράω) a bound, boundary, limit.

'Ορύσσω, *or* ὀρύττω, *f.* -ξω, *p.* ὄρυχα, *a.* 1. ὤρυξα, *a.* 2. ὤρυγον, to dig.

Ορφανὸς, ου, ὁ, 1. an orphan, a child bereft of its parents, (James i. 27.) 2. destitute, desolate, (John xiv. 18.)

'Ορχέομαι, οῦμαι, *f.* 1. *mid.* -ήσομαι, *a.* 1. *mid.* ὠρχησάμην, to dance.

'Ος, ἥ, ὅ, 1. who, which; ὅ *used for* καθ' ὅ, in respect to, in that, (Rom. vi. 10.) 2. *repeated*, ὃς μὲν . . . ὃς δὲ, one... and another, (1 Cor. vii. 7; xi. 21.) 3. ἐν οἷς [*sc.* χρόνοις] in the mean time, (Luke xii. 1.) ἐν ᾧ, when, (1 Pet. iii. 16.)

'Οσάκις, (*from* ὅσος) as often as.

"Οσγε, ἥγε, ὅγε, who indeed, which indeed.

"Οσιος, ία, ιον, holy, bountiful, abundantly kind; τὰ ὅσια, mercies, kindnesses, (Acts xiii. 34.)

'Οσιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) piety, sanctity.

'Οσίως, (*from same*) kindly, holily.

'Οσμὴ, ῆς, ἡ, (*from p. pass. of* ὄζω) smell, odour, gratefulness, *as of knowledge. In* 2 *Cor.* ii. 14. *the apostle is supposed to refer to the perfumes which were burnt in the triumphal processions of the Romans.*

"Οσος, η, ον, (*from* ὅς) 1. as much as; *of time*, as long as; ὅσῳ, by how much, (Heb. i. 4.) ἐφ' ὅσον, inasmuch as; ἐφ' ὅσον, [*sc.* χρόνον] as long time as; ὅσον *or* καθ' ὅσον, by how much; *used for* καθὼς, as, (Heb. ix. 27.) 2. *in plur.* ὅσοι, ὅσαι, ὅσα, as many as, who *or* whatsoever; 3. how great, how many; 4. μικρὸν ὅσον, a little *or* small quantity; μικρὸν ὅσον ὅσον, a very little *while*, (Heb. x. 37.) *the repetition of* ὅσον *in this passage is supposed to be taken from the Hebrew manner of doubling words in emphatical expressions.*

"Οσπερ, ἥπερ, ὅπερ, who, which, who *or* whatsoever.

'Οστέον, *contr.* ὀστοῦν, έου, οῦ, τὸ, a bone.

"Οστις, ἥτις, ὅτι, *gen.* οὗτινος, ἧστινος, οὗτινος, (ὅς *and* τις) 1. who, which, *or* whatsoever; 2. *used for* ὅς, who, which, what.

'Οστράκινος, η, ον, earthen, *used figuratively for* any fragile material, (2 Cor. iv. 7.)

"Οσφρησις, εως, ἡ, the sense *or* organ of smelling.

'Οσφὺς, ύος, ἡ, 1. the loins; καρπὸς τῆς ὀσφύος, the fruit of the loins, *viz.* offspring; 2. *the phrases* περιζώννυσθαι *or* ἀναζώννυσθαι τὴν ὀσφῦν, to gird up the loins, *has reference to the custom of the ancients of girding up their flowing robes*

when they were about to take active exercise.

Ὅταν, (*next and* ἂν) 1. when, whensoever; 2. whilst, so long as.

Ὅτε, when.

Ὅ, τι, ἥ, τι, τό, τι, (*the article and* τι, *thus written with an intervening comma, to distinguish them from the adverbs* ὅτε, when, *and* τοτὲ, then.)

Ὅτι, (*from* ὅστις) *when used as a conjunction*, 1. for, because, therefore; 2. since, seeing that; 3. (*as an adverb*) that, (*declarative*) 4. ὅτι *or* τι ὅτι, wherefore? why? (Mark ix. 11, 28.) 3. ὅτι εἰ, O that, (Luke xix. 42.)

Ὅτου, (*At. for* οὗτινος, *gen. of* ὅστις) ἕως ὅτου, until, whilst.

Οὐ, (*before a vowel*, οὐκ, *before an aspirate*, οὐχ) 1. not, *with* μὴ *the negation is made more intense*, οὐ μὴ, in no wise, by no means; 2. no, οὐ γὰρ, no truly; 3. οὐκ ἀλλὰ, *for* οὐ μόνον . . . ἀλλὰ, not only . . . but; οὐ πᾶς, no one, (Matt. vii. 21) οὐ παντὼς, in no wise; 4. not, (*prohibitively*) 5. *it is redundant after verbs of denying*, (1 John ii. 22.)

Οὗ, 1. where, in what place; ἐπάνω οὗ, above (the place) where, (Matt. ii. 9.) 2. whither; 3. οὗ ἐὰν, whithersoever.

Οὐὰ, ah, aha.

Οὐαὶ, 1. woe, alas; 2. *used as a noun*, a woe, (Rev. ix. 12, &c.)

Οὐδᾰμῶς, (*from* οὐδαμὸς, no one) by no means.

Οὐδὲ, (οὐ *and* δὲ) 1. neither, nor, so neither; 2. not even; 3. not so much as?

Οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδὲν, -ενὸς, ιᾶς, ενὸς, (*preced. and* εἷς) 1. not one, no one, none, nothing; 2. οὐδὲν, *neut.* nothing, *in the sense of* ineffectual, insignificant, of no worth.

Οὐδέποτε, (οὐδὲ *and* ποτὲ) never.

Οὐδέπω, (οὐδὲ *and* πω, yet) not yet, never yet.

Οὐθεὶς, οὐθεμία, οὐθὲν, (ὅτι *and* εἷς) not one, no one, nothing; οὐθὲν, *neut.* nothing, of no value *or* worth.

Οὐκ. *See* Οὐ.

Οὐκέτι, (*preced. and* ἔτι) no longer, no more.

Οὐκοῦν, (οὐκ *and* οὖν) *interrogatively*, not therefore, therefore, then?

Οὖν, 1. therefore, then; 2. now, but, (Matt. xii. 12.) 3. *in resuming an interrupted subject*, then, therefore I say.

Οὔπω, (οὐ *and* πω, yet) not yet; *of time past*, not then.

Οὐρὰ, ᾶς, ἡ, (*from* ὄρος) the tail *of an animal.*

Οὐράνιος, ου, ὁ, ἡ, (*from* οὐρανὸς) heavenly, belonging to heaven.

Οὐρανόθεν, (*from next*) from heaven.

Οὐρᾰνὸς, οῦ, ὁ, (*from* ὁράω, *or* ὄρος) 1. heaven, *pl.* the heavens, *viz.* the created universe by which we are surrounded; 2. the sky, air, *or* atmosphere; πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, the fowls of

the air, (Matt. vi 26, &c.) 3. the starry heavens; ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ, the hosts of heaven, *viz.* the sun, moon, and stars, (Acts vii. 42, &c.) 4. the Heaven of heavens, *or* peculiar residence of God, and of the blessed angels, (Mark xiii. 32.) *whence Christ descended,* (John iii. 13, 31; vi. 32, &c.) *where, since his resurrection and ascension, he sits on the right hand of God,* (Heb. viii. 1.) *and where a reward is reserved for the righteous after death,* (Matt. v. 12; 1 Pet. i. 4) 5. the inhabitants of heaven, (Heb. vii. 26.) 6. *used by metonymy for* God himself; ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, the kingdom of the heavens, *synonymous with* ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, the kingdom of God; 7. ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθῆναι, to be exalted to heaven, *is a figurative description of* great eminence and superior advantages.

Οὖς, ὠτὸς, τὸ, 1. the ear; 2. *figuratively,* the power *or* faculty of understanding.

Οὖσα, *pres. par. fem. of* εἰμί.

Οὐσία, ας, ἡ, (*from preced.*) substance, wealth, goods.

Οὔτε, (οὐ *and* τε) neither, nor.

Οὗτος, αὕτη, τοῦτο, (ὁ *and* αὐτὸς) 1. this, the same, he; ἐκ τούτου [*sc.* χρόνου] from this time; 2. τοῦτο μὲν . . . τοῦτο δὲ, partly . . . and partly, (Heb. x. 33.) 3. καὶ τοῦτο, and especially; καὶ ταῦτα, and that too, *or* even.

Οὕτω, *before a consonant*, οὕτως, (*from preced.*) 1. thus, in this manner, in this state; 2. so, in the same manner; 3 so, to such a degree; 4. therefore, (Rev. iii. 16.) 5. thus, accordingly, (Phil. iv. 1; John iv. 6.) 6. then, then at length, and so; 7. καὶ οὕτως, and so, and then, (Acts xxviii. 14, &c.)

Οὐχ. *See* Οὐ.

Οὐχὶ, (*from preced.*) 1. not, no, nay, not so; 2. not?

Ὀφειλέτης, ου, ὁ, (*from* ὀφείλω) 1. a debtor, (Matt. xviii. 24.) 2. one bound by obligation to perform something; 3. an offender *or* guilty person, (Matt. vi. 12; Luke xiii. 4.)

Ὀφειλὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) 1. a debt; 2. a due.

Ὀφείλημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) 1. a debt, (Rom. iv. 4.) 2. an offence, trespass.

Ὀφείλω, *f.* ὀφειλήσω, *p.* ὠφείληκα, *a.* 2. ὤφελον, *Ion.* ὄφελον, 1. to owe, be indebted; 2. to be under an obligation to do *or* suffer something; 3. to be requisite, (1 Cor. v. 10.) 4. to be right *or* lawful, (1 Cor. xi. 7.) 5. to be fit, proper, *or* becoming, (2 Cor. xii. 11.) 6. to offend against *or* injure any one, (Luke xi. 4.)

Ὄφελον, (*a.* 2. *Ion. of preced.*) I wish, O that.

Ὄφελος, εος, ους, τὸ, (*from* ὀφέλ-

λω, to heap up) profit, advantage.

Ὀφθαλμοδουλεία, ας, ἡ, (*next and* δουλεία) eye-service, *implying a mere outward* service, *intended only to satisfy the* eye *of man.*

Ὀφθαλμὸς, οῦ, ὁ, (*from* ὄπτομαι) 1. the eye; 2. the mind, understanding; ὀφθαλμὸς πονηρὸς, a malignant *or* envious look *or* feeling.

Ὄφις, εως, ὁ, (*from same*) 1. a serpent; 2. the devil, *who deceived our first parents under the form of* a serpent; 3. *figuratively,* men of a perverse and malicious nature.

Ὀφρὺς, ύος, ἡ, the eye-brow, the brow *of a hill.*

Ὀχλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὤχληκα, (*from* ὄχλος) to disturb, afflict, harass.

Ὀχλοποιέω, ῶ, (*next and* ποιέω) to make *or* raise a mob.

Ὄχλος, ου, ὁ, 1. a multitude *or* concourse of people; 2. the common people, *in opposition to persons of rank.*

Ὀχύρωμα, ατος, τὸ, (*from* ὀχυρὸς, strong) a strong hold, fortified place.

Ὀψάριον, ου, τὸ, (*from* ὄψον, fish) a little fish.

Ὀψὲ, (*from* ἕπω, to follow) 1. in the evening, late in the evening; 2. the evening; (Mark xi. 19.)

Ὄψει, *Att. for* ὄψῃ, 2. *sin. f.* 1. *of* ὄπτομαι.

Ὄψιμος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from* ὀψὲ) late, latter.

Ὄψιος, ία, ιον, (*from same*) belonging to the evening, late. *The Jews reckoned two evenings; the former was considered as commencing from the ninth hour or three in the afternoon; the latter from the twelfth hour or sunset.*

Ὄψις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of* ὄπτομαι) 1. an appearance, (John vii. 4.) 2. a countenance, face.

Ὀψώνιον, ου, τὸ, 1. any thing eaten with bread, *especially* fish; 2. wages, hire of a soldier, (*the Roman soldiers being partly paid in provision*) 3. reward, retribution, (Rom. vi. 23.)

Π

Παγιδεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπαγίδευκα, (*from next*) to insnare.

Παγὶς, ίδος, ἡ, (*from* πήγω) a net, snare, a cause of evil insidiously prepared.

Πάγος, ου, ὁ, (*from same*) a hill.

Παθεῖν, *a.* 2. *inf. of* πάσχω.

Πάθημα, ατος, τὸ, (*from* παθέω, *see* πάσχω) 1. a suffering, affliction; τὰ παθήματα Χριστοῦ, sufferings endured for the sake of Christ, (2 Cor. i. 5.) 2. a passion, depraved affection of the mind.

Παθητὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) capable of suffering, having suffered.

Πάθος, εος, ους, τὸ, (*from same*)

passion, lust, a depraved affection, a libidinous and unnatural appetite.

Παιδαγωγὸς, ῦ, ὁ, (*παῖς and ἀγωγὸς*, a leader) a pedagogue, schoolmaster, severe teacher.

Παιδάριον, υ, τὸ, (*from παῖς*) a little boy, a child.

Παιδεία, ας, ἡ, (*from παιδεύω*) 1. discipline, instruction, *particularly of children*, (Ephes. vi. 4.) 2. religious instruction *or* discipline; 3. correction, chastisement.

Παιδευτὴς, ῦ, ὁ, (*from next*) an instructor, corrector, chastiser.

Παιδεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπαίδευκα, *a.* 1. ἐπαίδευσα, (*from παῖς*) 1. to instruct a child; 2. to instruct by chastisement; 3. to correct, chastise.

Παιδία, ας, ἡ, (*from same*) boyhood.

Παιδιόθεν, (*from next*) from a child, from infancy.

Παιδίον, υ, τὸ, (*from παῖς*) 1. a child, infant; 2. a child of more advanced age; 3. a disciple, follower, (Heb. ii. 13.) 4. *παιδία*, (*voc. pl.*) *is often used as a term of familiarity and kindness.*

Παιδίσκη, ης, ἡ, (*from same*) a maid servant, female slave.

Παίζω, *f.* -ξω, *and* -σω, *p.* πέπαιχα, *a.* 1. ἔπαιξα, (*from next*) to play, dance.

Παῖς, παιδὸς, ὁ, ἡ, 1. a child, youth, *of either sex*; 2. a servant, attendant, minister.

Παίω, *f.* -αίσω, *and* -αήσω, *p.* πέπαικα, *a.* 1. ἔπαισα, to strike, smite, puncture.

Πάλαι, 1. of old, formerly, long ago; 2. some time ago, (Mark xv. 44.)

Παλαιὸς, ὰ, ὸν, (*from preced.*) 1. old, ancient; 2. former; *παλαιὸς ἄνθρωπος*, the old *or* former man, *means that corrupt nature which every man derives by birth from fallen Adam*; 3. old, worn by age, corrupt, vitiated.

Παλαιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) oldness.

Παλαιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπαλαίωκα, (*from same*) 1. to make old, *pass.* to grow old, perish; 2. to render obsolete.

Πάλη, ης, ἡ, (*from πάλλω*, to move) a wrestling, contending.

Παλιγγενεσία, ας, ἡ, (*next and γένεσις*) a new birth, regeneration, renovation, complete change for the better.

Πάλιν, (*from πάλλω*, to move) 1. again; 2. also, likewise; 3. then, afterwards, in consequence, in turn; 4. back again; 5. on the contrary; 6. at another time, at another place, elsewhere.

Παμπληθεὶ, (*πᾶς and πλῆθος*) all at once, all together.

Πάμπολυς, πόλλη, πολυ, (*πᾶς and πολὺς*) very many.

Πανδοχεῖον, υ, τὸ, (*πᾶς and δέχομαι*) a public inn.

Πανδοχεὺς, έως, ὁ, (*from same*) the master of an inn, the host.

Πανήγυρις, εως, ἡ, (πᾶς *and* ἄγυρις, an assembly) a general assembly on some festive occasion, a fair, market.

Πανοικὶ, (πᾶς *and* οἶκος) with all one's house *or* family.

Πανοπλία, ας, ἡ, (πᾶς *and* ὅπλον) complete armour.

Πανουργία, ας, ἡ, (*from next*) craft, cunning, subtilty.

Πανοῦργος, ου, ὁ, ἡ, (πᾶς *and* ἔργον) crafty, subtle, apt in all things.

Πανταχόθεν, (*from* πᾶς) from all parts.

Πανταχοῦ, (*from same*) every where, in many places.

Παντελὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (πᾶς *and* τέλος) perfect, complete; εἰς τὸ παντελὲς, to perfection, perfectly, wholly, (Heb. vii. 25.) at all, in any wise, (Luke xiii. 11.)

Πάντῃ, (*from* πᾶς) by all means, always.

Πάντοθεν, (*from same*) from all parts, on all sides.

Παντοκράτωρ, ορος, ὁ, (πᾶς *and* κράτος) almighty, omnipotent.

Πάντοτε, (πᾶς *and* τότε) 1. always; 2. very often, continually.

Πάντως, (*from* πᾶς) 1. by all means; 2. surely; 3. entirely, altogether, (1 Cor. v. 10.) 4. principally, on the whole, (1 Cor. ix. 10.)

Παρὰ, *prep. If with a gen.* 1. of, from, by; 2. οἱ παρ' αὐτοῦ, his friends, kinsmen, and attendants, (Mark iii. 21.) *If with a dat.* 1. with, at, before; 2. to, nigh to, (Matt. xv. 29.) 3 among; 4. παρ' ἑαυτῷ, (1 Cor. xvi. 2.) "in his own house,' (*Schleusner*) *If with an accus.* 1. at, near, hard by; 2. on account of, for; παρὰ τοῦτο for this reason; 3. beside except, save; 4. in deviation from, *or* transgression of; 5 in comparison of, (Heb. ii. 7, 9.) 6. above, in preference to; 7. above, more, beyond, than; 8. contrary to, against; 9. by, on, (Luke viii. 5.) *In composition it denotes* near, by, beside; *in other cases it implies* transition *or* neglect—*it adds* an ill sense, *inverts the meaning of the simple word, and imports* intenseness.

Παραβαίνω, (*preced. and* βαίνω) 1. to deviate from, transgress; 2. to fall *or* lose one's station *or* office by transgression, (Acts i. 25.)

Παραβάλλω, (παρὰ *and* βάλλω) 1. to come near, arrive at, *as at the shore in a ship;* 2. to compare, confer.

Παράβασις, εως, ἡ, (*from* παραβαίνω) a transgression.

Παραβάτης, ου, ὁ, (*from same*) a transgressor.

Παραβιάζομαι, (παρὰ *and* βιάζω) to press, *or* compel by urgent importunity.

Παραβολεύομαι, (*from* παράβολος) to expose oneself to danger.

Παραβολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* παραβάλλω) 1. a comparison, simile, parable; 2. an

obscure speech *or* maxim, a thing darkly *or* figuratively expressed, (Matt. xv. 15; Mark vii. 17.) 3. a proverb, adage, (Luke iv. 23.) 4. a visible type, figure, *or* emblem, (Heb. ix. 9.)

Παραβουλεύομαι, (*παρὰ and βουλεύω*) to disregard, overlook, ill consult.

Παραγγελία, ας, ἡ (*from next*) a commandment, charge.

Παραγγέλλω, (*παρὰ and ἀγγέλλω*) to notify, command, charge.

Παραγενόμενος, *a.* 2. *m. par. of* παραγίνομαι.

Παραγένωμαι, *a.* 2. *s. m. of same.*

Παραγίνομαι, (*παρὰ and γίνομαι*) to come to, arrive, come.

Παράγω, (*παρὰ and ἄγω*) to pass, pass by, pass away *or* forth from one place to another.

Παραδειγματίζω, (*παρὰ and δειγματίζω*) to make a public example of, expose to public infamy.

Παράδεισος, ου, ὁ, Paradise, *applied to* the third heaven, the dwelling of God, of the holy angels, and of the spirits of the just;—"the state of faithful souls between death and the resurrection." (*Parkhurst.*)

Παραδέχομαι, (*παρὰ and δέχομαι*) 1. to receive, admit, embrace; 2. to receive with love and favour, (Heb. xii. 6.)

Παραδιατριβή, ῆς, ἡ, (*παρὰ and διατριβή*) a perverse *or* unprofitable dispute.

Παραδιδοὺς, *par. pres. of* παραδίδωμι.

Παραδίδωμι, (*παρὰ and δίδωμι*) 1. to deliver from one to another; 2. to yield, give up, (John xix. 30.) 3. to give *or* deliver up, *as to judgment or punishment; παραδοῦναι τῷ Σατανᾷ,* to deliver up to Satan—*an act of extraordinary and apostolic authority by which a person* was given up to be afflicted with bodily disease by the devil, (1 Cor. v. 5; 1 Tim. i. 20.) 4. to betray; 5. to intrust, give in trust, (Matt. xxv. 14, &c.) 6. to commend to; 7. to give up *or* abandon to wickedness; 8. to expose to danger *or* death, (Acts xv. 26.) 9. to deliver by teaching *or* injunction; 10. to arrive at maturity, be ripe, (Mark iv. 29.)

Παραδοθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of* παραδίδωμι.

Παράδοξος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*παρὰ and δόξα*) wonderful, strange.

Παράδοσις, εως, ἡ, (*from* παραδίδωμι) a tradition, a doctrine *or* injunction orally preserved, *whether divine or human.*

Παραδῷ, *a.* 2. *s. of* παραδίδωμι.

Παραζηλόω, ῶ, (*παρὰ and ζηλόω*) to provoke to jealousy, emulation, *or* anger.

Παραθαλάσσιος, α, ον, *and* ου, ὁ, ἡ, (*παρὰ and θαλάσσιος*) by the sea-side.

Παραθεωρέω, ῶ, (*παρὰ and θεωρέω*) to overlook, neglect, little esteem.

Παραθήκη, ης, ἡ, (*from* παρατίθημι) a deposit.

Παραθήσομαι, *f.* 1. *m. of* παρατίθημι.

Παράθου, *for* παράθεσο, *a.* 2. *imp. m. of same.*

Παραινέω, ῶ, *imperf.* παρῄνουν, *f.* -έσω, *p.* παρῄνεκα, *a.* 1. παρῄνεσα, (παρὰ *and* αἰνέω) to admonish, exhort.

Παραιτέομαι, ῶ, (παρὰ *and* αἰτέω) *mid.* 1. to deprecate, beg *or* entreat against a thing, (Heb. xii. 19.) 2. to excuse oneself, (Luke xiv. 18.) 3. to reject, refuse.

Παρακαθίζω, (παρὰ *and* καθίζω) to sit, sit down at *or* beside.

Παρακαλέω, ῶ, (παρὰ *and* καλέω) 1. to send for, invite, (Acts xxviii. 20.) 2. to beg, entreat, beseech; 3. to exhort, admonish; 4. to console, comfort, *pass.* to receive *or* enjoy consolation.

Παρακαλύπτω, (παρὰ *and* καλύπτω) to hide, veil, conceal

Παρακαταθήκη, ης, ἡ, (παρὰ, κατὰ, *and* θήκη) a deposit intrusted *to one*, an office *or* doctrine committed to one's charge.

Παράκειμαι, (παρὰ *and* κεῖμαι) to be near, be at hand, be present with.

Παρακέκλημαι, *p. pass. of* παρακαλέω.

Παρακληθήσομαι, *f.* 1. *pass. of same.*

Παράκλησις, εως, ἡ, (*from* παρακαλέω) 1. entreaty, importunity, (2 Cor. viii. 4.) 2. admonition, exhortation; 3. consolation, comfort, solace.

Παράκλητος, ου, ὁ, (*from same*) 1. an advocate, patron, one who pleads the cause of another; *in this sense the word is applied to Christ our intercessor, who pleads our cause with the Father*, (1 John ii. 1.) 2. an instructor, guide, interpreter, *applied to* the Holy Ghost, (John xiv. 16, 26, &c.)

Παρακοή, ῆς, ἡ, (παρὰ *and* ἀκοή) disobedience.

Παρακολουθέω, ῶ, (*same and* ἀκολουθέω) 1. to accompany, be present with, (Mark xvi. 17.) 2. to search out, diligently investigate, (Luke i. 3.) 3. to know fully, (2 Tim. iii. 10.) 4. to attain, arrive at, (1 Tim. iv. 6.)

Παρακούω, (παρὰ *and* ἀκούω) to neglect to hear *or* obey, to disregard.

Παρακύπτω, (παρὰ *and* κύπτω) 1. to stoop down *or* forward in order to look at something, (Luke xxiv. 12.) 2. to look into *or* at, view attentively.

Παραλαβεῖν, *a.* 2. *inf. of* παραλαμβάνω.

Παραλαμβάνω, (παρὰ *and* λαμβάνω) 1. to receive, obtain, partake of, (Heb. xii. 28.) 2. to learn, be taught, receive any doctrine, *by tradition or communication*; 3. to seize, take *as a captive in war*, (Luke xvii. 34, &c.) 4. to

take with one, *as a companion to any place;* 5. to receive, acknowledge *with faith,* (John i. 11; Coloss. ii. 16.) 6. to take in marriage, (Matt. i. 20.)

Παραλέγομαι, (παρὰ *and* λέγω) to sail beside *or* near.

Παραλήψομαι, *f.* 1. *mid. of* παραλαμβάνω.

Παράλιος, ου, ὁ, ἡ, (*i. e.* παρὰ τῇ ἁλὶ) near the sea; παράλιος, ἡ, the sea-coast.

Παραλλαγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* παραλλάσσω) change, variableness.

Παραλλάσσω, (παρὰ *and* ἀλλάσσω) to change alternately.

Παραλογίζομαι) (παρὰ *and* λογίζομαι) to deceive *or* impose upon by false reasoning.

Παραλυτικὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) a paralytic, a person sick of the palsy.

Παραλύω, (παρὰ *and* λύω) to unloose, *pass.* to be relaxed, enfeebled, weakened, (Heb. xii. 12.) παραλελυμένος, (*perf. part. pass.*) one who is afflicted with the palsy.

Παραμένω, (παρὰ *and* μένω) 1. to remain, stay, abide; 2. to remain alive, (Heb. vii. 23.) 3. to be constant, persevere, (James i. 25.)

Παραμυθέομαι, οῦμαι, (παρὰ *and* μυθέομαι, to speak) to exhort, advise, comfort, speak comfortably to.

Παραμυθία, ας, ἡ, (παρὰ *and* μῦθος) consolation by words.

Παραμύθιον, ου, τὸ, *the same.*

Παρανομέω, *f.* -ήσω, *p.* παρανενόμηκα, (παρὰ *and* νόμος) to transgress the law.

Παρανομία, ας, ἡ, (*from same*) a transgression, impiety.

Παραπεσὼν, *a.* 2. *par. of* παραπίπτω.

Παραπικραίνω, (παρὰ *and* πικραίνω) to provoke to anger, exasperate.

Παραπικρασμὸς, οῦ, ὁ, (*from preced.*) an exasperation, provocation, rebellion.

Παραπίπτω, (παρὰ *and* πίπτω) to fall off *or* away, abandon the Christian religion, err, sin.

Παραπλέω, ῶ, (παρὰ *and* πλέω) to sail by.

Παραπλήσιος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (παρὰ *and* πλήσιος, near) near to, like; *used adverbially in the neut.* (Phil. ii. 27.)

Παραπλησίως, (*from preced.*) likewise, in the same manner.

Παραπορεύομαι, (παρὰ *and* πορεύομαι) to pass by *or* through.

Παράπτωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* παραπίπτω) 1. a fall *from a state of favour with God,* (Rom. xi. 11, 12.) 2. an offence, trespass.

Παραῤῥύω, *and* Παραῤῥυέω, ῶ, (παρὰ *and* ῥύω) to fall off, fall away.

Παράσημον, ου, τὸ, (παρὰ *and* σῆμα) a sign *or* device *of a ship.*

Παρασκευάζω, (παρὰ *and* σκευάζω) to prepare, make ready.

Παρασκευὴ, ῆς, ἡ, (παρὰ *and* σκευὴ) 1. a preparation; 2.

the preparation day before the sabbath.

Παραστῆσαι, *a.* 1. *inf. of* παρίστημι.

Παρατείνω, (παρὰ *and* τείνω) to stretch out, prolong.

Παρατηρέω, ῶ, (παρὰ *and* τηρέω) 1. to observe *or* watch narrowly, (Acts ix. 24.) 2. to watch *a person* insidiously; 3. to observe scrupulously *or* superstitiously, *as days or times*, (Gal. iv. 10.)

Παρατήρησις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. observation; 2. any thing exciting observation, pomp, splendour, outward show.

Παρατίθημι, (παρὰ *and* τίθημι) 1. to set *or* place before, *as meat before persons at table;* 2. to lay before, offer to consideration, (Matt. xiii. 24.) 3. to allege, prove by allegations *or* citations, (Acts xvii. 3.) 4. to commit *to one's care or fidelity*.

Παρατυγχάνω, (παρὰ *and* τυγχάνω) to be *or* come near, meet.

Παραυτίκα, (παρὰ *and* αὐτίκα, *the same*) immediately; παραυτίκα, τὸ, (*used as an adjective*) present.

Παραφέρω. (παρὰ *and* φέρω) to carry past, transfer; *pass.* to be hurried *or* carried away.

Παραφρονέω, ῶ, (παρὰ *and* φρονέω) to be unwise *or* foolish, to speak boastingly.

Παραφρονία, ας, ἡ, (*from same*) madness.

Παραχειμάζω, (παρὰ *and* χειμάζω) to winter, pass the winter.

Παραχειμασία, ας, ἡ, (*from preced.*) a wintering *or* spending the winter.

Παραχρῆμα, (παρὰ *and* χρῆμα) immediately, instantly.

Πάρδαλις, εως, ἡ, (*from* πάρδος, *the male of the same*) a female leopard.

Παρέβαλον, *a.* 2. *of* παραβάλλω.

Παρεδόθην, *a.* 1. *pass. of* παραδίδωμι.

Παρεδρεύω, (*from* πάρεδρος) to sit *or* dwell near to, to be assiduously occupied in any-thing.

Παρεθέμην, *a.* 2. *m. of* παρατίθημι.

Παρέβην, *a.* 2. *of* παραβαίνω.

Παρειμένος, *p. par. pass. of* παρίημι.

Πάρειμι, (παρὰ *and* εἰμὶ) 1. to be present; πρὸς τὸ παρὸν, for the present, (Heb. xii. 11.) 2. πάροντα, τὰ, such things as a person has at present, (Heb. xiii. 5.) 3. to be come, happen.

Παρεισάγω, (παρὰ *and* εἰσάγω) to bring in craftily *or* privily, introduce by stealth.

Παρείσακτος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) introduced unawares *or* by stealth.

Παρεισδύω, (παρὰ *and* εἰσδύω) to enter in craftily *or* by stealth.

Παρεισενέγκας, *a.* 1. *par. of* παρεισφέρω.

Παρεισέρχομαι, (παρὰ *and* εἰσέρχομαι) 1 to enter, (Rom. v

20.) 2. to enter in by craft *or* stealth.

Παρειστήκειν, *plu. p. of* παρίστημι.

Παρεισῆλθον, *a.* 2. *of* παρεισέρχομαι.

Παρεισφέρω, (παρὰ *and* εἰσφέρω) to bring in besides, contribute to.

Παρεκλήθην, *a.* 1. *pass. of* παρακαλέω.

Παρεκτὸς, (παρὰ *and* ἐκτὸς) without, except, save.

Παρέλᾰβον, *a.* 2. *of* παραλαμβάνω.

Παρελεύσομαι, *f.* 1. *m. of* παρέρχομαι.

Παρεμβολὴ, ῆς, ἡ, (παρὰ *and* ἐμβάλλω) 1. a camp, encampment, (Heb. xiii. 11.) 2. a castle, fortress, garrison; 3. an army, (Heb. xi. 34.)

Παρενεγκεῖν, *a.* 2. *inf. of* παραφέρω.

Παρενοχλέω, ῶ, (παρὰ *and* ἐνοχλέω) to disturb, disquiet.

Παρεπίδημος, ου, ὁ, ἡ, (παρὰ, ἐπὶ, *and* δῆμος) a stranger, sojourner.

Παρεῤῥύην, *a.* 2. *pass. of* παραῤῥέω.

Παρέρχομαι, (παρὰ *and* ἔρχομαι) 1. to go *or* pass by; 2. to pass away, fail, perish; 3. to pass by, *as time;* 4. to come forth, (Luke xii. 37.) 5. to come in, (Luke xvii. 7.) 6. to pass by *or* beyond, (Mark vi. 48.) 7. to transgress, neglect; 8. to be taken away, be averted from; 9. to fail, *as a prophecy.*

Πάρεσις, εως, ἡ, (*from* παρίημι) a remission *of sins.*

Παρεστὼς, *contr. for* παρεστηκὼς, *p. par. of* παρίστημι.

Παρέχω, (παρὰ *and* ἔχω) 1. to offer, present, (Luke vi. 29.) 2. to afford, furnish; 3. to confer *a favour*, (Luke vii. 4.) 4. παρέχειν φιλανθρωπίαν, to show kindness, (Acts xxviii. 2.) παρέχειν κόπους, to give trouble; παρέχειν ἡσυχίαν, to keep silence, (Acts xxii. 2.) παράσχειν πίστιν, to give proof *or* demonstration, (Acts xvii. 31.)

Παρήγγειλα, *a.* 1. *of* παραγγέλλω.

Παρηγορία, ας, ἡ, (παρὰ *and* ἀγορέω, to speak) a comfort, consolation.

Παρῄνει, *imp. of* παραινέω.

Παρῃτημένος, *p. par. pass. of* παραιτέομαι.

Παρῆλθον, *a.* 2. *of* παρέρχομαι.

Παρθενία, ας, ἡ, (*from next*) virginity, the state of virginity.

Παρθένος, ου, ὁ, ἡ, (*from* παρά-θεναι, to set apart) 1. a virgin, maiden, a person of either sex in a virgin state; 2. a virgin-daughter, (1 Cor. vii. 36.) 3. what is pure *or* unpolluted, *applied in this sense to the church of Corinth*, (2 Cor. xi. 2.) *and to true believers*, (Rev. xiv. 4.)

Παρίημι, (παρὰ *and* ἵημι) to remit, relax; *pass.* to be enfeebled, fatigued.

Παριστάνω, (παρὰ *and* ἱστάω, to place) 1. to stand by *or* near; 2. to give, present, offer; 3. to

offer *or* present to God, consecrate; 4. to commend, recommend, (1. Cor. viii. 8.) 5. to afford *or* furnish for service, (Matt. xxvi. 53; Acts xxiii. 24.) 6. to prove, show, demonstrate, present to the understanding, (Acts xxiv. 13.) 7. to stand before *a judge or tribunal for judgment*, (Acts xxvii. 24.) 8. to stand up, stand up in conspiracy, (Acts iv. 26.) 9. to assist, (Rom. xvi. 2; 2 Tim. iv. 17.) 10. to give in marriage, (2 Cor. xi. 2.) 11. to stand before, *or* appear to, *spoken of supernatural visions;* 12. to be present, appear, (Mark iv. 29.)

Παρίστημι. *See preced.*

Πάροδος, ου, ἡ, (παρὰ *and* ὁδὸς) a passing by *or* through; ἐν παρόδῳ, by the way.

Παροικέω, ῶ, (παρὰ *and* οἰκέω) to be a stranger, sojourn as a stranger, dwell for a short time.

Παροικία, ας, ἡ, (*from preced.*) a sojourning, temporary dwelling in a strange *or* foreign country.

Πάροικος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from same*) a stranger, sojourner, temporary dweller.

Παροιμία, ας, ἡ, (παρὰ *and* οἶμος, a way) 1. a by-word, proverb, (2 Pet. ii. 2.) 2. a comparison, similitude, parable; 3. an obscure saying, (John xvi. 25, 29.)

Πάροινος, ου, ὁ, ἡ. (παρὰ *and* οἶνος) a tippler, man of intemperate habits.

Παροίχομαι, (παρὰ *and* οἴχομαι) to pass away, pass.

Παρομοιάζω, (*from next*) to resemble, be like.

Παρόμοιος, οία, οιον, (παρὰ *and* ὅμοιος) nearly resembling, similar, like.

Παροξύνω, (παρὰ *and* ὀξύνω, to sharpen) 1. to sharpen, excite, stir up, (Acts xvii. 16.) 2. to irritate, (1 Cor. xiii. 5.)

Παροξυσμὸς, ῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) 1. a stirring up, inciting, (Heb. x. 24.) 2. a paroxysm of anger.

Παροργίζω, (παρὰ *and* ὀργίζω) 1. to provoke greatly, irritate, exasperate; 2. to stir up to emulation, (Rom. x. 19.)

Παροργισμὸς, ῦ, ὁ, (*from preced.*) irritation, wrath.

Παροτρύνω, (παρὰ *and* ὀτρύνω, to excite) to stir up, excite.

Παρουσία, ας, ἡ, (*from* πάρειμι) 1. a being present, presence; 2. a coming, advent, *applied to Christ's coming to the destruction of Jerusalem*, (Matt. xxiv. 3, 29, &c.) *and more frequently to his second and final advent*, (1 Cor. xv. 23, &c.)

Παροψὶς, ίδος, ἡ, (παρὰ *and* ὄψον) a dish *or* platter.

Παῤῥησία, ας, ἡ, (παρὰ *and* ῥῆσις) 1. freedom, openness, *especially in speaking;* 2. confidence; 3. plainness *or* perspicuity of speech; 4. freedom, liberty, (Heb. x. 19.) 5. publicity; ἐν

παῤῥησίᾳ εἶναι, to be publicly known.

Παῤῥησιάζομαι, (*from preced.*) to speak freely, plainly, *or* boldly.

Παρῴκησα, *a.* 1. *of παροικέω.*

Παρῳχημένος, *p. par. pass. of παροίχομαι.*

Πᾶς, *πᾶσα*, *πᾶν*, *gen.* *παντὸς*, *πάσης*, *παντὸς*, 1. all, every one, the whole, all without exception; *διὰ παντὸς*, [*sc.* *χρόνου*] always; *the neut.* *πᾶν*, *is sometimes used for the masc. pl.* *πάντες*, (1 John v. 4, &c.) 2. *with a cardinal noun of number*, all, in all; 3. of all kinds *or* sorts; 4. all *in a restricted sense*, most, a great many; 5. any, any one, any whatsoever; *with the negatives οὐ or μὴ, preceding or following it*, no, none, none at all; 6. every, *κατὰ πᾶσαν αἰτίαν*, for every cause (*however slight or trivial*) (Matt. xix. 3.) 7. the greatest, highest; *τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν*, the greatest long-suffering *or* utmost clemency, (1 Tim. i. 16.) 8. *πάντα*, *used for κατὰ or εἰς πάντα*, in all things, (Acts xx. 35; 1 Cor. ix. 25.) 9. *the ellipsis ἐν παντὶ*, *may be supplied, as the case may require, by τρόπῳ—μέρει—καιρῷ, or τόπῳ.*

Πάσχα, *τὸ*, (*undeclined*) 1. the paschal lamb; 2. the feast of the passover; 3. the peace-offerings *which used to be sacrificed at the feast of the passover, and of which the people afterwards ate*, (John xix. 14, &c.) 4. *it is applied to* Christ, the true paschal lamb, *of which all the rest were types*, (1 Cor. v. 7.)

Πάσχω, *a.* 2. *ἔπαθον*, 1. to suffer, be affected with hurt *or* suffering, undergo pain, inconvenience, *or* punishment; *κακῶς πάσχειν*, to suffer grievously, (Matt. xvii. 15.) 2. to experience *or* be the subject of kindness *or* favour, (Gal. iii. 4.) *πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν*, having been treated in various ways under many physicians, (Mark v. 26.)

Πατάσσω, *f.* *-ξω*, *p.* *πεπάταχα*, *a.* 1. *ἐπάταξα*, 1. to smite, strike; 2. to smite to death, slay; 3. to afflict with sorrow *or* disease, (Acts xii. 23, &c.) 4. to strike gently, touch, (Acts xii. 7.)

Πατέω, *ῶ*, *f.* *-ήσω*, *p.* *πεπάτηκα*, *a.* 1. *ἐπάτησα*, (*i. e.* *βατέω*, *from βαίνω*) 1. to tread, trample (Luke x. 19, &c.) 2. to trample upon, reduce to abject subjection, (Luke xxi. 24; Rev. xi. 2.)

Πατὴρ, *πατέρος*, *contr.* *πατρὸς*, *ὁ*, 1. a father, a reputed father, *as Joseph is called the father of Christ; πατέρες*, *pl. is used for* both parents, (Heb. xi. 23.) 2. a remote progenitor, the head of a family *or* race; 3. a person respectable for his age *or* dignity, (Acts vii. 2; 1 Tim. v. 1.) 4. a spiritual father

i. e. one who converts another to the Christian faith. *When Christ forbids his disciples to call any man their father upon earth,* (Matt. xxiii. 9.) *he probably refers to the blind zeal with which the Jews relied on their teachers and rabbis, whom they denominated "fathers;"* 5. one to whom others bear a paternal resemblance, *as the murderous Jews are said to be of their* father *the devil;* 6. the first author *or* beginner of any thing; *in this sense the devil is called* "the father of lies," (John viii. 44.) 7. *applied to Jehovah as the Creator of all things—as the father of the human nature of Christ—and as distinguished in the blessed Trinity from the Son and from the Holy Ghost;* 8. *it is sometimes omitted by ellipsis, as* Ἐμμὸρ τοῦ Συχέμ, Emmor the father of Sychem, (Acts vii. 16.)

Πατραλῴας, ου, ὁ, (πατὴρ *and* ἀλοιάω, to smite) a patricide, a murderer *or* striker of his father.

Πατριὰ, ᾶς, ἡ, (*from* πατὴρ) a family, tribe, *or* race, descended from a common father.

Πατριάρχης, ου, ὁ, (*i. e.* πατριᾶς ἀρχὴ) a patriarch, the father *or* founder of a family *or* nation. *It is applied to Abraham as the head of the family of the Israelites and of Christ,* (Heb. vii. 4.) *to David as the head of Christ's family.* (Matt. i. 1.) *and to the twelve sons of Jacob, as being heads of the twelve tribes of Israel,* (Acts vii. 8, 9.)

Πατρικὸς, ὴ, ὸν, (*from* πατὴρ) paternal.

Πατρὶς, ίδος, ἡ, (*from same*) 1. one's own country, the place where one's ancestors lived; 2. a perpetual and blissful abode, (Heb. xi. 14.)

Πατροπαράδοτος, ου, ὁ, ἡ, (πατὴρ *and* παράδοτος) delivered down from one's father.

Πατρῷος, *or* πατρῶος, α, ον, (*from* πατὴρ) paternal.

Παύω, *f.* -σω, *p.* πέπαυκα, *a.* 1. ἔπαυσα, *a.* 2. ἔπαον, to cause to pause *or* cease; *mid. and pass.* to cease.

Παχύνω, *f.* -υνῶ, *p.* πεπάχυγκα, (*from next*) to make gross *or* fat.

Παχὺς, εῖα, ὺ, gross, thick, fat.

Πέδη, ης, ἡ, (ποῦς *and* δέω) a chain *or* shackle for the feet.

Πεδινὸς, ὴ, ὸν, (*from* πέδον, the ground) champaign, flat.

Πεζεύω, *f.* -εύσω, (*from* πεζὸς, *which from* ποῦς) to travel on foot *or* by land.

Πεζῇ, (*dat. of same*) on foot, by land, *as opposed to travelling by water.*

Πειθαρχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπειθάρχηκα, *a.* 1. ἐπειθάρχησα, (*i. e.* πείθομαι ἄρχοντι) to obey a ruler, obey, conform to advice.

Πειθὸς, ὴ, ὸν, (*from next*) persuasive.

Πειθὼ, οῦς, ἡ, persuasion, persuasive speech.

Πείθω, *f.* πείσω, *p.* πέπεικα, *a.* 1. ἔπεισα, *a.* 2. ἔπιθον, *p. mid.* πέποιθα, 1. to persuade, seek to persuade; 2. to conciliate, gain the favour of, (Acts xii. 20; Gal. i. 10.) 3. to exhort, entreat, (Acts xiii. 43.) 4. πείθομαι, *pass.* to be persuaded, assent, believe—*also*, to think, be of opinion, (Rom. ii. 19.) 5. πείθομαι, (*with a dat.*) to obey, comply with, be a follower of; 6. πείθω, to assure, make confident, free from doubt *or* fear, (1 John iii. 19.) 7. to appease, (Matt. xxviii. 14.) 8. πέποιθα, (*perf. mid.*) to be persuaded, trust; *with an accus. following*, to be confident of, (Phil. i. 6, 25.) *with a dat. following*, to depend upon, have confidence in; *particip.* πεποιθὼς, confident, emboldened.

Πεινάω, ῶ, *f.* -άσω, *and* -ήσω, *a.* 1. ἐπείνασα, (*from* πεῖνα, hunger) 1. to hunger, be hungry, want food; 2. to be poor *or* destitute; 3. *applied to the mind*, to desire earnestly.

Πεῖρα, ας, ἡ, (*from* πείρω) experience, trial; πεῖραν λάμβανειν, to make a trial, (Heb. xi. 29.) to experience, as evil *or* suffering, (Heb. xi. 36)

Πειράζω, *f.* -άσω, *p.* πεπείρακα, *a.* 1. ἐπείρασα, (*from preced.*) 1. to make trial, try, attempt, (Acts xvi. 7; xxiv. 6.) 2. to try, prove, examine, explore; 3. to tempt, prove by soliciting to sin; ὁ πειράζων, the tempter, *i. e.* the devil; 4. to overcome by temptation; 5. to resist, rebel against, (Acts xv. 10; 1 Cor. x. 9, &c.) 6. to afflict with trials *or* calamities, (1 Cor. x. 13; Heb ii. 18, &c.)

Πειρασμὸς, ῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) 1. a trying, proving, trial, (1 Pet. iv. 12,) 2. a tempting, *or* solicitation to sin, (Matt. vi. 13; Luke iv. 13.) 3. calamity, sore affliction; 4. rebellion, *as against God, by which he is* tempted *to anger*, (Heb. iii. 8.)

Πειράω, ῶ, *f.* -άσω, *or* -ήσω, *p.* πεπείρακα, (*from* πεῖρα) to try, attempt.

Πείρω, *f.* περῶ, *p.* πέπαρκα, *a.* 1. ἔπειρα, *a.* 2. ἔπαρον, to pierce, pierce through, pass through.

Πείσας, *a.* 1. *of* πείθω.

Πεισμονὴ, ῆς, ἡ, (*from p. pass. of* πείθω) persuasion *or rather* facility of belief.

Πέλᾰγος, εος, ους, τὸ, (*from* πλοῖα ἄγων) 1. the sea, a sea, (Acts xxvii. 5.) τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης, the main sea.

Πελεκίζω, *f.* -ίσω, *p.* πεπελέκικα, (*from next*) to cut with an axe, behead.

Πέλεκυς, εως, ἡ, an axe.

Πέμπτος, η, ον, (*from* πέντε) fifth.

Πέμπω, *f.* -ψω, *p.* πέπεμφα, *a.* 1. ἔπεμψα, *p. mid.* πέπομπα, 1. to send; 2 to dismiss, permit to go, (Mark v. 12.) 3. to put

forth, *as* a sickle into the corn, (Rev. xiv. 15, 18.)

Πένης, ητος, ὁ, (*from* πένομαι) a poor man *living by his labour.*

Πενθερὰ, ᾶς, ἡ, (*from next*) a wife's *or* husband's mother, a mother-in-law.

Πενθερὸς, ῦ, ὁ, a wife's father, a father-in-law.

Πενθέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπένθηκα. *a.* 1. ἐπένθησα, (*from next*) to mourn, grieve; *with an accus.* to mourn over *or* for.

Πένθος, εος, ους, τὸ, (*from p. m. of* πάσχω) mourning, sorrow, grief.

Πενιχρὸς, ὰ, ὸν, (*from next*) poor, needy.

Πένομαι, *p. mid.* πέπονα, to labour, be poor.

Πεντάκις, (*from* πέντε) five times.

Πεντακισχίλιοι, αι, α, (*preced. and* χίλιοι) five thousand.

Πεντακόσιοι, αι, α, (πέντε *and* ἑκατὸν) five hundred.

Πέντε, five.

Πεντεκαιδέκατος, η, ον, (πέντε, καὶ, *and* δέκατος) fifteenth.

Πεντήκοντα, (*from* πέντε) fifty.

Πεντηκοστὸς, ή, ὸν, (*from* πεντήκοντα) fiftieth.

Πεντηκοστὴ, ῆς, ἡ, (*fem. of the preced. with* ἑορτὴ *understood*) the feast of pentecost, *so called because it began on* the fiftieth day *from the first day of unleavened bread, or day after that on which the passover was offered.*

Πέποιθα, *p. m. of* πείθω.

Πεποίθησις, εως, ἡ, (*p. m. of* πείθω) 1. trust, confidence; 2 the object of trust *or* confidence, (Phil. iii. 4.)

Πέπονθα, *p. m. of* πάσχω.

Πέπρακα, *p. of* πιπράσκω.

Πεπραγμένος, *p. par. pass. of* πράσσω.

Πέπραχα, *p. of same.*

Πέπτωκα, *p. of* πίπτω.

Πέπωκα, *p. of* πίνω.

Πὲρ, soever, truly, to wit.

Πέραν, (*from* περάω) 1. beyond, over, on the other side; πέραν, τὸ, the other *or* further side; διὰ τοῦ πέραν, by the further side, (Mark x. 1.) 2. about, near, (Matt. iv. 15.)

Πέρας, ατος, τὸ, 1. a bound, limit, end; πέρατα τῆς γῆς, the ends of the earth *or* habitable world;—*the expression seems not always to refer to distant countries, but often simply to regions beyond the bounds of Palestine,* (Matt. i. 1; Luke xi. 31.) 2. an end, conclusion, (Heb. vi. 16.)

Περάω, *f.* -άσω, *and* -ήσω, to pass, pass through.

Περὶ, *prep. If governing a gen.* 1. for, on the behalf, *or* for the sake of; 2. for, because of, on account of; 3. concerning, about, in respect to; 4. for, towards, (Matt. ix. 36.) 5. over, *in respect to power,* (1 Cor. vii. 37.) 6. against, (Matt. xx. 24; John vi. 41, &c.) 7. before, above, (3 John 2.) *If governing an accus.* 1 over, about; 2. about

of time; 3. in, as to, (Tit. ii. 7.) 4. οἱ περὶ, those about *any one, viz.* his companions, servants, &c. *including the person himself, as,* οἱ περὶ τὸν Παῦλον, Paul and his company, (Acts xiii. 13.) *the phrase, however, refers in some cases only to single persons, as,* αἱ περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, Martha and Mary, (John xi. 19.) 5. τὰ περὶ ἐμὲ, the state of my affairs, (Phil. ii. 23.) *In composition* περὶ *adds the sense of*—round, round about—for, on account of—above, beyond, *and adds intenseness.*

Περιάγω, (*preced. and* ἄγω) 1. to lead *or* carry about, (1 Cor. ix. 5.) 2. to go about.

Περιαιρέω, ῶ, (περὶ *and* αἱρέω) 1. to take entirely away, take away on all sides; 2. to cut off, (Acts xxvii. 40.)

Περιαστράπτω, (περὶ *and* ἀστράπτω) to lighten around.

Περιβάλλω, (περὶ *and* βάλλω) 1. to put *or* cast round, (Luke xix. 43.) 2. to put on clothing, clothe; 3. to supply clothing to another, (Matt. xxv. 36, 38, &c.)

Περιβεβλημένος, *p. par. pass. of same.*

Περιβλέπω, (περὶ *and* βλέπω) 1. to look round, *mid.* to look round upon, (Mark iii. 5, 34.) 2. to look back, (Luke ix. 62.)

Περιβόλαιον, ου, τὸ, (*from* περιβάλλω) a covering, vesture.

Περιδέω, ῶ, (περὶ *and* δέω) to bind about.

Περιδραμὼν, *a. 2. par. of* περιτρέχω.

Περιέβαλον, *a. 2. of* περιβάλλω.

Περιεζωσμένος, *p. par. pass. of* περιζώννυμι.

Περιέθηκα, *a. 1. of* περιτίθημι.

Περιέκρυβον, *a. 2. of* περικρύπτω.

Περιελὼν, *a. 2. par. of* περιαιρέω.

Περιέπεσον, *a. 2. of* περιπίπτω.

Περιελθὼν, *a. 2. par. of* περιέρχομαι.

Περιεργάζομαι, (περὶ *and* ἐργάζομαι) to be a busy-body, be curious *or* impertinently meddling.

Περίεργος, ου, ὁ, ἡ, (περὶ *and* ἔργον) 1. frivolous, industrious about trifles, impertinently meddling in other people's affairs, (1 Tim. v. 13.) 2. curious, recondite; τὰ περίεργα, magic arts, (Acts xix. 19.)

Περιέρχομαι, (περὶ *and* ἔρχομαι) 1. to go round, coast round, (Acts xxviii. 13.) 2 to wander about, go about from one place to another.

Περιέστησα, *a. 1. of* περιΐστημι.

Περιεστῶτα, *for* περιεστηκότα. *p. par. of same.*

Περιέσχον, *a. 2. of* περιέχω.

Περιέτεμον, *a. 2. of* περιτέμνω.

Περιέχω, (περὶ *and* ἔχω) 1. to contain, *as a writing,* (Acts xxiii. 25.) to be contained, (1 Pet. ii. 6.) 2. to seize, take hold on, (Luke v. 9.)

Περιζώννυμι, (περί *and* ζώννυμι) 1. to gird round *or* about; αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, the loins girded, *denoting readiness or promptitude.*

Περιζώσω, *f.* 1. *of* περιζώννυμι.

Περιῆλθον, *a.* 2. *of* περιέρχομαι.

Περιῃρεῖτο, 3. *sin. imperf. of* περιαιρέω.

Περιθεὶς, *a.* 2. *par. of* περιτίθημι.

Περίθεσις, εως, ἡ, (*from* περιτίθημι) a putting round *or* on.

Περιΐστημι, (περὶ *and* ἵστημι) 1. to stand round about, surround, (John xi. 42; Acts xxv. 7.) 2. to restrain, repress, avoid, shun.

Περικαθαίρω, (περὶ *and* καθαίρω) to cleanse thoroughly.

Περικάθαρμα, ατος, τὸ, (*from* περικαθαίρω) filth that is scoured off, *applied to* human expiatory victims.

Περικαλύπτω, (περὶ *and* καλύπτω) to cover round about, cover, veil, blindfold.

Περίκειμαι, (περὶ *and* κεῖμαι) 1. to be put about, *or* round; 2. to surround, (Heb. xii. 1.) 3. *with an accus. following*, to be surrounded with.

Περικεφαλαία, ας, ἡ, (περὶ *and* κεφαλὴ) a helmet.

Περικρατὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (περὶ *and* κρατέω) that hatn obtained his desire *or* purpose, master of.

Περικρύπτω, (περὶ *and* κρύπτω) to hide, conceal.

Περικυκλόω, ῶ, (περὶ *and* κυκλόω) to surround.

Περιλάμπω, (περὶ *and* λάμπω) to shine round about.

Περιλείπω, (περὶ *and* λείπω) to leave; *pass.* be left alive *or* remaining.

Περίλυπος, ον, ὁ, ἡ, (περὶ *and* λύπη) exceedingly sorrowful.

Περιμένω, (περὶ *and* μένω) to wait for, expect.

Πέριξ, (*from* περὶ) round about.

Περιοικέω, ῶ, (περὶ *and* οἰκέω) to dwell round about.

Περίοικος, ου, ὁ, ἡ, (περὶ *and* οἶκος) a neighbour.

Περιούσιος, ου, ὁ, ἡ, (περὶ *and* οὐσία) peculiar, peculiarly one s own, dear.

Περιοχὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* περιέχω) a passage *of Scripture.*

Περιπατέω, ῶ, (περὶ *and* πατέω) 1. to walk, walk about; 2. to roam about, *as animals for prey;* 3. to converse, have one's conversation, live, (John vi. 66; vii. 1.) 4. to behave, live according to, observe.

Περιπείρω, (περὶ *and* πείρω) to pierce *or* stab through, give excruciating pain tc.

Περιπέσω, *a.* 2. *s. of* περιπίπτω.

Περιπέτω, (περὶ *and* ποιέω) to fall into *or* among.

Περιπίπτω, (περὶ *and* πίπτω) 1. to fall into *or* among; 2. to be driven into, (Acts xxvii. 41.)

Περιποιέω, ῶ, (περὶ *and* ποιέω) to acquire, gain, purchase, make any thing one's own.

Περιποίησις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. an acquiring, obtaining, purchasing; 2. a saving, preserving, (Heb. x. 39.) 3. a possession purchased, (Ephes. i. 14.)

Περιῤῥήγνυμι, *or* **Περιῤῥήσσω**, (περὶ *and* ῥήγνυμι, *or* ῥήσσω) to tear *or* strip off.

Περισπάω, ῶ, (περὶ *and* σπάω) to

distract with different cares and employments at the same time.

Περισσεία, ας, ἡ, (*from* περισσεύω) 1. abundance; 2. superfluity, (James i. 21.)

Περίσσευμα, ατος, τὸ, (*from next*) 1. abundance, exuberance, overflowing; 2. somewhat remaining over, (Mark viii. 8.)

Περισσεύω, *f.* -εύσω, *a.* 1. ἐπερίσσευσα, (*from next*) 1. to abound, be abundant; 2. to remain over and above; 3. to increase, be increased, (Acts xvi. 5, &c.) 4. *with a gen. following*, to abound in, have abundance of, (Luke xii. 15.) 5. to make to abound; 6. to be better, (1 Cor. viii. 8, &c.)

Περισσὸς, ἡ, ὸν, (*from* περὶ) 1. abundant; ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ, more than abundantly; 2. over and above, exceeding; ἐκ περισσοῦ, moreover, (Mark xiv. 31.) exceedingly, (Mark vi. 51.) 3. excellent, extraordinary, (Matt. v. 47.) 4. superfluous, (2 Cor. ix. 1.) 5. περισσὸν, τὸ, advantage, prerogative, privilege, (Rom. iii. 1.)

Περισσότερος, α, ον, 1. more abundant, more excellent, greater, more; περισσότερον, *neut.* more abundantly, moreover.

Περισσοτέρως, (*from preced.*) 1. more abundantly; 2. very much, especially.

Περισσῶς, (*from preced.*) abundantly, exceedingly, more, the more.

Περιστερὰ, ᾶς, ἡ, (*from* πέτεσθαι περιστερῶς, flying impetuously. *or* περισσῶς ἐρῶν, loving much) a dove, pigeon.

Περιτεμεῖν, *a.* 1. *inf. of* περιτέμνω.

Περιτέμνω, (περὶ *and* τέμνω) 1. to circumcise; 2. *figuratively*, to mortify the sins of the flesh, (Col. ii. 12.)

Περιτίθημι, (περὶ *and* τίθημι) 1. to put round, clothe with; 2. to give, adorn with, (1 Cor. xii. 23.)

Περιτομὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* περιτέμνω) 1. circumcision, the state of circumcision; 2. circumcised persons, *viz.* Jews; 3. spiritual circumcision, *viz.* the putting off the sins of the flesh; 4. persons thus spiritually circumcised, (Phil. iii. 3.)

Περιτρέπω, (περὶ *and* τρέπω) to turn about, turn, drive.

Περιτρέχω, (περὶ *and* τρέχω) to run about, run hither and thither.

Περιφέρω, (περὶ *and* φέρω) 1. to carry *or* bear about hither and thither, have always with one; 2. to render inconstant, (Ephes. iv. 14.)

Περιφρονέω, ῶ, (*from* περίφρων, very wise) to despise, contemn.

Περίχωρος, ου, ὁ, ἡ, (περὶ *and* χώρα) a neighbouring *or* circumjacent country (γῆ *being understood.*)

Περίψημα, ατος, τὸ, (*from* περιψάω, to scour off) offscouring. *The word was applied by the heathens to those wretched*

men who, after suffering all kinds of indignities, were offered as expiatory sacrifices to their Gods.

Περπερεύομαι, *f. mid.* -εύσομαι (*from* πέρπερος, vain-glorious) to boast one's self, act with precipitance *or* rashness.

Πέρυσι, (*from* περάω) the past year, last year, before, already.

Πεσοῦμαι, *f.* 1. *of* πίπτω.

Πεσὼν, *a.* 2. *par. of same.*

Πετάω, ῶ, *f.* -άσω, to open, expand; *mid.* to fly.

Πετεινὸν, οῦ, τὸ, (*from* πέτομαι) a fowl.

Πέτομαι. *See* Πετάω.

Πέτρα, ας, ἡ, (*from* πέτρος) a rock.

Πέτρος, ου, ὁ, a large stone *or* fragment of a rock; Peter.

Πετρώδης, εος, ους, ὁ, ἡ, τὸ, -ες, (*from preced.*) stony, rocky.

Πέτω, (*see* πίπτω) to fall.

Πετώμενος, *par. pres. pass. of* πετάω.

Πεύθω, to ask, inquire.

Πήγἄνον, ȣ, τὸ, rue.

Πηγὴ, ῆς, ἡ, (*from* πηδάω, to gush out) a fountain, spring, well.

Πήγω, *and* Πήγνυμι, *f.* -ξω, *a.* 1. ἔπηξα, *p. mid.* πέπηγα, to fix, pitch *as a tent.*

Πηδάλιον, ȣ, τὸ, (*from* πηδὸν, an oar) the rudder of a ship.

Πήλικος, η, ον, (πῆ, how, *and* ἡλίκος) 1. how great? 2. how great, how many.

Πηλὸς, ȣ̃, ὁ, mire, mud, clay.

Πήρα, ας, ἡ, a scrip, satchel.

Πήρωσις, εως, ἡ, blindness.

Πῆχυς, εος, ὁ, (*from* πήγω) 1. a cubit-measure; 2. a short time, span.

Πιάζω, *f.* -ἄσω, *p.* πεπίἄκα, *a.* 1. ἐπίἄσα, (*from next*) to press, take, lay hold on, catch, apprehend.

Πιέζω, *f.* -έσω, *p.* πεπίεκα, to press, squeeze down.

Πιεῖν, *a.* 2. *inf. of* πίνω.

Πιθανολογία, ας, ἡ, (*from* πείθω, *and* λόγος) persuasive speech, plausible words.

Πικραίνω, *f.* -ἄνῶ, *a.* 1. ἐπίκρανα, (*from* πικρὸς) 1. to imbitter, make bitter, (Rev. x. 9.) 2 *pass.* to be bitter, bitterly severe *or* angry, (Col. iii. 19.)

Πικρία, ας, ἡ, (*from* πικρὸς) 1. bitterness; 2. *metaph.* depravity, impiety; 3. bitter and reproachful language, (Rom. iii. 14.)

Πικρὸς, ὰ, ὸν, 1. bitter; 2. cruel, malignant, (James iii. 14.)

Πικρῶς, (*from preced.*) bitterly.

Πιμπλάω, *or* Πίμπλημι. *See* Πλήθω.

Πίμπρημι, *f.* πρήσω, *p.* πέπρηκα, *a.* 1. ἔπρησα, (*from* πρέω) to burn, inflame; *pass.* to be swollen from inflammation.

Πινακίδιον, ȣ, τὸ, (*from next*) a little writing tablet.

Πίναξ, ἄκος, ὁ, (*from* πίνος, a pine tree) 1. a writing-table *or* tablet; 2. a large dish, charger.

Πίνω, *f.* πώσω, *a.* 2. ἔπιον, (*from* πίω) 1. to drink; ἐσθίειν καὶ πίνειν, to live cheerfully *or* freely, (Matt. xi. 18, &c.)

with μετὰ, to live on familiar terms with, (Mark ii. 16. &c.) 2. to imbibe, absorb, (Heb. vi. 7.)

Πιότης, ητος, ἡ, (*from* πῖος, fat) fatness.

Πιπράσκω, *f.* πράσω, *p.* πέπρακα, (*from* περάω, *contr. for* περάω) 1. to sell; 2. *pass.* to be under the dominion *or* power of another, *as a slave by being* sold *is under that of his master*, (Rom. vii. 14.)

Πίπτω, *f.* 1. πεσοῦμαι. *p.* πέπτωκα. *a.* 2. ἔπεσον. 1. to fall; 2 to fall down; 3. *with* ἐπὶ *following*, to fall upon, *as a lot*, (Acts i. 26.) 4. to fall, perish, be destroyed; πίπτειν ἐπὶ τὴν γῆν, to perish, (Matt. x. 29, &c.) 5. to fail, lose its force, (Luke xvi. 17.) 6. to fall into sin and a state of disfavour with God, fall from a state of honour *or* happiness, (Rom. xi. 22; Rev. ii. 5.) 7. to fall, *in judgment*, be condemned and punished, (Rom. xi. 11; xiv. 4.) 8. to be sown *as seed;* 9. to fall upon *or* strike, *as the beams of the sun*, (Rev. vii. 16.)

Πιστεύω. *f.* -εύσω, *p.* πεπίστευκα, 1. *with a dat. following*, to believe, give credit to; 2. to have a mental persuasion, believe, be of opinion; 3. πιστεύειν ἑαυτὸν, (*with a dat.*) to trust oneself to, (John ii. 24.) 4. *pass. with an accus.* to be intrusted with, have committed to one; 5. to hope, place hope *or* confidence in; 6. πιστεύειν εἰς Ἰησοῦν. to believe in *or* on Christ, *implying* knowledge of, assent to, *and* confidence in him: *since believing in Christ or in the Gospel is the distinguishing characteristic of a Christian*, believing *is often put absolutely for* believing in Christ.

Πιστικὸς, ὴ, ὸν, (*from next*) genuine, unadulterated, pure.

Πίστις, εως, ἡ, (*from* 3. *sin. p. pass. of* πείθω) 1. faith, belief, mental assent; 2. the miraculous faith which endowed the first Christians with the power of working miracles; 3. a saving faith, *including the practice of Christianity as well as its belief;* 4. the doctrine of faith; 5. the Christian religion; 6. fidelity, faithfulness; 7. assurance, proof, (Acts xvii. 31.) 8. belief in the lawfulness of an action, (Rom. xiv. 23.)

Πιστὸς, ὴ, ὸν, (*from preced.*) 1. faithful, worthy to be believed, true; 2. faithful to one's trust or word; 3 believing, giving credit to another, (John xx. 27.) 4. a believer, true Christian.

Πιστόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπίστωκα, (*from preced.*) to make faithful, confirm, establish, ascertain.

Πίω, *a.* 2. *s. of* πίνω.

Πλανάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπλάνηκα, *a.* 1. ἐπλάνησα, (*from next*) 1. to cause to wander,

pass. to err, stray, wander; 2. *figuratively*, to seduce, deceive.

Πλάνη, ης, ἡ, 1. a wandering from the right way, error; 2. deceit, imposture, (Matt. xxvii. 64; 1 Thess. ii. 3.) 3. seduction, deceiving.

Πλανήτης, ου, ὁ, (*from* πλανάω) a wanderer, a wandering star, planet.

Πλάνος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from* πλάνη) deceitful, seducing, a deceiver, impostor.

Πλὰξ, ακὸς, ἡ, (*from* πλατὺς) a table *or* slab *of stone*.

Πλάσμα, ἅτος, τὸ, (*from p. pass. of next*) something formed *or* fashioned.

Πλάσσω, *or* -άττω, *f.* πλάσω, *p.* πέπλακα, *a.* 1. ἔπλασα, to form, fashion, model.

Πλαστὸς, ἡ, ὸν, (*from* πλάσσω) artificial, artful.

Πλατεῖα, ας, ἡ, (*from* πλατὺς) a broad street *or* open place.

Πλάτος, εος, ους, τὸ, (*from same*) breadth.

Πλατύνω, *f.* -υνῶ, *p.* πεπλάτυγκα, *a.* 1. ἐπλάτυνα, (*from next*) 1. to make broad, widen; 2. *pass.* to be dilated *or* enlarged, *as the heart by love or benevolence*, (2 Cor. vi. 11, 13.)

Πλατὺς, εῖα, ὺ, broad, wide.

Πλάω, *or* Πλέω, to fill.

Πλέγμα, ἅτος, τὸ, (*from p. pass. of* πλέκω) a plaiting *or* braiding, plaited *or* braided hair.

Πλεῖστος, η, ον, (*superl. of* πολὺς) very many, very great, the most.

Πλείων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*comp. of same*) 1. more, *in number*; οἱ πλείονες, the greater part *or* number; πλείονες, many, a great many; 2. more, *in quantity*; πλεῖον, *neut. used adverbially*, more, *of two*, (Luke vii. 42.) ἐπὶ πλεῖον, longer, *or* in more words; 3. more, greater, more excellent; 4. longer, *in time* (Acts xviii. 20.)

Πλέκω, *f.* -ξω, *p.* πέπλεχα, to plait, knit, weave.

Πλέον, *same as* πλεῖον, more.

Πλεονάζω, *f.* -άσω, *a.* 1. ἐπλεόνασα, (*from* πλέον) 1. to abound, have more than enough, (2 Cor. viii. 15.) 2. to cause to abound, (1 Thess. iii. 12.) 3. to abound, be abundant.

Πλεονεκτέω, ῶ, (πλέον *and* ἔχω) 1. to make a gain *or* prey of, defraud, circumvent; 2. to get the better, *as of an enemy*.

Πλεονέκτης, ου, ὁ, (*from same*) 1. covetous, avaricious; 2. a lascivious libertine, (Ephes. v. 5.)

Πλεονεξία, ας, ἡ, (*from* πλέον, *and f.* 1. *of* ἔχω) 1. covetousness, inordinate desires; 2. extortion, (2 Cor. ix. 5.) 3. unnatural lust.

Πλευρὰ, ᾶς, ἡ, (πέλω, to be, *and* εὐρὺς, broad) the side *of the human body*.

Πλέω, *f.* πλεύσω, *p.* πέπλευκα, *p. mid.* πέπλοα, to sail.

Πλέων, *the same as* πλείων.

Πληγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of*

πλήσσω) 1. a stroke, stripe, wound; 2. a plague, calamity, affliction.

Πλῆθος, εος, ους, τό, (*from* πλήθω) 1. a multitude; φρυγάνων πλῆθος, a quantity of sticks, (Acts xxviii. 3.) 2. an assembly of people, (Luke xxiii. 1, &c.)

Πληθύνω, *f.* -υνῶ, *p.* πεπλήθυγκα, *a.* 1. ἐπλήθυνα, (*from same*) to multiply, increase, cause to increase.

Πλήθω, *f.* πλήσω, *p.* πέπληκα, *a.* 1. ἔπλησα, (*from* πλάω *or* πλέω, to fill) 1. to fill, make full; 2. to endow copiously; 3. *pass.* to be fulfilled *or* ended, (Luke i. 23, &c.)

Πλήκτης, ου, ὁ, (*from* πλήσσω) a striker, reviler.

Πλημμύρα, ας, ἡ, (*from* πλήμη, the flow of the sea) full tide, a flood, inundation.

Πλὴν, (*from* πλέον) 1. besides, except; 2. save that, save only, (Acts viii. 1; xx. 23.) 3. moreover; 4. but, but truly; 5. but, yet, nevertheless; 6. in the mean time, (Luke xiii. 33.) 7. therefore, (Matt. xi. 22. 24; Luke x. 14.)

Πλήρης, εος, ους, ὁ, ἡ, τὸ, -ες, (*from* πλάω) 1. full, filled; 2. abounding *or* abundant in, (John i. 14; Acts ix. 36.) 3. copious, ample, (2 John 8.) 4. full, complete, perfect, (Mark iv. 28.)

Πληροφορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπληροφόρηκα, *a.* 1. ἐπληροφόρησα, (*preced. and* φορέω) 1. to fulfil, thoroughly accomplish; 2. to give full proof of *any thing*, (2 Tim. iv. 5, &c.) 3. *pass.* to be fully persuaded, (Rom. iv. 21; xiv. 5.)

Πληροφορία, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. full conviction, certain hope, (1 Thess. i. 5.) 2. the perfection *of any thing*.

Πληρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπλήρωκα, *a.* 1. ἐπλήρωσα, (*from* πλήρης) 1. to fill, fill up; 2. to complete, *of time or number*; 3. to supply, (Phil. iv. 19.) 4. to complete, perfect; 5. to finish, end, (Luke vii. 1, &c.) 6. to fulfil, accomplish, perform fully; 7. to teach, explain, preach, (Rom. xv. 19; Col. i. 25, &c.) 8. to fulfil, accomplish, *or* perform, *what has been foretold or prefigured*; 9. to confirm, ratify, reinforce; 10. to be comprehended, (Gal. v. 14, &c.) 11. πληροῦν τὴν καρδίαν, to fill the heart, instigate, embolden. (Acts v. 3.)

Πλήρωμα, ατος, τὸ, (*from preced.*) 1. a fulness *or* being full, πόσων σπυρίδων πληρώματα, how many baskets full? (Mark viii. 20.) 2. somewhat put in to fill up, (Matt. ix. 16; Mark ii. 21.) 3. a fortunate *or* prosperous state, (Rom. xi. 12, 15.) 4. abundance, plenitude, exuberance, (1 Cor. x. 26 28.) 5. a fulfilling, *or* exac observance of, (Rom. xiii. 10. 6. completion; *in this sense the church is called the* fulness *of Christ*; 7. *applied to time*,

the issue, consummation, completion *of a particular period.*

Πλήσας, *a.* 1. *par. of* πληρόω.

Πλησίον, (*from* πέλας, *the same*) near; ὁ πλησίον, a neighbour, friend.

Πλησμονή, ῆς, ἡ. (*from p. pass. of* πλήθω) a repletion, satisfying.

Πλήσσω, *or* -ττω, *f.* -ξω, *p.* πέπληχα, *a.* 1. ἔπληξα, *a.* 2. ἔπληγον, to smite, strike, terrify.

Πλοιάριον, ου, τὸ, (*from next*) a little ship.

Πλοῖον, ου, τὸ, (*from p. m. of* πλέω) a ship, a bark, sailing boat.

Πλόος, όος, όου, όῳ, ὁ, *or* πλοῦς, πλοὸς, (*from* πλέω) a sailing, a voyage.

Πλούσιος, ια, ιον, (*from* πλοῦτος) 1. rich, abounding in riches; 2. rich, *in a spiritual sense;* 3. abounding, (Ephes. ii. 4.)

Πλουσίως, (*from preced.*) richly, abundantly.

Πλουτέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπλούτηκα, *a.* 1. ἐπλούτησα, (*from* πλοῦτος) 1. to be *or* grow rich; 2. to be rich, *spiritually;* 3. to abound, be abundant, (Rom. x. 12.)

Πλουτίζω, *f.* -ίσω, *p.* πεπλούτικα, *a.* 1. ἐπλούτισα, (*from next*) to make rich, enrich.

Πλοῦτος, ου, ὁ, 1. riches, wealth, goods, (Matt. xiii. 22, &c.) 2. abundance, copiousness, (2 Cor. viii. 2.) 3. riches, *in a spiritual sense,* spiritual abundance, excellence, advantage; 4. a cause of advantage *or* happiness, (Rom. xi. 12.)

Πλύνω, *f.* πλυνῶ, *p.* πέπλυγκα, *a.* 1. ἔπλυνα, to wash, *properly* garments.

Πνεῦμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* πνέω) 1. the air, wind, (John iii. 8.) ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, "who maketh his angels winds, *referring to the expedition with which they execute the divine commands.*" —*Schleusner.* (Heb. i. 7.) 2. breath, exhalation, (2 Thess. ii. 8.) 3. the human soul *or* spirit breathed into man by God himself: *it is applied several passages to* the human soul *of Christ;* 4. an affection *or* disposition of the mind *or* soul; 5. a spiritual *or* incorporeal substance *or* being, (John iv. 24; Acts xxviii. 8.) 6. an evil spirit, devil; *in this sense the epithets* unclean *or* evil *are sometimes added;* πνεῦμα ἀσθενείας, a disorder caused by an evil spirit, (Luke xiii. 11.) 7. (*by a common substitution of the cause for the effect*) the disease itself caused by the evil spirit, *also,* a person under demoniacal influence; 8. the third Person of the ever-blessed Trinity, *referred to either absolutely, or under the epithets of* the Eternal Spirit—the Spirit of God—the Spirit of Grace, of Truth, of Adoption, &c. *In this application,* πνεῦμα *is invariably used with the article;* 9.

πνεῦμα ἅγιον, (*without the article*) a divine influence, (Luke i. 15, &c.) 10. the extraordinary gifts of the Holy Spirit, communicated to the apostles on the day of Pentecost; 11. any signal virtues *or* endowments given to men by God, *especially for the dissemination of his Gospel;* πνεύματα προφητῶν, the divine inspirations of the Christian prophets, (1 Cor. xiv. 32.) 12. the nature of man regenerated by the Holy Spirit, (John iii. 6.) 13. divine inspiration; ἐν πνεύματι εἶναι, to be divinely inspired, *or* filled with divine influence; 14. a religious teacher who pretends to divine inspiration *or* authority, (1 John iv. 1, 2, 3, &c.; 1 Tim. iv. 1, &c.) 15. "the spirit of the law" *denotes* its spiritual import, *in opposition to its literal sense and mere outward ordinances.*

Πνευματικὸς, ή, όν, (*from preced.*) 1. spiritual, spiritualized, (1 Cor. xv. 44.) 2. spiritual, endued with spiritual gifts, (1 Cor. xiv. 37.) 3. relating to the spirit, (Rom. xv. 27; Ephes. i. 3.) 4. relating to, *or* revealed by the Spirit of God, *especially in the Gospel dispensation;* 5. enlightened *or* directed by the Spirit of God, (1 Cor. ii. 15.) 6. requiring spiritual obedience, *as well as ritual,* (Rom. vii. 14. &c.) 7. τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, "wicked spirits, demons, *or* devils."—*Parkhurst.* (Ephes. vi. 12.) 8. typical, symbolical of spiritual things, mystical, (1 Cor. x. 3, 4.)

Πνευματικῶς, (*from preced.*) 1. spiritually, by the assistance of the Holy Spirit, (1 Cor. ii. 14.) 2. emblematically, mystically, (Rev. xi. 8.)

Πνέω, *f.* πνεύσω, *p.* πέπνευκα, *a.* 1. ἔπνευσα, *p. mid.* πέπνοα, to blow, breathe.

Πνίγω, *f.* -ξω, *p.* πέπνιχα, *a.* 1. ἔπνιξα, *a.* 2. ἔπνιγον, (*from* πνοὴν ἄγω, to interrupt the breath) 1. to choke, suffocate; 2. to seize by the throat, seize with violence.

Πνικτὸς, ή, όν, (*from* 3. *sin. p. pass. of preced.*) suffocated, strangled.

Πνοὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* πνέω) 1. a wind, blast of wind; 2. the breath.

Ποδήρης, εος, ους, ὁ, ἡ, (ποῦς *and* ἄρω) reaching down to the feet; *with* ἐσθὴς *understood,* a garment *or* robe reaching down to the feet.

Ποδὸς, *gen. sin. of* πούς.

Πόθεν, (πῦ *and* θεν) 1. whence? 2. whence, from what parents? πόθεν ἐστὶ, whence is he? *i. e.* who is his father? 3. whence? from what cause? by what means? 4. how? how comes it to pass that?

Ποιέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεποίηκα, *a.* 1. ἐποίησα, (*from* ποιὸς) 1 to make, build, construct; 2. to compose, (Acts i. 1.) 3. to make, create; 4. to endow with certain properties, qualify;

5. to make, appoint, constitute; 6. to make, prepare; 7. to acquire, gain, (Matt. xxv. 16; Luke xix. 18.) 8. to keep, celebrate, *as a religious festival*, (Matt. xxvi. 18; Heb. xi. 28.) 9. to bring forth, bear, *as fruit*, (Matt. iii. 8, &c.) to send forth, *as a fountain does water*, (James iii. 12.) 10. to make, treat, *or* esteem as, (1 John i. 10.) **ποιεῖν ἑαυτὸν**, to claim *or* pretend to be, (John v. 18; viii. 53, &c.) 11. *applied to time*, to spend, pass; 12. to make, cause, (Matt. v. 32; Col. iv. 16.) 13. to do, perform, *in whatever manner;* —*with a dat. of the person*, to do to, act by, treat; 14. to practise, (John viii. 34, &c.) 15. to work, labour, (Matt. xx. 12.) 16. to give, distribute, *as alms;* 17. to exhibit, exercise; 18. to execute, (John v. 27.) 19. to send, cause to go, (Acts v. 34.) 20. to hold, *as counsel*, (Mark iii. 6; xv. 1.) 21. **ὁδὸν ποιεῖν**, to go a journey; **καλῶς ποιεῖν**, to do good to; **ποιεῖν φόνον**, to commit murder; **πορείαν ποιεῖσθαι**, to take a journey, travel; **ποιεῖν ἔλεος μετὰ**, to show mercy *or* kindness to; **οὐδενὸς λόγον ποιεῖσθαι**, to make no account of, disregard; **μνείαν ποιεῖσθαι**, to remember.

Ποίημα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of ποιέω*) a work, workmanship.

Ποίησις, εως, ἡ, (*from 2. sin. p. pass. of same*) a deed, work, performance.

Ποιητὴς, ῦ, ὁ, (*from 3. sin. of same*) 1. a doer, performer; 2. a poet, (Acts xvii. 28.)

Ποικίλος, η, ον, of divers colours, various, manifold.

Ποιμαίνω, *f.* **-ᾰνῶ,** *a.* 1. **ἐποίμᾰνα,** (**πῶϋ,** a flock, *and* **μάω,** to care) 1. to feed *or* tend a flock, (Luke xvii. 7; 1 Cor. ix. 7.) 2. to perform the office of a spiritual shepherd, rule, govern, restrain.

Ποιμὴν, ένος, ὁ, (*from ποιμαίνω*) a shepherd; *it is applied spiritually to Christ.*

Ποίμνη, ης, ἡ, (*from preced.*) a flock.

Ποίμνιον, ου, τὸ, (*from preced.*) a flock, a little flock.

Ποῖος, ποία, ποῖον, (*from πῇ,* which way?) 1. what, which, of what sort; 2. who?

Πολεμέω, ῶ, *f.* **-ήσω,** *p.* **πεπολέμηκα,** *a.* 1. **ἐπολέμησα,** (*from πόλεμος*) 1. to make war, wage war; 2. to fight, engage.

Πόλεμος, ου, ὁ, (**πολὺς** *and* **ὀλέω**) 1. a war; 2. a battle, engagement, contention.

Πόλις, εως, ἡ, (*from πολὺς*) 1. a city *or* town; 2. the inhabitants of a city *or* town; 3. a region, (Luke viii. 39.) 4. a perpetual habitation, *applied to heaven;* 5. "the city of the living God" *signifies* the Church of Christ on earth.

Πολιτάρχης, ου, ὁ, (*i. e.*) **ὁ τῶν πολιτῶν ἄρχων**) a ruler of a city, magistrate.

Πολιτεία, ας, ἡ, (*from* πολιτεύω) 1. a state, *or* commonwealth; 2. citizenship.

Πολίτευμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a state, community.

Πολιτεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπολίτευκα, (*from next*) 1. to govern a city *or* state; 2. *pass.* to live in a state *or* society according to its laws and customs, to converse.

Πολίτης, ου, ὁ, (*from* πόλις) a citizen.

Πολλάκις, (*from* πολὺς) many times, often.

Πολλαπλασίων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (πολὺς *and* πλασίων, fold) manifold, manifold more.

Πολυεύσπλαγχνος, ου, ὁ, ἡ, (πολὺς, εὖ, *and* σπλάγχνον) very merciful, compassionate.

Πολυλογία, ας, ἡ, (πολὺς *and* λόγος) much speaking, verbosity.

Πολυμερῶς, (πολὺς *and* μέρος) by *or* in many parts *or* parcels.

Πολυποίκιλος, ου, ὁ, ἡ, (πολὺς *and* ποικίλος) manifold, multifarious, abounding in variety.

Πολὺς, πολλὴ, πολὺ, 1. many, numerous; 2. *used for* πᾶς, all, (Matt. xx. 16; xxvi. 28, &c.) 3. much, great; πολὺ, *neut. used adverbially*, much, greatly; πολλὰ, *pl.* much, very much, *also* often, many times; πολλῷ, by much, much, *joined with comparatives;* ἐπὶ πολὺ, for a great while, (Acts xxviii. 6.) ἐν πολλῷ, altogether, (Acts xxvi. 29.)

Πολύσπλαγχνος, ου, ὁ, ἡ, (*preced. and* σπλάγχνον) abounding in bowels of mercy, very merciful

Πολυτελὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (πολὺς *and* τέλος) costly, of great value.

Πολύτιμος, ου, ὁ, ἡ, (πολὺς *and* τιμὴ) of great price, very precious.

Πολυτρόπως, (πολὺς *and* τρόπος) in various ways.

Πόμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* πόω, to drink) drink.

Πονηρία, ας, ἡ, (*from next*) wickedness, malignity, mischief.

Πονηρὸς, ὰ, ὸν, (*from* πόνος) 1. evil, bad; 2. malignant, mischievous, wicked; ὁ πονηρὸς, the wicked one, *viz.* the devil; 3. τὸ πονηρὸν, calamity *or* injury, *especially such as is borne for religion's sake.*

Πόνος, ου, ὁ, (*from p. m. of* πένομαι) labour, pain, misery.

Πορεία, ας, ἡ, (*from* πορεύω) 1. a way, journey; 2. a course *or* manner of life.

Πορεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπόρευκα, (*from p. m. of* πείρω) 1. to cause to go *or* pass, *mid.* to go; 2. to go away, depart; 3. to go, journey, travel; 4. to live in any particular way *or* manner of life; πορευομένους ἐν ἀσελγείαις, indulging in all kinds of lasciviousness, (1 Pet. iv. 3.) 5. to depart from life, die, (Luke xxii. 22; John xiv. 2, 3.)

Πορθέω, *f* -ήσω, *p* πεπόρθηκα,

a. 1. ἐπόρθησα, (*from p. m. of πέρθω*, to destroy) to lay waste, destroy, desolate.

Πορισμὸς, ȣ̃, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) gain.

Πορνεία, ας, ἡ, (*from next*) 1. fornication, the unlawful commerce of the sexes; 2. adultery, (Matt. v. 32.) 3. all kinds of lewdness, (Rom. i. 29.) 4. the communication of Christians in idolatrous worship.

Πορνεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπόρνευκα, *a.* 1. ἐπόρνευσα, (*from next*) 1. to commit fornication *or* adultery; 2. *applied spiritually to* a communion in idolatrous worship, (1 Cor. x. 8, &c.)

Πόρνη, ης, ἡ, (*from p. m. of πέρνημι*, to sell) 1. a harlot, prostitute; 2. "the hostess of a tavern *or* inn."—*Schleusner.* (Heb. xi. 31; James ii. 25.) 3. a church corrupted by idolatry.

Πόρνος, ȣ, ὁ, (*from same*) one who prostitutes himself for gain, a catamite, an impure person.

Πόῤῥω, (*from* πρὸ) far, far off.

Πόῤῥωθεν, (*preced. and* θεν) from far, far off, at a distnace.

Ποῤῥωτέρω, (*from* πόῤῥω) further.

Πορφύρα, ας, ἡ, a purple garment *or* cloth.

Πορφύρεος, ȣς, -έη, ης, -εον, ȣν, (*from preced.*) purple.

Πορφυρόπωλις, ιδος, ἡ, (πορφύρα *and* πωλέω) a seller of purple.

Ποσάκις, (*from* πόσος) how many times? how often?

Πόσις, εως, ἡ, (*from* πίω, *the same*) drink.

Πόσος, η, ον, (πῆ *and* ὅσος) 1. how great; πόσῳ, *dat. used adverbially with comparatives*, by how much? how much? 2. πόσοι, αι, α, how many?

Ποταμὸς, ȣ̃, ὁ, (*from* ποτάζω, to flow) a river, flood, torrent.

Ποταμοφόρητος, ȣ, ὁ, ἡ, (*preced. and* φορητὸς, *from* φορέω) carried away and drowned by a river *or* torrent.

Ποταπὸς, ἡ, ὸν, (πȣ̃ *and* δάπεδον, a soil) 1. what manner of? of what sort? 2. *denoting admiration*, what kind of? how great?

Πότε, (πȣ̃ *and* ὅτε) 1. when; ἕως πότε, till when? how long? 2. at some time *or* other, once, ever; μὴ πότε, never.

Πότερος, α, ον, (ποῖος *and* ἕτερος) whether *of two*? πότερον ȣ̓χὶ, is it not?

Ποτήριον, ȣ, τὸ, (*from* 3. *sin. p. pass. of* πίω, to drink) 1. a drinking cup, the liquor contained in a drinking cup; 2. *applied metaphorically to* the portion of happiness *or* misery *which God sends on kingdoms or individuals.*

Ποτίζω, *f.* -ίσω, *At.* ποτιῶ, *p.* πεπότικα, *a.* 1. ἐπότισα, (*from same*) to give drink to, lead to water, water.

Πότος, ȣ, ὁ, (*from same*) a compotation, drinking match.

Ποῦ, 1. where? whither? 2. somewhere, (Heb. ii. 6; iv.

4.) 3. about, near, *of time*, (Rom. iv. 19.)

Ποῦς, ποδὸς, ὁ, the foot.

Πρᾶγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* πράσσω) 1. a fact, work, deed; 2 a thing; 3. a matter, affair; πρᾶγμα ἔχειν πρὸς, to have matter of complaint against; 4. business, *as of merchants*, (1 Thess. iv. 6.) 5. *used as an euphemism for* an act of impurity, (1 Thess. iv. 6.) 6. a suit, lawsuit, (1 Cor. vi 1.)

Πραγματεία, ας, ἡ, (*from next*) an affair, business.

Πραγματεύω, *f.* -εύσω, *p.* 1. *mid.* πραγματεύσομαι, (*from* πρᾶγμα) to engage *another* in business; *mid.* to be occupied in business.

Πραιτώριον, ου, τὸ, (*Latin*) 1. a judgment-hall, court where causes were heard by the prætor; 2. a regal palace, (Acts xxiii. 35, &c.)

Πραθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* πιπράσκω.

Πράκτωρ, ορος, ὁ, (*from* 3. *sin. p. pass. of* πράσσω) an officer, bailiff, serjeant.

Πρᾶξις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of same*) 1. a work, action, deed;. 2. practice, behaviour, (Matt. xvi. 27.) 3. office, use, (Rom. xii. 4.)

Πρᾶος, *or* Πρᾶιος, α, ον, meek, mild, gentle.

Πραότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) meekness, mildness.

Πρασιὰ, ᾶς, ἡ, (*from* πίρας) a regularly disposed company in form of an oblong square.

Πράσσω, *or* Πράττω, *f.* -ξω, *p.* πέπραχα, *a.* 1. ἔπραξα, 1. to do, perform; 2. to do evil, sin; 3. *act. and mid.* to exact, require, (Luke iii. 13; xix. 23.) 4. εὖ πράττειν, to do rightly, succeed, be happy, (Acts xv. 29.)

Πραϋπάθεια, ας, ἡ, (πραΰς *and* πάσχω) kindness, gentleness.

Πραΰς, εῖα, ὖ, *same as* πρᾶος.

Πραΰτης, τητος, ἡ, (*from preced.*) meekness, mildness, modesty.

Πράω, 1. to burn; 2. to sell.

Πρέπω, to become, suit, be fitting; πρέπει, it becomes, it is fitting; πρέπον, τὸ, becoming, suitable.

Πρεσβεία, ας, ἡ, (*from* πρέσβυς) an embassy.

Πρεσβεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπρέσβευκα, *a.* 1. ἐπρέσβευσα, (*from next*) to be an ambassador.

Πρέσβυς, υος, ὁ, *or* Πρέσβυς, εια, υ (*from* πρεσβυσθῆναι, to be far advanced *in life*) an old man, an ambassador.

Πρεσβυτέριον, ου, τὸ, (*from next*) an assembly of elders; *applied to* the Jewish Sanhedrim, *and to* a presbytery of Christian elders.

Πρεσβύτερος, α, ον, (*comp. of* πρέσβυς) 1. older, more advanced in years, (Luke xv. 25; John viii. 9.) 2. an old person, (1 Tim. v. 12.) 3. *pl.* teachers of the people, inter-

preters of the laws; 4. *pl.* senators of the Jewish Sanhedrim; 5. a ruler of a provincial synagogue, (Luke vii. 3.) 6. an elder *or* presbyter in the Christian church: *in* 2 *John* 1. *the word is applied to* the apostles.

Πρεσβύτης, ου, ὁ, (*from* πρέσβυς) old, an old man.

Πρεσβῦτις, ιδος, ἡ, (*from preced.*) an aged woman.

Πρηνὴς, ἑος, οῦς, ὁ, ἡ, (πρὸ *and* νεύω) prone, falling on one's face.

Πρίζω. *See* Πρίω.

Πρὶν, (*from* πρὸ ἂν) before; τὸ πρὶν, formerly.

Πριν, (*contr. for* πρὶν ἢ) before.

Πρίω, *or* πρίζω, *f.* -σω, *p.* πέπρικα, to saw, saw asunder.

Πρὸ, *prep. governing a gen.* 1. before, *of time or place;* 2. before, at, *of place;* 3. *with an infinitive mood, and the neut. art. gen.* τοῦ, before, before that.

Προάγω, (*preced. and* ἄγω) 1. to go before, lead the way; 2. to precede, *in time*, (1 Tim. i. 18; Heb. vii. 18.) 3. to bring out *or* forth, (Acts xvi. 30; xxv. 26.)

Προαιρέομαι, (πρὸ *and* αἱρέω) to prefer, choose.

Προαιτιάομαι, ῶμαι, (πρὸ *and* αἰτιάομαι) to accuse, allege, *or* convict before.

Προακούω, (πρὸ *and* ἀκούω) to hear before.

Προαμαρτάνω, (πρὸ *and* ἁμαρτάνω) to sin before.

Προαύλιον, ου, τὸ, (πρὸ *and* αὐλὴ) a porch *or* gateway.

Προβαίνω, (πρὸ *and* βαίνω) to go forward, advance.

Προβάλλω, (πρὸ *and* βάλλω) to put forward, put forth.

Προβὰς, *a.* 2. *par. of* προβαίνω.

Προβατικὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) belonging to sheep.

Πρόβατον, ου, τὸ, a sheep.

Προβεβηκὼς, *p. par. of* προβαίνω.

Προβιβάζω, (πρὸ *and* βιβάζω) 1 to draw, (Acts xix. 33.) 2. to propel, incite, urge, *in a moral sense.*

Προβλέπω, (πρὸ *and* βλέπω) 1. to foresee, provide.

Προγεγονὼς, *p. par. m. of* προγίνομαι.

Προγίνομαι, (πρὸ *and* γίνομαι) to be done before, to precede, be past.

Προγινώσκω, *or* Πρόγνωμι, (πρὸ *and* γινώσκω, *or* γνῶμι) 1. to foreknow, know before; 2. to fore ordain, (1 Pet. i. 20.) 3. to know, (Acts xxvi. 5.)

Πρόγνωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) foreknowledge, prescience.

Πρόγονοι, ων, οἱ, (πρὸ *and p. m. of* γίνομαι) progenitors, forefathers, parents.

Προγράφω, (πρὸ *and* γράφω) 1. to write before *or* aforetime; 2. to declare *or* set forth publicly *or* openly, (Gal. iii. 1.) 3. to ordain *or* destine beforehand, (Jude 4)

Πρόδηλος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (πρὸ *and* δῆλος) publicly *or* evidently manifest.

the air, (Matt. vi 26, &c.) 3. the starry heavens; ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ, the hosts of heaven, *viz.* the sun, moon, and stars, (Acts vii. 42, &c.) 4. the Heaven of heavens, *or* peculiar residence of God, and of the blessed angels, (Mark xiii. 32.) *whence Christ descended*, (John iii. 13, 31; vi. 32, &c.) *where, since his resurrection and ascension, he sits on the right hand of God*, (Heb. viii. 1.) *and where a reward is reserved for the righteous after death*, (Matt. v. 12; 1 Pet. i. 4) 5. the inhabitants of heaven, (Heb. vii. 26.) 6. *used by metonymy for* God himself; ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, the kingdom of the heavens, *synonymous with* ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, the kingdom of God; 7. ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθῆναι, to be exalted to heaven, *is a figurative description of* great eminence and superior advantages.

Οὖς, ὠτὸς, τὸ, 1. the ear; 2. *figuratively*, the power *or* faculty of understanding.

Οὖσα, *pres. par. fem. of* εἰμί.

Οὐσία, ας, ἡ, (*from preced.*) substance, wealth, goods.

Οὔτε, (οὐ *and* τε) neither, nor.

Οὗτος, αὕτη, τοῦτο, (ὁ *and* αὐτὸς) 1. this, the same, he; ἐκ τούτου [*sc.* χρόνου] from this time; 2. τοῦτο μὲν ... τοῦτο δὲ, partly ... and partly, (Heb. x. 33.) 3. καὶ τοῦτο, and especially; καὶ ταυτὰ, and that too, *or* even.

Οὕτω, *before a consonant*, οὕτως, (*from preced.*) 1. thus, in this manner, in this state; 2. so, in the same manner; 3 so, to such a degree; 4. therefore, (Rev. iii. 16.) 5. thus, accordingly, (Phil. iv. 1; John iv. 6.) 6. then, then at length, and so; 7. καὶ οὕτως, and so, and then, (Acts xxviii. 14, &c.)

Οὐχ. *See* Οὐ.

Οὐχὶ, (*from preced.*) 1. not, no, nay, not so; 2. not?

Ὀφειλέτης, ου, ὁ, (*from* ὀφείλω) 1. a debtor, (Matt. xviii. 24.) 2. one bound by obligation to perform something; 3. an offender *or* guilty person, (Matt. vi. 12; Luke xiii. 4.)

Ὀφειλὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) 1. a debt; 2. a due.

Ὀφείλημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) 1. a debt, (Rom. iv. 4.) 2. an offence, trespass.

Ὀφείλω, *f.* ὀφειλήσω, *p.* ὠφείληκα, *a.* 2. ὤφελον, *Ion.* ὄφελον, 1. to owe, be indebted; 2. to be under an obligation to do *or* suffer something; 3. to be requisite, (1 Cor. v. 10.) 4. to be right *or* lawful, (1 Cor. xi. 7.) 5. to be fit, proper, *or* becoming, (2 Cor. xii. 11.) 6. to offend against *or* injure any one, (Luke xi. 4.)

Ὄφελον, (*a.* 2. *Ion. of preced.*) I wish, O that.

Ὄφελος, εος, ους, τὸ, (*from* ὀφέλ-

λω, to heap up) profit, advantage.

Ὀφθαλμοδουλεία, ας, ἡ, (*next and* δουλεία) eye-service, *implying a mere outward* service, *intended only to satisfy the* eye *of man.*

Ὀφθαλμὸς, ῦ, ὁ, (*from* ὄπτομαι) 1. the eye; 2. the mind, understanding; ὀφθαλμὸς πόνηρος, a malignant *or* envious look *or* feeling

Ὄφις, εως, ὁ, (*from same*) 1. a serpent; 2. the devil, *who deceived our first parents under the form of* a serpent; 3. *figuratively,* men of a perverse and malicious nature.

Ὀφρὺς, ύος, ἡ, the eye-brow, the brow *of a hill.*

Ὀχλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὤχληκα, (*from* ὄχλος) to disturb, afflict, harass.

Ὀχλοποιέω, ῶ, (*next and* ποιέω) to make *or* raise a mob.

Ὄχλος, ȣ, ὁ, 1. a multitude *or* concourse of people; 2. the common people, *in opposition to persons of rank.*

Ὀχύρωμα, ἄτος, τὸ, (*from* ὀχυρὸς, strong) a strong hold, fortified place.

Ὀψάριον, ȣ, τὸ, (*from* ὄψον, fish) a little fish.

Ὀψὲ, (*from* ἕπω, to follow) 1. in the evening, late in the evening; 2. the evening; (Mark xi. 19.)

Ὄψει, *At. for* ὄψῃ, 2. *sin. f.* 1. *of* ὄπτομαι.

Ὄψιμος, ȣ, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from* ὀψὲ) late, latter.

Ὄψιος, ία, ιον, (*from same*) belonging to the evening, late. *The Jews reckoned two evenings; the former was considered as commencing from the ninth hour or three in the afternoon; the latter from the twelfth hour or sunset.*

Ὄψις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of* ὄπτομαι) 1. an appearance, (John vii. 4.) 2. a countenance, face.

Ὀψώνιον, ȣ, τὸ, 1. any thing eaten with bread, *especially* fish; 2. wages, hire of a soldier, (*the Roman soldiers being partly paid in provision*) 3. reward, retribution, (Rom. vi. 23.)

Π

Παγιδεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπαγίδευκα, (*from next*) to insnare.

Παγὶς, ίδος, ἡ, (*from* πήγω) a net, snare, a cause of evil insidiously prepared.

Πάγος, ȣ, ὁ, (*from same*) a hill.

Παθεῖν, *a.* 2. *inf. of* πάσχω.

Πάθημα, ἄτος, τὸ, (*from* παθέω, *see* πάσχω) 1. a suffering, affliction; τὰ παθήματα Χριστοῦ, sufferings endured for the sake of Christ, (2 Cor. i. 5.) 2. a passion, depraved affection of the mind.

Παθητὸς, ῦ, ὁ, (*from same*) capable of suffering, having suffered.

Πάθος, εος, ȣς, τὸ, (*from same*)

passion, lust, a depraved affection, a libidinous and unnatural appetite.

Παιδαγωγὸς, ου, ὁ, (παῖς *and* ἀγωγὸς, a leader) a pedagogue, schoolmaster, severe teacher.

Παιδάριον, ου, τὸ, (*from* παῖς) a little boy, a child.

Παιδεία, ας, ἡ, (*from* παιδεύω) 1. discipline, instruction, *particularly of children*, (Ephes. vi. 4.) 2. religious instruction *or* discipline; 3. correction, chastisement.

Παιδευτὴς, ου, ὁ, (*from next*) an instructor, corrector, chastiser.

Παιδεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεπαίδευκα, *a.* 1. ἐπαίδευσα, (*from* παῖς) 1. to instruct a child; 2. to instruct by chastisement; 3. to correct, chastise.

Παιδία, ας, ἡ, (*from same*) boyhood.

Παιδιόθεν, (*from next*) from a child, from infancy.

Παιδίον, ου, τὸ, (*from* παῖς) 1. a child, infant; 2. a child of more advanced age; 3. a disciple, follower, (Heb. ii. 13.) 4. παιδία, (*voc. pl.*) *is often used as a term of familiarity and kindness.*

Παιδίσκη, ης, ἡ, (*from same*) a maid servant, female slave.

Παίζω, *f.* -ξω, *and* -σω, *p.* πέπαιχα, *a.* 1. ἔπαιξα, (*from next*) to play, dance.

Παῖς, παιδὸς, ὁ, ἡ, 1. a child, youth, *of either sex*; 2. a servant, attendant, minister

Παίω, *f.* -αίσω, *and* -αιήσω, *p.* πέπαικα, *a.* 1. ἔπαισα, to strike, smite, puncture.

Πάλαι, 1. of old, formerly, long ago; 2. some time ago, (Mark xv. 44.)

Παλαιὸς, ὰ, ὸν, (*from preced.*) 1. old, ancient; 2. former; παλαιὸς ἄνθρωπος, the old *or* former man, *means that corrupt nature which every man derives by birth from fallen Adam;* 3. old, worn by age, corrupt, vitiated.

Παλαιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) oldness.

Παλαιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπαλαίωκα, (*from same*) 1. to make old, *pass.* to grow old, perish; 2. to render obsolete.

Πάλη, ης, ἡ, (*from* πάλλω, to move) a wrestling, contending.

Παλιγγενεσία, ας, ἡ, (*next and* γένεσις) a new birth, regeneration, renovation, complete change for the better.

Πάλιν, (*from* πάλλω, to move) 1. again; 2. also, likewise; 3. then, afterwards, in consequence, in turn; 4. back again; 5. on the contrary; 6. at another time, at another place, elsewhere.

Παμπληθεὶ, (πᾶς *and* πλῆθος) all at once, all together.

Πάμπολυς, πόλλη, πολυ, (πᾶς *and* πολὺς) very many.

Πανδοχεῖον, ου, τὸ, (πᾶς *and* δέχομαι) a public inn.

Πανδοχεὺς, έος, ὁ, (*from same*) the master of an inn, the host.

Πανήγυρις, εως, ἡ, (πᾶς *and* ἄγυρις, an assembly) a general assembly on some festive occasion, a fair, market.

Πανοικὶ, (πᾶς *and* οἶκος) with all one's house *or* family.

Πανοπλία, ας, ἡ, (πᾶς *and* ὅπλον) complete armour.

Πανουργία, ας, ἡ, (*from next*) craft, cunning, subtilty.

Πανοῦργος, ου, ὁ, ἡ, (πᾶς *and* ἔργον) crafty, subtle, apt in all things.

Πανταχόθεν, (*from* πᾶς) from all parts.

Πανταχοῦ, (*from same*) every where, in many places.

Παντελὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (πᾶς *and* τέλος) perfect, complete; εἰς τὸ παντελὲς, to perfection, perfectly, wholly, (Heb. vii. 25.) at all, in any wise, (Luke xiii. 11.)

Πάντῃ, (*from* πᾶς) by all means, always.

Πάντοθεν, (*from same*) from all parts, on all sides.

Παντοκράτωρ, ορος, ὁ, (πᾶς *and* κράτος) almighty, omnipotent.

Πάντοτε, (πᾶς *and* τότε) 1. always; 2. very often, continually.

Πάντως, (*from* πᾶς) 1. by all means; 2. surely; 3. entirely, altogether, (1 Cor. v. 10.) 4. principally, on the whole, (1 Cor. ix. 10.)

Παρὰ, *prep. If with a gen.* 1. of, from, by; 2. οἱ παρ' αὐτοῦ, his friends, kinsmen, and attendants, (Mark iii. 21.) *If with a dat.* 1. with, at, before; 2. to, nigh to, (Matt. xv. 29.) 3. among; 4. παρ' ἑαυτῷ, (1 Cor. xvi. 2.) "in his own house," (*Schleusner*) *If with an accus.* 1. at, near, hard by; 2. on account of, for; παρὰ τοῦτο for this reason; 3. beside except, save; 4. in deviation from, *or* transgression of; 5 in comparison of, (Heb. ii. 7, 9.) 6. above, in preference to; 7. above, more, beyond, than; 8. contrary to, against; 9. by, on, (Luke viii. 5.) *In composition it denotes* near, by, beside; *in other cases it implies* transition *or* neglect—*it adds* an ill sense, *inverts the meaning of the simple word, and imports* intenseness.

Παραβαίνω, (*preced. and* βαίνω) 1. to deviate from, transgress; 2. to fall *or* lose one's station *or* office by transgression, (Acts i. 25.)

Παραβάλλω, (παρὰ *and* βάλλω) 1. to come near, arrive at, *as at the shore in a ship*; 2. to compare, confer.

Παράβασις, εως, ἡ, (*from* παραβαίνω) a transgression.

Παραβάτης, ου, ὁ, (*from same*) a transgressor.

Παραβιάζομαι, (παρὰ *and* βιάζω) to press, *or* compel by urgent importunity.

Παραβολεύομαι, (*from* παράβολος) to expose oneself to danger.

Παραβολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* παραβάλλω) 1. a comparison, simile, parable; 2. an

obscure speech *or* maxim, a thing darkly *or* figuratively expressed, (Matt. xv. 15; Mark vii. 17.) 3. a proverb, adage, (Luke iv. 23.) 4. a visible type, figure, *or* emblem, (Heb. ix. 9.)

Παραβουλεύομαι, (*παρὰ and βουλεύω*) to disregard, overlook, ill consult.

Παραγγελία, ας, ἡ (*from next*) a commandment, charge.

Παραγγέλλω, (*παρὰ and ἀγγέλλω*) to notify, command, charge.

Παραγενόμενος, *a. 2. m. par. of παραγίνομαι.*

Παραγίνωμαι, *a. 2. s. m. of same.*

Παραγίνομαι, (*παρὰ and γίνομαι*) to come to, arrive, come.

Παράγω, (*παρὰ and ἄγω*) to pass, pass by, pass away *or* forth from one place to another.

Παραδειγματίζω, (*παρὰ and δειγματίζω*) to make a public example of, expose to public infamy.

Παράδεισος, ου, ὁ, Paradise, *applied to* the third heaven, the dwelling of God, of the holy angels, and of the spirits of the just;—"the state of faithful souls between death and the resurrection." (*Parkhurst.*)

Παραδέχομαι, (*παρὰ and δέχομαι*) 1. to receive, admit, embrace; 2. to receive with love and favour, (Heb. xii. 6.)

Παραδιατριβὴ, ῆς, ἡ, (*παρὰ and διατριβὴ*) a perverse *or* unprofitable dispute.

Παραδιδοὺς, *par. pres. of παραδίδωμι.*

Παραδίδωμι, (*παρὰ and δίδωμι*) 1. to deliver from one to another; 2. to yield, give up, (John xix. 30.) 3. to give *or* deliver up, *as to judgment or punishment; παράδουναι τῷ Σατανᾷ*, to deliver up to Satan—*an act of extraordinary and apostolic authority by which a person* was given up to be afflicted with bodily disease by the devil, (1 Cor. v. 5; 1 Tim. i. 20.) 4. to betray; 5. to intrust, give in trust, (Matt. xxv. 14, &c.) 6. to commend to; 7. to give up *or* abandon to wickedness; 8. to expose to danger *or* death, (Acts xv. 26.) 9. to deliver by teaching *or* injunction; 10. to arrive at maturity, be ripe, (Mark iv. 29.)

Παραδοθεὶς, *a. 1. par. pass. of παραδίδωμι.*

Παράδοξος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*παρὰ and δόξα*) wonderful, strange.

Παράδοσις, εως, ἡ, (*from παραδίδωμι*) a tradition, a doctrine *or* injunction orally preserved, *whether divine or human.*

Παραδῶ, *a. 2. s. of παραδίδωμι.*

Παραζηλόω, ῶ, (*παρὰ and ζηλόω*) to provoke to jealousy, emulation, *or* anger.

Παραθαλάσσιος, α, ον, *and* ου, ὁ, ἡ, (*παρὰ and θαλάσσιος*) by the sea-side.

Παραθεωρέω, ῶ, (*παρὰ and θεωρέω*) to overlook, neglect, little esteem.

Παραθήκη, ης, ἡ, (*from* παρατίθημι) a deposit.

Παραθήσομαι, *f.* 1. *m. of* παρατίθημι.

Παράθου, *for* παράθεσο, *a.* 2. *imp. m. of same.*

Παραινέω, ῶ, *imperf.* παρῄνεον, *f.* -έσω, *p.* παρῄνεκα, *a.* 1. παρῄνεσα, (παρὰ *and* αἰνέω) to admonish, exhort.

Παραιτέομαι, ῶ, (παρὰ *and* αἰτέω) *mid.* 1. to deprecate, beg *or* entreat against a thing, (Heb. xii. 19.) 2. to excuse oneself, (Luke xiv. 18.) 3. to reject, refuse.

Παρακαθίζω, (παρὰ *and* καθίζω) to sit, sit down at *or* beside.

Παρακᾰλέω, ῶ, (παρὰ *and* καλέω) 1. to send for, invite, (Acts xxviii. 20.) 2. to beg, entreat, beseech; 3. to exhort, admonish; 4. to console, comfort, *pass.* to receive *or* enjoy consolation.

Παρακαλύπτω, (παρὰ *and* καλύπτω) to hide, veil, conceal

Παρακαταθήκη, ης, ἡ, (παρὰ, κατὰ, *and* θήκη) a deposit intrusted *to one*, an office *or* doctrine committed to one's charge.

Παράκειμαι, (παρὰ *and* κεῖμαι) to be near, be at hand, be present with.

Παρακέκλημαι, *p. pass. of* παρακαλέω.

Παρακληθήσομαι, *f.* 1. *pass. of same.*

Παράκλησις, εως, ἡ, (*from* παρακαλέω) 1. entreaty, importunity, (2 Cor. viii. 4.) 2. admonition, exhortation; 3. consolation, comfort, solace.

Παράκλητος, ου, ὁ, (*from same*) 1. an advocate, patron, one who pleads the cause of another; *in this sense the word is applied to Christ our intercessor, who pleads our cause with the Father*, (1 John ii. 1.) 2. an instructor, guide, interpreter, *applied to* the Holy Ghost, (John xiv. 16, 26, &c.)

Παρακοή, ῆς, ἡ, (παρὰ *and* ἀκοὴ) disobedience.

Παρακολουθέω, ῶ, (*same and* ἀκολουθέω) 1. to accompany, be present with, (Mark xvi. 17.) 2. to search out, diligently investigate, (Luke i. 3.) 3. to know fully, (2 Tim. iii. 10.) 4. to attain, arrive at, (1 Tim. iv. 6.)

Παρακούω, (παρὰ *and* ἀκούω) to neglect to hear *or* obey, to disregard.

Παρακύπτω, (παρὰ *and* κύπτω) 1. to stoop down *or* forward in order to look at something, (Luke xxiv. 12.) 2. to look into *or* at, view attentively.

Παραλᾰβεῖν, *a.* 2. *inf. of* παραλαμβάνω.

Παραλαμβᾰνω, (παρὰ *and* λαμβάνω) 1. to receive, obtain, partake of, (Heb. xii. 28.) 2. to learn, be taught, receive any doctrine, *by tradition or communication*; 3. to seize, take *as a captive in war*, (Luke xvii. 34, &c.) 4. to

take with one, *as a companion to any place;* 5. to receive, acknowledge *with faith*, (John i. 11; Coloss. ii. 16.) 6. to take in marriage, (Matt. i. 20.)

Παραλέγομαι, (παρὰ *and* λέγω) to sail beside *or* near.

Παραλήψομαι, *f.* 1. *mid. of* παραλαμβάνω.

Παράλιος, ου, ὁ, ἡ, (*i. e.* παρὰ τῇ ἁλὶ) near the sea; παράλιος, ἡ, the sea-coast.

Παραλλαγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* παραλλάσσω) change, variableness.

Παραλλάσσω, (παρὰ *and* ἀλλάσσω) to change alternately.

Παραλογίζομαι) (παρὰ *and* λογίζομαι) to deceive *or* impose upon by false reasoning.

Παραλυτικὸς, ἡ, ὀν, (*from next*) a paralytic, a person sick of the palsy.

Παραλύω, (παρὰ *and* λύω) to unloose, *pass.* to be relaxed, enfeebled, weakened, (Heb. xii. 12.) παραλελυμένος, (*perf. part. pass.*) one who is afflicted with the palsy.

Παραμένω, (παρὰ *and* μένω) 1. to remain, stay, abide; 2. to remain alive, (Heb. vii. 23.) 3. to be constant, persevere, (James i. 25.)

Παραμυθέομαι, οῦμαι, (παρὰ *and* μυθέομαι, to speak) to exhort, advise, comfort, speak comfortably to.

Παραμυθία, ας, ἡ, (παρὰ *and* μῦθος) consolation by words.

Παραμύθιον, ου, τὸ, *the same.*

Παρανομέω, *f.* -ήσω, *p.* παρανενόμηκα, (παρὰ *and* νόμος) to transgress the law.

Παρανομία, ας, ἡ, (*from same*) a transgression, impiety.

Παραπεσὼν, *a.* 2. *par. of* παραπίπτω.

Παραπικραίνω, (παρὰ *and* πικραίνω) to provoke to anger, exasperate.

Παραπικρασμὸς, ῦ, ὁ, (*from preced.*) an exasperation, provocation, rebellion.

Παραπίπτω, (παρὰ *and* πίπτω) to fall off *or* away, abandon the Christian religion, err, sin.

Παραπλέω, ῶ, (παρὰ *and* πλέω) to sail by.

Παραπλήσιος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (παρὰ *and* πλήσιος, near) near to, like; *used adverbially in the neut.* (Phil. ii. 27.)

Παραπλησίως, (*from preced.*) likewise, in the same manner.

Παραπορεύομαι, (παρὰ *and* πορεύομαι) to pass by *or* through.

Παράπτωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* παραπίπτω) 1. a fall *from a state of favour with God*, (Rom. xi. 11, 12.) 2. an offence, trespass.

Παραῤῥέω, *and* Παραῤῥυέω, ῶ, (παρὰ *and* ῥύω) to fall off, fall away.

Παράσημον, ου, τὸ, (παρὰ *and* σῆμα) a sign *or* device *of a ship.*

Παρασκευάζω, (παρὰ *and* σκευάζω) to prepare, make ready.

Παρασκευὴ, ῆς, ἡ, (παρὰ *and* σκευὴ) 1. a preparation; 2.

the preparation day before the sabbath.

Παρατῆσαι, a. 1. *inf. of* παρίστημι.

Παρατείνω, (παρὰ *and* τείνω) to stretch out, prolong.

Παρατηρέω, ῶ, (παρὰ *and* τηρέω) 1. to observe *or* watch narrowly, (Acts ix. 24.) 2. to watch *a person* insidiously; 3. to observe scrupulously *or* superstitiously, *as days or times*, (Gal. iv. 10.)

Παρατήρησις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. observation; 2. any thing exciting observation, pomp, splendour, outward show.

Παρατίθημι, (παρὰ *and* τίθημι) 1. to set *or* place before, *as meat before persons at table;* 2. to lay before, offer to consideration, (Matt. xiii. 24.) 3. to allege, prove by allegations *or* citations, (Acts xvii. 3.) 4. to commit *to one's care or fidelity*.

Παρατυγχάνω, (παρὰ *and* τυγχάνω) to be *or* come near, meet.

Παραυτίκα, (παρὰ *and* αὐτίκα, *the same*) immediately; παραυτίκα, τὸ, (*used as an adjective*) present.

Παραφέρω, (παρὰ *and* φέρω) to carry past, transfer; *pass.* to be hurried *or* carried away.

Παραφρονέω, ῶ, (παρὰ *and* φρονέω) to be unwise *or* foolish, to speak boastingly.

Παραφρονία, ας, ἡ, (*from same*) madness.

Παραχειμάζω, (παρὰ *and* χειμάζω) to winter, pass the winter.

Παραχειμασία, ας, ἡ, (*from preced.*) a wintering *or* spending the winter.

Παραχρῆμα, (παρὰ *and* χρῆμα) immediately, instantly.

Πάρδαλις, εως, ἡ, (*from* πάρδος, *the male of the same*) a female leopard.

Παρέβαλον, a. 2. *of* παραβάλλω.

Παρεδόθην, a. 1. *pass. of* παραδίδωμι.

Παρεδρεύω, (*from* πάρεδρος) to sit *or* dwell near to, to be assiduously occupied in anything.

Παρεθέμην, a. 2. *m. of* παρατίθημι.

Παρέβην, a. 2. *of* παραβαίνω.

Παρειμένος, *p. par. pass. of* παρίημι.

Πάρειμι, (παρὰ *and* εἰμὶ) 1. to be present; πρὸς τὸ παρὸν, for the present, (Heb. xii. 11.) 2. πάροντα, τὰ, such things as a person has at present, (Heb. xiii. 5.) 3. to be come, happen.

Παρεισάγω, (παρὰ *and* εἰσάγω) to bring in craftily *or* privily, introduce by stealth.

Παρείσακτος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) introduced unawares *or* by stealth.

Παρεισδύω, (παρὰ *and* εἰσδύω) to enter in craftily *or* by stealth.

Παρεισενέγκας, a. 1. *par. of* παρεισφέρω.

Παρεισέρχομαι, (παρὰ *and* εἰσέρχομαι) 1 to enter, (Rom. v

θυρέσσω, (*from next*) to be sick of a fever.

Πυρετὸς, ου, ὁ, (*from* πῦρ) a fever.

Πύρινος, η, ον, (*from same*) of fire, fiery.

Πυρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπύρωκα, *a.* 1. ἐπύρωσα, (*from same*) 1. to set on fire, burn, *pass.* to be on fire; 2. *pass.* to glow with heat, *as metals in a furnace*, (Rev. i. 15.) 3. *pass.* to be inflamed *or* transported.

Πυῤῥάζω, (*from next*) to be *or* look red.

Πυῤῥὸς, ὰ, ὸν, (*from* πῦρ) red, of a fiery colour.

Πύρωσις, εως, ἡ (*from* πυρόω) 1. ourning, (Rev. xviii. 9, 18.) 2. a fiery trial, trial by fire.

Πωλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεπώληκα, to sell.

Πῶλος, ου, ὁ, ἡ, (*i. e.* πόαλος, *from* πόα, the grass, *and* ἅλλομαι, to leap, frisk) a foal *or* colt.

Πώποτε, (πω *and* ποτε) ever yet, at any time.

Πωρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεπώρωκα, (πῶρος, a kind of stone) to harden, make hard *like a stone*, make callous *or* insensible, make blind.

Πώρωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) hardness, callousness, blindness.

Πῶς, (πη, how, *and* ὡς) 1. how? by what means? in what manner? what? 2. by any means.

Ρ

Ῥαββὶ, rabbi, master *or* teacher.

Ῥαββονὶ, *or* Ῥαββουνὶ, rabboni, my master *or* teacher.

Ῥαβδίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐῤῥάβδικα, *a.* 1. ἐῤῥάβδισα, (*from* ῥάβδος) to beat with rods.

Ῥάβδος, ου, ἡ, 1. a staff, rod; 2. a sceptre, (Heb. i. 8.) 3. the iron rod, *mentioned in Rev.* ii. 27, &c. *denotes the irresistible power and authority of Christ.*

Ῥαβδοῦχος, ου, ὁ, (*preced. and* ἔχω) a beadle *or* sergeant, a lictor.

Ῥᾴδιος, ία, ιον, easy.

Ῥᾳδιούργημα, ατος, τὸ, (*preced. and* ἔργον) villany, wickedness, deceit.

Ῥᾳδιουργία, ας, ἡ, (*see preced.*) wickedness, mischief, craftiness.

Ῥακὰ, raka, *a term of contempt denoting* a vain, empty, worthless fellow.

Ῥάκος, εος, ους, τὸ, (*from a.* 2. *pass. of* ῥήσσω) a piece of cloth cut off, a rag.

Ῥαντίζω, *f.* -ίσω, *At.* -ιῶ, *p.* ἐῤῥάντικα, *a.* 1. ἐῤῥάντισα, (*from* ῥαντὸς, besprinkled) to sprinkle, cleanse by sprinkling.

Ῥαντισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a being sprinkled, a sprinkling, a cleansing, *or* purifying from sin by sprinkling.

Ῥαπίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐῤῥάπικα, *a.* 1. ἐῤῥάπισα, (*from* ῥαπὶς, a rod) to strike, strike on the face with the palm of the hand.

Ῥάπισμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) a blow on the face with the palm of the hand, a slap.

Ῥάπτω, *f.* -ψω, *p.* ἔῤῥαφα, to sew, sew together.

Ῥαφὶς, ίδος, ἡ, (*from p. of* ῥάπτω) a needle.

Ῥέδη, ης, ἡ, a chariot.

Ῥεμφὰν, Ῥαιφὰν, *or* Ῥεφὰν, Remphan, *the name of an idol.*

Ῥέω, *or* Ῥεύω, *f.* ῥεύσω, *a.* 1. ἔῤῥευσα, *p.* ἔῤῥευκα, to flow.

Ῥέω, *f.* ῥήσω, *p.* ἔῤῥηκα, *Al.* εἴρηκα, *f.* 1. *pass.* ῥηθήσομαι, *a.* 1. *pass.* ἐῤῥέθην, *and* ἐῤῥήθην, *p. pass.* εἴρημαι, (*from* ἐρέω) to say, speak, speak of.

Ῥῆγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) a breaking down, ruin.

Ῥηγνύω, *or* Ῥήγνυμι, *f.* 1. ῥήξω, *a.* 1. ἔῤῥηξα, *a.* 2. ἔῤῥαγον, (*from* ῥήσσω) 1. to break, burst; 2. to tear, rend, (Matt. vii. 6.) 3. to dash against *the ground.*

Ῥηθεὶς, *a.* 1. *par. pass of* ῥέω.

Ῥῆμα, ατος, τὸ, *and* Ῥῆσις, εως, ἡ, (*from p. pass. of* ῥέω) 1. a word, speech, sentence; 2. a command, (Luke v. 5, &c.) 3. a report, account, (Matt. v. 11.) 4. a promise, (Luke ii. 29, &c.) 5. a thing, matter, business.

Ῥήξω, *f.* 1. *of* ῥηγνύω.

Ῥήσσω, *f.* -ξω, *p.* ἔῤῥηχα, *a.* 1 ἔῤῥηξα, *a.* 2. ἔῤῥαγον, 1. to break. burst; 2. to tear, dash against *the ground;* 3. to break forth *into* a cry, (Gal. iv. 27.)

Ῥῆσις. *See* Ῥῆμα.

Ῥήτωρ, ορος, ὁ, (*from* ῥέω) an orator.

Ῥητῶς, (*from* ῥητὸς, spoken) expressly.

Ῥίζα, ης, ἡ, 1. a root *of a tree;* 2. an origin, source, (1 Tim. vi. 10, &c.) 3. *figuratively*, constancy, perseverance, (Matt. xiii. 21, &c.)

Ῥιζόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐῤῥίζωκα, *a.* 1. ἐῤῥίζωσα, (*from preced.*) to root, fix with roots.

Ῥιπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ῥίπτω) the impetus *or* quick motion of any thing thrown; ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ, a twinkling of the eye.

Ῥιπίζω, *f.* -ίσω, (*from* ῥιπὶς, a fan) to fan *or* agitate with the wind.

Ῥιπτέω, ῶ, (*see next*) to cast off *or* away.

Ῥίπτω, *f.* -ψω, *p.* ἔῤῥιφα, *a.* 1. ἔῤῥιψα, 1. to throw, cast out, *as an anchor from a ship,* (Acts xxvii. 29.) 2. to throw, cast, throw down; 3. to cast away, expose, abandon.

Ῥοιζηδὸν, (*from* ῥοῖζος, a sound *of flowing water*) with a noise *or* sound *as of a great storm.*

Ῥομφαία, ας, ἡ, (*from* ῥέμβω, to brandish) 1. a sword, javelin, spear, *used by metonymy for* war; 2. *figuratively*, bitter

grief, *piercing the heart like* a sword, (Luke ii. 35.) 3. *it denotes* the word of Christ, (Rev. ii. 16 ; xix. 15, &c.)

Ῥύμη, ης, ἡ, (*from* ῥύω) a street, a narrow street *or* alley.

Ῥυπαρία, ας, ἡ, (*from next*) filth, pollution.

Ῥυπαρὸς, ὰ, ὸν, (*from next*) sordid, dirty, defiled.

Ῥύπος, ου, ὁ, filth.

Ῥυπόω, ῶ, *f.* -ώσω, (*from preced.*) to be filthy *or* contaminated.

Ῥυσθῶ, *a.* 1. *s. pass. of* ῥύω.

Ῥύσις, εως, ἡ, a flux.

Ῥυτὶς, ίδος, ἡ, (*from next*) a wrinkle, *applied spiritually to* any vice *or* defect.

Ῥύω, *f.* 1. *mid.* ῥύσομαι, to draw, draw out of danger *or* calamity, deliver.

Ῥωμαϊκὸς, ὴ, ὸν, (*from next*) Roman, Latin.

Ῥωμαῖος, αία, αῖον, a Roman, one who has the privileges of a Roman citizen.

Ῥωμαϊστὶ, in the Roman language.

Ῥώννυμι, *f.* ῥώσω, *p.* ἔῤῥωκα, *a.* 1. ἔῤῥωσα, to strengthen ; *p. pass.* to be well *or* in good health.

Σ

Σαβαχθανὶ, thou hast forsaken me, *or* hast thou forsaken me?

Σαβαὼθ, hosts.

Σαββατισμὸς, οῦ, ὁ, (*from next*) a sabbatism, a keeping of a Sabbath, a complete holy and happy rest.

Σάββᾰτον, ου, τὸ, 1. the Jewish sabbath ; σάββατα, τὰ, (Col. ii. 16.) *comprehend* all the Jewish sabbaths *or* times of sacred rest appointed by Moses, *as well as the seventh day ;* 2. *sin. and pl.* a week, (1 Cor. xvi. 2, &c.)

Σαγήνη, ης, ἡ, (*from p. m. of* σάττω, to fill) a drag-net.

Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, a Sadducee.

Σαίνω, *f.* σανῶ, *a.* 1. σάνα, (*from* σείω) to move, shake.

Σάκκος, ου, ὁ, a sack, sackcloth, a coarse kind of hair cloth of which sacks were anciently made.

Σαλεύω, *f.* -εύσω, *p.* σεσάλευκα, *a.* 1. ἐσάλευσα, (*from* σάλος) 1. to shake, cause to shake *or* tremble ; 2. to stir up, excite, *as the populace*, (Acts xvii. 13.) 3. *pass.* to be shaken mentally, (2 Thess. ii. 2.)

Σάλος, ου, ὁ, (*from* σείω) the sea agitated by a tempest.

Σάλπιγξ, ιγγος, ἡ, (σάλος, agitation, *and* ἴπος) 1. a trumpet, (1 Cor. xiv. 8.) 2. *figuratively*, thunder.

Σαλπίζω, *f.* -ίσω, *Att.* -ιῶ, *a.* 1. ἐσάλπισα, (*from preced.*) to sound a trumpet.

Σαλπιστὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a trumpeter.

Σαμαρείτης, ου, ὁ, a Samaritan ; *in John* viii. 48. *it is applied as a term of contempt and execration.*

Σαμαρεῖτις, *ίτιδος*, *ἡ*, a Samaritan woman.

Σανδάλιον, *ου*, *τὸ*, a sandal.

Σανὶς, *ίδος*, *ἡ*, (*i. e.* *τανὶς*, *from* *τείνω*) a plank, board.

Σαπρὸς, *ὰ*, *ὸν*, (*from* *σήπω*) 1. rotten, putrid; 2. useless, of a bad *or* unprofitable nature; 3. impure, obscene, (Ephes. iv. 29.)

Σάπφειρος, *ου*, *ὁ*, a sapphire.

Σαργάνη, *ης*, *ἡ*, a wicker basket.

Σάρδινος, *or* **Σάρδιος**, *ου*, *ὁ*, a sardine *or* cornelian stone.

Σαρδόνυξ, *υχος*, *ὁ*, (*preced. and* *ὄνυξ*, the onyx) a sardonyx.

Σαρκικὸς, *ἡ*, *ὸν*, (*from* *σὰρξ*) 1. carnal, subject to carnal lusts *or* infirmities, (Rom. vii. 14; 1 Cor. iii. 1, &c.) 2. worldly, relating to the external condition of man, (Rom. xv. 27; 1 Cor. ix. 11.) 3. human, belonging to the human intellect, (2 Cor. i. 12.)

Σάρκινος, *ίνη*, *ινον*, (*from next*) fleshly, made of flesh.

Σὰρξ, *κὸς*, *ἡ*, 1. flesh, *whether of men or animals*, (Luke xxiv. 39; 1 Cor. xv. 39.) 2. the human body; 3. man, human nature; *πᾶσα σὰρξ*, every man, all men; *οὐ πᾶσα σὰρξ*, no one, (Rom. iii. 20, &c.) *κατὰ σάρκα*, as a mere ordinary man, (2 Cor. i. 17, &c.) *ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο*, the Word became man, *or* took human nature upon him, (John i. 14.) *σὰρξ καὶ αἷμα*, flesh and blood, *viz.* man in his present weak and corrupt state; 4. the infirmity of human nature, the corrupt nature of man; *κατὰ σάρκα ζῇν—περιπατεῖν*, &c. to live—*or* walk—according to the flesh—*denoting* a worldly *or* carnal life *or* conversation; 5. worldly and outward advantages, (John viii. 15, &c.) 6. consanguinity, natural relation *or* descent, (Rom. i. 3; ix. 3, 5.) *In Rom.* xi. 14. *St. Paul calls the Jews* his flesh, *as being himself an Israelite of the seed of Abraham*; 7. the outward ordinances of the Mosaic law —what is external *or* ceremonial *as opposed to what is internal or moral*, (Gal. iii. 3.) 8. the state of those under the Mosaic law, (Rom. vii. 5.)

Σαρόω, *ῶ*, *f.* *-ώσω*, *p. pass.* *σεσάρωμαι*, (*from* *σαίρω*, *the same*) to sweep.

Σατᾶν, *ὁ*, *and* **Σατανᾶς**, *ᾶ*, *ὁ*, 1. satan, the devil, the prince of the fallen angels; 2. *it is used collectively for* evil spirits in general, (Matt. xii. 26; Mark iii. 23, &c.)

Σάτον, *ου*, *τὸ*, (*Hebrew*) a seah, *a Jewish measure of capacity, equal to about two gallons and a half English.*

Σαυτοῦ, *contr. for* *σεαυτοῦ*.

Σβέννυμι, *f.* *σβέσω*, *a.* 1. *ἔσβεσα*, *p.* *ἔσβεκα*, *and* *ἔσβηκα*, 1. to extinguish, quench; 2. to restrain, (Heb. xi. 34.)

Σεαυτοῦ, *ῆς*, *οῦ*, of thyself.

Σεβάζομαι, *f.* *-άσομαι*, *p. pass.* *σεσέβασμαι*, (*from* *σέβω*) to worship religiously.

Σέβασμα, *ἄτος, τὸ,* (*from preced.*) an object of religious worship, any thing regarded as sacred.

Σεβαστὸς, *ἡ, ὸν,* (*from same*) 1. venerable, august; *it is used by St. Luke to express the Latin* Augustus, *the title of the Roman emperors. In Acts* xxv. 21, 25, *it is thus applied to Nero;* 2. Augustan, *an epithet of a Roman band of soldiers,* (Acts xxvii. 1.)

Σέβω, to worship, adore; *οἱ σεβόμενοι,* Gentile proselytes.

Σειρὰ, *ᾶς, ἡ,* a chain.

Σεισμὸς, *οῦ, ὁ,* (*from p. pass. of next*) a shaking, agitation, earthquake.

Σείω, *f. σείσω, p. σέσεικα, a.* 1. *ἔσεισα,* to move, shake, cause to shake *or* tremble.

Σελήνη, *ης, ἡ,* (*from σέλας νέον,* new light) the moon.

Σεληνιάζομαι, (*from preced*) to be lunatic *or* affected by a disease returning at certain lunar periods.

Σεμίδαλις, *εως, ἡ,* flour.

Σεμνὸς, *ἡ, ὸν,* (*i. e. σεβνὸς, from σέβω*) venerable, grave, serious, decent.

Σεμνότης, *τητος, ἡ,* (*from preced.*) gravity, seriousness, decency.

Σῆμα, *ἄτος, τὸ,* a sign, mark.

Σημαίνω, *f. -ανῶ, a.* 1. *ἐσήμανα, or ἐσήμηνα, p. σεσήμαγκα, p. pass. σεσήμασμαι, At. σεσήμαμμαι,* (*from preced.*) to signify, give a sign, intimate, declare.

Σημεῖον, *ου, τὸ,* (*from same*) 1. a mark, sign, token of any thing; 2. a person *or* thing placed in a conspicuous situation, (Luke ii. 34.) 3. a portent, prodigy; 4. a miracle.

Σημειόω, *ῶ, f. -ώσω, a.* 1. *pass. ἐσημειώθην,* (*from preced.*) to mark, set a mark upon.

Σήμερον, *At. τήμερον,* (*i. e. τῇδε ἡμέρᾳ*) 1. to-day, this day; *with the fem. article, and ἡμέρα* (*expressed or understood*) this day, this very day; 2. now, at the present time.

Σημικίνθιον. *See Σιμικίνθιον.*

Σήπω, *f. -ψω, p. σέσηφα, f.* 2. *pass. σαπήσομαι, a.* 2. *pass. ἐσάπην,* to make rotten *or* corrupt; *pass.* to become rotten.

Σηρικὸς, *ἡ, ὸν,* (*from σὴρ,* a silk-worm) silken; *σηρικὸν, οῦ, τὸ,* silk.

Σὴς, *σητὸς, ὁ,* a moth.

Σητόβρωτος, *ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον,* (*preced. and βρωτὸς,* eaten) moth-eaten.

Σθενόω, *ῶ, f. -ώσω, p. ἐσθένωκα, a.* 1. *ἐσθένωσα,* (*from σθένος,* strength) to strengthen, confirm.

Σιαγὼν, *όνος, ἡ,* the cheek *or* jaw bone.

Σιγάω, *ῶ, f. -ήσω, p. σεσίγηκα,* 1. to be silent, hold one' peace, cease from speaking, *pass.* to be kept in silence, (Rom. xvi. 25.)

Σιγὴ, *ῆς, ἡ,* (*from preced.*) silence.

Σιδήρεος, *ους, -έα, ᾶ, or -έα, α,*

-εον, ουν, (*from* σίδηρος) made of iron.

Σίδηρος, ου, ὁ, iron.

Σιδώνιος, ου, ὁ, an inhabitant of Sidon.

Σικάριος, ου, ὁ, an assassin.

Σίκερα, τὸ, *undeclined*, strong drink.

Σιμικίνθιον, ου, τὸ, an apron.

Σίναπι, εως, τὸ, mustard.

Σινδὼν, όνος, ἡ, a linen cloth, a sheet *or* wrapper of linen.

Σινιάζω, *f.* -άσω, *p.* σεσινίακα, (*from* σίνιον, a sieve) to sift, *as corn; figuratively*, to subject to violent trials and temptations.

Σιτευτὸς, ἡ, ὸν, (*from* σιτεύω, to feed with corn) fatted.

Σιτίον, ου, τὸ, food *in general*, bread.

Σιτιστὸς, ἡ, ὸν, (*from* σιτίζω) fed; σιτιστὰ, τὰ, fed cattle, fatlings.

Σιτομέτριον, ου, τὸ, (*next and* μέτρον) a certain measure of corn, *distributed at set times to the slaves of a family.*

Σῖτος, ου, ὁ, wheat, corn; σῖτα, τὰ, bread, food.

Σιωπάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* σεσιώπηκα, *a.* 1. ἐσιώπησα, 1. to be silent, be still; 2. to lose the power of speech, become dumb, (Luke i. 20.)

Σκανδαλίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. ἐσκανδάλισα, *p.* ἐσκανδάλικα, (*from next*) 1. to cause any one to fall into sin *or* ruin, seduce from the Christian faith, insnare; *pass.* to stumble, fall from the Christian faith *or* profession; 2. to offend, provoke to anger.

Σκάνδαλον, ου, τὸ, (*from* σκάζω, to be lame) a snare, stumbling-block, *especially one* insidiously prepared; *applied to* whatever has a tendency to cause men to desert the paths of duty, *and particularly* from becoming disciples of Christ, *or* continuing a Christian profession.

Σκάπτω, *f.* -ψω, *p.* ἔσκαφα, *a.* 1. ἔσκαψα, to dig.

Σκάφη, ης, ἡ, (*from preced.*) a boat, a skiff.

Σκέλος, εος, ους, τὸ, the leg.

Σκέπασμα, ατος, τὸ, (*from* σκεπάζω, to conceal) a covering, veil.

Σκέπτομαι, *f. mid.* -ψομαι, *p. pass.* ἔσκεμμαι, *p. mid.* ἔσκοπα, to look, look about.

Σκευὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) furniture, *particularly* of a ship.

Σκεῦος, εος, ους, τὸ, 1. a vessel to contain liquor; 2. a utensil, instrument *of any kind; it is applied in this sense to* the whole of the sacred apparatus employed in the Levitical service, (Heb. ix. 21.) *applied to a ship it denotes* the sails, mast, &c. (Acts xx ii. 17.) σκεύη, τὰ, furniture, goods, 3. a human instrument, minister, (Acts ix. 15, &c.) 4. the human body, (2 Cor. iv. 7, 1 Thess. iv. 4.) 5. σκεύη ὀργῆς, vessels of wrath, *viz.* men worthy of divine punishment, (Rom. ix. 22, &c.)

Σκηνὴ, ῆς, ἡ, 1. a tent, booth; 2. a mansion; τὰς αἰωνίους σκηνὰς, the eternal mansions *of heaven*, (Luke xvi. 9.) 3. the Mosaic tent *or* tabernacle, (Heb. viii. 5; ix. 21.) the Jewish temple, (Heb. xiii. 10.) 4. a portable temple *or* shrine, (Acts vii. 43.) 5. a palace, *the emblem of* royal power, (Acts xv. 16.)

Σκηνοπηγία, ας, ἡ, (σκῆνος *and* πήγνυμι) the feast of tabernacles.

Σκηνοποιὸς, οῦ, ὁ, (*next and* ποιέω) a tent-maker.

Σκῆνος, εος, ους, τὸ, (*from* σκηνὴ) a tent *or* tabernacle, *applied metaphorically to* the human frame.

Σκηνόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐσκήνωκα, *a.* 1. ἐσκήνωσα, (*from preced.*) to pitch a tent, dwell as in a tent; σκηνοῦν ἐπὶ, to abide over for protection.

Σκήνωμα, ατος, τὸ, (*from preced.*) a tent, tabernacle, place of habitation; *it denotes metaphorically* the frail tabernacle of the human body.

Σκιὰ, ᾶς, ἡ, 1. a shade, shadow; 2. a shadowy *or* faint delineation, (Col. ii. 17; Heb. viii. 5, &c.) 3. σκιὰ θανάτου, the shadow of death, *denotes figuratively*, a state of extreme danger *or* misery, (Matt. iv. 16; Luke i. 79.)

Σκιρτάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐσκίρτηκα, *a.* 1. ἐσκίρτησα, (σκαίρω, to leap) to leap, bound, leap for joy.

Σκληροκαρδία, ας, ἡ, (*next and* καρδία) hardness of heart.

Σκληρὸς, ἡ, ὸν, (*from* σκέλλω, to dry) 1. violent, *as the wind*, (James iii. 4.) 2. grievous, painful, (Acts ix. 5; xxvi. 14.) 3. hard, difficult, grating to the mind, (John vi. 60.) 4. austere, severe, cruel, (Matt. xxv. 24.) 5. impious, (Jude 15.)

Σκληρότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) hardness.

Σκληροτράχηλος, ου, ὁ, (σκληρὸς *and* τράχηλος) hard *or* stiff-necked, contumacious.

Σκληρύνω, *f.* -υνῶ, *a.* 1. ἐσκλήρυνα, (*from* σκληρὸς) to harden.

Σκολιὸς, ὰ, ὸν, crooked, perverse, morose.

Σκόλοψ, οπος, ὁ, (σκῶλος, a thorn, *and* ὤψ, the face) a sharp splinter, thorn.

Σκοπέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐσκόπηκα, (*from p. m. of* σκέπτομαι) 1. to look at, observe, consider attentively; 2. to take heed, (Luke xi. 35; Gal. vi. 1.) 3. to avoid, shun, (Rom. xvi. 17.)

Σκοπὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) a mark at the goal *or* end of a race.

Σκορπίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐσκόρπικα, *a.* 1. ἐσκόρπισα, 1. to disperse, scatter abroad; 2. to distribute *alms*, (2 Cor. ix. 9.)

Σκορπίος, ου, ὁ, (*from preced.*) a scorpion.

Σκοτεινὸς, ὴ, ὸν, (*from* σκότος) dark, darksome.

Σκοτία, ας, ἡ, (*from same*) 1. darkness; 2. privacy, secrecy,

(Matt. x. 27; Luke xii. 3.) 3. spiritual darkness, *denoting* ignorance, sin, and misery—the state of mankind before the coming of Christianity; 4. the time *or* ages of such spiritual darkness, (1 John ii. 8.) 5. the benighted inhabitants of the world, (before the coming of Christianity,) (John i. 5.)

Σκοτίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐσκότικα, (*from same*) 1. to darken; 2. to darken spiritually.

Σκότος, ου, ὁ, *and* εος, ους, τὸ, 1. darkness; 2. spiritual darkness, *implying* ignorance, sin, and misery; 3. persons immersed in such darkness, (Ephes. v. 8.) τὰ ἔργα τοῦ σκότου, the works of darkness, *or* of men in a state of darkness; 4. the infernal spirits, (Luke xxii. 53, &c.) 5. the state of eternal punishment and misery, (Matt. viii. 12; 2 Pet. ii. 17, &c.)

Σκοτόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐσκότωκα, *a.* 1. ἐσκότωσα, (*from preced.*) to darken.

Σκύβαλον, ου, τὸ, (*from* κυσὶν *and* βάλλω, *from its being* rejected by the dogs) the offal *or* refuse of any thing, dung.

Σκυθρωπὸς, ὴ, ὸν, (σκυθρὸς, gloomy, sad, *and* ὤψ) of a gloomy, sour, morose, sorrowful countenance.

Σκύλλω, *f.* -υλῶ, *p. pass.* ἔσκυλμαι, to trouble, fatigue, tire.

Σκῦλον, ου, τὸ, (*from preced.*) spoil, plunder, goods.

Σκωληκόβρωτος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* βρωτὸς) eaten by worms.

Σκώληξ, ηκος, ὁ, (*from* σκάλλω, to dig) a worm, *figuratively*, torture.

Σμαράγδινος, ου, ὁ, made of emerald.

Σμάραγδος, ου, ὁ, an emerald.

Σμύρνα, ης, ἡ, myrrh.

Σμυρνίζω, *f.* -ίσω, (*from preced.*) to mix with myrrh.

Σορὸς, οῦ, ἡ, a bier, coffin.

Σὸς, σὴ, σὸν, (*from* σὺ) thy, thine.

Σουδάριον, ου, τὸ, (*Latin*) a napkin.

Σοφία, ας, ἡ, (*from* σοφὸς) 1. wisdom, prudence, skill; 2. the author of wisdom, (1 Cor. i. 24, 30.)

Σοφίζω, *f.* -ίσω, *p.* σεσόφικα, *a.* 1. ἐσόφισα, (*from same*) 1. to make wise, instruct; 2. *pass.* to be cunningly *or* artfully devised.

Σοφὸς, ὴ, ὸν, 1. wise; 2. skilful, expert, (1 Cor. iii. 10.) 3. prudent, sensible, judicious, (1 Cor. vi. 5.) 4. versed in Grecian *or* Jewish learning.

Σπαράσσω, *f.* -ξω, *p.* ἐσπάραχα, *a.* 1. ἐσπάραξα, (σπάω *and* ἀράσσω, to cut off, beat) to tear, convulse, greatly agitate.

Σπάργανον, ου, τὸ, a swaddling band.

Σπαργανόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐσπαργάνωκα, *a.* 1. ἐσπαργάνωσα, (*from preced.*) to swathe, wrap in swaddling clothes.

Σπαρεὶς, *a.* 2. *par. pass. of* σπείρω.

Σπαταλάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐσπατάληκα, *a.* 1. ἐσπατάλησα, (*from* σπαθάω *literally*, to increase the number of threads inserted in the warp) to live extravagantly, luxuriously, voluptuously.

Σπάω, ῶ, *f.* σπάσω, *p.* ἔσπακα, *a.* 1. ἔσπασα, to draw, draw out.

Σπεῖρα, ας, ἡ, a band *of soldiers*.

Σπείρω, *f.* σπερῶ, *f.* 2. σπαρῶ, *p.* ἔσπαρκα, *a.* 1. ἔσπειρα, *a.* 2. ἔσπαρον, *p. mid.* ἔσπορα, 1. to sow, scatter *as seed;* 2. to propagate, *or* preach *the word of God;* 3. to contribute to a benevolent purpose, give alms, (2 Cor. ix. 6.) 4. to bury, inter, (1 Cor. xv. 42, 43.) 5. σπείρειν εἰς τὸ πνεῦμα, to sow to the Spirit, *viz.* to seek the influences of the Spirit by a holy life, (Gal. vi. 8.)

Σπεκουλάτωρ, ορος, ὁ, (*Latin*) a soldier, a sentinel, spy.

Σπένδω, *f.* σπείσω, *a.* 1. ἔσπεισα, to pour out as a libation *or* drink-offering, sacrifice, offer.

Σπέρμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* σπείρω) 1. seed *of vegetables —applied to man*, the vital principle; 2. the produce of seed, a crop, (Matt. xiii. 38.) 3. offspring, posterity; 4. a small remnant of persons, *forming* the seed of future generations, (Rom. ix. 29.) 5. the vital principle of a holy life, (1 John iii. 9.)

Σπερμολόγος, ου, ὁ, (*from preced. and p. m. of* λέγω) a babbling fellow.

Σπεύδω, *f.* σπεύσω, *a.* 1. ἔσπευσα, 1. to urge, press forward, hasten; 2. to wish earnestly for.

Σπήλαιον, ου, τὸ, (*from* σπέος, *the same*) a cave, den.

Σπιλὰς, άδος, ἡ, a rock.

Σπῖλος, ου, ὁ, a spot, blot.

Σπιλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐσπίλωκα, (*from preced.*) to spot, defile.

Σπλαγχνίζομαι, *a.* 1. ἐσπλαγχνίσθην, to be moved with tender pity *or* compassion.

Σπλάγχνον, ου, τὸ, 1. the entrails, (Acts i. 18.) 2. love, tender affection, benevolence, commiseration, pity, *which were supposed to proceed from the bowels or heart; when added to another substantive denoting any of these affections it heightens the force of the expression;* 3. one who is the object of love *or* affection, (Philem. 12.)

Σπόγγος, ου, ὁ, a spunge.

Σποδὸς, οῦ, ὁ, (*i. e.* σβιδὸς, *from* σβέω, to extinguish) ashes.

Σπορὰ, ᾶς, ἡ, (*from p. m. of* σπείρω) sowing, seed sown, *figuratively* a doctrine delivered.

Σπόριμος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) that is to be sown; σπόριμα, ων, τὰ, corn fields.

Σπόρος, ου, ὁ, (*from same*) 1. seed for sowing; *figuratively*, the word of God; 2. alms, *which produce* fruit *to the giver's benefit*, (2 Cor. ix. 10.)

Σπουδάζω, *f.* -άσω, *p.* ἐσπούδακα, *a.* 1. ἐσπούδασα, (*from* σπουδὴ) to hasten, use diligence, endeavour earnestly.

Σπουδαῖος, αία, αῖον, (*from same*) diligent, earnest.

Σπουδαιοτέρως, (*comp. of preced.*) more diligently.

Σπουδαίως, (*from* σπουδαῖος) diligently, earnestly.

Σπουδὴ, ῆς, ἡ, (*from* σπεύδω) haste, diligence, earnestness.

Σπυρὶς, ίδος, ἡ, a hand-basket.

Στάδιος, ου, ὁ, *or* **Στάδιον**, ου, τὸ, 1. the course *or* race-ground; 2. a stadium, *a measure of length nearly equal to our furlong.*

Σταθήσομαι, *f.* 1. *pass. of* Ἵστημι.

Στάμνος, ου, ὁ, ἡ, (*from* στάω, to stand) an urn, pot, jar.

Στὰς, *a.* 2. *par. of* Ἵστημι.

Στάσις, εως, ἡ, (*from* Ἵστημι) 1. a standing, continuance, (Heb. ix. 8.) 2. an insurrection, sedition, quarrel.

Στατὴρ, ῆρος, ὁ, (*from same*) a stater, *a Grecian silver coin, equal to about half a crown English.*

Σταυρὸς, οῦ, ὁ, (*from same*) 1. a cross; 2. *figuratively*, the crucifixion of Christ, the merit of his sufferings and death, (Gal. vi. 14; Ephes. ii. 16.) *also*, the doctrine concerning these; 3. calamities *or* afflictions borne for the sake of Christ.

Σταυρόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐσταύρωκα, *a.* 1. ἐσταύρωσα, (*from preced.*) 1. to crucify; 2. to mortify, suppress, extirpate.

Σταφυλὴ, ῆς, ἡ, (στάζω, to drop) a grape, a bunch of grapes.

Στάχυς, υος, ὁ, (*from* στὶξ, στιχὸς, order) an ear of corn.

Στέγη, ης, ἡ, (*from next*) a cover, a flat roof *of a house.*

Στέγω, *f.* -ξω, *a.* 1. ἔστεξα, *p.* ἔστεχα, *p. m.* ἔστεγα, 1. to conceal, cover, (1 Cor. xiii. 7.) 2. to endure, sustain, bear, (1 Thess. iii. 1.)

Στεῖρος, α, ον, (*from* στερέω, to bereave) barren, not bearing children.

Στέλλω, *f.* στελῶ, *f.* 2. σταλῶ, *a.* 1. ἔστειλα, *p.* ἔσταλκα, *a.* 2. *pass.* ἐστάλην, to send; *mid.* to withdraw, depart from, shun.

Στέμμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* στέφω) a crown, garland.

Στεναγμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of next*) a groaning, a groan.

Στενάζω, *f.* -άξω, *a.* 1. ἐστέναξα, (*from* στενὸς) 1. to groan, sigh, *as from grief, anger, desire,* &c.; 2. to be impatient of, *or* bear ill will to any one, (James v. 9.)

Στενὸς, ἡ, ὸν, narrow, strait, set with difficulties *or* obstructions.

Στενοχωρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐστενοχώρηκα, (στενὸς *and* χωρέω) to straiten, distress.

Στενοχωρία, ας, ἡ, (στενὸς *and* χῶρος) great distress *or* straits.

Στερεὸς, ὰ, ὸν, 1. firm, stable, steadfast; 2. solid, (Heb. v. 14.)

Στερεόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐστερέωκα, *a.* 1. ἐστερέωσα, (*from preced.*) to strengthen, confirm.

Στερέωμα, ἄτος, τὸ, (*from* στερεόω, to confirm) firmness, steadfastness, constancy.

Στέφᾰνος, ου, ὁ, (*from* στέφω, to crown) a crown, garland.

Στεφανόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐστεφάνωκα, *a.* 1. ἐστεφάνωσα, (*from preced.*) to crown.

Στῆθος, εος, ους, τὸ, (*from* ἵστημι) the breast.

Στήκω, *f.* -ξω, (*for* ἕστηκα) 1. to stand, (Mark xi. 25.) 2. to stand firm, persevere; 3. to stand *or* be acquitted in judgment, (Rom. xiv. 4.)

Στῆναι, *a.* 2. *inf. of* ἵστημι.

Στηριγμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of next*) steadfastness, stability, firm persuasion.

Στηρίζω, *f.* -ξω, *a.* 1. ἐστήριξα, *p.* ἐστήριχα, (*from* στερεὸς) to fix, strengthen, confirm, support; στηρίζειν τὸ πρόσωπον, to set one's face steadfastly, determine resolutely.

Στήσομαι, *f.* 1. *m. of* ἵστημι.

Στίγμα, ἄτος, τό, (*from p. pass. of* στίζω, to brand) a mark *or* brand made with a hot iron.

Στιγμὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) a point, moment.

Στίλβω, *f.* στίλψω, *p.* ἔστιλφα, to shine, glisten.

Στοὰ, ᾶς, ἡ, (*from* στάω, to stand) a portico, porch, cloister, covered walk.

Στοιβὰς, άδος, ἡ, (*from p. m. of* στείβω, to trample upon) a bough, branch of a tree.

Στοιχεῖον, ου, τὸ, (*from next*) 1. τὰ στοιχεῖα, *pl.* the elements *or* first principles of any subject, (Heb. v. 12.) 2. *pl.* the rude and imperfect elements of human knowledge; 3. *pl.* the elements *or* material substance of the universe, (2 Pet. iii. 10, 12.)

Στοιχέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐστοίχηκα. (*from p. m. of* στείχω, to go) to walk, proceed, behave oneself.

Στολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* στέλλω) a robe, a long garment.

Στόμα, ἄτος, τὸ, 1. the mouth; στόμα πρὸς στόμα, face to face, (2 John xii. &c.) 2. speech *or* speaking; *hence used for* testimony, (Matt. xviii. 16.) *and for* force *or* eloquence in speaking, (Luke xxi. 15.) 3. *the phrase* ἀνοίγειν τὸ στόμα, *is applied to* the earth when cleft *or* disrupted, (Rev. xii. 16.) 4. στόμα μαχαίρας, the edge of the sword, (Luke xxi. 24, &c.)

Στόμᾰχος, ου, ὁ, (*preced. and* ἔχω) the stomach.

Στρατεία, ας, ἡ, (*from* στρατεύω) warfare, military service, *applied to* Christian warfare.

Στράτευμα, ἄτος, τὸ, (*from next*) an army, an armed force.

Στρατεύω, *f.* -εύσω, *p.* ἐστράτευκα, *a.* 1. ἐστράτευσα, (*from* στρατὸς) 1. to lead an army to war, wage war—*applied to*

carnal lusts which war *against the soul,* (James iv. 1; 1 Pet. ii. 11.) 2. *mid.* to serve as a soldier, (1 Cor. ix. 7.) *applied figuratively to* the Christian soldier.

Στρατηγὸς, ῦ, ὁ, (*στρατὸς and ἡγέομαι*) 1. a leader of an army, commander; 2. a civil magistrate, ruler; ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, a captain *or* ruler of the temple, *a Jewish officer who commanded the numerous priests and Levites, by turns attending there.*

Στρατιὰ, ᾶς, ἡ, (*from* στρατὸς) an army, host

Στρατιώτης, ȣ, ὁ, (*from preced.*) a soldier.

Στρατολογέω, ῶ, *f.* -ήσω, (στρατὸς *and p. m. of* λέγω) to collect *or* levy an army, enlist.

Στρατοπεδάρχης, ȣ, ὁ, (στρατόπεδον *and* ἄρχων) the præfect *or* commander of the prætorian cohorts *or* Roman emperor's guards.

Στρατόπεδον, ȣ, τὸ, (*next and* πέδον, a ground, field) an encampment, an army.

Στρατὸς, ῦ, ὁ, an army.

Στρεβλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ἐστρέβλωκα, (*from* στρεβλὸς, distorted) to rack, pervert, wrest, *as words from their natural sense.*

Στρέφω, *f.* στρέψω, *p.* ἔστρεφα, *a.* 1. ἔστρεψα, *a.* 2. *pass.* ἐστράφην, *p. mid.* ἔστροφα, (*from* τρέπω) 1. to turn, turn towards; 2. to change, (Rev. xi. 6.) *pass.* to be changed in mind, (Matt. xviii. 3.) 3. to turn back, return, (Acts vii. 39.) 4. to turn away, *as in disgust,* (Acts vii. 42.)

Στρηνιάω, ῶ, *f.* -άσω, *p.* ἐστρηνίακα, (*from next*) to live in abandoned luxury.

Στρῆνος, εος, ȣς, τὸ, (στερέω, to deprive of, *and* ἡνία, a rein) abandoned luxury.

Στρουθίον, ȣ, τὸ, (*from* στρουθὸς, a sparrow) a little sparrow.

Στρόω, to strow *or* strew.

Στρωννύω, *or* Στρώννυμι, *f.* στρώσω, *a.* 1. ἔστρωσα, *p.* ἔστρωκα, (*from* στρόω) 1. to strow *or* strew; 2. to strew *or* make a bed, [*κράββατον being understood*] (Acts ix. 34.) 3. *pass.* to be strewed *or* covered with carpets over the couches, (Mark xiv. 15; Luke xxii. 12.)

Στυγητὸς, ἡ, ὸν, (στυγέω, to hate) hateful, odious.

Στυγνάζω, *f.* -άσω, *a.* 1. ἐστύγνασα, (*from same*) to be gloomy *or* lowering.

Στύλος, ȣ, ὁ, a pillar.

Στωϊκὸς, ἡ, ὸν, (*from* στοὰ) a Stoic.

Σὺ, σῦ, (*from* τὺ, *the same*) thou.

Συγγένεια, ας, ἡ, (*from next*) kindred, relatives.

Συγγενὴς, έος, ῦς, ὁ, ἡ, (σὺν *and* γένος) 1. a kinsman *or* kinswoman, relation; 2. one of the same tribe *or* nation.

Συγγνώμη, ης, ἡ, (σὺν *and* γνώμη) concession, permission, leave.

Συγκάθημαι, (*σὺν and κάθημαι*) to sit with.

Συγκαθίζω, (*σὺν and καθίζω*) 1. to set *or* cause to sit down with; 2. to sit down with, (Luke xxii. 55.)

Συγκακοπαθέω, ῶ, (*σὺν and κακοπαθέω*) to suffer evil *or* affliction together with.

Συγκακουχέω, ῶ, (*σὺν and κακουχέω*) to treat ill *or* afflict together with.

Συγκαλέω, ῶ, (*σὺν and καλέω*) to call together, convoke.

Συγκαλύπτω, (*σὺν and καλύπτω*) to cover *or* conceal closely.

Συγκάμπτω, (*σὺν and κάμπτω*) to bend *or* bow together.

Συγκαταβαίνω, (*σὺν and καταβαίνω*) to go down together with.

Συγκαταβὰς, *a.* 2. *par. of preced.*

Συγκατάθεσις, εως, ἡ, (*from next*) consent, agreement.

Συγκατατίθημι, (*σὺν and κατατίθημι*) to vote with, consent.

Συγκαταψηφίζω, *a.* 1. *pass.* συγκατεψηφίσθην, (*σὺν, κατὰ, and ψῆφος*) to be reckoned *or* numbered with.

Συγκεράννυμι. See **Συγκεράω.**

Συγκεράω, *or* **Συγκεράννυμι**, (*σὺν and κεράω or κεράννυμι*) 1. to mix with, (Heb. iv. 2.) 2. to arrange, compose, (1 Cor. xii. 24.)

Συγκινέω, ῶ, (*σὺν and κινέω*) to move together, put into commotion.

Συγκλείω, (*σὺν and κλείω*) 1. to enclose, shut in, *as fishes in a net*, (Luke v. 6.) 2. to declare subject *or* obnoxious to, (Rom. xi. 32; Gal. iii. 22.)

Συγκληρονόμος, ου, ὁ, (*σὺν and κληρονόμος*) a joint heir.

Συγκοινωνέω, ῶ, (*from next*) to be a joint partaker.

Συγκοινωνὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*σὺν and κοινωνὸς*) a partaker together with.

Συγκομίζω, (*σὺν and κομίζω*) to carry *or* gather together, *as the dead to burial.*

Συγκρίνω, (*σὺν and κρίνω*) 1. to compare; 2. to explain by comparison, (1 Cor. ii. 13.)

Συγκύπτω, (*σὺν and κύπτω*) to bend *or* bow together, be bent together.

Συγκυρία, ας, ἡ, (*σὺν and κυρέω*, to happen) a concurrence *or* coincidence; *κατὰ συγκυρίαν*, by chance.

Συγχαίρω, (*σὺν and χαίρω*) to rejoice with, congratulate.

Συγχέω, ῶ, (*σὺν and χέω*) to throw into confusion, disturb, confound, amaze.

Συγχράομαι, ῶμαι, (*σὺν and χράω*) to have friendly intercourse with.

Συγχύνω. See **Συγχύω.**

Σύγχυσις, εως, ἡ, (*from next*) confusion, uproar.

Συγχύω, (*σὺν and χύω*) 1. to confound, astonish, *by argument or eloquence*, (Acts ix. 22.) 2. *pass.* to be confused, be in confusion, *as a tumultuous assembly.*

Συζάω, ῶ, (*σὺν and ζάω*) to live

together with, *whether naturally or spiritually.*

Συζευγνύω, *or* **Συζεύγω**, (*σὺν and ζευγνύω, or ζεύγω*, to yoke) to yoke *or* join together.

Συζητέω, ῶ, (*σὺν and ζητέω*) 1. to inquire with others, *or* with one another; 2. to question, dispute.

Συζήτησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a disputing, altercation.

Συζητητὴς, ῦ, ὁ, (*from same*) a disputer, sophister.

Σύζυγος, υ, ὁ, ἡ, (*σὺν and ζυγὸς*) a yoke-fellow, intimate companion.

Συζωοποιέω, ῶ, (*σὺν and ζωοποιέω*) to make alive *or* happy together with.

Συκάμινος, υ, ἡ, a sycamine *or* sycamore tree.

Συκέη, -ῆ, -έης, -ῆς, ἡ, a fig tree.

Συκομωραία, *or* **Συκομωρέα, ας**, (*συκέη and μῶρος*, a mulberry tree) a sycamore tree.

Σῦκον, υ, τὸ, (*from συκέη*) a fig.

Συκοφαντέω, ῶ, (*σῦκον and φαίνω*) *properly*, to inform against those who exported figs contrary to law, *hence* to wrong any one by false accusations *or* insidious arts.

Συλαγωγέω, ῶ, (*from σύλη*, a prey, *and ἄγω*) to spoil, rob, make a prey of.

Συλάω, *or* **Συλέω, ῶ**, *f.* -ήσω, *a.* 1. *ἐσύλησα*, (*from σύλη*, a prey) to spoil, rob, plunder.

Συλλαβεῖν, *a.* 2. *inf. of συλλαμβάνω.*

Συλλαβέσθαι, *a.* 2. *inf. m. of same.*

Συλλαλέω, ῶ, (*σὺν and λαλέω*) to talk *or* speak with.

Συλλαμβάνω, (*σὺν and λαμβάνω*) 1. to take, seize, catch, lay violent hands on; 2. to conceive, *as a female*, (Luke i. 24, 31; ii. 22.) 3. *mid. with a dat.* to assist, help.

Συλλέγω, (*σὺν and λέγω*) to collect.

Συλλήψομαι, *f.* 1. *m. of συλλαμβάνω.*

Συλλήφθηναι, *a.* 1. *pass. inf. of same.*

Συλλογίζομαι, (*σὺν and λογίζομαι*) to reason, discourse, compute.

Συλλυπέομαι, οῦμαι, (*σὺν and λυπέομαι*) to be greatly grieved.

Συμβαίνω, (*σὺν and βαίνω*) to happen, befall.

Συμβάλλω, (*σὺν and βάλλω*) 1. to enter into the meaning of a thing by comparing circumstances together, (Luke ii. 19.) 2. *with a dat.* to come to, come up with, (Acts xx. 14.) 3. *with a dat.* to dispute with, (Acts xvii. 18.) 4. to encounter, engage with *in war*; 5. *mid.* to contribute, confer, *in the sense of helping or benefiting*, (Acts xviii. 27.) 6. *συμβάλλειν πρὸς*, to confer, consult with, (Acts iv. 15.)

Συμβασιλεύω, (*σὺν and βασιλεύω*) to reign, *or* enjoy perfect felicity together with.

Συμβέβηκα, *p. of συμβαίνω.*

Συμβιβάζω, (*σὺν and βιβάζω*) 1. to unite *or* knit together *in friendship*, (Ephes. iv. 16:

Coloss. ii. 2, 19.) 2. to prove, evince by argument, (Acts ix. 22.) 3. to conjecture, conclude from circumstances, (Acts xvi. 10.) 4. to teach, instruct, (1 Cor. ii. 16.)

Συμβουλεύω, (σὺν *and* βουλεύω) 1. to counsel, exhort earnestly; 2. *mid.* to consult *or* take counsel together.

Συμβούλιον, ου, τὸ, (σὺν *and* βουλὴ) 1. counsel *or* consultation together; 2. a council *or* assembly of counsellors, (Acts xxv. 12.)

Σύμβουλος, ου, ὁ, (*from same*) a counsellor.

Συμμαθητὴς, οῦ, ὁ, (σὺν *and* μαθητὴς) a fellow-disciple.

Συμμαρτυρέω, ῶ, (σὺν *and* μαρτυρέω) 1. to bear witness together, *or* at the same time; 2. to teach, (Rom. ii. 15.)

Συμμερίζομαι, (σὺν *and* μερίζω) to partake *or* share together with.

Συμμέτοχος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (σὺν *and* μέτοχος) a joint partaker.

Συμμιμητὴς, οῦ, ὁ, (σὺν *and* μιμητὴς) a joint imitator.

Συμμορφίζω, (σὺν *and* μορφίζω) to conform, render like, assimilate.

Σύμμορφος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, ον, (σὺν *and* μορφὴ) like, conformable to.

Συμμορφόω, ῶ, (σὺν *and* μορφόω) to conform to, make like.

Συμπαθέω, ῶ, (σὺν *and* παθέω) to sympathize with, succour.

Συμπαθὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, (*from preced.*) sympathizing, compassionate, having a fellow-feeling of joy *or* sorrow.

Συμπαραγίνομαι, (σὺν *and* παραγίνομαι) 1. to come together with, be present with, (Luke xxiii. 48.) 2. to stand by, *or* support *any one* judicially, (2 Tim. iv. 16.)

Συμπαρακαλέομαι, οῦμαι, (σὺν *and* παρακαλέομαι) to be comforted together.

Συμπαρακληθῆναι, *a.* 1. *inf. pass. of* συμπαρακαλέομαι.

Συμπαραλαβεῖν, *a.* 2. *inf. of next.*

Συμπαραλαμβάνω, (σὺν *and* παραλαμβάνω) to take up with, take as a companion.

Συμπαραμένω, (σὺν *and* παραμένω) to remain *or* continue with.

Συμπάρειμι, (σὺν *and* πάρειμι) to be present with.

Συμπάσχω, (σὺν *and* πάσχω) to suffer together with.

Συμπέμπω, (σὺν *and* πέμπω) to send together with.

Συμπεριλαβὼν, *a.* 2. *par. of next.*

Συμπεριλαμβάνω, (σὺν *and* περιλαμβάνω) to embrace at the same time, embrace.

Συμπίνω, *or* Συμπίω, (σὺν *and* πίνω *or* πίω) to drink with.

Συμπίπτω, (σὺν *and* πίπτω) to fail, fall away, stumble.

Συμπληρόω, ῶ, (σὺν *and* πληρόω) 1. to fill full, (Luke viii. 23.) 2. *pass.* to be fulfilled, be come, be at hand.

Συμπνίγω, (σὺν *and* πνίγω) 1.

to choke, suffocate, *as a seed or plant*; 2. to throng, suffocate by thronging, (Luke viii. 42.)

Συμπολίτης, ου, ὁ, (σὺν *and* πολίτης) a fellow-citizen.

Συμπορεύομαι, (σὺν *and* πορεύομαι) to come together, assemble, (Mark x. 1.) 2. to go together with, accompany.

Συμπόσιον, ου, τὸ, (σὺν *and* πόσις) a drinking together, a feast, festive company.

Συμπρεσβύτερος, ου, ὁ, (σὺν *and* πρεσβύτερος) a fellow-elder.

Συμφάγω, (σὺν *and* φάγω) to eat with.

Συμφέρω, (σὺν *and* φέρω) 1. to bring together, collect, (Acts xix. 19.) 2. to conduce to, be useful *or* profitable to; *hence* συμφέρει, it is expedient *or* advisable—it is proper *or* becoming; σύμφερον, τὸ, advantage, profit.

Σύμφημι, (σὺν *and* φημὶ) to assent, consent to.

Συμφυλέτης, ου, ὁ, (σὺν *and* φυλέτης, one of the same tribe) a countryman, fellow-citizen.

Συμφύομαι, (σὺν *and* φύω) to grow thick *or* close together, be closely united.

Σύμφυτος, ου, ὁ, ἡ, (*from preced.*) planted together, growing together.

Συμφωνέω, ῶ, (σὺν *and* φωνέω) 1. to agree, agree with, *as in a bargain*, (Matt. xviii. 19, &c.) 2. to accord with in speaking *or* declaring, (Acts xv. 15.) 3. to suit with, be congruous, (Luke v. 36.)

Συμφώνησις, εως, ἡ, (*from preced.*) agreement, concord.

Συμφωνία, ας, ἡ, (σὺν *and* φωνὴ) agreement *or* harmony of sounds, a concert of music.

Σύμφωνος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from same*) agreeing in sound, concordant, agreeing; σύμφωνον, τὸ, consent, agreement, (1 Cor. vii. 5.)

Συμψηφίζω, (σὺν *and* ψηφίζω) to calculate together, cast up, reckon.

Σύμψυχος, ου, ὁ, ἡ, (*next and* ψυχὴ) joined together in soul, unanimous.

Σὺν, (*from* σύω, to sew *or* join together) *prep. governing a dat.* 1. with, together with; 2. with, at the house of; σὺν αὐτῇ, at her house, (Luke i. 56, &c.) 3. besides, (Luke xxiv. 21.) *In composition* σὺν *becomes* σὺγ *before* γ, κ, *and* χ, σὺμ, *before* β, μ, π, *and* φ; σὺλ, *before* λ; *and* σὺς *before* σ; *but in verbs the* ν *is restored before the augment: In composition it denotes* fellowship and association, *and adds intenseness to the simple word.*

Συναγαγεῖν, *a.* 2. *inf. of next.*

Συνάγω, (σὺν *and* ἄγω) 1. to bring together, gather together; συνάγειν, (*used for* συνάγειν καρποὺς) to gather in the harvest, (Matt. xxv. 26, &c.) 2. to receive with hospitality and kindness, (Matt. xxv. 35, 38.)

Συναγωγή, ῆς, ἡ, (*from preced.*) 1. a synagogue, a place where the Jews met for the purposes of public prayer, and hearing the scriptures read and expounded; 2. a place of public concourse, *civil as well as religious*, (Matt. vi. 2.) *In John* vi. 59. ἐν συναγωγῇ, *does not mean* in the synagogue, *but* in an assembly of people.

Συναγωνίζομαι, (σὺν *and* ἀγωνίζομαι) to strive together with, assist another with all one's strength.

Συναθλέω, ῶ, (σὺν *and* ἀθλέω) to strive together for *or* with.

Συναθροίζω, (σὺν *and* ἀθροίζω, to gather together) to gather *or* heap together.

Συναίρω, (σὺν *and* αἴρω) to take *or* take up with; συναίρειν λόγον, to take an account with, reckon.

Συναιχμάλωτος, ου, ὁ, ἡ, (σὺν *and* αἰχμάλωτος) a fellow-prisoner.

Συνακολουθέω, ῶ, (σὺν *and* ἀκολουθέω) to follow, accompany.

Συναλίζω, (σὺν *and* ἁλίζω, to collect) to gather together, assemble.

Συναναβαίνω, (σὺν *and* ἀναβαίνω) to go up with.

Συνανάκειμαι, (σὺν *and* ἀνάκειμαι) to recline with *at meat*, be a guest.

Συναναμίγνυμι, (σὺν *and* ἀναμίγνυμι, *the same*) to mix together with; *pass.* to associate *or* converse with.

Συναναπαύομαι, (σὺν *and* ἀναπαύομαι) to be refreshed together with.

Συναντάω, ῶ, (σὺν *and* ἀντάω) 1. to meet with, meet; 2. to happen to, befall, (Acts xx. 22.)

Συνάντησις, εως, ἡ, a meeting.

Συναντιλαμβάνομαι, (σὺν *and* ἀντιλαμβάνομαι) to support *or* help together, assist jointly.

Συναπάγω, (σὺν *and* ἀπάγω) 1. to lead *or* carry away together; *pass.* to be led *or* carried away, *in a mental sense*, (Gal. ii. 13; 2 Pet. iii. 17.) 2. *mid.* to join oneself with, associate with, (Rom. xii. 16.)

Συναπαχθείς, *a.* 1. *par. pass. of* συναπάγω.

Συναπέθανον, *a.* 2. *of* συναποθνήσκω.

Συναποθανεῖν, *a.* 2. *inf. of same.*

Συναποθνήσκω, (σὺν *and* ἀποθνήσκω) to die together with.

Συναπόλλυμι, (σὺν *and* ἀπόλλυμι) to destroy together with.

Συναποστέλλω, (σὺν *and* ἀποστέλλω) to send together with.

Συναρμολογέω, ῶ, (σὺν *and* ἁρμολογέω, to compact fitly) to join fitly *or* harmoniously together.

Συναρπάζω, (σὺν *and* ἁρπάζω) to seize *or* drag by force *or* violence; *pass.* to be hurried away, *as a ship by the violence of the wind.*

Συναυλίζομαι, *f.* ίσομαι, (σὺν *and* αὐλίζομαι) to dwell *or* stay with.

Συναυξάνομαι, (σὺν *and* αὐξάνω) to grow together.

Συναχθήσομαι, *f.* 1. *pass. of* συνάγω.

Σύνδεσμος, ου, ὁ, (*from next*) a tie, bond, knot.

Συνδέω, ῶ, (σὺν *and* δέω) to bind together with, bind together.

Συνδοξάζω, (σὺν *and* δοξάζω) to glorify together.

Σύνδουλος, ου, ὁ, ἡ, (σὺν *and* δοῦλος) a fellow-servant *or* slave.

Συνδρέμω. *See* Συντρέχω.

Συνδρομὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of preced.*) a running together, concourse.

Συνέβαλον, *a.* 2. *of* συμβάλλω.

Συνεγείρω, (σὺν *and* ἐγείρω) to raise together *or* together with.

Συνέδραμον, *a.* 2. *of* συντρέχω.

Συνέδριον, ου, τὸ, (σὺν *and* ἕδρα) 1. the great sanhedrim *or* council of Jerusalem, *consisting of seventy-two of the elders and priests, who were the judges of more grievous offences, and also received appeals from the inferior courts of justice;* 2. a council *or* assembly of judges *in general*, (Matt. x. 17; Mark xiii. 9.)

Συνέζευξα, *a.* 1. *of* συζευγνύω.

Συνεζήτουν, *imperf. of* συζητέω.

Συνεθέμην, *a.* 2. *m. of* συντίθημι.

Συνειδέω, (σὺν *and* εἰδέω) 1. to be conscious, privy to, (Acts v. 2.) οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, for I know nothing by myself, (1 Cor. iv. 4.) 2. to perceive, be aware of, (Acts xiv. 6.) 3. to consider *or* deliberate on *a thing*, (Acts xii. 12.)

Συνείδησις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. the conscience; 2. consciousness, (Heb. x. 2.) τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου, with consciousness of *a religious regard towards* the idol, (1 Cor. viii. 7.) 3. knowledge, (1 Cor. x. 25.)

Συνειδὼς, *contr. for* συνειδηκὼς, *p. par. of* συνειδέω.

Συνείληφα, *p. of* συλλαμβάνω.

Σύνειμι, (σὺν *and* εἰμὶ) to be with.

Σύνειμι, (σὺν *and* εἶμι) to come together, assemble.

Συνειπόμην, *imperf. of* συνέπομαι.

Συνεισέρχομαι, (σὺν *and* εἰσέρχομαι) to enter in together with.

Συνεισῆλθον, *a.* 2. *of* συνεισέρχομαι.

Συνειχόμην, *imperf. of* συνέχομαι.

Συνέκδημος, ου, ὁ, ἡ, (σὺν *and* ἔκδημος) a fellow-traveller in foreign countries.

Συνεκέρασα, *a.* 1. *of* συγκεράννυμι.

Συνεκίνησα, *a.* 1. *of* συγκινέω.

Συνεκλεκτὸς, ἡ, ὸν, (σὺν *and* ἐκλεκτὸς) chosen *or* elected together with, *viz. to the privileges and blessings of the gospel.*

Συνέλαβον, *a.* 2. *of* συλλαμβάνω.

Συνελάλουν, *imperf. of* συλλαλέω.

Συνελαύνω, (σὺν *and* ἐλαύνω) to drive together, compel, persuade, urge.

Συνελήλυθα, *p. m. of* συνέρχομαι.

Συνελθεῖν, *a.* 2. *inf. of* συνέρχομαι.

Συνλογισάμην, *a.* 1. *m. of* συλλογίζομαι.

Συνήνεγκα, *a.* 1. *of* συμφέρω.

Συνεπέστην, *a.* 2. *of* συνεφίστημι.

Συνεπιμαρτυρέω, ῶ, (σὺν *and* ἐπιμαρτυρέω) to bear witness together with, confirm.

Συνέπιον, *a.* 2. *of* συμπίνω.

Συνέπνιξα, *a.* 1. *of* συμπνίγω.

Συνέπομαι, (σὺν *and* ἕπομαι, to follow) to attend, accompany.

Συνεργέω, ῶ, (*from next*) 1. to work together; 2. *with a dat.* to work together with, cooperate with.

Συνεργὸς, οῦ, ὁ, ἡ (σὺν *and* ἔργον) a fellow-worker *or* labourer, a joint helper *or* promoter.

Συνέρχομαι, (σὺν *and* ἔρχομαι) 1. to come together with, (Luke xxiii. 55; John xi. 33.) 2. to come together, assemble, assemble with; 3. to associate with, (Acts i. 21.) 4. to cohabit with, *in a matrimonial sense*, (Matt. i. 18; 1 Cor. vii. 5.)

Συνεσθίω, (σὺν *and* ἐσθίω) to eat with, live in familiar intercourse with.

Σύνεσις, εως, ἡ, (*from* συνίημι) 1. understanding, knowledge; 2. the mind *or* faculty of understanding, (Mark xii. 33.)

Συνεσπάραξα, *a.* 1. *of* συμπαράσσω.

Συνεσταλμένος, *p. par. pass. of* συστέλλω.

Συνεσταυρωμένος, *p. par. pass. of* συσταυρόω.

Συνέστειλα, *a.* 1. *of* συστέλλω.

Συνέστησα, *a.* 1. *of* συνίστημι.

Συνεστὼς, *p. par. of same.*

Συνετάφην, *a.* 2. *pass. of* συνθάπτω.

Συνετεθείμην, *plu. p. pass. of* συντίθημι.

Συνετὸς, ἡ, ὸν, (*from* συνίημι) intelligent, prudent, wise.

Συνευδοκέω, ῶ, (σὺν *and* εὐδοκέω) to consent to, agree with, be well pleased with.

Συνευωχέομαι, οῦμαι, (σὺν *and* εὐωχέω, to give a feast) to feast together with.

Συνεφίστημι, (σὺν *and* ἐφίστημι) to come upon *or* assault together, rise up with in hostility.

Συνέχεον, *imperf. of* συγχέω.

Συνέχω, (σὺν *and* ἔχω) 1. to hold, hold fast, (Luke xxii. 63.) 2. to hem in, confine in a narrow space, (Luke viii. 45; xix. 43.) 3. *pass.* to be straitened, distressed, *or* afflicted, *in body or mind*; 4. to bind, excite, impel, (2 Cor. v. 14; Acts xviii. 5.) 5. συνέχειν τὰ ὦτα, to hold *or* stop the ears, (Acts vii. 57.) 6. to be seized with, *as with fear*, (Luke viii. 37.)

Συνεψήφισα, *a.* 1. *o* συμψηφίζω.

Συνήγαγον, *a.* 2. *of* συνάγω.

Συνηγέρθην, *a.* 1. *pass. of* συνεγείρω.

Συνηγμένος, *p. par. pass. of* συνάγω.

Συνήδομαι. (σὺν *and* ἥδομαι) to be pleased *or* delighted with, delight in.

Συνήθεια, ας, ἡ, (σὺν *and* ἦθος) a custom.

Συνῆκα, *a.* 1. *of* συνίημι.

Συνήλασα, *a.* 1. *of* συνελαύνω.

Συνῆλθον, *a.* 2. *of* συνέρχομαι.

Συνηλικιώτης, ου, ὁ, (σὺν *and* ἡλικιώτης, *the same*) one of the same age.

Συνήχθην, *a.* 1. *pass. of* συνάγω.

Συνθάπτω, (σὺν *and* θάπτω) to bury together with.

Συνθλάω, ῶ, (σὺν *and* θλάω, to break) to break, break in pieces.

Συνθλίβω, (σὺν *and* θλίβω) to throng.

Συνθρύπτω, (σὺν *and* θρύπτω, to break to pieces) to break, enfeeble.

Συνίημι, (σὺν *and* ἵημι) 1. to attend to, regard, (Matt. xiii. 19.) 2. to understand.

Συνίστημι, *and* **Συνιστάω**, ῶ, (σὺν *and* ἵστημι *or* ἱστάω) 1. to stand, stand together with, (Luke ix. 32, &c.) 2. to consist, subsist, (Col. i. 17.) 3. to commend, commit to the care *or* kindness of any one, (Rom. xvi. 1.) 4. to make acceptable *or* illustrious; 5. to show, prove, make manifest.

Συνιστῶν, *par. of* συνίστημι.

Συνιῶν, *par. of* συνίημι.

Συνοδεύω, (σὺν *and* ὁδεύω) to journey together with, accompany.

Συνοδία, ας, ἡ, (σὺν *and* ὁδὸς) a company of persons travelling together.

Σύνοιδα, *p. m.* συνειδέω.

Συνοικέω, ῶ, (σὺν *and* οἰκέω) to dwell *or* cohabit with.

Συνοικοδομέω, ῶ, (σὺν *and* οἰκοδομέω) to build *or* build up together.

Συνομιλέω, ῶ, (σὺν *and* ὁμιλέω) to talk familiarly with.

Συνομορέω, ῶ, (σὺν, ὁμοῦ, *and* ὅρος) to adjoin, be adjoining to.

Συνοχὴ, ῆς, ἡ, (*from* συνέχω) distress *or* anxiety of mind.

Συντάσσω, *or* -άττω, (σὺν *and* τάσσω) to charge, order, command.

Συντέλεια, ας, ἡ, (*from next*) a finishing, perfecting, consummation, end.

Συντελέω, ῶ, (σὺν *and* τελέω) 1. to finish, end, make an end of; 2. to accomplish, perform, (Mark xiii. 4; Rom. ix. 28.) 3. to make, *as a covenant*, (Heb. viii. 8.)

Συντέμνω, to cut short, execute speedily, decide.

Συντετριμμένος, *p. par. pass. of* συντρίβω.

Συντετρίφθαι, *p. inf. pass. of same.*

Συντηρέω, ῶ, (σὺν *and* τηρέω) 1. to preserve safely, guard anxiously from harm, protect; 2. to remember, keep carefully in mind, (Luke ii. 19.)

Συντίθημι, (σὺν *and* τίθημι) 1. *mid.* to agree together, bargain; 2. to agree, assent to, (Acts xxiv. 9.)

Συντόμως, (*p. m. of* συντέμνω) concisely, briefly, in a short time.

Συντρέχω, (σὺν *and* τρέχω) to run together.

Συντρίβω, (σὺν *and* τρίβω) 1. to break, break in pieces; 2. to

bruise, wound, (Luke ix. 39, &c.) *pass.* to be broken *or* contrite, *in heart*, (Luke iv. 18.)

Σύντριμμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) destruction, ruin.

Σύντροφος, ου, ὁ, (*from p. m. of συντρέφω*) bred up *or* educated together with.

Συντυχεῖν, *a.* 2. *inf. of συντυγχάνω.*

Συντυγχάνω, (*σὺν and τυγχάνω*) to be with, meet with, get to *or* at.

Συνυποκρίνομαι, (*σὺν and ὑποκρίνομαι*) to dissemble *or* feign together with.

Συνυπουργέω, ῶ, (*σὺν and ὑπουργέω*, to help) to help together.

Συνωδίνω, (*σὺν and ὠδίνω*) to travail in pain together.

Συνωμοσία, ας, ἡ, (*σὺν and ὀμόω*) a conspiracy confirmed by oath.

Σύρος, ου, ὁ, a Syrian.

Συροφοίνισσα, ης, ἡ, a Syrophenician woman.

Σύρτις, εως, ἡ, (*from next*) a quick-sand.

Σύρω, *f.* συρῶ, *p.* σέσυρκα, to draw, drag.

Συσπαράσσω, (*σὺν and σπαράσσω*) to convulse violently.

Σύσσημον, ου, τὸ, (*σὺν and σῆμα*) a signal, token.

Σύσσωμος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*σὺν and σῶμα*) united in the same body.

Συστασιαστὴς, οῦ, ὁ, (*from συστασιάζω*, to join in a sedition with) a partner in sedition *or* insurrection.

Συστατικὸς, ἡ, ὸν, (*from συνίστημι*) commendatory, recommendatory.

Συσταυρόω, ῶ, (*σὺν and σταυρόω*) to crucify together with.

Συστέλλω, (*σὺν and στέλλω*) 1. to swathe *or* wind up *a dead body for burial*, (Acts v. 6.) 2. *pass.* (*applied to time*) to be short, *or rather* to be grievous *or* dangerous, (1 Cor. vii. 29.)

Συστενάζω, (*σὺν and στενάζω*) to groan together, groan.

Συστοιχέω, ῶ, (*σὺν and στοιχέω*) to go together in the same order, to answer *or* be correspondent to.

Συστρατιώτης, ου, ὁ, (*σὺν and στρατιώτης*) a fellow-soldier, colleague.

Συστρέφω, (*σὺν and στρέφω*) to roll *or* gather together.

Συστροφὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of preced.*) 1. a tumultuous *or* seditious assembly; 2. a conspiracy, (Acts xxiii. 12.)

Συσχηματίζω, (*σὺν and σχηματίζω*, to form) to conform to, assimilate.

Σφαγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of σφάζω*) 1. slaughter, *as of cattle*; 2. a feast, feasting, (James v. 5.)

Σφάγιον, ου, τὸ, (*from same*) a victim slaughtered.

Σφάζω, *or* **Σφάττω**, *f.* -ξω, *p.* ἔσφαχα, *a.* 1. ἔσφαξα, *a.* 2. ἔσφαγον, 1. to kill by violence, slay, wound mortally; 2. to

slaughter, *as in* sacrifice, (Rev. v. 6, 9; xiii. 8.)

Σφόδρα, (*from next*) exceedingly.

Σφοδρὸς, ρὰ, ρὸν, vehement, violent, strong.

Σφοδρῶς, (*from preced.*) vehemently, violently.

Σφραγίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐσφράγικα, *a.* 1. ἐσφράγισα, (*from next*) 1. to seal, mark, set a seal *or* mark upon; 2. to secure, (Rom. xv. 28.) 3. to confirm, make certain; 4. to seal, seal up from, conceal, (Rev. x. 4; xii. 26, &c.)

Σφραγὶς, ῖδος, ἡ, (*from p. m. of* φράττω) 1. a seal; 2. an impression made by a seal, a mark, badge, (Rev. ix. 4, &c.) 3. an inscription on a seal, (2 Tim. ii. 19.)

Σφῦρα, ας, ἡ, a hammer, mallet.

Σφυρὸν, ῦ, τὸ, (*from* σφῦρα) the ancle-bone.

Σχεδὸν, (*from* σχέω) nearly, almost.

Σχέω, ῶ, (*see* ἔχω) to hold, have.

Σχῆμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. fashion, form, appearance; 2. state, manner, condition in life.

Σχίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἔσχικα, *a.* 1. ἔσχισα, 1. to rend, tear, cut asunder; 2. to divide in mind, render discordant, (Acts xiv. 4; xxiii. 7.)

Σχίσμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. a rent, as in a garment, (Matt. ix. 16; Mark ii. 21.) 2. a division in mind, a dissension, schism.

Σχοινίον, ου, τὸ, (*from* σχίω) a rope, cord, *properly* of bulrushes.

Σχολάζω, *f.* -άσω, *p.* ἐσχόλακα, (*from* σχολὴ) 1. to be at leisure, be at leisure for; 2. to be empty *or* unoccupied.

Σχολὴ, ῆς, ἡ, a school.

Σώζω, *or* **Σώω**, *f.* -ώσω, *p.* σέσωκα, *a.* 1. ἔσωσα, (*from* σῶος, safe) 1. to save, deliver, *from evil or danger*; *σώζειν εἰς*, to bring safe to *a place*, (2 Tim. iv. 18.) *ἐν τίνι σέσωσται*, by whom he is saved, (Acts iv. 9.) 2. to make whole, heal of bodily distemper; 3. to save from the dominion and punishment of sin, place in a state of salvation.

Σωθῆναι, *a.* 2. *inf. pass. of* σώζω.

Σῶμα, ατος, τὸ, 1. a body, the body of man *or* other animal; 2. *σώματα, τὰ*, the bodies of men taken in war, and reduced to slavery, slaves, (Rev. xviii. 13.) 3. the deeds *or* actions of the body, (1 Cor. vi. 20, &c.) 4. *used figuratively for* the present life, (2 Cor. v. 10.) 5. a society, assembly, *applied to* the church *of which Christ is* the head; 6. a body, substance, reality, (Coloss. ii. 17.)

Σωματικὸς, ἡ, ὸν, (*from preced.*) 1. bodily, of *or* belonging to the body, (1 Tim. iv. 8.) 2 corporeal, material.

Σωματικῶς, (*from preced.*) bodily, truly, really.

Σωρεύω, *f.* -εύσω, *p.* σεσώρευκα, (*from* σωρὸς, a heap) to heap, heap up, load.

Σωτὴρ, ῆρος, ὁ, (*from* σώω) a saviour, deliverer, preserver.

Σωτηρία, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. a saving *or* preservation from temporal evils, (Acts xxvii. 34; Heb. xi. 7.) 2. deliverance, (Acts vii. 25.) 3. spiritual and eternal salvation; *in this sense it is applied to* the Christian religion; 4. the author of salvation, (John iv. 22; Acts xiii. 47.) 5. praise, glory, (Rev. vii. 10.)

Σωτήριον, ου, τὸ, (*from same*) 1. salvation, eternal salvation, *applied to* the Christian religion, (Acts xxviii. 28.) 2. the author of salvation.

Σωτήριος, ου, ὁ, ἡ, (*from same*) saving, affording salvation.

Σωφρονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* σεσωφρόνηκα, *a.* 1. ἐσωφρόνησα, (*from* σώφρων) to be of a sound, sober, *or* modest mind.

Σωφρονίζω, *f.* -ίσω, *p.* σεσωφρόνικα, (*from same*) to instruct, teach.

Σωφρονισμὸς, ου, ὁ, (*from preced.*) a sound collected mind, prudence, sobriety.

Σωφρόνως, (*from* σώφρων) soberly.

Σωφροσύνη, ης, ἡ, (*from next*) soundness of mind, sobriety.

Σώφρων, ονος, ὁ, ἡ, (σόος *or* σῶος *and* φρὴν) of a sound mind, sober, modest, collected, discreet.

Σώω. *See* Σώζω.

T

Ταβέρνη, ης, ἡ, (*Latin*) a tavern, inn.

Τάγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* τάσσω) 1. an order, regular method; 2. a band, cohort, legion.

Τακτὸς, ἡ, ὸν, (*from* 3. *sin. of same*) appointed, set.

Ταλαιπωρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐταλαιπώρησα, *p.* τεταλαιπώρηκα, (*from* ταλαίπωρος) to be miserable, afflicted.

Ταλαιπωρία, ας, ἡ, (*from same*) misery, distress, calamity.

Ταλαίπωρος, ου, ὁ, ἡ, (ταλάω, to sustain, *and* πῶρος, a stone, *also* calamity) miserable, afflicted.

Ταλαντιαῖος, αία, αῖον, (*from next*) of a talent weight.

Τάλαντον, ου, τὸ (*from* ταλάω, to sustain) a talent. *The Jewish talent of silver was probably worth about* £140, *and the talent of gold about* £2400.

Ταμεῖον, *or* Ταμιεῖον, ου, τὸ, (*from* τέμνω) a secret place, private chamber, storehouse.

Τανῦν, (*for* κατὰ τὰ νῦν πράγματα) according to the present necessity, now.

Τάξις, εως, ἡ, (*from* τάσσω) 1. order, regular disposition; 2. an order, *or* appointed succession, (Luke i. 8.) 3. character, similitude, (Heb. v. 6.)

Ταπεινὸς, ἡ, ὸν, 1. low, mean, despised; 2. lowly, humble; 3. brought low *or* cast down by affliction, (2 Cor. vii. 6.)

Ταπεινοφροσύνη, ης, ἡ, (*preced. and* φρὴν) lowliness of mind, humility, modesty.

Ταπεινόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τεταπείνωκα, *a.* 1. ἐταπείνωσα, (*from* ταπεινὸς) 1. to make *or* bring low, (Luke iii. 5.) 2. to humble, cast down, abase, *in mind or condition*; 3. to bring low *or* humble by affliction, (2 Cor. xii. 21, &c.)

Ταπείνωσις, εως, ἡ, (*from preced.*) humiliation, low estate.

Ταράσσω, *or* **Ταράττω**, *f.* -ξω, *p.* τετάραχα, *a.* 1. ἐτάραξα, 1 to trouble, disturb, agitate; 2. to trouble *or* agitate the mind.

Ταρᾰχὴ, ῆς, ἡ, (*from preced.*) a troubling, commotion.

Τάρᾰχος, ου, ὁ, (*from same*) a stir, disturbance, tumult.

Ταρσεὺς, έως, ὁ, of Tarsus.

Ταρταρόω, ῶ, (*from* ταράσσω) to cast into Tartarus.

Τάσσω, or **Τάττω**, *f.* -ξω, *p.* τέταχα, *a.* 1. ἔταξα, *p. mid.* τέταγα, 1. to appoint, determine, (Acts xv. 2.) 2. *mid.* to appoint, order, (Matt. xxviii. 16; Acts xxviii. 23.) 3. to place *or* set in order; 4. to destine, (Acts xiii. 48.)

Ταῦρος, ου, ὁ, a bull *or* beeve.

Ταῦτα, *pl. neut. of* οὗτος.

Ταφὴ, ῆς, ἡ, (*from a.* 2. *of* θάπτω) a burying *or* burial.

Τάφος, ου, ὁ, (*from same*) a sepulchre.

Τάχα, (*from* ταχὺς) perhaps.

Ταχέως, (*from same*) quickly, speedily, easily, lightly.

Ταχινὸς, ἡ, ὸν, (*from same*) swift, speedy, shortly to happen.

Τάχιον, (*from comp. of* ταχὺς) 1. more swiftly *or* quickly, (John xx. 4.) 2. quickly.

Τάχιστα, (*from* ταχὺς) very quickly.

Τάχος, εος, ους, τὸ, (*from same*) swiftness speed; ἐν τάχει, with speed, quickly.

Ταχὺς, εῖα, ὺ, swift, quick; ταχὺ, *neut. used adverbially*, swiftly, speedily.

Τε, *conjunct.* and, but; *followed by* καὶ, both; τε ... καὶ, whether ... or, (Acts ix. 2.) τε ... τε, both ... and, (Acts xxvi. 16.)

Τέθεικα, *p. of* τίθημι.

Τεθλιμμένος, *p. par. pass. of* θλίβω.

Τεθνάναι, *p. inf. m. of* θνήσκω.

Τέθνηκα, *p. of same.*

Τείνω, *f.* τενῶ, *p.* τέτακα, *a.* 1. ἔτεινα, *p. mid.* τέτονα, to stretch, stretch out, extend, distend.

Τεῖχος, εος, τὸ, (*from* τεύχω, to build) a wall.

Τεκμήριον, ου, τὸ, (*from* τέκμαρ, a sign) a sign, token, infallible proof.

Τεκνίον, ου, τὸ, (*from* τέκνον) a little child, *used as a term of affection and endearment.*

Τεκνογονέω, ῶ, (τέκνον *and p. m. of* γείνω) to bear children.

Τεκνογονία, ας, ἡ, (*from* pr -

ced.) the bearing and bringing up of children.

Τέκνον, ου, τὸ, (*from* τίκτω) 1. a child *of either sex;* a son *or* daughter; 2. a descendant, remote descendant; τέκνα, τὰ, posterity, (John viii. 39, &c.) 3. *joined with the name of a place,* an inhabitant *or* native; 4. one beloved as a son; *in this sense St. Paul calls Onesimus his* child *or* son, *because he had converted him to Christ,* (Philem. 10, &c.) τέκνα Θεοῦ, persons beloved of God, *or* preeminently favoured by him; 5. *used figuratively in the senses of* a follower, imitator, disciple, worshipper, &c. τέκνα φωτὸς, children of light *or* persons divinely enlightened, (Ephes. v. 8.) 6. endued with, *or* devoted to; τέκνα ὑπακοῆς, obedient children, (1 Pet. i. 14.) 7. *joined with words expressive of punishment it signifies* liable to, worthy of, (Ephes ii. 3; 2 Pet. ii. 14.)

Τεκνοτροφέω, ῶ, *a.* 1. ἐτεκνοτρόφησα, (τέκνον *and* τρέφω) to bring up *or* educate children.

Τέκτων, ονος, ὁ, (*from* τεύχω, to build) a carpenter.

Τέκω. *See* Τίκτω.

Τέλειος, εία, ειον, (*from* τελέω) 1. perfect, complete, universal; 2. (*in a moral sense*) free from vice *or* imperfection; 3. adult, full grown, of mature age.

Τελειότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) 1. perfection, perfectness; 2. perfect doctrine, *or* such as renders men perfect in the knowledge of Christ, (Heb. vi. 1.)

Τελειόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τετελείωκα, *a.* 1. ἐτελείωσα, (*from same*) 1. to complete, finish, *mid.* to finish; 2. to accomplish, fulfil, *applied to time or prophecy,* (Luke ii. 43; John xix. 28.) 3. to perfect, make complete; 4. to expiate perfectly, (Heb. vii. 19, &c.) 5. *pass.* to die, (Luke xiii. 32.)

Τελειωθῶ, *a.* 1. *sub. pass. of* τελέω.

Τελείως, (*from* τέλειος) perfectly, constantly, to the end.

Τελείωσις, εως, ἡ, (*from* τελειόω) 1. a completion, accomplishment; 2. a perfect expiation, (Heb. vii. 11.)

Τελειωτὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) a finisher, perfecter.

Τελεσφορέω, ῶ, (τέλος *and* φορέω) to bring to perfection.

Τελευτάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετελεύτηκα, *a.* 1. ἐτελεύτησα, (*from next*) 1. to end, accomplish; 2. to end one's life, die; 3. to be near to death, (Matt. ix. 18.)

Τελευτὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) an end, death.

Τελέω, ῶ, *f.* -έσω, *p.* τετέλεκα, *a.* 1. ἐτέλεσα, (*from* τέλος) 1. to end, finish, consummate; 2. to fulfil, complete, accomplish; 3. to go over, travel completely through, (Matt. x. 23.) 4. to pay, (Matt. xvii. 24; Rom. xiii. 6.)

Τέλος, *εος*, *ους*, *τὸ*, 1. an end; *τὸ τέλος, used for κατὰ τὸ τέλος*, finally, (1 Pet. iii. 8.) *εἰς τέλος*, continually, (Luke xviii. 5.) *also* entirely, to the uttermost, (1 Thess. ii. 16.) 2. an accomplishment, *as of prophecies*, (Luke xxii. 37.) 3. destruction, (Matt. xxiv. 6, &c.) 4. the end *of life*, death, (Heb. iii. 6, 14.) 5. the event *or* issue *of any thing*, (Matt. xxvi. 58.) 6. an end, scope, (Rom. x. 4.) 7. recompense, retribution, *whether of reward or punishment;* 8. the sum and principal end, *to which all other things are referred*, (1 Tim. i. 5.) 9. an impost *or* tax on merchandise, (Matt. xvii. 25; Rom. xiii. 7.)

Τελώνης, *ου*, *ὁ*, (*τέλος and ὠνέομαι*) a farmer of the public taxes, a publican.

Τελώνιον, *ου*, *τὸ*, (*from preced.*) a place for receiving custom, custom-house, toll-office.

Τέμνω, *f. τεμῶ*, *p. τέτμηκα*, *a.* 2. *ἔταμον*, *p. mid. τέτομα*, to cut.

Τέξομαι, *f.* 1. *of τίκτω.*

Τέρας, *ατος*, *τὸ*, (*from τερέω*) a prodigy, miracle.

Τεσσαράκοντα, (*from τέσσαρες*) forty.

Τεσσαρακονταετὴς, *έος*, *οῦς*, *ὁ*, *ἡ*, (*preced. and ἔτος*) of forty years.

Τέσσαρες, *ων*, *α*, four.

Τεσσαρεσκαιδέκατος, *η*, *ον*, (*τέσσαρες, καὶ, and δέκατος*) fourteenth.

Τεταγμένος, *p. par. pass. of τάσσω.*

Τεταρταῖος, *αία*, *αῖον*, (*from next*) being four days, *or* the fourth day *in any state.*

Τέταρτος, *η*, *ον*, (*from τέσσαρες, At. τέτταρες*) fourth.

Τετράγωνος, *ου*, *ὁ*, *ἡ*, (*τετρὰς and γωνία*) four-cornered, quadrangular.

Τετράδιον, *ου*, *τὸ*, (*from τετρὰς*) a quaternion.

Τετρακισχίλιοι, *αι*, *α*, (*τετρὰς and χίλιοι*) four thousand.

Τετρακόσιοι, *αι*, *α*, (*τετρὰς and ἑκατὸν*) four hundred.

Τετράμηνος, *ου*, *ὁ*, *ἡ*, *τὸ*, *-ον*, (*τετρὰς and μὴν*) of four months' duration.

Τετραπλόος, *οῦς*, *όη*, *-ῆ*, *όον*, *-οῦν*, (*from τετρὰς*) fourfold.

Τετράπους, *οδος*, *ὁ*, *ἡ*, *τὸ*, *-ουν*, (*τετρὰς and ποῦς*) four-footed; *with ζῶα understood*, four-footed beasts *or* quadrupeds.

Τετραρχέω, *ῶ*, (*from next*) to be a tetrarch.

Τετράρχης, *ου*, *ὁ*, (*next and ἀρχὴ*) a tetrarch, a governor of the fourth part of a kingdom reduced into a province.

Τετρὰς, *άδος*, *ἡ*, (*from τέσσαρες*) four, a quaternion.

Τέτευχα, *p. of τυγχάνω.*

Τεύχω, *f.* 1. *-ξω*, to obtain.

Τέφρα, *ας*, *ἡ*, ashes.

Τεφρόω, *ῶ*, *f. -ώσω*, (*from preced.*) to reduce to ashes.

Τεχθεὶς, *a.* 1. *par. pass. of τίκτω.*

Τέχνη, ης, ἡ, (*from* τεύχω) art, an art, craft, trade.

Τεχνίτης, ου, ὁ, (*from* τέχνη) an artificer, workman.

Τήκω, *f.* -ξω, *p.* τέτηχα, *f.* 2. *pass.* τακήσομαι, *a.* 2. *pass.* ἐτάκην, to dissolve, melt, consume.

Τηλαυγῶς, (τῆλε, afar, *and* αὐγὴ) clearly, plainly.

Τηλικοῦτος, -αύτη, -οῦτο, (τηλίκος, so great, *and* οὗτος) so great.

Τηρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετήρηκα, *a.* 1. ἐτήρησα, 1. to keep, watch, guard; 2. to reserve; 3. to keep, observe, *as commands or ordinances;* 4. to preserve, continue to hold, (Jude 6.) 5. to watch insidiously, (John xv. 20.)

Τήρησις, εως, ἡ, (*from preced.*) 1. custody, hold, a prison; 2. a keeping *or* observation, (1 Cor. vii. 19.)

Τιθέασι, *Ion. for* τιθεῖσι.

Τίθημι, (*from obsolete* θέω) *f.* θήσω, *p.* τέθεικα, *a.* 1. ἔθηκα, *a.* 1. *pass.* ἐτέθην, *p. pass.* τέθειμαι, *plu. p. pass.* ἐτεθείμην, *a.* 1. *mid.* ἐθηκάμην, 1. to place, put, lay; θέμενος ἐν ἡμῖν, intrusting to us, (2 Cor. v. 19.) 2. to put *or* lay down; τιθέναι τὰ γόνατα, to kneel, kneel down; τιθέναι τὴν ψυχὴν, to die; 3. to put *or* set upon, (John ii. 10.) 4. to lay by, reserve, (1 Cor. xvi. 2.) 5. to put off, lay aside, (John xiii. 4.) 6. to appoint, assign, give, (Matt. xxiv. 51; Luke xii. 46.) 7. to appoint, constitute, ordain; 8. to make, render; ἀδάπανον τιθέναι, to make unexpensive, (1 Cor. ix. 18.) 9. *in* 2. *aor. mid.* to purpose, propose, design, (Acts xix. 21.) 10. θέσθαι βουλὴν, to give advice *or* counsel, to advise, (Acts xxvii. 12.)

Τίκτω, (*from* τέκω, *the same*) *f.* τέξω, *p.* τέτεχα, *a.* 2. ἔτεκον, *p. mid.* τέτοκα, to beget, bring forth, create.

Τίλλω, *f.* τιλῶ, *p.* τέτιλκα, *a.* 1. ἔτιλα, to pluck, pluck off.

Τιμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετίμηκα, *a.* 1. ἐτίμησα, (*from pass. of* τίω) 1. to estimate, value at a price, (Matt. xxvii. 9.) 2. to honour, reverence, respect, worship.

Τιμὴ, ῆς, ἡ, (*from same*) 1. price, value; 2. preciousness (1 Pet. ii. 7.) 3. a reward, stipend, maintenance, (1 Tim. v. 17.) 4. honour, respect, worship, glory; 5. an honourable *or* glorious reward, *applied to the happiness of heaven*, (Rom. ii. 7, 10.) 6. a public and honourable office, (Heb. v. 4.) 7. an honourable use, (Rom. ix. 21; 2 Tim. ii. 20, 21.)

Τίμιος, ία, ιον, (*from preced.*) 1. honoured, respected, esteemed, (Acts v. 34.) 2. honourable, respectable, (Heb. xiii. 4.) 3. precious, of great price, valuable, dear.

Τιμιότης, τητος, ἡ, (*from preced.*) wealth, costliness.

Τιμωρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετιμώρηκα, *a.* 1. ἐτιμώρησα, (τιμὴ *and* ὁράω) to punish, avenge.

Τιμωρία, ας, ἡ, (*from same*) punishment, retribution.

Τὶς, τινὸς, ὁ, ἡ, τὸ, τὶ, 1. any one, every one, some one, somewhat, a certain one, *pl.* some, many; οὐδὲ τὶς, no one; τίνες, *repeated*, some ... and others; 2. a certain, a kind of, (James i. 18, &c.) 3. τὶς, *used for* εἴ τὶς, *or* ἐάν τὶς, if any one, whosoever, (James v. 13, &c.) 4. τὶ, *neut.* any thing *or* matter, *as* any crime, complaint, reward, &c. 5. τὶ, *neut.* something great, something extraordinary; 6. *used interrogatively*, who? what? τί ἄρα ἔσται ἡμῖν, what reward therefore shall we have? (Matt. xix. 27.) τί γάρ μοι, what is it to me? (1 Cor. v. 12.) τί ἡμῖν καί σοι, what hast thou to do with me? *or* what common business is there between me and thee? (Matt. viii. 29.) τί πρὸς ἡμᾶς, what is that to us? (Matt. xxvii. 4.) 7. what? how great? how excellent? 8. whether, *of two*? 9. of what manner *or* kind? 10. τὶ, *used adverbially for* διά τι, wherefore? why? *and for* πῶς, how? in what way? 11. τί ὅτι, *for* τί γέγονεν ὅτι, whence comes it that? 12. τί γάρ, what then? (Phil. i. 18.) 13. τὸ τί, how? what? (Luke i. 62; Rom. viii. 26.) 14. εἰς τί, *or* πρὸς τί, wherefore? to what end; ἵνα τί, *for* τί γέγονεν ἵνα, wherefore?

Τίτλος, ου, ὁ, (*Latin*) a title, inscription, a board with an inscription.

Τίω, *f.* -ίσω, *p.* τέτικα, to pay, pay honour, pay justice, avenge; δίκην τίειν, to suffer punishment.

Τοὶ, truly, indeed, therefore.

Τοιγαροῦν, wherefore, truly.

Τοίνυν, therefore, now.

Τοίγε, although.

Τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε, (τοῖος, such, *and* δὲ) such, so remarkable.

Τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο, *At.* τοιοῦτον, (τοῖος, such, *and* οὗτος) such, such like, so great.

Τοῖχος, ου, ὁ, (*from* τεῖχος) a wall; τοῖχε κεκονιάμενε, a whited wall—*a proverbial expression denoting* a hypocrite.

Τόκος, ου, ὁ, (*from p. m. of* τίκτω) a bringing forth, interest, usury.

Τολμάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετόλμηκα, *a.* 1. ἐτόλμησα, (*from* τόλμα, courage) 1. to dare, venture, be bold, have courage; τολμήσας εἰσῆλθε, he entered boldly, (Mark xv. 43.) 2. to think proper, resolve; 3. to endure, bear, sustain, (Rom. v. 7, &c.)

Τολμηρὸς, ὰ, ὸν, (*from preced.*, to sustain) bold, courageous.

Τολμηρότερος, α, ον, (*comp. of preced.*) bolder.

Τολμητὴς, οῦ, ὁ, (*from* τολμάω) daring, presumptuous.

Τομὸς, ὴ, ὸν, (*from p. m. of* τέμνω) cutting, sharp.

Τομώτερος, α, ον, (*comp. of preced.*) sharper.

Τόξον, ου, τὸ, (*from* τάζω, to stretch) a bow.

Τοπάζιον, ου, τὸ, a topaz.

Τόπος, ου, ὁ, 1. a place, a space within which any thing is contained, *and hence* a country, region, city, temple, house, &c.; *εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον*, to his own place, *viz.* to that miserable world which is appointed for heinous offenders, (Acts i. 25.) 2. a place *or* passage in a book, (Luke iv. 17.) 3. room; *δοῦναι τόπον*, to give place *or* room, (Luke xiv. 9, &c.) 4. rank, station, (1 Cor. xiv. 16.) 5. *ὁ τόπος, for ὁ τόπος ἅγιος*, the temple and city of Jerusalem, (John xi. 48, &c.) 6. opportunity, liberty, (Heb. xii. 17; Ephes. iv. 27.)

Τοσοῦτος, *τοσαύτη, τοσοῦτο*, (*τόσος*, so great, *and* *οὗτος*) so great, so much, so long; *pl.* so many.

Τότε, (*for τὸ ὅτε*) then; *ἀπὸ τότε*, from that time; *ὁ τότε κόσμος*, the world which then was, (2 Pet. iii. 6.)

Τοῦ, *poetically for αὐτοῦ.*

Τοὐναντίον, (*for τὸ ἐναντίον*) on the contrary.

Τοὔνομα, (*for τὸ ὄνομα*) by name.

Τουτέστι, *or* **Τοῦτ', ἔστι**, (*for τοῦτο ἐστὶ*) that is.

Τράγος, ου, ὁ, (*from τραχὺς*, rugged) a he-goat.

Τράπεζα, ης, ἡ, (*τετρὰς and πέζα*, a foot) a table, an eating table; *διακονεῖν τραπέζαις*, to serve *or* attend on tables, *denotes* making provision for, and attending on the tables at which the poor were fed, (Acts vi. 2.)

Τραπεζίτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a banker, *so called from the* table *at which he sat to do business.*

Τραῦμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of τιτρώσκω*) a wound.

Τραυματίζω, *f.* -ίσω, *a.* 1. *ἐτραυμάτισα, p. τετραυμάτικα*, (*from preced.*) to wound.

Τραχηλίζομαι, *p. τετραχήλισμαι*, (*next*) to be manifested and open to the eyes of the beholder, *as the face is when the neck is bent back.*

Τράχηλος, ου, ὁ, (*next and ἧλος* the neck, *so called from its seven vertebral bones, whose hard projections somewhat resemble the heads of* nails.

Τραχὺς, εῖα, ὺ, rugged, harsh.

Τρεῖς, *τρία*, three.

Τρέμω, *f.* -μῶ, *p. mid. τέτρομα*, (*from τρέω*) to tremble, be afraid.

Τρέπω, *f. τρέψω, a.* 2. *ἔτραπον*, to turn.

Τρέφω, *f. θρέψω, p. τέτρεφα, a.* 1. *ἔθρεψα, p. pass. τέθραμμαι, p. mid. τέτροφα*, to feed, nourish, bring up.

Τρέχω, *f. θρέξω, a.* 2. *ἔδραμον, p. mid. τέτροχα*, 1. to run; 2. to increase *or* proceed swiftly, (2 Thess. iii. 1.)

Τρέω, *f. τρέσω, p. τέτρεκα*, to tremble.

Τριάκοντα, (*from* τρεῖς) thirty.
Τριακόσιοι, αι, α, (τρεῖς *and* ἑκατὸν) three hundred.
Τρίβολος, ου, ὁ, a thistle.
Τρίβος, ου, ἡ, (*from next*) a worn way, path, road.
Τρίβω, *f.* τρίψω, *p.* τέτριφα, to break, wear away.
Τριετία, ας, ἡ, (*from same*) three years.
Τρίζω, *f.* τρίσω, to creak, shriek.
Τρίμηνον, ου, τὸ, (τρεῖς *and* μὴν) the space of three months.
Τρὶς, (*from* τρεῖς) thrice.
Τρίστεγον, ου, τὸ, (*preced. and* στέγη) a third story.
Τρισχίλιοι, αι, α, (τρεῖς *and* χίλιοι) three thousand.
Τρίτος, η, ον, (*from* τρεῖς) the third; τὸ τρίτον, the third part.
Τριχὸς, ων, αἱ, *pl. of* θρὶξ.
Τρίχινος, η, ον, (*from* θρὶξ) made of hair.
Τρόμος, ου, ὁ, (*from p. m. of* τρέμω) a trembling, fear.
Τροπὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* τρέπω) a turning *or* change.
Τρόπος, ου, ὁ, (*from same*) 1. manner; ὃν τρόπον, *for* καθ' ὃν τρόπον, even as, (Matt. xxiii. 37.) ἐν παντὶ τρόπῳ, in every manner, by every means, (Phil. i. 18.) κατὰ μηδένα τρόπον, by no means, (2 Thess. ii. 3.) 2. course of life, behaviour, disposition.
Τροποφορέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετροποφόρηκα, *a.* 1. ἐτροποφόρησα, (*preced. and* φορέω) to bear the manners *of others.*
Τροφὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* τρέφω) food, nourishment, maintenance.
Τροφὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (*from* τρέφω) a nurse, nursing mother.
Τροφοφορέω, ῶ, *f.*-ήσω, (τροφὸς *and* φορέω) to feed.
Τροχιὰ, ᾶς, ἡ, (*from* τροχὸς) the track of a wheel, a road, path.
Τροχὸς, οῦ, ὁ, (*from p. m. of* τρέχω) a wheel, circle, course.
Τρύβλιον, ου, τὸ, a dish.
Τρυγάω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* τετρύγηκα, *a.* 1. ἐτρύγησα, (*from* τρύγη, the vintage) to gather *fruits, particularly* grapes.
Τρυγὼν, όνος, ὁ, (*from* τρύζω, to murmur, mourn) a turtle-dove.
Τρυμαλιὰ, ᾶς, ἡ, (*from p. pass. of* τρύω, to break) a hole, perforation, the eye of a needle.
Τρύπημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* τρυπάω, to bore) a hole, the eye of a needle.
Τρυφάω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐτρύφησα, (*from* τρυφὴ) to live luxuriously.
Τρυφὴ, ῆς, ἡ, (*from a.* 2. *of* θρύπτω, to break, *because luxury* breaks *the force both of body and mind*) luxury, delicacy, luxurious living.
Τρώγω, *f.* τρώξω, *p.* τέτρωχα, *a.* 2. ἔτραγον, to eat.
Τρώω, to hurt, wound.
Τυγχάνω, *f.* 1. τεύξομαι, *p.* τέτευχα, *a.* 2. ἔτυχον, 1. to be, (Luke x. 30.) εἰ τύχοι, if it be so, if it so happen, (1 Cor. xiv. 10; xvi. 37.) τυχὸν, (2*nd aor. par. neut. with* κατὰ τὸ, *understood*) according to what

may be, perhaps, (1 Cor. xvi. 6.) τυχὸν, common, ordinary, (Acts xix. 11, &c.) 2. *governing a gen.* to obtain, enjoy, partake of.

Τυμπανίζω, *f.* -ίσω, *p.* τετυμπάνικα, (*from* τύμπανον, a batoon) to bastinade, torture, *or* kill by beating with sticks.

Τύπος, ου, ὁ, (*from p. m. of next*) 1. a mark made by striking *or* wounding, (John xx. 25.) 2. a form, image, (Acts vii. 43.) 3. a pattern, model, *as of a building*, (Acts vii. 44; Heb. viii. 5.) 4. a pattern, example; 5. a figure, emblem, representative type, (Rom. v. 14.) 6. a form, *as of a writing*, (Acts xxiii. 25.) a form *of doctrine*, (Rom. vi. 17.)

Τύπτω, *f.* 1. τύψω, *p.* τέτυφα, *a.* 1. ἔτυψα, to strike, smite, wound, beat.

Τυρβάζω, (*from* τύρβη, a tumult) to disturb, disquiet.

Τυφλὸς, ή, όν, blind, *whether naturally or spiritually*.

Τυφλόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τετύφλωκα, *a.* 1. ἐτύφλωσα, (*from preced.*) to blind.

Τυφόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* τετύφωκα, (*from next*) *properly* to raise a smoke; *pass.* to be insolent, *or* puffed up with pride and insolence.

Τύφω, *f.* θύψω, *p.* τέθυφα, *a.* 1. ἔθυψα, to raise a smoke.

Τυφωνικὸς, ή, όν, (*from preced.*) tempestuous, violent, whirling.

Τυχεῖν, *a.* 2. *inf. of* τυγχάνω. τυχὸν, perhaps, by chance.

Υ

Ὑακίνθινος, η, ον, (*from next*, the colour of a hyacinth, purplish, blue.

Ὑάκινθος, ου, ὁ, the hyacinth.

Ὑάλινος, ίνη, ινον, (*from next* of glass.

Ὕαλος, ου, ἡ, (*from* ἴλη, splendour) glass, crystal.

Ὑβρίζω, *f.* -ίσω, *p.* ὕβρικα, *a.* ὕβρισα, (*from next*) to tres with contumely, reproach.

Ὕβρις, εως, ἡ, 1. insolent *or* contumelious treatment, (2 Cor. xii. 10.) 2. injury, damage, (Acts xxvii. 10.)

Ὑβριστὴς, οῦ, ὁ, (*from* ὑβρίζω) insolent, injurious, despiteful

Ὑγιαίνω, *f.* -ανῶ, (*from next*) 1. to be in health; 2. to be sound *or* healthful, *in a spiritual sense*; 3. *of words or doctrine*, to be sound, pure, without falsehood.

Ὑγιὴς, έος, οῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, 1. sound, whole, in health; 2. wholesome, uncorrupted, right.

Ὑγρὸς, ά, όν, (*from* ὕω) wet, moist, green.

Ὑδρία, ας, ἡ, (*from* ὕδωρ) a vessel to hold water, waterpot, a pitcher.

Ὑδροποτέω, ῶ, (ὕδωρ *and* πόω, to drink) to drink water.

Ὑδρωπικὸς, ή, όν, (*next and* ὤψ) dropsical.

Ὕδωρ, ὕδατος, τὸ, 1. water; 2. the water of baptism, baptism; 3. *figuratively*, the enlivening influences of the Holy Spirit.

ʽΥετὸς, ῦ, ὁ, (*from* ὕω) rain.

Υἱοθεσία, ας, ἡ, (i. e. υἱοῦ θέσις) adoption.

Υἱὸς, ῦ, ὁ, 1. a son; 2. a child *of either sex*, (Matt. xvii. 25, &c.) 3. a remote descendant; 4. the offspring *or* young *of an animal*, (Matt. xxi. 5.) 5. an adopted son, (Heb. xi. 24.) 6. one beloved as a son, (1 Pet. v. 13.) 7. *υἱοὶ Θεοῦ*, sons of God, *applied to* believers *as being begotten again by His word and spirit;* 8. a disciple, follower, one devoted to any person, doctrine, *or* pursuit; *οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου*, the sons of this world, *viz.* persons of worldly tempers and dispositions, (Luke xvi. 8, &c.) *οἱ υἱοὶ τῆς ἀπειθείας*, the children of disobedience *or* unbelief; *υἱὸς διαβόλου*, a child of the devil, *viz.* one who resembles the devil in behaviour *or* disposition; 9. *joined with words expressive of reward or punishment, it signifies* worthy of, liable to, (Luke x. 6, &c.) 10. *the word is applied in various senses to our Saviour in respect both of his divine and of his human nature.*

ʽΥλη, ης, ἡ, matter, materials, *especially* wood.

ʽΥμεῖς, *pl. of* σὺ.

ʽΥμέτερος, α, ον, (*from* ὑμεῖς) your, yours.

ʽΥμνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὕμνηκα, *a.* 1. ὕμνησα, (*from* ὕμνος) to sing *or* recite a hymn, sing praise, celebrate with a hymn.

ʽΥμνος, ου, ὁ, (*from* ὑδέω, to celebrate) a hymn, a song in honour of God.

ʽΥπάγω, (ὑπὸ *and* ἄγω) 1. to go, go away, depart privately; 2. to depart from life, die.

ʽΥπακοὴ, ῆς, ἡ, (*from next*) obedience.

ʽΥπακούω, (ὑπὸ *and* ἀκούω) 1. to listen, (Acts xii. 13.) 2. to hearken to and obey, hearken to with humble submission.

ʽΥπανδρος, ου, ὁ, ἡ, (ὑπὸ *and* ἀνὴρ) subject to a husband, married.

ʽΥπαντάω, ῶ, (ὑπὸ *and* ἀντάω) to meet.

ʽΥπάντησις, εως, ἡ, (*from preced.*) a meeting.

ʽΥπαρξις, εως, ἡ, (*from* ὑπάρχω) substance, goods, furniture, movable property.

ʽΥπάρχω, (ὑπὸ *and* ἄρχω) 1. to be, subsist; 2. to belong to, be possessed by; *ὑπάρχει μοι*, I have, (Acts iii. 6.) 3. to conduct *or* behave oneself, (Luke ix. 48.) 4. *ὑπάρχοντα, τὰ*, possessions.

ʽΥπέδειξα, *a.* 1 *of* ὑποδείκνυμι.

ʽΥπείκω, (ὑπὸ *and* εἴκω) to submit, obey submissively.

ʽΥπέλαβον, *a.* 2. *of* ὑπολαμβάνω.

ʽΥπελείφθην, *a.* 1. *pass. of* ὑπολείπω.

ʽΥπεναντίος, ία, ίον, (ὑπὸ *and* ἐναντίος) contrary, adverse; *pl.* enemies.

ʽΥπενέγκα, *a.* 1. *of* ὑποφέρω.

ʽΥπὲρ, (*from* ὕπερ, high) *If governing a gen.* 1. over, above; 2. for, instead of, in the room of; 3. for, on the side *or* part

of, (Mark ix. 40, &c.) 4. for, on behalf of; 5. on account of, for the sake of, because of; 6. for, to the end of, *denoting* the final cause, (John xi. 4.) 7. of, concerning; 8. according to, (Phil. ii. 13.) *If governing an accus.* 1. above, superior to; 2. beyond, more than; 3. than, lower than, (2 Cor. xii. 13.) 4. *used adverbially,* above, more, exceedingly; 5. more, more eminently, (2 Cor. xi. 23.) *In composition it denotes* over—above—beyond—more than—on behalf of—*and adds intenseness.*

Ὑπεραίρω, (ὑπὲρ *and* αἴρω) to lift up above, *pass.* to be lifted up, *as with pride.*

Ὑπέρακμος, ου, ὁ, ἡ, (ὑπὲρ *and* ἀκμὴ) beyond *or* past the flower of one's age.

Ὑπεράνω, (ὑπὲρ *and* ἄνω) up above, far above.

Ὑπεραυξάνω, (ὑπὲρ *and* αὐξάνω) to grow *or* increase exceedingly.

Ὑπερβαίνω, (ὑπὲρ *and* βαίνω) to go beyond, transgress, violate.

Ὑπερβαλλόντως, (*from next*) exceedingly above *or* more than *others.*

Ὑπερβάλλω, (ὑπὲρ *and* βάλλω) to exceed, excel.

Ὑπερβολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ὑπερβάλλω) abundance, excess, excellence; καθ' ὑπερβολὴν, exceedingly.

Ὑπερείδω, (ὑπὲρ *and* εἴδω) to overlook, wink at, pass over.

Ὑπερέκεινα, (*i. e.* ὑπὲρ ἐκεῖνα, τὰ μέρη) beyond.

Ὑπερεκπερισσοῦ, (ὑπὲρ, ἐκ, *and* περισσὸς) superabundantly.

Ὑπερεκτείνω, (ὑπὲρ *and* ἐκτείνω) to extend excessively *or* beyond one's bounds.

Ὑπερεκχύνω, (ὑπὲρ *and* ἐκχύνω) to run over, overflow.

Ὑπερεντυγχάνω, (ὑπὲρ *and* ἐντυγχάνω) to intercede for.

Ὑπερέχω, (ὑπὲρ *and* ἔχω) 1. to be above, be higher *or* supreme; 2. to be better *or* more excellent, (Phil. ii. 3.) 3. to exceed, excel, (Phil. iv. 7.)

Ὑπερηφανία, ας, ἡ, (*from next*) pride, arrogance, insolence.

Ὑπερήφανος, ου, ὁ, ἡ, (ὑπὲρ *and* φαίνω) proud, arrogant, insolent.

Ὑπεριδὼν, *a.* 2. *par. of* ὑπερείδω.

Ὑπερλίαν, (ὑπὲρ *and* λίαν) in the very highest degree.

Ὑπερνικάω, ῶ, (ὑπὲρ *and* νικάω) to more than conquer, be more than conqueror.

Ὑπέρογκος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (ὑπὲρ *and* ὄγκος) excessively tumid, *or* pompous.

Ὑπεροχὴ, ῆς, ἡ, (*from* ὑπερέχω) 1. eminence, authority; 2. excellence, (1 Cor. ii. 1.)

Ὑπερπερισσεύω, (ὑπὲρ *and* περισσεύω) to superabound, abound exceedingly, overflow.

Ὑπερπερισσῶς, (ὑπὲρ *and* περισσῶς) superabundantly.

Ὑπερπλεονάζω, (ὑπὲρ *and* πλεονάζω) to abound *or* superabound exceedingly.

Ὑπερυψόω, ῶ. (*ὑπὲρ and ὑψόω*) to exalt very highly.

Ὑπερφρονέω, ῶ, (*ὑπὲρ and φρονέω*) to think *of oneself* more highly than *one ought*.

Ὑπερῷον, ου, τὸ, (*for ὑπερώϊον, from ὑπὲρ*) an upper room *or* chamber.

Ὑπέταξα, *a.* 1. *of ὑποτάσσω*.

Ὑπέχω, (*ὑπὸ and ἔχω*) to put under, undergo, endure, suffer.

Ὑπήκοος, ου, ὁ, ἡ, (*from* 2. *a. of ὑπακούω*) obedient, humbly obedient.

Ὑπηρετέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὑπηρέτηκα, *a.* 1. ὑπηρέτησα, (*ὑπὸ and ἐρέσσω*, to row) to serve, minister to, assist.

Ὑπηρέτης, ου, ὁ, (*from same*) a subordinate assistant, servant.

Ὕπνος, ου, ὁ, sleep; *figuratively* the state of ignorance and wickedness which prevailed before the coming of Christianity, (Rom. xiii. 11, &c.)

Ὑπὸ, (*from ὕπος*, high.) *If governing a gen.* by; *If governing an accus.* 1. under, beneath; 2. under, *viz.* liable *or* subject to, (James v. 12.) 3. *of time*, about, at, *or* in, (Acts v. 21.) *In composition it denotes* subjection—diminution—privacy.

Ὑποβάλλω, (*preced. and βάλλω*) to put under *or* below, suborn, instigate.

Ὑπογραμμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of next*) a copy, example, pattern.

Ὑπογράφω, (*ὑπὸ and γράφω*) to write under, prescribe.

Ὑπόδειγμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of next*) 1. an example exhibited for imitation, (John xiii. 15.) *or* for warning, (Heb. iv. 11, &c.) 2. a typical representation, (Heb. viii. 5; ix. 23.)

Ὑποδείκνυμι, (*ὑπὸ and δείκνυμι*) 1. to show plainly; 2. to teach, instruct plainly, (Matt. iii. 7; Luke iii. 7.)

Ὑποδέχομαι, (*ὑπὸ and δέχομαι*) to receive hospitably and kindly.

Ὑποδέω, ῶ, (*ὑπὸ and δέω*) to bind under; *mid.* to put on shoes *or* sandals; *pass.* to be shod.

Ὑπόδημα, ατος, τὸ, (*from preced.*) a sandal, shoe, *or* sole bound under.

Ὑπόδικος, ου, ὁ, ἡ, (*from ὑπὸ and δίκη*) guilty *or* convicted before, liable to punishment from.

Ὑποδραμὼν, 2. *a. par. of ὑποτρέχω*.

Ὑποζύγιος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*ὑπὸ and ζυγὸς*) under the yoke; ὑποζύγιον, τὸ, an animal subject to the yoke, a beast of burden, *particularly* an ass.

Ὑποζώννυμι, (*ὑπὸ and ζώννυμι*) to under-gird.

Ὑποκάτω, (*ὑπὸ and κάτω*) underneath, under.

Ὑποκρίνομαι, (*ὑπὸ and κρίνω*) to pretend, counterfeit, feign.

Ὑπόκρισις, εως, ἡ, (*from preced.*) feigned pretence *or* appear-

ance, simulation, dissimulation, hypocrisy; ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, through the false pretence of liars, (1 Tim. iv. 2.)

Ὑποκριτὴς, οῦ, ὁ, (*from same*) 1. *properly* a stage player; *hence* a hypocrite, counterfeit, dissembler; 2. a guesser, diviner, (Matt. xvi. 3; Luke xii. 66.)

Ὑπολαμβάνω, (ὑπὸ *and* λαμβάνω) 1. to receive, (Acts i. 9.) 2. to answer, (Luke x. 30.) 3. to think, judge, suppose, (Luke vii. 43; Acts ii. 15.)

Ὑπολείπω, (ὑπὸ *and* λείπω) to leave, reserve.

Ὑπολήνιον, ου, τὸ, (*i. e.* ὑπὸ τὸν ληνὸν) the cavity under the wine-vat.

Ὑπολιμπάνω, (ὑπὸ *and* λιμπάνω, to leave) to leave.

Ὑπομείνας, *a.* 1. *par. of* ὑπομένω.

Ὑπομεμενηκὼς, *p. par of same.*

Ὑπομένω, (ὑπὸ *and* μένω) 1. to endure, sustain, suffer patiently; 2. to remain privately, stay behind, (Luke ii. 43; Acts xvii. 14.) 3. to persevere, remain constant.

Ὑπομιμνήσκω, (ὑπὸ *and* μιμνήσκω) 1. to bring to remembrance, remind; 2. to remind by way of censure.

Ὑπομνάω, ῶ, (ὑπὸ *and* μνάω) to remind, suggest.

Ὑπόμνησις, εως, ἡ, (*from* ὑπομνάω) remembrance, a putting in remembrance, admonition.

Ὑπομνήσω, *f.* 1. *of* ὑπομιμνήσκω.

Ὑπομονὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ὑπομένω) 1. a patient enduring, patient continuance, perseverance; 2. a patient waiting for, (2 Thess. iii. 5.)

Ὑπονοέω, ῶ, (ὑπὸ *and* νοέω) to suppose, suspect, think.

Ὑπόνοια, ας, ἡ, (*from preced.*) a thought, conjecture.

Ὑπονόημα, ατος, τὸ, (*from same*) a supposition, suspicion, thought.

Ὑποπιάζω, (ὑπὸ *and* πιάζω) to press) to subdue, depress, suppress.

Ὑποπλέω, ῶ, (ὑπὸ *and* πλέω) to sail under *or* near.

Ὑποπνέω, ῶ, (ὑπὸ *and* πνέω) to breathe *or* blow gently.

Ὑποπόδιον, ου, τὸ, (ὑπὸ *and* ποῦς) a footstool.

Ὑπόστασις, εως, ἡ, (*from* ὑφίσταμαι, to be placed under) 1. a basis *or* foundation, *hence* substance; 2. firm confidence, constancy; 3. confident *or* assured expectation, (Heb. xi. 1.)

Ὑποστέλλω, (ὑπὸ *and* στέλλω) 1. to withdraw, draw back, (Gal. ii. 12; Heb. x. 38.) 2. *mid.* to decline, shun, (Acts xx. 27.) 3. *mid.* to keep back *or* conceal through fear, (Acts xx. 20.)

Ὑποστολὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* ὑποστέλλω) a withdrawing.

Ὑποστρέφω, (ὑπὸ *and* στρέφω) to return.

Ὑποστρωννύω, *or* -ώννυμι, (ὑπὸ *and* στρωννύω) to strow under subject.

Ὑποταγή, ῆς, ἡ, (*from p. m. of next*) subjection, submission, obedience.

Ὑποταγήσομαι, *f.* 2. *pass. of next.*

Ὑποτάσσω, *or* -άττω, (ὑπὸ *and* τάσσω) 1. to place under, subject, subdue; 2. *mid.* to submit, obey.

Ὑποτίθημι, (ὑπὸ *and* τίθημι) 1. to put under, supply; 2. *mid.* to exhort, advise, (1 Tim. iv. 6.)

Ὑποτρέχω, (ὑπὸ *and* τρέχω) to run under.

Ὑποτύπωσις, εως, ἡ, (*from* ὑποτυπόω, to draw a sketch) a delineation, sketch, pattern, example.

Ὑποφέρω, (ὑπὸ *and* φέρω) to suffer, sustain, endure, bear.

Ὑποχωρέω, ῶ, (ὑπὸ *and* χωρέω) to withdraw, retire.

Ὑπωπιάζω, (ὑπὸ *and* ὤψ) 1. *properly* to strike *one* under the eye, *hence* to treat severely, mortify, *as the body by self-denial*, (1 Cor. ix. 27.) 2. to weary by continual importunities, (Luke xviii. 5.)

Ὗς, ὑὸς, ὁ, ἡ, (*from* σῦς, *the same*) a hog, boar *or* sow.

Ὕσσωπος, ου, ἡ, hyssop.

Ὑστερέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ὑστέρηκα, *a.* 1. ὑστέρησα, (*from* ὕστερος) 1. to fall short, fail of attaining; *with a gen.* to fall short of, be behind: *In Rom.* iii. 23. *it occurs in this sense in the passive;* 2. *pass.* to be inferior to, worse than, (1 Cor. viii. 8.) 3. to fail, be exhausted *or* wanting; *with a gen.* to want, stand in need of; *pass.* to be in want *or* need, be destitute.

Ὑστέρημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. deficiency, defect, (Coloss. i. 24; Phil. ii. 30.) 2. want, penury; 3. absence, (1 Cor. xvi. 17.)

Ὑστέρησις, εως, ἡ, (*from same*) want, penury.

Ὕστερος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, latter, posterior; ὕστερον, after, afterwards, at length.

Ὑφαντὸς, ἡ, ὸν, (*from* ὑφαίνω to weave) woven.

Ὑψηλὸς, ἡ, ὸν, (*from* ὕψος) 1. high, lofty, exalted; 2. celestial, (Heb. i. 3.) 3. proud, high-minded, (Rom. xii. 16.) 4. highly esteemed, (Luke xvi. 15.)

Ὑψηλοφρονέω, ῶ, (ὑψηλὸς *and* φρονέω) to be high-minded, proud, arrogant.

Ὕψιστος, η, ον, (*superl. from* ὕψι, on high) highest, most high.

Ὕψος, εος, ους, τὸ, 1. height, loftiness, (Rev. xxi. 16.) 2. heaven, the highest heaven, *the peculiar residence of the Deity*, (Luke i. 78, &c.) 3. exaltation, dignity, (James i. 9.)

Ὑψόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* ὕψωκα, *a.* 1. ὕψωσα, (*from preced.*) 1. to lift up, elevate; 2. to elevate *or* exalt to a more happy and glorious condition; 3. ὑψοῦν ἑαυτὸν, to lift up oneself with pride and self-conceit.

Ὕψωμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) 1. height, *viz.* of honour *or* prosperity, (Rom. viii. 39.) 2. elevation, pride, (2 Cor. x. 5.)

Ὕω, *f.* ὕσω, *p.* ὗκα, (*from* χύω) to rain.

Φ

Φάγος, ου, ὁ, (*from next*) gluttonous, a glutton.

Φάγω, 1. to eat; 2. *spiritually,* to receive nourishment from *by faith,* (John vi. 50, 51, &c.) 3. to eat, corrode, (James v. 3.)

Φαιλόνης, Φαιλώνης, Φαλώνης, Φαίνολης, Φιλόνης, *or* Φιλώνης, ου, ὁ, (*from* φιλλὶς, skin) a coat *or* cloak, *also* a portmanteau *or* case for books.

Φαίνω, *f.* φανῶ, *p.* πέφαγκα, *a.* 1. ἔφηνα, *a.* 2. ἔφανον, (*from* φάω) 1. to shine, give light; *pass.* to be conspicuous; 2. to show, *pass.* to appear, be seen; 3. *pass.* to be thought; τί ὑμῖν φαίνεται, what think ye? (Mark xiv. 64.) 4. *mid.* to appear in judgment, (1 Pet. iv. 18.)

Φανερὸς, ὰ, ὸν, (*from* φαίνω) 1. clear, apparent, manifest, plain, known; 2. public, open; ἐν τῷ φανερῷ, in public, openly, (Matt. vi. 4, 6, &c.) 3. publicly famous, *or* eminent, (Mark vi. 14.) 4. apparent, seeming; ἐν τῷ φανερῷ, in appearance *or* outward show, (Rom. ii. 28.)

Φανερόω, ῶ, *f.* -ώσω *p.* πεφανέρωκα, *a.* 1. ἐφανέρωσα, (*from preced.*) to make manifest *or* known, show forth.

Φανερῶς, (*from same*) apparently, manifestly, plainly, openly.

Φανέρωσις, εως, ἡ, (*from* φανερόω) a manifestation.

Φανὸς, οῦ, ὁ, (*from* φαίνω) a lantern, torch.

Φαντάζω, *f.* -άσω, *p.* πεφάντακα, (*from* 3. *sin. p. pass. of* φαίνω) to cause to appear; *pass.* to appear; φανταζόμενον, τὸ, an appearance, the sight.

Φαντασία, ας, ἡ, (*from preced.*) pomp, parade, ostentatious show.

Φάντασμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* φαντάζω) an apparition, phantom, spectre.

Φανῶ, *a.* 2. *s. pass. of* φαίνω.

Φάραγξ, αγγος, ἡ, a precipice, deep and broken valley.

Φαρισαῖος, ου, ὁ, a Pharisee. *The Pharisees were in the time of our Saviour the principal and most numerous of the Jewish sects. They were distinguished by a rigid observance of the Mosaic ritual, a constant study of the law, and great apparent sanctity of life.*

Φαρμακεία, ας, ἡ, (*from* φάρμακον) sorcery, magical incantation with drugs.

Φαρμακεὺς, έως, ὁ, (*from same*) a sorcerer.

Φάρμἄκον, ου, τὸ, a drug, a poison.

Φαρμἄκὸς, οῦ, ὁ, *same as* φαρμακεὺς.

Φάσις, εως, ἡ, (*from* φαίνω) information, declaration of unknown crimes.

Φάσκω, (*from* φάω) 1. to say, affirm; 2. to boast, (Rom. i. 22.)

Φάτνη, ης, ἡ, (*i. e.* φάγνη, *from* φάγω) a manger *or* crib where cattle are fed, a stall.

Φαῦλος, η, ον, vile, contemned, evil, wicked, base.

Φέγγος, εος, ους, τὸ, (*from* φάω, to shine) a shining, splendour, light.

Φείδομαι, *f.* 1. *mid.* φείσομαι, *a.* 1. *mid.* ἐφεισάμην, 1. to spare, forgive, treat with tenderness; 2. to forbear, abstain, (2 Cor. xii. 6.)

Φειδομένως, (*from preced.*) sparingly, parsimoniously.

Φελόνης, ου, ὁ. *See* **Φαιλόνης**.

Φέρω, *f.* 1. οἴσω, *a.* 1. ἤνεγκα, *p. m.* ἤνοχα, *At.* ἐνήνοχα, *p. pass.* ἤνεγμαι, *a.* 1. ἠνέχθην, 1. to produce *or* bear fruit, *as plants or trees*; 2. to bear, bring; 3. to uphold, govern, regulate, (Heb. i. 3.) 4. to endure, sustain, be able to endure, (Heb. xii. 20, &c.) 5. to bear with, (Rom. ix. 22.) 6 to bring, *or* cause to come, move towards, (John xx. 27, &c.) 7. to bring, *as an accusation*, (John xviii. 29; Acts xxv. 7.) 8. to lead, (Acts xii. 10.) 9. *pass.* to rush, (Acts ii. 2.) 10. *pass.* to be carried *or* driven *by a storm*, (Acts xxvii. 15, 17.) 11. *pass.* to be borne away *or* actuated *by the Holy Spirit*, (2 Pet. i. 21.) 12. to proceed, hasten, (Heb. vi. 1.) 13. *pass.* to be proved, proved in evidence, *in a legal sense*, (Heb. ix. 16.)

Φεύγω, *f.* -ξω, *a.* 2. ἔφυγον, *p. mid.* πέφευγα, to flee, escape, shun.

Φήμη, ης, ἡ, (*from next*) a report, rumour, fame.

Φημὶ, *f.* φήσω, *a.* 2. ἔφην, (*from* φάω) to say, affirm.

Φθάνω, *or* **Φθάω**, ῶ, *f.* φθάσω, *p.* ἔφθακα, *a.* 1. ἔφθασα, *a.* 2. ἔφθην, 1. to come, come suddenly *or* sooner than expected; 2. to anticipate, be before, (1 Thess. iv. 15.) 3. *with* εἰς, to come, attain to, (Rom. ix. 31, &c.) 4. *with* ἄχρι, to come as far as, (2 Cor. x. 14.)

Φθαρῶ, *a.* 2. *s. pass. of* φθείρω.

Φθαρτὸς, ή, όν, (*from* 3. *sin. of* φθείρω) corruptible, perishable.

Φθέγγομαι, *f. m.* φθέγξομαι, *a.* 1. *m.* ἐφθεγξάμην, *p. pass.* ἔφθεγμαι, *p. mid.* ἔφθογγα, to speak, sound aloud, utter.

Φθείρω, *f.* φθερῶ, *p.* ἔφθαρκα, *a.* 1. ἔφθειρα, *a.* 2. ἐφθαρον, *p. mid.* ἔφθορα, (*from* φθίω, to corrupt, destroy) 1. to destroy, punish with destruction, (1 Cor. iii. 17.) 2. to pervert, vitiate, seduce, corrupt.

Φθινοπωρῖνὸς, ή, όν, (*next and*

ὀπώρα) whose fruit withers *or* decays.

Φθίνω, *or* **Φθίω**, *f.* φθίσω, (*from* φθίω, to corrupt, destroy) to destroy, be corrupted, decay, wither.

Φθόγγος, ου, ὁ, (*from p. m. of* φθέγγομαι) a voice, sound.

Φθονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* ἐφθόνηκα, *a.* 1. ἐφθόνησα, (*from next*) to envy.

Φθόνος, ου, ὁ, envy, malice, malignity.

Φθορὰ, ᾶς, ἡ, (*from p. m. of* φθείρω) 1. a being destroyed, (2 Pet. ii. 12.) 2. corruption, decay, *in a natural sense*, (1 Cor. xv. 42; Gal. vi. 8.) 3. what is corruptible *or* subject to corruption, (1 Cor. xv. 50.) ;4. moral *or* spiritual corruption, depravation, (2 Pet. i. 4; ii. 12.)

Φιάλη, ης, ἡ, (*from* πίειν ἅλις, to drink enough) a bowl *or* basin.

Φιλάγαθος, ου, ὁ, (φίλος *and* ἀγαθὸς) a lover of good men *or* of goodness.

Φιλαδελφία, ας, ἡ, (*from next*) brotnerly love, love to Christians as brethren.

Φιλάδελφος, ου, ὁ, (φίλος *and* ἀδελφὸς) full of brotherly love *or* kindness.

Φίλανδρος, ου, ἡ, (φίλος *and* ἀνὴρ) loving one's husband.

Φιλανθρωπία, ας, ἡ, (φίλος *and* ἄνθρωπος) philanthropy, love of man, humanity.

Φιλανθρώπως, (*from same*) humanely, benevolently.

Φιλαργυρία, ας, ἡ, (*from next* love of money, covetousness.

Φιλάργυρος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* ἄργυρος) loving money, covetous.

Φίλαυτος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* αὐτὸς) loving oneself, selfish, self-conceited.

Φιλέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεφίληκα, *a.* 1. ἐφίλησα, *p. mid.* πέφιλα, 1. to love, regard with affection; 2. to like, affect, be fond of, (Matt. xxi. 6; Luke xx. 46.) 3. to be wont, (Matt. vi. 5.) 4. to kiss in token of love *or* friendship.

Φίλη, ης, ἡ, (*from* φίλος) a female friend.

Φιλήδονος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* ἡδονὴ) loving pleasure, a lover of pleasure.

Φίλημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* φιλέω) a kiss.

Φιλία, ας, ἡ, (*from* φίλος) friendship, love.

Φιλόθεος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* θεὸς) loving God, a lover of God.

Φιλονεικία, ας, ἡ, (*from next*) a love of contention, a contention, dispute.

Φιλόνεικος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* νεῖκος, contention) fond of contention *or* disputing, contentious.

Φιλοξενία, ας, ἡ, (*from next*) kindness to strangers, hospitality.

Φιλόξενος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* ξένος) loving strangers, hospitable.

Φιλοπρωτεύω, (*next and* πρῶτος)

to love to be first *or* chief of.

Φίλος, ου, ὁ, (*from* φιλέω) a friend.

Φιλοσοφία, ας, ἡ, (*from next*) philosophy, the doctrine of the Gentile philosophers, *or perhaps* Jewish theology, (Coloss. ii. 8.)

Φιλόσοφος, ου, ὁ, (*i. e.* φίλος σοφίας, a lover of wisdom) a philosopher.

Φιλόστοργος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* στοργή, natural affection) affectionate.

Φιλότεκνος, ου, ὁ, ἡ, (φίλος *and* τέκνον) loving one's children.

Φιλοτιμέομαι, οῦμαι, (φίλος *and* τιμή) to make it one's ambition, be extremely desirous.

Φιλοφρόνως, (*from next*) in a friendly, kind, *or* hospitable manner.

Φιλόφρων, ονος, ὁ, ἡ, (φίλος *and* φρήν) friendly-minded, friendly, benign, hospitable.

Φιμὸς, οῦ, ὁ, a muzzle.

Φιμόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεφίμωκα, *a.* 1. ἐφίμωσα, (*from preced.*) 1. to muzzle, (1 Cor. ix. 9; 1 Tim. v. 18.) 2. to reduce to silence, *pass.* to be silent, speechless; 3. *pass.* to be quiet, cease to rage, *applied to the wind or waves*, (Mark iv. 39; 1 Pet. ii. 15.)

Φλογίζω, *f.* -ίσω, *At.* -ιῶ, *a.* 1. ἐφλόγισα, (*from next*) to inflame, set on fire, punish with fire.

Φλὸξ, φλογὸς, (*from p. m. of* φλέγω, to burn) a bright burning fire, a flame.

Φλυαρέω, ῶ, (*from next*) to prate, chatter, talk in an idle trifling manner against *any one.*

Φλύαρος, ου, ὁ, ἡ, (*from* φλύω, to boil) a prater, tattler, trifling talker.

Φοβερὸς, ά, όν, (*from* φόβος) dreadful, terrible, horrid.

Φοβέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεφόβηκα, *a.* 1. *pass.* ἐφοβήθην, *imp.* φοβήθητι, (*from same*) 1. to terrify, *pass.* to be affrighted, afraid; *with an accus.* to be afraid of, fear; 2. to fear, reverence, venerate; 3. *pass.* to be struck with astonishment, be amazed, (Mark iv. 41, &c.) 4. *pass.* to take heed, (Heb. iv. 1.)

Φόβητρον, ου, τὸ, (*from same*) a dreadful *or* terrible sight, portent.

Φόβος, ου, ὁ, (*from p. m. of* φέβομαι, to flee) 1. fear, terror, affright; 2. the object *or* cause of fear *or* terror, terribleness, (Rom. xiii. 3; 2 Cor. v. 11.) 3. reverential fear, awe, reverence, respect; 4. astonishment; 5. modesty, (1 Pet. iii. 15.)

Φοῖνιξ, ικος, ὁ, a palm tree, palm branch, date.

Φονεὺς, έως, (*from* φόνος) a murderer.

Φονεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεφόνευκα, *a.* 1. ἐφόνευσα, (*from same*) to murder, kill.

Φόνος, ου, ὁ, (*from p. m. of* φένω, to murder) 1. murder,

slaughter; 2. cruelty, blood-thirstiness, (Rom. i. 29.)

Φορέω, ῶ, *f.*-έσω, *and* -ήσω, *a.* 1. ἐφόρεσα, *p.* πεφόρεκα, (*from p. m. of* φέρω) to bear, carry, wear.

Φόρον, ου, τὸ, (*Latin*) a forum, market-place.

Φόρος, ου, ὁ, (*from p.m. of* φέρω) tribute.

Φορτίζω, *f.* -ίσω, *p. pass.* πεφόρτισμαι, (*from next*) to load, lade, burden, afflict.

Φορτίον, ου, τὸ, (*from next*) 1. the freight *or* lading *of a ship*, (Acts xxvii. 10.) 2. a burden, the burden *of Christ's commandments*, (Matt. xi. 30.) *of ceremonial observances*, (Matt. xxiii. 4; Luke xi. 46.) 3. sin, and the punishmeut of it, (Gal. vi. 5.)

Φόρτος, ου, ὁ, (*from* φέρω) a burden *properly of a ship*, the goods *or* merchandise it carries.

Φραγέλλιον, ου, τὸ, (*Latin*) a scourge, whip.

Φραγελλόω, ῶ, *f.* -ώσω, (*from preced.*) to scourge with whips.

Φραγμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of* φράσσω) 1. a fence, hedge; 2. a place enclosed by hedges, the fields *or* country, (Luke xiv. 23.) 3. a separation, cause of discord, (Ephes. ii. 14.)

Φραγῶ, *a.* 2. *s. pass. of* φράσσω.

Φράζω, *f.* φράσω, *p.* πέφρακα, *a.* 1. ἔφρασα, *a.* 2. ἔφραδον, *p. mid.* πέφραδα, to declare, expound, explain.

Φράσσω, *or* -ττω, *f.* φράξω, *p.* πέφρᾰχα, *a.* 1. ἔφραξα, *a.* 2 ἔφρᾰγον, *p. mid.* πέφρᾰγα, 1. to stop, restrain; φράσσειν τὸ στόμα, to reduce to silence, (Rom. iii. 19.) to restrain the force of, (Heb. xi. 33.)

Φρέαρ, ᾰτος, τὸ, a pit *or* well.

Φρεναπατάω, ῶ, (φρὴν *and* ἀπατάω) to deceive, impose upon, seduce into error.

Φρεναπᾰτης, ου, ὁ, (*from preced.*) a deceiver, impostor.

Φρὴν, φρενὸς, ἡ, the mind; φρένες, ων, αἱ, the mind *itself, and hence*, prudence, understanding.

Φρίσσω, *or* -ίττω, *f.* φρίξω, *p.* πέφριχα, *a.* 1. ἔφριξα, (*from* φρὶξ, horror) to bristle *or* shudder through fear *or* horror.

Φρονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεφρόνηκα, *a.* 1. ἐφρόνησα, (*from* φρένες, *pl. of* φρὴν) 1. to relish, affect, set the the affections on; 2. to know, understand, judge; 3. to think, be of opinion; τὸ αὐτὸ φρονεῖν, to be of the same mind *or* opinion, (Phil. iii. 16, &c.) 4. *followed by* ὑπὲρ, *and a gen.* to mind, be careful *or* solicitous concerning, (Phil. iv. 10.) 5. *with an accus.* to heed, mind, regard, (Rom. xiv. 6.)

Φρόνημα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) desire, appetence, earnest cultivation of *or* devotion to.

Φρόνησις, εως, ἡ, (*from same* wisdom, prudence.

Φρόνιμος, ου, ὁ, ἡ, (*from* φρονέω) wise, prudent, provident.

Φρονίμως, (*from preced.*) wisely, prudently, providently.

Φροντίζω, *f.* -ίσω, *At.* -ιῶ, *p.* πεφρόντικα, *a.* 1. ἐφρόντισα, (*from next*) to take care, be solicitous, study.

Φροντὶς, ίδος, ἡ, thought, care, anxiety.

Φρουρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεφρούρηκα, (*from* φρουρὸς) 1. to guard, keep, preserve; 2. *pass.* to be reserved, (Gal. iii. 23; 1 Pet. i. 4.)

Φρουρὸς, οῦ, ὁ, (πρὸ *and* οὖρος, a guard) a sentinel, guard.

Φρυάσσω, *or* -ττω, *f.* -ξω, *p.* πεφρύαχα, *a.* 1. ἐφρύαξα, to be tumultuous, noisy, fierce, insolent, to rage.

Φρύγανον, ου, τὸ, (*from* φρύγω, to burn) a fagot-stick.

Φυγεῖν, *a.* 2. *inf. of* φεύγω.

Φυγὴ, ῆς, ἡ, (*from p. m. of* φεύγω) a fleeing *or* flight.

Φυεὶς, *a.* 2. *par. pass. of* φύω.

Φυλακὴ, ῆς, ἡ, (*from p. of* φυλάσσω) 1. a keeping, guarding, *or* watching, (Luke ii. 8.) 2. a guard, a number of men upon guard, (Acts xii. 10.) 3. a prison, place of custody; 4. Hades, (1 Pet. iii. 19.) 5. a hold, dwelling *or* lurking place, *also* a cage *for birds*, (Rev. xviii. 2.) 6. a watch *or* division of the night. *In the time of our Saviour the Jewish night was divided into four watches, agreeably to the custom of the Romans. The first* (ὀψὶ,) *lasted from six till nine in the evening; the second* (φυλακὴ μέση, *or* μεσονύκτιον) *from nine till midnight; the third* (δευτέρα *or* ἀλεκτοροφωνία) *from midnight to three in the morning; and the fourth* (πρωΐ *or* πρωϊνὴ, *called the morning watch*) *from three to six.*

Φυλακίζω, *f.* -ίσω, *p.* πεφυλάκικα, (*from preced.*) to imprison.

Φυλακτήρια, ων, τὰ (*from* φυλάσσω) phylacteries; slips of parchment *on which the Jews wrote certain portions of the law, and bound them on their foreheads and on their wrists.*

Φύλαξ, ἄκος, ὁ, (*from same*) a keeper, guard, sentinel.

Φυλάξαι, *a.* 1. *inf. of* φυλάσσω.

Φυλάσσω, *or* -ττω, *f.* -ξω, *p.* πεφύλαχα, *a.* 1. ἐφύλαξα, 1. to keep, preserve, guard, watch; 2. to keep *or* observe, *as a commandment*; 3. *mid.* to keep oneself, beware, (2 Pet. iii. 17.)

Φυλὴ, ῆς, ἡ, (*from* φύω) a tribe, distinct part or race of a people.

Φύλλον, ου, τὸ, (*from same*) a leaf.

Φύραμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* φυράω, to macerate) a mass of clay *or* dough macerated *o.* kneaded.

Φυσικὸς, ἡ, ὸν, (*from* φύσις) natural, governed by natural *or* animal instinct.

Φυσικῶς, (*from preced.*) naturally, by natural instinct.

Φυσιόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* πεφυσίωκα, (*from* φυσάω, to breathe, blow) to inflate, puff up, *mid.* to be insolent *or* arrogant.

Φύσις, εως, ἡ, (*from* φύω) 1. nature, natural birth, (Gal. ii. 15; Rom. ii. 27.) 2. natural disposition, instinct, propensity, (Ephes. ii. 3.) 3. long-established custom, (1 Cor. xi. 14.) 4. nature, essence, (Gal. iv. 8.) 5. a kind *or* species *of animals*, (James iii. 7.)

Φυσίωσις, εως, ἡ, (*from* φυσιόω) a swelling *of pride or ambition.*

Φυτεία, ας, ἡ, (*from next*) a plantation, plant, tree.

Φυτεύω, *f.* -εύσω, *p.* πεφύτευκα, *a.* 1. ἐφύτευσα, (*from* φύω) 1. to plant; 2. to establish, authorize, (Matt. xv. 13.) 3. to plant the Gospel, *or* be the first to preach it in any place, (1 Cor. iii. 6.)

Φυτὸς, ἡ, ὸν, (*from next*) planted.

Φύω, *f.* φύσω, *p.* πέφυκα, *a.* 2. ἔφυον, *and* ἔφυν, *p. mid.* πέφυα, to beget, produce, *act. and pass.* to spring up, sprout.

Φωλεὸς, οῦ, ὁ, ([redacted]) a hole, burrow.

Φωνέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* πεφώνηκα, *a.* 1. ἐφώνησα, (*from next*) 1. to utter a voice, call, cry out; *applied to a cock*, to crow; 2. to call, call for, invite; 3. to call, name, denominate, (John xiii. 13.)

Φωνὴ, ῆς, ἡ, (*from* φάω) 1. a voice; 2. a person uttering a voice, (Rev i. 12.) 3. a speech, writing, (Acts xiii. 27.) 4. a mode of discoursing, (Gal. iv. 20.) 5. language, (1 Cor. xiv. 10.) 6. a sound, noise.

Φῶς, φωτὸς, τὸ, (*for* φάος, *from* φάω) 1. light; 2. a thing causing light, *as* a fire, (Mark xiv. 54, &c.) lightning, (Acts ix. 3; xxii. 6, &c.) a candle, torch, (Acts xvi. 29.) 3. *pl.* the material lights of heaven, (James i. 17.) 4. publicity; *ἐν φωτὶ*, in public, openly, (Matt. x. 27; Luke xii. 3.) 5. spiritual light and instruction, the doctrine of Christianity, *also* the author of such light; 6. a state of spiritual light and knowledge, of holiness *or* happiness, *also* persons in such a state, (Ephes. v. 8.) 7. the guiding *or* directing principle in the mind of man.

Φωστὴρ, ῆρος, ὁ, (*from preced.*) a light, luminary.

Φωσφόρος, ου, ὁ, (φῶς *and p. m. of* φέρω) the day *or* morning star.

Φωτεινὸς, ἡ, ὸν, (*from* φῶς) 1. bright, radiant, luminous, diffusing light, (Matt. xvii. 5, &c.) 2. enlightened, *in a spiritual sense*, (Luke xi. 36.)

Φωτίζω, *f.* -ίσω, *Att.* -ιῶ, *p.* πεφώτικα, *a.* 1. ἐφώτισα, (*from same*) 1. to enlighten, give light to, *whether in a natural or a spiritual sense;* 2. to bring to light, (1 Cor. iv. 5; 2 Tim. i. 10.) 3. to instruct,

make to see *or* understand, (Ephes. iii. 9.)

Φωτισμὸς, *οῦ, ὁ,* (*from p. pass. of preced.*) light, lustre, illumination.

Χ

Χαιρέω, *and* **Χαίρω**, *a.* 2. *ἔχαρον, f.* 2. *pass. χαρήσομαι, a.* 2. *pass. ἐχάρην, p. pass. κέχαρμαι,* 1. to leap for joy, rejoice, be glad; 2. *the imperat. χαῖρε and pl. χαίρετε are used as terms of* salutation, *or* of wishing happiness, hail; 3. *χαίρετε, in a valedictory sense,* farewell, adieu, (2 Cor. xiii. 11.) 4. *the inf. χαίρειν, is used as a form of* salutation *at the beginning of letters,* health, happiness.

Χάλαζα, *ης, ἡ,* (*from next*) hail.

Χαλάω, *ῶ, and χαλάζω f. -άσω, p. κεχάλακα, a.* 1. *ἐχάλασα,* to loose, let loose, let down.

Χαλεπὸς, *ἡ, ὸν,* (*from χαλέπτω,* to overthrow, hurt) 1. violent, fierce, (Matt. viii. 28.) 2. grievous, afflictive, hard, difficult, (2 Tim. iii. 1.)

Χαλιναγωγέω, *ῶ, f. -ήσω,* (*next and ἄγω*) to bridle, restrain, govern

Χαλινὸς, *οῦ, ὁ,* (*from χαλάω*) a bridle.

Χάλκεος, *εία, εον,* (*from χαλκὸς*) made of copper *or* native brass.

Χαλκεὺς, *έως, ὁ,* (*from same*) a worker in metals, a coppersmith.

Χαλκηδὼν, *όνος, ὁ,* a chalcedony.

Χαλκίον, *ου, τὸ,* (*from χαλκὸς*) a brazen vessel.

Χαλκολίβανον, *ου, τὸ,* fine copper *or* brass.

Χαλκὸς, *οῦ, ὁ,* 1. copper *or* native brass; 2. copper *or* brass money, money *in general.*

Χαμαὶ, on *or* to the ground.

Χαρὰ, *ᾶς, ἡ,* (*from p. m. of χαίρω*) 1. joy; 2. a cause of joy.

Χάραγμα, *ατος, τὸ,* (*from p. pass. of χαράσσω*) 1. sculpture, engraving, (Acts xvii. 29.) 2. a mark impressed.

Χαρακτὴρ, *ῆρος, ὁ,* (*from* 3. *sin. p. pass. of χαράσσω*) an impress *or* figure formed after some archetype, an exact likeness, express image.

Χάραξ, *ακος, ὁ,* (*from next*) a palisado, ditch, rampart, bulwark.

Χαράσσω, to engrave, write.

Χαρῆναι, *a.* 2. *inf. pass. of χαίρω.*

Χαρήσομαι, *f.* 2. *pass. of same.*

Χαρίζομαι, *f.* 1. *mid. χαρίσομαι, a.* 1. *mid. ἐχαρισάμην, a.* 1. *pass. ἐχαρίσθην,* (*from next*) 1. to give, grant, bestow freely; 2. to give up to gratify *another,* (Acts xxv. 16.) 3. to forgive freely, and of mere grace, *as a debt,* (Luke vii. 42.) *as sins or offences,* (Ephes. iv. 32, &c.)

Χάρις, ιτος, ἡ, (*from* χαίρω) 1. favour, acceptance, *generally*, the favour *or* kind affection of God to men; 2. acceptable, well pleasing, (1 Pet. ii. 19, 20.) 3. a favour, kindness granted *or* desired, (Acts xxv. 3.) 4. joy, (2 Cor. i. 15.) 5. the favour *or* kindness of God in the redemption and salvation of man, *and hence* the Christian religion; 6. the gracious influence and assistance of the Holy Spirit; 7. the office *or* honourable distinction of apostleship, (Gal. ii. 9, &c.) 8. liberality, liberal contribution, (1 Cor. xvi. 3; 2 Cor. viii. 4, &c.) 9. thanks, thankfulness, giving of thanks; 10. recompense, return for kindness, (Luke vi. 32, 33.) 11. graciousness, agreeableness, suavity, (Luke iv. 22; Col. iv. 6, &c.) 12. χάριν ἔχειν, to return thanks, (1 Tim. i. 12; 2 Tim. i. 3.) *but sometimes*, to have a grateful sense of favours received, (Luke xvii. 9, &c.) 13. χάριν ἔχειν πρὸς, to be in favour with, (Acts ii. 47.) 14. δίδοναι χάριν, to give *or* shew kindness, (James iv. 6; 1 Pet. v. 5.) 15. *the accus.* χάριν, *is used for* κατὰ χάριν, on account of, because of, for the sake of.

Χάρισμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* χαρίζομαι) 1. a free gift, favour; 2. a miraculous gift of the Holy Spirit.

Χαριτόω, ῶ, *f.* -ώσω, *p.* κεχαρίτωκα, (*from* χάρις) to make acceptable; χαριτόομαι, to be acceptable, favoured.

Χάρτης, ου, ὁ, (*from* χαράσσω) paper.

Χάσμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* χαίνω, to gape) a gap, gulf, chasm.

Χεῖλος, εος, ους, τὸ, 1. the lip; χεῖλος τῆς θαλάσσης, the shore of the sea, (Heb. xi. 12.)

Χειμάζω, *f.* -άσω, (*from* χεῖμα, winter) 1. to winter; 2. to toss with a storm *or* tempest.

Χείμαῤῥος, (χεῖμα, winter, *and* ῥόος, a stream) a stream, brook, *or* torrent.

Χειμὼν, ῶνος, ὁ, (*from* χίω) 1. the winter, the rainy season of eastern countries; 2. a storm, tempest, (Acts xxvii. 20.) 3. foul, stormy weather, (Matt. xvi. 3.)

Χεὶρ, χειρὸς, ἡ, *dat. plur.* χερσὶ, (*from* χίω *or* χείω, to hold) 1. the hand; ἐπιβάλλειν τὴν χεῖρα, (or τὰς χεῖρας) ἐπὶ, to lay violent hands on, seize; ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, lifting up holy hands, *i. e.* lifting up the hands towards heaven in prayer; 2. *figuratively*, power, *of which* the hand *is considered the emblem—and hence* ministry, ministerial action. *From this symbolical import arises the propriety of the laying on of hands in curing the sick, in ordaining to offices, or in conveying the powers and gifts of the Holy Spirit.*

Χειραγωγέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεχειραγώγηκα, (*from next*) to lead by the hand.

Χειραγωγὸς, οῦ, ὁ, ἡ, (χεὶρ *and* ἀγωγὸς, a leader) a leader by the hand.

Χειρόγραφον, ου, τὸ, (χεὶρ *and* γράφω) a hand-writing, a promissory bill, *applied to* the Mosaic law.

Χειροποίητος, ου, ὁ, ἡ, (χεὶρ *and* ποιητὸς, made) made with hands.

Χειροτονέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεχειροτόνηκα, *a.* 1. ἐχειροτόνησα, (χεὶρ *and p. m. of* τείνω) *properly* to extend, *or* lift up, the hand, *hence* to elect by lifting up of hands, constitute, ordain, appoint.

Χείρων, ονος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*comp. of* κακὸς) inferior, worse.

Χερουβ, *pl.* χερουβεὶμ, (*Hebrew*) a cherub.

Χέω, **Χεέω**, *or* **Χεύω**, *f.* χέσω, χεέσω, *and* χεύσω, *a.* 1. ἔχευσα, ἔχευα, *and* ἔχεα, *p.* κέχευκα, to pour, pour forth.

Χήρα, ας, ἡ, (*from* χῆρος, bereft) 1. a widow; 2. *figuratively*, one destitute *or* afflicted.

Χθὲς, 1. yesterday; 2. formerly, (Heb. xiii. 8.)

Χιλίαρχος, ου, ὁ, (χίλιοι *and* ἄρχος) a commander of a thousand, a military tribune.

Χιλιὰς, άδος, ἡ, (*from next*) a thousand.

Χίλιοι, αι, α, a thousand.

Χιτὼν, ῶνος, ὁ, 1. a vest, inner garment; 2. *pl.* clothes *in general*, garments.

Χιὼν, όνος, ἡ, (*from* χέω) snow.

Χλαμὺς, ύδος, ἡ, (*from* χλιαίνω, to warm) a cloak, robe, loose garment.

Χλευάζω, *f.* -άσω, *p.* κεχλεύακα, *a.* 1. ἐχλεύασα, to mock, scoff, deride.

Χλιαρὸς, ὰ, ὸν, (*from* χλιαίνω, to warm) warm, lukewarm.

Χλωρὸς, ὰ, ὸν, (*from* χλόη, grass) 1. green; 2. of a pale *or* sallow hue, (Rev. vi. 8.)

χξϛ', *a monogram of numeral letters signifying* six hundred and sixty-six.

Χοϊκὸς, ὴ, ὸν, (*from* χόος) 1. earthy, made of earth *or* dust; 2. corruptible, mortal.

Χοῖνιξ, ικος, ἡ, (*from* χέω, to receive) a chœnix, a Grecian measure of capacity, *supposed to be equal to about a pint and a half English.*

Χοῖρος, ου, ὁ, 1. a hog *or* sow; 2. *figuratively*, a man devoted to sensual *or* polluting pleasures.

Χολάω, ῶ, *f.* -άσω, *p.* κεχόλακα, (*from next*) to be angry with, *or* incensed at.

Χολὴ, ῆς, ἡ, gall, anger, loathing.

Χόος, **Χοῦς**, **Χόον**, **Χοῦν**, ὁ, (*from* χέω) earth, dust, dirt.

Χορηγέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεχορήγηκα, *a.* 1. ἐχορήγησα, (χορὸς *and* ἄγω) to supply, *or* furnish liberally.

Χορὸς, οῦ, ὁ, a dance, company of dancers, singing and dancing, a chorus.

Χορτάζω, *f.* -άσω. *p.* κεχόρτακα, *a.* 1. ἐχόρτασα, (*from* χόρτος) to feed, fill *or* satisfy with food, *whether naturally or spiritually.*

Χόρτασμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of preced.*) food, sustenance.

Χόρτος, ου. ὁ, 1. grass *or* herbage; 2. a blade *of corn.*

Χοῦς. *See* Χόος.

Χράω, ῶ, *f* χρήσω, *p* κέχρηκα *a.* 1. ἔχρησα, 1. to lend; *mid.* to borrow; 2. *mid. with a dat.* to use, make use of, handle; *hence* to treat, behave toward.

Χρεία, ας, ἡ, (*from preced.*) 1. occasion, use, need, necessity; τὰ πρὸς τὴν χρείαν, necessary things; 2. indigence, poverty; 3. an affair, business, (Acts vi. 3.)

Χρεωφειλέτης, ου, ὁ, (χρέος, a debt, *and* ὀφειλέτης) a debtor.

Χρὴ, *or* Χρῆ. (*from* χρεία) there is need *or* occasion, it behoveth.

Χρήζω, *for* Χρηΐζω, (*from same*) to have need of, need, want.

Χρῆμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* χράω) money; *pl.* wealth, riches.

Χρηματίζω, *f.* -ίσω, *At* -ιῶ, *a.* 1. ἐχρημάτισα, *p.* κεχρημάτικα, (*from preced.*) 1. to be called *or* named, (Acts xi. 26; Rom. vii. 3.) 2. to utter oracles, give divine directions; *pass.* to be directed *or* warned by a divine oracle, be directed *or* warned by God.

Χρηματισμὸς, οῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a divine answer *or* oracle.

Χρήσιμος, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from next*) useful, profitable.

Χρῆσις, εως, ἡ, (*from* 2. *sin. p. pass. of* χράω) use, manner of using.

Χρηστεύομαι, (*from* χρηστὸς) to be kind, obliging, willing to assist.

Χρηστολογία, ας, ἡ, (*next and* λόγος) *in a good sense,* a kind and benevolent address; *in a bad one,* a plausible discourse with empty professions of regard.

Χρηστὸς, ἡ, ὸν, (*from* χράω) 1. good, virtuous, (1 Cor. xv. 33.) 2. kind, obliging, gracious; χρηστὸν, *neut* goodness, kindness, (Rom. ii. 4.) 3. easy, easy to be borne.

Χρηστότης, τητος. ἡ, (*from preced.*) 1. goodness, benignity, gentleness; 2. what is good, (Rom. iii. 12.)

Χρίσμα, ἄτος, τὸ, (*from p. pass. of* χρίω) an anointing, unction.

Χριστιανὸς, οῦ, ὁ, (*from next*) a Christian, follower of Christ.

Χριστὸς, οῦ, ὁ, (*from* 3. *sin. p. pass. of next*) anointed; *hence used as a title of Jesus,* the Anointed, the Christ; 2. *it is applied to* the Christian church, *or* that society of which Christ is the head, (1 Cor. xii. 12.) 3. the doctrine of Christ, the Christian religion, (Ephes. ix. 20, &c.) 4. the benefits of Christ, (Heb. iii. 14, &c.) 5

the Christian temper *or* disposition, (Gal. iv. 19.)

Χρίω, *f.* χρίσω, *p.* κέχρικα, *a.* 1. ἔχρισα, *p. pass.* κέχρισμαι, to anoint, *hence* to communicate the gifts and graces of the Holy Spirit.

Χρόα, ας, ἡ, colour.

Χρονίζω, *f.* -ίσω, *At.* ιῶ, *a.* 1. ἐχρόνισα, *p.* κεχρόνικα, (*from next*) to delay, defer, tarry.

Χρόνος, ου, ὁ, (*from* κραίνω, to perform, perfect) 1. time, duration; διὰ τὸν χρόνον, on account of the length of time, (Heb. v. 12.) 2. delay, (Rev. x. 6.) 3. a particular point *or* part of time, period.

Χρονοτριβέω, ῶ, (χρόνος *and* τρίβω) to spend time.

Χρύσεος, -ους, -έη, -ῆ, -εον, -ουν, (*from* χρυσὸς) golden.

Χρυσίον, ου, τὸ, (*from same*) 1. gold; 2. gold coin; 3. *it is applied to* the redeeming merits of Christ, (Rev. iii. 18.)

Χρυσοδακτύλιος ου, ὁ, ἡ, (χρυσὸς *and* δακτύλιος) having a gold ring *or* rings on the fingers.

Χρυσόλιθος, ου, ὁ, (χρυσὸς *and* λίθος) a chrysolite.

Χρυσόπρασος, ου, ὁ, (*next and* πράσον, a leek) a chrysoprasus, an Indian gem.

Χρυσὸς, ῦ, ὁ, 1. gold; 2. golden coin *or* money.

Χρυσόω, ῶ, *f.* -ώσω, *a.* 1. ἐχρύσωσα, (*from* χρυσὸς) to overlay *or* adorn with gold.

Χρὼς, χρωτὸς, ὁ, (*from* χρόα) the skin, the body *of a man*.

Χύνω, (*from* χύω) to pour, pour forth.

Χωλὸς, ἡ, ὸν, 1. lame in, *or* deprived of the use of the feet; 2. weak, infirm, (Heb. xii. 13.)

Χώρα, ας, ἡ, (*from* χῶρος) 1. a field, ground; 2. a country, region; 3. the inhabitants of a country.

Χωρέω, ῶ, *f.* -ήσω, *p.* κεχώρηκα, *a.* 1. ἐχώρησα, (*from same*) 1. to go *or* come; 2. to increase, prosper, proceed successfully, (John viii. 37.) 3. to afford place for, contain, be capable of containing; 4. to be capable of executing, (Matt. xix. 11, 12.) 5. to receive kindly and affectionately, (2 Cor. vii. 2.) 6. *followed by* εἰς, to attain to, partake of, (2 Pet. iii. 9.)

Χωρίζω, *f.* -ίσω, *p.* κεχώρικα, *a.* 1. ἐχώρισα, (*from* χωρὶς) to separate, sever; *mid.* to depart.

Χωρίον, ου, τὸ, (*from* χῶρος) a field, ground.

Χωρὶς, 1. separately, by itself, apart; 2. without; 3. besides.

Χῶρος, ου, ὁ, the north-west, *properly the* north-west wind.

Ψ

Ψάλλω, *f.* ψαλῶ, *a.* 1. ἔψαλα, *p. mid.* ἔψηλα, (*from* ψάω,

to touch) to touch, touch the strings *of a musical instrument, hence* to sing, sing praises *or* psalms to God.

Ψαλμὸς, ῦ, ὁ, (*from p. pass. of preced.*) a playing upon a musical instrument, *hence* a psalm, sacred song, *or* poem.

Ψάμμος, ου, ἡ, sand.

Ψευδάδελφος, ου, ὁ, (ψευδὴς *and* ἀδελφὸς) a false brother, pretended Christian.

Ψευδαπόστολος, ου, ὁ, (*next and* ἀπόστολος) a false apostle.

Ψευδὴς, έος, ῦς, ὁ, ἡ, τὸ, -ὲς, (*from* ψεύδω) false, lying, a liar; τὸ ψευδὲς, falsehood.

Ψευδοδιδάσκαλος, ου, ὁ, (ψεύδω *and* διδάσκαλος) a false teacher.

Ψευδολόγος, ου, ὁ, ἡ, (ψεύδω *and p. m. of* λέγω) a speaker of lies.

Ψευδομάρτυρ, υρος, ὁ, ἡ, (ψεύδω *and* μάρτυρ) a false witness.

Ψευδομαρτυρέω, ῶ, (ψεύδω *and* μαρτυρέω) to bear false witness.

Ψευδομαρτυρία, ας, ἡ, (ψεύδω *and* μαρτυρία) false witness.

Ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, (ψεύδω *and* προφήτης) a false prophet, one who teaches false doctrines in the name of God.

Ψεῦδος, εος, τὸ, (*from* ψεύδω) 1. a lie, falsehood; 2. lying *in general*, (Ephes. iv. 25.) 3. a false idol, (Rev. xxi. 27.)

Ψευδόχριστος, ου, ὁ, (*next and* χριστὸς) a false Christ, one who falsely pretends to be the Christ *or* Messiah.

Ψεύδω, *f.* ψεύσω. *p.* ἔψευκα, 1. to deceive; *mid.* to lie, speak falsely *or* deceitfully; 2. to impose upon.

Ψευδώνυμος, ου, ὁ, ἡ, (*preced. and* ὄνυμα, *for* ὄνομα) falsely named *or* called.

Ψεύσασθαι, *a.* 1. *inf. m. of* ψεύδω.

Ψεῦσμα, ατος, τὸ, (*from p. pass. of* ψεύδω) a lie, falsehood.

Ψεύστης, ου, ὁ, (*from* 3. *sin. of same*) a liar, a perfidious person.

Ψηλαφάω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ἐψηλάφησα, (*p. m. of* ψάλλω *and* ἀφάω, to touch) 1. to touch, feel, handle; 2. to feel after, *as persons blind or in the dark.*

Ψηφίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐψήφικα, *a.* 1. ἐψήφισα, (*from next*) to reckon, compute.

Ψῆφος, ου, ἡ, 1. a small stone *or* pebble, (Rev. ii. 17.) 2. a vote, suffrage, voice.

Ψιθυρισμὸς, ῦ, ὁ, (*from* ψίθυρος, a whisper) a whispering, detraction.

Ψιθυριστὴς, ῦ, ὁ, (*from same*) a whisperer, secret detractor.

Ψιχίον, ου, τὸ, (*from* ψὶξ, a crumb of bread) a little crumb.

Ψυχὴ, ῆς, ἡ, (*from* ψύχω) 1. breath, animal life; δοῦναι ψυχὴν, to give *or* surrender one's life; παραδοῦναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ, to hazard one's life for the sake of, (Acts xv 26.) 2. a living creature *or*

animal, (1 Cor. xv. 45; Rev. xvi. 3) 3. the human body *though dead*, (Acts ii. 27, 31.) 4. the human soul *or* spirit, mind, intelligence; 5. the mind, disposition, affections; 6. a human person, individual.

Ψυχικὸς, ἡ, ὸν, (*from preced.*) animal, sensual.

Ψῦχος, εος, ους, τὸ, cold.

Ψυχρὸς, ρὰ, ρὸν, (*from preced.*) cold.

Ψύχω, *f.* -ξω, *p.* ἔψυχα, *a.* 2. ἔψυγον, (*from same*) to cool, *pass.* to grow cool *or* cold.

Ψωμίζω, *f.* -ίσω, *p.* ἐψώμικα, *a.* 1. ἐψώμισα, (*from* ψωμὸς) 1. to feed; 2. to spend in feeding *others*, to divide *as it were* into mouthfuls for feeding *others*.

Ψωμίον, ου, τὸ, (*from next*) a morsel *or* piece of food, *particularly* of bread.

Ψωμὸς, οῦ, ὁ, (*from* ψάω, to break into bits) a morsel *or* piece of food, *particularly* of bread.

Ψώχω, to break in pieces, rub *as ears of corn*.

Ω

Ω, ω, Ὦ μέγα. 1. *applied to Christ as being* the end *or* last; 2. O, Oh, *used in addressing, admiration, or reproving*.

Ὦ, *pres. s. of* εἰμί.

Ὧ, *dat. sin. of* ὅς.

Ὧδε, (*i. e.* ἐν τῷδε τόπῳ, in this place, *from* ὅδε) 1. here, in this place; πάντα τὰ ὧδε, all things *done* here, (Col. iv. 9.) ὧδε ἢ ὧδε, here *or* there; 2. hither, to this place; 3. in this life, on this earth, (Heb. xiii. 14.) 4. herein, in this matter, (Rev. xiii. 10, 18, &c.)

Ὠδὴ, ῆς, ἡ, (*from* ἀείδω) an ode, song, hymn.

Ὠδὶν, ῖνος, ἡ, (*from* ὀδύνη) 1. the pain of childbirth, (1 Thess v. 3.) 2. acute pain, sorrow, *or* affliction; 3. a bond, (Acts ii. 24.)

Ὠδίνω, *f.* ὠδινῶ, *and* -ήσω, *a.* 1. ὠδίνησα, *p.* ὠδίνηκα, (*from preced.*) 1. to be in pain as a woman in travail; 2. to travail in birth of, treat with the solicitude of a mother, (Gal. iv. 19.)

Ὡμοιώθην, *a.* 1. *pass. of* ὁμοιόω.

Ὦμος, ου, ὁ, (*from* οἴω) the shoulder.

Ὤμοσα, *a.* 1. *of* ὀμνύω.

Ὤν, *pres. par. of* εἰμί.

Ὠνέομαι, οῦμαι, *f.* 1. *mid.* ὠνήσομαι, *a.* 1. *mid.* ὠνησάμην to buy.

Ὠὸν, οῦ, τὸ, an egg.

Ὥρα, ας, ἡ, 1. an hour, the twelfth part of the day *or* night; 2. an instant, moment, (Matt. viii. 13, &c.) 3. a short time; 4. time, *used indefinitely*; 5. a certain time, season, occasion, *used in re-*

ference to the time of our Saviour's suffering and death, (Mark xiv. 35.) 6. the day *or* last hour of the day, (Matt. xiv. 15.) 7. *ἀπ' αὐτῆς*, [*sc.* *ὥρας*] immediately, (Acts xvi. 18.)

Ὡραῖος, *αία*, *αῖον*, (*from preced.*) 1. beautiful; 2. amiable, desirable, (Rom. x. 5.)

Ὤρυξα, *a.* 1. *of* ὀρύσσω.

Ὠρύω, *f.* -ύσω, *p.* ὤρυκα, *a.* 1. ὤρυσα, to roar, howl.

Ὠρχησάμην, *a.* 1. *m. of* ὀρχέομαι.

Ὡς, (*from* ὅς.) *If used as an adverb*, 1. as, like as; 2. about, as it were; 3. somewhat, (Acts xvii. 22.) 4. how, in what manner; 5. how! (Rom. x. 15; xi. 33.) 6. certainly, (Mark vi. 15.) 7. to wit, namely, (2 Cor. v. 19.) 8. according as, (2 Pet. i. 3.) 9. ὡς ἐπὶ, to, towards, (Acts xvii. 14.) ὡς ἦν, as he was, just as he was, (Mark iv. 36.) *If used as a conjunction*, 1. as, that, (Heb. vii. 9.) ὡς ἔπος εἰπεῖν, as I may so say; 2. so, therefore, wherefore, (Heb. iii. 11.) 3. that, *declaratively*, (Rom. i. 9.) 4. *of time*, when, (Luke xx. 37.) after that, (Acts xxvii. 1.) whilst, (Acts i. 10; xix. 21.) *following* πόσος χρόνος, how long time? *it denotes* since that, since, (Mark ix. 21.) 5. since, seeing that, (Col. ii. 6.) 6. ὡς ἐὰν *or* ὡς ἂν, when, whenever; ὡς . . . καὶ, as . . . so also; *also* since . . . also; ὡς ὅτι, that, namely that, (2 Cor. v. 19, &c.)

Ὡσαννὰ, Hosanna, save we pray thee.

Ὡσαύτως, (ὡς *and* αὔτως, *from* αὐτὸς) likewise, in the same manner.

Ὡσεὶ, (ὡς *and* εἰ) as if, as it were, as, about.

Ὦσι, 3. *pl. pres. s. of* εἰμί.

Ὠσὶ, *dat. pl. of* οὖς.

Ὥσπερ, (ὡς *and* περ) as indeed, like as.

Ὡσπερεὶ, (*preced. and* εἰ) as if, as if it were, as.

Ὥστε, (ὡς *and* τε) 1. so that, so as; 2. in order to, (Matt. xxvii. 1; Luke ix. 52.) 3. therefore, wherefore.

Ὦτα, τὰ, *pl. of* οὖς, ὠτὸς, τὸ.

Ὠτίον, ου, τὸ, (*from* οὖς) the ear.

Ὠφέλεια, ας, ἡ, (*from next*) profit, advantage, gain.

Ὠφελέω, ῶ, *f.* -ήσω, *a.* 1. ὠφέλησα, *p.* ὠφέληκα, (*from* ὀφέλλω, to heap up) to profit, benefit, help.

Ὠφέλιμος, ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον, (*from preced.*) profitable, beneficial, useful.

Ὤφθην, *a.* 1. *of* ὄπτομαι.

Ὢψ, ὠπὸς, ὁ, the eye, face, countenance.

THE END.

BOHN'S ILLUSTRATED LIBRARY—*continued.*

65. **MARRYAT'S PRIVATEER'S-MAN ONE HUNDRED YEARS AGO.** New Edition, with 8 fine engravings on steel in the manner of Stothard.
66. **NAVAL AND MILITARY HEROES OF GREAT BRITAIN;** or, Calendar of Victory. By Major Johns, R.M., and Lieut. P. H. Nicolas, R.M. With 24 Portraits engraved on steel. 6s.
67. **MARRYAT'S SETTLERS IN CANANDA.** New Edition, illustrated with 10 fine engravings on wood by Gilbert and Dalziel.

BOHN'S CLASSICAL LIBRARY.

A Series of Literal Prose Translations of the Greek and Latin Classics.

Five Shillings each, except Thucydides, Æschylus, Virgil, Horace, Cicero's Offices, Demosthenes, Appendix to Æschylus, Aristotle's Organon, all of which are 3s. 6d. each volume, and Martial, which is 7s. 6d.

1. **HERODOTUS.** By the Rev. Henry Cary, M.A. *Frontispiece.*
2. & 3. **THUCYDIDES.** By the Rev. H. Dale. In 2 Vols. (3s. 6d. each). *Frontispiece.*
4. **PLATO.** Vol. I. By Cary. [The Apology of Socrates, Crito, Phædo, Gorgias, Protagoras, Phædrus, Theætetus, Euthyphron, Lysis.] *Frontispiece.*
5. **LIVY'S HISTORY OF ROME.** literally translated. Vol. I., Books 1 to 8.
6. **PLATO.** Vol. II. By Davis. [The Republic, Timæus, and Critias.]
7. **LIVY'S HISTORY OF ROME.** Vol. II. Books 9 to 26.
8. **SOPHOCLES.** The Oxford Translation, revised.
9. **ÆSCHYLUS,** literally translated. By an Oxonian. (Price 3s. 6d.)
9.* ——— Appendix to, containing the new readings given in Hermann's posthumous edition of Æschylus, translated and edited by G. Burges, M.A. (3s. 6d.)
10. **ARISTOTLE'S RHETORIC AND POETIC.** With Examination Questions.
11. **LIVY'S HISTORY OF ROME.** Vol. III., Books 27 to 36.
12 & 14. **EURIPIDES,** literally translated. From the Text of Dindorf. In 2 Vols.
13. **VIRGIL.** By Davidson. New Edition, revised. (Price 3s. 6d.) *Frontispiece.*
15. **HORACE.** By Smart. New Edition, revised. (Price 3s. 6d.) *Frontispiece.*
16. **ARISTOTLE'S ETHICS.** By Prof. R. W. Browne, of King's College.
17. **CICERO'S OFFICES.** [Old Age, Friendship, Scipio's Dream, Paradoxes, &c.]
18. **PLATO.** Vol. III. By G. Burges, M.A. [Euthydemus, Symposium, Sophistes, Politicus, Laches, Parmenides, Cratylus, and Meno.]
19. **LIVY'S HISTORY OF ROME.** Vol. IV. (which completes the work.)
20. **CÆSAR AND HIRTIUS.** With Index.
21. **HOMER'S ILIAD,** in prose, literally translated. *Frontispiece.*
22. **HOMER'S ODYSSEY,** Hymns, Epigrams, and Battle of the Frogs and Mice.
23. **PLATO.** Vol. IV. By G. Burges, M.A. [Philebus, Charmides, Laches, The Two Alcibiades, and Ten other Dialogues.]
24, 25, & 32. **OVID.** By H. T. Riley, B.A. Complete in 3 Vols. *Frontispieces.*
26. **LUCRETIUS.** By the Rev. J. S. Watson. With the Metrical Version of J. M. Good.
27. 30, 31, & 34. **CICERO'S ORATIONS.** By C. D. Yonge. Complete in 4 Vols. (Vol. 4 contains also the Rhetorical Pieces.)
28. **PINDAR.** By Dawson and W. Turner. With the Metrical Version of Moore. *Front.*
29. **PLATO.** Vol. V. By C. Burges, M.A. [The Laws.]
33 & 36. **THE COMEDIES OF PLAUTUS.** By H. T. Riley, B.A. In 2 Vols.
35. **JUVENAL, PERSIUS, &c.** By the Rev. L. Evans, M.A. With the Metrical Version of Gifford. *Frontispiece.*
37. **THE GREEK ANTHOLOGY,** translated chiefly by G. Burges, A.M., with Metrical Versions by various Authors.
38. **DEMOSTHENES.** The Olynthiac, Philippic, and other Public Orations, with Notes, Appendices, &c., by C. Rann Kennedy. (3s. 6d.)

ference to the time of our Saviour's suffering and death, (Mark xiv. 35.) 6. the day or last hour of the day, (Matt. xiv. 15.) 7. *ἀπ' αὐτῆς,* [*sc.* *ὥρας*] immediately, (Acts xvi. 18.)

Ὡραῖος, αία, αῖον, (*from preced.*) 1. beautiful; 2. amiable, desirable, (Rom. x. 5.)

Ὤρυξα, *a.* 1. *of* *ὀρύσσω.*

Ὠρύω, *f.* -ύσω, *p.* ὤρυκα, *a.* 1. ὤρυσα, to roar, howl.

Ὠρχησάμην, *a.* 1. *m. of* *ὀρχέομαι.*

Ὡς, (*from ὅς.*) *If used as an adverb,* 1. as, like as; 2. about, as it were; 3. somewhat, (Acts xvii. 22.) 4. how, in what manner; 5. how! (Rom. x. 15; xi. 33.) 6. certainly, (Mark vi. 15.) 7. to wit, namely, (2 Cor. v. 19.) 8. according as, (2 Pet. i. 3.) 9. *ὡς ἐπὶ,* to, towards, (Acts xvii. 14.) *ὡς ἦν,* as he was, just as he was, (Mark iv. 36.) *If used as a conjunction,* 1. as, that, (Heb. vii. 9.) *ὡς ἔπος εἰπεῖν,* as I may so say; 2. so, therefore, wherefore, (Heb. iii. 11.) 3. that, *declaratively,* (Rom. i. 9.) 4. *of time,* when, (Luke xx. 37.) after that, (Acts xxvii. 1.) whilst, (Acts i. 10; xix. 21.) *following* *πόσος χρόνος,* how long time? *it denotes* since that, since, (Mark ix. 21.) 5. since, seeing that, (Col. ii. 6.) 6. *ὡς ἐὰν or ὡς ἂν,* when, whenever; *ὡς ... καὶ,* as ... so also; *also* since ... also; *ὡς ὅτι,* that, namely that, (2 Cor. v. 19, &c.)

Ὡσαννὰ, Hosanna, save we pray thee.

Ὡσαύτως, (*ὡς and αὔτως, from αὐτὸς*) likewise, in the same manner.

Ὡσεὶ, (*ὡς and εἰ*) as if, as it were, as, about.

Ὦσι, 3. *pl. pres. s. of εἰμί.*

Ὠσὶ, *dat. pl. of οὖς.*

Ὥσπερ, (*ὡς and περ*) as indeed, like as.

Ὡσπερεὶ, (*preced. and εἰ*) as if, as if it were, as.

Ὥστε, (*ὡς and τε*) 1. so that, so as; 2. in order to, (Matt. xxvii. 1; Luke ix. 52.) 3. therefore, wherefore.

Ὦτα, *τὰ, pl. of οὖς, ὠτὸς, τὸ.*

Ὠτίον, *ου, τὸ,* (*from οὖς*) the ear.

Ὠφέλεια, *ας, ἡ,* (*from next*) profit, advantage, gain.

Ὠφελέω, *ῶ, f.* -ήσω, *a.* 1. ὠφέλησα, *p.* ὠφέληκα, (*from ὀφέλλω,* to heap up) to profit, benefit, help.

Ὠφέλιμος, *ου, ὁ, ἡ, τὸ, -ον,* (*from preced.*) profitable, beneficial, useful.

Ὤφθην, *a.* 1. *of ὄπτομαι.*

Ὤψ, *ὠπὸς, ὁ,* the eye, face, countenance.

THE END.

1 e